2442 / 2446 Suite Grand Format

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 1 Avril 1953 Չորեքշաբթի 1 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7031 - Նոր շրջան թիւ 2442

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

25 - 30 - 35

Արդէն իսկ պատկառելի բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ այս տարիքն ունին։ Սկսելով մեր գաղութէն։

Այս այն տարիքն է ուր արիւնը կ'եռայ։ Աչքերը կը շողան եւ թեւերը լայն կը բացուին, հորիզոն փնտռելով։

Անշուշտ միտքն ալ կը գործէ, խլրտելով, խարխափելով, ի խնդիր նոր պահանջներու։

Կ'ըսեն թէ ասպարէզը շատ նեղ է մեր երիտասարդութեան համար, օտարութեան մէջ։

— Ի՞նչ ընեն, ո՞ւր արժեցնեն իրենց ընդունակութիւնները։ Ա՛խ, եթէ հայրենիքին դուռները բաց ըլլային...

Կը թուի թէ երիտասարդութիւնը ինքն ալ չգիտնալով կը զգայ այս անողոք իրականութեան մէջ։

Ինքն ալ, լալով եւ կրկնելով նոյն հառաչանքը, կը փորձէ պարտկել անպարտկելի թերացումը եւ վրիպումները։

Այս պատճառով ալ, փոխանակ զօրանալու, հետզհետէ կը տկարանայ ինքնապաշտպանութեան բնազդը։

Այո, տարուէ տարի կը քակուին շղթային օղակները։ Անզգալաբար, բայց տեւականօրէն։

Եւ, ամէնէն առաջ, 25 - 30 - 35նոցներն են որ կը տուժեն։

Կորուստը անդարմանելի պիտի դառնայ վերջը, անհատապէս թէ հաւաքաբար։

Իրենք ալ կը զգան որ լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։ Փոս մը, որ չի կրնար լեցուիլ սնանկ արդարացումներով եւ ցուցադրական ձեւակերպութիւններով։

Արդ, ի՞նչ կ'ընեն իրենք, հակազդելու համար վերահաս վտանգին։

Եթէ իրենք փրկուին, ատո՛վ իսկ փրկութեան խարիսխ նետած պիտի ըլլան տարագիր բազմութեանց համար։ Երաշխաւորուած պիտի ըլլայ ապագայի գործը։

Ցրուած բոլոր ոստաններուն կը յիշեցնենք իրենց պարտականութիւնները։

Անշուշտ ալ, պարբերաբար, տարին մանաւանդ երեք - չորս անգամ կոչեր կ'ուղղուին եւ ճառեր կը խօսուին, յանուն սերնդապահութեան։

Ինչ որ նոր սերունդի փրկութիւն կը կոչենք մինչեւ այսօր, այլեւս դարձած է ահազանգ։

Քսանըհինգ, երեսուն եւ 35նոցները պիտի ըմբռնե՛ն, վերջապէս, թէ կէս ճամբան պիտի մնան ամէն ճակատի վրայ, եթէ գոհանան իրենց թեթեւ վստահութիւններով։

Աշխարհի ո՛ր հասարակութեան ալ ապաւինած ըլլան, պիտի մնան ամուլ փառքեր, հանրային գործունէութեան տեսակէտով։

Ամէնէն փայլուն վկայականներն ալ պիտի չկրնան դիրք եւ դեր ապահովել իրենց։

Իրենք անխուսափելի պարտականութիւններ ունին տարագիր բազմութեանց, ինչպէս հայրենիքին հանդէպ։

Կը փորձե՞ն որեւէ ճիգ, լրացնելու համար արդիւնաւոր գործունէութեան մը պահանջները։

Շաբաթը գոնէ քանի մը ժամ կը տրամադրե՞ն, զարգացնելու համար իրենց հայագիտական պաշարը։ Գո՛նէ մայրենի լեզուն։

Ո՞ր մէկ պատեհութենէն կ'օգտուին, իրենց ինքնազարգացման համար։

Ո՞ր դասընթացքին, լսարանին, ուսումնարանին կը հետեւին, բան մը աւելի սորվելու համար։

Ո՞ր եւ է փորձ կը կատարե՞ն, իրենց ամբարած օտարալեզու գիտելիքները hայացնելու, ի պէտս իրենց տարեկիցներուն եւ նորահասներու։

Եւ վերջապէս, ինչո՞վ կ'արդարացուցանեն իրենց ներկայութիւնը հայկ. կեանքին մէջ։

Ստիպուած ենք պարբերաբար կրկնել այս հարցումները, օրը օրին հետեւելով անցուդարձին։

Բոլորովին յուսահատ չենք։ Լուսաւոր երեւոյթներ ալ չեն պակսիր։

Եւ սակայն, բուն իրականութիւնը այնքան աժգոյն է որ, լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ։

Շ.

«Յիշեցէք Հիթլէրի տրուած դասը»

Մինչ նոր եւ բարենշան երեւոյթներ կ'արձանագրուին, Կոմինֆորմը կը շարունակէ կրակ տեղալ։

Իր պաշտօնաթերթին վերջին թիւին մէջ, Հունգարիոյ հասարակապետութեան Ժոզէֆ Ռեւայ, ատեան Դաշնք. Իւրօփի, բուռն յօդուածով մը կ'ազդարարէ թէ «Ա. Միութեան ժողովուրդները եթէ յարձակման ենթարկուին Մ. Նահանգներու աշխարհակալներէն, պիտի տան նոյն դասը զոր տուին Հիթլէրի»։ Այս առթիւ կ'ըսէ.

— «Աշխարհակալները, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին հաստատեցին թէ կենդանի իրականութիւն մըն է ժողովուրդներու բարեկամութիւնը եւ միութիւնը Խ. Միութեան մէջ։ Չարաչար սխալեցան գերման ֆաշականները որոնք իրենց յոյսը դրած էին Խ. Միութեան ժողովուրդներու անմիաբանութեան վրայ։ Մ. Նահանգներու աշխարհակալները չեն խրատուած Հիթլէրականներու առած դասէն. բայց Խ. Միութեան ժողովուրդները պիտի սորվեցնեն»։

Յօդուածագիրը յետոյ կ'ըսէ թէ ազգային պատերազմը դադրած է արեւմտեան երկիրներուն մէջ։ Եւ կը շարունակէ.

— «Մ. Նահանգներու աշխարհակալներուն սիրական երազն է նորէն կալուածատէրերու եւ դրամատէրերու գերութեան ենթարկել Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ժողովուրդները, հրահրել ազգային թշնամութիւնը եւ ատելութիւնը արեւելեան Եւրոպայի մէջ որպէսզի մեծ աշխարհակալները կարենան դարձեալ տիրապետել այդ ազգերուն վրայ»։

ԿՐՆԱՆ ԲԱԺՆՈՒԻԼ «ԿՈԼԽՈԶ»էն

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն գիւղացիները կրնան բաժնուիլ հաւաքական ագարակներէն (կոլխոզ) եւ անկախօրէն մշակել իրենց հողաբաժինը։

Այս բարեփոխումը մեծ յաղթանակ մը կը համարուի գիւղացիներուն համար, որոնք ուժգնօրէն կ'ընդդիմանային կոլխոզին։

Բաժնուած գիւղացիները ետ պիտի ստանան համայնքին ձգուած հողերը։ Եթէ ճշդուի որ կոլխոզը կրնայ վնասուիլ, այդ հողերը սեփականատիրոջ վերադարձուած ատեն, ուրիշ հողեր պիտի տրուին։

ՆԱՍԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ուաշինկթընէն կ'երթայ այսօր, չորեքշաբթի։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան, որ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն այցելութենէն անմիջապէս վերջ։

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ կը շրջին Թորէզի վերադարձի մասին։ Երէկ լուր կար թէ Պերլին հասած է արդէն, իսկ այսօր կ'ըսեն թէ տակաւին չէ մեկնած Մոսկուայէն։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ սարքուած ընդհ. գործադուլը մասամբ միայն յաջողած է, ինչպէս կը հեռագրեն Հռոմէն։ Անկարգութիւններ պատահեցան Հռոմի, Թորինոյի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ գահուն երեք խնամակալներէն զնդ. Րէշատ Մեհաննա դատապարտուեցաւ 25 տարի տաժանակիր աշխատանքի, այն ամբաստանութեամբ թէ ըմբոստութեան մղած է բանակը։ Դատավարութիւնը տեղի ունեցած էր դռնփակ, եւ վճիռները նոր կը յայտնուին։ Այս առթիւ ձերբակալուած էին աւելի քան 200 հոգի, բայց միայն 15ը զինուորական ատեանին յանձնուեցան։ Բանտարկութեան դատապարտուած են նաեւ երեք ականաւոր պաշտօնատարներ եւ խումբ մը սպաներ։

ՊՈԼՍՈՅ Սէն Պընուա վարժարանին մէջ Յոյն մը ծանրապէս վիրաւորեց երկու մայրապետներ, այն ամբաստանութեամբ թէ «դարձի բերած են» իր քոյրը։ Մայրապետները կ'ըսէին, — «Գործը մեր ձեռքէն ելած է, ձեր քոյրը Աստուծոյ յանձնուած է»։

ԱԴԱՄԱՆԴԻ մասնագէտ գող մը, Պելա Վարկաս, որ կը փնտռուէր տարիներէ ի վեր, ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ։

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Չու - Ըն - Լէ, կարմիր Չինաստանի վարչապետը, շատ կարեւոր զեկոյց մը հրատարակեց Մարտ 30ին, մեծ տպաւորութիւն գործելով։

Դիտել տալէ ետք թէ միայն գերիներու խնդիրն է որ կը խափանէ զինադադարի կնքումը Քորէայի մէջ, վարչապետը կ'առաջարկէ.—

1. Այն բոլոր գերիները որ կ'ուզեն իրենց հայրենիքը վերադառնալ պէտք է ղրկուին զինադադարի կնքումէն 12 ժամ ետք։
2. Միւս գերիները յանձնել չէզոք պետութեան մը, որպէսզի արդարութեամբ լուծուի իրենց վերադարձի խնդիրը։
3. Երկու կողմերը յանձն առնեն դադրեցնել նոր զօրքի, զէնքի, օդանաւերու եւն. առաքումը։ Թոյլատրելի է միայն ռազմիկներու սովորական հերթափոխութիւնը։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ բարենշան կը համարուի այս առաջարկը, իբրեւ նախաքայլ Քորէայի պատերազմին դադարման։

Ցարդ Չինացիները եւ Հիւս. Քորէացիները կը մերժէին գերիներու ազատ վերադարձը. ուրիշ խօսքով, կը պահանջէին բռնի վերադարձնել Հիւս. Քորէայի գերիները որոնք մեծ մասով չեն ուզեր վերադառնալ։ Այս առթիւ հաշտարար ծրագիրներ առաջարկած էին Մեքսիկա եւ Հնդկաստան։ Չինաստանի վարչապետին առաջարկը մօտաւորապէս կը համապատասխանէ Հնդկական ծրագրին. ուրեմն շատ կարեւոր զիջում մըն է որ կը կատարուի խորհրդային ճակատին կողմէ։ Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ այս պարագան ալ կ'ապացուցանէ որ ընդհանուր խօսքեր չեն խաղաղութեան հաւաստիքները։

Ամերիկեան բանակին հրամանատարը անմիջապէս Ուաշինկթըն հեռագրեց այս առաջարկը։ Կը կարծուի թէ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի սկսին անմիջապէս, Փան Մուն Ժոմի մէջ։

Չինաստանի առաջարկը լաւ ընդունելութիւն գտաւ Ազգաժողովի շրջանակներու մէջ, ուր կը կարծեն թէ՝ երկու տարուան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով կարելի է հաւատալ զինադադարի կնքումին։

Չինաստանի առաջարկը անթելով ալ հաղորդուեցաւ ի սփիւռս աշխարհի։ Այս ձեռնարկէն երկու օր առաջ, Փեքին առաջարկած էր վերադարձնել վիրաւոր գերիները։ Դաշնակիցները անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեցին եւ արդէն բանակցութիւններ կը կատարուին։

Չու Ըն Լէ իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ այս նոր առաջարկը կ'ընէ յանուն Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարութեանց։

Նոյն օրը առաջարկը հաղորդուեցաւ՝ նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին, որ հիւանդ է։ Պ. Իտըն անմիջապէս հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակել տուաւ.

— Այս առաջարկները արժանի են խոր ուսումնասիրութեան եւ անհրաժեշտ կը դարձնեն խորհրդակցութիւններ շահակից կառավարութեանց միջեւ։ Բայց եւ այնպէս, առաջին ակնարկով իսկ խրախուսիչ երեւոյթ մը կը թուին»։

Ազգաժողովին անգլ. պատուիրակութիւնն ալ պաշտօնական յայտարարութեամբ մը «շատ խրախուսիչ» կը գտնէ առաջարկը։

Մ. Նահանգներուն մէջ որոշ վերապահում կը տիրէ, բայց բոլորովին յոռետես չեն։ Պաշտօնական շրջանակները կ'ըսեն թէ միշտ պատրաստ են քննելու խաղաղութեան բոլոր պատեհութիւնները, բայց որեւէ զինարան պիտի չփակեն։ Մ. Նահանգները չեն ուզեր թակարդը իյնալ. ուրեմն վերազինումը պիտի շարունակուի նոյն թափով։

Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ մեծ քայլ մը առնուած է, լուծելու համար Քորէայի անելը։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ, որ պտոյտ մը կը կատարէ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թունուզի պէյին հետ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 8էն ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

33, Rue de Trévise Paris 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ։

Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանտա-չէքի թիւը։

ԾԱՒԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ — ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ — Մեթրօ Քատէ։ Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 26, 32, 49, 43, 25 եւն.)։

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴՐՕՇԸ

Երեւանի « Սովետական Հայաստան » օրգանը իր 1952 Թ. Դեկտեմբեր 20ի թուով հրատարակել է Հայկական ՍՍՌի պետական դրօշակի մասին մի նոր հրամանագիր:

Յիշեալ հրամանագիրը նոյնութեամբ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ում, որով ընթերցողների մի լայն շրջանակ ծանօթ է նրա բովանդակութեան, եւ գիտէ, թէ ինչ է ներկայացնում պետական նոր դրօշակը, որ մի տեսակ խորհրդանիշն է «Սովետ. Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայ»ի այսօրուան հայ բոլշեւիկ իշխանութեանը:

1952 Թ. Դեկտեմբեր 17ի հրամանագրով սահմանուած պետական դրօշը 3րդ փոփոխութիւնն է, սկսած այն օրից, երբ ազատ ու անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, իր ազգային եռագոյնով՝ կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն՝ տեղի տուեց բոլշեւիզմի, նրա զինական ուժի առաջ: Երկու եւ կէս տարուան ազատ քաղաքական կեանք ապրող մայր երկրում հաստատուեց խորհրդային իրաւակարգ, 1920 Թ. Դեկտեմբեր 2ին:

Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին մի երկու տարիներում, շնորհիւ Փետրուարեան ժողովրդական ապստամբութեան դասերին, ստաբամուտ սովետական իշխանութիւնը անհամեմատ աւելի ինքնուրոյն, պետական ստորոգելիներով օժտուած էր: Այնպէս որ այդ տարեշրջաններին ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր, թէ Երեւանում տեղի ունեցածը միայն ռեժիմի փոփոխութիւն է: Այսինքն նորաստեղծ Հայաստանի անկախ խորհրդայինը, նեցուկ եւ պաշտպան ունենալով բոլշեւիկեան Ռուսաստանը:

Այս առաջին շրջանին Հայաստանը կառավարելով Յեղափոխական Կոմիտէ (Յեղկոմ) պիտակը ունեցող վերին իշխանութեամբ, պահում էր արտաքին եւ զինուորական կոմիսարութիւններ՝ Զինկոմ, Արտկոմ անուններով: Սրանց կարգին էլ նախկին Հայաստանի Հանրապետութիւնը բոլշեւիկները անուանակոչեցին Հ. Խ. Ս. Հ. այսինքն Հայաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւն: Իբրեւ այդպիսին Հ. Խ. Ս. Հ.ի դրօշը նոյն ինքն Ռուսաստանի սովետական կարմիր դրօշակն էր՝ մուրճ - մանգաղ հնգաթեւ աստղով: Հայկական առանձնայատկութիւն ունենալու համար Երեւանի Յեղկոմը դրօշի վերի կողմի ձախ անկիւնը գտնուած մուրճ - մանգաղ աստղի տակ զետեղեց Հ. Խ. Ս. Հ. գլխատառերը:

Ահա սա եղաւ սովետական կարգեր ընդունած Հայաստանի առաջին պետական դրօշը:

1921ի աշնան Սովետական Հայաստանը՝ Պարսկաստանի Թաւրիզ քաղաքում, Իրանի կառավարութեան համաձայնութեամբ, հիմնեց իր առաջին հայկական հիւպատոսարանը՝ Ղալա Թաղամասում: Առաջին հիւպատոսն էր Ե. Երզնկեան ազգանունով մի Հայ, 60ից անց տարիքով: Մի ժամանակ յետոյ սրան փոխարինեց Գ. Երուանդ Գարագաշեանը, մի այլ բոլշեւիկ ներկայացուցիչ:

Երկու հիւպատոսների օրօք հիւպատոսարանի շէնքին վրայ, տօն եւ կիրակի օրերին, ծածանում էր Երեւանի մէջ այն օրերին գործածուող պետական դրօշը. ամբողջովին կարմիր կտորի վրայ մուրճ - մանգաղ աստղի տակ ունենալով Հ. Խ. Ս. Հ. տառերը (հայերէն):

Թաւրիզի հիւպատոսարանը միայն մէկ թէ մէկուկէս տարուայ կեանք ունեցաւ: Երբ Թաւրիզ քաղաքում վերաբացուեց Սովետական Ռուսիոյ գլխաւոր հիւպատոսարանը, Հայաստանինը փակուեց: Վերջին հիւպատոս Ե. Գարագաշեանը հեռացաւ, իր հետ տանելով դրօշը:

Ապա, երբ կազմուեց Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութիւնը, համաձայն «ստալինեան» հանրածանօթ Սահմանադրութեան, Հայաստանն էլ «իր յօժար կամքով» անդամ դարձաւ ՀՍՍՌի, յետոյ ունեցաւ իր ներքին տեղական Սահմանադրութիւնը: Ըստ այդ Սահմանադրութեան 120 - 121րդ յօդուածների՝ երկրորդ ձեւափոխութիւն ստացաւ Սովետական Հայաստանի պետական դրօշը: Այս երկրորդ դրօշը նոյն առաջին դրօշակն է լինելու, միայն թէ ներքին Սահմանադրութեան 120 - 121րդ յօդուածով Հ. Խ. Ս. Հ. տառերը փոխարինուած են Հ.Ս. Ս.Ռ. տառերով: Քանի որ ըստ կրեմլեան հրամանագրի, Հայաստանի փոխարէն գործածուած է հայկական: Իսկ խորհրդային եւ հանրապետութիւն հայերէն բառերի տեղ էլ գործածուած են սովետական ու ռեսպուբլիկա օտար բառերը:

Ահա «Կոնստիտուցիա»յի 120 - 121րդ յօդուածները.—

ՅՕԴ. 120.— Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի պետական գերբը բաղկացած է Մեծ եւ Փոքր Արարատների պատկերից, որի վերեւում մուրճ ու մանգաղ՝ ճառագայթներով շրջապատուած հնգաթեւ աստղի վրայ: Լեռների ստորոտում՝ խաղողի վազ ողկոյզով ու տերեւներով, աջ ու ձախ կողմից՝ ցորենի հասկեր: Գերբի շուրջը՝ եզերքում մակագրութիւն հայերէն լեզուով՝ « Հայկական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկա» ,ներքեւում՝ «Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացէք»:

ՅՕԴ. 121.— Հայկական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշակը բաղկացած է կարմիր գոյնի կտորից, որի ձախակողմեան անկիւնում, կոթի մօտ, վերեւից զետեղուած են ոսկեգոյն մուրճ ու մանգաղ եւ ՀՍՍՌ տառերը: Դրօշակի լայնութեան եւ երկարութեան յարաբերութիւնն է 1 - 2:

Այս երկրորդ սահմանումից յետոյ, 1952 Թ. Դեկտեմբեր 17ի հրամանագրով ծնւում է դրօշակի ձեւափոխութիւնը: Այս վերջին մշակմամբ հիմքը մնում է նոյնը, — սովետական կարմիր դրօշակն է իր մուրճ մանգաղով ու հնգաթեւ աստղով,— միայն կարմիրի մէջտեղում, դրօշակի լայնքի մէկ քառորդ համեմատութեամբ անցնում է մի կապոյտ գոյնի շերտ, որով այլեւս չեն տեսնւում հայերէն տառերը դրօշակի վրայ: Կապոյտի շերտով կարծես յապաւում են մուրճ մանգաղի տակի Հ. Ս. Ս. Ռ. հայկ. տառերը:

.Թէ ինչո՞ւ Հայկական ՍՍՌի Սովետի Նախագահութեան Նախագահութիւնը դրօշակի այդ 3րդ ձեւափոխութիւնը յատուկ հրամանագրով հաստատեց, դա մնում է մի խորհրդաւոր առեղծուած, յար եւ նման այն հանելուկին, որ Կրեմլը 1944 Թ. առաջին չաբթուայ հրամանագրով թոյլատրեց Սովետական Միութեան մի խումբ հանրապետութիւններին ունենալու իրենց զինուորական եւ արտաքին գործերի նախարարութիւնները: Այդ հիմունքով էլ տեղական - ներքին սահմանադրութեանց մէջ մտան համապատասխան յօդուած - տրամադրութիւններ: Այդ արտօնութեան շնորհւումով էլ Երեւան հիմնեց Հայկական Ռեսպուբլիկայի զինուորական եւ արտաքին գործերի նախարարութիւններ կամ մինիստրութիւններ: Վարձուեցան յատուկ շէնքեր, որոնց ճակատներին կախեցին համապատասխան ցուցատախտակներ: Հրամանագրով նշանակուեցին նախարարներ անուն ազգանունով, յատուկ պաշտօնէութեամբ:

Բայց այս բոլոր պաշտօնականութիւնները, հրամանագրերը եւ շնորհուած ներքին արտօնութիւնները մնացին մեռած տառ: Նրանք անցան սովետական պատմութեան, առանց գործի եւ հետքի ...

Կրեմլի թոյլտուութեամբ ու ներշնչումով կատարուած 3րդ ձեւափոխութիւնը «Հայկական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշակի մասին», ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻ ԻՐ ՄԷՋ, բացի կապոյտ գոյնի շերտի ներկայութիւնից, որ մի տեսակ փոխառութիւն է կարծես Հանրապետական Հայաստանի Եռագոյնից:

Մի փոքր էլ սպասենք: Անշուշտ ի յայտ պիտի գայ «Հայկական Ռեսպուբլիկայի պետական դրօշ»ի 3րդ փոփոխութեան միտք բանին՝ Կրեմլի եւ Երեւանի վարիչների հետապնդած նպատակը:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Թռչունները, օդի տիրապետութեան այդ հեզնող արարածները, որոնք զարդն են երկինքին ու մաս կը կազմեն բնութեան գեղեցկութիւններուն իրենց ճռուողիւններով, դայլայլներով ու գունագեղ փետուրներով, նաեւ ընկերն են մշակին, մենաւոր ուղեւորին, խորհրդանիշը՝ խաղաղութեան թէ տիրակալութեան ու ներշնչման աղբիւր՝ բանաստեղծներու:

Գարնան սեմին, երբ արագիլներն ու ծիծեռնակները աւետիսը կը բերեն բնութեան վերազարթնումին, կ'արժէ համառօտակի նկարագրել թռչուններու մէկ մասին կեանքը, որ բանաստեղծութիւն մըն է ինքնին: Հեղինակաւոր կենսաբանի մը չատ ինքնատիպ մէկ աշխատութենէն կ'ամփոփեմ այս յօդուածը: Հանդիպած էք անշուշտ, լիճերու վրայ թէ գետերու՝ որորներու այնքան ճկուն ճախրանքներուն: Սուր ու աղմկարար կանչերով անոնք երկինքին լազուարթը կը միախառնեն ջուրերու կապոյտին: Անոնց այդ շնորհալի թափչքներն են որ մարդոց ցանկութիւն ներշնչած են թռչելու օդի անհունին մէջ: Լէոնարտօ տա Վինչի, այդ մեծ տաղանդը, աւելի հինգ դար առաջ նախատեսած ու գծագրած էր թռչող մեքենաներու օգտագործումը: Մարդը, կ'ըսէր ան, պէտք է հնարաւորութիւն ունենայ լեռներու գագաթներէն ձիւն հաւաքելու, ամրան քաղաքի սալայատակներուն վրայ սփռելու համար ... Որորները իրենց բոյները կը շինեն խեցիի կտորուանքներով:

Կարապները լիճերու գրաւիչ թռչուններն են: Աւստրալիական սեւ տեսակները իրենց առանձին հմայքը ունին: Ինչպէս՝ Հարաւ. Ամերիկայի սեւավիզ կարապները: Սակայն ճերմակները իրենց ձիւնաթոյր սպիտակութեամբ անմրցելի են: Կենսաբանները ուսումնասիրած են զանոնք: Դիտելով անոնց երկար անշարժութիւնը ջուրերուն վրայ, ենթադրած են թէ հետեւանք է ուղեղի տկարութեան կամ խելքի պակասի: Հաստատելու համար այս պարագան կշռած են այդ գեղեցիկ թռչունին ուղեղը: Հինգ քիլոնոց կարապի մը ուղեղը կշռած է միայն 15.5 կրամ: Մինչդեռ 7.83 կրամ է 340 կրամ կշռող թութակի մը ուղեղը: Ուսումնասիրած են նաեւ կարապներու սուզումները եւ ատոնց ընթացքին տեղի ունեցած շնչառութեան դադարի պարագաները, ինչպէս՝ անոնց կազմախօսութիւնը եւ զգացական գրութիւնը: Աբբա Առնօ կը նկարագրէ Շանթիյիի լճին զոյգ մը կարապներու սիրերգը: Թեւատարած, վիզը ուղղաձիգ ու աղլուխը բարձր, արուն կուգայ էգին դիմաց եւ սուր ճիչ մը կ'արձակէ: Որուն կը պատասխանէ սիրազեղ էգը աւելի մեղմ ու կիսաձայն: Եւ այսպէս փոխն ի փոխ բայց երբեք միախառն:

« Թռչուններու սիրային կեանքը » գրքին մէջ Արմսթրոնկ կ'ըսէ թէ Աբբա Առնոյի նկարագրութիւնը կը վերաբերի վայրի կարապներու: Եւ ինք ալ իր կարգին կուտայ հետեւեալ պատկերը.— « Երկու թռչունները վեհօրէն կը սահին լճին վրայ՝ դէմ առ դէմ, պոչի փետուրները ցցուն: Ցանկարծ վայրի կանչ մը եւ երկու կարապները կտուցները դէպի երկինք՝ թեւատարած կը սկսին սիրերգը: Էգը կը պատասխանէ արուին արագ ճիչերուն: Եւ այդ ազնուաշուք թռչունները թեւրու չարունակական թափահարումներով կը խոնարհեն իրենց ծամածուռ վիզերը: Յետոյ դարձնելով, ամբողջ մարմնով կը ցցուին ջուրին վրայ ու կը սկսին չքեղօրէն լողնալ՝ իրենց գլուխն ու վիզը խոնարհելով համաչափ ու կշռաւոր շարժումներով: Մինչդեռ չուտով այս ցուցադրութիւնը եւ ճիչերու ուժգնութիւնը կը կասի եւ երկու կարապները հեզասահ կ'անջատուին իրարմէ:

Փարիզի յատուկ թռչնարաններու մէջ ճընճղազգիները հաւանաբար ամէնէն գեղեցիկներն են: Անոնցմէ կարելի է այստեղ ներկայացնել երկու տեսակներ: Մէկուն ժողովրդական անունն է «Նախարարը»: Ունի կապոյտ փետուրներ: Կապոյտ մը՝ որ մէկ շրջանէն միւսը կը տարբերի: Երկրորդը կը կոչուի «Լուիզիանայի պապը»: Ասիկա երփներանգ փետուրներ ունի: Գլխուն եւ ուսերուն վրայ կապոյտ փետուրներ: Կոնակը, թեւերուն ու պոչին վրայ՝ կանանչ: Վիզին ու փորին վրայ՝ կարմիր: Կ'ենթադրուի թէ այս երկու թռչունները թշնամի են իրարու:

Կեդր. Ֆրանսայի գիւղերուն մէջ կը գտնուի կապոյտ երաշտահաւը (մէզանժ պլէօ) այնքան գրաւիչ: Դեղին՝ իր կուրծքն ու փորը: Կապոյտ փետրակատար մը գլխին, կապոյտ մանեակ մը վիզը, նոյն գոյնը նաեւ իր պոչն ու թեւերը: Ան իր բոյնը կը շինէ ծառերու կոճղերուն մէջ, ուր կ'ածէ սպիտակ ու կարմիր բիծերով հաւկիթներ՝ ընդհանրապէս 12 հատ կամ աւելի: Կրնայ 24 ժամուան ընթացքին մէկէ աւելի հաւկիթներ ածել: Իր մայրական խնամքները սրտաշարժ են: Թուխսի շրջանին երբ սնունդի համար ստիպուի բաժնուիլ հաւկիթներէն, աղուափետուրներով կը ծածկէ զանոնք: Եթէ օգտակար է երկրագործութեան իբրեւ միջատակեր, յաճախ կը փճացնէ նաեւ մանր թռչուններ:

Այստեղ, խայտիտները (Իսփինոս), թագաւորներ են: Արուները իրենց արծաթագոյն ուսանոցներով, իսկ էգերը՝ խիստ զգեստաւորումով: Անոնք ալ թէեւ միջատակեր են, սակայն կը սիրեն նաեւ նոր ցանուած ոլոռը պտուղի բողբոջները, ինչպէս կանեփի հունտերը: Արուն անուշ ձայնով կը գեղգեղէ: Էգն ալ երբեմն կը ձայնակցի անոր: Նոյնիսկ կ'երգէ ածած ատենը: Իրենց բոյնը եւս գեղեցիկ է ու անուանի: Խայտիտը այնքան զգայուն է հակազդեցութեանց առջեւ որ կրնայ մահանալ թակարդով մը բռնուած ըլլալու պարագային: Այս տարօրինակ թռչունը ունի իր բնակութեան սահմանները, որոնցմէ դուրս չելլեր:

Փայտփորը տեսած էք անշուշտ: Ան կտուցի զօրաւոր հարուածներով կը մաքրէ ծառին միջատները: Յետոյ, արագ թռիչքով մը մարգագետին կ'իջնէ փոքր կենդանիներ որսալու: Փայտփորը թուխսի ատեն եթէ գիտնայ որ նշմարուած է, բարկութեամբ կը թողու իր բոյնն ու ծառը, նախապէս քանդելով իր բոյնին շուրջի ծառի կեղեւները:

Ջրահաւը (փուլ տ'Օ) ծանծաղ ջուրերու մէջ կ'ապրի: Երբեմն կը յաճախէ նաեւ ագարակներուն բակերը, հաւերուն կուտերէն օգտուելու: Իր թուխ փետուրները զինքը կը դարձնեն անպաճոյճ: Սակայն իր ճակտին վրայ կը կրէ կարմիր վահան մը: Համակրելի թռչուն մըն է եւ իրենց զուգումը երկու ժամանակ ունի: Նախ՝ էգն է որ արուին տակ, իսկ յետոյ դիրքերը առաջինին հակառակն են: Ջրահաւերու բոյները եղեգնուտ վայրեր հին կոճղերու մէջ կ'ըլլան: Պէտք չէ անհանգստացնել էգը թխսումի ժամանակ: Այլապէս իր հաւկիթները կը

ձգէ ջուրը: Սակայն անոնց ընտանեկան բնազդը չէչտուած է: Եթէ ագռաւներու առաջին ձագերը կը լքուին իրենց ծնողներէն երկրորդ թխսումի մը պարագային, ջրահաւերու մօտ, առաջին չափահաս ձագերը գուրգուրանքով կը խնամեն իրենց կրտսեր եղբայրները, ջրահաւերը կրնան մեռելային անշարժութիւն մը կեղծել վախի ազդեցութեան տակ :

Ագռաւներուն ախորժակը աննկարագրելի է: Ջափահասները իրենց ծանրութեան չափ սնունդ կ՚առնեն : Դիտուած է որ անոնք արշաւներ կը կազմակերպեն հովին դէմ եւ զարմանալի խաղեր կը սարքեն: Օրինակ, ագռաւներէն մին փայտի կտոր մը կ՚առնէ իր կտուցին մէջ: Ուրիշներ կը հալածեն զինքը: Իվերջոյ ան փայտը կը փոխանցէ ուրիշի մը՝ թռիչքի ընթացքին եւ հալածանքը դարձեալ կը շարունակուի :

Ագռաւներու մօտ նշմարուած է նաեւ մեռելներու պաշտամունքը: Անոնք տխրագին կռինչներ կ՚արձակեն սատկած ագռաւին շուրջ: Յետոյ, մահուամբ պատժելու բնազդն ալ ունին: Բազմաթիւ ագռաւներ կը յարձակին իրենցմէ մէկուն վրայ եւ կտուցի անխնայ հարուածներով կը սպաննեն զայն: Արդեօ՞ք յանցանքի մը արդարպատիժն է այդ թէ ոչ հիւանդի մը բնաջնջումը: Ագռաւներու թռիչքն ալ ուշադրութիւն գրաւած է: Յաճախ անոնք գետին կ՚իջնեն չորցած տերեւի մը նման , իսկ օդին մէջ կը կատարեն մարզական խաղեր , կռնակի վրայ թռիչք եւն.: Կ՚ենթադրուի թէ այդ խաղերը կը նպաստեն թռչունին առողջութեան :

Այնպէս կը կարծուէր թէ ագռաւները շատ երկարակեաց են: Մինչդեռ 13 տարիէն աւելի չեն ապրիր :

Սարեակով (դարս թաւուզ) փակենք այս պըտոյտը թռչուններու մօտ: Այս սեւափետուր թըռչունը ունի դեղին կտուց մը եւ աչքերուն շուրջն ալ նոյնպէս դեղին են: Ան յաճախ կը գեղգեղէ: Սակայն առտուան եւ իրիկուան, արեւոտ օդի ու անձրեւոտ օրերու գեղգեղանքները կը տարբերին իրարմէ: Ան կ՚արձակէ նաեւ ահազանգի ճիչեր: Թռչուններուն մէջ առաջիններէն է որ գարունը կ՚աւետէ իր երգերով: Կը հաւաստեն թէ Քաջօզ նահանգին մէջ, վանդակի մը մէջ պահուած սարեակի մը զինուորական քայլերգի եղանակներ սուլելու վարժեցուցեր էին: Սարեակները կը կերակրուին զանազան հունտերով, պտուղներով: Կ՚ուտեն նաեւ խղունջներ, որդեր, եւ խոնջայլներ: Նոյնիսկ կ՚որսան մկնիկներ ու միջատներ: Վերջապէս կրնան յարմարիլ ամէն տեսակ սննդառութեան: Իրենց բոյնը խոտերէ, արմատներէ եւ մամուռներէ կազմուած է եւ առ հասարակ երկժանի ցած ճիւղերու վրայ կը հանգչի: Իրենց հաւկիթները կանանչորակ են չառաղոյն բիծերով: Երբ վտանգ մը զգայ, սարեակը վիրաւոր կը ձեւացնէ ինքզինք: Ազատ բնութեան մէջ սարեակը կ՚ապրի երկու տարի, իսկ վանդակի մէջ քսան տարի :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

ԱՐԱՄ — Պարոն, ասկէ ետք ինծի լաւ նիշ կը դնէ՞ք :

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ — Ի՞նչ կը նշանակէ :

ԱՐԱՄ — Հայրիկս խոստացաւ որ եթէ առաջին ելլեմ ինծի 10 ոսկի պիտի տայ: Ես ալ ձեզի կը խոստանամ 5 ոսկի՝ եթէ առաջին ելլեմ ...:

Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ ութ ամսուան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.— Կրթական գետնի վրայ՝ Ազգ. Ս. Նշան վարժարանի մէջ կը պահէ 78 սաներ որոնց համար իբրեւ կրթաթոշակ կը վճարէ 3510 լ. ոսկի: Նշան Փալանճեան ճեմարանի մէջ 11 սաներ կրթաթոշակ 1128 լ. ոսկի, Հ. Ա. վարժարանի մէջ հինգ սաներ 250 լ. ոսկի, Մազրայի դպրոցին մէջ 12 սաներ, կրթաթոշակ 420 լ. ոսկի, Ֆրանս. լիսէի մէջ մէկ սան, 50 լ. ոսկի, Նոր Մարաշի մէջ մէկ սան 35 լ. ոսկի: Կարօտեալները (տասը հոգի) ամսական կը ստանան հինգական լ. ոսկի : Նպաստի եւ առողջապահական յատկացումն է հազար լ. ոսկի: Հասութաբեր ձեռնարկներէն.— Շրջ. վարչութեան օրացոյցներէն 1226, լ. ոսկի ձեւագիտութեան համար կանոնաւոր հետեւած են 16 հոգի որոնք կը վճարեն 50 - 150 լ. ոսկի: Ձեւագիտութեան տեւողութիւնն է չորս ամիս, որով կը զանձեն 1195 լ. ոսկի, ուրկէ զուտ հասոյթ կը գոյանայ 395 լ. ոսկի, Լիբ. Օգն. Խաչի հասութաբեր աւագ ձեռնարկներէն մէկն է պազարը : Ձեռագործները փոխանակ գնելու, պատրաստած են իրենց սեփական միջոցներով: Պազարի երկու օրերուն ընթացքին ընդհ. մուտքը եղած է 2972 լ. ոսկի, ելք 1587, զուտ հասոյթ 1385 եւ 412 լ. ոսկի արժողութեամբ ձեռագործ որով զուտ հասոյթ 1857 լ. ոսկի: Քարոզչութեան համար ունեցած են դասախօսութիւններ: Զարկ պիտի տան երիտասարդ օրիորդներու գործունէութեան, լծելով զանոնք պատասխանատու գործերու :

ՏԻՐՈՒՆԻ .— Պէյրութի մէջ մեռած է Պետրոս Աֆէեան, 65 տարեկան: Բնիկ Ատափազարցի, երկար տարիներ ապրելէ վերջ Պուլկարիա, վերջերս գացած էր Պէյրութ: Միշտ ջերմ ջատագով ազատագրական պայքարին: Եօթը տարի տառապեցաւ բոլշեւիկեան լուծին տակ Պուլկարիոյ մէջ: Երբ Լիբանան հասաւ, բոլորովին հիւծուած էր: Մեռնելէն երկու օր առաջ կը կանչէ հիւանդապահուհիները եւ կ՚ըսէ «Բոլշեւիկները հասցուցին մեզ այս օրուան... ողջ ողջ մեռցուցին զիս» , ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»:

ԻՐԱՆԻ Ազաջարին (Խուժիստան) շրջանին մէջ կը գտնուին 700 Հայեր: Տասնըհինգ տարիէ ի վեր հոն հաստատուած են, եւ վերջերս զգալապէս աւելցած է թիւը: Ցարդ չունին ոչ եկեղեցի, ոչ ալ դպրոց: Նաւթի Ազգ. ընկերութիւնը խոստացած է յարմար վայր մը տրամադրել եկեղեցիի համար : Եկեղեցական վարչութիւնը դիմում կատարած է նաեւ Մանկապարտէզի եւ երեքդասեան դպրոցի մը համար: Մինչ այդ եկեղց. վարչութիւնը բացած է գիշերային դասընթացք, որուն կը հետեւին 70 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ: Կը պաշտօնավարեն տեղական ուժերէն չորս ուսուցիչներ, որու համար եկեղց. վարչութիւնը կը վճարէ տարեկան 2650 ռիալ, իսկ բացը կը գոցէ Կանանց Եկեղեցասիրաց Միութիւնը, որ ունի 30 անդամուհի: Հիմնած են նաեւ գրադարան մը , 150 կտոր հայերէն գիրքերէ: Եկեղց. վարչութիւնը կը մտածէ ճոխացնել, մանաւորաբար մանկապարտէզական բաժինը: Հաւաքատեղի չունենալով, ժողովուրդը զրկուած է մշակութային ձեռնարկներէ: Կանանց Եկեղց. Միութիւնը տօնած է «Մայրերու Օր»ը: Վերջերս ալ կազմակերպած է «ուրախ երեկոյ» մը: Հասոյթը յատկացած է Թարուզի աղէտեալներուն եւ մաս մըն ալ եկեղեցիի կառուցման ֆոնտին: Կազմուած է նաեւ Զարմահալ գաւառի Հայ Ուս. Միութեան մասնաճիւղ 40 անդամներէ :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ նուագահանդէս տուած է Թաւրիզի մէջ հովանաւորութեամբ Ֆրանս. ընդհ. հիւպատոս Պ. Լըպիքոյի եւ աջակցութեամբ «Մելիք - Թանգեան երգչախումբի, ի ներկայութեան մեծ թիւով հայրենակիցներու: Ձեռնարկէն գոյացած զուտ հասոյթը 15 հազար ռիալ, Րաֆֆին յատկացուցած է Արամեան թատերասրահի նորոգութեան: Միջնարարին ծախուած են արուեստագէտին հարիւրաւոր նկարները, որոնցմէ գոյացած հասոյթը եւս յատկացուած է նոյն նպատակին: Երիտասարդ դաշնակահարը Պոլիս գացած է ուր պիտի տայ նուագահանդէսներ: Պոլիս կը գտնուի նաեւ Պ. Օհան Տուրեան: Պիտի նուագէ նաեւ Անգարայի Օփերային մէջ :

ՄԱՈՒ - ՄԱՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՋԱՐԴԵԼ

Գրած էինք թէ Քենիայի մէջ (արեւելեան Ափրիկէ) Մաու - Մաուները երկու հարիւր հոգի ջարդած են :

Հեռագիրները զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն: Այս սեւամորթ վայրենիները, որոնք առանձին աղանդ մը կը կազմեն, ողջ ողջ վառած են շատերը, կտոր կտոր ըրած են մանուկներ, ճեղքած են յղի կիներու փորը :

Անցեալ հոկտեմբերին ալ շատ մը վայրագութիւններ գործած էին եւ անգլ. վարչութիւնը շատ մը ձերբակալութիւններ կատարեց: Ամէնէն կատաղի մարդասպաններն ալ կախուեցան . բայց կռիւը չէ դադրած: Կէս միլիոն Փր. պարգեւ խոստացուած է, ցեղապետը բռնելու համար:

Թերթերը կը գրեն թէ «Մաու - Մաու» կը նշանակէ ,- Շո՛ւտ, շո՛ւտ» : Իրենց նշանախօսքն է,— «Շուտ մաքրեցէք սպիտակամորթը, բոլոր միջոցներով »:

Այս աղանդին անդամները կը հաւաքուին « Քիքույուս» կոչուած բնիկներէն, սարսափելի երդումով մը: Նորընծան կ՚երդնու կարելի եղածին չափ շատ սպիտակամորթ սպաննել, եւ օգնել բոլոր անոնց որ կը սպաննեն կամ կը կողոպտեն եւրոպացի գաղթականները: Երդումի արարողութեան ատեն այծի մը արիւնը կը խառնեն նորընծայի արիւնին: Մարդը կ՚ըսէ — «Թող սատկիմ , եթէ երդումս դրժեմ»: Նախապաշարումը այնքան զօրաւոր է որ նորընծաները ուզեն ալ՝ չեն կրնար դրժել իրենց երդումը :

Քենիայի կառավարութիւնը լաւ գիտնալով բնիկներուն հոգեբանութիւնը, վերջերս կախարդներ ղրկեց, որպէսզի մաքրեն Մաու – Մաուներու չար ոգին: Զինուոր ալ ղրկուեցաւ, բայց անօգուտ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մեքենաբար մեր ձեռքերը կը գործեն, ծրարներ կը կազմենք, թիւեր կը գրենք եւ պակասած նիւթեղէններուն փոխարէն «փուսուլա»ներ կուտանք որոնք թանկագին առարկաներու պէս այրիները կը կապեն իրենց քօղերուն ծայրը. ու ամէնքն ալ, մեր մէկ քաջալերութեան վրայ, խօսքի կը բռնուին ու կը պատմեն իրենց ողորմելի պատմութիւնները... Շատ անգամ հեռու տեղերէ եկած են միմիայն այդ նպատակաւ, չենք կրնար զիրենք մերժել մտիկ ընելէ՝ հակառակ որ ժամանակը կ՚անցնի եւ դուրսը դեռ անհամար կարօտեալներ կան որ իրենց կարգին կը սպասեն :

Երբեմն երեք չորս հոգի մէկէն կը խօսին՝ իւրաքանչիւրը մեզմէ մէկուն կառչած, ու հաւատարմութեամբ եւ մանրամասնութիւններով կը պատմեն ինչ որ տեսան ու ինչ որ կրեցին. ու կարծես այսպէս ընելով համոզուած են որ պարտք մըն է որ կը հատուցանեն մեզի: Այսպէս՝ մինչ այրի մը ինծի կը խօսէր իր ողորմելի կեանքին վրայ , միեւնոյն ատեն անդին կը լսէի գիւղացի մը Աղըր Պէօյիւքէն որ կ՚ըսէր .

— Շէյխ Մուրատէն չորս ժամ հեռու ըլլալով, տուներուն վրայէն կը տեսնէինք ամէն բան. նախապէս անոնք մեզի համոզած էին որ երթանք միանանք իրենց հետ ու միասին դիմադրենք . վախցանք ու մտիկ չըրինք. վերջապէս Արապքէօյէն եկան, սպաննեցին ու թալլեցին :

Օրը կը տարաժամի ու մեր գործը չի վերջանար եւ մեր լսած բոլոր ահռելի եղելութիւններուն մէջ, աւաղ, Շէյխ Մուրատի նման պատմութիւն չի կրկնուիր այն օրը :

Ուշ ատեն յայտարարեցին որ այդ օրուան բաշխումը վերջացած էր: Եկեղեցիին բակը խռնուած ամբոխին վրայէն դժգոհութեան դող մը անցաւ , երկարօրէն զանգատելով եւ տրտնջալով ողբացին իրենց թշուառութեան վրայ եւ խումբեր կազմելով իւրաքանչիւր գիւղացիները՝ հեռացան կամաց կամաց :

Վերջալոյսը զովութիւն եւ խաղաղութիւն կը բերէր մեզի գոնէ քանի մը ժամուան համար : Մենք, վերջացնելով ծրարելէ մնացեալ իրեղէնները, լուռ կ՚արտորայինք, երբ սուր եւ պատառող ձայն մը մեզ ցնցեց ու հարկադրեց որ թողլով ամէն բան դուրս ելլէինք: Սեւաւոր կին մը յորդառատ արցունք կը թափէր եւ կուրծքը կը բզկտէր. իր քովը մէկ քանի այրիներ կեցած դրեթէ անտարբերութեամբ կը դիտէին անոր տագնապը: Անդին, կոյր կին մը պատին կռթնած, միօրինակ ձայնով օրօր կ՚երգէր, ով գիտէ որ անհետացող սիրելիին համար. եւ որովհետեւ բան մը չէր տեսներ, երգը միայն այն ատեն կը դադրէր երբ սեւաւոր կնոջ ճիչերը կը բարձրանային :

— Ձայնը դեռ ականջիս մէջ է... աման ... Լացող կինը սպառած իր դժնդակ վերյիշումներէն գետին նստեցաւ եւ մինչ մը չկրցաւ ոչ խօսիլ , ոչ լալ. երկու ձեռքերը ծունկերուն կը զարնէր ու ինչպէս եթէ չնչասպառ ըլլար, գլուխը դէպի ետեւ կ՚իյնար, վիզը կը ձգտէր ու խոպոտ ձայնով կ՚աղաղակէր .

— Աման ... աման ...

Անկարելի է երեւակայել թէ մարդկային դըժբախտութիւնը ի՞նչ սահմաններու կրնայ հասնիլ: Երբ իր սեւ արցունքով լեցուն, ցաւագին աչքերը դէպի մեզ դարձան, գլխու պտոյտ պատճառող յուզմունքով մը խռովուած զգացինք ինքզինքնիս: Մեր ընկերներէն մէկը գնաց զինքը Առաջնորդարանի սենեակը բերելու. ու մինչ անիկա ձեռքէն բռնած կը քալեցնէր, սգաւոր կինը տղու պէս կը դեդեւէր ամէն մէկ քայլին:

— Աման ... Աման ...

Երկար ատեն ուրիշ բան չլսեցինք. ամէն անգամ որ կը փորձէր խօսիլ, ձայնը կը մարէր , հեծկլտանքներէն շնչահեղձ կ՚ըլլար ու երբեմն ալ աչքերը խենթի մոլորուն նայուածք կը ստանային: Զինքը տեղաւորցուցինք, որքան կարելի էր, հանգիստ դիրքի մէջ եւ ջանացինք ամոքել իր ցաւի տագնապը, ու իր խօսելու փափաքէն առաջ եկած ջղային ցնցումները հանդարտեցնելու համար, պահ մը հեռացանք իր քովէն: Քիչ յետոյ ընդարմացած իր վիճակէն, գլուխը կրթնցուցած թեւին կը քնանար: Իր արտակարգ կերպով տժգոյն դէմքին վրայ, արտեւանունքը կապտացած կ՚իյնային կիսովին եւ բացուածքին մէջէն կ՚երեւէր աչքերուն ճերմակը, որուն վրայ երբեմն կ՚իյնար բիբը, մեռած, տմոյն, կոյրի բիբի պէս :

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ տեղեկատու դիւանը քարտէս մը հրատարակած էր, որուն մէջ Սուրիոյ մաս կը կազմէին Հաթայը (Սանճաք), Ատանան եւ Մերսինը։ Պոլսոյ Ջաֆէր Թերթը կը սպառնայ «խուլէլ» բոլոր տայն քարտէսին հեղինակները։

ՍԱՐԻՔ, Սեւ Ծովու երբեմնի հերոսը որ վտարուեցաւ համայնավար կուսակցութենէն, ծանրապէս հիւանդացած է, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Շաբաթ օր չաքարախտի ծանր տագնապ մը անցուցած է գաւառական քաղաքի մը մէջ եւ ամբողջ օրը պառկած մնաց օրրաթոռի մը վրայ։ Բժիշկները պատուիրեցին միայն պտուղ եւ պիսկոտ ուտել եւ հանքային ջուր խմել։ Դրամը… կ'ըսեն թէ քաշքշելով կը քալէ, քիչ մը հանգիստ առնելու համար, նիհարցած է եւ ամէն աշխատանք դադրեցուցած։

ԹԷՀԻՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց Զարմանամ [?] շրջանին մէջ որ Գախթիարի ցեղախումբին… է (հարաւ. Իրան)։ Այս բացառիկ վիճակը պիտի տեւէ երեք ամիս։

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ միշտ կ'աւելնան։ Կիրակի օր 16 հոգի մեռան, 12 հոգի վիրաւորուեցան, ինքնաշարժի արկածներու հետեւանքով։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ սահմանուած վարկերը պիտի կրճատուին։ Այցըրհաուըր հրամայեց քննել խնդիրը։

Մեծ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքըլ Միլիթէրի սրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօն։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Préfet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humbert

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique

եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար)։

Պիւֆէ եւ անակնկալներ։ Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Երզեան եւ Շէրիտճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց եղբօր՝ ՖՐԱՆԿԻՒԼ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆի ղառնաղէտ մահուան առթիւ։

✕ Ֆր. Շէրիտճեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկին Երզեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Անիէսի մասնաճիւղին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Յակոբ Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Գալուստեան եւ զաւակները, Պ. Ե. Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Պր. եւ Գօղոս Տէրվանեան (Ամերիկա), Պ. Յովսէփ Գալուստեան եւ զաւակները (Իսի) իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի ղառն մահուան առթիւ։

Կ'ուզուին

Վիլ-Ժուիֆի մէջ աշխատելու համար կօշիկի մօնթէօր եւ ֆինիսէօր գործաւորներ կ'ուզուին (մոնթաժը 500 ֆրանքի, ֆինիսաժը 300 ֆրանքի)։ Դիմել Պ. Վանլեանի կէսօրէ վերջերը (բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ՝

7 rue Godot de Mauroy Paris (IX) Métro Opéra

Tél. OPE 01 - 08

ԱԼՔԱԶ ԽԻ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 յաւագոյն արտասանութիւնները։

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ սրբուելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք։

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի։ Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի)։

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir։

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինկի շքեղ սրահներուն մէջ։

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ։ Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն։

Ապահովել սեղանները։ Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է։

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնական օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, որոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ.—

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի.— Սկիզբ ժամերգ. ժամը 7·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին։

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ.— Յիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան, կարգ Թաղման ժամը 17ին։

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին։

✕

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ հինգշաբթի.— ժամը 10ին, Հաղորդութիւն Մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5ին։ Խաւարում ժամը 7ուկէսին։

Աւագ Ուրբաթ.— Թաղում ժամը 5ին։

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին։

Ս. Զատիկ.— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հիւանդութեան պատճառով։

✕

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Հինգշաբթի. ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր մանկանց, Ոտնլուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ Թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6։ 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45։ 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու։

ՎԱՐՁՈՒ Է ԸՆԿԵՐՈՎԻ

Աշխատանոց մը, որ ունի կազ, ելեկտր. մեքենայ մը սիւրժէթէօզ, սիւիփրավիթէ եւ հատ մըն ալ փլա կարի մեքենայ մը։ Մէկ հոգիի պատկերու յարմարութիւն։ Դիմել

Gerlinger 17 rue des Petites Ecuries Paris 10e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11 - 24ի Սզատօնը Վիէնի մէջ, 18 Ապրիլին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 38րդ տարեդարձը Մայիս 10ին Փարիզի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այսօր ժամը 21ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՎՌԱՄ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Եւրոպայի կազմակերպութեան հարցերը»։ Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փարիզի Հայ Տիկ. Միութեան քառասնամեայ յոբելեանը Մայիս 10ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նահատակներուն։

Կը խօսի Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ նիւթ՝ Ռ. Զարդարեան, այս չորեքշաբթի իրիկուն (Շար.)։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ. Վարուժան (շար.)։ 8 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 Avril 1953 Հինգշաբթի 2 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7032 - Նոր շրջան թիւ 2443

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐԷՆ ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Հեռագիրները բարենշան լուր մը եւս կը հաղորդեն :

Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուիքով Գչ. օր յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը լիովին համաձայն է քառանդամ խորհրդակցութեան մը, լուծելու համար Գերմանիոյ միացման խնդիրը :

Այս յայտարարութիւնը եղաւ նամակով մը, ի պատասխան Գերմանիոյ երբեմնի վարչապետին՝ Տոքթ. Վիրթի (1920), որ այժմ նախագահն է մասնաւոր կազմակերպութեան մը: Նամակը հրատարակուեցաւ իբրեւ օրուան մեծ լուրը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ «Ֆրայէս Ֆոլք»ի առաջին էջին վրայ (Տիւսէլտորֆ) : Տոքթ. Վիրթի կոչը ուղղուած էր չորս մեծ պետութեանց մարզպաններուն եւ կ'առաջարկէր ժողով մը գումարել:

Զօր. Զուիքով իր պատասխանին մէջ կ'ըսէ. -- «Ինչպէս գիտէք, խորհրդային կառավարութիւնը յետպատերազմեան տարիներուն շարունակ ջանացած է հաշտութեան արդար դաշնագիր մը կնքել Գերմանիոյ հետ եւ ստեղծել միացեալ, անկախ, ժողովրդավար եւ խաղաղասէր գերման պետութիւն մը: Ձեր նամակը, որով կը խնդրէք Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի կառավարութիւններէն ժողով մը գումարել հաշտութեան դաշնագրի մը եւ Գերմանիոյ միացման համար, լիովին կը համապատասխանէ Խ. Միութեան դիրքին՝ այս հարցին մէջ»:

Գերման թերթը կարճ ծանօթութեամբ մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսական մարզպանը իր կառավարութեան հաղորդած է Տոքթ. Վիրթի նամակը :

Այս առթիւ քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ խորհրդային կառավարութիւնը տակաւին չէ պատասխանած արեւմտեան դաշնակիցներու վերջին ծանուցագրին որ յանձնուած էր ամիսներ առաջ: Ուրեմն, զօր. Զուիքովի նամակը չի կրնար պաշտօնական հրաւէր մը համարուիլ, ինչպէս կը շեշտեն Լոնտոնի մէջ :

Այս առթիւ ըսենք թէ խորհրդային զօրավարը ուրիշ հաշտարար ձեռնարկ մը կատարած էր Մարտ 18ին, ցաւ յայտնելով անգլ. մարզպանին՝ օդանաւի մը եօթը զոհերուն համար եւ առաջարկելով խորհրդակցիլ, որպէսզի ուրիշ առեն այսպիսի դէպքեր չպատահին: Այդ խորհրդակցութիւնը սկսած է արդէն:

× Ուրիշ բարենշան պարագայ մը.-- Խ. Միութիւնը, որ մինչեւ հիմա կը մերժէր Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարութեան թեկնածուները, պնդելով իր լեհ թեկնածուին վրայ, հաւանեցաւ որ նշանակուի Շուէտացի մը, Համմարշօլտ :

Միեւնոյն օրը կարմիր Չինաստանի վարչապետը ՄԱԿի ընդհ. ժողովի նախագահին կ'ուղղէր հեռագիր մը, պաշտօնապէս հաղորդելով իր առաջարկը՝ Քորէայի զինադադարի մասին:

Դաշնակից բանակին հրամանատարը՝ զօր. Քլարք, անմիջապէս պատասխանեց այս առաջարկին, ըսելով թէ պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները, եթէ գոհացուցիչ կերպով կարգադրուի հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը : Բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին անցեալ հոկտ. 8ին, պիտի կատարուին միեւնոյն վայրին մէջ: Զօրավարը այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ կարմիրները պարտաւոր են ընդունիլ Ազգաժողովին տեսակէտը,-- գերիներու վերադարձ՝ ազատ կամքով :

× Վերջին լուրերու համաձայն կռիւները մեղմացած են Քորէայի մէջ :

× Լոնտոնի մէջ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ, այս նոր ձեռնարկներուն առթիւ: Ուաշինկթընի մէջ ալ կը կարծեն թէ այս անգամ լուրջ փորձ մըն է որ կը կատարուի միջազգային յարաբերութիւնները բարւոքելու համար: Մոսկուայի անթէլը եւ թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Չինաստանի վարչապետին առաջարկներուն :

× Մառէշալ Վորոշիլով, Խ. Միութեան նախագահը, Մարտ 28ին, բարձր շքանշաններ յանձնեց խումբ մը ծովակալներու, զօրավարներու եւ սպաներու: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

-- «Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը պիտի շարունակեն Լենինի եւ Ստալինի խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը : «Իրագործելով համայնավարութեան կառուցման փառաւոր գործը, մենք կը շարունակենք մեր ջանքերը՝ պահպանելու համար խաղաղութիւնը աշխարհի մէջ» :

ԱՆԳԼԻՈՅ Մէրի թագուհին, որ առժամապէս Ուէսթմինսթըր փոխադրուած էր, թաղուեցաւ Ուինզըրի գզեակին մէջ: Ներկայ էին հազար յուղարկաւորներ :

ՌՈՒՍԵՍՏԻ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ տասէն մինչեւ 30 առ հարիւր զեղչ յայտարարուեցաւ Խ. Միութեան մէջ :

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՕՏԻՔ ԲԱՆԱՒՈՐ ՀՕՏ ՋԵՆՔ

Կ'իմանանք թէ նորէն թիւրիմացութիւններ ծագած են, Հայաշխին Սարսափներու սգահանդէսին առթիւ (Ապրիլ 11/24):

Ամէն պարագայի մէջ, բանակցութիւններ կը կատարուին, ապահովելու համար պատմական տարեդարձին միացեալ, համազգային տօնակատարութիւնը :

Սրտանց կը մաղթենք որ յաջողին :

Այս առթիւ, քանի մը խորհրդածութիւններ:

Լիոնի մէջ սգահանդէսը պիտի կատարուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ յարանուանութեանց եւ բոլոր ազգ. կազմակերպութեանց, ինչպէս ամէն տարի :

Մարսէյլի մէջ նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց եւ Հայր. Միութեանց :

Փարիզի մէջ երկու յայտարարութիւններ երեւցան, որոնց մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, ինչպէս ըսինք :

Կը կարծենք թէ Լիոնի եւ Մարսէյլի օրինակները կրնան լուսաբանել Փարիզն ալ:

Հայաշխին Սարսափներու տարեդարձը ծրագիրով կամ նշանակետով չէ, որպէսզի ատիճանաւոր արարողականներ նշանակուին, պարտ ու պատշաճը անօրինելու համար :

Վարդապետ, ժողովրդապետ եւ պատուելի կրնան հովանաւորել, բարոյապէս: Կրնան -- պարտաւոր են -- ներկայ ըլլալ եւ խօսք առնել :

Բայց, պէտք չէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ տարագիր զանգուածը բանաւոր հօտ մըն է, որ միշտ կղերին նախաձեռնութեան եւ առաջնորդութեան կը կարօտի: Նոյն իսկ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը ոգեկոչելու համար :

Ապրիլ 11/24ը ամէն բանէ առաջ քաղաքական դէպք մըն է: Եւ կապ ունի մասնաւորապէս երիտասարդութեան հետ :

Տարիներով, ուսանողներու եւ որբերու Միութիւններն էին որ կը կազմակերպէին սգահանդէսը:

Այն ատեն ճրագով կը փնտռուէին կրօնաւորներն ու բանկալի ջոջերը, ներկաներուն մէջ :

Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին, մէկ անգամ, նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը :

Նոյն կազմակերպութեան նոր վարչութիւնը երկրորդ անգամ սգահանդէս մը սարքեց 1951ին, որ պիտի մնայ պատմական :

Կը մասնակցէին աւելի քան երեսուն Միութիւններ: Բեմին վրայ կ'երեւային տասնեակ մը բանախօսներ, որոնց իւրաքանչիւրին տրուած էր միայն հինգ վայրկեան: Փարիզի զինուորական իշխանութիւնը տրամադրած էր ընտիր նուագախումբ մը :

Ամէն ինչ վերջացաւ մէկուկէս ժամէն, խոր տպաւորութիւն ձգելով :

Անցեալ տարի Միութիւնը ձեռնթափ եղաւ յանուն համերաշխութեան, եւ բեմին տէր դարձան վեղարն ու բանկալը:

Որբերն անգամ ձայն չունեցան :

Ճիշդ ինչպէս 1950ին, երբ բեմին վրայ կ'երեւային երկու եպիսկոպոսներ եւ երկու վարդապետներ (Սալ Կավօ):

Առաջին Մեծ Պատերազմի զինադադարին, Պոլսոյ մէջ անգամ տեսած չէինք այսքան սահմանափակ տօնակատարութիւն :

Այնտեղ ունէինք պատրիարք եւ շքախումբ մը եպիսկոպոսներու, վարդապետներու :

Բոլորն ալ գիտէին յարգել պատշաճութիւնները: Պարզապէս ներկայ կ'ըլլային, կամ կը հովանաւորէին :

Միջանկեալ, պիտի թելադրէինք որ գաղութին հոգեւոր իշխանութիւնը իր ստորադաս կղերականներուն յիշեցնէր տարրական պարտականութիւն մը,— ներկայ ըլլալ խմբովին, գոնէ Հայաշխին Սարսափներու տարեդարձին :

Կը կարծենք թէ տակաւին ուշ չէ, թիւրիմացութիւնները հարթելու եւ իսկապէս համազգային սգահանդէս մը սարքելու համար :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ,

ՋՈՒՐ ԾԵԾՈՂՆԵՐՈՒՆ

Քանի մը տասնամեակներ անցեր են մեր նորագոյն Երէկէն, բայց տակաւին կան մարդիկ, որոնք նոյն կորկոտը կ'աղան : Միեւնոյն մեղադրանքները, միեւնոյն ամբաստանութիւնները եւ իմաստութեան մետասաներորդ ժամու միեւնոյն դասերը: Չկայ մէկը այդ բազմութեան մէջ, որ հրապարակ իջնէ «ճէնթլմէնաբար» եւ համրէ նաեւ մեր «ճիշդ»երը :

-- Յեղափոխութիւն սարքեցէք — ի՞նչ, Թուրքին ու Քիւրտի՞ն մատաղ ըրէինք մեր հարսները —Պանք Օթոմանը օդը հանել ուզեցիք, Խանասոր գացիք, Իթթիհատին հետ եղբայրացաք, Վրացին ու Թաթարին հետ կռուեցաք, Կարսը Թուրքին տուիք եւ այսօր ալ կը կռուիք «Հայրենիք»ին դէմ :

Հարցուցէք այս իմաստուն վարժապետներուն թէ այս ամբաստանութիւնները — որոնք դդումի համ տալ սկսան — որեւէ նպատակի կը ծառայե՞ն, որեւէ տեղ կը հասցնե՞ն մեզ, որեւէ չափով կը նպաստե՞ն մեր դատին կամ կը մօտեցնե՞ն մեր բաղձանքներուն իրականացման թուականը :

Միեւնոյն չունչով, հարցուցէք թէ «ամբաստանեալը» որեւէ ճիշդ բան չըրա՞ւ վաթսուն տարուան մէջ: Քարէն ձայն կ'ելլէ, իրենցմէ ձայն չի գար :

Մեր խատուտիկ հակառակորդները՝ ոչ թէ տասը - իրիկուն, այլ եթէ նոյնիսկ օրուան 24 ժամերն ու այդ ժամերուն բոլոր վայրկեաններն ալ յատկացնեն այդ զզուելի բամբասանքներուն, մազ չի շարժիր մեր գլուխէն ու մենք մազ մը չենք շեղիր մեր ճամբէն :

Մենք, ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը խօսինք ազատութեան ու ազգային անկախութեան անունով, իսկ այդ ազաները ալեւլուիա կը կարդան : Կամ կը յօրանջեն :

Անգլիոյ վարչապետը իրաւունք ունի -- «Երբ անցեալն ու Ներկան իրարու դէմ կռուին, ապագան է որ կը կորսնցնենք, (Չըրչիլ, 1940 Յունիս 18ին, երբ կ'իյնար Փարիզը):

Պիտի ուզէինք որ մեր սխալները համրող բազմութիւնը գոց ընէր Չըրչիլի բառերը եւ հասկնար, վերջապէս, թէ ազգ մը իր ապագան կը վտանգէ, երբ իր օրերը կ'անցընէ բամբասանքներով: Կամ կը թեթեւնայ ու ջուր կը ծեծէ իր պատմութեան ամէնէն տաղնապալի շրջանին :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

Ի՞ՆՉ ԸՍԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Այսօրուան խմբագրականը գրած էինք, երբ «Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն»ստացանք ազդ մը, որ կը ծանուցանէ թէ սգատօն սարքուած է «նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ երեք յարանուանութեանց»:

Այս առթիւ փոխած են թուականը: Նախապէս յայտարարուած էր ապրիլ 24ին, այժմ նշանակած են ապրիլ 19: Փոխած են նաեւ սրահը :

Խորին վրդովումով կ'արձանագրենք այս տխուր անակնկալը : Մանաւանդ անոր համար որ, դեռ երկու օր առաջ խորհրդակցական ժողով մը նշանակուած էր Սեռվրէ վրդ.ի կողմէ, չորեքշաբթի օրուան համար (երէկ):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ուաշինկթըն մեկնեցաւ երէկ, չորեքշաբթի: Այս առթիւ պետութեան նախագահը խոստացաւ յետաձգել հաշտութեան դաշնագրին եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրներուն վաւերացումը: Տոքթ. Ատընաուըր կը կարծէ թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը կրնայ գործադրելի դառնալ մինչեւ տարեվերջ :

ՄՈՍԿՈՒԱ հասան տասը ամերիկացի խմբագիրներ եւ թղթակիցներ, խորհրդային օդանաւով մը: Պիտի մնան մէկ շաբաթ: 1947էն ի վեր առաջին անգամ է որ խումբ մը ամերիկացի լրագրողներ կ'այցելեն Խ. Միութեան մայրաքաղաքը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՀԻՆ ՕՐԵՐԷՆ

« ԿՈՐԻԶԸ ԴՐԻՔ »

(ՕՐՄԱՆԵԱՆ - ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ)

1918ի ամառն էր։

Վերջանալու մօտ էր՝ չորս երկար տարիներէ ի վեր տեւող առաջին Մեծ Պատերազմը։

Զինակիցներուն, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի, Իտալիոյ, յաղթանակը կը նախատեսուէր մօտ ատենի համար։ Անկերեւ էր Գերման-Աւստրիա-Թուրքիա-Պուլկարիա չորրորդութեան պարտութիւնը։

Մեծ իրարանցում կար Պոլսոյ թուրք պաշտօնական եւ անպաշտօն շրջանակներուն մէջ։ Միւս կողմէ՝ գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն ոչ-իսլամ տարրերու մօտ, որովհետեւ ահուսարսափի օրերը վերջ պիտի գտնէին շուտով։ Ազատութեան եւ խաղաղութեան օրերը պիտի գային վերջապէս։

Այդ օրերուն էր որ առտու մը լուր կ'առնէինք թէ՝ կովկասահայ պատուիրակութիւն մը Պոլիս եկած էր եւ իջեւանած Թոգաթլեան պանդոկը։

Պրէսթ-Լիթովսքի բանակցութեանց, կովկասեան ազգերու դաշնակցութեան, հայկական, վրացական եւ ադրբէջանեան հանրապետութեանց հաստատման մասին՝ բաներ մը լսած էինք, բայց ճշգրիտ տեղեկութիւն չունէինք։

Առաջին փափաքս եղաւ երթալ տեսնել Հայկ. պատուիրակութիւնը եւ տեղեկութիւններ ստանալ անցուդարձի մասին։

Անոնք որ գիտեն այդ օրերու Պոլիսը, պատերազմական վիճակը, ոստիկանական խստութիւնները եւ ահ ու սարսափը, կրնան երեւակայել թէ որքա՜ն փափուկ խնդիր էր, եւ թերեւս վտանգաւոր հայ լրագրողի մը համար, այդպիսի ձեռնարկ մը։

Այն ատեն՝ «Վերջին Լուր»ին հետ «Լը Սուար» ֆրանսերէն օրաթերթին վարչութիւնը կը վարէի։ Այդ հանգամանքով՝ կեդրոնի հրամանատարութենէն եւ տպագրական տեսչութենէն վաւերացեալ արտօնագիր ունէի ազատ շրջագայութեան (Փուփ փըլ)։ Ամէն պաշտօնատուն, արգիլեալ շրջան, մտնել-ելլելու դիւրութիւն կը վայելէի։ Սակայն եւ այնպէս չէի համարձակեր ինքնագլուխ երթալ այցելել հայկ. պատուիրակութեան։

«Լը Սուար»ի արտօնատէր Ահմէտ Իհսան պէյի հրահանգով եւ իբրեւ թէ իր թերթին համար տեսակցութիւն մը ընելու նպատակով, գացի Թոգաթլեան պանդոկը հայկ. պատուիրակութիւնը տեսնելու։

Զիս ընդունեց Գ. Միրզայեանց, որ ծանօթանալով ինքնութեանս, առաջնորդեց պատուիրակութեան նախագահ Գ. Ահարոնեանի սենեակը։ Իր մօտ էր Գ. Խատիսեան։

Ըսի թէ հայ լրագրող մըն էի, նոյն ատեն վարիչը ֆրանսերէն թերթի մը, եւ կ'ուզէի հայկ. պատուիրակութեան հանգամանքի մասին տեղեկութիւններ քաղել եւ հրատարակել երկու թերթերուն մէջ։

— Ի՞նչ հայ թերթ կը հրատարակես։ Կա՞յ տակաւին հայ թերթ Պոլսոյ մէջ, հարցուց Գ. Ահարոնեան։

Բացատրութիւններ տուի։ Մեր խօսակցութիւնը տարածուեցաւ Պոլսոյ հայկ. կեանքին, ընդհանուր կացութեան, ազգային գործերու վրայ։ Այդ առթիւ իմացուցի թէ Օրմանեան արք. Պոլիս վերադարձած է եւ թէ կապ ունիմ իրեն հետ։

Ահարոնեան խօսակցութիւնը ընդմիջելով՝ իր ծանօթ խանդավառութեամբ անմիջապէս փափաք յայտնեց նախկին պատրիարքը տեսնելու եւ ինծի պաշտօն յանձնեց իր այդ բաղձանքը հաղորդել անմիջապէս եւ ժամադրութիւն մը առնել։

Նոյն իրիկունն իսկ գացի տեսայ Օրմանեան Սրբազանը եւ պատմեցի անցուդարձը։

Օրմանեան արք. ալ շատ ուրախ եղաւ եւ երկու օր ետքի համար ժամադրութիւն տուաւ, պայմանաւ որ Ահարոնեան առանձինն երթար Ըթըր փողոց, իր բնակարանը եւ այցելութիւնը բացարձակապէս անպաշտօն եւ միայն բարեկամական ըլլար։

Այդպէս ալ, երկու օր վերջ կ'երթայի Թոգաթլեան, կ'առնէի Գ. Ահարոնեանը եւ կը տանէի Սրբազանին։

Անծանօթներ չէին իրարու։ Ահարոնեան Օրմանեանը կը ճանչնար անոր Էջմիածնի ուսուցչութեան տարիներէն։ Այս նոր հանդիպումը որքան յուզիչ նոյնքան սիրալիր էր։ Ահարոնեան ուզեց նախկին պատրիարքին աջը առնել, բայց ան թոյլ չտուաւ եւ համբուրեց Ահարոնեանի ճակատը։

Այդ միջոցին ես ուզեցի քաշուիլ, բայց Սրբազանը զիս կեցուց։

— Մեր տան տղան ես, իբրեւ «դաղէթաճի» հոս ներկայ չես, եթէ Գ. Ահարոնեան կը հաւանի կրնաս կենալ։

Գ. Ահարոնեան հաւանութիւն յայտնեց, ժպտալին յիշեցնելով թէ հիմա «դիւանագէտ» է, գիտէ ըսելիքն ու չըսելիքը՝ երրորդի մը ներկայութեան։

Օրմանեան արք. իր Երուսաղէմ երթին, անկէ Դամասկոս աքսորուելուն, Պոլիս վերադառնալուն հակիրճ պատմութիւնը ընելէ ետք, դրուագներ յիշեց իր Էջմիածնի ուսուցչութեան օրերէն, հարցումներ ուղղեց կաթողիկոսական եւ վանական վիճակի մասին եւ յետոյ ուզեց գիտնալ ճշգրիտ կացութիւնը կովկասեան հանրապետութեանց, մանաւորապէս հայկական պետութեան դիրքը եւ պատուիրակութեան պաշտօնը՝ Պոլսոյ մէջ։

Ահարոնեան՝ կէս ժամէն աւելի խօսեցաւ, ընդհանուր տեղեկութիւններ տուաւ կացութեան եւ իրենց պաշտօնին մասին։ Շատ երկար պիտի ըլլար յիշել այստեղ, մանաւանդ որ պատմութիւնը մանրամասնօրէն արձանագրած է ամբողջ անցուդարձը։

Օրմանեան ուշի ուշով մտիկ ընելէ վերջ Ահարոնեանի տուած տեղեկութիւնները, բացատրութիւնները եւ տեսութիւնները, սապէս պատասխանեց.

— « Ազգի մը պատմութեան մէջ, յեղափոխութիւնները յանցանք են երբ կը ձախողին, պարծանք են երբ կը յաջողին։ Դուք յաջողեցաք՝ պարծանք էք Ազգին։ Մեր զոհերը սուրբ սուրբն էին այդ յաջողութեան։ Դժբախտաբար այդ տուրքը շատ սուղ արժեց հայութեան։ Իղձ՚ս թէ արդիւնքը համեմատական ըլլար։

«Դուք ԿՈՐԻԶԸ ԴՐԻՔ ազատ Հայաստանի մը, ապրիք, օրհնեալ ըլլաք։ Հիմա աղօթենք եւ մաղթենք որ այդ կորիզը, մեր զոհերուն արիւնովը արգաւանդուելով փթթի, արմատանայ, ստուարանայ, կոճղի, ամուր ու կայուն մնայ։ Այնպիսի մեծատարած եւ պատկառելի կաղնի մը դառնայ՝ որուն հովանիին տակ կարենայ պատսպարուիլ ամբողջ հայութիւնը։

«Բայց՝ ինչպէս գրած եմ «Խոհք եւ Յուշք»ի մէջ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ազգային՝ միջազգային ներկայ իրադարձութեանց հետեւանքը։ Երբ կայսրութիւններ տապալելու վրայ են, ի՞նչ բախտի պիտի արժանանան փոքր ազգերը։ Ոչ ոք կրնայ մարգարէանալ զայդ։

«Դուք ձեր կարելին ըրիք, հիմա սպասենք եւ յուսանք լաւագոյն կատարելութեանց, շնորհիւ Բարձրելոյն »։

Օրմանեանի այս խօսքերուն վրայ՝ Գ. Ահարոնեան ոտքի ելաւ եւ շատ սիրալիր կերպով հրաժեշտ առաւ Սրբազանէն։

Այս երկու Մեծ Հայերուն կրկին ողջագուրումը, իրենց տեսակին մէջ երկուքն ալ յեղափոխական, շատ յուզիչ բան մըն էր ինծի համար։

Հ. Ց. Ն.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

Միութիւններ, եկեղեցիներ եւ համայնքներ

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕ.— 1940ին ընկեր Արշէն Միքայէլեան երբ կը մեկնի Արժանթին, կ'անցնի Սան Փաուլոյէն եւ կազմակերպական գործերու կարգին, իմանալով Զօմերու կազմալուծումը, կը հաւաքէ 17 երիտասարդներ եւ հիմը կը դնէ «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութեան։ Իր մեկնումէն վերջ նորակազմ Միութեան հոգողութիւնն ու ղեկավարութիւնը կը ստանձնէ ընկեր Սաքօ Ցակոբեան որ այդ շրջանին կը վարէր «Դուրեան» վարժարանի տեսչութիւնը։ 1940 Հոկտեմբեր 20ին կը գումարեն իրենց անդրանիկ ընդհանուր ժողովը, ուր հիմնադիր 17 երիտասարդներէն դուրս եկած են նաեւ 29 նոր անդամներ։ Կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ իրենց թիւը կը հասնի 55ի։ 1941 Յուլիս 27ին վերջ տալով առժամեայ վարչութեան օրինաւոր քուէարկութեամբ կ'ընտրեն իրենց վարչութիւնը եւ կուտան կարգ մը կարեւոր որոշումներ։

Մասնաւոր երգչախումբ մը կազմելու համար կը դիմեն Տօքթ. Վահագն Մինասեանի որ կը յաջողի 60 անձերէ բաղկացեալ խումբ մը կազմել։ Երգչախումբը կը գործէ մինչեւ այսօր եւ գաղութին պարծանքը կը համարուի։ Իրենց պաշտօնական համերգներէն դուրս յաջողած են Պրազիլիոյ ռատիօին վրայ ունենալ «հայկական ժամը»։ Ամէն կիրակի կէս ժամ կը լսուի հայկական երաժշտութիւն, սփոփելու տարագիր Հայերու սիրտերը, զարմանքի մատնելով Պրազիլցիները ի լուր այս նոր եւ իրենց համար բոլորովին օտար երաժշտական խաղերուն։ 1942 Օգոստոս 15էն ի վեր « Հայկական ժամը » իր գեղարուեստական բաժինէն դուրս կուտայ տեղեկութիւններ հայկ. կեանքէն։

«Արմենիա Երիտասարդաց Միութիւնը» իր անդամներու մասնաւոր դաստիարակութենէն զատ կը կատարէ մշակութային կարեւոր աշխատանքներ։ Հասցուցած է երիտասարդութիւն մը որ, իր կոչումին գիտակից, ստեղծած է Պրազիլեւհայկական շրջանակ մը հայութիւնը ծանօթացնելու եւ անոր վարկը բարձրացնելու համար։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ կազմուած է 1934ին։ Ունի 150էն աւելի անդամուհիներ եւ 40 օժանդակ անդամներ։ Մասնաճիւղն է Հիւս. Ամերիկայի «ՀՕՄ»ին։ Իր գթութեան գործին զուգընթաց կը կատարէ գնահատելի աշխատանք կրթական գետնի վրայ։ Կ'օժանդակէ դպրոցին եւ իր գլխաւորութեամբ հանգանակած է շօշափելի գումար մը դպրոց-սրահի շինութեան համար։

ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— «Դուրեան» ազգ. վարժարանի 24 շրջանաւարտ օրիորդներ նախաձեռնութեամբ վարժարանի տնօրէն ընկեր Սաքօ Ցակոբեանի 1938 Յուլիս 24ին հիմը կը դնեն «Օրիորդաց Միութեան» մը։ Նպատակն էր — Ա. համախմբել նախորդ տարիներու շրջանաւարտուհիները ինչպէս նաեւ գաղութին մէջ գտնուած չափահաս ընկերուհիներ, հայկական ոգիով դաստիարակելու եւ ինքնազարգացման միջոց տալու համար։ Բ. Հայերէն խօսիլը պարտադիր դարձնել միութենէն ներս։ Գ. Աջակցիլ եւ օժանդակել դպրոցին զանազան ձեռնարկներով։ Դ. Ունենալ գրադարան եւն.։ 1946ին իրենց թիւը կը հասնի 60ի։ Ունի իր մարզուած երգչախումբը որ շատ յաջող եւ ներդաշնակ կ'երգէ պատարագի արարողութիւնը գլխաւորութեամբ ներկայ տնօրէն ընկեր Յակոբ Զիլեանի։

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ.— Քաղաքի եկեղեցիէն զատ ունին եկեղեցի մը նաեւ մօտիկ արուարձանի մը մէջ։ Ունին երկու քահանայ։ Առաջին եկեղեցին շինուած է 1938ին Ռիզգալլահ Ժօրժ Թահանեանի կողմէ եւ քանդուած 1943ին կառավարութեան կողմէ, Սան Փաուլօ քաղաքի բարեզարդութեան իր ձեռնարկին հետեւանքով, որովհետեւ եկեղեցին կը գտնուէր փողոցի մը մէջ որ պողոտայի պիտի վերածուէր։ Ներկայ եկեղեցին, նորէն շինուած Ռիզգալլահի կողմէ վերջացած է 1948ին։ Մինչ այդ 1938 Մարտ 30ին հոս կը հասնի Գարեգին արք. Խաչատուրեան իբրեւ կաթող. պատուիրակ եւ Հարաւ. Ամերիկայի առաջնորդ եւ կը հաստատէ առժամեայ ծրագիր կանոնագիր մը, հրամայելով անոր գործադրութիւնը ցնոր տնօրինութիւն։

1940 Մարտին Գարեգին արք. իր երկրորդ այցելութիւնը կուտայ Պրազիլիոյ հայ գաղութին իրեն հետ բերելով նոր եւ ընդարձակ ծրագիր կանոնագիր մը նախապէս Ամենայն Հայոց Հայրապետի վաւերացման ենթարկուած։ Սան Փաուլօն ունէր իր ծրագիր-կանոնագիրը վաւերացուած պետութեան կողմէ։

Կաթող. պատուիրակը անձամբ կը ղեկավարէ Պրազիլիոյ Հայոց անդրանիկ ներկայացուցչական մարմնի ընտրութիւնը։ Կը կարդան իր ծրագիր-կանոնագիրը որ կը ստորագրուի ներկաներուն կողմէ։ 1941 Յունուար 19ին գումարուած ներկայացուցչական մարմինը կ'ընտրէ կեդր. վարչութիւն մը։ Մինչեւ այսօր թեմական գործերը կը ղեկավարուին նոյն ծրագրով եւ մասնակի լրացումներով։

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ.— Պրազիլիոյ մէջ հռոմէադաւան Հայոց գոյութիւնը զգալի կը դառնայ 1924էն վերջ, երբ Կիլիկեցի Հայերու թիւը կը սկսի աւելնալ նորեկ գաղթականներու ժամանումով։ 1934ին Սան Փաուլօ կը ղրկուի Վիէննթի վարդապետ Դուրեթեան Հռոմի Լեւոնեան վարժարանէն եւ կը լծուի համայնքը կազմակերպելու աշխատանքին։ Ունին առանձին եկեղեցի եւ կը հաշուեն մօտաւորապէս 70 ընտանիք։

Հայ Աւետարանական համայնքը, կազմակերպուած է 1927ին նախաձեռնութեամբ պրոֆ. Բենիամին Կայծակեանի (Ալպիսթանցի)։ 1931էն ի վեր կը պահեն մօտ 40 աշակերտներով փոքրիկ վարժարան մը։ Կրօնական պաշտամունքը տեղի կ'ունենայ տեղացիներու կողմէ տրամադրուած շէնքի մը մէջ։ Գնուած է հողը ուր պիտի կառուցուի ժողովարան։ Ունին երիտասարդ պատուելի մը։ Իրենց թիւը կը հաշուեն 80 ընտանիք։

Կան կարգ մը աղանդներ — Մկրտչական, Սիրոյ ընկերութիւն (Մուհապէթճիներ) եւ «Իսպիրիթ»ներ որոնց կը հետեւին սակաւաթիւ Հայեր։

«Իսպիրիթիստ»ներու աղանդը (հոգեհարցութիւն) 1932էն ի վեր ծաւալած է Պրազիլիոյ մէջ, ունին հարիւրէ աւելի կեդրոններ այս քաղաքին մէջ։ Այս նոր աղանդին հետեւելու հակամէտ են գլխաւորաբար հիւանդներ, տկարակազմներ կամ նիւթապէս ձախողածներ։

1946ին հոս եւս կազմուած է եղեր Ներգաղթի օժանդակ յանձնախումբ մը։ Մինչեւ 1947 Սեպտ. արձանագրուեր են մօտ հազար հոգի Հայաստան մեկնելու համար, եւ դեռ կը սպասեն ...

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հայերը ռուս. պատմութեան մէջ

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մարտ 20ին, ուրբաթ գիշեր, Թէժանի վերնայարկը։ Նախագահ Գ. Գարսամեան լսարանը բանալով ներկայացուց դասախօսը, պրոֆ. Տոտոմեանց որ միջազգային դետնի վրայ մեծ դեր կատարած եւ համբաւի տիրացած է։ Իր մասնագիտութիւնը եղած է համագործակցական աշխատանքներ, նիւթական, մշակութային եւ քաղաքական խնդիրներու շուրջ։ Այսօր մեզի պիտի խօսի,— «Հայերը ռուսական պատմութեան մէջ»։

Տոտոմեանց.— Պիտի սկսիմ Իւրայէլ Օրիէն որ ձեզի ծանօթ է։ Ան պատգամաւորութեան մը հետ գնաց Պարսկաստան։ Այս միակը ներկայացաւ Թագաւորներու։ Հայաստանը ազատելու նպատակով գնաց Պաւարիոյ կայսեր մօտ, յետոյ Ռուսաստանի Պետրոս Մեծին ներկայացաւ որ լաւ ընդունելութիւն մը ըրաւ եւ խոստացաւ իր աջակցութիւնը եւ խորհուրդ տուաւ որ Հայերը մինչեւ Կասպից ծով տարածուին։ Արտօնեց որ հայ գաղթականներ գան հաստատուին Հայաստան։ Հայերը Իւրայէլ Օրիի առաջնորդութեամբ հասան մինչեւ Կասպից ծով, բայց արգիլուեցաւ իրենց աւելի առաջ երթալ։ Իւրայէլ Օրին մեռաւ Աստրախանի մէջ, իսկ գրաւուած հողերը ամբողջովին կցուեցան Ռուսաստանի։ Այս շրջանին էր որ Հայեր եկան եւ հաստատուեցան Մոզտոկ, Աստրախան, Ղրզլար, ու խաղողի մշակումը զարգացուցին եւ օգտակար հանդիսացան։

Ռուս Թագուհի Կատարինէն որ ծագումով Գերմանացի էր, աւելի եւս ուշադրութիւն դարձուց դէպի Հայերը։ Հիմնուեցան նորանոր քաղաքներ, ի միջի այլոց Նոր Նախիջեւանը, որ Գամառ Քաթիպայի եւ Մ. Նալբանդեանի ծննդավայրն է։ Հայերը կառավարութեան մէջ մեծ անուն ունէին եւ ճանչցուած էին իբրեւ լաւագոյն տարր։ Քաղաքական հեռաւոր նպատակներ ալ կը հետապնդէին։ Հրապարակ եկան հայ զօրավարներ, բայց ոչ մէկ տեղ չէ յիշուած իրենց հայկական անունը, ամէն տեղ արձանագրուած են իբրեւ ռուս, որովհետեւ անունը կը վերջանար օվով, ինչպէս Մատաթօվ, Լօրիսօվ, Լազարեւ, եւն.։ Առաջին հայ զօրավարը եղած է իշխան Մատաթովը (Մաթեան)։ Ծնած էրթիֆլիս։ Հայախօս էր եւ երեւանը գրաւած է Պարսիկներէն 3000 ձիաւորներով, 20.000 Պարսիկներու դէմ կռուելով եւ յաղթելով։ Լազարեւ (Ղազարեան), որ երեք լեզու գիտէր եւ մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է։ Մատաթովէն ետք ունեցած ենք տասը նշանաւոր զօրավարներ։

Հրաւակ Շամիլի անունը սարսափով կը յիշուէր Ռուսաստանի մէջ։ Լերան մը գագաթը ամրացած, ոչ ոք կրցած էր նուաճել իր բանակատեղին։ Իշխան Արղութեան իր զօրքին գլուխը անցած գնաց գրաւեց եւ վերջ տուաւ անոր ասպատակութեանց, փրկելով Տաղստանը։ Տէմիր Խանչուրա քաղաքին մէջ կանգնած են իշխանին արձանը։ Արղութեան երեք տեսակ իշխան էր, — Հայերու, Վրացիներու եւ Ռուսերու։ Բեհբութով, ռուս - տաճկական պատերազմին Կարսը փրկած է։ Նիքոլա Ա. ցարը անոր տուաւ ամենամեծ շքանշանը, ըսելով.— «Դուն ինծ զարմացուցիր քու քաջութեամբ, ես ալ քեզ կը զարմացնեմ այս շքանշանով որ միայն Թագաւորներու կը տրուի»։

Բեհբութով շատ պատրաստուած անձնաւորութիւն էր։ Կը պատմուի թէ անգամ մը երբ Թիֆլիսի շատ նեղ փողոցներէն մէկէն կ'անցնէր, դէմը ելան երկու տիկիններ եւ իրարու հետ Ֆրանսերէն խօսելով կ'ըսէին թէ այս մարդուն քիթը այնքան մեծ է որ համբան գոցած է ու անցնելու տեղ չկայ։ Բեհբութով ձեռքը քիթին վրայ կը դնէ ըսելով — Փասէ, Մէտամ։

Նշանաւոր զօրավարներու կարգին կարելի է յիշել Ճելկոլնիկով, Տէր Ղուկասով եւ մանաւանդ Ալխազեանը, որ շատ մը պատմաբութիւններ զօրելէ ետք նշանակուեցաւ Թուրքեստանի կառավարիչ։

Միքայէլ Դանիէլեան, այլ անուամբ Լօրիս Մելիքով ոչ միայն զօրավար էր այլեւ եղաւ նախարարապետ։ Ինքն էր որ ուզեց Ռուսաստանը օժտել սահմանադրութեամբ եւ արդէն տպագրութեան տուած էր, բայց Թագաւորի սպանութեամբ (1881ին) իր գործը կիսատ մնաց։ Ցարը (Աղեքսանդր Բ.) մեծ գումարներ տրամադրեց Լ. Մելիքովի ժանտախտին դէմ պայքարելու համար, ու մեծ եղաւ իր հիացումը երբ այս վերջինը իրեն յանձնուած պարտականութիւնը յաջողութեամբ գլուխ հանելէ ետք, երկու միլիոն րուբլի վերադարձուց։ Այս առթիւ մեծ պատիւներու արժանացաւ։

Աղեքսանդր Գ.ի ժամանակ, Հայերու կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ։ Միայն կրթական նախարարը Հայ էր, Դելյանով։ Աղեքսանդր Գ.ի եւ Նիքոլա Բ.ի օրով Հայերու դէմ ատելութիւնը ծայր տուաւ, իբրեւ թէ Հայերը մեծ Հայաստան մը կ'ուզեն կազմել։ Թերթերը սկսան գրգռիչ յօդուածներ հրատարակել, հալածանքներ սկսան եւ այդ շրջանին էր որ եկեղեցական կալուածները գրաւեցին։ Ռուս մեծ զօրավար Սուվօրովի մայրը Հայ էր, մականունը՝ Մանուկով։

Բացի զօրավարներէ, Ռուսիոյ մէջ ունեցած ենք մեծ առեւտրականներ, գործարանատէրներ եւ նաւթային գործերու մասնագէտներ, որոնք մեծ հարստութիւններու տիրացան ու հաստատուեցին հայկ. համայնքները։ Բաքուն որ 200 բնտանիք ունէր, այսօր միլիոնաւոր բնակիչ ունի, ինչ որ կը պարտի Հայերու։

Դասախօսը յետոյ յիշեց բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր որոնք մեծ դեր կատարած են Կովկասի եւ Ռուսաստանի մէջ,— Իրաւագէտ, բժիշկ, նկարիչ, գրագէտ, հրապարակագիր, համալսարանի դասախօս եւն.։ Յետոյ եզրակացուց.—

Ժամանակ է որ հայ ժողովուրդը գիտակցի թէ գրական մեծ դէմքեր պատրաստելով ալ կարելի է ազգին անունը բարձր պահել։ Օրինակ առնենք Հրեաներէն որոնք միշտ կը մտածեն պրոպականտի մասին, մեծ դէմքեր կը պատրաստեն, իսկ Հայերը կը քնանան, մինչդեռ շատ աւելի պէտք ունին ճանչցուելու։ Զունինք Հայերը օտարին ծանօթացնող գիրքեր, պատրաստողներն ալ կ'անտեսուին։ Հայ մեծահարուստները անտարբեր են դժբախտաբար։

Դասախօսութիւնը վերջացաւ կէս գիշերին։

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարտ 18ին տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը ի պատիւ եղբայր Խօրոէքեանի, հազիւ 28 տարեկան, որ մօտերս տիրացաւ իրաւարարի ինթէր Լիկ տիտղոսին, այսինքն իրաւարար ազգային Ա. եւ Բ. կարգի)։

Այս առթիւ հրաւիրուած էին Լիկ տը Սիւտ, Էսթ, Տիսթրիք տը Փրօվանս, Քօմիթէ տ'Արտիթրաժ Լա Փրօվանսալ, Լա Մարսէյեզ եւ Մէրիտիօնալ թերթերու ներկայացուցիչները։ Բոլորն ներկայ էին։

Միութեան նախագահ եղբայր Վ. Պապիկեան բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, կը հրաւիրէ Տիսթրիք բը Փրօվանսի նախագահ Պ. Տիւրանը, որ ըսաւ.

— Ուրախ եմ տեսնելով որ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ միայն կը ջանայ երիտասարդներ մարզել, այլ եւ իրաւարար հասցնել։ Պատիւ մըն է մեզի ունենալ Հայ առաջին իրաւարարը։

Խօսքը Պ. Էմէրիին է, նախագահը իրաւարարներու մարմնին.— «Հաճոյք մըն է մեզի ներկայ ըլլալ այս ուրախութեան։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը միակ խումբն է Հար. Ֆրանսայի մէջ որ տուած է իրաւարարներ եւ Պ.Խօրոէքեան առաջինն է որ կը կրէ այս տիտղոսը։ Կը մաղթեմ որ յառաջիկայ տարուան մէջ ըլլայ միջազգային իրաւարար»։

Երրորդ խօսողն է Մէթըը Ժիէօ, փոխ-նախագահը Լիկ տը Սիւտ Էսթի որ նոյնպէս գոհունակութիւն յայտնեց։

Եղբայր Մանուկ Սէֆէրեանի (Փութպօլի յանձնախումբ) շնորհաւորութեններ ետք, եղբայր Պապիկեան յանուն վարչութեան յանձնեց պատշաճ շքանշան մը։ Եղբայր Խօրոէքեան խորապէս յուզուած՝ ըսաւ.— «Սիկայ առնել առաջին քայլերս, շնորհիւ եղբայր Տիգրան Փափազեանի որ առիթը կուտար ինծի, վարելու Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Նիսի Հ. Մ. Մ.ի միջեւ եղած մրցումը։ Այս պատիւը կը պատկանի մօրս։ Ամէն անգամ իրեն կ'ըսէի.— Մայրիկ վաղը, կիրակի ուշ պիտի գամ։ Մայրս կը պատասխանէր.— Կը նախընտրեմ որ չարունակես մարզական այս ճամբադ, քան թէ «սանսինկ»ներ յաճախես։

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ մէջ եկեղեցի մը շինելու համար կառավարութենէն արտօնութիւն առնուած էր, ինչպէս գրեցինք։ Կարգ մը մանրամասնութիններ եւս՝ քաղուած Պոլսոյ թերթերէն.— Նախաձեռնարկ մարմինը եկեղեցի մը կառուցանելու համար կազմուելիք Միութեան օրինաւոր մէկ ձեւակերպութիւնը տեղեկագրած եւ անհրաժեշտ կանոնագիրը տպած է Սեբաստիոյ «Հագիգաթ» թերթին մէջ։ Պոլսոյ պատրիարքը իր աջակցութեամբ եւ հրահանգներով դիւրացուցած է գործը։ Ափ մը Հայերը ի վիճակի չեն առանձին շինելու եկեղեցին եւ կը յուսան թէ Պոլսահայութիւնը իր նուէրներով պիտի դիւրացնէ գործը։ Միութեան անունն է «Սըվասթա էրմէնի Քիլիսէսի Տէրնէյի». կեդրոնը կը գտնուի Սվազ, Աֆիոն փողոց թիւ 18։ Միութեան նպատակն է Սվազի հայութեան կրօնական պահանջներու գոհացում տալու համար Պէզիրճի Թաղին մէջ հիմնել եկեղեցի մը։ Միութեան հիմնադիրներն են Նշան Էվճիքեան, Բիւզանդ Թէլլէր, Խաչիկ Մկրտիչեան, Մկրտիչ Գորգոլ, Ամիրա Ուճուզ, Միհրիճան Հաւիթերս եւ Նշան Պալճը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՅԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Գիշեր էր եւ մոմի դողդոջուն լոյսը անկատար կերպով կը լուսաւորէր առաջնորդարանի սենեակը։ Կինը արթնցած էր իր ցաւին մէջէն, բայց որովհետեւ իր տագնապը մեղմացած էր, կրցանք գիտնալ իր մղձաւանջային պատմութիւնը։

«Զատկին երրորդ օրը ամուսինս մեկնեցաւ Զիամէթ գիւղէն, քաղաքէն փայտ բերելու համար հետը ունենալով Քէլ Մուսոյին, նոյն գիւղացի երկրագործ մը. իրիկուան դէմ գիւղացիներու միջոցաւ լսեցինք որ ամուսինս սպաննուած էր իր ճամբու ընկերոջը ձեռքով։ Զգիտնալով թէ դեռ ինչեր կան գրուած մեր սեւ ճակտին վրայ, մեր բոլոր արցունքներովը լացինք մարդս։

Հետեւեալ առտու խռովութիւններուն լուրը հասաւ մեզի, բայց մեր բարեկամներէն թուրք մը եկաւ մեր տունը, պաշտպանեց եւ մինչեւ իրիկուն թոյլ չտուաւ ոչ ոքի մտնելու։ Աղջիկներս ու տղաս,— 18 տարեկան,— ախ... եավրում ... շուրջըս նստած էին ու մէկիկ մէկիկ մաքերնին կը բերէին իրենց հօրը խօսքերը, փափաքները. «Այս ձմեռ այսպէս պիտի ընէր, այս օրերս այնպէս պիտի ընէր։ Վայ, վայ... ի՞նչպէս մեռաւ, ի՞նչ զէնքով զարկին» բան չէինք գիտեր։ Ամէնքս ալ պատի պէս ճերմկած էինք, ու երբ աղջիկներէս մէկը ոտքի կ'ելլար, բերնի պէս բարակ կ'երեւար աչքիս ...

«Հեռուէն հրացանի զէնքեր կուգային, դուրսը շուները կուլային ու մեր դրանը մօտիկցած ատենին բերաննին բաց կը մնար ու կ'ոռնային ժամերով ... Մեզ պաշտպանող թուրքը իրարանցումի մէջ էր. դուրսէն մարդիկ կուգային, կը խօսէին, կը փսփսային ու կ'երթային շուտով, ձեռքերնին սեւցած, աչքերնին դադրած, բերաններնին փրփրած ... Աստուած դէմ վախնալո՞վ թէ նոր հրամանի մը մտիկ ընելով, չեմ գիտեր, մեր բարեկամ թուրքը մեզ առանձինն ձգեց ու մեկնեցաւ։ Քիչ ետքը եկան ... առան ... ու ամէն բան թալանել տուին։ Երբ խանութը եւ տունը պարպուած էին, խանութին սեփականատէրը եկաւ, դուռները գոցեց, կնքեց եւ բոլոր տեսրակները տարաւ հետը։

Մինակ մնացած ու անմխիթար, հեռզհետէ ըզգացինք որ մեր ցաւին վերջը չէ եկած. մայս հոգըս չէր ... աչքիս չերեւցաւ, բայց զաւակներուս վրայ կը նայէի ու սիրտս կը փլէր ... Անկէց ետքը չեմ գիտեր թէ արցունքս որի՞ համար կը թափէի ...

Իրիկուան դէմ Աղզը Գանըը Մէհմէտ աղա, գիւղին մուխթարը, եկաւ եւ համոզեց մեզ որ իր տունը ապաստանինք։

— Տունս վէրան ըլլի, սիրտս մոմի պէս կը վառի, կը հալի կոր... մարդս սպաննուած է, աշխարհիս վրայ անտէր անտիրական մնացի... հօս ապրեր, հօս ուրախացեր եմ, տանս սեմէն դուրս թող հոգիս տամ ... մեզի հօս ձգէ։

Առեն մը լուռ կեցաւ, տատամսեցաւ, աչքը կը պտտցնէր մէյ մը տղուս, մէյ մը աղջիկներուս վրայ. իր ձեռքը մեծցեր էին, իր տղաքներուն, իր թոռներուն հետ խաղացեր էին։ Հասկցայ որ ներսիդին կռիւ կար. հեւալով շունչ կ'առնէր եւ քըրտինքը անձրեւի պէս կը վազէր ճակտէն։

— Օֆ ... օֆ, ըսաւ վերջապէս, ծնած օրերնիս անիծուած է եղեր, ճակատներուս գիրը սեւ է, դուք մէկ ցաւով, մենք ուրիշ ցաւով կ'այրինք կոր ...

Յետոյ դէպի ականջիս ծռելով գլուխը, ըսաւ դողդղալով.

— Դուրսի ժողովները գիտեմ, ամէնքդ ալ պիտի ջարդեն, ես քեզի տունս տանիլ կ'ուզեմ կոր, կ'ուզէք եկէք, կ'ուզէք մի գաք, մեղքը ձեր վիզը ...

Ոտքին ինկայ ու աղաղակեցի։

— Ես իմ կեանքս ապրեր եմ, մազերս ճերմըկեր են, ինծի համար չէ, զաւակներուս համար քեզի կ'աղաչեմ, իմ հայրս, եղբայրս, պաշտպանս դուն ես, քանի որ ուրիշ ճար չկայ, թող ուզածիդ պէս ըլլայ։

Ու տղաքներովս առաջքը ինկայ ու գացի մուխթարին տունը։

Մեզի սենեակ մը դրին ու մուխթարին ընտանիքը քաշուեցաւ մէկ կողմ։ Կիները սարսափած էին եւ մեզի տեսնելնուն պռալով կը փախչէին ինչպէս եթէ ոտքի վրայ կեցած մեռելներ ըլլայինք ...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅ նախագահը, Թիթօ, Պէլ-կրատ վերադառնալով, յայտարարեց թէ Լոնտոն կատարուած առեն Չըրչըլ վճռական հաւաստիք տուաւ թէ Անգլիա օգնութեան պիտի հասնի, եթէ Եուկոսլաւիա յարձակման ենթարկուի: «Հանդիպումը ուրախ ըրաւ զիս, եւ կը բաւէ մեզի համար: Պէտք չունինք մասնաւոր համաձայնութեան մը կնքե-լու»: Հակառակ ունկնդիրները չեղծանելու ծա-ծկարարեցին այս խօսքերը: Այս առթիւ յիշելով Սթալինի թշնամական վերքը Եուկոսլաւիոյ հան-դէպ, խոստովանեցաւ թէ «Ստալին ան ողջ էր, պատերազմ պիտի չծագէր, որովհետեւ ան բոլոր ուժը խափանելու համար»: Իր կարծիքով, Սթա-լինի յաջորդներն ալ պատերազմ չեն ուզեր, տատանելով արեւմտեան աշխարհին յարձակում գո-րծելու»:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՆԱՄԱՐԱՆ Իվ Փարթ, որ Կովկաս կը գտնուէր կնոջը հետ, զոհ գնաց ինքնաշարժի ար-կածի մը, Գորիի ճամբուն վրայ (Սթալինի ծնըն-դավայրը): Ինքը Թիֆլիս փոխադրուեցաւ դար-մանուելու համար, բայց անօգուտ: Գանկը ջախ-ջախուած էր: Կինը եւ միւս հետեւորդները ան-վնաս մնացին: Հանգուցեալը խմբագիր էր Լոնտ. «Դէյլի Էքսփրէս»ին մէջ, բայց 1942ին ազեց եւ մը-տաւ Դրամատիկական ծառայութեան: Եղաւ կառավա-րութեան ներկայացուցիչը զինուորական ատ-եաններու մէջ, յետոյ պարենաւորման նախա-րար: Շատ խիստ էր եւ կ'ուզէր վերջ տալ շահագէտները: Հետզհետէ դէպի ձախ հակելով, մօտեցաւ կարմիրներուն: Սթալինի խաղաղու-թեան մրցանակը ստացած էր 1952ին:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Լոնտոնի «Լռալուսնի խենդը», Ճոն Քրիսթի, որ կը հետա-պնդուէր հօթը օրէ ի վեր: Հազարաւոր ոստի-կաններ շարժման մէջ դրուած էին: Գիշեր ոստիկան մը ձեռքը եղած լուսանկարին հետ բաղ-դատելով մարդը կեցուց եւ հրամայեց որ գլխար-կը հանէ: Իր փնտռածն էր: Անմիջապէս ձերբա-կալեց: Անօթի էր եւ ցուրտէն կը դողար: Պահա-կանոց տանելով ութ ժամ հարցաքննեցին: Կը մե-ղադրուի թէ սպաննած եւ իր բնակարանին նկուղ-ներուն եւ պարտէզին մէջ թաղած է կիներ եւ աղ-ջիկներ, մէկը՝ իր կողակիցը: Լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ ամբոխին մէջ, որ կը մռնչէր,— «կախեցէ՛ք, կախեցէ՛ք»:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կոչ մը ուղղեց բանուորներուն, որպէսզի գործադուլներ սարքեն սահմանափակ տեւողութեամբ, իբրեւ բողոքի ցոյց:

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐՆՈՑ եւ տասը հազարնոց ֆրանս. դրամատոմսերը չեն ընդունուիր Անգլիոյ մէջ, Դկ. օրէն սկսեալ:

ՀԱՐԻՒՐ ՀՈԳԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ Շոլէի մէջ (Մէն է Լուառ): Ձիու միս կերած էին շաբաթ օր: Մսավաճառներուն խանութները փակուեցան:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մին-չեւ լոյս, Վամփիւնկի շէնք սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻԱ: Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը սանըէէն, քոթիյոն:

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի ժամը 8·30, 4·45 եւ 7·30.— 3 Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10 եւ 5.— 4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամը 8·30, 4·30, 5·30.— 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս. Զատիկ, ժամը 7·30, 10.— 6 Ապրիլ, Բշ., Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամը 8, 10, 12.— 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգատօն հայ նահատակներու, մասնակցութեամբ յարանուանութիւննե-րու: Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատար-ուի բազմաձայն երգեցիկ խումբով, ղեկավարու-թեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան» խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Խոսրով Վշտունիին եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր եղբօր ՍՏԵՓԱՆ ՆԵՐՍԷՍԵԱ-Նի մահուան առթիւ (Պոլիս):

ՅԱՌԱՋ.— Խմբագրութիւնը եւս իր վշտակ-ցութիւնը կը յայտնէ իր աշխատակցին, այս տը-խուր առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»ը պահել բարգաւաճման մէջ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Միւթէվէլ-եանէ 2500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման հա-մար, իր ծաւալին ընդարձակման առթիւ:

Մեծ պարահանդէս

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքլը Միլիթէր սը-րահներուն մէջ, Փլաս Վէրտէօ:

Պատուոյ նախագահութեամբ

Mr. le Prefet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armee Général Humbert

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tondo et son ensemble typique եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար):

Կիւֆէ եւ անակնկալներ: Տոմսերը կը ծախ-ուին վարչութեան անդամներու մօտ:

Ապրիլ 11-24-ը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանու-թիւններու: 26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Պալա տ'Իփթալի մէջ:

Մասնակցութեամբ Արմենիա երգչախումբի, Հ. Բ. Ը. Մ., Երիտ. Միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Արծիւ Մարզական Մի-ութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ Արե-նուշներու, Հայ Բժիշկներու Միութեան, Հա-մազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միու-թեանց:

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնա-կան օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, ո-րոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ.—

2 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի.— Սկիզբ ժա-մերգ. ժամը 7·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Ոտնալուայ ժամը 16ին, Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ.— Յիշատակ Չարչա-րանաց եւ Խաչելութեան, կարգ թաղման ժամը 17ին:

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժա-մը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ հինգշաբթի.— ժամը 10ին, Հաղորդու-թիւն Մանկանց, Ոտնալուայ ժամը 5ին: Խաւա-րում ժամը 7ուկէսին:

Աւագ Ուրբաթ.— Թաղում ժամը 5ին:

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին:

Ս. Զատիկ.— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահա-նային հիւանդութեան պատճառով:

ԶԱՏԻԿԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Հինգշաբթի. ԾԻՇԱՏԱԿ ԸՆԹՐԵԱՑ պատարագ ժամը 10, Հաղորդութիւն բոլոր ման-կանց, Ոտնալուայ ժամը 5, գիշերը «Խաւարում» ժամը 7·30, Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախա-տօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարու-թեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պա-տարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45: 12 Ապրիլ՝ Յի-շատակ մէկ միլիոն նահատակներու:

Օր. ՄԱՐԿՐԻԹ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Պ. ԺԱՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆ

Նշանուած

Մէզօն Ալֆոր 953 Մարտ 29 Փանթէն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՊՐԻԼ 11 - 24ի Սգատօնը Վիէնի մէջ, 18 Ապրիլին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 38րդ տարե-դարձը Մայիս 10ին Փարիզի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը կը տօնէ իր Օրը, Ապրիլ 12ին, Նոր Կիրակի:

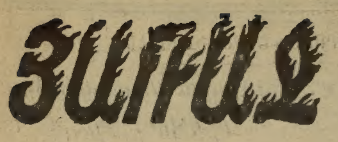
Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նա-հատակներուն:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ. Վարու-ժան (շար.): 8 Ապրիլ Չորեքշաբթի իրիկուն: Ահարոնեան Ակումբ, 26 բիւ տէ Քօնվալէսան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN,17 rue Damesme ,Paris(13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 Avril 1953 Ուրբաթ 3 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7033 - Նոր շրջան թիւ 2444

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ ՊԻՏԻ ՓԱՐԱՏԻ

Չարչարանաց շաբաթ է: Իւրաքանչիւր քրիս - [illegible] հետ, [illegible] ալ անձկու - թեամբ կը սպասեն վախճանին :

Մօտ է վախճանը, [illegible] :

Ծաղկազարդը անցած կ'ըլլայ միայն երկու օր : Եւ կ'ողջունենք Զատիկը, — Վերածնութիւն:

[illegible] է վեր:

[illegible] վրայ: [illegible]

Սակայն ամէն երրորդ աշխարհամարտ մը [illegible]

[illegible]

Ոչ առաջին, ոչ ալ վերջինն են այս պատերազ-մի նախօրեակին այսքան ծանր [illegible] չեն աշխատաւոր բազմութիւնները: Առանց [illegible], առանց կամ առանց խաղաղութեան :

Ոչ ալ այնքան ապրած չեն անոնք որ կը վարեն երկիրները եւ ժողովուրդները ղեկավա-րելը:

Ահա սակայն քաղաքական լուրեր կը հասնին քանի մը օրէ ի վեր :

Ծագման շողեր են այդ լուրերը, բաղձալով խաղաղութեան եւ անդորրութեան մղձաւանջին հետ :

Եւ սակայն, առաջին, նոյն դիւանա-գէտներն են որ աչք ու ականջ կարած են, բան մը աւելի լսելու, տեսնելու համար :

Իսկապէս յուսախաբ, անոնք այժմ բացատրու-թեան ձեւեր կը գտնեն, որպէսզի բոլորովին մոլո-րած չերեւան ամբոխին առջեւ :

Կ'ըսեն, — « Խոհեմ » կամ «բարեխառն» լա-ւատեսութիւն :

Այս ոճը կը գործածեն մասնաւորապէս Լոն-տոնի մէջ, ուր պահպանողական իշխանութիւնն ալ միշտ կը խուսափի ծայրայեղութիւններէ : Կը փորձէ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, ի հարկին աչքելով Մ. Նահանգներուն վրայ որոնք շատ աւելի վերապահ են :

Գիտէք օրուան լուրերը, — քանի մը հաշտա-րար առաջարկներ՝ կարմիր ճակատէն :

Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը ցաւ յայտնեց անգլ. օդանաւի մը եօթը զոհերուն մահ-ուան առթիւ, առաջարկելով խորհրդակցիլ, ա-պագային համար :

Չինաստանի վարչապետը առաջարկեց փոխա-նակել գերիները եւ վերսկսիլ զինադադարի բա-նակցութիւնները, որոնք պատերազմին չափ եր-կար տեւեցին :

Ստալինի յաջորդները շարունակ նոր հաւաս-տիքներ կ'ընծայեն, ի խնդիր խաղաղութեան :

Ութ - տասը ամերիկացի խմբագիրներ եւ թղթակիցներ անցագիր ստացան, Մոսկուա եր-թալու համար. (նորութիւն մը՝ 1947էն ի վեր) :

Զօրս Մեծերը միաձայն ընտրեցին Ազգաժո-ղովին նոր ընդհ. քարտուղարը:

Եւ ուրիշ մանր - մունր աւէ - կօչէներ, աւելի կամ նուազ գունաւոր :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ ամէնէն ու-շագրաւ պարագան այն է որ Մոսկուայի նոր վա-րիչները կը զգուշանան յարաբերութեանց որու-մէն: Գոնէ առ այժմ :

Ամէն պարագայի մէջ, Ստալինի բացակայու-թիւնը տեսակ մը խոհեմութիւն կը պարտադրէ իրենց :

Մթնոլորտը յայտնապէս պիտի մեղմանար, եթէ անոնք լրջօրէն ըմբռնէին թէ անել մը առ-ջեւ կը գտնուին:

Եթէ միայն անկեղծօրէն գործադրուէր բնա-կան եւ տարրական սկզբունք մը, — ազատութիւն եւ ինքնորոշման իրաւունք, արեւ պիտի ծագէր ամբողջ մարդկութեան վրայ :

Եւ խաղաղութիւնը պիտի դառնար իրականու-թիւն :

Մինչեւ, այսօր իրար խառնուած են երազն ու մղձաւանջը : Շ.

ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գոյժ մը եւս, — երէկ առտու հեռաձայնով հեռագիրը ստացանք :—

ՊԷՅՐՈՒԹ, 2 Ապրիլ.— Արշակ Յովհաննէսեան յանկարծամահ եղաւ. — Մ. Տէր Գալուստեան :

Խորին ցաւով կ'արձանագրենք այս գոյժը, որ զարկ անակնկալ մը եղաւ մեզի համար :

Ողբացեալ ընկերը յայտնապէս տկարացած էր վերջին տարիներու ընթացքին, իբրեւ հետե-ւանք յոգնութեան եւ զանազան մտահոգութեանց: Եօթանասունը անց, կը շարունակէր իր կրթա-կան գործունէութիւնը :

Արշակ Յովհաննէսեան եռանդուն գործունէու-թիւն ունեցած է Բագուի մէջ, մասնաւորապէս ինքնապաշտպանութեան կուիւներուն առեն (1918) : Եղած է Կեդր. Կոմիտէի անդամ զանազան շրջաններու մէջ: 1921 Փետր. 18ի ժողովրդական շարժումին առեն ալ գործօն դեր կատարած է, իբրեւ անդամ Փրկութեան Կոմիտէի :

Հայաստանի բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ետք անցաւ արտասահման, հաս-տատուելով Լիբանան, ուր գործունէութեան նոր ասպարէզ մը կը բացուէր իր առջեւ: Տարիներով եղած է ուսուցիչ, անդամ Համազգայինի վարչու-թեան, Գաւառ. ժողովի եւն.: Վերջին պատերազ-մէն առաջ, երկու տարի ալ Հիւս. Ամերիկա գնաց, իբրեւ գործիչ: Եղած է նաեւ անդամ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն մարմնի :

Ողբացեալ ընկերը ունի նաեւ գրական վաս-տակ: Աշխատակցած է մեր մամուլին, եւ մասնա-ւորապէս «Հայրենիք»ի: Բաց ասուսդէտ, վեր-ջերս հայերէնի թարգմանեց եւ հրատարակեց կարգ մը ռուսերէն գիրքեր, Կոկոլի « Վերաքննի-չը» եւն.: Ունէր նաեւ դասագիրքեր :

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկերուհի Գոհարի, Օր. Ոսկի Յովհաննէսեանի եւ պարա-գաներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ նորընտիր քարտուղարը, Դակ Համմարշքիօլտ, 48 տարեկան է եւ ամուրի: Ծանօթ է իբրեւ քաջ տնտեսագէտ: Անպաշտօն նախարար էր Շուէտի ահլիճին մէջ: Վարած է ուրիշ կարեւոր պաշտօններ: Ազգաժողովին շուէ-տական պատուիրակութեան նախագահն էր: Շատ խիստ է եւ պաղ: Իր սիրական զբօսանքն է լեռնա-գնացութիւնը: Ընդհ. քարտուղարին տարեթո-շակն է 40.000 տոլար (14 միլիոն ֆրանք) : Անկէ զատ պիտի ունենայ կահաւորուած բնակարան մը, սպասաւորներ եւ կառք մը՝ կառավարով: Թոշա-կէն զատ 10.000 տոլար կը ստանայ իբրեւ ճամ-բու ծախք, 5000 տոլար ալ՝ զանազան ծախքերու համար :

ՆՈՐ ՇԱՐԺԵՐ պատահեցան նաեւ Մուշի, Սասունի, Խնուսի, Վարդոյի, Թէքմանի մէջ, միջին սաստկութեամբ: Աղէտեալներուն օժանդա-կելու համար Հայերը, Յոյները եւ Հրեաներն ալ հանգանակութիւն կը կատարեն: Հաշուեքննիչ ըն-շանակուած է Պ. Վահրամ Կեսար: Հայերու բա-ժինը առաջին երկու ցուցակով (մինչեւ Մարտ 25) հասած էր 9050 ոսկիի: Պ. Արշակ Ժամկոչեան երկու բեռնատար կառք անկողին ղրկած է աղէտ-եալներուն :

ՄԱՍՆԱԿԻ գործադուլները վերսկսան հանրա-յին սպասարկութեան մէջ : Առջի օր հանրակառքի 11 գիծերու աշխատաւորները մէկ ժամ ընդհատե-ցին երթեւեկը: Կարգ մը թաղերու մէջ աշխատան-քը դադրեցուցին աղբահաւաքները եւ աւելածու-ները :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ եւ արտաքին նախարարը Թա-նատայէն Նիւ Եորք վերադառնալով, ջերմ ընդու-նելութեան արժանացան: Այս առթիւ ամերիկեան շքանշան մը տրուեցաւ Պ. Մայէրի, որ Ֆրանսա կը վերադառնայ «Իլ տը Ֆրանս» շոգենաւով, իր հետեւորդներուն հետ :

ՄՈԼՈԹՈՎ ԱԼ ԿԸ ՁԱՅՆԱԿՑԻ Չինաստանի

ԲԱՑԲ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԷ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլո-թով, առջի օր պաշտօնապէս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է լիովին օգնելու Չինաստանի վերջին առաջարկներուն իրագործ-ման: Այս առթիւ համոզում յայտնեց թէ Չինաս-տանի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարութեանց նա-խաձեռնութիւնը պիտի գնահատուի ամերիկեան կառավարութեան կողմէ: Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— « Ոչ մէկ տարակոյս թէ բովանդակ աշ-խարհի ժողովուրդները եւ բոլոր անոնք որ պար-կեշտօրէն կ'ուզեն վերջ տալ Քորէայի պատերազ-մին եւ օգնել Ծայր. Արեւելքի եւ ամբողջ աշխար-հի ժողովուրդներու խաղաղութեան եւ ապահո-վութեան զօրացման՝ այս առաջարկը պիտի ըն-դունին ջերմ համակրանքով եւ անոր պիտի ընծա-յեն իրենց լրիւ աջակցութիւնը »:

Յիշելէ վերջ խորհրդային կառավարութեան դիրքը՝ այս հարցին մէջ, Պ. Մոլոթով Ամերիկա-ցիներուն վրայ կը ձգէ իրենց առաջարկները մեր-ժած ըլլալու մեղքը: Ապա յիշելէ վերլուծելով Ժընեւի պայմանագրին զանազան կէտերը, յոյս կը յայտ-նէ թէ պիտի յաջողի գերիներու փոխանակութիւ-նը, փոխադարձ համաձայնութեամբ : Իր կար-ծիքով, Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի առա-ջարկը նոր քայլ մըն է դէպի յառաջ, լուծելու հա-մար գլխաւոր խնդիրը, — գերիներու վերադարձի մասին: Յետոյ կ'ըսէ թէ Ազգաժողովը կրնար ա-ւելին կատարել զինադադարի եւ պատերազմի դա-դարման համար, եթէ օրինապէս ներկայ ըլլային Չինաստանը եւ Քորէան: «Այս երկիրները ներ-կայացուցիչներ չունենալով, նախ կը խախտի Ազգաժողովին հեղինակութիւնը, յետոյ ան չի կրնար պէտք եղած աջակցութիւնն ընծայել մի-ջազգային ապահովութեան եւ եւ ընդհանուր խա-ղաղութեան զօրացման: Խորհրդային կառավա-րութիւնը կը կարծէ թէ իր պարտականութիւնն է անգամ մը եւս յիշեցնել թէ Չինաստանի եւ Քո-րէայի ժողովուրդներուն իրաւունքներու վերա-հաստատման խնդիրը այն հարցերէն է որոնք չեն կրնար ձգձգուիլ եւ թէ այդ վերահաստատումը, մանաւանդ ներկայ պահուն, կը համապատասխա-նէ Ազգաժողովի շահերուն եւ պիտի նպաստէ խա-ղաղութեան զօրացման՝ ամբողջ աշխարհի մէջ »:

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին Դչ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ ջերմապէս գնահատեց Չինաս-տանի վարչապետին առաջարկը՝ գերիներու փո-խանակութեան եւ զինադադարի բանակցութեանց վերսկսման մասին: Ըսաւ թէ այս առաջարկը «նոր յոյս մըն է գերիներու խնդիրը լուծելու եւ Քորէայի պատերազմը դադրեցնելու համար »: Այս առթիւ յիշեց թէ Պ. Իտըն, որ տակաւին հի-ւանդ է, գործօն դեր մը կատարած է այս «կա-րեւոր գործին մէջ»: Վարչապետը այս առթիւ պարզեց անցեալ ձեռնարկները, 1950 Յուլիսէն ի վեր :

× Մ. Նահանգներուն մէջ վերապահութեամբ կը հետեւին անցուդարձին: Բայց եւ այնպէս կ'ըն-դունին թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ մեղմացնել յա-րաբերութեանց լարումը: Ամերիկեան բոլոր թեր-թերը ծանուցին Մոլոթովի յայտարարութիւնը, խոշոր խորագիրներով: Ամէնքն ալ այլեւս կարե-լի կը նկատեն զինադադարը :

Կարգ մը պատասխանատու դէմքեր ալ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը մեծ գործունէութիւն կը ցուցնէ, Ամերիկան բաժնելու համար իր Եւ-րոպայի զինակիցներէն: Ատլանտեանի դաշինքին ապայակոյտի պետը, զօր. Կրուենթըր, այս կար-ծիքը յայտնեց առջի օր, Ծերակոյտին առջեւ, գոնփակ նիստի մը մէջ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ «արեւմտեան Եւրոպայի սպառնացող վտանգը չէ փոխուած. բայց զինակից ուժերը կա-տակ չեն այլեւս»: Իր հաշուով, Խ. Միութիւնը տակաւին չորս միլիոն զինուոր ունի զէնքի տակ :

ԱՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ 70 փաթաթ ձեռագիրներ գտնուեցան Պաղեստինի մէջ, Մեռեալ ծովուն մօտ, 38ը Հին Կտակարանի: Պաղեստինի հնագի-տական թանգարանին տնօրէնը կ'ըսէ թէ 38 սկըզ-բնական ձեռագիրները կը պարունակեն Հին Կտա-կարանի 19 գիրքերը,— Ծննդոց, Ելից, Մնացոր-դաց, Ղեւտացւոց, Թուոց, Յոբայ, Հռութի, Սամուէլի, Թագաւորաց, Սաղմոսի, Երգ երգոց, Եսայիի, Երեմիայի, Եզեկիէլի, Դանիէլի մարգա-րէութիւնները եւն.: 1947ին ալ Եսայի մարգա-րէին բնագիրները եւ ուրիշ ձեռագրի կտորներ գտնուած էին միեւնոյն վայրին մէջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, Ան-գարա պիտի երթայ մօտերս, իսկ Ապրիլ 12ին՝ Ա-թէնք, քննելու համար Պալքաններու պաշտպա-նութեան, Ալպանիոյ եւ Թրիէսթէի խնդիրները :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐՈՅԱԿԱ՛Ն...

Իսթանպուլի հայ գաղութը վարչական կազմակերպութեան տագնապ մը կ՚անցընէ ներկայիս։

Իրականին մէջ, այս տագնապը նոր չէ. ան սկսաւ Նարոյեան Պատրիարքի մահէն ետք, երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ անարժան եկեղեցական մը, Գէորգ արք. Արսլանեան, որ հետամուտ եղաւ լրբեւ տէր իշխելու, բայց ոչ երբեւ հովիւ ծառայելու։

Գաղութը պառակտուեցաւ, ազգային կալուածներուն շուրջ ստեղծուեցաւ եւ կազմակերպուեցաւ « ազգային կողոպուտ»ը, վերցաւ պատասխանատուութեան զգացումը, համարատուն դարձաւ համարատու, վտանգուեցան մեր դարաւոր առանձնաշնորհումներն ու իրաւունքները եւ, ի վերայ այսր ամենայնի, — ինչպէս պիտի ըսէին հին հայկաբանները, — համայնքին գործերը յանձնուեցան կասկածելի բարքով եւ կասկածելի բարոյականով անձերու։

Մեր ընթերցողները թերեւս կը յիշեն, որ 1936 - 38 թուականներուն, օրուան կառավարութիւնը, միահեծան Հալքը, ջնջեց թաղային խորհուրդները եւ եկեղեցիներու ու դպրոցներու մատակարարութիւնը յանձնեց «թէք միւթէվէլլի» - ներու, որոնք «էվգաֆ»ի հակակշիռին տակ պիտի յանձնձէին «ազգին գործեր»ը։

Այս կը նշանակէր համայնքին ձեռքէն առնել իշխանութիւնը եւ զայն յանձնել մասնաւոր անհատներու։

Այս կը նշանակէր, տակաւին, ընտրովի մարմիններու տեղ իշխանութեան գլուխ բերել նշանակովի անձեր եւ հակակշիռի իրաւունքը տալ « էվգաֆ»ին, այսինքն կառավարութեան։

Ո՛վ ստեղծեց այս անբաղձալի վիճակը — տեղապահը եւ տեղապահականները, իշխելու տենչը, մենատիրութիւնը եւ անկեալ բարոյականը ...

Ազգին դրամը ազգին գրպանէն առնելու եւ հասարակ բախտախնդիրներու գրպանը լեցնելու այս «վարչաձեւ»ը աւեր կը գործէ։ Տանք թարմագոյն օրինակ մը զեղծումի ու կողոպուտի այն անասելի ողբերգութենէն, որ կը տիրէ երբեմնի այս չէն ու բարգաւաճ գաղութէն ներս։ Մեր թերթի հայկ. լուրերու բաժնին մէջ (19 Մարտ) տըւած էինք հետեւեալ տեղեկութիւնը, զայն առնելով պոլսահայ թերթերէն.

— « Պոլսոյ «Ազգը» թերթը կը գրէ, թէ Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ կալուածներէն մէկը ծախուած է ապօրինի կերպով։

« Եկեղեցւոյ նախկին մատակարար մարմնոյ անդամներէն Նուպար Զարըքճեան, Գրիգոր Փափազեան, Տիրան Դերձակեան եւ Զարեհ Մխիթարեան անուն անձեր եկեղեցիին կալուածներէն 92 թիւ ապուխտի մեծ վաճառատունը անցեալ տարի Մարտին հինգ հազար ոսկիի ծախած են վարձակալ Կարապետին։

« Վաճառման ընթացքին խարդախութիւն ալ գործ դրուած է, խանութը Արթաքի անուն մէկու մը եւ իր քրոջ սեփականութիւնը ցոյց տրուելով։

«Կը պնդեն նաեւ, թէ շէնքը ոչ թէ հինգ հազար, այլ քսաներեք հազար ոսկիի ծախուած է, իսկ իրական արժէքը շուրջ եօթանասուներկու հազար ոսկի է»։

Հինգ հազար եւ եօթանասուներկու հազար. ո՞ւր գնաց մնացեալ վաթսունեօթը հազար ոսկին։ Ազգին գրպանէն ելաւ եւ մտաւ Նուպարին, Գրիգորին, Կարապետին եւ միւսներուն գրպանը։

Այս կողոպուտը բացառութիւն մը չէ, գրեթէ կանոն մըն է։

« Թէք միւթէվէլլի»ները, — ինչպէս կը գրէ մեր իրազեկ թղթակիցը, — շուտով հարստացան, տուներու, խանութներու, հողերու տէր դարձան։ Միշտ ազգին դրամով եւ ոչ թէ իրենց ճակտին քրտինքով։

— « Երբ ազգը ասոնցմէ իրենց գործունէութեան հաշիւը կը պահանջէ, — կը շարունակէ մեր անաչառ թղթակիցը, — չնականօրէն կը պատասխանեն. «Դուք իրաւունք չունիք մեզմէ հաշիւ պահանջելու. մենք մեր հաշիւը «էվգաֆ»ին տըւած ենք»։ Իսկ երբ ժողովրդական ընտրութեամբ կազմուած թաղային խորհուրդները «էվգաֆ»ին կը դիմեն իրենց թաղին հաշիւները ուզելու համար, «էվգաֆ»ը կը պատասխանէ իր կարգին. « Դուք մեր ստորադաս մարմինն էք, ուստի՝ իրաւունք չունիք մեզմէ հաշիւ պահանջելու»։ Եւ այսպէս՝ ազգին հարիւր հազարաւոր ոսկիները զանազաններու գրպանը մտած են» («Յուսաբեր», 16 Մարտ 1953)։

Ո՞վ ընտրեց այս մարդիկը. ոչ ոք։

Որո՞ւ համարատու են. իրականին մէջ ոչ ոք. տեսականօրէն՝ «էվգաֆ»ին։

Ազգին կալուածները կը մատակարարեն եւ համարատու չեն ազգին։

« Թէք միւթէվէլլի»ութիւնը տեւեց շուրջ տասներեք տարի, 1936էն մինչեւ 1949։ Այդ շրջանին դպրոցները կը գտնուէին ողորմելի վիճակի մը մէջ, նոյնիսկ քանի մը նախակրթարաններ փակուեցան, անբաւարար հասոյթներու պատճառով։ Դժգոհութիւնը ծայր տուաւ համայնքին մէջ, որովհետեւ զեղծումներն ու գողութիւնները ընդվզեցուցիչ համեմատութիւններու հասան։ Կը թուի, թէ կառավարութիւնն ալ յարմար չգտաւ կամ իր վարկին վայել չնկատեց կամայական մեթոտներով կառավարել փոքրամասնութիւնները (Հայ, Յոյն, Հրեայ եւն.) ուստի՝ 1949ին ջնջեց « թէք միւթէվէլլի»ութեան դրութիւնը եւ եկեղեցիներու ու դպրոցներու մատակարարութեան գործը կրկին յանձնեց ժողովուրդին քուէով ընտրուած թաղային խորհուրդներու։

Դարձեալ այս դժգոհութեան հետեւանքով եւ շնորհիւ այն իրողութեան, որ վերջ գտած էր Հալքի մենատիրութիւնը Թուրքիոյ մէջ, պոլսահայ գաղութին իրաւունք տրուեցաւ գումարելու Ազգ. Ընդհ. Ժողով, ըստ Սահմանադրութեան, եւ ընտրելու նոր պատրիարք։

Արսլանեան արք. տեղապահ անուանուած էր 1944ին, Նարոյեան պատրիարքի մահէն ետք։ Իր միահեծան եւ անհակակշիռ իշխանութիւնը տեւեց վեց տարի, 1944էն մինչեւ 1950։ Ազգ. Ընդհ. Ժողովը, 99 երեսփոխաններէն 67ին քուէով, Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք ընտրեց Գարեգին արք. Խաչատուրեանը, 1950 Դեկտեմբեր 2ին, միաժամանակ պարսաւանքի քուէ տալով անարժան տեղապահին։ Ընտրուեցան նոր վարչութիւն եւ տեսուչ խորհուրդներ. վերահաստատուեցաւ սահմանադրական զոյավիճակը։

Այս բնականոն վիճակը շարունակուեցաւ երկու տարի։ Մինչ այդ՝ վարչութիւնը կը հարկադրուէր հրաժարիլ, լրացուցած ըլլալով իր պաշտօնավարութեան շրջանը։ Նոր վարչութիւն ընտրելու համար անհրաժեշտ էր նիստի հրաւիրել ընդհ. ժողովը։ Սակայն կառավարութիւնը, Արսլանեանի նախկին գործակիցներու ուղղակի կամ անուղղակի թելադրանքով, չարտօներ, որ ընդհ. ժողովը գումարուի եւ նոր վարչութիւն ընտրուի։

Այս արտօնութիւնը ստանալու եւ կարգ մը թիւրիմացութիւններ փարատելու համար, Գարեգին պատրիարք Անգարա գնաց Դեկտ. 16ին եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ։ Պատրիարքը, ինչպէս կը հաւաստէ մեր թղթակիցը, առարկայ եղաւ սիրալիր ընդունելութեան եւ ապահովութիւն տրուեցաւ իրեն, թէ պիտի արտօնուի, որ հայ գաղութը իր ներքին գործերը կարգադրէ համաձայն աւանդական կանոններու։

Անցողակի յիշատակենք, որ Թուրքիոյ արդի վարիչները բարեացակամ տրամադրութիւններ ունին Հայոց եւ առհասարակ փոքրամասնութիւններուն հանդէպ։ Այսպէս՝ Հանրապետութեան նախագահ Պ. Ճէլալ Պայար, Գարեգին պատրիարքին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Պոլսոյ մէջ, հաւաստած էր անոր. «Փոքրամասնութիւնները մեր երկրին օգտակար եւ պիտանի տարրեն»։

Ցամենայն դէպս, Գարեգին պատրիարք եւ իր գործակիցները ձեռնթափ չեն եղած, Սահմանադրութենէն չեն հրաժարած եւ հետամուտ են պահելու եւ պաշտպանելու պոլսահայ համայնքին իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները։ Եւ պատճառ մը չկայ կարծելու, թէ պիտի ձախողին իրենց ձեռնարկին մէջ։ Որովհետեւ նոր իրաւունք մը չէ իրենց ուզածը, այլ արդէն տրուած իրաւունքի մը գործադրութիւնը։

Բոլոր այս անցուդարձերուն մէջ մեզ ամէնէն աւելի կը մտահոգէ այն իրողութիւնը, թէ «թէք միւթէվէլլի»ութեան շրջանին ոչ միայն հալեցաւ ազգին դրամը, այլ եւ խաթարուեցաւ ազգին բարոյականը։

Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին 67.000 ոսկին, ինչպէս միւս հարիւր հազարաւորները, կարելի է վերաշահիլ, բայց կարելի չէ «վերաշահիլ» բարոյական անկումը։

Օրինակ մը միայն՝ այս անկումը չափով մը գէթ ըմբռնելի դարձնելու համար։

Մեր թղթակիցը կը գրէր.

— « Ժամանակ լրագրի պաշտօնեաներէն մէկը, զարշելի բախտախնդիր մը (անունը ծանօթ է մեզի. «Յ.»), «Գիզ Թուրք իզ» անունով գրքոյկ մը հրատարակեց, ուր Գրիգոր Լուսաւորիչը Թուրք, իսկ Ս. Էջմիածինը «Փեօստ օջախը» եւ հայութեան գլխուն փորձանք մը կը նկատէր։

« Արսլանեան արք. անձամբ գրադեցաւ այս գրքոյկին վաճառման գործով եւ իր բարեկամներուն յանձնարարեց, որ կարդան եւ տարածեն զայն» («Յուսաբեր», 1953 Մարտ 18)։

Մէկը չկար, որ հոգիով թրքացած այս «հայ»էն պահանջէր ուրանալ իր ազգն ու եկեղեցին։ Վատթարագոյն ստրուկներն են, որ ընդունակ են ընելու այսքան վարերը, կարծելով անշուշտ, որ ուրացումը կը բարձրացնէ զիրենք յաչս իրենց տէրերուն։ Ամենադաժան բռնակալն իսկ կը թքնէ այս զետնաթաւալ սողուններուն վրայ, որովհետեւ գիտէ, թէ իր ինքնութիւնը ուրացող մարդարարածը ատակ է ուրանալու ամէն սրբութիւն։

Բայց աւելի ընդվզեցուցիչ է տեսնել բարձրաստիճան եկեղեցական մը, որ կը հովանաւորէ ու կը քաջալերէ իր եկեղեցին ուրացող այս թշուառականը եւ, օրն ի բուն կուրծք ծեծելով հանդերձ յանուն այդ եկեղեցիին եւ Լուսաւորչի Աթոռին, կը յանձնարարէ կարդալ եւ տարածել ուրացման գիրը։

Եւ կը գտնուի հայ թերթ մըն ալ, որ պաշտօնի կը կոչէ եւ կը շարունակէ պաշտօնի վրայ պահել ուրացողը։

Այս երեքէն որո՞ւն վրայ լալ ամէնէն աւելի։

Բայց ո՞վ այսքան տխմ բերաւ մեր կեանքին մէջ։

Ո՞վ ստեղծեց այս խաթարուած բարքերը, անվերականգնելիօրէն անկեալ այս բարոյականը մեր մէջ։

Կը հարցնենք եւ պատասխան չենք գտներ։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան թափանցումը Եթովպիոյ մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ Ատիս Ապէպայի մէջ սովետական ներկայացուցիչներ սերտ կը ցանեն համբերութեամբ եւ որկարատեւ ծրագրով մը, — ռուսական կայան մը հաստատել Արեւելեան Ափրիկէի դրան առջեւ։

Եթովպիոյ կառավարութիւնը մտահոգութեան նշաններ ցոյց կուտայ սովետ. գործունէութեան առթիւ Եթովպիոյ մէջ, ինչպէս եւ հարեւան երկիրներուն մէջ — Սոմալիոյ, Փրանս. Ափրիկէի, Արեւելեան Ափրիկէի եւ ուրիշ վայրերու մէջ — Խ. Միութիւնը կը գործէ երկարատեւ հետ։ Արդիւնքը պիտի տեսնուի հինգ տասը տարիէն։

Ամերիկեան թերթին թղթակիցը դիտել կուտայ թէ կարելի չէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստանալ. սակայն իրազեկ վաճառականներ, շատ բան գիտեն։

Ատիս Աբեբայի դիշեր հարիւրաւոր Եթովպիացիներ, մեծ մասը պատանիներ եւ դասի հետեւողներ կը տեսնեն խորհրդային շարժանկարները եւ ցուցահանդէսները։ Խ. Միութեան մշակութային յարաբերութեանց ընկերութիւնն է որ կը կատարէ այս գործը (Վոքս)։

Ռուսերէնի դասեր ալ կը տրուին կանոնաւորապէս։ Վերջին վեց տարիներու ընթացքին պատրաստուած են պատանիներ, որոնք ռուսերէն գիտեն եւ քարոզութիւն կը կատարեն։

Ճարխուան որեւէ մէկ օրը կը տեսնուին պատանիները Վոքսի գրադարանին մէջ, խորասուզուած Մարքսի, Էնկէլսի, Լենինի, Ստալինի եւ ուրիշ համայնավար առաջնորդներու գրականութեան, Ստալինեան ընկերութեան պատկերազարդ գիրքերու եւ պարբերաթերթերու եւ քարոզչական օրկաններու մէջ։ Սովետական դեսպանատան տեղեկագիրները միշտ ալ նիւթեր կը ճարեն Ափրիկեան «պայքարող մասին աշխարհակալներու դէմ»։

Սովետական նաւերը, որոնք Ճիպութի կը հանդիպին, Փրանսական Սոմալիի մէջ, յաճախ միասին կը տանին երիտասարդներ, կրթելու համար Մոսկուայի կամ Փրակայի մէջ։

Այս երիտասարդները օր մը պիտի կազմեն համայնավար կուսակցութեան միջուկը երկրի մը մէջ որ արգիլած է քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Շատ չանցած կարելի պիտի չըլլայ զսպել այս երիտասարդութիւնը։

Խ. Միութեան ուրիշ մէկ կարեւոր ձեռնարկն է Սովետական Հիւանդանոցը։ Արեւելեան Ափրիկէի մէջ շատ մը պատմութիւններ կը շրջին այս հաստատութեան մասին։ Կ՚ըսեն թէ ան լրտեսական կեդրոն մըն է, որ բազմաթիւ պաշտօնեաներ կը գործածէ մինչեւ Ափրիկէի խորերը։ Այս գրգռիչ պատմութիւնները չափազանցուած եւ խեղաթիւրուած են։ Այսուհանդերձ, հակառակ ռուս պաշտօնէութեան փոքր թիւին, լուրջ կասկածներ կան թէ այս հաստատութիւնը որոշ կապեր ունի ուրիշ սովետական գործունէութեանց հետ, Ափրիկէի մէջ։

Լուրի մը համաձայն անիկա դեր մը կը կատարէ Քենիայի գաղթավայրին բնիկներուն մէջ, թէեւ ուրիշներ կը հերքեն։

Ինչ որ ալ ըլլայ, հիւանդանոցը որոշ նպատակ մը ունի սովետական ծրագիրներուն մէջ։ Իր ամէնէն կարեւոր նպատակներէն մէկն է համայնավար քարոզչութիւն՝ նրբին ձեւերով։

Հիւանդանոցը կը գտնուի օդակայանին ճամբուն վրայ, քաղաքին եզրը։ Անունն է «Դեժազմաթ Պալչա» հիւանդանոց։ Երբ 1946ին Ռուսերը ուզեցին « Սովետ» հիւանդանոց կոչել, կայսրը՝ Հայլէ Սէլասին ընդդիմացաւ։

«Անդասակարգ » Ռուսերը կը բանեցնեն դասակարգային հիման վրայ — Լիւքս դարմանումը ամէնէն վերի յարկին վրայ է, մասնաւոր սենեակներով, եթովպական 12 տոլար կ՚արժեն, օրական։ Երկրորդ դասակարգ, երկրորդ յարկը

վեց եթ. տոլար, երրորդ դասակարգը գետնայարկ հինգ եթովպական տոլար: (Մէկ եթ. տոլարը կ'արժէ 43 սէնթ): Միայն բարձր դասը կրնայ վճարել այս գիները: Շատ մը Եթովպիացիներ ձրի կը դարմանուին: Ասիկա մէկ կողմէ քարոզչութիւն կ'ըլլայ սովետներու համար, իսկ հիւանդներն ալ սովետական գրականութիւն կը կարդան իրենց սենեակներուն մէջ:

Հիւանդանոցին մէջ կը գործեն ընդհանուր բժիշկ մը, որուն կինը կը ծառայէ իբրեւ բժշկուհի: Ասոնցմէ զատ կան երեք ուրիշ բժիշկներ, ատամնաբոյժ մը, դեղագործ մը, երեք հիւանդապահուհիներ, քանի մը եթովպիացի հիւանդապահներ: Բոլորն ալ ռուսերէն կը խօսին: Եթովպական կառավարութիւնը 25 տարուան պայմանաժամով արտօնած է հիւանդանոցը: Կ'ըսուի թէ քայլեր պիտի առնուին խզելու համար պայմանագիրը:

Հիւանդանոցը ունի 80 անկողին եւ լաւ կահաւորուած գործողութեան սենեակներ: 1952ին 320 գործողութիւններ կատարուեցան: Բազմաբուժարանը բաց է ամէն օր: Միջին հաշուով 250 քննութիւններ կը կատարուին ամսական: Այցեգինը երկու եթ. տոլար է:

1950ին 5450 բժշկական քննութիւններ կատարուեցան եւ 402 հոգի ընդունուեցան հիւանդանոցը, իսկ 1952ին 13900 քննութիւն, որոնցմէ 1118 ընդունուեցան: Այս պարագան ցոյց կուտայ հիւանդանոցին յարաճուն ազդեցութիւնը:

Ներքին «զտումներ» ալ պակաս չեն: 1948ին հետապնդուեցաւ հիւանդապահուհի մը, իբրեւ լրտես: Ան Ռուսիա ղրկուեցաւ կապիկներու շոգենաւով մը, փախուստը դիւրացնողը:

Ուրիշ ռուս բժիշկի մը նեղութիւն տուին, որովհետեւ շատ բարեկամական վերաբերմունք ցոյց կուտար: Անգլերէն կը խօսէր եւ կը սիրէր ընկերութիւնը: Ցանկարծ «արձակուրդով» Ռուսիա կանչուեցաւ: Անկէ ի վեր ռուս պաշտօնեաները իրենք իրենց մէջ ամփոփուած մնացին եւ օտարներէ կը զգուշանան: Ուրիշ բժիշկ մը եւս կանչուեցաւ:

Սովետական դեսպանատան պաշտօնէութիւնը կը բնակի ընդարձակ վայրի մը մէջ որ շրջապատուած է քարէ պատով, որու վրայ կայ երկաթէ ցանց մը: Միակ օտարականը երկաթեայ դրան եթովպացի պահապանն է, որ երբեք ներս չի մտներ: Դեսպանատունը միայն իր ազգէն պաշտօնեաներ կը գործածէ:

Թ.Ա.Թ.

ՀԱՅ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՄԸ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

«Օփերա» շաբաթաթերթէն կը տեղեկանանք թէ հայ թատերագիր Արթիւր Ադամովի 2 նոր գործերը միաժամանակ բեմադրուած են Լիոնի «Թէաթր տը լա Քոմէտի»ի մէջ:

Այս առիթով թերթին քրոնիկագիրը կը գրէ.

— Այս ներկայացումները պատիւ կը բերեն Լիոնի թատրոնին վարիչներուն եւ մամուլը մեծապէս կը գնահատէ ձեռնարկը:

«Փրոկրէ տը Լիոն»ին մէջ կը կարդանք.—

«Ադամով կտրուկ ու զօրեղ տրամախօսութեան մը շնորհիւ զարմանալի կերպով կը յաջողի կեանք տալ իր պատկերներուն, առանց ոեւէ արուեստական միջոց գործածելու»:

«Ռեփիւպլիք տը Լիոն» պարզութիւն եւ հզօրութիւն կը գտնէ երկրորդ գործին՝ «Լը Փրոֆէսէօր Թարան»ի մէջ:

«Ժուռնալ տը Սուառ»ի քննադատը գովելով Ադամովի անպաճոյճ արուեստը, յուսահատութեան փիլիսոփայութիւնը հրաշալի կերպով տըրուած կը նկատէ հայ հեղինակին գործերուն մէջ:

Վերջապէս ձայնասփիւռի խօսնակ Ռոպէր Պիւթօ ըսած է.— «Թատերական այս եղանակին ամէնէն յատկանշական եւ կարեւոր պահն է այս»:

Ադամովի այս երկու նոր գործերը կը կոչուին. «Լը սանս տը լա Մարշ» եւ «Լը Փրոֆէսէօր Թարան»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Թեթեւ ծանրութեան կափամարտիկ Փիէռ Սարգիսեանի յաջորդական յաղթանակներէն ետք, Մարտ 12ին Սէն Պրիէօքի Փաթրոնաժ տը Լաիք սրահին մէջ ճակատեցաւ, Պրըթանիի նոյն դասակարգի ախոյեան Մաթիէօի դէմ (8✕3):

Մաթիէօ նշանաւոր փրոֆէսիոնէլ մըն է, եւ յաղթանակներու շարք մը ունի իր ետին: Սակայն Փիէռ Սարգիսեան հուժկու, անխնայ հարուածող, յաճախ անզգոյշ, նշանաւոր է իր ձախ կռուփի հարուածներով:

Ժագ Հայրապետեանի ետեւէն հայանող Փիէռ Սարգիսեան, 22ամեայ տարեկան, տեսակ մը մանրանկար ձեք Տէմսիի, սկսած է փայլիլ Ֆրանսական կափամարտի ասպարէզին մէջ: Ներկայիս ֆրանսահայ լաւագոյն կափամարտիկներն են վերոյիշեալ երկուքը:

Գովելի է նաեւ Սարգիսեանին «մէնէյճըրը», Ժօրժ Մայեօն, վաղեմի կափամարտիկ եւ Ֆրանսայի փետուր ծանրութեան նախկին փինալիստ, որ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ իր աշակերտները կատարելութեան ճամբուն մէջ դնելու համար:

Փիէռ Սարգիսեան եւ Մաթիէօ հաւասար մընացին:

✕ Ապրիլ 11ին, դարձեալ Սէն Պրիէօք: Ս. Օ. ՍԷՆ Պրիէօ սրահին մէջ Փիէռ Սարգիսեան պիտի ճակատի Կիյեու Ռօժէի դէմ, (8✕3):

Սարգիս Զ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարտ 21ին Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ «Ասօսիասիօն Լէօփօլտ Պէլլան» տարեկան մրցումը: Փոքրիկն Իռէն Ֆարշխեանը, 8 տարեկան, դաշնակի վրայ յաջող եւ գոց նուագելով, երկու գծուարին կտորներ, ստացաւ Բ. վկայական, մասնաւոր յիշատակութեամբ: Զինքը պիտի լսենք Ապրիլ 9ին, ժամը 2.15ին, Շէն Փարիզիէնի վրայ:

Գ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԸ, ԱՆՄԱՀՆ ԺԻՐԱՅՐ, գրեց՝ Սիրվարդ: Ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Գինը՝ 2 տոլար: Հասցէ.—

E. K SIRVART, 137 Summit St. E. Providece, 14, R. I. (U.S.A.) Imp. H. Turabian 227, Bld. Raspail, Paris.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

«Յառաջ»ի 25 Մարտ թիւին մէջ կարդացի «լուսաբանութիւն մը» Տիգրան Մկունդի ստորագրութեամբ:

Գ. Մկունդ կը հարցնէր թէ «Տիգրանակերտցին» ինչու չէ ստորագրած իր անունը:

Ոչ կը վախնամ, ոչ ալ սուտ ու «իրաւ» պատմութիւններ կը պատմեմ, որ ամչնամ: «Յառաջ»ի ընթերցողները, մանաւանդ Տիգրանակերտցիները առաջին անգամ չէ որ Տիգրանակերտցի ստորագրութիւնը կը տեսնեն: Հասարակութիւնը յօդուածը կը կարդայ, կը դատէ, փաստելով սուտն ու իրաւը:

Մատնանշած էի կարեւոր պակասներ, դիտողութիւն ըրած էի կամաւոր մոռացումներուն համար եւ կատարած ճշդումներ: Ըսած էի — ինչո՞ւ կարճ կապել 1915ի Հայաջինջ Սարսափները եւ գոհանալ մի քանի էջնոց տեղեկագրով մը, ինչո՞ւ չյիշել տանջանքներու ենթարկուած իր աքսորակիցները ու եղբայրները, Խարբերդի մէջ կախաղան բարձրացած իր անմահ 12 հայրենակիցները: Անոնք արժանի չէի՞ն յիշուելու այս հաստափոր հատորին մէջ: Ասոնց նկարներէն գոնէ քանի մը հատ արժանի չգտա՞ւ այս գրքին: Այս բոլորը արջի, Շէյխ Ապու Բուսաներուն կամ էշերու պաշտօնեաներուն եւն. հասարակ հէքեաթներուն ու պատկերներուն չա՞փ ալ արժէք չունէին՝ որոնց տրամադրած էր 160 էջ: Գ. Մկունդ 1895էն 1950 յիսուն եւ հինգ տարիներու ընթացքին չհետաքրքրուեցա՞ւ իր ծննդավայրով: Ահաւոր դէպքեր պատահեցան, Տիգրանակերտի նահանգէն 80.000 հայութիւն բնաջնջուեցաւ: Տասնեակ հազար Տիգրանակերտցիներուն մէջ մէկ հատիկ անձնուէրի անգամ կամ նկար մը չգտա՞ւ:

Գիրքը լեցուած է Հայրենասիրացի ըրած չըրած պատմութիւններով ու գործերով, կենսագրականներով ու բազմաթիւ նկարներով: Ճշդումներ ըրած էի Գարեգին եպիս. Սրուանձտեանցի հետ պատահած միջադէպին միակողմանի պատմութեան մասին: Հարցուցած էի թէ Ճիմ Ջանգալեանը 1917ի Բաղէշ՝ ո՞ր կռիւին եւ որո՞նց հետ, ինչո՞ւ համար կռուած է եւ զօրավարէն ալ սուր մը գրաւած է, Ցարական «գեներալներու» պատկերներ, Բագրամեանի պատկերը, տպած ատեն, ինչո՞ւ անտեսել Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, Անդրանիկը, Սեպուհը, կամաւորական գունտեր, Վան, Էրզրում, Պիթլիս, Սարտարապատ, Մայիս 28, հանրապետութեան բանակ:

Անգամ մը եւս կը հարցնեմ այս բոլոր դիտողութիւններս ճի՞շդ են: Գ. Մկունդ ինքզինքը արդարացնելու համար կ'ըսէ. — Եթէ իր մասնաւոր պատկերներն եւ անոնց վերաբերեալ նիւթերն աւելցնէի, առնուազն 2000 տոլար եւս պէտք պիտի ըլլար, ես ունեւոր մը չեմ (կրնար զեղչել էշերու, արջի կամ Շէյխի տրամադրած էջերէն, եթէ մասնաւոր դիտում չունէր: Իր գոված գրադատները եթէ Տիգրանակերտցի են եւ հետեւած են Տիգրանակերտի հանրային ու ազգային շարժումներուն, եթէ անկեղծ ու անկողմնակալ են, անպայման իմ ըրած դիտողութիւններն ու ճշդումները պիտի ընէին: Գ. Նշան Սմսարեանի հասցէն շատ լաւ գիտեմ: Այս վաւերական նիւթեր ի հարկին պիտի ղրկեմ:

Տիգրանակերտցի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ախ, ախ, հոն քով քովի սեղմուած նստեցանք գետինը եւ սկսանք լալ: Ձեռքերս տղոցս գլխուն վրայ կը դնէի, ամէն մէկը առանձինն կը շոյէի, տղաս Կարապետս դիմացս առած երեսն ի վեր կը նայէի... ու ալ արցունքներէս էր չեմ դիտեր, աղէկ մը չէի տեսներ զինքը... կարօտս ծարաւի պէս կը շորցնէր կոկորդս, բերանս, եավրում... Էրիկս մոռցեր էի այդ միջոցին. բայց երբ ինծի կ'ըսէին, «մայրիկ, հոս ապահովութեան մէջ ենք, ինչո՞ւ կուլաս».— «հօրերնուդ համար է» կը պատասխանէի: Ան ատեն տղաքս ալ ձայներնին կը բարձրացնէին, ու ամէնքս մէկ Կարապետիս կը նայէինք:

Մեռելի պէս ճերմկած, ձեռքերը ոտքերը դողալէն անիկա կը պտտէր սենեակին մէջ ու նորէն կուգար մեր դիմացը կը նստէր...

Մուխթարին տունը մտնելուս քիչ ետքը դրացի թուրք մը եկաւ եւ ըսաւ.

— Գէշ, գէշ, լուրերը շատ գէշ են... ամէն կողմ կրակի տուին, մաֆ ըրին, ալ հայ չմնաց, եկեղեցի չմնաց... միլլէթը կործանեցաւ, արմատէն չորցուցին:

Քիչ մը կեցաւ գլուխը շարժեց ու ըսաւ.

— Եթէ մահմէտական ըլլաք, կ'ազատիք, եթէ ոչ, յայտնի է որ պիտի սպաննուիք:

Ես ու մեծ աղջիկս դիմադրեցինք:

— Թող այդպէս ըլլայ... քանի որ ամէնքը մեռեր են, մենք ալ կը մեռնինք, մեր արեւը այսքան է եղեր. աւելին հարամ պիտի ըլլայ մեզի համար:

Թուրքը գլուխը կը շարժէր ու կը կրկնէր.

Այդ պահուն Կարապետս պատին կռթնած, ինծի կը նայէր. անանկ մը դեղներ էր որ երեսին միսերը անգամ կը դողդղային... կամաց կամաց մեզի եկաւ ու ամէն մէկ քայլ առնելուն՝ բոլոր մարմինը կը ցնցուէր: Գիտես որ քալելը մոռցեր էր, խօսիլը մոռցեր էր... քանի մը անգամ բերանը բացաւ ու գոցեց բայց ձայնը չելաւ իրմէն:

Երբ մեր քովը եկաւ, ծունկերուս փարեցաւ ու լեզուն բացուեցաւ. մէյ մը ինծի, մէյ մը մեծ քրոջը կ'աղաչէ:

— Դեռ տասնութը տարեկան եմ եւ կեանքը չեմ ապրած, մեղքցէք ինծի.. ապրիլ կ'ուզեմ, ապրիլ, ապրիլ... իսլամ ըլլանք, ինչ կ'ըլլայ ըլլանք, բայց ապրինք... մայրիկ, ես մեռնիլ չեմ ուզեր:

Նախ, ես ու աղջիկս մերժեցինք, յանդիմանեցինք զինքը:

— Ասանկ ապրիլը մեռնելէ գէշ է, ամօթ քեզի ... հայրդ ի՞նչ ճամբէն որ գնաց, մենք ալ կ'երթանք, մեր արիւնը աւելի կարմիր չէ...

— Մայրիկ, ապրիլ կ'ուզեմ ... ապրիլ, ապրիլ:

Թուրքը մեր քովը կեցած էր, գլուխը կը շարժէր ու ատենը մէյ մը կը կրկնէր.

— Յայտնի է, յայտնի է պիտի ջարդուիք:

Վերջապէս չդիմանալով տղուս աղաչանքին, ու իր արեւին խնայել ուզելով, մահմէտականութիւնը ընդունեցինք:

Քիչ յետոյ մուխթարը եկաւ. դեռ տասամսոտ էր. աչքերը կը պտտցնէր աղջիկներէս տըղուս վրայ եւ մեղքնալու երեւոյթ ունէր, թէեւ կը ջանար ուրախ ցուցնել ինքզինքը...

— Իմացայ ու սիրտս ուրախութիւնով լեցուեցաւ, ըսաւ աչքերը անդին դարձնելով, մէկ կրօնքի մէջ եղբայրացած ենք. ալ մեզի համար նուիրական էք... երանի թէ ցաւի եւ վիշտի ամպը ձեր գլուխներուն վրայէն փարատած ըլլար...

Ատենը մէյ մը Կարապետին կը նայէր սեւեռած եւ ցաւոտ նայուածքով մը եւ, կարծես, յանկարծ սթափելով՝ աչքերը կը դարձնէր գետին...

Միջոց մը ամէնքս ալ լուռ մնացինք:

— Գէշ... գէշ... ըսաւ վերջապէս միւս թուրքին պէս. դուք իսլամացաք եւ գլուխնիդ ազատեցիք.. բայց կրնայ ըլլալ որ չհաւատան ձեր հաւատքին վրայ.. ժամերը որ հնչելու են՝ սուգով եւ ցաւով լի են... Փոթորկէ մոլեգնած ծովու պէս տեսայ զիրենք... հրդեհի եւ արիւնի մէջէն քալեր էին ու մինչեւ մօրթերուն վրայի չապիկը արիւնոտած էր:

— Որո՞նք, ի՞նչ բան, ըսի սահմռկած:

Մուխթարը աչքերուս մէջ նայեցաւ ու խորհրդաւոր ձայնով պատասխանեց:

— Խուժանը...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՆԻՍԻ ոստիկանութիւնը ցրուեց 2000 ցուցարարներ որոնք թափօր մը կազմած էին կարմիր դրօշով, բողոքելու համար վերջին ձերբակալութեանց դէմ: Նաւահանգիստի բանուորները գործադուլ սարքած էին 24 ժամուան, երթեւեկի աշխատաւորները՝ երկու ժամուան համար:

Մ. ԹՈՐԷԶ, կինը եւ ընկեր մը անցագիր ստացան վերջապէս եւ Փարիզ կը սպասուին այսօր, շաբաթ, Մոսկուա - Պերլին ճամբով:

ԶՕՐ. ՐԻՃՈՒԷՅ Մարոք պիտի երթայ ապրիլ 10ին, քննելու համար ամերիկեան օդանաւային եւ ծովային խարիսխները: Պիտի քննէ նաեւ ուրիշ ռազմական խնդիրներ՝ Ֆրանսական իշխանութեանց հետ:

ՄԱՕ - ՄԱՕՆԵՐՈՒ շարժումը կը ծաւալի Քենիայի մէջ (արեւելեան Ափրիկէ), մեծ մտահոգութիւն պատճառելով անգլ. իշխանութեանց:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու եւ Արինեներու տարեկան հանդէսը Մայիս 17ին, կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Գազա տ'Իթալիի մեծ սրահին մէջ:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԳԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփիւպի շէնք սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻԱ: Անակնկալներ, Տէփիլէ տը մանըրէն, քոթիյոն:

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Սրբազան թատերգութիւն ՌԱՍԻՆԻ դասական ողբերգութիւնը «ԵՍԹԵՐ»ը (4 արար եւ 1 պատկեր)

Զատկի երկուշաբթին, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Տէսինի Հ. Յ. Դ. Ժողովրդային տան սրահին մէջ (Ռիւ Գրանլի), ի նպաստ Լիոնի Ազատ. եկեղեցւոյ շէնքի հիմնադրամին:

Լիոնէն առնել 16 թիւ օթօպիւսը, իջնել վերջին կայարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

3 Ապրիլ Աւագ Ուրբաթ, ժամը 10 եւ 5.— 4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամը 8·30, 4·30, 5·30.— 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս. Զատիկ, ժամը 7·30, 10.— 6 Ապրիլ, Բշ., Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամը 8, 10, 12.— 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգատօն հայ նահատակներու, մասնակցութեամբ յաքանուանութիւններու: Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատարուի բազմաձայն երգեցիկ խումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մարմնամարզականին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նուպար Մարգարեան եւ զաւակը՝ Խաչիկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Բ. օր Զատկի) Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 րիւ Ժան Կուժօն) իր կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ տօնական օրերու հետեւեալ արարողութիւններուն, որոնք պիտի կատարուին Առաջնորդ Տէր Սերովբէ Մ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեամբ:—

3 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ.— Երեկոյեան Չարչարանաց եւ Թաղման Կարգ, ժամը 17ին:

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ակիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

5 Ապրիլ, կիրակի.— Ս. Զատիկ, սկիզբ, ժամերգ. ժամը 7·30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ:

6 Ապրիլ, երկուշաբթի.— Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհանուր ննջեցելոց:

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Ուրբաթ.— Թաղում ժամը 5ին:

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին:

Ս. Զատիկ.— Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հրաւիրուածութեան պատճառով:

ԶԱՏԻԿԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ (ՍԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ Ուրբաթ՝ Կարգ թաղման ժամը 5, Աւագ շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Աթոռոյ արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45: 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ ազգ միլիոն նահատակներու:

ԶԱՏԻԿԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Աւագ շաբթուան եւ Զատկի առթիւ կրօնական արարողութիւնները պիտի կատարէ Վարդան քհնյ. Ճամկոչեան: Աւագ Ուրբաթ թաղում ժամը 5, Աւագ շաբաթ Ճրագալոյցի պատարագը ժամը վեցին, կիրակի պատարագ ժամը տասնին, Երկուշաբթի յիշատակ Մեռելոց ժամը ութին, պատարագ տասնին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

ՄԱՕ պարահանդէս

ԿՐԵՆՈՊԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, Սէրքլը Միլիթէր սրահներուն մէջ, Փլաս Վէրտօն:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Mr. le Préfet de l'Isère Roger Ricard

Général Commandant d'Armée Général Humber

Mr. le Maire de Grenoble Dr. Léon Martin

Նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ

Officier de la Légion d'Honneur

Orchestre Vincent Tonde et son ensemble typique եւ աթրաքսիոններ (հայկ. պար):

Պիւֆէ եւ անակնկալներ: Տոմսերը կը ծախուին վարչութեան անդամներու մօտ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Avril 1953 Շաբաթ 4 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7034 - Նոր շրջան թիւ 2445

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԲԱՆՔ

Շատեր պիտի յիշեն այս պատմութիւնը .—

Առաջին Աշխարհամարտին, անհաշիւ կո-րուստներ կը կրէին ցարական բանակները :

Զինուորներ կը ջարդուէին գունդագունդ : Հարիւր հազարներով կը վիրաւորուէին կամ գերի կ'իյնային :

Զօրավար մը ճակատի հրամանատարին ներ-կայանալով կը հաղորդէր, ողբաձայն .

— Գուիլը կորսուեցաւ : Երսուն հազար սպան-նուած, 75.000 վիրաւոր, հարիւր հազար գերի ...

Լուրը կը հաղորդուէր սպարապետին, որ կը մռլտար, կէս - քուն, կէս - արթուն .

— Աչխինչ, Սիպիրեց մի երկու հարիւր հազար էլ կը գան ...

Պիտի հարցնէք անշուշտ,— Այս պատմութիւ-նը ի՞նչ կապ ունի մեր համբանքին, նոյնիսկ մեր կեանքին հետ :

Համբերութիւն : Այլաբանական մարզանք մը կատարելու միտք չունինք :

Ծարական բանակին սպարապետը կորսնցու-ցած էր իրականութեան զգացումը : Հազիւ կ'ըմ-բռնէր կորուստին խորութիւնը :

Համբանքը արժէք չունէր իրեն համար :

Քանի մը հարիւր հազար աւելի կամ պակաս ի՞նչ նշանակութիւն ունէր : Հրաման մը, — եւ Սիպիրէն քանի մը հարիւր հազար եւս կը հաս-նէին, միեւնոյն ձեւով կոտորուելու համար :

Ռուսական տափաստաններու անծայրածիր տարածութիւնները բոլորովին տարբեր աշխար-հահայեացք մը կը ներշնչէին երկրին իշխանու-թեան, ցար կոչուէին թէ նախարար կամ զօրավար :

Մինչեւ այսօր ալ այդպէս է : Հակառակ վար-չական կարգուսարքի արմատական, աննախըն-թաց վերիվայրումներուն :

Արդ, այս իրականութիւնը ի՞նչ կապ ունի հայ-կական կեանքին հետ :

Ծիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի, կը թուի թէ մենք ալ կորսնցուցեր ենք իրականութեան զգա-ցումը :

Արտասահմանի մէջ, մեր առջեւ ալ կը փռ-ուին անծայրածիր տարածութիւններ : Ծովանը-սուն անզամ եօթանասուն ծովեր ու ցամաքներ :

Եւ մեր աչքերը կը մոլորին, կը պղտորին, կը թարթափին :

Մենք Սիպիրներ եւ ուրիշ մարդկային անս-պառ շտեմարաններ չունինք մեր առջեւ, մեր կռնակը :

Եւ սակայն, յաճախ դէպքերը կը դատենք ճիշդ այնպէս ինչպէս ռուս հրամանատարը :

Կը կարծենք թէ մեր տրամադրութեան տակ են անհամար բազմութիւններ, մէկ ճակատէն միւ-սը փոխադրուելու, բացերը գոցելու համար :

Ռուս հրամանատարը գիտէր որ անթիւ բազ-մութիւններ կան իր ձեռքին տակ :

Մենք ոչ իսկ մեր համբանքը ճշդած ենք :

Մօտաւորապէս գիտենք, բայց չենք ստուգած :

Իսկ ամէնէն կսկծալին .—կը գոհանանք մաս-նակի ճիգերով, զանգուածը ինքնապաշտպանու-թեան ճակատին կապելու համար :

Այո, պատկառելի զանգուած մը կը ներկա-յացնենք հայրենիքէն դուրս ալ, իբրեւ համբանք : Եւ կտրած ենք բազմածնութեան մրցանիշը :

Բայց, իբրեւ ազգային արժէք, յաւելո՞ւմ թէ նուազում կ'արձանագրէ մեր մայր տոմարը :

Այս հարցումը կ'ուղղենք, վերյիշելով ռուս հրամանատարին պատգամը, — «էլի կը գան» :

Մեր «գալիքը» կրակը նետուելու համար չէ, այլ հիմնական դրամագլուխի՝ վազուան համար :

Տէ՞ր ենք այդ կենսական դրամագլուխին :

Ի՞նչ բացառիկ եւ արդիական միջոցներ կը փորձենք, անվթար պահելու համար զայն : Ոչ մի-այն իբրեւ թուաբանական գումար, այլեւ իբրեւ ազգային արժէք : Իսկական համբանք :

Շատ աւելի վրդովիչ հարցումներ եւ խոր-հրդածութիւններ կուգան գրչի տակ, երբ ընդ-հանուր ակնարկ մը կը նետենք :

Նոյնիսկ այս տօնական օրերուն, երբ շա-տերու աչքերը կը շլանան բարեպաշտներու բազ-մութենէն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ «ԺԱՄ»Ը

Տօնական օրեր են :

Ամբողջ շաբաթ մը մեր զմայլելի շարականնե-րը դէպի եկեղեցի կը քաշեն բազմութիւններ, հա-ւատքով թէ կարօտով, եւ բացառիկ հանդիսաւո-րութեամբ :

Զատիկ է : Բառն իսկ կապուած է հազարումէկ յիշատակներու հետ, իւրաքանչիւրիս համար :

Ամէն մէկը պիտի յիշէ իր հայրենի ծննդավայր Զատիկներէն մինչեւ անապատներու կարմիր Զա-տիկները կամ որբանոցներու գլխիկոր նկուն, որ-տաբեկ տօները, երբ օտար ձեռքեր կարմիր հաւ-կիթ մը կ'երկարէին իրեն, մայրիկին անուշ համ-բոյրին տեղ ...

Այս բոլորը կ'երթանք գտնել Փարիզի մանրա-նկար տաճարին մէջ, որուն կամարները չեն կր-նար պարփակել այնքան յիշատակ, այնքան ա-ղօթութիւն, այնքան հրճուանք ... կամ վիշտ ու ցաւ, կարօտ ու «անցեալ» :

Կը կարծեմ թէ հարիւրաւոր մարդիկ այս բո-լորը հաւաքած իրենց սրտին խորը, կը փութան ժամ :

Մամիկը յաճախ կը բռնէ թոռնիկին ձեռքէն, ցոյց տալու ծաղկազարդ խորանը եւ տօնական հանդիսութիւնները «Հայուն ժամուն» :

Եւ սակայն ... : Կը պատահի որ եղծուին այս բոլորը :

Մասնակի խօսակցութիւններ, ականջէ ականջ փսփսուքներ, հրմշտուք : Աթոռներու տեղափո-խութիւն՝ երեւելիներ բազմեցնելու փութկոտու-թեամբ : Ուխտաւորներու վառած մոմերը հաւա-քելու աճապարանքը, եւ նոյնիսկ բանկալին աղա-ներուն բարձրաձայն խօսակցութիւնները վրդո-վում կը պատճառեն շատերուն :

Եկեղեցին նուիրական վայրն է ինքնամփո-փումի եւ աղօթքի : Լուռ ու հանդիսաւոր պահը սրտերու հաղորդութեան :

Տիկիններ ու երիտասարդուհիներ, յիշեցէք թէ հանդիսասրահ մը չէ որ կը մտնէք, տնավարի շարժուձեւերով :

Մի խօսիք իրարու հետ : Տարրական պայման է յարգանքը սրբավայրի մը մէջ :

Իսկ հոգաբարձու թէ թաղական իրենք ալ, նոյնքան պարտաւոր են յարգել եւ յարգել տալ նուիրական վայրի մը աւանդութիւնները : ՍՕՍԻ

Ապրիլ 11-24-ի խզատօնը

ԽՄԲ.— Երէկ ետեւեալ զեկոյցը ստացանք. — Զօրս նախաձեռնող կազմակերպութեանց հրա-ւէրին պատասխանելով ներկայ եւ ներկայացուած 47 հանրային կազմակերպութիւնները, հինգշաբ-թի երեկոյ (2 Ապրիլ), ընտրեցին 11 հոգինոց կարգադիր յանձնախումբ մը, որուն պաշտօն տրուեցաւ Ապրիլ 24ին կազմակերպել Սգատօնը եւ ապահովել երեք յարանուանութեանց հովանաւո-րութիւնն ու մասնակցութիւնը :

Դիւան ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

ՖԱՐՈՒՔԻ դէմ զանգատներ յայտնած էր Ե-գիպտոսի կառավարութիւնը : Իտալիա խնդրեց գահընկէց արքային որ զգուշանայ քաղաքական գործունէութենէ :

ՀԱՅՏԱՐԱՐ ՀՈՎԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ազգաժողովը հաւանութիւն յայտնեց որ բա-նակցութիւնները կատարուին երկուշաբթի օր, Քորէայի մէջ, վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակութեան մասին :

Զինադադարի եւ Հիւս. Քորէայի կառավարու-թիւնները զօր. Քլարքի հաղորդած էին իրենց ա-ռաջարկները, միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնելով որ վերսկսին զինադադարի բանակցու-թիւնները որոնք ընդհատուած էին հոկտ. 8ին :

Զօր. Քլարք պայման դրած է որ նախ գե-րիներու խնդիրը կարգադրուի, յետոյ զինադա-դարի հարցը : Համայնավարներու ծանուցագիրը հաւանութիւն կը յայտնէ որ երկու խնդիրներն ալ քննուին :

╳ Ուրիշ հաշտարար ձեռնարկ մը : Գերմա-նիոյ խորհրդային հրամանատարը առաջարկած էր էր որ Ֆրանսացիները եւ Ամերիկացիներն ալ մասնակցին Անգլիացիներու հետ կատարուած բա-նակցութեանց՝ օդանաւային ապահովութեան մասին : Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա ընդունեցան այս հրաւէրը, պատուիրակներ նշանակելով :

╳ Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են իբրեւ անկեղծ ընդունիլ խաղա-ղութեան ամէն առաջարկ, մինչեւ որ հակառակը ապացուցուի :

Նախագահը մերժեց կարծիք յայտնել խորհր-դային վերջին առաջարկներու մասին : Բայց դի-տել տուաւ թէ պէտք չէ մոռնալ նախորդ յուսա-խաբութիւնները : Եւ յոյս յայտնեց թէ գերիներու փոխանակութեան խնդիրը պիտի կարգադրուի ան-յապաղ :

╳ Վերջին հեռագիրներու համաձայն, որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ Ազգաժողովի շրջանակ-ներուն մէջ : Կ'ըսուի թէ Խ. Միութիւնը տրամա-դիր է զիջումներ կատարելու նաեւ զինաթափու-թեան հարցի մասին, ընդունելով արեւմտեան դաշնակիցներուն կարգ մը տեսակէտները : Կը սպասուի որ Մոսկուա նոր առաջարկներ ներկա-յացնէ թէ զինաթափութեան եւ թէ գերմանական հարցի մասին :

Մ. Նահանգները, որոնք յարդ վերապահ դիրք մը բռնած էին, այժմ կ'ընդունին թէ չեն կրնար գոհանալ մերժելով կարմիրներուն այս կամ այն առաջարկը : Լաւատեսներու կարծիքով, եթէ անակնկալ մը չպատահի, հաւանական է որ Զօրս Մեծերը ժողով մը գումարեն այս ամառ, եթէ ոչ աւելի կանուխ :

Եւ սակայն «վտանգը անհետացած չէ»

Այս բարենշան երեւոյթներուն հետ, անողոք իրականութիւն մըն ալ կը յիշեցնեն իրագեկներ, մանաւանդ զինուորական վարիչները :

Ատլանտեանի կազմակերպութեան սպայա-կոյտին հաստատման Բ. տարեդարձին առթիւ, ուշագրաւ ճառեր խօսեցան սպարապետը՝ զօր. Րիճուէյ եւ ընդհ. քարտուղարը՝ լորտ Իսմէյ, Լուվսիէնի մէջ (Ֆրանսա) :

Զօր. Րիճուէյ խօսքը ուղղելով Փարիզի զին. կառավարիչին՝ զօր. Զէլլէրի, երախտագիտու-թիւն յայտնել Ֆրանսայի հիւրընկալութեան հա-մար : Եւ բացականչեց .

— «Թող Հիւս. Ատլանտեանի 14 զինակից ազ-գերուն դրօշները շարունակեն ծածանիլ իբրեւ խորհրդանիշ մեր անկախութեան ոգիին : Այս դրօշները ազատ աշխարհը կը ներկայացնեն : Եթէ անոնք վար առնուին եւ ցիրուցան ըլլան, ազա-տութեան լոյսը պիտի մարի արեւմտեան Եւրո-պայի եւ թերեւս ամբողջ աշխարհի մէջ » :

Յետոյ պարզելով երկու տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքները, յայտարարեց .

— «Շատ բան ըրած ենք, բայց տակաւին ը-նելիքներ ունինք : Այս ընդարձակ շրջանին պաշտ-պանութեան համար որ 7000 քիլոմեթրի աղեղին կամար մը կը կազմէ, Նորվեկիայէն մինչեւ Թուր-քիա, տակաւին կը մնայ ապահովել կարեւոր ա-ջակցութիւն մը, Գերմանիոյ մասնակցութիւնը, որ պիտի թեթեւցնէ պաշտպանութեան ռազմական բեռը » :

Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ վտանգը չէ անհետացած, այլ աւելցած է : «Հետեւաբար պէտք է կրկնապատկենք մեր ճիգերը, հակակշռելու հա-մար : Մեր ռազմական պէտքերը ուսումնասիր-ուած են ծայրագոյն խնամքով եւ կը ներկայա-ցնեն նուազագոյն անհրաժեշտը, մեր պաշտօնը կատարելու համար : Մեր տրամադրելի ուժերը բոլորովին անբաւական պիտի գան փորձանքի մը պահուն : Շատ ծանր կորուստներ պիտի կրենք, կորուստներ որոնք մեծապէս կրնան նուազիլ, եթէ այժմէն միջոցներ ձեռք առնենք » :

Լորտ Իսմէյ ալ իր ճառին մէջ ըսաւ թէ ա-րեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան միջոց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 30ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Երեսուն տարի առաջ, 1923ին, Մոսկուայէն հեռագիր մը կը գուժէր Մարտ 23ի երեկոյեան, Թումանեան մեռած էր: Ամիսէ մը ի վեր հիւանդ էր, կ'աւելցնէր հեռագիրը, կ'ուզէր Պերլին տարուիլ դարմանուելու համար, բայց մահը վրայ հասնելով, զգետնած էր զայն :

Թումանեան ծնած էր նկարչագեղ Լոռիի Դսեղ գիւղը, 1869ին: Իր աչքերը կը փակէր ուրեմն 54 տարեկանին, իր տաղերքին ու ուժերու լրումին :

Գրել սկսած էր դեռ պատանի տարիքին, տալով իր առաջին առանձնակ գրուածքը, «Շունն ու կատուն», որուն հետեւած են ուրիշներ. — «Անբախտ Վաճառականներ», «Զարին Վերջը», «Արջուն ու Կաղնին», «Կաքաւիկը», «Աղուէսը» եւայլն :

Իր գործերէն ամէնէն ժողովրդականը՝ իր ստանդավէպերն են, ինչպէս «Թմկաբերդի Առումը», «Փարւանան», «Ախթամարը» եւ դիւցազներգական «Սասունցի Դաւիթը», պոէմներէն՝ «Անուշը» :

Իր քերթուածները, առանձին, լոյս տեսած են 1903ին եւ 1908ին, արժանանալով մեծ ընդունելութեան :

Ունի նաեւ թարգմանութիւններ եւ մանկա-ստանդավէպեր են, ինչպէս «Թմկաբերդի Ա- «Հասկեր» ամսագրին մէջ :

Սատնակցած է «Հայ Գրողներ» գրական զոյգ հատորներուն ինչպէս նաեւ «Լուսաբեր» դասագիրքերու շարքին կազմութեան, Շանթի եւ Ստ. Լիսիցեանի աշխատակցութեամբ :

Արտակարգ եռանդի տէր եւ ընկերական, մասնակցած է հանրային գործերու: Եղած է նախագահ Թիֆլիսի Հայ Գրողներու Ընկերութեան, իսկ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք՝ Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտէի նախագահ, որ Պոլիս ալ այցելեց 1922ի գարնան, նպաստելով «Հայ Արուեստի Տան» կազմութեան :

Յիշեցինք այս քանի մը գիծերը, ըսելու համար, թէ Թումանեան մեկուսի ապրող, «փղոսկրեայ աշտարակի» բնակիչներէն չէր: Մէկն էր՝ որ կը սիրէր բազմութիւններու շունչը եւ կը հետաքրքրուէր անոնց ճակատագրով :

Սակայն, Թումանեան հայ կեանքին մէջ կը մնայ ոչ թէ իբրեւ հանրային գործիչ, այլ իբրեւ ժողովրդական բանաստեղծ :

Քիչեր հասած են իր համբաւին, Հայաստանէն մինչեւ արտասահման. դպրոցներէն մինչեւ գրական ակումբները, հասարակ, կիսագրագէտ ժողովուրդէն մինչեւ գրական բարձր շրջանակները: Այնպէս որ, իր մասին կ'արդարանայ «Ամենայն Հայոց Բանաստեղծ» տիտղոսը, զոր ինք տուած է իրեն, յանկարծակի, վրդովումի մը պահուն, իբրեւ զուգահեռ հակադրութիւն «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի» ...

Իր գրականութիւնը կարելի է երեք գլխաւոր մասերու բաժնել — անձնական - քնարերգական, հայրենական եւ ժողովրդական :

Իր քնարական բանաստեղծութիւնները, մեղմ յուզումով ու թախիծով տոգորուն, պարզ ու սիրուն երգեր են, որոնք կը պատմեն իր սէրերը, երազները, յուսախաբութիւններն ու պատրանքները, կեանքէն ու ճակատագրէն իր ստացած հարուածները: Բայց, ոչ խորունկ յուզումներ, ոչ ալ փոթորկոտ ողբերգութիւններ կը պատմեն անոնք, այլ պարզ, մարդկային ու մտերիմ վայրկեաններ: Իր քնարական բանաստեղծութիւնը հոգեկան տագնապի եւ ցնցումներու, անուշ երգերու շարք մըն է, տաք շունչով տրուած, յաճախ անակնկալ վերջաւորութեամբ .

Ես ասացի — դու ծաղկում ես
Որպէս չքնաղ մի գարուն ,
Ու բոլորը ինչ որ ունիս ,
Կեանք է թովիչ ու սիրուն ...
Միմիայն, ափսո՜ս, սիրտդ է մեռած .
Միմիայն նա է չոր քեզնում ...
Նա հառաչեց ու ինձ ասաց .
— Միմիայն սիրտըս չես տեսնում » :

Իր անկեղծութեամբ ու մեղմ ու քաղցր շունչով, Թումանեանի քնարերգութիւնը վարակիչ է: Բայց, իր օրերուն իսկ՝ Վ. Տէրեան, ինչպէս ետքը՝ Զարենց աւելի խոր շունչով տուին եւ աւելի արուեստով: Իր յատկանիշները պիտի մնան՝ մեղմութիւնը, մտերիմ շեշտը, տրտմութիւնն ու պատկերալից անակնկալները, որոնք կը տպաւորեն ընթերցողները :

Բանաստեղծական այս գիծը կը խորանայ, եւ շունչը կը լայննայ սակայն, երբ Բանաստեղծը կ'երգէ հայրենիքը, իր ժողովուրդին ճակատագիրը, Հայոց խրոխտ լեռներն ու մթին ձորերը, որոնք իբրեւ կենդանի նկարներ կը պատկերանան մեր հոգիներուն առջեւ, դարերու իրենց փառքովն ու փոթորիկներով :

Թախիծը խորունկ տրտմութեան կը վերածուի, երբ հայրենի լեռները կ'երգէ, ինչպէս «անդնդախոր ձորերը», որոնք իր հոգիին «վէրքերը» կը յիշեցնեն :

Լուռ են հայրենի լեռները, համր՝ մութ ձորերը, բայց ինք կը խօսի երգելով այդ վեհապանծ պատկերներուն ի տես, հայրենիքի կարօտը, հայութիւնը, անոնց փառքն ու մեծութիւնը եւ անհուն վիշտը :

Չի գոհանար իր խօսքով եւ կ'ուզէ որ դարերու այդ վիթխարի զանգուածները իրենք ալ խօսին :

«Դուք էլ խօսեցէ՜ք, դուք էլ պատմեցէ՜ք ,
Ձեր անդունդներով եկէք չափուեցէ՜ք ,
Դո՞ւք էլ էք, տեսնեմ, էնքան մեծ ու խոր ,
Ինչքան իմ հոգու թախիծն ահաւոր ...

Թումանեան մասնաւոր հակում մը, երկիւղած զգացում մը ունի Հայոց լեռներուն հանդէպ, որոնք ապաստան եղած են մեր ժողովուրդին եւ լուռ ու քարացած վկաները անոր պատմութեան, հերոսական վերելքին ու մաքառումներուն, եղերական վայրէջքին.

«Մեր ճամբէն խաւար, մեր ճամբէն գիշեր ,
Ու մենք անհատնում
Էն անլոյս մըթնում
Երկա՜ր դարերով գնում ենք դէպի վեր,
Հայոց լեռներում ,
Դըժար լեռներում » :

Հայրենիքին հետ, Թումանեան կ'երգէ հայ ժողովուրդը, անոր վիշտն ու ցաւը, անոր հերոսական պայքարը, լուռ ու ստեղծագործ աշխատանքը :

Անոր համար Հայը միայն հալածական, վշտահար ժողովուրդ մը չէ, մութ ճակատագրով : Այլեւ ժողովուրդ մը որ դարերու մէջէն յաղթական կը քալէ դէպի իր ապագան. թէեւ «վիրաւոր», բայց միշտ կենդանի ու խորհրդածութեան մէջ: Միշտ ստեղծագործութեան ու վերելքի մէջ, հարուստ «գանձերով», զոր դարերու ընթացքին դիզած է, իր հոգեկան ու իմացական դաշտերը մշակելով, անխոնջ ջանքերով :

... Թումանեանի գրականութեան փառքը պիտի մնան սակայն իր ստանդավէպերը, որոնք ժողովուրդէն առնուած, վառ գոյներով ու կենդանի լեզուով, յաճախ ժողովրդական ոճերով ու պատկերներով, վերարտադրուած են գեղեցկօրէն:

Շատեր գրեցին նոյն ուղղութեամբ, աւանդավէպ ու հէքեաթ, արձակ թէ չափածոյ : Բայց ոչ ոք հասաւ իր ժողովրդականութեան, անոր համար որ նոյն հեղինակն աւելի, Թումանեանի այս գրուածքներուն մէջ պատկերացուած է՝ հայ ժողովուրդը: Ան ընկերական ու ժողովրդական [illegible] բազմութիւններու առօրեայ կեանքը դիտող ու սիրող արուեստագէտ, գիտցած է ճանչնալ ու ըմբռնել ժողովուրդը, անոր բարդ ու բազմերանգ հոգին եւ տալ զայն պարզութեամբ : Գծած է, նկարած ու պատմած մանաւանդ, անոր ժրաջանութիւնը, ուրախութիւնը, նախապաշարումները, առաքինութիւնները, քաջութեան հանդէպ անոր պաշտամունքը, դարերու իմաստութիւնը եւ վառ, չափազանցութեան հասնող երեւակայութիւնը :

Թումանեան պիտի մնայ, գերազանցօրէն իրբեւ ժողովրդական մեծ բանաստեղծ, ոչ թէ իր մշակած նիւթերուն համար միայն, այլ շնորհիւ այն գիծերուն, որոնցմով կը յատկանշուի ժողովուրդը. — միամիտ ու բարի, իմաստուն, այլ գիւղայոյզ, առօրեայով տոգորուն, այլ յաւերժական. իրապաշտ յաճախ, բայց միշտ երազուն ու վիպապաշտ, կրնանք ըսել՝ անգիտակից, այլ ստեղծագործ բանաստեղծ, եւ հետաքրքրական անհունօրէն, իր այս հակադրութիւններուն եւ հոգեկան զարտուղութիւններուն մէջ ,

Այս գծով, կրնանք ըսել՝ որ հայ ժողովրդական գրականութեան Կոմիտասն է Թումանեան, անոր նման հասած ժողովրդական սրտին, հոգեկան սարսուռներուն ու նախնական գեղեցկութեան, զոր պահած է իր վերամշակումին մէջ :

Բայց գրականութիւն մը, թէ իսկ ինքնատիպ քերթողութիւն մը, պիտի մնար սոսկ գեղեցկութիւն մը, եթէ անոր բառերուն ու տողերուն վըրայէն չանցնէր հաւատքի շունչը :

Թումանեան հաւատքի բանաստեղծն է, հոգեկան այն անշօշափելի տարերքին, որ անմահութեան կը տանի արժէքները: Անիկա կ'երգէ Հայոց հայրենիքն ու ժողովուրդը, իրար ձուլելով հայ հողն ու մարդը. կ'երգէ անոնց լուռ տառապանքը, դարերու ողբերգութիւնը, վայրագ ցեղերու բարբարոսութիւնները: Բայց, չունի ողբ ու լաց: Չունի լքում: Կը դիտէ Հայոց լեռները եւ անոնցմով կը պատկերացնէ հայ ժողովուրդը ; անոնց պէս սէգ ու հպարտ, փոթորիկներէն ծեծուած ու փեռեկտուած, բայց անվեհեր ու անսասան: Դիւցազնական իր պայքարին ու գոյութեան մէջ, հաւատաւոր ու լուսապայծ իր ապագային հանդէպ .

«Ու մեր աչքերը նայում են կարօտ
Հեռու աստղերին ,
Երկընքի ծիրին,
Թէ ե՞րբ կը բացուի պայծառ առաւօտ՝
Հայոց լեռներում .
Կածանց լեռներում » ,

Իր «Լուսաւորչի կանթեղը» կը մնայ խորհրդանշանը իր պարզ ու վսեմ քերթողութեան, հաւատքի գոլը վրան, խտացնելով իր մէջ նաեւ ժողովրդական ոգին ու հաւատալիքը, անոր պատկերելու յուզիչ գեղեցկութեան հետ .

«Ով անմեղ է, լիքը սիրով
Ու հաւատքով անստատ ,
Ով նայում է վառ յոյսերով
Դէպի Հայոց ապագան — ,
Նա կը տեսնի էն մշտավառ
Ջահը կախուած երկընքից ,
Ասես՝ Աստծոյ աչքը պայծառ
Հըսկում է ցած երկընքից » :

Ինք, բանաստեղծը այդ սիրով ու հաւատքով գրեց ու գործեց եւ այդ հաւատքով ալ նայեցաւ Հայոց ապագային,

Մշուշի մէջ է դեռ այդ ապագան, բայց, տարակոյս չկայ, որ պիտի լուսաւորուի օր մը, եթէ անսասան պահենք մեր հոգեկան լեռները :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Համազգայինի Ընկերութեան Պէյրութի մասնաճիւղը շարք մը դասախօսութիւններ սարքած է, Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, լուսապատկերներով : Արդէն ամփոփած էինք «Վասպուրական Աշխարհը» (Վ. Փափազեան): Ահաւասիկ «Արարատեան Աշխարհը», որուն դասախօսն էր ընկեր Գ. Գիւզալեան —

Դասախօսը առաջին հերթով իսկ բացատրեց՝ թէ ինչու դասախօսական այս շարքին առաջինը հանդիսացած է Արարատեան Աշխարհը, եւ զայն ցոյց տուաւ իբրեւ Հայոց միջնաշխարհը, մշակոյթի, քաղաքակրթութեան եւ կրօնական կեդրոն, Քրիստոսէ առաջ եւ վերջ: Այս պատճառով ունէր բացառիկ արժէք մը: Պէտք էր սակայն գծել անոր սահմանը: Ստրաբոնի քարտէսը (Ք. Ա. 64 թուէն Ք. Ե. 24 թիւը) մեզի ցոյց կուտայ միայն Հայաստանի արտաքին սահմանները, բայց չի ճշդեր անոր ներքին՝ նահանգային թէ գաւառական սահմանները: Ուստի մեզի կը մնայ Աշխարհացոյցը, որ երկար ժամանակ Մովսէս Խորենացիին վերագրուելէ վերջ, այժմ վերագրուած է իր իսկական տէրը՝ Անանիա Շիրակացիին՝ ուրեմն Է. դարու գործ: Այդ Աշխարհագրքին մէջ ալ, ինչպէս Արշակունեաց հարստութեան շրջանին, Ք. Ա. 62 թուականէն մինչեւ Ք. Ե. 428 թիւը, Հայաստանը բաժնուած է 15 նահանգներու: Նկատելի են այդ նահանգներուն բաժանման մէջ, հետագային կատարուած փոփոխութիւնները, ինչպէս Չորրորդ Հայքի մը գոյութիւնը :

Այդ ժամանակներէն Արարատեան Աշխարհը ունեցած է շատ ընդարձակ սահմաններ, եւ 386 թըւականին, երբ Հայաստանը բաժնուեցաւ Պարսիկներուն եւ Բիւզանդացիներուն միջեւ, միայն Արարատեան կոչուած նահանգը աւելի մեծ էր քան ինչ որ ամբողջ Բիւզանդական Հայաստանը : Ունէր մօտ 60 մղոն լայնք եւ 120 մղոն երկայնք, ու իր մէջ կը հաշուէր Երեւանը, Լենինականը, Բասէնը, Կարսը, Տէտրինը, Արագածոտնը, Բայազիտը, Դուինը, Կոտայքը, եւայլ շրջաններ : Սակայն, մեր նիւթը պիտի չըլլայ աշխարհագրական այս ընդարձակ սահմաններով երկրամասը, այլ պիտի առնենք զայն իր բնական՝ բնութեան գծած սահմաններուն մէջ, այսինքն Արագածէն մինչեւ Նախիջեւան, Հայկական Պարէն մինչեւ Սեւանայ լիճ: Այս բնական միութիւնը պիտի ըլլայ մեր նիւթը՝ որ վերջապէս աշխարհագրական բուն Արարատեան նահանգէն հինգ անգամ աւելի փոքր է: Ունի 8000 քառ. քմ. տարածութիւն եւ սահմանափակուած է վերոյիշեալ լեռներով: Ծովէն 900 մեթր բարձր, դէպի հիւսիս հետզհետէ կը սկսի աւելի բարձրանալ մինչեւ Շիրակի դաշտը՝ 1100 մեթր: Ծովերէն շատ հեռու, իր ցամաքային կլիման որոշապէս ազդած է անոր բուսական կեանքին, ինչպէս նաեւ մարդոց մշակոյթին, աշխատանքին, կենցաղին եւ մտայնութեան վրայ :

Արարատեան Աշխարհը ունի շատ բարդ ջրաբաշխութիւն մը եւ ամէնէն բախտաւորն է ջուրի տեսակէտէն՝ միւս նահանգներուն հետ բաղդատելով: Իր ջրաբաշխական առաջին կեդրոնն է Արագած լեռը, որուն կ'իջնեն հարիւրաւոր վտակներ եւ աղբիւրներ՝ սնուցելու համար Արարատեան դաշտը եւ ապա թափելու Երասխի մէջ: Բնականաբար՝ բուսականին հետ հարուստ պէտք է ըլլար նաեւ կենդանական աշխարհը: Բազմահազար թռչնիկ եւ վանական ազգութիւններ իրենց բնակութեան կեդրոն ընտրած են այս նահանգը, որուն տնտեսական կարեւորագոյն աղբիւրներէն մէկը հանդիսացած է Արագածը: Մինչդեռ անոր ճիշդ հակառակն է Արարատը, մինակ, սեպ՝ միա-

կտուր ընթացքով մը վեր բարձրացող։ Ժայռապատ է եւ իր ջուրերը կը կորսուին անդունդներուն մէջ։ Սառնարաններուն խորութիւնը տեղ տեղ կը հասնի 600 մեթրի։ Այս անդունդները այնքան խոր տպաւորութիւն մը թողած են իր ժողովուրդին հոգիին մէջ, որ ան այդ անդունդներն ու բարձունքները ընտրած է իր աստուածներուն իբրեւ բնակարան, ինչպէս նաեւ հոն բանտարկած է Արտաւազդ Թագաւորը։ Արարատը իր շուրջ հիւսած է ուրիշ աւանդութիւն մըն ալ, Նոյեան Տապանը։

Ջրաբաշխական ուրիշ կեդրոններ են Փոքր Կովկասեան լեռնաշղթան, Հայկ. Պարը եւ ուրիշներ, որոնք գետակներով եւ վտակներով ողողած են ամբողջ Արարատեան Աշխարհը, զարգացնելով բուսականութիւնն ու անասնապահութիւնը, եւ զայն դարձնելով քաղաքակրթութեան կեդրոն։ Ստրաբոն զայն նկատած է իբրեւ «անդուդական» երկիր մը, մինչ Ղազար Փարպեցի, մեծ գովասանքներով խօսելէ վերջ անոր մասին, կը զարմանայ Արշակ Թագաւորին վրայ, որ կրցած է 386 Թուականին լքել այս այնքան հարուստ աշխարհը ու անցած՝ Բիւզանդական բաժնի Հայաստանը։

Վերոյիշեալ առաւելութիւններէն դուրս, Արարատեան Աշխարհը եղած է նոյնպէս այգեգործութեան երկիր մը նոյնիսկ Քրիստոսէ հազար տարի առաջ։ Այս մասին ցարդ մնացած են Ուրարտական արձանագրութիւններ, ուր ան կը յիշատակուի իբրեւ գինիի ծառ։ Գողամշակութիւնը եւս զարգացած էր Քրիստոսէ շատ տարիներ առաջ, ինչ որ այսօր եւս մեծ դեր կը խաղայ։ Տարօնն ու Սուրմալուն եղած են հացահատիկ աչքառելի կեդրոններ։

Ըսենք, որ զարգացած էր բուսականութեան հետ նաեւ անասնապահութիւնը, ու կը քաջալերուէին որսորդութիւնն ու ձկնորսութիւնը։ Բայց մանաւանդ՝ նշանաւոր եղած են Այրարատի ձիերը, որոնցմէ տարեկան քսան հազար ընտիրներ կը վերցուէին Պարսիկներէն իբրեւ տուրք՝ զոհաբերելու համար իրենց Միհր Աստծուն։ Այս նահանգը, սակայն, աղքատ եղած է միայն մէկ բանով՝ փայտով, զարգացնելու համար իր շինարարութիւնը եւ մանաւանդ դիմանալու համար իր երկարատեւ եւ խստաշունչ ձմրան։ Ասկէ առաջ եկած է աթարի տեսակ մը, որ ազդած է անոր մշակոյթին վրայ, իր կեանքը դարձուցած վատառողջ, եւ փճացուցած՝ իր աչքերը։ Մարդիկ փոխանակ կենդանիներու աղբը իբրեւ պարարտացուցիչ գործածելու, զայն կը պահէին՝ ձմրան տաքնալու համար։ Անշուշտ այժմ, ելեկտրականութեան դարաշրջանին, այդ չարիքը հետզհետէ կը մեղմանայ ու կը վերնայ, Արարատեան նահանգին բազմաթիւ ջուրերուն առաջ բերած ելեկտրական ուժին շնորհիւ։

Գալով բնակչութեան, հոն բնակութիւն հաստատած են մարդիկ Քրիստոսէ մինչեւ 5000 տարի առաջ։ Սեւանայ լիճին շուրջը կատարուած պեղումները ի յայտ բերած են նիւթական մնացորդներ, գետնափոր խրճիթներ եւ քարէ գործիքներ, որոնք կը յատկանշեն գոնէ նոր քարէ դարի շրջանը, Քրիստոսէ 3000 — 4000 տարի առաջ։ Պեղումներ կատարուած են նոյնպէս բուն Երեւանի շուրջ։ Ուրարտական շրջանին, Ք. Ա. 900 — 500 Թուականը, (Վանի շուրջը՝ Տուշպա կամ Տոսպ կեդրոնով) Արարատեան աշխարհը ունէր խիտ բնակչութիւն, եւ մինչեւ Վանանդ ու Շիրակ կը պտտուէր Ուրարտացիներու իշխանութեան տակ։ Ասոր կը յաջորդէ հայկական շրջան մը, ուր ժողովուրդը կը կազմակերպուի իբրեւ Հայ։ Դ. դարու սկիզբէն արդէն [illegible] զայն կը գտնենք հայացած։ Բագրատունեաց շրջանէն, Արարատեան դաշտին ու լեռներուն մէջ կը գտնենք բազմաթիւ հետքեր մատուռներու, պալատներու, ամէն մէկ քայլ հին քաղաքակրթութեան մը հետքերը։ Յետոյ կու գան Զաքարեանները, Սելճուք Թաթարներու շինարարական գործերը, իրենց շինած մզկիթներով, եւ ապա նոր հայկական շրջան մը ԺԶ. դարուն։ Վերջերս ծաղկումն ու փառքի գագաթնակէտը կը հանդիսանար ի վերջոյ, իր անկախութեան կրկին անգամ ապրեցած՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

Վերոյիշեալ դարաշրջաններէն մեզի մնացած են բերդեր, կրոմլեխներ, մենհիրներ, քարայրներ, գետնափոր խրճիթներ, պալատներ, տաճարներ, մատուռներ եւ քաղաքակրթական ուրիշ բազմազան մնացորդներ, որոնք ցոյց կու տան մեզի անցեալի հսկայական եւ բեղուն աշխատանք մը։

Հայկական բարձրաւանդակին գրեթէ բոլոր նշանաւոր մայրաքաղաքները շինուած են Այրարատեան նահանգին մէջ։

Պատմաբանը դիտել տուաւ՝ որ Արարատեան Աշխարհը Դ. դարէն սկսեալ եղած է հայ բնակչութեան կեդրոնն ու բազկերակը։ Սակայն ԺԱ. դարուն կը սկսի անոր անկման շրջանը, երբ Թուրքերը կ'իջնեն լեռներէն եւ հետզհետէ կը փոխեն հայոց ազգագրական կազմը։ Կը ստեղծուին ու կը կազմուին Թուրք եւ Թաթար նախարարութիւններ, որոնք հետզհետէ կը դառնան տիրող դասը։ Այս նորեկներու դէմ հայութիւնը հետզհետէ այնքան կը նօսրանայ այս շրջաններուն մէջ, որ 1828ին 115·000 Թուրքերուն դէմ կը գտնենք միայն 35·000 Հայեր։ Այս կողմէ անմոռանալի երախտագիտութիւն մը ունինք հանդէպ Ներսէս Աշտարակեցիին, որ զգալով վտանգին լրջութիւնը, տքնաջանօրէն աշխատեցաւ Հայաստան փոխադրել Պարսկաստան բնակող Հայերը, ի գին ամէն զոհողութեանց եւ դժուարութեանց։ Իրենց թուական այս առաւելութիւնը բնականաբար օգտագործեցին Թուրքերը, մանաւանդ 1918ի շրջանին, Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին տարին, երբ իրենք գրեթէ ամբողջ Ռուսահայաստանի մէջ կը կազմէին մեծամասնութիւն, ինչպէս Շարուրի, Երեւանի, Էջմիածնի, Նախիջեւանի, նոյնիսկ Ս[illegible]բեւանի եւ այլ վայրերու մէջ։ Հայ-Թրքական պատերազմի ընթացքին, Երեւանէն միայն վեց քիլոմեթր անդին, երկաթուղին կը գտնուէր Թուրքերուն ձեռք։ Այդ չարիքին բարձման համար, մենք պարտական ենք ու պիտի մնանք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան։

Դասախօսութենէն վերջ պաստառին վրայ ցուցադրուեցան լուսապատկերները վերոյիշեալ յուշարձաններուն, արձանագրութիւններուն (սեպագիր թէ մեհենագիր) ճարտարապետական եւ գեղարուեստական գլուխ-գործոցներուն, ինչպէս նաեւ ազգային նշանաւոր դէմքերու։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍԱՆԿ ԱՏԵՆՆԵՐ ...

— Կը յիշէ՞ք, անցեալ տարի մեր Բարեսիրացը ձեզմէ խնդրած էր որ, սանկ, կարեւոր նուէր մը ընէիք իրեն՝ իր կարօտեալներուն համար ... Պատասխանած էիք թէ «այս տարի գործերը գէշ են, քիչ մը սպասեցէք, բան մը կ'ընենք ... Տարի մը սպասեցինք։ Կ'ընա՞յիք այս անգամ հազարնոց մը տալ ...

— Աղջիկներս, այս տարի, գործերը անցած տարուընէ աւելի գէշ են։ Ապրանք մը կ'առնես, կրակի գին։ Չես կրնար ծախել ու վրադ կը մնայ։ Խանութին ծախքերը, ըսես, Աստուած հեռու ընէ։ Ատիկա չի բաւեր, աշխատաւորներս ալ առտու-իրիկուն յաւելում կ'ուզեն... էհ, ցաւերս շատ են, որ մէկը պատմեմ ... Ըսել կ'ուզեմ որ հիմակու-հիմա բան մը չեմ կրնար տալ... Խեղճերը, իրաւ մեղք են, բայց թող սպասեն, նայինք ինչ կ'ըլլայ ...

— Թող սպասե՞ն ... Ո՞վ, Թադէոս էֆէնտի, մեր որբե՞րը, մեր հիւանդնե՞րը, մեր անկար, անօգնական ծերե՞րը։ Եթէ ձեզի պէս ունեւորները մեզի օգնութեան չհասնին, ո՞վ հոգ պիտի տանի այդ խեղճերուն։ Կը խնդրենք, կ'աղաչենք ...

— Ճանը՛մ, Տիկիններ, դուք ալ անանկ մը կ'ընէք որ կարծես թէ այս ազգին մէջ ինծմէ հարուստ մարդ չկայ։ Հասնողը վրաս կուգայ։ Ամէն մարդ աչքը իմ ունեցած քանի մը կտորիս տնկած է... Ես, օրէ վաստկող, օրէ ապրող մէկն եմ .— Հազար փրանքը ինծի համար մեծ գումար է։ Հիմա գացէք, Զատկին հանդիպեցէք, մինչեւ այն ատեն, Աստուած ողորմած է ...

— Գրաբոս աղա, եօթը տարի է քովդ եկած չէինք։ Վերջին անգամ ըսած էիր թէ մեր գիւղին մէջ դպրոց մը եւ հիւանդանոց մը շինել պիտի տայիր եւ չէիր ուզեր հասնող հանգանակութեան մասնակցիլ ... Մեր Ընկերութիւնը հողին դրամը ճարեց... Հիմա, եկած ենք խնդրելու որ շէնքերն ալ դուն շինես։ Կը լսենք որ գործերդ ալ շատ յաջող են եղեր եւ քար բռնես ոսկի կը դառնայ եղեր։

— Նախ ըսեմ որ ձեր խօսքին բնաւ չհաւանեցայ։ Ի՞նչ ըսել է հողին դրամը ճարեցինք։ Ըսել կ'ուզէք որ ձեր հողին վրայ ե՞ս շէնք պիտի շինեմ։ Ատիկա իմ անունիս չի վայլեր։ Հողն ալ ինծմէ, շէնքն ալ ինծմէ...

— Սքանչելի, հրաշալի, շատ երախտապարտ ենք, Գրաբոս աղա։ Աղջիկներ, տեսա՞ք, ամէն որ ըսեր ենք, այս ինչ յաջողութիւն է, եղաւ, հիմա դպրոց ալ ունինք, հիւանդանոց ալ ...

— Ներողութիւն, ներողութիւն, մի աճապարէք։ Այս տարուան, եկող տարուան գործ չէ ատիկա։ Ես չըսի որ այսօր կը շինեմ։ Հիմա դրամ չունիմ։ Սանկ, հինգ, տասը տարի թող անցնի, տեսնենք ինչ կ'ըլլայ, Աստուած մեծ է։ Ես միտքս դրած եմ որ օրին մէկը մեր ազգին համար բան մը պիտի ընեմ ...

— Բայց, Գրաբոս աղա, եօթը տարի առաջ ալ նոյն բանը ըսիր։ Դպրոց չունինք, հիւանդանոց չունինք... Ի՞նչ ընենք ...

— Ատիկա իմ գիտնալիք բանս չէ։ Ասանկ ատեններ բարեգործութիւն կ'ըլլա՞յ, Տիկիններ ...

Ոչ, չըլլար, բայց ասանկ ատեններ մարդ կրնայ ուզել, տասը հազարնոց վերարկուով մը տաքցնել իր տիկնոջ կռնակը եւ քանի մը հարիւր հազարնոց աստղեր ցանել անոր մատներուն վրայ ..

Աղքատն ալ, թող բերանը օդին բանայ... Ասանկ ատեններ ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏՈՔԹ. ՖՐԻՏՀՕՖ Նանսէնի թուղթերուն մէջ կը գտնուին մեծ թիւով վաւերագիրներ Հայերու մասին։ Ըստ Նանսէնի կտակին՝ անոնք պէտք է բացուին եւ հրատարակուին իր մահէն 25 տարի ետք։ Մեծ հայասէրը մեռաւ 1930ին։ Ուրեմն իր թուղթերը պիտի հրատարակուէին 1955ին, յայտարարած է յայտնի լրագրուհի Տոքթ. Լիւ Լինտպէք։ Նանսէնի մահէն ետք, իր տիկինը պաշտօն յանձնած էր տոքթ. Լինտպէքի որպէսզի դասաւորէ այս թուղթերը, ուր կը գտնուին շատ կարեւոր տեղեկութիւններ Հայոց մասին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, պատմական, տեղագրական, քաղաքական եւ տնտեսական։ Դասագիրք հայրենագիտութեան։ Պատրաստեց Յովհ. Պօղոսեան։ 335 մեծադիր էջ, պատկերազարդ։ Գին 600 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 650։ Տպ. Լը Սօլէյլ։

ԱՐՓԻ, գրական, գիտական ամսագիր, Գ. տարի թիւ 10-12։ Պատկերազարդ, 125 էջ։ Տարեկան բաժնեգին երկու տոլար։ Հասցէ.— Յ. Թադէոսեան, Խիապան Սաֆարաթէ Ֆրանսէ, Թեհրան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Յետոյ առաջարկեց, վստահութիւն ներշնչելու համար մեր թշնամիներուն, երկու աղջիկներս նիքեահ ընել Թուրքերու։

Եարալը գայլի պէս ոտքի ելաւ եւ գոչեց։

— Այդ բանը պիտի չըլլայ, չի կրնար ըլլալ. դուք սիրտ չունի՞ք, մարդ չէ՞ք, կեանքերնուդ մէջ ցաւ, վիշտ չէ՞ք ունեցեր, ձեր սիրտը բնաւ չէ՞ կակղած ձեր զաւակներուն սիրովը, ի՞նչպէս ասանկ սեւ օրի մէջ ինծի այդպիսի բան կ'առաջարկէք ...

Մուխթարը զիս հանդարտեցուց ու ըսաւ որ նիքեահը պարզ ձեւակերպութիւն մըն է ու աղջիկներս — պզտիկս 12 տարեկան — երկու երեք ամիս քովս կրնան մնալ եւ յետոյ ի՞նչ կ'ըլլայ, ի՞նչ չըլլար։

Ու այդ պնդումին վրայ աղջիկներս նիքեահ ըրին։

Այդ գիշերը, սեւ գիշեր... անցուցինք լացով ու սուգով եւ սրտերնիս տարուբեր տարակոյսով եւ սարսափով։ Հետեւեալ օրը պէրպէր Մուսթաֆա, որ Կարապետիս հետ գործի մէջ մրցակից էր, գացեր լուր տուեր է Գատիր էֆէնտիի ըրդատ[illegible] որ Աղգը Գոնելն իր տանը մէջ Հայեր պահած է։ Քիչ ետքը իրարանցում եղաւ գիւղին մէջ։ Մենք բան մը չէինք գիտեր ու միայն մտիկ կ'ընէինք դուրսի ձայներուն. հովի՞ ձայն էր, շունի ոռնո՞ց, թէ մարդերու ձայն... ամէնն ալ միասին.. յանկարծ լսեցինք հրացանի հարուածներ. յետոյ լռութիւն. նորէն փոթորիկը փրթաւ. մարդիկ գազաններու պէս կը գոռային. նորէն հրացանի հարուածներ, քիչ մը լռութիւն։

Ոտքի ելայ, սենեակին դուռը բացի, սպասեցի. տանը Թուրք կիներէն մէկը հոնկէ կ'անցնէր.

— Աստուծոյ անուշ խաթերը համար ըլլայ. ի՞նչ կայ դուրսը, հարցուցի։

Մութ կարմիր եազմայով ծածկած էր երեսը ու չճանչցայ զինքը։ Անիկա նախ չուզեց պատասխանել, ու անցաւ, բայց քիչ ետքը կեցաւ, դէպի զիս դարձաւ ու պահ մը լուռ մնաց։ 2 աչքերէն կայծակ կը ցայտէին. հակառակ որ անցքը կէսմութի մէջ էր, կարմիր եազմային տակէն կը տեսնէի անոնց լոյսը։

— Հընդըր կեավուրներ, ըսաւ վերջապէս, ձեզի համար է որ մեր տանը խաղաղութիւնը խանգարուեցաւ, կերած հացերնիս, ջուրերնիս հարամ եղաւ... Շունի պէս կատղեր էիք. ձեզի՞ էր մնացեր գլուխ վերցնել. ահաւասիկ դրօշակը ձեռքերնին, ձիու վրայ հեծած եւ զինուած եկեր են գիւղը կողոպտելու... Ո՞ւր են ձեր ֆետայիները, ձեր հուրրիէթին պաշտպանութիւնը. յանցանքը ձերը չէր սակայն... ան հուրրիէթին երկու աչքերը քէօրնան, անիկա ձեզի գլխէ հանեց ...

(Շար.)

ՅՈՎԷԼ ԽՈՒԱՑԵԱՆ

ները 120 առ հարիւր աւելցած են չորս տարուան մէջ, 1949էն 1953: «Իրաց յեղաշրջումը պէտք ըլլար թուլցնել այդ օրէնքը, այն պատրուակով թէ Իրանը կ'ուզէ բարելաւել միջազգային յարաբերութիւնները, երբ դեռ առանց իրենց բարեխառնութեան չեն ապացուցած կարենալ գործել-րով»:

Ընդհ. քարտուղարը, որ տասը հազար քիլոմեթրի պտոյտ մը կատարած էր Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու մէջ, ցաւով դիտել տուաւ թէ շատեր չեն ըմբռներ Ատլանտեան դաշինքին էութիւնը: Իր կարծիքով, եթէ արեւմտեան Եւրոպան կործանի, ռուսական յարձակման մը տակ, Մ. Միութիւնը իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ միլիոնաւոր գերի-բանուորներ եւ պիտի կազմէ «անյաղթելի շղթայ մը»:

[illegible]

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, որ ամերիկեան նաւ մը նստած է Մ. Նահանգները երթալու համար, յայտարարեց թէ Սարը խնդիրը միայն Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հետ կապ ունի: «Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա իրենց միջնորդութիւնը առաջարկեցին: Մենք ուղղակի բանակցութեան մէջ մտանք ֆրանսական կառավարութեան հետ եւ գրեթէ համաձայներ էինք, երբ Ֆրանսա վերջին պահուն ետ կեցաւ: Կը յուսամ թէ խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս, գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելով»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դատական պաշտօնատունը մերժեց վերաքննել Տէր եւ Տրկ. Ռոզէնպէրկի դատը: (Երկուքն ալ մահուան դատապարտուած են, իբրեւ հիւլէական լրտես) — Կէս առ կէս զեղչուեցան փոխադարձ ապահովութեան դաշինքին ամերիկացի պաշտօնեաները, Փարիզի մէջ: Իսկ բուն երկրին մէջ պիտի արձակուին 30 պաշտօնեաներ «Ամերիկայի Ձայնը» վարչութենէն:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ բանտարկուած եօթը համայնավարներէն երկուքը, Ա. Թոլէ (քարտուղար Սէնի Անմաւքային) եւ խմբագիր Ժ. Սէօնէց առժամապէս ազատ արձակուեցան: Միւս հինգը՝ միտական պատասխան տրուեցաւ (մէկը՝ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետն է):

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը մայիսի առաջին շաբթուն պտոյտ մը պիտի կատարեն Միջին Արեւելքի մէջ, հանդիպելով Պէյրութ, Պաղտատ եւ Դամասկոս: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

4 Ապրիլ Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, ժամը 3·30, 4·30, 5·30 — 5 Ապրիլ, Կիրակի Ս. Զատիկ, ժամը 7·30, 10 — 6 Ապրիլ, Բշ., Մեռելոց Ս. Զատկի, ժամը 8, 10, 12 — 12 Ապրիլ, Նոր Կիրակի ժամը 8, 11·30, Սգաւոր հայ նահատակներու, մասնակցութեամբ յարանուանութիւններու: Արարողութիւններուն մեծ մասը կը կատարուի քառաձայն երգչախումբով, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նուպար Մարգարեան եւ զաւակը՝ Ծաչիկ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի (Բ. օր Զատկի) Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (15 րիւ Ժան Կուժոն) իր կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

Պ. Աբելեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ երկուշաբթի Մեռելոցի տօնին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՀԱՆԸՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆի եւ ԼԻՒՍԻԱ ԹՕՓԱԼԵԱՆի համար:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

Յ. Կ. ԽԱՉԻՆ — Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան իրենց մօր Այրի Տիկին ԱԳԱԳԻ ՏՈՒՏԻ-ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան չորրորդ եւ Այրի Տիկ. ԿԻՒԼԻՒԶԱՐ ՈՒՄՈՒՐՇԱՏԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրեն Յր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

Ստանալ նուիրատուէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ — Լիոնէն զինուոր Նուպար Այվազեան, Սամսոնցի, մօրը անունը Մարիամ, հայրը՝ Եղնիկ, կորսուած Իզմիրի աղէտին, կը փնտռէ Սէֆէրեան անուն ընտանիք մը՝ որ զինքը խնամած են, կը բնակէին 60, Ավընիւ Հօշ, Պուա Քոլոմպ, (Սէն): Տեղեկացնել Նուպար Այվազեանի, 99, Պ. Ի. Ա. Ժ. Մ. Լ. Սաքոնէյ (Էն):

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

4 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ — Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

5 Ապրիլ, կիրակի — Ս. Զատիկ. սկիզբ ժամերգ. ժամը 7·30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի: Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ:

6 Ապրիլ, Երկուշաբթի — Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց:

ԶԱՏԻԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Աւագ Շաբաթ — Ճրագալոյց ժամը 4ուկէսին:

Ս. Զատիկ — Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի Մեռելոցի օրուան պատարագը՝ Զատկին յաջորդ կիրակին (Նոր կիրակի) քահանային հիւանդութեան պատճառով:

ԶԱՏԻԿԸ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

(Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի),

Աւագ շաբաթ՝ Ճրագալոյց Ս. Զատիկ, Խթման արարողութիւն ժամը 4·30, Պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 6: 5 Ապրիլ Կիրակի՝ Տօն Յարութեան, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10, Երկուշաբթի՝ Յիշատակ Մեռելոց ժամը 8, Պատարագ 10, Հոգեհանգիստ 11·45: 12 Ապրիլ՝ Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու:

ԶԱՏԻԿԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Աւագ շաբաթ ճրագալոյցի պատարագը ժամը վեցին, կիրակի պատարագ ժամը տասնին, Երկուշաբթի յիշատակ Մեռելոց ժամը ութին, պատարագ տասնին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն-Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն-Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

Գեղարուեստական երեկոյթ

Ի ՊԱՏԻՒ «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻՆ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթր տ'Իէնա, Պ. Աշոտ Մալաքեան կը ներկայացնէ իր շարժանկարներէն մին ի ներկայութեան Ֆրանսացի արուեստագէտներու: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 Ֆր. C.C.P. Paris 1673-63

Dimanche 5 Avril 1953 Կիրակի 5 ԱՊՐԻԼ

29րդ ՏԱՐԻ - 29e Année No 7035 — Նոր շրջան թիւ 2446

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐՈՒ

Ինչպէս Նոր Տարին, Զատիկն ալ վարդավառ յոյսեր կը ներշնչէ անճար մարդկութեան.

Ամէն պարագայի մէջ, բարեմաղթութիւններ կը փոխանակուին անհատէ անհատ եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ: Ի խնդիր լաւագոյն օրերու:

Ուրիշ ատեն բազմազան էին մաղթանքները:

Այսօր ամէնուս վրայ կը տիրապետէ մէկ ձայն, — խաղաղութիւն:

Ամէնէն յոռետեսն ալ կը հաւատայ թէ միւս բոլոր բարիքները ինքնաբերաբար կուգան, եթէ մարդիկ յաջողին ապահովել խաղաղութիւնը:

Ինչ որ եկեղեցիներուն մէջ կը լսէինք մինչեւ այսօր — «խաղաղութիւն ամենեցուն» — դարձեր է նշանախօսք՝ միջազգային ժողովներու եւ հրապարակային ցոյցերու մէջ: Գերագոյն կանչ՝ աշխարհի բոլոր լեզուներով:

Խաղաղութի՛ւն կ'աղաղակեն սեւն ու ճերմակը: Կարմիրը, դեղինը եւ կանաչը:

Իսկապէս անկե՞ղծ են անոնք որ խաղաղութիւն կը քարոզեն ի սփիւռս աշխարհի:

Ահա՛ բուն խնդիրը, ինչպէս կ'ըսեն բանգէտներ:

Եթէ խօսքը գործին համապատասխանէր, ինչո՞ւ այսքան եղերական կացութեան մը մատնուէր մարդկութիւնը:

Տարակոյս չկայ թէ սրտանց խաղաղութիւն կ'ուզեն աշխատաւոր բազմութիւնները:

Երբ ժողովուրդ մը ունի նեփական հայրենիք, ազատ եւ վերլլեան, խելացար պէտք է ըլլայ, բարիք փնտռելու համար օրեւէ պատերազմի մէջ:

Դժբախտաբար ինքնակոչ խաղաղասէրներ այնպիսի ողբերգութիւն մը սարքած են որ, շատ ալ տարբերութիւն չունի պատերազմական վիճակէն:

Թնդանօթները չեն որոտար եւ օդարշաւները անհաւասարապէս չեն տարածեր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ:

Բայց, սառնաշունչ հով մը կը սուրայ մարդկութեան գլխուն, պղտորելով աչքերը եւ սառեցնելով արիւնը: Ստեղծելով մթնոլորտ մը որ յուսահատութեան կանչեր արձակել կուտայ:

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր:

Հրաբխային շիճակ մը, որ կրնայ ահաւոր փոթորիկի մը յանգիլ, եթէ աւելի երկար տեւէ:

Բարեբախտաբար յոգնած, եթէ ոչ սթափած կ'երեւան անոնք որ կրակին հետ կը խաղային, խեղաթիւրելով իրենց իսկ ջատագոված յեղափոխութեան սկզբունքները:

Անշուշտ միամտութիւն պիտի ըլլար հաւատք ընծայել զանազան հաւաստիքներու եւ դիւանագիտական շարժուձեւերու:

Եւ սակայն, կը թուի թէ նոր աշխարհամարտի մը հեռանկարը նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ ձախին, որքան աջին: Թերեւս բան մըն ալ աւելի:

Միայն գերի, շղթայակապ ժողովուրդներու անհամբերութիւնը բաւական է սանձելու վիշտ — տիչ ախորժակներ:

Ճիշդ է որ դաւադիրներ երբեմն քայլեր կ'առնեն դէպի ետ, աւելի յանդուգն ոստումներ կատարելու համար:

Բայց եւ այնպէս, դժուար թէ երկար տեւեն այս մարզանքները, քանի որ դիմացի ճակատն ալ նոյնքան վճռական դիրք մը բռնած է:

Համաչափ պատրաստուած զգուշութեան հետ, յամրաբար ձեւ ու մարմին կ'առնեն զանազան խմորումներ:

Երկու կողմերն ալ վերազինուելով հանդերձ, ելքեր, միջին ճամբաներ կը փնտռեն:

Որքան ալ յուսախաբութիւններ պատահած ըլլան, բարենշան երեւոյթներ պակաս չեն:

Ամբողջ մարդկութիւնը կը ձգտի դէպի լաւագոյն օրեր: Այդ երազին իրականացման համար տարրական պայման է խաղաղութիւնը, բոլոր ժողովուրդներու ազատութեամբ եւ հաւասարութեամբ:

Այն ատեն իրական Զատիկ մը տօնած պիտի ըլլայինք: Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

32, Rue de Trévise Paris, 9e

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԱՄԱԿԻ, ԹԵՐԹԻ, ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ ԵՒՆ. ԿԱՏԱՐԵԼ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՈՎ:

Անփոփոխ կը մնայ թերթին Մանտա–շէքի թիւը:

ԾԱԽԱԼԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ.— ՏԱՐԵԿԱՆ 2500, ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 1300 ՖՐԱՆՔ:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Մեթրօ Քատէ: Եւ բազմաթիւ հանրակառքեր (թիւ 26, 32, 19, 43, 25 եւն.):

ԶԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի, 8 Ապրիլ:

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԲԱՑ Է ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ,

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը գրեն թէ Ազգ. առաջնորդարանը յաջողած է գնել, շնորհիւ լիառատ նուէրներու, Ս. Նշան Մայր եկեղեցւոյ դիմացի երանեան դեսպանատան շէնքը, 1959 քառ. մեթր տարածութեամբ, 150 հազար լ. ոսկիի: Նոյնպէս գնած է Առաջնորդարանի այժմու շէնքը, 701 քառ. մ. 55.000 լ. ոսկիի: Այս երկու կալուածներն ալ արձանագրուած են ազգին անունով:

Իտըն Անգարա կ'երթայ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ տակաւին ապաքինած չէ, անընդհատ կ'աշխատի, իր յառաջիկայ ճամբորդութեան առթիւ: Երկուշաբթի Անգարա կը մեկնի, ուրկէ պիտի անցնի Աթէնք եւ Հռոմ:

Նախապէս պարզ պտոյտ մը պիտի ըլլար այս ճամբորդութիւնը. բայց Խ. Միութեան եւ Չինաստանի վերջին ձեռնարկները մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայեն: Անգարայի եւ Աթէնքի տեսակցութիւնները պիտի ընդգրկեն բազմաթիւ խնդիրներ: Պ. Իտըն այս առթիւ պիտի պարզէ մանաւանդ Թիթոյի վերջին այցելութեան արդիւնքները: Ցետոյ, մեծ կարեւորութիւն ընծայելով վերջերս Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան, պիտի աշխատի որ աւելի զօրանայ երեք երկիրներուն քաղաքական եւ ռազմական գործակցութիւնը:

Իրազեկներ կը հաստատեն թէ նախարարը պիտի խորհրդակցի նաեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին: Ցարդ կը կարծուէր թէ անհրաժեշտ չէ Յունաստանի եւ Իտալիոյ մասնակցութիւնը այս ճակատին: Հռոմի մէջ Պ. Իտըն պիտի փորձէ փարատել Իտալիոյ կասկածները՝ անգլիւեւոկոսլաւ գործակցութեան մասին:

«ԽԱՒԱՃԱՆ» ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը երէկ հաղորդեց թէ ազատ արձակուած են վերջերս ձերբակալուած ինը բժիշկները որոնք ամբաստանուած էին դաւաճանութեամբ: Հաստատուած է թէ ամբաստանութիւնը հիմնուած էր սխալ տեղեկութեանց վրայ: Հաստատուած է դարձեալ թէ իրենց մեղապարտութեան խոստովանութիւնները կատարուած են «սովետական կարգերու բոլորովին հակառակ բռնութիւններով»:

Ձերբակալուած են այդ բռնութեանց պատասխանատուները եւ ետ առնուած է Լենինի շքանշանը այն կին — բժիշկէն որ մատնութիւններ կատարած էր իր պաշտօնակիցներուն դէմ:

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ»Ը իր վերջին տեղեկագրով մտահոգութիւն կը յայտնէ գործազրկութեան յաւելման մասին, եւ կ'առաջարկէ հանրօգուտ շինութիւններ կատարել:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ արգելափակուած 14 Ֆրանսացիներ ազատ արձակուեցան եւ մօտերս Փարիզ կը հասնին:

ԽԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որ տեղի պիտի ունենար ապրիլ 10 - 15, Փեշթայի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով:

ԹԷ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ԵՒ ԹԷ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԵՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տալըս լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ համայնավարներու վերջին ձեռնարկները չեն բարեփոխած սա հիմնական իրողութիւնը,— Խ. Միութեան վարած քաղաքականութիւնը վտանգ մըն է աշխարհի համար: Իր կարծիքով, երբեք նուազած չէ վտանգը, հետեւաբար անհրաժեշտ է շարունակել Արեւմուտքի վերազինումը: Հաւանական է որ համաձայնութիւն մը գոյանայ, բայց Արեւմուտքը պէտք չէ մոռնայ երեք հիմնական սկզբունքներ.—

1. Խ. Միութիւնը համատիրական (թոթալիթէր) պետութիւն մըն է, զօրեղապէս սպառազինուած, ենթակայ՝ խումբ մը վարիչներու տիրակալութեան:

2. Խորհրդային վարիչները խորապէս եւ հիմնովին թշնամի են ոեւէ պետութեան, որ չընդունիր սովետական տիրապետութիւնը:

3. Խորհրդային վարիչները երբեք բարոյական ընդդիմութիւն չեն ընդունիր բռնութեան դէմ: Իրականին մէջ, անոնք չեն ընդունիր որեւէ բան որ նմանի բարոյական օրէնքի:

«Այս իրողութիւնները ծանր վտանգ մը կը կազմեն եւ այն դէպքերը որ տեղի ունեցան, ինչպէս եւ անոնք որ կրնան պատահիլ արագօրէն, երբեք չեն բարեփոխեր այս վտանգաւոր կացութիւնը: Ուրեմն արեւմտեան աշխարհը հարկադրուած է զգուշական միջոցներ ձեռք առնել:

Նախարարը բացատրեց թէ իր այս խօսքերը չեն հակասեր նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութեան: Իր կարծիքով, Խ. Միութեան նոր դիրքը հետեւանք է նախագահին վարած քաղաքականութեան:

Թղթակից մը դիտել տուաւ թէ իր խօսքերուն համաձայն, համայնավարներուն հետ կարելի է միայն առժամեայ համաձայնութիւններ կնքել եւ ոչ թէ տեւական կարգադրութեան մը յանգիլ: Պ. Տալըս պատասխանեց թէ ինք ուզեց հասկցնել թէ չկայ նոր պարագայ մը որ փոխէ Արեւմուտքի քաղաքականութիւնը: Կան խնդիրներ որոնց մասին կարելի է կարգադրութեան մը յանգիլ, ինչպէս հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը, Քորէայի զինադադարը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Սակայն, ցորչափ վերոյիշեալ երեք հիմնական իրողութիւնները ճիշդ են, կարելի չէ վտանգը անհետացած համարել:

Նախարարը յետոյ ըսաւ թէ կրնան մեծապէս կրճատել 7600 միլիոն տոլարի վարկը, առանց վտանգելու Արեւմուտքի ապահովութիւնը:

Այս առթիւ հաստատեց թէ խոստացած են Ֆրանսայի վարչապետին՝ ամէն աջակցութիւն ընծայել, աւելցնելու համար Հնդկաչինի բնիկ զօրքը: «Եթէ Չինացիները զինադադարէ մը օգտուին յարձակում գործելու համար Հնդկաչինի վրայ, այս ընթացքը շատ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ»: Յիշեց նաեւ թէ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ պիտի քննեն Սարի շրջանին եւ եւրոպական բանակի խնդիրները, ինչպէս եւ ուրիշ հարցեր:

Ջօր. Կրուընթըր, Ատլանտեանի ճակատին ընդհ. սպայակոյտի պետը, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ նորէն յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը «գերագոյն ճիգեր կը փորձէ, Մ. Նահանգները բաժնելու համար իր զինակիցներէն»: Այս միջոցին կը գտնուին վճռական հարցերու առջեւ: «Ատլանտեանի ճակատին ուժերը բաւական չեն պաշտպանելու արեւմտեան Եւրոպան ռուսական յարձակման մը դէմ, թէեւ այսօր երկու անգամ աւելի զօրաւոր են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարներուն ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Գահիրէի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ անհամաձայնութիւն ծագած է Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ, Սուէզի վէճին եւ ուրիշ խնդիրներու առթիւ:

ՓՈԹՈՐԻԿԸ ԵՒ ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ կը սպառնան խանգարել Զատկի տօները, Փարիզի մէջ: Երկու օրէ ի վեր անձրեւ կը տեղայ: — Մօտ մէկ միլիոն Փարիզցիներ դուրս կը մեկնին, արձակուրդի առթիւ: Հարիւր հազարաւոր շրջիկներ ալ հասած են արտասահմանէն: Անգլիա 25էն 40 սթերլինի բարձրացուց շրջիկներու սահմանուած վարկը:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարէթ, Ուաշինկթըն հասաւ օդանաւով: Պիտի խորհրդակցի ամերիկեան կառավարութեան հետ, Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Գըմուա Ֆրաշոն, որուն դէմ ձերբա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՐԴԻ ՀԱՅՑՈՒԱԾՆԵՐ

Ը.

. Ինծ ըսած էին, նախ քան ճամբորդութիւնս դէպի Իտալիա, թէ ընդունելութիւնները սովորաբար կը կատարուին ճաշարաններու մէջ, Լոմպարտիոյ քաղաքներուն յատուկ այլեւլեան աւանդութեամբ մը, ուր հազուադէպ է տեսնել կնոջ առանձին տանտրը, եթէ ոչ ներկայութիւնը :

Ո՛վ զարմանք զարմանալի :

Անո՛ր համար, արդեօք, որ վարժուած չեմ տեսակէտ յայտնելու կամ կարծիք մը ընդունելու՝ առանց գրաւոր վկայութիւն մը ունենալու ի ձեռին, բախտը բերաւ ինծի տուաւ Կազէթ տը Լօզանի մէկ թիւը (16 Դեկտ. 1952), ուր յօդուածագիր մը կը դանդատի թէ, յայնկոյս կամ յայնկոյս լեռանց բարձրաբերձ Ալպեանց, այրերը սովորութիւն ըրած են «հանդերձատուն ձգել կինը», որուն ինչպէս իրենց գլխարկը, հովանոցը, գաւազանը՝ ամէն անգամ որ պաշտօնական հիւրամեծարութիւն մը կատարուի, արարողական պատշաճութիւններով, ընկերային մտերմութեան սահմաններէն դուրս :

Կազէթ տը Լօզան կը յիշէ աւետարանական խօսքը. «Զոր Աստուած զուգեաց՝ մարդ մի՛ մեկնեսցէ» (Մարկ. Ժ. 9) : Անշուշտ մահացու մեղք մը գործել չէ՝ երբ, քանի մը ժամ միայն, կողը բաժնեն... կողակիցէն, բայց յօդուածագիրը կոպտութիւն կը համարի, որ, աշխարհի այն մասին մէջ, ուր Լոմպարտիան եւ Հելուետիան կը կցնին իրարու, նման երկու... կողակիցներու, այրերը շա՛տ կը սիրեն երեւնալ ընկերութիւններու մէջ, «ընտանեկան դրախտէն» դուրս կամ հեռու, առանց կողակիցի, ամ կառոսն, իբրեւ ամուրի : Յօդուածագիրը հելուետեան այդ կոպտութեան կը վերագրէ համբաւ մըն ալ, որու կ՚ակնարկէ Կէօթէ .—

« Die Leute werden grob; man fuhlt die Nahe der Schweiz ».

Կ՚երեւակայե՛մ Տիկին Լիւսի Արզումանեանի զարմանքը, երբ այսպիսի կենցաղավարական ու պատշաճապիտական ծանօթութեանց մէջ լողալով, հակադրաբար, կը մտեննամ աննման հիւրընկալի իր ապարանքին .

-- Տօ՛, օրհնա՛ծ, ինծ մօտ կուգաս՝ փողկապդ ծուռ կապած, մանաւանդ սա յուղարկաւորի երեսդ չածիլած, ու դասախօսութի՛ւն կը կարդաս ինծ՝ Լոմպարտացիներուն ու Հելուետացիներուն կենցաղավարական թերութեանց մասին, տօ՛, դուն ծո՛ւռ ես, ծո՛ւռ: Ի՞նչ հով է որ կը փչէ գլխէդ՝ երբ ինծի Հելուետացիներուն կոպտութեան մասին կը խօսիս, բայց կնոջ մը ձեռքն համբուրելու չափ մեծարանք չես գիտեր :

-- Թո՛յլ տուր, քո՛յր, դեռ երախայ մանրուք տղայ՝ միայն տեսայ գիւղ, դար ու դուռ, ճամբաները ծուռ, ամէն բան թիւր: Հիմա ժամանակ չկա՛յ, Աստուած վկայ: Մեր Վերինը կ՚ըսէ. « Տո՛ւր, տո՛ւր, տո՛ւր, հոգ չէ թէ ծուռ, հոգ չէ թէ թիւր, կը կարծես թէ պիտի Երկարե՞մ կեանքըդ, զո՛ւր է, զուր»: Ահա թէ ինչո՛ւ, աշխատանքովս մտացրաց(*), օրեր կան՝ երբ կը մոռնամ... փողկապը, գլխարկը եւ ուրիշ նման աւելորդ բաներ: Հաւատա՛, երեկոյ մը տուն դարձիս՝ չկրցայ յիշել թէ ճաշա՞ծ էի կէս - օրին: Ճաշն ալ բա՞ն է որ յիշէ մարդ: Արդարեւ, մինչեւ այսօր խնդիր անզօր է լուծելու սա հարցը. «Ճա՞շը պիտի կառավարէ զիս, թէ ես՝ ճաշը»:

Օ՛, նախանձով կ՚երեւակայեմ կեանքը բիւ-թիւմի հետեւորդներուն, որոնք, իրենց մարմնոյն խաղաղութեան մէջ, կ՚աշխատին ներհայեցողութեան տեսիլքները ներդաշնակել տիեզերական իմաստութեան կշռոյթին հետ :

Ուրիշ օր մը Յառաջի խմբագրատունը գացի՝ գոտիս մէջքէս կախ, -- այդ անպիտան գօտին անգամ կ՚աշխատէր խայտառակել զիս: Տակաւին օր մըն ալ խմբագրատուն գացի առանց... փողկապի,— յանցանքը որո՞ւնն է: Փողկա՞պ կը կապէինք մեր գիւղին մէջ: Հարցնենք Դփողինէսին :

(*) Մտացրաց վիճակի մէջ՝ կ՚ապրիմ ութուն - երազ մը: Ատիկա կը պատահի՝ երբ կը քալեմ, կը ճամբորդեմ, կ՚ածիլուիմ, կը ճաշեմ, կը գրեմ: Շարժում մը անհրաժեշտ է, դարձնելու պէս մտածման կծիկը, որպէսզի գործէ միտքս մեքենան,-- երբ խառնի մէջ նստած եմ՝ միտքս կ՚աշխատի այնքան արագ, որքան արագ կը սուրայ կառքը: Ընդհակառակն չեմ կրնար մտածել թիկնաթոռի մը մէջ, բոլորովին հանգիստ: Իսկ նոյն թիկնաթոռին մէջ՝ երբ գիրք կը կարդամ, կը սկսի գործել միտքս: Տեսակ մը քուն կը սկսի, կամ երազ,— տարօրինակ է, կ՚ըսեն թէ ձին ալ « իր քնանայ» երբ կը քալէ: Ո՛րքան կը տառապիմ, երբ յանկարծ կ՚արթնցնեն զիս այդ արթուն երազէն՝ կեցնելով մտածման կշռոյթը :

Բայց վերջ տալու համար մեր տղոց ծաղրին՝ ուրացայ Դիոգինէսը եւ գացի փողկապ մը գնեցի դիմացի Փրիզիւնիքէն, գէթ փողկապով հասնելու համար տուն: Սակայն, Տիկի՛ն քոյր իմ, քո՛յր իմ Տիկին, եթէ ես կ՚ըմբռնեմ քեզ, քրոջական քու խնամքիդ մէջ տեսնելով անթերի մարդոց կարգին՝ զիս ալ անթերի մարդ ցոյց տալու ցանկութիւնդ, դուն ալ պէտք չունի՞ս հասկցնել ուրիշին թէ, յաճախ, լա՛ւ է մնալ... թիւր ու թերի: Վասնզի ժամանակ չկա՛յ զբաղելու ուրիշին «ի՞նչ կ՚ըսեններով»: Իմ անունս Գարոն Քէս - քօն — տի չէ՛: Միշտ խորհեր եմ թէ մայր մը կազմուած է երկու էակներէ (= ինք եւ իր զաւակը), ու լաւ մայրն այն է որ զրկանքով կ՚ապրի ինք, կիսասերկ կամ բոպիկ, ընդհակառակն ճոխ ապրեցնելու համար իր զաւակը: Ես ալ կը բաղկանամ երկու էակներէ, ու կ՚ուզեմ որ տառապի մէկն՝ որպէսզի ապրի միւսը: Գարոն Տէ - Թ՚օնները թող ըսեն ինչ որ հաճոյ է իրենց,— ես զաւակ կը մեծցնեմ, կ՚ապրեցնեմ իմ «միւսս»: Ժամանակ չունիմ ինձմով զբաղելու, ոչ ալ ուրիշին զբաղանութեամբ: Երբ զաւակ մը կը տանիմ անմահութեան, խելացի մարդու գո՞րծ կ՚ըլլար՝ եթէ զբաղէի խեչերանքովս, քրքջանքովս ու կեղեւանքովս :

Ներողութի՛ւն,— ուրի՛շ բան պիտի ըսէի: Հելուետեան ու լոմպարտական սովորութիւնները կարելի է տեսնել ամէնուրեք : Փարիզ, Տօքթ. Քօլօլեանի մեծաշուք ընդունելութեանց առիթներով, շարունակ կը դանդատէր արժանահամբաւ գիտնականը՝ Երուանդ Մանուէլեան. « Աղջիկ չկայ, կնիկ չկայ, ասանկ հանդիսութի՞ւն կ՚ըլլայ»: Քի՛չ կը դտնէր Օփերային արուեստագիտուհիները, որոնք կը ծաղկազարդէին հանդիսական այդ ընդունելութիւնները:Իսկ ես անիրաւ կը գտնեմ նման դանդատ մը, ու կը վկայեմ թէ Միլան քաղաքին սովորութիւնները երբեք ազդեցութիւն գործած չեն մեր հայկական հիւրամեծարութեան վաղնջական աւանդութեանց վրայ, (Հայոց հիւրամեծարութիւնը կապուած է հեթանոսական հին աւանդութիւններու, որոնց մասին Հերոդոտոսի վկայութիւնը թերի է, առոր համար վարկաբեկիչ) : Կարճ մեր այցելութեան ընթացքին՝ գաղութը կազմակերպած էր մեծաշուք խնճոյք մը, ուր բազմութիւնը կը բաղկանար երկու սեռերուն ներկայացուցիչներէն: Յետոյ Տօքթ. Արզումանեան մեզի ցոյց տուաւ ցանկ մը, զոր մերժեցինք՝ որովհետեւ մեզ կը պարտաւորէր մնալ Միլան, ամբողջ շաբաթ մը, վայելելու համար նաեւ գաղութին ընտանեկան սեղանները: Ստիպուած էինք մեկնիլ Վենետիկ, ուստի ջնջեցինք հրաւէրները, բայց եւ այնպէս կարելի չեղաւ հրաժարիլ երկու հրաւէրներէ՝ Գ. Չիւախեանի եւ Գ. Ճանկէլտեանի կողմէ, որոնք մեզի առիթը տուին ծանօթանալու Միլանի մեծագոյն ճաշարաններուն, երկրէն դուրս եւս համբաւաւոր. կարելի չեղաւ նոյնպէս հրաժարիլ երկու հրաւէրներէ՝ Տօքթ. Արզումանեանի և Սրապեան եղբայրներուն կողմէ, որոնք մեզի առիթը տուին ծանօթանալու ընտանեկան սեղաններուն, մեզի համար եւս առաւել թանկագին :

× Տիկ. Լիւսի Արզումանեան արուեստագիտուհի մըն է, որ ծանօթ է Փարիզի գաղութին եւս իր երգահանդէսներով: Ծաղկի, գոյնի, լոյսի կենդանութիւնը, որ կը բարախէ եպիսկոպոսական գլխակ հագած թիկնաթոռներու եւ բամբիշի նման տարածուած բազմոցներու վրայ, երաժշտական թրթռացում մը կը ստեղծէ իր պատուաբին մէջ, — այն պահը՝ երբ յանկարծ թիթեռնիկ մը կը մտնէ պարտէզէն ներս, կը սկսի պարել ու ծաղիկներ գծել օդին մէջ, դողդղացնելով արեւին ճառագայթն անգամ, հաճելի նուագում մը պատճառելով զգայութիւններուդ, եւ յետոյ չփոթութիւն մը, եւ յետոյ անէութիւն մը, եւ ահա երազն է որ կուգայ, հրաշագեղ այդ դշխոն:

Թոյլ շրշիւն մը, յետոյ բոյր մը մշկենի ,
Եւ յամրագին գիրքը ձեռքէս կ՚իյնայ վար.
Երազներու պերճուհին է որ կ՚անցնի ,
Ու կը փոթի ծովակն հոգւոյս մեղմավար :

Տիկին Արզումանեանի քրոջական գուրգուրանքը պիտի յիշեմ ընդմիշտ այն մթնոլորտովը , որ տուաւ ինծի :

× Ստեփան Սրապեան, եղբայրն Արամայիսին : Զինք կը ճանչնայի անունով՝ իբրեւ մարզիկ մը, որ, ջուրի եւ ցամաքի վրայ, իր նուաճումներով հպարտութիւն կը պատճառէր Յառաջի երիտասարդ ընթերցողներուն, մարզական խաղերու սիրահար: Այժմ, առեւտրական իր յաջողութիւններով՝ հպարտութիւն կը պատճառէ Միլանի հայութեան: Քորփուէն կը բերեն զինք Իտալիա, -- որբանոցի կեանք: Յետոյ, չափահաս սոր. կը վազէ իր ապրուստին ետեւէն, -- շրջուն վաճառորդ փողոցէ փողոց, յետոյ աշկերտ հացագործներու եւ ծաղավաճառներու մօտ, ի վեր-

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՐ ՆՈՒԷՐԴ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ :(ՇԷՔ ՓՈՍԹԱԼ, ԹԻՒ 5985.07:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԽՐՃԱՆԻԿ ԽՐՃԻԹԸ

Վճիտ գետակի վրայ մի փոքրիկ ջրաղաց կար:

Ջրաղացի դրան առջեւ, կանաչ ուռենու տակ, թիկն էր տուել ջրաղացպանը եւ գոհ ծխում էր չիբուխը. կողքին նստեր էր կինը եւ նրանց գթոտ հայեացքի տակ մի սիրուն մանուկ՝ իրենց երեխան խաղ էր անում :

Մեղմիկ սօսափում էր ուռենին եւ անշուք ջրաղացը անուշ մռմռալով, հին օրերից մի հեքիաթ էր պատմում :

Ինչպէս եղաւ, մի օր այդ սիրուն մանուկը վազելով թիթեռնիկների ետեւից, հեռացաւ ջրաղացից, ընկաւ մացառների մէջ:

Անցաւ ձորակից ձորակ, կորանցուց ջրաղացի շաւիղն ու մոլորուած գնաց, գնաց, հասաւ մեծ ճանապարհին, նստեց եզերքին ու լաց եղաւ :

Եկաւ մի կարաւան: Մի հարուստ ուղեւոր տեսաւ լացող մանուկին, խղճաց, վեր առաւ եւ իր հետ տարաւ :

Տարաւ իր տունը եւ որովհետեւ զաւակ չունէր, որդեգրեց նրան :

Մանուկը մեծցաւ, դարձաւ մի շնորհալի երիտասարդ :Ամէնքը սիրում էին նրան եւ ուրախանում նրա վրայ, բայց նա տխուր էր, միշտ տխուր :

Երբ երեկոները մենակ նստում էր իրենց շքեղ պատշգամում, որի չուրջը խնկում էր պարտէզը հազարաբոյր ծաղիկներով, հովասուն ծառերով եւ կարկաչուն շատրուաններով՝ նրա հոգին սլանում էր մի ուրիշ վայր, որ հեռաւոր երազի պէս մէկ երեւում էր, մէկ չքանում... Երեւում էր մի փոքրիկ ջրաղաց՝ զմրուխտէ գետակի վրայ,որ օր դիշեր մանկութեան պէս սիրուն մի հին հեքիաթ էր պատմում , տեսնում էր երկու հարազատ դէմքեր՝ նստած կանաչ ուռենու տակ. մէկը մօքի մէջ կորած չիբուխ էր ծխում, միւսը արցունքոտ աչքերով նայում էր հեռուն ...:

— Ինչո՞ւ ես տխուր, սիրելի որդի ,-- հարցնում էր նրան հարուստ հայրը, ի՞նչդ է պակաս, ասա, ես իսկոյն կը կատարեմ :

Խնջոյք էր սարքել բարի հայրը որդուն ուրախացնելու համար, դահլիճները զարդարուած էին ջահերով, նազելի աղջիկները պատել էին երիտասարդի չուրջը, խօսում ու ծիծաղում էին :

Եւ երիտասարդը գողյշ եւ աննկատելի դուրս եկաւ դահլիճներից. անյայտացաւ խաւարի մէջ ու էլ չվերադարձաւ :

Նա գնաց շրջեց, թափառեց շատ ու շատ տեղեր, հարց ու փորձ արաւ եւ վերջ ի վերջոյ մի երեկոյ վերջալոյսի շողերու տակ՝ տեսաւ վճիտ գետակի վրայ մի փոքրիկ ջրաղաց: Տեսաւ ջրաղացի առեւը մի հին խրճիթ, որի բուխերիկից անդորր ծուխ էր ելնում :

Մօտեցաւ խրճիթին, կամացուկ նայեց լուսամուտից. ներսը նստել էր մի ալեւոր մարդ եւ մտախոհ չիբուխ էր ծխում, մի երերուն պառաւ, ցամաքած ձեռներով սեղան էր փռում :Երբ նըրանք հացի նստեցին, պառաւը վեր առաւ մի կտոր հաց եւ ասաց .

-- Այս էլ որդուս բաժինը ...

-- Այ կնիկ, այս քանի տարի է, միշտ էլ որդուդ բաժին ես պահում ու առաւօտը անծանօթ անցորդներին տալիս... Աւաղ, մեր որդին էլ չի գայ ...

-- Այ մարդ, Աստուած գիտէ, մեր որդին հիմա ո՞ւմ պատի տակ է կուչ եկել, ուրիշի մօր ձեռքին է նայում. կարելի է այն մօր տղան էլ հեռու տեղ է. ու ես նրան իմ որդուս բաժինն եմ տալիս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ջոյ գործարանատէր: Այժմ տէր է ընդարձակ ճարտարարուեստի մը, -- աշխատանք կաշիի վրայ (պայուսակ շինել, գօտի շինել, պահպանակ շինել): Գործի լծած է բազմաթիւ Իտալացիներ, որոնք կը սիրեն զինք: Կինը Իտալուհի մը, քաղցր ու տաք, կ՚ըսեմ՝ Հայու աղջիկ: Գովեստով կը խօսին բոլոր ծանօթները: Ունի աղջիկ մը եւ մանչուկ մը, Շաքէ եւ Արամաւազդ: Կը հպարտանաս տեսնելով Սրապեաններն մեծնալը, աճիլը, ուռճանալը, -- հայկական տաղանդն է որ կը բողբոջի եւ կը ծաղկի օտար հողի վրայ: Ինքնավստահ եւ կոբովի, Սրապեան Իտալացիի գլուխ ունի եւ խաբեթափանց նայուածք: Գաղափարով չէ հիմնած իր գործը, այլ շնորհիւ իր տաղանդին եւ իր կորովին: «Գայլերի մա՛յր» կ՚ըսէր ու կը հպարտանար Հ. Արսէն Ղազիկեան՝ երբ կը տեսնէր Բիւզանդիոյ հայկական գիւղերէն փրցուած երիտասարդի մը յաջողութիւնը օտարութեան մէջ :

— « Գայլերի մա՛յր» Ստեփան Սրապեանն ալ, կ՚ըսեմ ու կը հպարտանամ՝ տեսնելով իր յաղթական քալուածքը Հայկազանց ճանապարհին վրայ:

Վերյիշ...

Ալ ուշ է, քոյր, սիրտս է ծերացեր ,
Ամէն ինչ ինձմէ յաւէտ հեռացեր ...:

Բայց արշալոյսին աստղերէն փրփուր,
Գարունն ինծ նետեց յոյսին ոսկեթոյր
Շողերն երկնաշունչ, ու ճակտիս բուռ բուռ,
Բողբոջներ սփռեց զոր նեանքն է օծեր ...:

Ու արտոյտին պէս, իղձ մը ամբարձիկ,
Երգեց ինծ վերէն, -- Զատի՛կ է ,Զատի՛կ ...
Ցուշ մը խնկահոտ, ալիք առ ալիք ,
Նուաճեց՝ հոգիս ու անցեալս աւեր ...:

●

Շուար ..

Տէ՛ր, տարածէ իմ սահմանս երազին ,
Որպէսզի կեանքի կապերս նուազին ...:

Քարայր մ'է կարծես, վաղը մթաառուեր ,
Կոծ մը կը սուրայ ովկէանններէն վեր ,
Ալիքերուն վըրայ նաւի պէս աւեր ,
Աշխարհին է խրած խորը աւազին ...:

Ի զուր կը փնտռէ հոգիս նաւարեկ ,
Ափ մը փրկութեան ու բոյնը խինդին ,
Իրարու հանդէպ փոխան կարօտին ,
Մախանք ու չարիք ցաներ են չորդին ...:

Տէ՛ր, հրսկէ վըրաս, չխաբուիմ երբեք ,
Երազանքին տեղ բնտրել կեանքը հէք ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Սատանային Անուանութիւնը

Ննջարտել էր դեւը ժամժրոյթից :
-- Որպէսզի կեանքս դարձնեմ պճնալից , —
Սատծեց դեւը, թող իմ անձը ես
Ապաշխարանէք ներթարկեմ այսպէս
Ու ամուսնանամ ... թերեւս կնոջս հետ
Այլ տեսակ կեանքով ապրեմ այսուհետ ,
-- Բայց կինը քեզնից խորամանկ է, տես ,
Ով դու, սատանայ, կը խաբէ նա քեզ :
Սատանի համար չկայ դժուար բան ·
Իսկոյն պոզերը պոկեց մի վայրկեան
Ու եղունգները ու պոչը կտրեց
Շատ զգոյշ կերպով մազերն էլ խուզեց ·
Նրա աչքերը վառ եւ փայլատակող ,
Դարձան մի տեսակ մեղմ շողշողուն :
-- Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես,
Կինը քեզանից , կը խաբէ նա քեզ :
Հագուեցաւ դեւը, շքեղ զարդարուեց
Բոլոր հանդէսներ յաճախել սկսեց ·
Սիրալիր ձեւով, խելքով հանճարեղ
Հիացնում էր տիկնանց ամէն տեղ :
Փնտռում էր հարուստ հարսնացու սիրուն ,
Նայի՛ր, այդպէսն էլ գտաւ նա իսկոյն ·
-- Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես ;
Կինը քեզանից, կը խաբէ նա քեզ :
Վայելուչ կերպով բացատրուեցաւ ,
Դեւը, չար ոգին ու ամուսնացաւ :
Այդպէս չի պրծնի, մեծութիւն նորին ,
Երբ նա կ'իմանայ, հոտոտի քթին ,
Որ ամուսինը -- զաւակն է դժոխքի
Թերեւս դեւը շատ ուրախ չլնի :
— Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես,
Կինը, քեզանից, կը խաբէ նա քեզ ,
Անցաւ առաջին եւ երկրորդ տարին ···
Ինչ որ նայում է դեւը տխրագին·
Գլուխը ի սպառ մնացել էր կախուած
Եղունգները կարճ, պոչն էլ կտրուած ,
Մազն էլ ի սպառ չթռուած նրան ,
Սակայն պոզերը լաւ երեւցան :
-- Բայց ո՛վ սատանայ, խորամանկ է, տես ,
Կինը քեզանից կը խաբէ նա քեզ :

ԿԻՒՍՏԱՒ ՆԱՍՕ

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Ինչ իմանաս, կարելի է այն մայրն էլ իմ որդուս իր հարազատի բաժինն է տալիս ···

Այդ միջոցին կայծակի պէս ներս ընկաւ որդին, գրկեց հօր ու մօրը եւ համբուրեց, համբուրեց լալագին ու կարօտով :

-- Ա՛, մեր որդին, բացագանչեցին ծերունիները եւ գրկեցին իրենց կորած, կարօտած որդուն ու յուզմունքից լաց եղան :

Օճախին մէջ կարմիր կրակը ուրախ եւ տաք ժպիտով լցնում էր խրճիթը եւ Ջրաղացը անո՛ւշ անուշ մռմռալով մանուկ օրերից մի հեքեաթ էր պատմում , մանկութեան պէս սիրուն, մանկութեան պէս ոսկի :

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԸ ՀՐԱՒԻՐԱԾ ԳԻՏԻ ԸԼԼԱՄ ՏՕՆԱԿԱՆ ՃՈԽ ՍԵՂԱՆԻԴ, ՏԱԼՈՎ ԲԱԺԻՆԴ ԿԱԳՈՑՏ ԽԱՉԻ ԾՈՄԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ: (ՇԷՔ ՓՈՍՏԱԼ, ԹԻՒ 5985·07:

ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.-- Կոկիկ բազմութիւն մը «Մազրնօ» փութացած էր, Մարտ 28ի իրիկունը, խոնարհելու նահատակ գրագէտներու յիշատակին առջեւ: Խարբերդի նահանգին «Եփրատի Միութեան այս նախաձեռնութ»իւնը արժանի է ջերմ գնահատանքի :

Հանդէսը բանալով, Գ. Ա. Քէօսէեան բսաւ. — «Պէտք է ստեղծել միաձոյլ, հաւաքական ուժ մը, մէկ միութեան մէջ ամփոփել բոլոր Խարբերդցիները: Կարելի է նոյնիսկ գործակցութիւն հաստատել բոլոր միութիւններուն հետ եւ իրականացնել գեղեցիկ ծրագիր մը.— Ընդունակ ուսանողներ պահել բարձրագոյն հաստատութիւններու մէջ, ունենալ՝ Ազգ. Տուն կամ կեդրոնական կրթարան մը, ինչպէս եւ օգնել հայրենիքին:

Նախագահ վեր. Ղազարոսեան կը բացակայէր հիւանդութեան պատճառով : Գեղարուեստական բաժինն սկսաւ «Հայաստան»ով զոր յաջողապէս երգեց Գ. Գ. Ստեփանեան: Դաշնակով կ'ընկերանար Տիկին Ստեփանեան :

Շ. Նարդունիէն վերջ, Մ. Գարամեանն է որ մեզի կը բերէ քիչ մը տաք շունչ: Ահա իր բանախօսութեան ամփոփումը.

-- ··· «Անուրանալի է որ Խարբերդը կը ներկայացնէր բացառիկ արժէք մը՝ կրթական եւ գրական գետնի վրայ: Ունեցաւ կրթական մշակներու անհման հոյլ մը, ինչպէս՝ ուսուցիչ, գրագէտ Ռ. Զարդարեան, դաստիարակ – գրագէտ Թլկատինցին, Սողիկեան, Գուճիկանեան, հայկաբան Սարգիս պատուելին (կոյր) եւ այլ բազում հոյակապ դէմքեր որոնք յաւէտ կորան ··· :

«Խարբերդի գաւառական գրականութեան փառքը կազմեցին՝ Թլկատինցին եւ Ռ. Զարդարեանը, գրական նոր տարազ եւ խոհալ բանաձեւով: Ուրիշներ ալ մեզի տուին ու կը շարունակեն տալ բնագաւառի շունչը, օրինակ՝ Համաստեղը : Քանդուած է մեր մտաւոր ոստանը, աւա՛ղ ··· բայց սրբերդ պիտի չըսեմ, այլ՝ լաւատեսի խօսք պիտի ընեմ ձեզի: Երեսուն տարի առաջ,խեղճ ու անաշխատ էինք, այսօր, շնորհիւ իր ճարտարութեան եւ շինարար ոգիին, Հայը կազմած է իր տունը: Ծիծեռնակն ամէն տարի կը նորոգէր իր բոյնը եւ ամէն անգամ ալ կը յիշէր իր հին բոյնը ··· : (Ղ. Աղայեան):

« Սփիւռքը կենդանի հաւաքականութիւն մըն է. պայքարը շինարար է եւ անհրաժեշտ. ան գոյութիւն ունէր երէկ, գոյութիւն ունի եւ այսօր : Գրականութեան անդաստանը կը ներկայացնէ մխիթարական պատկեր մը, բազմաթիւ պարբերաթերթեր եւ օրաթերթ կը պահեն իրենց գոյութիւնը: Պատնէշին վրայ է հայ գրագէտը որ վառ կը պահէ հայկ. ոգին ու դիմագիծը: Հայ սիրտը կը բաբախէ՝ շնորհիւ հայկ. մամուլին: Ամէն բանէ առաջ պէտք է պահել ազգ. նկարագիրը, փառքերն ու ցեղային դրոշմը՝ մոլեռանդօրէն :

« Կրթական գետինը չէ դարձած մեր լուրջ մտահոգութեան առարկայ, ուսուցչութիւնը վերածուած է անապահով ասպարէզի մը: Մերձաւոր Արեւելքն է առաւելապէս որ կը պարզէ մխիթարական պատկեր մը: Ազգապահպանումը՝ կը կարօտի ստեղծագործ աշխատանքի: Ոգեկոչենք մեր նահատակներուն յիշատակը՝ գործելով անվհատ » :

Ջութակահար Գ. Ղեւոնդեան, ընկերակցութեամբ Օր. Հ. Արիստակէսեանի, նուագեց « Կիլիկիա»ն, «Սիրտս նման է»ն, «Ծիրանի ծառ»ը եւ «Կռունկ»ը: Ղեւոնդեան գիտէ՝ լարերուն հետ միասին թրթռացնել նաեւ սրտերը: Ամէն անգամ, իր «Կռունկ»էն կը յորդի տխուր եւ կսկծալի բան մը եւ սիրտդ կը փլի հեռաւոր բաներուն կարօտովը ···: «Ղարիպլին սիրտն է խոց···».— «Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս··» ու չունչը բռնած՝ կը սաւառնիս՝ հեռու, հեռու ··:

Ու ինչպէս չոգեկոչել հոս, յիշատակը հոգելոյս Ռուբէն Սեւակին որ սրտայոյզ պատկերներ տուաւ պանդուխտ հիւանդներու կեանքէն .— « Կռունկ »ը երգէիր ինծի համար, Գ. Բժիշկ···: Անտարակոյս, «Կռունկ»ը օտարութեան մէջ մաշող, հայրենաբաղձ պանդուխտին յոյսի աղբիւրն է, կարօտի երգերէն ամէնէն խորը»:

Տրտմանուշ պատկեր մըն ալ Ռ. Որբերեանի « Գիւղին» ճամբան զար զգացումով արտասանեց Օր. Սեդա Մխիթեք: Ռ. Զարդարեանի «Բազիսին փառաբանութիւնը » յաջողապէս արտասանեց Պ. Թիւթէլեան, իսկ Օր. Արզումանեան ապրումով երգեց «Մայր Արաքսին »:

Հուսկ Բանքը տրուեցաւ՝ հմուտ աստուածաբան Խայիկեանի, որուն մտքին մէջ յարաժամ վառ է ··· Լուսաւորչի կանթեղը :

— « Նախ թող ընծայուի, յանկայս , մոռցուած յարգանքը մեր համայն նահատակ մտաւորականներուն» :

Շարունակելով իր խօսքը, տեղագրական ամփոփ ծանօթութիւններ տուաւ՝ Խարբերդի եւ շրջանի մասին .— «Կային չէն ու փարթամ գիւղեր որոնց իւրաքանչիւրն ունէր մասնայատուկ յատկանիշ մը: Կրթական վարժարանի մը համբաւ ունի Խարբերդն ուր հիմնուած էին՝ Թլկատինցիի «Կարմիր երկրորդականը», «Գերմանական ուսուցչանոցը» «Ֆրանսական քոլէժը» եւ « Ազգ. Կեդր. վարժարան»ը: Ահա թէ ինչու, վաթսուն տարի առաջ, մեծ էր կարդալ - գրել գիտցողներու թիւը:— Ուսումնատենչ խարբերդցին, հեռաւոր Ամերիկայէն անգամ կ'օգնէր իր կրթարաններուն: -- Խարբերդցի բազմաթիւ մտաւորականներէն մէկուն մասին կ'ուզեմ խօսիլ ձեզի, այդ մէկը Թլկատինցին է, պարզունակ գիւղացի մը որ ինքնաշխատութեամբ կրցաւ հասնիլ՝ մտաւոր բարձր մակարդակի մը : Հանճարեղ գրագէտ մըն էր որ ներկայացուց Հայու հոգին ու միջավայրը, ինչպէս Նարեկացին: Ան հարազատօրէն պատկերացուց Խարբերդցիին հոգեկան աշխարհը՝ իր պարզութեանը մէջ: Օտար լեզու չէր գիտեր: Եւ սակայն, հետեւելով մեր թարգմանածոյ գրականութեան, սրբացուցած եւ յղկած է իր գրական ստեղծագործութիւնը :

Թլկատինցին օժտուած էր նուրբ իմացականութեամբ մը՝ ձաղկելու յոռի բարքերը, ինչպէս նաեւ դրուատելու համար ազնուական գծերն ու բարեմասնութիւնները : Ան մեծ հայրենասէր մըն էր եւ զգայուն հոգի մը :

«Ուխտենք կրել նահատակներու հոգին, նախանձախնդիր ըլլանք մեր ընտանեկան գեղեցիկ բարքերու պահպանման, գուրգուրանք մը մայրենի լեզուին ու մշակոյթին վրայ՝ եթէ կ'ուզենք համարուիլ անոնց արժանի զաւակները »:

Հանդիսականները մեկնեցան, իրենց հետ տանելով տաքուկ շող մը նահատակներու լուսափայլ յիշատակէն :

ՎԱՀՐԱՄ Կ .ՄԻՍԹԻՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Միջոց մը շունչ առաւ եւ կատաղութեամբ շարունակեց .

-- Մեր թագաւորին յանցանքը ի՞նչ էր, գէշութիւնը ո՞րն էր··· որ վար առիք տեղը ձեր հուրիյէթը դրիք··· ձեր կեավուր հուրիյէթը ···

Փորձեցի պատասխանել ,բայց աւելի գրգռուած գրեթէ գոչելով աւելցուց .

— Որովհետեւ հուրիյէթը խըլամ չէ, խըլամ չի կրնար ըլլալ ···

Անբացատրելի աղաղակ մը խօսքերը ընդհատեց. չեմ գիտեր թէ կը խնդա՞ր թէ կը շարունակէր հայհոյել. իր երկու աչքերը միշտ կը վառէին մութ եազմային տակէն:

-- Անիծուած մարդիկ, կոխած տեղերնիդ սուգ եւ ցաւ կը տանիք. եկեր եմ մեր տունը կրակի տալու ձեզի համար. ուղղուրսուզ ներկայութիւննիդ ե՞րբ պիտի վերնայ մեր յարկին ներքեւէն··· ինքնիրենիդ ելէք գացէք, գլուխնուդ ճարը տեսէք , ուրիշներուն ալ փորձանք մի ըլլաք :

Թուլցած ու տկարացած՝ լռիկ մնջիկ կ'արտասուէի: Թուրք կինը զանգատելով եւ հայհոյելով հեռացաւ վերջապէս :

Այդ միջոցին էր որ Աղգը Գանլըն լուր էր ղրկեր որ ես եւ Կարապետս դրացի Թուրքին տունը երթանք, այն Թուրքին տունը՝ որ մեզի յորդորած էր մահմետականութիւնը ընդունիլ, իսկ նիքեահլըները եւ երկու փոքրիկ աղջիկներս իր ընտանիքին քովը ձգենք :

Խուժանը մինչեւ մեր ապաստանած տան սեմը հասած էր. բարձրադիր պատուհանէ մը երբեմն կը տեսնէի սեւ բազուկներ, հրացանի փողեր ու խուժանը կը գոռար կատղած գազանի պէս :

Ետեւի դուռնէն տղուս հետ, գետնին վրայէն սողալով, գացինք դրացի Թուրքին տունը, հոն մնացին աղջիկներս որոնք փախաթներու տակ ծածկուեցան. վերջէն իմացայ որ ջարդողները գտեր էին զիրենք եւ դուրս հաներ՝ սպաննելու համար: Բայց յանկարծ խուժանին մէջէն մէկը պոռացեր էր. «Կիները պէտք չէ սպաննել. պառաւները, կոյրերը, խեղանդամները ձգեցէք ու մնացածը տարէք »: Բայց որովհետեւ լսեր էին որ երկու աղջիկներս նիքեահ եղած են, դարձուցեր էին զիրենք մուխթարին տունը :

Ցետոյ ամբոխը եկաւ մեր գտնուած տունը եւ պաշարեց, սպառնալով տնեցիներուն որ եթէ կեավուրները դուրս չհանեն, տունը կրակի պիտի տան :

Այն ատեն տան Թուրք կիները կատղած եւ աչքերնին դարձած՝ վրանիս եկան ու մեզի դուրս քշեցին: Սեմին վրայ կեցած, երկու սուրի մէջ մնացեր էի: Կարապետս, ախ , մեռելի պէս ճերմըկած էր եւ ոտքի վրայ չէր կրնար կենալ. մարմինովս ծածկեցի զինքը, աչքերս գոցեցի ու պառացի :

(Շար.)

ՅՈՎԷԼ ԽՄԱՅԵԱՆ

կալման հրաման հանուած է, յօդուած մը հրատարակելով «Իւմանիթէ»ի մէջ, կ'ըսէ թէ «Ֆրանսա կը գտնուի եւ շատ հանդիստ է»:

ԵՈՒԳՈՍԼԱՒԻԱ հողերը եւ գիւղերը բարեկարգելու համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Մ. Նահանգներուն հետ, որոնք 25.400.000 տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրեն: Նոր ծրագրով 15000 ընտանիքներ պիտի տեղաւորուին 60.000 արտավար հողի վրայ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ 5000 ուխտաւորներ հետեւեցան «Խաչի ճամբու» թափօրին, Քրիստոսի դատապարտութեան վայրէն, մինչեւ Ս. Գերեզման: Ուխտաւորներուն մէջ կը գտնուէին ներկայացուցիչներ ամէն ազգէ: Իւրաքանչիւր խմբակցութիւն քարոզներ, աղօթքներ եւ երգեր կը լսէր իր մայրենի լեզուով: Երեսուն հոգի երկու խոշոր խաչեր կը կրէին ամբողջ ճամբուն վրայ:

460 ՀՈԳԻ թունաւորուած են Շոլէի մէջ, աւրուած միս՝ ուտելով: Ձերբակալուած են խումբ մը մսավաճառներ որոնք ձիեր եւ ուրիշ անասուններ կը մորթէին գաղտնօրէն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Կառքի արկածները յաճախադէպ դարձած են տօնական օրերու առթիւ:

ԿԻՊՐՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ խուզարկութիւններ կատարուած են Լիբանանի եւ Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ: Պաալպէքի մէջ բռնուած են բազմաթիւ համայնավարական թռուցիկներ, մէկ մասը հայերէն:

ԱՒՍՏՐԻԱՅ նոր վարչապետը, Ռաապ, ըսաւ թէ սիրով կ'ընդունին Զօրսերու ժողովը՝ Վիէննայի մէջ, կնքելու համար հաշտութեան դաշնագիրը:

ԼԱՒԱԽԱՂԱՑ ԿԻՆ ՄԸ տասը մեթր բարձրութենէ ինկաւ ամուսնին թեւերուն մէջ, բայց գլուխը գետին զարնուեցաւ, ծանրապէս վիրաւորուելով (Պովէի մէջ):

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհիին թագադրութեան առթիւ, Խ. Միութեան մարտանաւերն ալ պիտի մասնակցին նաւային հանդէսին:

PREUVEES

Գրական եւ քաղաքական ամսագրին ապրիլ թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ:

Յօդուածներ ունին Ա. Հըքսլի, Մանէս Սփերպեր, (Պաղափարաբանութիւն եւ ճշմարտութիւն), Ֆիլ Խուա (Խօսակցութիւն պարտեալին հետ), Ժան Գասու, Միշէլ Մանոլ, Սթալինի քաղաքական կտակը եւն.:

Քրոնիկներ, գրական, քաղաքական, թատերական եւն.: Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք: Հատը 120 ֆրանք: Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

Հասցէ.— 41 Ave. Montaigne, Paris (8).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼՈՆՏՈՆ, Թ. Զ.— Ստացանք:

ՍԷՆ ՔԼԷՐ, Մ. Նշ.— 1952 Ապրիլ 8էն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ Զատկական տօնին պատճառով, յառաջիկայ Զորեքշաբթիի իր հաւաքոյթը յետաձգած է յաջորդ Զորեքշաբթիին, 15 Ապրիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ ցոյց տրուած մեծ համակրանքին համար փարիզահայ գաղութին կողմէ: Եւ յատկապէս Նախկին Սանուց եւ Բարեկամաց Միութեան այնքան խնամքով կազմակերպած եւ կազմակերպելիք հանդէսներուն համար: Խորին շնորհակալութիւն՝ այդ առթիւ Պ. Աբրահամ Ծինճեանի կողմէ իրեն նուիրած Այվազովսքիի «Վենետիկ» գեղեցիկ նկարին, Պ. Գուլտուքեանի երկու եւ Պ. Աճէմեանի մէկ նկարներուն, ինչպէս նաեւ նախկին Սանուց կողմէ տրուած ոսկերիչին, եւ ուրիշ պատուական ազգայիններուն ըրած նուէրներուն համար: Խորին շնորհակալութիւն Միաբանութեան Գերպ. Աբբահօր եւ նախկին Սանուց Մարսիլիոյ մասնաճիւղին հեռագիրներուն, ինչպէս նաեւ ուրիշ նախկին սաներու եւ բարեկամներու ազնիւ նամակներուն համար, որոնցմով փութացած էին իրենց յարգանքը յայտնել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը ծանուցանէ հայ երիտասարդութեան թէ 1952-53ի արձանագրութիւնները սկսած են: Փափաքողները դիմեն հինգշաբթի երեկոները, ժամը 8էն 9, իր սովորական հաւաքատեղին:

Նոր անդամները իրենց մուտքին երեք ամիս վերջ քուէարկելու իրաւունք կ'ունենան ըստ կանոնագրի:

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

5 Ապրիլ, կիրակի.— Ս. Զատիկ ակիզբ, ժամերգ, ժամը 7.30ին եւ քառաձայն պատարագ ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պատարագէ Սերովբէ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կը քարոզէ:

6 Ապրիլ, երկուշաբթի.— Բ. օր Զատկի, Յիշատակ Մեռելոց, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց:

Համազգային Մշակ. Միութիւն

(ՄԱՐՍԷՅԼ)

Նոր թափով կը սկսի իր դասախօսութիւններու առաջին շարքը նուիրուած Ապրիլեան մեր մեծ նահատակներուն:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Սիամանթօ եւ Դ. Վարուժան (շար.): 8 Ապրիլ Զորեքշաբթի իրիկուն: Ահարոնեան Ակումբ, 26 րիւ տէ Քոնվալէսան:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ - ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

Զատկի առթիւ բարեկամական մեծ մրցում, 5 Ապրիլ, կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Լիոն - Տէսին քոյր մասնաճիւղին հետ Սէն Ժիւլիէն (Տէսին) դաշտին վրայ ժամը 15ին:

Բացումը կը կատարեն Լիոն - Տէսինի եւ Մարսէյլի կրտսերները:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի

ԴԱՐՆԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 5 Ապրիլ, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վամփինկի շքեղ սրահներուն մէջ:

Նուագախումբ ՓՕԼ ՄՕՐԻԱ: Անակնկալներ, Տէֆիլէ տը մանըքէն, քոթիյոն:

Ապահովել սեղանները: Երեկոյթի զգեստ յանձնարարելի է:

Գեղարուեստական երեկոյթ

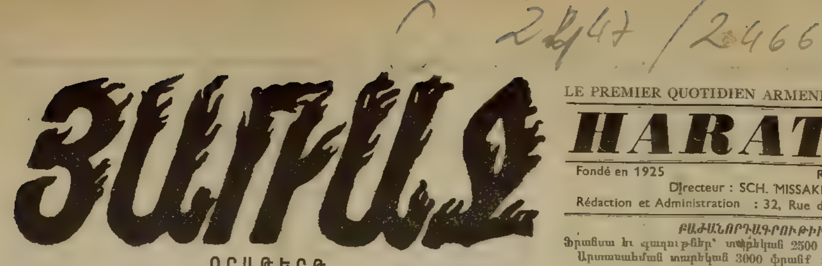
Ի ՊԱՏԻՒ «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ» ԱՄՍԱԹԵՐԹԻՆ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ, Թէաթր տ'Իէնա, Պ. Աշոտ Մալաքեան կը ներկայացնէ իր շարժանկարներէն մին ի ներկայութեան Ֆրանսացի արուեստագէտներու: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն գինուոր Նուպար Այվազեան, Սամսոնցի, մօրը անունը Մարիամ, հայրը՝ Եղիկ, կորսուած Իզմիրի աղէտին, կը փնտռէ Սէֆիլեան անուն ընտանիք մը՝ որ գինքը խնամած են, կը բնակէին 60, Ավընիւ Հօշ, Պաւա Քոլոմպ, (Սէն): Տեղեկացնել Նուպար Այվազեանի, 99, Պ. Ի. Ա. Ժ. Մ. Լ. Սաթօնէյ (Էն):

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise Paris (9)
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. Ç. P. PARIS 1678 - 63

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ԱՊՐԻԼ
•
MERCREDI
8 AVRIL
1953

29րդ տարի թիւ 7033 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Նոր շրջանի 9րդ տարի թիւ 2147

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ :

Գարգապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը :

Հարկադրուած էինք այս տեղափոխութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար :

Ըսենք ,անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՄԲ :

ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր շատոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ դուռ կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, խմբատար, պետական և ընկերային տուրքեր եւն.) :

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, որուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամներու աջակցութեան :

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ անփոփոխ :

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հաստավաճառի եւ բաժանորդագրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբերութիւնը :

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորական ծախքերուն հօգն անգամ չի թեթեւցներ :

ՏԱԿԱՒԻՆ ԾԾՈՒԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ :

ՈՒՐԵՄՆ , ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ :

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գինները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ :

Մենք միշտ գգուշացած ենք անամէջ «ուէքլամ» ընելէ: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին շարք մը օրաթերթեր հրատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի սպառման քանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի :

Մեր եկամուտի միակ աղբիւրը, մեր «ազգային հիմնադրամը» կը կազմեն ընկերներու եւ բարեկամներու համակրանքը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները :

ՄԵՆՔ ԳԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒՆԻՆՔ:

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի օգնեն մեզի :

Ի՞նչ կը սպասենք :— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գինները եւ ազատիլ նիւթական տագնապներէ :—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ :

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ԳԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈՒԹԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ : (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷՍԷՆ ԳԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ :

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ:

է. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման :

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփոխումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին: (Պատերազմի դադարէն ետք, վերհրատարակումը սկսաւ 1945 Ապրիլ 8ին):

Առաջին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւագոյնս ծառայելու համար իր առաջադրութեանց, համաձայն հայ ժողովուրդի շահերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական դաւանանքին եւ հայկ. մշակոյթի յարաճուն պահանջներուն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ. [illegible] Թաղ:— Համբակարք թիւ 2[illegible], 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ [illegible] ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒ ՄԸ ԿՈՐՍՈՒԵՑԱՒ ՏԱՐՏԱՆԵԼԻ ՄԷՋ

82 ՆԱՒԱԶՆԵՐ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ

Ուրբաթէն շաբաթ լուսնալու գիշերը, Տարտանէլի հիւսիսային մուտքին առջեւ, շուէտական «Նապոլանտ» քարիւղատար նաւը զարնուեցաւ թրքական «Տումլու-փունար» սուզանաւին որ անմիջապէս ընկղմեցաւ մեծ խորութեամբ: Փրկուեցան միայն հինգ հոգի, մէկը՝ նաւապետը, Սապրի Չէլէպիօղլու, որոնք սուզանաւին կամրջակին վրայ կը գտնուէին ընդհարման պահուն, բայց երկու նաւազներ մեռան հիւանդանոցին մէջ: Մնացեալ 82 նաւազները ջրամոյն կորսուեցան երկար հոգեվարքէ մը ետք :

Ջուրերուն մէջ կը գտնուին եօթը սպաներ, որոնց մին՝ սուզանաւերու տորմիղին հրամանատարը, Հազըը Գուրաք : Հեռաձայն-խարսխանիշի մը շնորհիւ կարելի եղաւ հաղորդակցիլ ծովամոյն նաւազներուն հետ որոնք լուր տուած էին թէ կրնան քանի մը ժամ դիմանալ: Շոգեպինդ աղէտին վայրը հասան քանի մը նաւեր, մասնաւորապէս ամերիկեան «Հոքինս» [illegible], որուն մէջ կը գտնուէին սուզանաւերու փրկութեան մասնագէտներ: Բայց սուզանաւին գտնուած խորութիւնը եւ հոսանքին ուժգնութիւնը անյաջողութեան մատնեցին բոլոր փորձերը: Տեսնելով որ կորսուած են, սուզանաւին նաւազները իրենց վերջին խօսքերը հաղորդեցին իրենց ընտանիքներուն: «Կ'աղօթենք Աստուծոյ սպասելով մահուան», կ'ըսէր մէկը: «Թրքութեանը սկսաւ հատնիլ», կ'ըսէր վերջին լուր մը :

Շաբաթ առտու ամէն յոյս կորսուած էր: Դեռ կարելի չէր եղած գտնել սուզանաւին բեկորները, թէեւ սուզակները իջած էին մինչեւ 110 մեթր խորութեամբ: Շուէտական նաւն ալ ճեղքուած է: Նաւապետը ձերբակալուեցաւ: Պատասխանատուութիւնները պիտի ճշդուին երկար քննութենէ մը ետք: Թէ թուրք նաւապետը եւ թէ շուէտացին կ'ըսեն թէ թանձր մշուշ մը կը տիրէր եւ կարելի չէր տեսնել : Երկու նաւերը կը սուրային 13 հանգոյց արագութեամբ : Ընդհարումը այնքան բուռն եղաւ որ ձայնը կը լսուէր ցամաքէն, 3 — 4 մղոն անդին: Սուզանաւը մէջտեղէն ճեղքուած ըլլալով, չկրցաւ որեւէ շարժում կատարել եւ ընկղմեցաւ քանի մը վայրկեանէն: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ երկու նաւերը օժտուած էին ռատարներով: Դեռ ճշդուած չէ,— այս գործիքները չէի՞ն բաներ, թէ մարդ չկար բանեցնելու համար :

Շաբաթ իրիկուն ազգային ալեկոծութիւն մը տեղի ունեցաւ: Կը կարծուի թէ պայթիւն մը տեղի ունեցած է եւ կամասուզանաւին տաշտը խորտակուած է ալիքներուն ճնշումին տակ :

«Տումլուփունար», որ 1800 թոն տարողութիւն ունէր, շինուած է Մ. Նահանգներուն մէջ, որոնք Թուրքիոյ յանձնեցին զայն 1950ին, ուրիշ սուզանաւի մը հետ, իբրեւ ռազմական օգնութիւն :

Ամէն կողմէ ցաւակցական հեռագիրներ կը հասնին Անգարա :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, որ Մ. Նահանգները գացած էր վարչապետին հետ, վերադարձին յայտարարեց թէ պիտի չկրնան Մայիս 31ին Գանք տը Ֆրանսի վերադարձնել 80 միլիառ ֆրանքի կանխավճարը. ուրեմն պիտի առաջարկեն վերանորոգել վարկը: Յետոյ ըսաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է, 255 միլիոն տոլարով (90 միլիառ ֆրանք) ապսպրանք մը ստանալու համար Մ. Նահանգներէն :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ԴԱՒԱՃԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒՆ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր, Խորհրդային կառավարութիւնը անպարտ արձակած է այն բժիշկները որոնք ձերբակալուած էին անցեալ յունուարին, իբրեւ լրտես եւ պատասխանատու կարգ մը երեւելիներու մահուան :

Այս աննախընթաց դէպքը մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ, ուր զանազան մեկնութիւններ կուտան :

Նախ ամփոփենք պաշտօնական տեղեկութիւնները.

Խ. Միութեան ներքին գործերու նախարարութիւնը հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցը հրատարակեց Ապրիլ 4ին.—

«Խ. Միութեան ներքին գործերու նախարարութիւնը մանրակրկիտ ստուգում մը կատարեց այն բոլոր փաստաթուղթերու եւ տուեալներու մասին որոնք կապ ունէին խումբ մը բժիշկներու գործին հետ եւ որոնց համաձայն այդ բժիշկները կ'ամբաստանուէին թէ մնասարարութիւն, լրտեսութիւն եւ ահաբեկչական արարքներ գործած են խորհրդային պետութեան բարձր անձնաւորութեանց դէմ :

«Այդ ստուգման հետեւանքով, հաստատուեցաւ թէ՝ ուսուցչապետներ ... եւ բժիշկներ ... (կը յիշէ տասնեւհինգ անուններ, որոնց ինը Հրեայ) պետական ապահովութեան նախորդ նախարարութեան կողմէ ձերբակալուած են ապօրինաբար եւ առանց հիմնաւոր պատճառի : Ստուգումը հաստատեց թէ անոնց վերագրուած ամբաստանութիւնները եւ թէ անհիմն են այն փաստաթուղթերը որոնց վրայ կազմուած էր ամբաստանութիւնը :

« Հաստատուեցաւ թէ ձերբակալուած անձերուն վկայութիւնները, որոնք իբրեւ թէ հաստատեր են եղած ամբաստանութիւնները, պետական ապահովութեան նախկին նախարարութեան հարցաքննիչ բաժնին կողմէ ձեռք բերուած են այնպիսի միջոցներով որոնք խստօրէն արգիլուած են խորհրդային օրէնքով :

« Մասնաւորապէս այս գործին քննութեան համար կազմուած յանձնախումբին քննութենէն կը հետեւի թէ յիշեալ անձերը բոլորովին անպարտ են ահաբեկչութեան եւ լրտեսութեան մեղադրանքներէն որոնք հիմնուած են Խ. Ռուսիոյ պատժական օրէնքին 4րդ յօդուածի 5րդ համուածին վրայ: Հետեւաբար ազատ արձակուած են: Անոնք որ պատասխանատու են հարցաքննութեան անկանոն ընթացքին ձերբակալուած են եւ պիտի դատուին համաձայն պատժական օրէնքին »:

Գրած էինք նաեւ ,թէ ետ առնուած է Լենինի շքանշանը որ Յունուար 20ին տրուած էր բժշկուհի Լիդիա Տիմաշուքի, որ գլխաւոր դերը կատարած էր իբրեւ ամբաստանիչ: Այն ատեն խորհրդային մամուլը միաձայն կը փառաբանէր այս կինը, իբրեւ հերոսուհի մը « որ մինակը պատռած էր մարդասպան բժիշկներուն դիմակը»: Այն ատեն երկրին բոլոր մասերէն հազարաւոր նամակներ կը հասնէին, շնորհաւորելու համար տիկնոջ հայրենասիրական ձեռնարկը ...

« Փրաւտա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, կը գրէր այն ատեն.

— Լիդիա Տիմաշուք լուրջ կասկածներ ունեցաւ, երբ նշմարեց թէ ականաւոր ուսուցչապետ մը որ կանչուած էր կարեւոր անձնաւորութիւն մը դարմանելու, սխալ ախտաճանաչում կատարած էր եւ տուած՝ դեղագիր մը որ, իր կարծիքով, պատճառ պիտի ըլլար հիւանդին մահուան: Շատ չանցած Լիդիա դէմ դիմաց գտնուեցաւ ոչ թէ մէկ բժիշկի, այլ Խ. Միութեան թշնամի, նենգամիտ, խորամանկ եւ քողարկեալ բժիշկներու ճշմարիտ հրոսախումբի մը: Այն ատեն սկսաւ [illegible]

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՏԻ՞Կ ԹԷ ԾՆՈՒՆԴ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, այս տարի Զատիկը տօնուեցաւ անձրեւոտ եւ սառնաշունչ օդով մը որ չէ մեղմացած տակաւին :

Փարիզի Հայոց եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր, յարակից բակով: Մեծ բազմութիւն մըն ալ խռնուած էր դուրսը, մինչ բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր առտուն, խարուսիկ արեւի մը տակ : Արարողութեանց պահուն կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հեռագիրը :

× Հարիւր հազարաւոր Փարիզցիներ դուրս մեկնած էին շաբաթ օր, Զատկի արձակուրդին առթիւ: Իսկ արտասահմանէն ափրիդ եկած էին հազարաւոր շրջիկներ :

Մարդկային հեղեղ մը հոսած էր դէպի Միջերկրականի ափերը :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ ԸՆԴՀ. ՆԵՐՈՒՄ

Խ. Միութեան օրինակին հետեւելով, Ռումանիա եւս ընդհ. ներման օրէնք մը հրատարակեց ապրիլ 4ին:

Այս օրէնքին տրամադրութեամբ, ոչ միայն պիտի արձակուին բանտարկեալներու կարգ մը դասեր, այլեւ պիտի դադրին շարք մը դատավարութիւններ :

Արդէն արձակուած են այն դատապարտեալները որոնք երկու տարուան կամ աւելի պակաս պատիժ ունէին: Միւս բոլոր պատիժները կրճատուած են, հետեւեալ ձեւով.— Երկուքէն չորս տարուան պատիժներուն առաջին երկու տարիները ջնջուած են, մնացածը կրճատուած է մէկ երրորդ համեմատութեամբ: Չորսէն ութ տարուան պատիժներուն երկու տարին ջնջուած է ,երկու տարին մէկ երրորդով, մնացեալը կէս առ կէս կրճատուած: Միեւնոյն սկզբունքը հաստատուած է ութ տարիէն վեր եղած պատիժներու համար:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տօքթ. Մոսատեղ Ապրիլ վեցին ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ արքունիքը դաւ մը սարքած էր զինքը սպաննելու համար եւ պահանջեց որ խորհրդարանը քուէարկէ իր մասնաւոր յանձնախումբին բանաձեւը, որպէսզի Շահը թագաւորէ համաձայն սահմանադրութեան: «Ան պէտք է թագաւորէ, ոչ թէ կառավարէ»: Վարչապետր այս առթիւ մեղադրեց Շահին քոյրը, իշխանուհի Աշրաֆ եւ մայր թագուհին՝ Նազլը, որ իբրեւ ուղղակի մեղսակիցներ իրեն դէմ սարքուած դաւադրութեան : (Երկուքն ալ Եւրոպա կը գտնուին) : Տօքթ. Մոսատեղ երդում ըրաւ Գուրանին վրայ թէ երբեք պիտի չդաւաճանէ Շահին եւ եթէ հանրապետութիւն հաստատուի, ինք նախագահ պիտի չըլլայ : Վէճը արքունիքին եւ կառավարութեան միջեւ է, եւ ոչ թէ Շահին հետ, եւ հետեւանք քարիւղի ազգայնացման որ տեղի ունեցաւ 1951ին: Շահին խորհրդականը, Հուսէյն Ալա, պիտի փոխուի :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին արքան, Կարոլ, յանկարծամահ եղաւ Լիզպոնայի մէջ : Վաթսուն տարեկան էր եւ նշանաւոր՝ իր սիրային արկածներով :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ բանակցութիւնները սկսած են արդէն, գերիներու փոխանակութեան համար: Դաշնակիցներու պատուիրակութեան նախագահը կ'երեւայ արդիւնքէն: Ամէն օր հինգ հարիւր գերի պիտի փոխանակուի, պայմանագրին ստորագրութենէն եօթն օր վերջը :

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԵԱՆ

Բարեգործականը Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յունաստանի ազգային վարժարաններուն անունով եւ անոնց համար հանգանակած իր 235000 տոլարը փոխանակ տրամադրելու յայտարարուած նպատակին, այդ շրջաններուն ազգային իշխանութիւններուն միջոցով, տրամադրած է իր ծրագիրներուն, այն ալ իր ուզած եղանակով:

Ինք իրեն ծրագիր մշակած է, իր հայեցողութեամբ բաշխումներ ու յատկացումներ ըրած է, առանց նկատի առնելու կամքը այն շրջաններուն ազգային իշխանութիւններուն: Ոչ միայն նկատի չէ առած Լիբանանի Հայոց Առաջնորդարանի կամքը, ոչ միայն անտեսած է Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի կարծիքը եւ Գաւառական ու Քաղաքական Ժողովներու տեսակէտները, այլեւ պայմաններ առաջարկած է, սպառնալով մինչեւ անգամ:

Բարեգործականի Նիւ Եորքի Կեդր. Վարչութիւնը յանուն ազգային վարժարաններու եւ « դժբախտ » աշակերտութեան իր հանգանակած 235,000 տոլարէն 100ին 15ը վար դրած է, իր, Բարեգործականի մանաճիւղերուն կրթական կարիքներուն համար, Ամերիկայի մէջ:

Մնացեալէն 30,000 տոլար առատաձեռնօրէ՞ն տուած է Պէյրութի Բողոքական համայնքին, դպրոցական շէնքերու նորոգութեան համար:

Եւ 5,000 տոլար տուած է Պէյրութի Հայ Կաթողիկէ համայնքին:

Գալով Հայ Առաքելական համայնքին, անոր վարժարաններուն շինութեան, նորոգութեան ու կահաւորման համար նախատեսած է՝ 90,500 տոլարի գումար մը:

Նախատեսած է, բայց չէ տուած դեռ: Բարեգործականը այս կարգադրութիւնը ըրած է՝ առանց կամքը առնելու, առանց նոյնիսկ խորհուրդ հարցնելու Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին կամ Լիբանանի Ազգ. իշխանութեանց:

Դրամը ի՞նք հանգանակած է, դրամը իր ձեռքն է, հետեւաբար, ի՞նչ հարկ ուրիշներու կամքն ու կարծիքը առնելու...

Աւելին: Հայ համայնքին բաժին գումարը, 90.500 տոլարը յանձնելու համար, Բարեգործականը պայման դրած է՝ որ Լիբանանի Հայերը պէտք է գնեն հողերը եւ շինուելիք շէնքերու սեփականատէրը պիտի ըլլայ Բարեգործականը:

Կարելի՞ է հաւատալ նման կարգադրութեան մը: Այո՛, կարելի է, որովհետեւ Բարեգործականի լիազօր ներկայացուցիչը՝ Օր. Գարակէօզեան, անցեալ տարի իր երկրորդ այցելութեան, այս տեղեկութիւնը տուած է Քաղաք. Ժողովին:

Որո՞ւ դրամը Բարեգործականը կը բաժնէ իր ուզած կերպով. որո՞ւ դրամով պիտի կառուցուին դպրոցները եւ ինք պիտի ըլլայ սեփականատէր անոնց:

Լիբանանի Ազգ. իշխանութիւնները (Անթիլիասի Կաթողիկոսարան եւ Պէյրութի Ազգ. Առաջնորդարան), գայթակղած այս անիրաւ ու քմահաճ կարգադրութենէն, կը բողոքին, արդարօրէն, պահանջելով Լիբանանի Ազգ. իշխանութիւններուն տրամադրել գումարը:

Բարեգործականը տեսնելով իր կարգադրութեան այլանդակութիւնը, փորձած է բարեփոխել: Որոշած է երեք վարժարաններու շինութեան համար 30.000 տոլար տրամադրել, շէնքերու սեփականութիւնը տալ Անթիլիասի, իսկ դպրոցներու վարչութիւնը՝ Ազգ. Առաջնորդարանին:

Բայց, չէ մոռցած աւելցնել, թէ ուրիշ երկու դպրոցներ ալ պիտի կառուցուին, որոնց սեփականութիւնն ու վարչութիւնը պիտի ըլլան Բարեգործականին. որոնցմէ մէկը ուրիշին գումարով պիտի կառուցուի, իսկ միւսը՝ 30.000 տոլարով, պիտի կառուցուի հանգանակուած գումարէն ծախսելով:

Ինչ որ զարմանալի է, Բարեգործականի սպառնալիքն է Ազգ. իշխանութիւններուն, թէ պէտք չէ « Թոյլատրուի հակաբարեգործական քարոզչութիւն », եւ եթէ չյարգուի այս պայմանը, « դպրոցներու շինութիւնը կրնայ փոանդուիլ »:

Կարելի՞ է երեւակայել, որ Կեդրոնական վարչութիւն մը Ամերիկա նստած, ազատ ու առատ երկրի մը մէջ, կանակը տուած գրամատուններու մէջ իր դիզած միլիոններուն, նոր հանգանակութիւն կատարէ յանո՛ւն « Թշուառ ու կարօտ » ազգային վարժարաններու, ֆիլմեր դարձնէ սիրտերը յուզելու եւ աւելի առատ դրամ հաւաքելու համար, եւ, յետոյ, նոյն այդ հաւաքուած դրամը նպատակին յատկացնելու համար նման անվայել պայմաններ դնէ:

Փոխանակ իր զանձէն լրացնելու 300000 տոլարը, հանգանակուած գումարէն 15 առ հարիւր վար դնէ Ամերիկայի իր մասնաճիւղերուն համար. նոյն այդ գումարէն 30,000 տոլար ալ իր անունով վար դնէ, իրեն սեփական դպրոցը հաստատելու համար Պէյրութի մէջ:

Կարելի՞ է երեւակայել նման քայլ մը, որեւէ ժողովուրդի մէջ: Կարելի՞ է մեր կեանքին մէջ իսկ ըմբռնել Բարեգործութեան ու Կրթասիրութեան նման երեւոյթ մը:

Դժբախտի մը կամ դժբախտութեան համար դրամ հանգանակել, չահագործել դժբախտութիւնը եւ յետոյ՝ բաժնեկից ըլլալ գումարին:

Ի՞նչ պիտի ըսէր Ամերիկահայութիւնը, եթէ Պէյրութի Ճեմարանին համար հանգանակուած 128.000 տոլարէն, նոյնիսկ Հ. Օ. Միութիւնը եւ աջակից այլ Մարմինները մաս մը իրենց կարիքներուն համար վար դնէին. մաս մը յատկացնէին Պէյրութի մէջ վարժարան մը հաստատելու եւ ուրիշ մաս մը՝ Ամերիկահայ դպրոցներուն:

Եւ յետոյ, այս բոլորէն ետք, պայմաններ դնէին դրամին գործածութեան համար:

Անըմբռնելի է նման քայլ մը մեզի համար. Ամերիկահայութեան համար, բայց ըմբռնելի է՝ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն կոչուած կազմակերպութեան համար:

Դրամ չունենալո՞ւն համար: Ոչ. ընդհակառակն. դրամ ունենալուն համար:

Ամերիկահայութիւնը բացատրութեան կը սպասէ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԲՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

ՓԱԿՈՒԱԾ ԹԵՐԹԵՐ ԵՒ ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕ.— Լոյս տեսած եւ դադրած են հետեւեալ թերթերը.— « Վերելք» նախաձեռնութեամբ 1944 օգոստոս 18ին կազմուած « Հայ Մշակութային Միութեան» որ՝ ինքզինքը յա՛յտարարած է չէզոք, բայց իր գործունէութեամբ եւ զանազան ելոյթներով նկատուած է Համայնավար կազմակերպութիւն մը:

Զանազան հանդէս – տօնակատարութիւններով որոշ հետաքրքրութիւն ստեղծած է իր շուրջ և մասնաւորապէս 1946ի ներգաղթի օրերուն եռանդուն գործունէութեան շրջան մը բոլորած է: Այսօր ոչ միութիւն կայ, ոչ ալ թերթ:

1946 հոկտեմբերին լոյս տեսած է «Արարատ», փորթուկալերէն: Իր գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ եղբայրանտեղիսալլօրէն պաշտպանել Հայաստանի հողային պահանջները մինչեւ անոնց վերջնական եւ կատարեալ յաղթանակը, որպէսզի Հայաստանը ի վիճակի ըլլայ պատսպարելու իր բոլոր զաւակները: Իր խմբագրականը կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով. « Արարատ » ժողովրդական թերթ մըն է, եւ որպէս այնպիսին՝ կը պատկանի հայ ժողովրդեան եւ Բրազիլիոյ Հայերն են որ պիտի վճռեն անոր ապագան եւ պիտի ըսեն թէ ան պիտի ապրի՞ թէ մեռնի »:

Ձեզ գիտեր Բրազիլահայերը ի՛նչ ըսած են. բայց փաստը այն է որ թերթը մեռած է: 1947 Յունուար 11ին Սան Փաւլօ քաղաքին մէջ լոյս տեսած է « Հայաստանի Ձայն » անուն հայերէն եւ պրազիլերէն թերթ մը: Ինչպէս իր նախորդները այս թերթն ալ ինքզինքը յայտարարած է չէզոք: Բայց քիչ մը վարը կը խոստովանի.— « Ընկեր թէ որեւէ հոսանքի արտայայտիչը չենք. այդ չի նշանակեր սակայն թէ ուրոյն ուղեգիծ չունինք: Ընդհակառակն անվիճողօրէն եւ կատարեալ հարազատութեամբ պիտի պահենք ու հետզհետէ պիտի ամրացնենք հայրենի ուղին, մինչեւ որ ամենայետին Հայը ող – ջունէ արեւավառ Երկ. Հայաստանը » եւայլն: Խմբագիրը Հնչակեան մըն է եղած եւ թերթին հայերէն տառերն ալ Հնչակեաններու « Կայծ » թերթի տառերը: Հետեւաբար Հնչակեաններու սեփականութիւնը: Այս թերթը եւս այսօր գոյութիւն չունի:

Նոյն օրերուն, այսինքն 1947 Յունուարին լոյս տեսած է զուտ պրազիլիական լեզուով, « Բրազիլ – Հայաստան » մշակութային ամսաթերթ մը: Պատասխանատու տնօրէնը՝ Առիլ Ժ. Տուկլօս, պրազիլցի, վարիչ խմբագիր՝ Գրիգոր Զու – տագեան, Սեսցի. օգնական խմբագիր՝ Անդրանիկ Զարուժեան՝ Մարաշցի: Մայիս – Յունիս թիւը նուիրուած « Մայիս 28 »ի, զարդարուած եռագոյն դրօշով եւ Արամի նկարով: Քանի մը հատուածներ իր առաջին թիւի խմբագրականէն, ստորագրուած Պ. Առիլ Ժ. Տուկլօսի կողմէ.

« Ամէն ժողովուրդ որ կը գաղթէ այն երկրէն ուր ինք ծնած է, ունի իր տխուր կամ զուարթ պատմութիւնը պահուած իր սրտի խորքին մէջ. այնուհետեւ ուր որ ալ ինք հաստատուի, միշտ ալ կը յուշոր ալ ինք հաստատուի, միշտ ալ կը յուշէ անմեռ կարօտը այն հողին ուր իր ծնողքը իր անդրանիկ քայլերը առաջնոր – դած են: Սան Փաւլոյի հայ գաղութը չէր կրնար բացառութիւն կազմել այս ընդ – հանուր գծին մէջ: Իր անդամները, նահապետները, նոյնիսկ Սան Փաւլօն տակաւին գիւղաքաղաք եղած ժամանակներէն, բաժանուած են իրենց միւս հայրենակիցները որոնք կ'ուզէին գտնել հարուստ եւ ազատ երկիր մը, ուր իրենք կարող ըլլային իրենց աշխատանքով ազատօրէն ապրիլ: Անոնք եկած են ուրախութեամբ, յուսալով որ կը յաջողին աւելի հանգիստ եւ խոստմնալից կեանք մը ստեղծել իրենց համար. մինչ ուրիշներ, թէեւ զարձեալ յուսով եկած, բայց հետերնին բերած են դառն յիշատակներ, եւ ո՞վ գիտէ այլեւս պիտի կարողանա՞ն տեսնել ծովերէն անդին մնացած իրենց հարազատները: Բոլորն ալ սակայն իրենց աչքերուն մէջ բերած են Արարատի եւ Արագածի անմոռանալի բարձր գագաթներու հեռանկարը, ցոլացած Եփրատի եւ Տիգրիսի անհանդարտ հոսանքներուն եւ Վանի, Սեւանի ու Ուրմիոյ մեծ լիճերուն խաղաղ ջուրերուն մէջ: Օտարութեան մէջ անոնք կարո՞ղ էին մոռնալ իրենց երկրի այն լեռները, որոնց վրայ իրենք առաջին անգամ ըլլալով տեսած էին Արեւմտեան Ասիոյ ջինջ երկնակամարին վրայ փայ – փլող արեգակին ճառագայթները, իրենց ականջները կարո՞ղ էին չլսել զանգակներու մայինը եւ կովերու բառաչը որոնք կ'արածէին իրենց բարձրաբերձ լեռներու զալարագեղ մարգերուն վրայ, որոնց վրայէն սուրալով կ'անցնի զեփիւռը ....: Հայ ժողովուրդը գեղեցիկ պատմութիւն մը ունի, եւ զայն չի մոռնար. իր քաղաքակրթութիւնը նախայ քաղաքակրթութենէն բազմաթիւ դարեր առաջ սկսած է, եւ ունի իր յատուկ լեզուն... Հայոց ժողովրդական պարերը գեղեցիկ են և հարուստ, և Սէն Փաւլոյի Հայոց զաւակները գիտեն զանոնք ներկայացնել գեղարուեստական ճաշակով »:

Այս թերթն ալ կարճ կեանք մը ունեցած է:

Սան Փաւլօ նահանգին պատկանող կարգ մը քաղաքներու մէջ կան ցիրուցան Հայեր: Քազա Բրանքա կը բնակին 7 հոգի: Բնիկ Գարամանցի Գրիգոր Սանոսեան հաստատած է կարագի գործարան մը եւ կարագին անունը դրած է « Արարատ »:

Քաղաքին պզտիկ գիւղաքաղաքներու մէջ ալ կան Հայեր, մէկէն երկու ընտանիք: Սան Ժօզէ Տօ Ռիօ Փրէթօ քաղաքը կը բնակին 20 ընտանիքներ, 120 հոգի, որոնք կազմակերպուած համայնք մը կը ներկայացնեն եւ միշտ ալ կարեւոր տեղ մը գրաւած իրենց գործունէութեամբ: Իրենց միջոցներով կառուցած են կարգ մը նշանաւոր անձերու յիշատակարաններ եւ արձաններ հայկական մակագրութեամբ: Ժաու քաղաքին մէջ կան հինգ ընտանիք, բոլորն ալ առեւտրականներ:

Ամբողջ Բրազիլիոյ հայ գաղութի զբաղումներ են 70 առհարիւր առեւտրական. 20 առ հարիւր ազատ արհեստաւորներ, 5 առ հարիւր բանուոր – արհեստաւորներ, 5 առ հարիւր գործարանատէրեր:

Գործարաններու մէջ առաջին տեղը կը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Լինում է չի լինում՝ մի խեղճ մարդ, անունը՝ Նազար: Էս Նազարը մի անշնորհք ու ալարկոտ մարդ է լինում, էնքա՛ն էլ վախկոտ, որ մենակ ոտը ոտի առաջ չէր դնիլ, թէկուզ սպանէիր: Օրը մինչեւ իրիկուն կնկայ կողքը կպած՝ նրա հետ դուրս գնալիս՝ տուն գալիս: Դրա համար էլ անունը դնում են վախկոտ Նազար:

Էս վախկոտ Նազարը մի գիշեր կնկայ հետ չեմքն է դուրս գալի: Որ շեմքն է դուրս գալի, տեսնում ճըրգճըրգան լո՛յս լուսնակ գիշեր, ասում է.

— Այ կնիկ, ինչ քարուան կտրելու գիշեր է....Սիրտս ասում է՝ վեր կաց, գնա Հնդստանից Սպահան – Շահի քարուանը կտրի, բեր տունը լցրու....

Կնիկը թէ՝

— Ձէնդ կտրի, տեղդ նստի. քարուան կտրողիս մռթիկ ալս....

Նազարը թէ՝

— Անզգամ կնիկ, ինչո՞ւ չես թող տանում՝ գնամ քարուան կտրեմ, բերեմ տունը լցնեմ: Էլ ի՞նչ տղամարդ եմ ես, էլ ինչո՞ւ եմ գդակ ծածկում, որ համարձակւում ես իմ առաջը խօսես:

Որ շատ կռւում է, կնիկը տունն է մըտնում, դուռը փակում:

— Հոգեմ էդ վախկոտ գլուխդ. դէ հիմի գնա քարուան կտրի:

Էս Նազարը մնում է դրանը: Վախից լեղապատառ է լինում: Ինչքան աղաչում պաղատում է, որ կնիկը դուռը բաց անի չի լինում, բաց չի անում: Ճարը կտրած՝ գնում է մի պատի տակին կուչ է գալի, դողալով գիշերն անց է կացնում՝ մինչեւ լոյսը բացւում է: Նազարը՝ խռոված, պատի տակին արեւկող արած սպասում է, որ կնիկը գայ տուն տանի, ու միտք է անում: Ամառուայ շոգ օր, զզզզացող ճանճեր՝ ինքն էլ էնքան ալարկոտ, որ ալարում է քիթը սրբի. ճանճերը գալիս են, սրա քիթ ու պռունգին վեր գալի, լցւում: Որ շատ նեղացնում են, ձեռը տանում է՝ երեսին զարկում է, ճանճերը ջարդւում են, առաջին վայր թափւում:

— Վահ, էս ի՞նչ էր...

Մնում է զարմացած: Ուզում է համրի, թէ մի զարկով քանիսն է սպանել, չի կարողանում: Մտածում է, հազարից պակաս չի լինի:

— Վահ, ասում է, էս էսպէս տղամարդ եմ եղել ու մինչեւ էսօր չեմ իմացե՛լ... Ես որ մի զարկով կարող եմ հազար շունչ կենդանի ջարդել — էլ ի՞նչ եմ էս անպիտան կնկայ կողքին վայր ընկել....:

Խստեղից վեր է կենում, ուղիղ գնում իրանց գիւղի տէրտէրի մօտ:

— Տէրտէր, օրհնեա՛ Տէր:

— Աստուած օրհնի, որդիս:

— Տէրտէր, քո չես ասել՝ էսպէս էսպէս բան:

Պատմում է իր քաջագործութիւնը ու հետն էլ յայտնում է, որ պէտք է իր կընկանից կորչի. միայն խնդրում է՝ իր արածը տէրտէրը գրի, որ անյայտ չմնայ, ամէնքն էլ կարդան, իմանան: Տէրտէրն էլ, կատակի համար, մի փայլասի կտորի վրայ գրում է. « Անյաղթ հերոս քաջն Նազար, որ մին զարկի՝ ջարդի հազար»:

Ու տալիս է իրեն:

Նազարը էս փալասի կտորը մի փայտի ծէբին ամրացնում է, մի ժանգոտած թրէ կտոր կապում մէջքը, իրեն հարեւանի իշին նստում ու գիւղից հեռանում:

Իրենց գիւղից դուրս է գալիս, մի ճամբայ է ընկնում ու գնում: Ինքն էլ չի իմանում, թէ էդ ճամբէն ուր է տանում:

Գնում է, գնում, մի էլ յետ է նայում, տեսնում է գիւղից հեռացել է: Խստեղ սիրտը ահ է ընկնում: Իրեն սիրտ տալու համար՝ սկսում է քթի տակին մրմռալ, երգել, իրեն իրեն խօսել, իշի վրայ բարկանալ: Քանի հեռանում է, էնքան վախը սաստկանում է, էնքան ձէնը բարձրացընում է, սկսում է գոռգոռալ, հայհոյ – հրոց անել, հետն էլ միւս կողմից էշն է սկսում զռալ: Էս աղմուկից ու աղաղակից թռչունները ծառերից են թռչում, նապաստակները թփերից են փախչում, գորտերը կանանչիցն են ջուրը թափւում:

Նազարը ձէնն աւելի է գլուխը գցում, իսկ որ մտնում է անտառը, թւում է, թէ ամէն մի ծառի տակից, ամէն մի թփի միջից, ամէն մի քարի յետեւից, որտեղ որ է գազան է յարձակուելու կամ աւազակ, սարսափած սկսում է գոռգոռալ, ո՛նց գոռգոռալ, ականջ ոչ լսի:

Դու մի ասիլ, հէնց էս ժամանակ մի գիւղացի ձին քաշելով անտառում՝ միամիտ գալիս է: Էս զարհուրելի ձէնը ականջն է ընկնում թէ չէ՝ կանգնում է:

— Վայ, ասում է, ո՞նց թէ իմն էլ էստեղ էր հասել. կայ–չկայ, էս աւազակներ են...

Ձին թողնում է, ընկնում է ճամբի սակի անտառն ու՝ երկու ոտն ունէր, երկուսն էլ փոխ է առնում ու փախչում:

Բախտդ սիրեմ, քաջ Նազար. գոռգոռալով գալիս է. տեսնում մի թամբած ձի ճամբի մէջտեղը կանգնած իրեն է սպասում: Իշից վայր է գալի, էս թամբած ձիուն նստում ու շարունակում իր ճամբէն:

Շատ է գնում, քիչ է գնում, — շատն ու քիչն էլ ինքը կ'իմանար, — գնում է ընկնում մի գիւղ. ինքը գիւղին անծանօթ, գիւղն՝ իրեն: Ո՞ւր գնայ, ուր չգնայ: Մի տանից զուռնի ձէն է լսում. ձին քշում է էս ձէնի վրայ, գնում է ընկնում մի հարսանքատուն:

— Բարի օր ձեզ:

— Այ Աստծու բարին քեզ, քարով, հազար բարի եկար:

— Համեցէք, հա, համեցէք, դէ՛, ղոնաղն Աստծունն է. սրան տանում են իր դրօշակով սուփրի վերի ծէբին բազմեցնում: Աչքը էն բարին տեսնի. ինչ որ լցնում են առաջը, — թէ ուտելիք, թէ խմելիք:

(1) ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾ ՈԳԻՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

Ռուսական թերթերու ինքնաքննադատութեանց քաղելով Գոլկէյթ համալսարանի ռուսական լեզուի եւ քաղաքակըրթութեան ուսուցչապետ Ալպերթ Փէրի ցոյց կուտայ թէ ստեղծագործութեան ոգին որքան տկար է Խ. Միութեան մէջ։ Կառավարական պաշտօնաթերթը «Իզվեստիա» 1952 Նոյեմբեր թիւին մէջ կ'ընդունի թէ մինչեւ իսկ սովետական ճարտարապետութեան եւ քանդակագործութեան մէջ կը պակսի գեղարուեստական տաղանդը։ Նովոսիպիրսքի մշակոյթի պալատը շինողները քննադատուեցան իրենց երազած խորաքանդակներուն համար։ Քանդակագործները պէտք է ներկայացնէին սովետական աշխատաւորները, կոլխոզի ագարակապանները, օդանաւորդները, արուեստագէտները եւայլն։ «Գաղափարը գեղեցիկ է, կը գրէ Մոսկուայի օրաթերթը, սակայն գործադրութիւնը հակա–գեղարուեստական է։ Բոլոր արձաններն ալ իրարու կը նմանին։ Անոնց մէջ չկայ նուազագոյն ակնարկը ազնիւ, ներշնչուած սովետ մարդու անձնաւորութիւնը։

Խորհրդային թատրոնին մէջ ալ չկայ ստեղծագործական յատկութիւնը, մասնաւորաբար կատակերգութեան մէջ, կը գրէ Կոստանդին Սիմոնով «Կոմսոմոլսքայա Փրաւտա»ի մէջ Նոյեմբեր 2ին։ Սովետ կատակերգութիւնները արուեստական գիւտեր են եւ չափազանց տաղտկալի – ձայն կուտան ուրիշ գրագէտներ Համայնավար Երիտ. Միութեան օրաթերթին մէջ։

«Փրաւտա» իր Հոկտեմբեր 23ի թիւին մէջ կը գրէ թէ ծաղրանկարներէն շատեր «երգիծական պատկերներ են առանց երգիծանքի»։ Միեւնոյնն է ծանուցումի պարագան, կը գրէր նոյն «Փրաւտա»ն Յուլիս 30ին, մատնանշելով «ճաշակի պակասը»։ Թերթը կը քննադատէր ծանուցում խմբագրողները, անոնց գեղարուեստական գաղափարներու աղքատութիւնը, ցուցափեղկ զարդարելու անշնորհքութիւնը։

Տգեղութիւն, անճաշակութիւն, ռուսերէն «խալդուրա» — յօդուածին գործածած բառերն են։

Ամէնէն աւելի կը գանգատին իրենց ճարտարապետական գծագրիչներուն դէմ։ Արդէն Մարտ 22ին Արհեստակցական Միութեանց թերթը, «Թրուտ» զանազանելով կ'արտայայտուէր Մոսկուայի կօշիկի գործատան մը արտադրութեան դէմ։ «Խանձծին մը կնոջ մուճակի եւ ոտնագնդակ խաղացողի մը կօշիկին… որոնք կարուած են կոպիտ դերձանով, որ աւելի յարմար պիտի ըլլար գետնախնձորի պարկի մը համար… երկար սեւ կապերը կոպտօրէն կապուած են անվերջանալի օղակներով»։

Յունիսին քննադատական այս արշաւը հասաւ իր ծայրագոյն աստիճանին։ Յաճախորդներու գանգատները կը միանային պաշտօնական յանդիմանութեանց արտադրողներուն դէմ։ Յունիս 13ին «Թրուտ» խմբագրականին մէջ կը գրէր տեսակ մը զարմանքով. — «Այս օրեր յաճախորդը կ'ուզէ այնպիսի ապրանքներ որ ոչ միայն տոկուն են, այլեւ խնամքով կարուած և նրբաճաշակ, ինչ որ կը գեղեցկացնէ մարդու կեանքը։ Եւ տակաւին շատ յաճախ կը տեսնենք խանութներուն մէջ դարաններ եւ պահարաններ, որոնք այո, տոկուն են, եւ սակայն կը վանեն իրենց երեւոյթով։» Եթէ նոյնիսկ սովետ. կօշիկները շատ վանող չեն երեւոյթով, շատ մը զոյգեր խանութներու դարաններու մէջ կը մնան անվաճառ, իրենց «հինցած ձեւին» համար։

Յունիս 7ին «Լիթերաթուռնայա Կազեթա»ն կը գրէր. — «Նայեցէք անգամ մը սա կերպասներուն… Կերպասագործներուն միակ տեսութիւնը այն է թէ սպառողին ճաշակը չի փոխուիր, եւ հետեւաբար միեւնոյն «ծաղկոլոր»ի գծագրութիւնը հիմա ալ կ'անցնի ինչպէս ժամանակին մեր մեծ մայրերուն հաճելի էր։ Շատ մը հնաձեւ կերպասներ կը մնան անվաճառ»։

Հիւսուածեղէնն ալ միեւնոյն բանն է, փողկապներ, գուլպաներ եւայլն։ «Փրաւտա»ն կը բողոքէր Յունիս 4ին թէ ահաւոր են, կոպիտ եւ անճաշակ։

Յունիս 21ին «Լիթերաթուռնայա Կազեթա»ն ցոյց կուտար ցանկը պատկերներու, շրջանակներու եւ ուրիշ ապրանքներու, որոնք շինուած էին Լենինկրատի մէջ, եւ պիտի գործածուէին յարկաբաժիններու համար, որոնք բոլորովին անճաշակ են։

Օգոստոսի սկիզբը Ալեքսիս Քօզիկին, որ անդամ էր Քաղաք. Բիւրոյին եւ նախարար թեթեւ ճարտարարուեստի, լսելով գանգատողները, խիստ հրահանգ տուաւ բարելաւելու համար «գեղարուեստական ձեւը» հիւսուածեղէնի եւ մանրավաճառ ապրանքներուն, որոնք կ'արտադրուէին սովետ գործարաններու մէջ։

«Իզվեստիա»ն Օգոստ. 6ին յայտնեց թէ ոսկեհիւս ձեռագործի խանութը Տորգինի մէջ պէտք էր որ այս դասակարգին մէջ մտնէր, իր թաւշեայ բարձիկներով տուփերը, բանուած ոսկեթելերով, ինչպէս և իր միւս արտադրութիւնները «գեղեցիկ գծագրութիւններ» ունին, սակայն կոպտօրէն եւ անճաշակ գործուած են։ Եւ իր սեփական վարպետները չունենալով, ձեռագործի խանութը իր գծանկարները կը ղրկէ դրացի ապաղէնի եւ թամբի խանութները, որպէսզի վարպետները շինեն։

«Թրուտ» Նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ կը գրէր Թաշքէնտէն թէ աղջիկներ այդ ասիական կեդրոնական քաղաքէն չեն առներ իրենց հօր գնած պուպրիկները ըսելով.– «Չեմ ուզեր, պուպրիկը հիւանդ է» որովհետեւ պուպրիկին երեսը ծածկուած էր ուռեցքներով եւ ճզմուածքներով։ Խաղալիքը չէր հրապուրեր մանուկը այլ կը վախցնէր։ Նոյեմբեր 8ին «Իզվեստիա» խմբագրականով մը ցոյց կուտար թէ Լըվովի մէջ (Լեմպէրկ) ապրանքները մաքսատան մէջ կը դիզուէին, որպէս «անճաշակ ապրանք»։

«Փրաւտա» Նոյեմբեր 6ին յանցաւորներուն մէջ դասեց աշխատանքի պահեստի դպրոցներուն ուսուցիչները։ «Ստեղծագործութեան Ոգին» խորագրով գրութեամբ կը շեշտէր թէ այդ ոգին կը պակսի Մոսկուայի ձեռական աշխատութեան դպրոցին շրջանաւարտներուն մէջ։ Յօդուածին հեղինակները, որոնք մասնագէտներ են կարմիր մայրաքաղաքին գործատան մէջ, կը գանգատէին թէ երիտասարդները սովորամոլութեամբ կը գործեն, «չէին սորված ստեղծագործօրէն կատարել աշխատանքը»։ «Մեր ձեռական աշխատանքի վարժեցնող դպրոցները ուշադրութիւն չեն դարձներ իրենց աշակերտներուն ստեղծագործական նախաձեռնութիւնը զարգացնելու»։ Ասկէ առաջ կուգայ ոգւոյն խեղճութիւնը եւ արտադրանքին ճաշակի պակասը։

Թ. Ա. Թ.

« ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ » Ը

Ամէն «Օր» իր իմաստը եւ դերը ունեցած է մեր ազգային կեանքին մէջ, ազգային շարժումին կենդանացման եւ տեւականութեան տեսակէտով։

Կապոյտ Խաչը ունի «Մանուկներու Օր»ը, իր «Օր»էն զատ, ամէն կերպով արժանի քաջալերութեան։

Կուգայ «Մայրերու Օր»ը զոր պէտք է սատանէ Չափահաս Որբերու Միութիւնը ի յիշատակ նախ իրենց սիրասուն մայրերուն, որ ինկան անգերեզման եւ երկրորդ ի յարգանս եւ ի պատիւ Հայ Մայրերուն։

«Հերոսներու Օր»ը, այլ անուամբ «Հ. Յ. Դ. Օր»ը արդէն ամէն տարի կուգայ մեզ յիշեցնել այն քաջերը որոնք ինկան իրմէ առաջ եւ իրմէ վերջ, աչքերը յառած հայրենի երկինքին։

Ունինք «Օր» մըն՝ մեր Մեծ Մեռելներուն, Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն։

Յետոյ կուգայ Մայիս 28ը, անմոռանալի օրը, ազատ եւ անկախ Հայաստանի հիմնարկութեան թուականը։

Բայց պէտք չէ մոռնանք թէ մեծ «Օր» մըն ալ ունինք մեր «Մշակոյթ»ին նուիրուած, որ շատոնց մոռցուած է։

Որո՞ւ կ'իյնայ շարունակել այդ մեծ «Օր»ն ալ որպէսզի չխզուի կապը հինին եւ նորին, գացողներուն եւ եկողներուն միջեւ, մանաւանդ այս ափերուն վրայ, լեզւի եւ փխրուն…

Կը կարծենք միայն «Համազգային»ի միութիւնը կրնայ սատանել նախաձեռնութիւնը, ամէն տարի սարքելով մշակոյթի «Օր»ը, անգամ մը նուիրուած լոգոսի, գրքի, բեմի, գեղարուեստի զանազան ճիւղերուն։ Անշուշտ իրեն պիտի գործակցին ուրիշ կրթական եւ գրական միութիւններ, արծարծելով ստեղծագործութեան կրակը եւ խանդավառելով նոր սերունդը։

ՄԷՆ – ՍԷ

գրաւեն կօշիկի գործարաններ, ինչպէս նաեւ կերպասի, մետաքսի, փողկապի, մետաղագործութեան, դերձանի, ճերմակեղէնի, ճամբորդութեան պայուսակի, թուղթէ քսակներու եւ գորգի գործարաններ։

Կան երկու երկրաչափ, ինը ատամնաբոյժ, երեք բժիշկ, մէկ քիմիագէտ, երեք տեղական թերթերու աշխատակիցներ եւ նորահաս երիտասարդութիւն մը որ սկըսած է զանազան դիրքեր գրաւել պետական իշխանութեան մէջ։ Ունինք մէկ երեսփոխան եւ մէկ քաղաքապետական խորհուրդի անդամ։ Ռիօ Կրանտէ Տօ Սուլ նահանգին մէջ կան 18 հայ ընտանիքներ, Մինաս Ժէրայէս նահանգի հինգ գլխաւոր քաղաքներու մէջ՝ 24 ընտանիք Հայեր, մեծ մասը Ֆէօրթ – Եօյցի։ Սեարա նահանգին մէջ 10 ընտանիք 56 անձ (մեկուսացած շրջան մը)։ Մաթօ Կրոսօ նահանգին մէջ ունինք 8 ընտանիք Հայեր, եւն.։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՄԿՈՒՍԻՆ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

«Փարի – Փռէս» կը գրէ թէ մեծապէս նուազած են համայնավար կուսակցութեան անդամները, թերթերուն սպառումը ինչպէս դրամը։ Այս նուազումը կը շարունակուի 1947էն ի վեր։

Թերթին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, 1946ին համայնավար կուսակցութիւնը 820 հազար անդամատետրեր բաժնած էր, 1948ին 650 հազար, 1950ին 500 հազար, 1950ին 450 հազար, իսկ 444 հազար 1952ին։

Արբանեակ կազմակերպութիւններն ալ ազդուած են, մանաւանդ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 1945ին ունէր վեց միլիոն անդամ, այսօր 1.500.000 կը հաշուեն իրական թիւը։ Հինգէն մէկը միայն համայնավար է, սակայն գրեթէ ընդհանուր շարքերը կը պատկանին համայնավար կուսակցութեան։

Միեւնոյն ընկրկումը ընտրական գետնի վրայ։ Համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցուց մօտ 20 առ հարիւր վերջին ժամանակի ընտրութեանց ատեն (մինչեւ 30 առ հարիւր հիւսիսային նահանգներուն մէջ)։ Կորուստը աւելի զգալի ճարտարական կեդրոններու մէջ քան թէ գիւղական շրջաններու մէջ։ Համայնավար կուսակցութեան վարիչները ցաւով հաստատեցին թէ փարիզեան վերջին ընտրութեանց մէջ, ձեռնպահներ կային, մինչեւ իսկ շարքերուն մէջ։

Նիւթական հասոյթներն ալ պակսած են։ «Սովորական» մուտքը կը գոյանայ 10 առհարիւր անդամավճարներէ, որոնց սակն է ամսական տասը ֆրանք չունեւորներու, 50 ֆրանք թոշակաւորներու, մինչեւ քսան հազար ֆրանք ամսական եկամուտ ունեցողներու, 150 ֆրանք 20էն 35 հազար ամսական ունեցողներու համար, իսկ 250 ֆրանք աւելի վեր։

Հասոյթին մնացեալ 90 առ հարիւրը կը գոյանայ հանգանակութենէ, նուէրներէ, քաղաքապետութեանց նպաստէն։ Եւ վերջապէս առեւտրականներու տուած դրամէն։ Սակայն այս վերջին աղբիւրը ըսկսած է ցամքիլ Սլանսքիի եւ Մոսկուայի բժիշկներուն ձերբակալութենէն ի վեր։ Բազմաթիւ հրեայ առեւտրականներ այլեւս չեն օգներ կուսակցութեան։

Համայնավար մամուլին սպառումը որ 1944ին 24.5 առ հարիւրն էր ամբողջ Ֆրանսական մամուլին, իջած էր 22.8 առ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—Նախ ինծի սպաննեցէք։

Սեւ ու չոր դէմք մը գրեթէ գալու իմ դէմքիս եւ ըսաւ խնդալով.

— Կիները սպաննելու հրաման չկայ, դուն անդին կորսուէ։

Այն ատեն լսեցի խորդալու պէս ձայն մը, կարծես մէկը կը խեղդուէր. ետիս դարձայ, աման… այդ րոպէին… ինչպէս ապրեցայ այդ րոպէն… մէկը Կարապետիս թեւէն բռնած կը քաշէր ու անիկա կ'ընդդիմանար, կը քաշքշուէր գետնին վրայ. վերջապէս ինքզինքը ազատեց թշնամիին ձեռքէն ու այնպիսի ձայնով մը որ ինծի անգամ անծանօթ թուեցաւ գոչեց.

— Ես իսլամ եմ, Մարգարէին խաթեր համար ազատեցէք ինծի…

Տղաս ինծի կը նայէր առանց ճանչնալու, կը նայէր ամբոխին, կը նայէր զինքը քաշող թշնամիին, կը նայէր ու բերանը կը ծռէր բան մը ըսելու համար. յուսահատութիւնը այնքան զօրաւոր էր որ հեռուէն կը լսուէր…

— Աղէկ, աղէկ, պատասխանեցին շատ մը ձայներ, քեզի թլփատելու կը տանինք։

Ու քանի մը հոգի վրան յարձակեցան ու սկսան քաշքշել։

Տղաս կէս դիմադրեց. հագուստները պատռեցան, ծունկերը գետին քսուելով սկրդուեր էին. անցած տեղին, հողին վրայ, արիւնի հետքեր կային։

— Վույ, վույ կը գոչէր անիկա հոն դառնալ փորձելով։.. մայրիկ, զիս սպաննելու կը տանին, մայրիկ… Ես մեռնիլ չեմ ուզեր, վույ, վույ ես մեռնիլ չեմ ուզեր…

Աման, աման… անկեց ի վեր վայրկեան չըլլար որ այդ ձայնը չլսեմ, վայրկեան չըլլար որ Կարապետիս ճերմկած դէմքը չտեսնեմ. ձայնը կարծես ականջիս մէջ մնացած է, իր հոգեվարքի պատկերը աչքերուս մէջ դրոշմուած է։

Ետեւնուն վազեցի, բայց չտեսայ. ասդին անդին թափառեցայ… ամէն կողմէն ինծի կը թուէր որ տղուս ձայնը կը լսեմ ու ճամբաս չփոխեցայ. ատեն մը ետքը դէմս ելաւ Սաֆիյէ հանըմ, Աղաը Գանըլըին քոյրը, ձեռքէս բռնեց ու դէպի իրենց տունը առաջնորդեց։

— Քեզի կը վայլէ աղջիկներուդ քովը ըլլալ, ըսաւ։

— Կարապե՞տս, հարցուցի արցունքէս խեղդուելով։

— Աստուծոյ ողորմութիւնը մեծ է, պատասխանեց… շատ չտանջուեցաւ։

Գիտէի արդէն ու կը սպասէի որ տըղուս սպաննուելուն լուրը առնեմ, բայց ականջներուս չհաւատացի… ցաւէս քար կտրած կեցայ Սաֆիյէին դիմացը։

— Նստինք, ըսաւ վշտացած ձայնով, ու ձեռքէս բռնելով տարաւ որ գետինը խսիրին վրայ տարածուիմ. այդ միջոցին պատմեց ամէն բան։

— Հօն էի ու աչքերովս տեսայ, ականջներովս լսեցի. մարդիկ գինովի ու խենթի պէս էին, զաւակը իր հօրը, եղբայրը եղբօրը զարնելու պատրաստ. այդպիսի գէշ րոպէներ կան Աստուծոյ մէջի սահմանած ժամերուն մէջ եւ այդ րոպէներէն մէկուն զոհ գնաց զաւակդ։

— Եավրում… եավրում կը գոչէի ես, արեւդ մարեցաւ, կեանքը այնքան քաղցր էր քեզի համար. ի՞նչ զէնքով զարկին, ո՞ւր տեղէդ զարկին, եարալը մարմինդ ո՞ւր մնաց. անգամ մըն ալ կեանք տայի քեզի… աչքերուս լոյսէն լոյս առ, իմ շունչէս շունչ առ եւ չորս կողմդ նայէ, կշտացիր կեանքէն… եավրում, ի՞նչ զէնքով զարկին քեզի…

— Գետին եղերքը տարեր էին, պատասխանեց Սաֆիյէ ու հոն Կարապետը Հալիպին հանդիպեցաւ. «Մէկ հողի վրայ ծնած, մէկ երկնքի տակ ապրած ենք, Հալիպ, ըսաւ, աղի, հացի հախ կայ մէջերնիս. մէկ ամանէ կ'ուտէինք, մէկ գաւաթէ կը խմէինք, խնայէ երիտասարդութեանս»։ Բայց անոնք մտիկ չըրին ու ձեռքերը կապեցին։ Հալիպ դանակը գօտիէն քաշեց ու մօտիկցաւ….

«Ես դանակէն կը վախնամ, գետը նետեցէք ինծի», ըսաւ Կարապետ վերջին անգամ։ Բայց Հալիպ ծիծաղելով մօտեկցաւ ու դանակը մինչեւ կոթը ընկերոջը ծոծրակին մէջ խոթեց. յետոյ գետը նետեցին զինքը… ամբողջ գետեզրը ժողվուած կը դիտէր. երկու անգամ արիւնոտ մարմինը ջուրին երեսը ելաւ եւ հոսանքէն քշուեցաւ, բայց Բէքաուլուն օղլու Խտըր գոչեց.

«Գետին ջուրը կարմրեցաւ կեավուրին անցած տեղէն, դեռ ողջ ըլլալու է» եւ երրորդ անգամուն երբ Կարապետ ջուրին երեսը ելաւ՝ վրան հրացան մը պարպեց։

— Երկինքը սեւցաւ ինծի համար, Սաֆիյէ… ըսի թուրք կնոջը երեսն ի վեր լալով. Աստուծոյ բոլոր կայծակները ձեր ոճիրները չպիտի կրնան պատժել. ո՞ր օրը եւ ո՞ր ժամուն ձեր քաւութեան ժամանակը հասած պիտի ըլլայ. Մայրերին, որբերին ու մօր արցունքներուն մէջ պիտի խեղդուիք։

Քանի կը խօսէի, անիկա կը տժգունէր. դողալով ձեռքս բռնեց ու մխիթարել փորձեց…

— Մի լար, մի լար, չատ էյլէյէթ չուրին, փառք տուր Ալլահին, գթած եղաւ ձեզի համար. դեռ ի՞նչ տանջանքներու մէջ մեռնողներ կան, ինչեր պատմեցին… ամէն մէկուն եղունգներուն մէջ Հայու արիւն կար։

Զիս առաւ եղբօրը տունը տարաւ ուր աղջիկներս մնացեր էին. իրարու քով եկանք ու սկսանք լալ։ Այլեւս մեզի մինակ չէին ձգեր. տանը կիներուն եկեր միացեր էին դրացիներն ալ ու մեզ շրջապատած էին։ Ոմանք կը հեգնէին մեր ցաւը. «Ո՞ւր է հուրրիյէթը…» ոմանք կը մեղքնային մեզի, իսկ ուրիշներ կը յանդիմանէին։

(Շար.) ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

հարիւրի 1946ին, եւ 12 առհարիւրի 1952–ին: Ութ տարուան մէջ երկուքուկէս մի–լիոնէն իջած է մօտ մէկ միլիոնի: Տար–ուան սկիզբէն «Մը Սուառ» եւ Մոնփէ–լիէի «Հայրենիքի Ձայնը» դադրեցան: Հաւանական է որ ուրիշ թերթեր ալ դադ–րին:

Այսպէս, առանց յիշելու ներքին վէճերը, թերթը կ'եզրակացնէ թէ համայ–նավար կուսակցութիւնը կ'ընկրկի ամէն ճակատի վրայ, եւ կը կորսնցնէ իր այն ազդեցութիւնը, զոր շահած էր 1940 — 1945ին:

թշնամիներուն դէմ, մաքառեցաւ մահն աչք առնելով»:

Այդ օրերուն Փարիզի մէջ ալ գտնուե–ցան կարմիր կամ ուղեկից բժիշկներ ո–րոնք ջերմապէս շնորհաւորեցին խորհր–դային իշխանութեան արթնութիւնը ...

× Ցարաբերութեանց բարւոքման տե–սակէտով ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1. Տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլ–լալով Մոսկուայի երգիծաթերթը, «Կրո–կոդիլոս», Ապրիլ 4ին լոյս տեսաւ առանց հակամերիկեան ծաղրանկարի մը: Թեր–թին այս թիւը նուիրուած է միայն Ռու–սիոյ ներքին բարքերուն քննադատու–թեան եւ թեթեւօրէն կը ծաղրէ Անգլիոյ խորհրդարանական սովորութիւնները:

2. Խ. Միութիւնը արտօնեց որ Մոս–կուայի անգլիական եւ ամերիկեան դես–պանութիւնները, որոնք տեղափոխուե–լու հրաման ստացած էին, մնան իրենց նախկին շէնքերուն մէջ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնա–թերթը, «Փրաւտա», Ապրիլ 6ի խմբա–գրականին մէջ կը մատնանշէ այն պա–տասխանատուները որոնք այս «դատա–կան սխալը» գործած են: Առաջինը կը կոչուի Ռիւմին, պետական ապահովու–թեան նախորդ նախարարը եւ քննիչ ատ–եանին պետը, որ բանտարկուած է ար–դէն: Թերթը կ'ըսէ թէ «Ռիւմին ժողո–վուրդի քողարկեալ թշնամի մըն էր, որ փոխանակ երեւան հանելու իրական լր–տեսները եւ վնասարարները, ինքն ալ դարձած էր քաղաքական արկածախնդիր մը, կը խարդախէր փաստաթուղթերը, անիրաւաբար կ'ամբաստանէր խորհրդա–յին քաղաքացիները, կը ծաղրէր մարդ–կային իրաւունքը եւ կը բռնաբարէր սահ–մանադրութիւնը»:

Պաշտօնաթերթը ուժգնօրէն կը ձաղկէ նաեւ բուն նախարարը, Ս. Իգնատիեւ, մեղադրելով իբրեւ «քաղաքականապէս կոյր եւ դիւրահաւան»: Բայց չըսեր թէ ինչ եղած է: Իգնատիեւ յաջորդած էր նախարար Աբակումովի, որուն համար անցեալ տարի կ'ըսէին թէ պաշտօնանկ եղած եւ ձերբակալուած է: Ետքոյ մե–ղադրանքներ կ'ուղղէ նախարարութեան այն պաշտօնատարներուն որոնք ուժ սը–ուած են Ռիւմինի գործունէութեան, ինչ–պէս եւ բժշկական յանձնախումբի անդամ–ներուն որոնք մասնակցած էին բժիշկնե–րու գործին քննութեան:

Պաշտօնաթերթը հաստատելէ վերջ թէ բժիշկներուն դէմ եղած ամբաստանու–թիւնները «սուտ զրպարտութիւններ էին պետութեան պարկեշտ եւ յարգելի գոր–ծակիցներու մասին», յարգանքով կ'ոգե–կոչէ Թատերագիր Միխոէլսը, որուն հա–մար ըսեր էին թէ կապի դեր կը կատա–րէր դաւադրութեան մէջ: Եւ կ'եզրա–կացնէ.

— «Ամէն խորհրդային քաղաքացի պի–տի պաշտպանուի Խ. Միութեան սահ–մանադրութեամբ: Պայմաններէն մէկն է այս, որպէսզի Խ. Միութեան ժողովուրդ–ները համախմբուին իրենց կառավարու–թեան շուրջը եւ զօրանան մեր հայրենի–քին ու իր միջազգային հեղինակութիւնը: Հիմա որ ընկերվարութիւնը յաղթական է մեր երկրին մէջ, պէտք է արթուն ըլլանք եւ պահանջենք որ յարգուին մեր օրէնք–ները: Երբ խորհրդային կառավարութիւ–նը բացէ ի բաց կը խոստովանի գործուած սխալները ժողովուրդին առջեւ, կ'ա–պացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը մեծ ուժ մըն է եւ թէ կառավարութիւնը կապուած է ժողովուրդին եւ կը վարէ քաղաքակա–նութիւն մը որ ճիշդ ու ճիշդ կը համա–պատասխանէ անոր շահերուն»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը հրամայեց մէկ տարի երկարաձգել պաշարման վիճակը, սկսելով Մայիս մէկէն: Այս բացառիկ վի–ճակը եւ գրաքննութիւնը հաստատուած էին 1952 յունուար 26ի անկարգութեանց հետեւանքով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապե–տը, Տոքթ. Ատընաուըր Նիւ Եորք հա–սաւ Բշ. օր: Առաջին անգամ է որ գեր–ման վարչապետ մը Հիւս. Ամերիկա կ'այ–ցելէ: Պաշտօնական բանակցութիւնները սկսան երէկ, Ուաշինկթընի մէջ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օրհ–ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Շա–ւիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Saint-Alignan: Գեղարուեստական բաժինին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խա–չի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ըն–կերուհի Ալիս Գավէզեանի:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օր–ուան համար միայն: Դիմել Տիկին Խաչբուլեան, 32 rue de Bercy Paris, Փարիզ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սը–րահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, Պանեէօ Բաշանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍ–ԵԱՆի: Նաեւ եւրոպական պարեր:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ:

Դիմել խմբագրութեան:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շա–բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սը–րահը: Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսայի ըն–կերվարականներ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ իրիկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ–ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Փիլմերէն մին: Կը մասնակցին Փրանսացի արուես–տագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ԱՊՐԻԼ — JEUDI 9 AVRIL 1953

29րդ տարի թիւ 7037 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Նոր շրջան 9րդ տարի թիւ 2448

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ

■

Իսկապէս աննախընթաց է ինչ որ տեղի կ'ունենայ Խ. Միութեան մէջ, ութ-տասը օրէ ի վեր ։

Օրը օրին արձանագրած ենք շարք մը բարենշան երեւոյթներ ։

Ամէնէն կարեւորը, Քորէայի գերինե-րու փոխանակութիւնը, անշուշտ պիտի դիւրացնէ զինադադարի բանակցութիւնները ։

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս անգամ ճամբան շատ հեռու չէ զինադադարէն մինչեւ պատերազմի դադարը ։

Սպասելով դէպքերու ընթացքին, փորձենք վերլուծել օրուան անակնկալը, — «մարդասպան» բժիշկներուն արձակումը ։

Խորհրդային տարեգրութեանց մէջ պատմական պիտի մնայ 1953 Ապրիլ 4ի պաշտօնական զեկոյցը, իր շնորհալից յայտնութիւններով ։

Ուրեմն, անցեալ յունուարին 15 ականաւոր բժիշկներ ձերբակալուած են «ապօրինաբար եւ առանց հիմնաւոր պատճառի»։

— «Սուտ են եւ կեղծ՝ այդ անձերուն դէմ կազմուած ամբաստանութիւնները եւ փաստաթուղթերը» ։

— «Կալանաւորներուն խոստովանութիւնները ձեռք բերուած են այնպիսի միջոցներով որոնք խստօրէն արգիլուած են խորհրդային օրէնքով»։

Եւ վերջապէս, պատասխանատուները ձերբակալուած են։ Առաջինը՝ պետական ապահովութեան նախկին նախարարը, Ռիումին, «ժողովուրդի քողարկեալ թշնամի մը»։ Երկրորդը՝ Սիմոնիգնատիյեւ, նոյնպէս նախկին նախարար եւ քարտուղար Կեդր. Կոմիտէի, «քաղաքականապէս կոյր եւ դիւրահաւան» ։

Ուրիշ պատկերալից բացատրութիւններ բոլորովին սեւ ցանկը կ'անցընեն այս երկուքը եւ միւս պատասխանատուները ։

Տակաւին կանուխ է, որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար այս աննախընթաց իրողութեան առթիւ ։

Լաւատես թէ յոռետես, ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ լուրջ խմորումներ տեղի կ'ունենան Խ. Միութեան մէջ ։

Մոսկուայի նոր վարիչները, — ինչպէս հինները ունին խորախորհուրդ դաղտնիքներ որոնց դժուար է թափանցել ։

Ժամանակն է որ պիտի լուսաբանէ շատ մը դէպքեր ։

Ամբողջ անցուդարձին մէջ, առաջին առթիւ աչքի կը զարնէ 15 բժիշկներու դէմ սարքուած դիւային դաւին հրապարակային մերկացումը ։

Այս մէկ հատիկ խոստովանութիւնը մեքենաբար կը տանի սա եզրակացութեան.

Ուրեմն «նուտի եւ խարդախութեան, «ստոր զրպարտութեանց» վրայ հիմնուած էին այն մահացու ամբաստանութիւնները որոնց գոհ գացին անհամար ականաւոր դէմքեր։

Ուրեմն, անպարտ էին անոնք որ գնդակահարուեցան անխնայ, Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ։ Սկսելով բոլշեւիկեան կուսակցութեան հիմնադիրներէն եւ մտաւորականներէն ։ Առանց երկիրի, ցեղի, ազգի եւ դիրքի խտրութեան։ Վարակելով նոյնիսկ արբանեակ երկիրները ...

Զանազարենք։ Ինչ որ տեղի կ'ունենայ, շատ աւելի պերճախօս է քան որ եւէ խորհրդածութեան ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՍԿՍԱՆՔ

Ուրեմն, չորս անգամ տպարան փոխած կ'ըլլայ «Յառաջ»ը, իր հրատարակութենէն ի վեր։

Առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1925 Օգոստոս 2ին։

Այն ատեն հազիւ երկու – երեք հայկական տպարաններ կային։

Երկար փնտռելէ վերջ, գտանք միակը որ կը ստանձնէր հրատարակութիւնը ։

Հանգուցեալ «Ներսէս Գեղեցիկ»ի տպարանն էր, հեռաւոր թաղի մը մէջ, Փասթէօր փողոց ։

Ամբողջ պատմութիւն մը՝ ինչպէս տպարանը, նոյնպէս տպագրիչը, իր սովորութիւններով ։

Ունէր - չունէր մէկ հատիկ սենեակ, բակի մը մէջ։ Քովն ալ՝ տպարանը, որուն բոլորտիքը բնակութիւն հաստատած էին բազմաւոր բնտանիքներ ։

Հանգուցեալ Համբարձում Մելիքեան, որ շատ կը հետաքրքրուէր հայերէն օրաթերթի մը հրատարակութեամբ, օր մը ուզեց գալ տեսնել «խմբագրատունը» ։

Ուրախութեամբ առաջնորդեցինք ։

Հազիւ խշտեակէն ներս մտած, հարցուց.

— Ո՞ւր պիտի նստի սրբագրիչը ։

— Խմբագիր, սրբագրիչ, վարչութիւն, բոլորը պիտի տեղաւորուին այս սենեակին մէջ ։

Բարի մարդը, որ երկար ատեն «Հորիզոն»ը հրատարակած էր Թիֆլիսի մէջ, զարմացաւ եւ մեղքցաւ։ Մանաւանդ երբ տպարանն ալ տեսաւ, սովորական մեքենայով մը եւ քանի մը արկղիկ տառերով.

— Էսպէս չի լինի։ Մի քիչ սպասէք, ես կը խօսիմ Գ. Մարտիրոսեանի հետ — կովկասահայ մեծահարուստ մը — եւ մի լինոտիպ մեքենայ բերել կը տանք Գերմանիայից ...

Անկեղծ էր մեր բարեկամը։ Բայց չուզեցինք սպասել։ Պայմանաւորուած էինք արդէն, եւ ճամբայ ելանք ։

Ուրեմն, թերթը լոյս տեսաւ խեղճուկրակ սենեակի մը մէջ, ուր մէկ - մէկ աթոռ ունէին խմբագիրը եւ Հրանտ Սամուէլ, իսկ անկիւն մըն ալ՝ մեր «առէքավիճ» Կ. Պետուշը, իբրեւ գործակատար ։

Եթէ երրորդ մը ներս մտնէր, մէկն ու մէկը ստիպուած էր իր աթոռը հրամցնել, ոտքի վրայ մնալով ։

Անսահման խանդավառութիւն ։

Քանի մը հարիւր օրինակ «Յառաջ» ծախուած էր ժամուն դուրը։ Անդին Սէն Միշէլի կրպակը նոր թերթ կ'ուզէր, առաջին երկու հարիւրը սպառած ըլլալով։

Երկրորդ օրը, թերթին տպագրութիւնը հազիւ սկսած, դուռ - դրացի թափեցան տպագրական մեքենային վրայ եւ արգիլեցին ։

— Քովի տունը հիւանդ կին մը կայ, դադրեցուցէք աղմուկը, եթէ ոչ մեքենան ջարդուփշուր կ'ընենք ...

Ստիպուեցանք դադրեցնել, տպագրութեան շարունակութիւնը ձգելով միւս օրուան ։

Թերթը Մ'արսէյլ կը հասնէր երկու – երեք օրէն, Լիոն՝ տասը օրէն ...

ՎԱՀԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ :— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւայլն ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցին հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Էջմիածինէն.— Քրիստոնեայ աշխարհը այսօր տօնում է Յիսուսի յարութեան աւետիքը որ հնչեց հին աշխարհում եւ նոր շարժման ու նոր կեանքի սկիզբը դրաւ։ Յիսուսի յարութեան աւետիքով վերակենդանացած աշակերտները արիասիրտ ու համարձակ դարձան եւ իրենց կրակոտ քարոզով բարոյապէս փտած աշխարհին բարոյական խտէալներ տուին ու վերակենդանացուցին։ Նոր աշխարհն էլ կարօտում է բարոյական վերածննդեան ։

Աղօթենք որ Փրկչի յարութեան հաւատքը զօրանայ համայն հոգեւորականութեան սրտերում որպէսզի նա եւս արիասիրտ ու համարձակ դառնայ եւ իր կրակոտ քարոզներով բարոյապէս վերակենդանացնէ նոր աշխարհը ։

Աղօթենք նաեւ որ փրկիչը յարութիւն առնէ եւ ապրի համայն մարդկութեան սրտերում, խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն բերելով իր հետ ։— ԳԷՈՐԳ Զ.

■

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ՝ պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Ազգ. Կեդր. վարչութեան նոր ընտրութիւնը պիտի կատարուէր Մարտ 31ին, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ։

Մէկ օր առաջ 36 ծխեղեցականներ հանաքուելով ընտրելիներու ցանկ մը պատրաստած են Կրօն. ժողովին համար։

× «Ժամանակ», որ միշտ պայքար կը մղէ Պատրիարքարանի դէմ, այս զեկոյցին առթիւ գրել կուտայ թէ ընտրութիւնը պիտի կատարուի համաձայն թիւ 5404 օրէնքին եւ թէ նոր մարմինը պիտի կոչուի «Մհրբէզ Միւթէվելլի Հէյէթի», թէ ընտրութեան պիտի մասնակցին Պոլսոյ բոլոր թաղերուն Հայերը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մեկնեցան տասը ամերիկացի թղթակիցները, մէկ շաբաթ կենալէ վերջ ։ Այս առթիւ շնորհակալութեան գիր մը ուղղեցին Գ. Մալենքովի ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճը տագնապի մը մատնուած է։ Երեք նախարարներ հրաժարեցան։ — Թուրք թերթերը կը գրեն թէ ապրիլ 6ին ահազանգի նշան տրուեցաւ Կովկասի սահմանագլուխին վրայ, երբ զինուորները ռազմափորձեր կը կատարէին ։ Գիւղացիները սրսի հրացաններ, բահեր, թիեր, դանակներ եւն. առնելով սահմանագլուխ վազեցին, դիմադրելու համար։ Հրամանատարը հանգստացուց, միեւնոյն ատեն գովելով իրենց արթնութիւնը ...

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հանդարտութիւնը վերահաստատուած է ։ Քանի մը հոգի ձերբակալուեցան, երբ կը փորձէին ցոյցեր կատարել ի նպաստ Շահին ։

ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ՝ Զատկի առթիւ, այս տարի շատ աւելի եղած են քան 1952ին։ Մահերու թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր (անցեալ տարի 58), վիրաւորներուն թիւը՝ 358, մեծ մասով ծանր։ Արկածներուն գլխաւոր պատճառը կը համարուի օդին անյարմարութիւնը։ — Երկաթուղիներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ 1.022.500 հոգի Փարիզէն գաւառ մեկնած էին արձակուրդի առթիւ ։

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

■

ՀԻՒԱՆԴ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԻՆ

Ապրիլ 7ին սկզբունքով համաձայնութիւնը կնքուեցաւ Ազգաժողովի եւ Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչներուն միջեւ, հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութեան մասին ։ Բուն գործադրութիւնը չէ սկսած տակաւին. բայց դաշնակից սպաները որեւէ դժուարութիւն չեն նախատեսեր ։

Կարմիրները խոստացած են քանի մը օրէն յայտնել թէ որքան գերիներ ունին փոխանակութեան համար։ Ազգաժողովին սպաներուն գլխաւորը «շատ նպաստաւոր եւ խրախուսիչ» կը գտնէ կարմիրներուն ընթացքը։ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ բանակցութիւնները այնքան դիւրին վերջացան որ, կը յուսացուի թէ ի վերջոյ պիտի յանգին զինադադարին ։ Ամբողջ խօսակցութիւնը տեւեց 36 վայրկեան ։

Տխուր հեգնութեամբ մը, մինչ բանակցութիւնները կը շարունակուէին, օդամարտ մը տեղի կ'ունենար ռազմադաշտին վրայ։ Ամերիկեան օդանաւեր խորտակեցին երկու թշնամի օդանաւեր, վնասելով ուրիշ եօթը սաւառնակներու ։

Գերիներու մասին կնքուած համաձայնութիւնը կը բաղկանայ ինը կէտերէ ։ Առաջին յօդուածին համաձայն, պիտի փոխանակուին բոլոր հիւանդ եւ վիրաւոր գերիները, մէջն ըլլալով անոնք որ զանազան տկարութիւններ ունին։ Երկու կողմերը պիտի հաղորդեն իրենց ունեցած հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներուն թիւը ։ Փոխանակելի գերիները պիտի յանձնուին Փան – Մուն – Ժոմի մէջ, 25ական հոգինոց խումբերով ։

Յառաջիկային պիտի քննուի նաեւ բոլոր գերիներու վերադարձի խնդիրը, որ բաւական բարդ հանգամանք ունի ։ Դաշնակիցները միշտ կը մերժեն գերիները իրենց երկիրը վերադարձնել բռնութեամբ ։

× Վերջին լուրի մը համաձայն, Խ. Միութիւնը հաւանած է որ զինադադարի բանակցութիւնները տեղի ունենան միայն Փան – Մուն – Ժոմի մէջ, ինչպէս կը պահանջեն դաշնակիցները եւ պիտի շեշտէ որ խնդիրը քննուի Ազգաժողովին մէջ ։

× ՄԱԿի Քաղաք՝ Յանձնաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Վ. Զորին, Գչ. օր մերժեց ամերիկեան այն բանաձեւը որ կ'առաջարկէր միջազգային քննութիւն մը կատարել մանրէական պատերազմի մասին եղած ամբաստանութեանց առթիւ։ Այս քննութեան փոխարէն, Զորին պահանջեց Ամերիկացիներէն վաւերացնել Ժընեւի 1925ի պայմանագիրը որ կ'արգիլէ մանրէական զէնքերը։ Եւ աւելցուց.— «Հաստատական պատասխան մը պիտի ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները տրամադիր են արգիլելու մանրէական զէնքերու գործածութիւնը»։ Խորհրդային պատուիրակը չափաւոր լեզու մը կը գործածէր, բայց եւ այնպէս մերժեց Ամերիկացիներուն պահանջած «անաչառ քննութիւնը»։

× Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ «ամերիկացի զինուորները եւ իրենց զինակիցները պէտք է Քորէա մնան որոշ ատեն մը, եթէ նոյնիսկ, հաշտութիւն կնքուի.»։ Իր կարծիքով, «զինադադարին յաջորդ ժամանակաշրջանը փորձի շրջան մը պիտի ըլլայ»։

38 ՏԱՐԻ

ԽՄԲ. — Ջերմ շնորհաւորութիւններ «Յուսաբեր»ի, որ ապրիլ 4ին լրացուց իր 38ամեակը: Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրականին մէջ.—

... Մեր պայքարը անձնական հիմ չունի եւ անձնական նպատակներ չի հետապնդեր: Եթէ կը պայքարինք, մեր անձին համար չենք պայքարիր: Այս պատճառով ալ մեր պարտութիւնները անձնական պարտութիւններ չենք նկատեր, ինչպէս որ անձնական յաղթանակներ չենք նկատեր մեր յաղթանակները:

Անձնապէս ոչ ոքի դէմ ենք, բայց իբրեւ Հայ՝ դէմ ենք ամէն բանի, որ վնասակար է մեր Դատին, մեր հայրենիքին, մեր իրաւունքներուն եւ մեր պահանջներուն:

Մենք մեզ «փրկիչ»ներ չենք համարեր, բայց կ'ուզենք առաջին գծին վրայ ըլլալ ազգին փրկութեան համար վաստակողներուն մէջ:

Ասիկա մեր պարտքն է եւ մեր իրաւունքը:

Անարժան պիտի ըլլայինք մեր դերին, կոչումին եւ առաքելութեան, թէ իբրեւ թերթ, թէ իբրեւ կուսակցութիւն, եթէ չընէինք մեր կարելին, երբեմն նոյնիսկ անկարելին՝ փրկութեան այս գործին բերելու համար մեր համեստ նպաստը, խօսքով եւ գործով:

Երբեք նկատի չենք առներ մեր ուժը — եւ մեր հակառակորդին ուժը — այն պայքարին մէջ, զոր կը մղենք յանուն մեր ազգային Դատին, մեր դարաւոր Հայրենիքին եւ անժխտելի իրաւունքներուն:

Ան՝ որ մանր հաշիւներ կ'ընէ, կը դնդեւի, կը վարանի, կ'ընկրկի, կը սակարկէ, զինուոր մը չէ, դասալիք մըն է, որ ռազմաճակատ գացած է պարապ փամփուշտներով:

Զինուորը կը մտածէ միայն առաջ երթալու մասին, դասալիքը կը մտածէ միայն ետ երթալու մասին:

Զինուորը ուխտեալ մըն է, դասալիքը ուխտադրուժ մը:

Այս է պատճառը, որ հաշուի չենք առներ, թէ ով կայ մեր առջեւ կամ մեզի դէմ: Չենք իսկ մտածեր, թէ «ո՞վ ենք մենք, պետութի՞ւն, մե՞ծ պետութիւն»: Կը մտածենք միայն մեր իրաւունքներուն մասին, մեր Դատի մասին, մեր ազգային պահանջներու մասին:

Երբ մէկ անգամ, միայն մէկ անգամ հրաժարեցար իրաւունքներէդ, այլեւս ոչ ընդունակ ես իրաւունքներդ պաշտպանելու, ոչ ալ արժանի՝ իրաւունքներ ունենալու:

... Մեր թերթը կուսակցական թերթ է եւ հաւատարիմ է կուսակցութեան քաղաքական ուղեգծին:

Քաղաքականին հետ մեր թերթը ունի նաեւ բարոյական մտահոգութիւններ: Ինքզինք յարգող ամէն թերթ պէտք է հսկէ հանրային բարոյականին վրայ: Թոյլ տալ, որ խաթարուի այս բարոյականը կամ անճանաչելի բանի մը վերածուի, կը նշանակէ ոչ միայն քաջալերել բարոյականի անկումը, այլ եւ կամովին մեղսակից ըլլալ այդ անկումին:

Մեր այս ըմբռնումն է, որ կրցած է առողջ պահել մեզ:

Պարտութիւնները, հալածանքները, բուռն ու անասնական ատելութիւնը, ոմանց թշնամութիւնը, ուրիշներու անտարբերութիւնը կրնային մինչեւ հիմա փոշիի վերածած ըլլալ մեզ, եթէ մեզ վարող ոգին առողջ ոգի մը չըլլար:

Հակառակ այս բոլորին եւ հակառակ մեզ շրջապատող, գրեթէ մեզ օղակի մէջ սեղմող ներքին եւ արտաքին ուժերուն, այնուամենայնիւ մենք մեզ կը նկատենք անպարտելի:

Ասիկա «պատառախօսութիւն» է հոգիով տկարներուն համար. մեզի համար, ընդհակառակն, ասիկա մեր արդար Դատին հանդէպ մեր ունեցած ամուր հաւատքն է:

Երբ մեռնի այս հաւատքը մեր մէջ, մենք իսկ կը դառնանք մեր գերեզմանափորը՝ ըսելու համար մեր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն. «Դաշնակցութիւնը անելք չունի այլեւս»:

Մենք այն կարծիքին ենք, թէ մեր մամուլին դերը ոչ լուր տալն է, ոչ ալ ոճիր արկած պատմելը:

Այս ձեւով ըմբռնուած թերթը խանութ է եւ ոչ թէ «եօթներորդ մեծ պետութիւն»:

Մեր ծանրաչափը, այս կէտին մէջ, սովորական այն ծանրաչափը չէ, զոր ուրիշներ ընդունած եւ գործածած են առաւել կամ նուազ փայլուն կերպով: Մեր հետապնդած նպատակն է ժողովուրդը դարձնել ոչ միայն իր պարտականութեանց տէրը, այլ եւ տէրը իր իրաւունքներուն:

Պաշտպանել այդ իրաւունքները, ամէն տեղ, ամէն առիթով եւ ամէն ժամ, մեր պարտքն է, ինչպէս մեր պարտքն է յիշեցնել մեր պարտականութիւնները՝ մեզի եւ ուրիշներուն: Պարտքի եւ իրաւունքի փոխադարձ յանձնառութիւն մըն է արդէն ինչ որ մենք կը կոչենք Սահմանադրութիւն, անգիր ըլլայ ան թէ գրուած:

Ճանչնալ պարտականութիւնները, բայց ճանչնալ նաեւ իրաւունքները:

Զիջումի պարտականութիւնը կատարել, բայց նաեւ չվախնալ իրաւունքը պաշտպանել:

Ուրիշ բան չէ մեր ըրածը մինչեւ հիմա եւ ուրիշ բան պիտի չըլլայ նաեւ ասկէ ետք:

Ներկայ պայմաններուն հետեւանքով, Սփիւռքահայ թերթերը ստիպուած են կատարել ոչ միայն օրաթերթի կամ լրաթերթի, այլ եւ հանդէսի դերը, քաղաքական գծին առընթեր մշակելով նաեւ գրականութիւն եւ արուեստ:

Նորերը, այլ մանաւանդ նորագոյնները, հազիւ նախակրթարան մը աւարտած, կամ կը սկսին յաճախել օտար վարժարաններ եւ կամ ուղղակի կը մտնեն կեանքի մէջ, ապրուստ մը ճարելու, յաճախ նաեւ իրենց ընտանիքին բեռը թեթեւցնելու մտահոգութեամբ:

Երկու պարագային ալ գրեթէ կը կտրուին հայ կեանքէն, հայ գրականութենէն, հայ արուեստէն:

Մեր թերթերը, հետեւաբար, ուսուցչի եւ դաստիարակի յաւելեալ դեր մը ունին կատարելիք: Թէ պիտի չխզեն կապը անցեալին եւ ներկային, հին սերունդներուն եւ նոր սերունդներուն միջեւ, եւ թէ միաժամանակ վառ պիտի պահեն Լուսաւորչի կանթեղը:

Այս պատճառով ալ մեծ կարեւորութիւն տուած ենք միշտ ծանօթացման այս գործին: Ուզած ենք հաղորդ պահել նորերը իրենց հայրերուն, նոյնիսկ նախահայրերուն գրական վաստակին, ամէն առիթ օգտագործելով այս նպատակին համար:

Այս նոյն նպատակին կը ձգտի արդէն, մասնաւորաբար մեր Շաբաթ օրուան թիւերուն մէջ, մեր գրողներուն ծանօթ եւ անծանօթ նշխարներուն վերհրատարակութիւնը «Հին էջեր» ընդհանուր խորագրին տակ: Պիտի ուզէինք աւելին ընել, եթէ ունենայինք աւելի լայն տեղ: Որովհետեւ գիտենք, թէ մեր ընթերցողները հաճոյքով կարդացած են միշտ այդ էջերը, որոնք «հին» են ժամանակով միայն, բայց «նոր» են իրենց արժէքով:

Քիչ է ինչ որ կրցած ենք ընել յանուն հայ գրականութեան: Մեր թերթը առաւելաբար քաղաքական թերթ է եւ չի լրացներ, չի կրնար լրացնել զուտ գրական հանդէսի մը ակնկալուած պայմաններն ու պահանջները: Սակայն կ'արժէ, որ գրականութեան եւ արուեստի նուիրուած մեր պարբերաթերթերը իրենք կատարեն այս պարտքը, իրենց ճաշակը ունենալով առաջնորդ եւ ուղեցոյց: Ասիկա կարեւոր է մանաւանդ այն պատճառով, որ հայ գիրքը թէ նուազ մատչելի է ընթերցող բազմութիւններուն եւ թէ յաճախ անգտանելի է հրապարակի վրայ:

Հայ թերթը միակ կամուրջն է ներկայիս երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ ցրուած հայ բեկորներուն միջեւ: Մենք ալ, ուրիշներու կարգին, կ'ընենք մեր կարելին՝ այս կապը աւելի սերտ եւ աւելի ամուր պահելու համար: Երբեմն աննշան կարծուած տեղեկութիւններուն իսկ արձագանգ կ'ըլլանք, այս միակ նպատակը ունենալով աչքի առջեւ:

Հիմա կուգանք կը հասնինք հայ լեզուին, որուն աննահանջ պահակը պէտք է ըլլայ հայ թերթը՝ իր կոչումին, իր առաքելութեան իսկ բերումով:

Աւաղ, ամէն պայքարի մէջ պարտուեր ենք, հիմա պարտուելու վրայ ենք նաեւ լեզուի պայքարին մէջ:

Պիտի խօսինք այս մասին յարմար առիթով:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ:

Գաղտնապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը:

Հարկադրուած էինք այս տեղափոխութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար:

Ըսենք անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՄԲ:

ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր շատոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ դուռ կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, թղթատար, պետական եւ ընկերային տուրքեր եւն):

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, որուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամներու աջակցութեան:

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ անփոփոխ:

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հատավաճառի եւ բաժնեգրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբերութիւնը:

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորական ծախքերուն հազիւ անգամ չի թեթեւցներ:

ՏԱԿԱՒԻՆ ՃՇԴԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ:

ՈՒՐԵՄՆ, ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ:

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գինները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ:

Մենք միշտ զգուշացած ենք անամէջ «ռէքլամ»ներէ: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին շարք մը օրաթերթեր հրատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի տպաքանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի:

Մեր եկամուտի միակ աղբիւրը, մեր ժողովրդային հիմնադրամը կը կազմեն ընկերներու եւ բարեկամներու համակրանքը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները:

ՄԵՆՔ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒՆԻՆՔ:

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի օգնեն մեզի:

Ի՞նչ կը սպասենք:— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գինները եւ ազատիլ նիւթական տագնապներէ:—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈԽԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ: (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷՍԷՆ ՊԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ:

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ:

4. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման:

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփոխումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին: (Պատերազմի դադարէն ետք, վերհրատարակումը սկըսաւ 1945 Ապրիլ 8ին):

Արտաքին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւագոյնս ծառայելու համար իր առաջադրութեանց, համաձայն հայ ժողովուրդի շահերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական դաւանանքին եւ հայկ. մշակոյթի յարաճուն պահանջներուն:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հարսանքաւորները հետաքրքրւում են իմանալ, թէ ո՛վ է էս տարօրինակ անծանօթը: Նրանցից մէկը մինչ բռնում է իր կողքի նստածին ու հարցնում, սա էլ իր կողքի նստածին է [illegible], էսպէս հերթով իրար բոթելով ու հարցնելով բանը մնում է վերի ծէրին նստած տէրտէրին: Տէրտէրը մի կերպով ղոնաղի դրօշակի վրայ կարդում է.

«Անյաղթ հերոս քաջն Նազար, որ մի զարկի՝ ջարդի հազար»:

Կարդում է ու զարմացած յայտնում է իր կողքի նստածին, սա էլ իր կողքի նստածին, սա էլ երրորդին, երրորդը՝ չորրորդին, էսպէսով հասնում է մինչեւ դրան տակը, ու ամբողջ հարսանքատունը դղրդում է, թէ բա չէք ասիլ, ղոնաղն է ինքը՝

«Անյաղթ հերոս քաջն Նազար, որ մի զարկի՝ ջարդի հազար»:

— Քաջն Նազարն է հա՜... բացականչում է պատահականօրէն մէկը. ինչքան է փոխուել, միանգամից [illegible] չճանաչեցի:

Ու մարդիկ են դուրս գալիս, որ պատմում են նրա արած քաջագործութիւնները, հին ծանօթութիւնն ու միասին անցկացրած օրերը:

— Հապա ինչպէս է որ, մարդը հետը ոչ մի ծառայ չունի, զարմանքով հարցնում են անծանօթները:

— Էդպէս է դրա սովորութիւնը, ծառաներով ման գալ չի սիրում: Մի անգամ ես հարցրի, ասաւ՝ ծառան ինչ եմ անում, ամբողջ աշխարհն իմ ծառան է ու իմ ծառան:

— Հապա ինչպէս է, որ մի կարգին թուր չունի, էս ժանգոտ երկաթի կտորն է մէջքին կապել:

— Շնորհքն էլ հէնց դրա մէջն է, որ էս ժանգոտ երկաթի կտորով մին զարկեց՝ ջարդեց հազար, թէ չէ լաւ թրով — ինչ կայ որ, սովորական քաջերն էլ են ջարդում:

Ու ապշած ժողովուրդը ոտքի է կանգնում, խմում է Քաջ Նազարի կենացը: Իրենց միջի խելօքն էլ դուրս գալիս ճառ է խօսում Նազարի առաջ, ասում է՝ Մենք վաղուց էինք լսել քո հռչակը, կարօտ էինք երկար տեսնելու եւ [illegible] ենք, ու [illegible] ենք մեզ մէջ: Նազարը հառաչում է ու ձեռքը թափ է տալիս: Ծաղրականները [illegible] իրար աչքով են անում, հասկանում են թէ [illegible] հառաչանքն ու ձեռքի թափ տալը ինչ-քան բան են նշանակէ:

Աշուղն էլ, որ էնտեղ էր, ձեռաց երգ է յօրինում ու երգում.

Քաջով լցրած, հազար քաջի,
Հրշէկ արծիւ մեր սարերի,
Փառք ու պարծանք մեր աշխարհի,
Անյաղթ հերոս Քաջքն Նազար,
Որ մին զարկեց, ջարդեց հազար:

Խեղճ սպկարին դաշտաէն,
Ազատ կ'անես ամէն ցաւէն,
Մեզ կը փրկես անիրաւէն,
Անյաղթ հերոս Քաջքն Նազար,
Որ մին զարկես, ջարդես հազար:
Մեռնող [illegible] մեռէ[illegible] դըրօշին,
Մէյքիդ թրին, [illegible] ռաշին(*)
Նրա [illegible], [illegible], [illegible],
Անյաղթ հերոս Քաջքն Նազար,
Որ մին զարկես, ջարդես հազար:

Ու ցրուելով հարբած հարսանքաւորները տարածում են ամէն տեղ, թէ գալիս է:

Անյաղթ հերոս Քաջքն Նազար, որ մին զարկի, ջարդի հազար:

Պատմում են նրա զարմանալի քաջագործութիւնները, նկարագրում են նրա ահռելի կերպարանքը: Ու ամէն տեղ իրենց նորածին երեխաների անունը դնում են Քաջ Նազար:

Հարսանքատնից հեռանում է Նազարն ու շարունակում է իր ճամբէն: Գնում է հասնում մի կանանչ դաշտ: Էս կանանչ դաշտում ձին թողնում է արածի, դրօշակը տնկում է, ինքն էլ դրօշակի շուքում մի պառկում քնում:

Դու մի ասիլ՝ [illegible] հսկայ եղբայրներ կան, [illegible], էս [illegible] նրանցն են, իրենց ամբողջ էլ [illegible]: Էս հսկաները [illegible] են [illegible], որ մի մարդ եկել է իրենց հանդում վեր է եկել: Շատ են զարմանում, թէ էս ինչ սրտի տէր մարդ պէտք է լինի, քանի գլխանի, որ առանց [illegible] եկել է իրենց հանդում հանգիստ վեր է եկել ու ձին էլ բաց թողել: Ամէն մէկը մի գուրզ (**) ունէր, քառասուն լիտրանոց: Էս քառասուն լիտրանոց գուրզերը վերցնում են գալիս: Գալիս են ինչ են տեսնում. Հէնց մի ձի արածում է, մի մարդ կողքին քնած, գլխավերեւը մի դրօշակ տնկած, դրօշակի վրէն գրած.

Անյաղթ հերոս Քաջքն Նազար, որ մի զարկի, ջարդի հազար:

Վա՜յ, Քաջ Նազարն է... մտածում են [illegible] ու մնում են [illegible]: Դու մի ասիլ՝ [illegible] [illegible] է [illegible]: [illegible], չորացած սպասում են, մինչեւ Նազարն իր քունն առնում է ու [illegible] աչքերը բաց է անում, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] չի մնում: [illegible] է իր դրօշակի յետեւ ու [illegible], [illegible]:

(2) Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(*) Ըէնծիկ ձի, [illegible], [illegible] ձիու անունը):

(**) Մկուրդ, [illegible]:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՐԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ամերիկեան գործակալութիւն մը շահեկան տեղեկութիւն մը կը հաղորդէ Իրանի տնտեսական կացութեան մասին, բացատրելով թէ այդ երկիրը ինչպէս կրցաւ դիմանալ այն տագնապին որ կը սպառնար Անգլօ-Իրանեան Ընկերութեան վտարման հետեւանքով:

Երբ 1951ին քարիւղի ազգայնացման օրէնքը դադրեցուց Անգլօ-Իրանեան ընկերութեան գործունէութիւնը, բոլոր մարգարէները միաձայնութեամբ կը նախատեսէին տնտեսական փլուզում եւ կառավարական սնանկութիւն, եթէ անմիջապէս միջոցներ ձեռք չառնուէին որպէսզի Ապատանի քարիւղը նորէն հոսէր: Այս մարգարէները զօրաւոր հիմքեր ունէին յոռետեսութեան համար: Քարիւղի եկամուտը կը կազմէր պետական հասոյթներուն 30 առհարիւրը:

Տագնապը անխուսափելի կը համարուէր, քանի որ կառավարութիւնը ստիպուած էր վճարել իր պաշտօնեաներուն, օտար դրամ գտնել ներածման համար եւ գոցել Քարիւղի Նորակազմ Ազգ. Ընկերութեան բացը, ճարելով անոր 40.000 անգործ բանուորներուն աշխատավարձքը: Ընդհ. կարծիքը այն էր թէ Իրան պիտի մատնուի տնտեսական եւ քաղաքական տագնապի մը, թերեւս իյնալով Թուտէ կուսակցութեան ձեռքը (համայնավար):

Քարիւղի ազգայնացումէն գրեթէ երկու տարի վերջը չիրականացան այս յոռետես գուշակութիւնները: Կառավարութեան պաշտօնեաները եւ Քարիւղի Ազգ. Ընկերութեան անգործ բանուորները կը ստանան իրենց թոշակը եւ օրավարձը: Երկիրը յաջողած է հաւասարակշռել իր արտ. առեւտուրը, իսկ Թուտէն աւելի տկար կ'երեւայ այսօր քան 1951ին:

Երկիրը ի՞նչպէս կրցաւ դիմանալ այս կացութեան:

Ահաւասիկ իրազեկ աղբիւրէ քաղուած տեղեկութիւններ այս մասին.—

Կառավարական պաշտօնեաներու թոշակները կը ճարուին ելմտական հնարքով մը որ կրնայ վտանգաւոր համարուիլ սովորական պարագաներու մէջ: Գումարը կը գոյանայ ներկայ տարեշրջանի տուրքերէն եւ Իրանի ազգ. դրամատան տրամադրած լայն վարկերէն: Այսինքն դրամատունը նոր թղթադրամներ կը տպէ, ինչ որ երբեք արտօնուած չէ Խորհրդարանին կողմէ, բայց անցեալ ամառ վարչապետ Մոսատեղ լիազօրութիւն ստացաւ հրամանագիր — օրէնքներ հրատարակելու: Նոր թղթադրամ տպելու այս եղանակը անշուշտ անպատեհութիւններ ունի, բայց Իրան տարիներով զգուշացած է այդ քաղաքականութենէն, որով մեծագումար պահեստ դիզած է դիմանալու համար, մինչեւ որ վտանգաւոր կէտին հասնի:

Իրան ունի 120 միլիոն տոլարի ոսկի պահեստ, առանց հաշուելու տասը թ.ն. ոսկին որ ի պահ դրուած է Ռուսիոյ մէջ: Իրան միշտ հարիւրին հարիւր երաշխաւորութեան գումար պահած է, այսինքն աւելի բարձր քան շատ մը ազգեր: Ցորչափ ժողովուրդը խուճապի չէ մատնուած երաշխաւորութեան այդ գումարը կրնայ իջնել մինչեւ որ իրական տագնապ մը սկսի:

Իրանի արտաքին առեւտուրը հաւասարակշռուած է շատ պարզ հնարքով մը,— Փոխանակութեան ազատ սակերով: 1951էն ի վեր րիալը 32էն 80ի իջած է մէկ տոլարի վրայ: Կը նշանակէ թէ ներածումները շատ սուղ են, ուրեմն Պարսիկները պակաս ապրանք կը ներածեն: Առանց արտակարգ միջոցներ ձեռք առնելու Իրան իր ներածումները 50 առ հարիւր կրճատած է քարիւղի ազգայնացումէն ի վեր:

Այս կրճատումը կրնայ ժուժկալութիւն համարուիլ արեւմտեան շատ մը ազգերու համար, բայց աննշան ազդեցութիւն կը գործէ սովորական Պարսիկին վրայ: Կրճատումներուն հետեւանքը ամէնէն առաջ կը զգան բարձր դասերը, որոնք ստիպուած են հրաժարիլ շատ մը պերճանքներէ:

Ժողովուրդին 70 առ հարիւրը որ գիւղերու մէջ կ'ապրի, հազիւ կը սպառէ որ հէչ բան որ երկրին մէջ արտադրուած չըլլայ: Իրանի տնտեսութիւնը տակաւին մեծ մասով հողագործական է եւ ժողովուրդը նախնական կեանք մը կը վարէ ու չազդուիր արտաքին առեւտուրի նրբութիւններէն:

Ներածումներու կրճատման հետ անցեալ տարուան պատուական հունձքը օգնեց հաւասարակշռելու Իրանի արտաքին առեւտուրը: Երկիրը այս տարի կ'արտածէ 50 – 60 հազար թոն բրինձ, քանի հազար թոն բամպակ, եւ մեծաքանակ միրգ: Այս արտածումները կը փոխարինեն բոլոր ներածումները, բացի շաքարէն: Ցետամնաց երկիրներու վարկերէն (Թրումընի ծրագրի Դ. կէտ) շաքար կը ծախուի Իրանի րիալով, եւ ուրիշ փոխանակութիւններ կը ճարուին:

Հաւասարակշռութեան մէջ կարեւոր դեր կը կատարեն նաեւ Իրան փոխադրուած տոլարները: Վերջին երկու տարիներու ընթացքին այս ճամբով Իրան մտած է 43 միլիոն տոլար, միջին հաշուով գրեթէ կէսը այն եկամուտին զոր Անգլօ-Իրանեան ընկ.ը կը վճարէր կառավարութեան:

Ապատանի 40000 բանուորներուն օրավարձը կը վճարուի, Քարիւղի Ազգ. Ընկերութեան տրամադրած վարկէն: Ընկերութեան բացը պիտի շարունակուի մինչեւ որ կարելի ըլլայ կարգադրութեան մը յանգիլ եւ կամ մինչեւ որ Իրան սկսի ծախել իր քարիւղը:

Նոյնիսկ ամէնէն համեստ քանակութեամբ վաճառումը կրնայ օգնել այս նպատակին: Տարեկան երեք միլիոն թոն, այսինքն Անգլօ-Իրանեան ընկերութեան արտադրութեան մէկ տասներորդը կրնայ գոցել բացը եւ նպաստել պետական ելեւմուտքին հաւասարակշռութեան: Այս առթիւ ըսենք որ քարիւղատար նաւերը հետզհետէ կը բազմանան, այնպէս որ տարեկան երեք միլիոն թոնը մեծ բան մը չէ:

Իտալական Սուփոր ընկերութիւնը հաւանած է տարեկան մէկ միլիոն թոն քարիւղ գնել Իրանէն: Անշուշտ այս միջոցներով, Իրան կրնայ ազատ մնալ տնտեսական աղէտէ մը, բայց շատ աւելի մեծ եկամուտներ պէտք է ճարուին, զարկ տալու համար երկրին տնտեսական զարգացման:

Թ. Ա. Բ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շնորհիւ Համախմբերգի «Եփրատ» միութեան կողմէ կազմակերպուած երկու ձեռնարկներուն, մէկը Մարտ 28ին, Սալ Մազընոյի մէջ, իսկ երկրորդը Մարտ 29ին, Կիրակի իրիկուն, Քաֆէ Նուայի մէջ, մեր հայրենակարօտ ժողովուրդին առիթ մը տրուեցաւ լսելու Գ. Մ. Գարսամեանի խիստ շահեկան դասախօսութիւնները, նուիրուած՝ մեր բնագաւառի նահատակ մտաւորականներու յիշատակին:

Ուրիշներուն ձգելով գրական դասախօսութեան նկարագրութիւնը, կը փութամ երկու խօսք ըսել թէյասեղանի մասին, որ տրուեցաւ ի պատիւ դասախօսին: Գնահատելի էր կարգադիր յանձնախումբին աշխատանքը: Դասախօսութենէն օգտուեցան նաեւ Գուլվառ Օտոյի Նոր Սերունդը, ինչպէս եւ «Համազգային»ի Մարսէյլի մասնաճիւղը: Թէյասեղան երեկոյթին կը նախագահէր Գեղամ Ծերիկեան:

Գ. Մ. Գարսամեան խօսեցաւ Թլկատինցիի մասին, նկարագրելով ականաւոր գրագէտին կեանքը գիւղին ու քաղաքին մէջ: Նահատակ Թլկատինցին մինչեւ վերջին շունչը հաւատարիմ մնաց գիւղի գրականութեան, միեւնոյն ատեն սերունդներ դաստիարակելով: Հայկ. մշակոյթի առաքեալ մըն էր ան:

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով, կարկանդակով: Խօսեցան նաեւ Գ. Գ. Կ. Փոլատեան, Տ. Թաղոյեան, եւ Տիգրան Փիրանեան: Ցայտագիրը կը պարունակէր երգեր եւ արտասանութիւններ: «Եփրատ» Միութեան սարքած վիճակահանը շահեցաւ 240 թիւը, մեծադիր նկար մը, գեղեցիկ շրջանակով, որ կը ներկայացնէ Ռուբէն Զարդարեանը, Թլկատինցին, Փրոֆ. Սողիկեանը, ընկեր Կարօն եւ Բժ. Պէննէն: Ներկաները ուշ ատեն մեկնեցան, միասին տանելով հայրենի բնագաւառի քաղցրիկ յիշատակները:

Կար. Տէրտէրեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ գոյացած է մոմավառութենէն Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Հ. Օ. Միութեան 43րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ, Մարտ 1ին: Մասնակցած են եօթը մասնաճիւղեր: Այս առթիւ ճառ մը խօսած է Տիկին Գ. Կանայեան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ուոթըրթաունի (Մ.Նահանգներ) Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի անդամներէն Տիգրան Կարապետեան մեռած է Մարտ 8ին: Գործօն դեր կը կատարէր Կոմիտէին մէջ:

× Զարեհ Մերճանեան (22 տարեկան) անդամ Ամերիկայի Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան, մեռած է Քորէայի կռիւներուն մէջ, Յունուար 31ին: Զաւակն էր Պրուքլինի ընկեր եւ ընկերուհի Տիգրան եւ Աղնիւ Մերճանեանի: Եռանդով կ'աշխատէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար:

ՅՈՒՇԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՀԱՆՋԷՆ

1918 Մարտ 23ին Վասպուրականի վերջին պահակազօրքը, հինգ օր անդադար, Աւնիքի եւ Ռոտանի ճակատներու վրայ, գերազանց ուժերու դէմ կռուելէ վերջ, յանուն ժողովուրդի փրկութեան, ստիպուեցաւ վերջնականապէս ձգել, իր պապենական հայրենիքը, իր հազարաւոր յիշատակներով միասին:

Այդ օրէն մինչեւ այսօր Վասպուրականի հողը կորսնցուցած ենք, բայց անոր յիշատակները մեր սիրտերու մէջ կը մնան միշտ անմոռանալի:

Առաջին մեծ պատերազմէն 1914–1918 Օսմ. կառավարութիւնը նախապէս պատրաստուած ծրագրով մը, վճռած էր ոչնչացնել հայ ժողովուրդը, խափանելու համար անոր ազգային պահանջները: Եւ մասամբ յաջողեցաւ: Թուրքիոյ ներքին նահանգներու հայ ժողովուրդը, զրկուած ինքնապաշտպանութեան միջոցներէն եւ արտաքին օգնութենէ, տեղահանուեցաւ եւ անխնայ կոտորուեցաւ: Պատմութեան մէջ չտեսնուած վայրագութիւն մըն էր, որ գործուեցաւ, քաղաքակիրթ աշխարհի աչքին առջեւ:

Ուրիշ կարգ մը շրջաններու հետ, Վասպուրականն ալ ինքնապաշտպանութեան դիմելով, յաղթական հանդիսացաւ եւ կրցաւ փրկել իր ժողովուրդին մեծ մասը: Առաջին անգամ ըլլալով (1915 Մայիսին) Վանի մէջ կազմուեցաւ զուտ հայկական ինքնավար կառավարութիւն մը, անմահ Արամի ղեկավարութեամբ: Դժբախտաբար այդ ազատութիւնը երկար չտեւեց: Ցարական իշխանութեան հակահայ քաղաքականութիւնը եւ ռուս զինուորական իշխանութեան կամայական, կեղծ նահանջները ցրուեցին Վասպուրականի հոծ բազմութիւնը: Բայց եւ այնպէս, հակառակ զինուորական իշխանութիւններու արգելքներուն, ու նաեւ ռազմաճակատի անապահովութեան, 1916 – 1917, մօտաւորապէս տասն հազար ժողովուրդ վերադարձաւ եւ հաստատուեցաւ Վանի շրջակայքը: Մեծ թափով սկսան յառաջ տանիլ վերաշինութեան աշխատանքները, եւ արդէն հասած էին նախապատերազմեան տնտեսութեան մակարդակին:

Ահա այդ ժողովուրդն էր որ իր չորս հազարնոց բանակով իբրեւ վերջին պահակ մնաց Վանի մէջ մինչեւ 1918 Մարտ 23:

Վասպուրականցին իր բնակավայրէն դուրս ելաւ, սակայն երբեք զինաթափ չեղաւ եւ չյուսահատեցաւ: Մնաց պատնէշին վրայ զէն ի ձեռին, իր անձնուէր ղեկավարներու կողքին: Ան մասնակցեցաւ նաեւ, իր անմահ ղեկավար Արամի հետ միասին, Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մեծ եւ բախտորոշ ճակատամարտներուն, որոնք յանգեցան Մայիս 28ի, Ազատ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութեան: Այժմ ունինք հայրենիքի կորիզ մը: Մեր բռնի կամ խարդախութեամբ խլուած հողերը, գլխաւորն ըլլալով Վասպուրականը, անշուշտ օր մը պիտի վերադարձուին օրինաւոր տիրոջ: Մինչ այդ անհրաժեշտ է անսպառ կամք եւ յարատեւ աշխատանք:

Զ. Շարոյեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Դուք ձեր հօր ու զաւկին վրայ չէ որ կուլաք, միլլէթին համար է ձեր արցունքները... ձեր թափած արտասուքին ամէն մէկ կաթիլին մէջ թոյն եւ անէծք կայ մեզի համար...

Կէս ժամ ետքը թուրք կիներ եկան ըսին թէ հարսերնին պիտի տանին:

Հանգիստ թողուցէք մեզի, գոչեցի, ալ սիրտ չունիմ որ զարնէք անոր... Թողուցէք մեր կորուսեալներուն վրայ լանք:

Տեսնելով որ ինծի մտիկ ընող չկայ, դիմեցի մուխթարին, յիշեցուցի իրեն խոստումը, բայց ան ալ լռեց թէ բան մը չի կրնար ընել. արդէն նոյն միջոցին թուրք կիներուն եկած մնացած էին զինուած մարդիկ որոնք բռնի տարին աղջիկները ու ես [illegible] հետեւեցայ իրենց:

Ամիս մը անցաւ այսպէս. ամուսինս եւ զաւակս սպաննուած, աղջիկներս առեւանգուած, տանս տեղը թալլուած, ալ ես բան մը չունէի յուսալիք այս աշխարհիս վրայ, երբ օր մը զապթիէ մը եկաւ եւ մեզի յայտնեց որ եթէ գանգատելիք բան մը ունինք, իրեն ընկերակցութեամբ կրնանք պատերազմական ատեանին դիմել: Առաջին անգամ սպառնալիքի տակ, բերանացի ըսինք թէ գանգատ չունինք, բայց աչքս բացուեցաւ, յանցաւորները պատժել տալու ու աղջիկներս ազատելու եռանդէն գրգռուած միջոց մը գտայ ու Ատանա գտնուող պատրիարքական պատուիրակութեան լուր ղրկեցի ու մեր վիճակը բացատրեցի: Երկու շաբաթ ետքը կրկին զապթիէ մը ներկայացաւ, լուր կար որ Թուրքեր կախուած էին... տիւշմանը սարսափի մէջ էր. մեզի թոյլ տուին որ հետեւինք զապթիէին որու հետ Ատանա հասանք:

Ինծի կը թուէր որ ինծի պէս դժբախտ կին չկայ, բայց երբ հոն հասայ, հազարներով լսեցի նման պատմութիւններ. սուգըս սիրտիս խորը ծածկելով երեք անգամ [illegible] տուի Տիւանը Հարպին ու վրաններու կողմերը գացեր էի երբ մեր գիւղացի թուրքի մը հանդիպեցայ.

— Ես ալ քեզի կը փնտռէի, ըսաւ դիմաւորելով զիս. պզտիկ աղջիկդ [illegible] որ քեզի ըսեմ թէ պարապ բաներ են ըրածներդ. լաւ է որ [illegible] տուեր ես իրենց դէմ. [illegible] եւ ամուսինդ սպաննողներու դէմ բոլոր ատոնք զուր տեղն են. մենք ահաւասիկ ազատ կը պտտինք:

Այս բանին վրայ աչքս գոցեցի, անմիջապէս կառավարչատուն վազեցի, զայրոյթս այնքան մեծ էր որ դրանը սեմէն մինչեւ Տիւանը Հարպին գտնուած սենեակին առաջք եղող բոլոր ծառաներուն արգելքները զիս չկեցուցին:

Երբ սրահ մտայ, զբաղած էին եւ ուզեցին զիս դուրս հանել, բայց անմիջապէս գոչեցի իմ բոլոր ցաւս, բոլոր գիտցածս: Գլուխս կը դառնար, զիրենք չէի տեսներ ու կը պատմէի: Ըսի թէ ինչպէս քաշքշելով զաւակս տարին, ըսի թէ ինչպէս դաշոյնը մտցուցեր էին ծոծրակին մէջ, ըսի կիներուն անպատուութիւնը, մարդոց անգթութիւնը, ըսի թէ քանի մը անգամ իմ մայրական սիրտս խոցոտելէն ետքը, այսօր ալ զիս կը ծաղրէին, լուր կը ղրկէին թէ [illegible], Տիւանը Հարպի եւայլնի վրայ յոյս չընեմ. թէ բոլոր ատոնք սուտ բաներ են, թէ կարեւորութիւն չունին, թէ իրենք ահաւասիկ ազատ կը պտտին, եւ այդպէս ալ պիտի ըլլայ մինչեւ վերջը:

Բոլորովին լուռ էր սրահը երբ խօսքս վերջացուցի. կարծեցի որ մեկնած են, զիս մինակ ձգած են, բայց [illegible] գլուխս ելաւ ու տեսայ զիրենք. տեսայ հոն ալ [illegible] առաջքը նստած, որ ինծի մտիկ կ'ընէին եւ յուզմունքէ քարացած էին:

Ցանկարծ մէկը խօսեցաւ.

— Մեռելները չեն ողջնար, ով կին, դուն մնացած զաւակներուդ մէջ մխիթարութիւն փնտռէ... պէտք հովի մը պէս չարիքը անցաւ ու աւերներ գործելէ ետքը հեռացաւ... պէտք է անցեալը մոռնալ...

— Անցեալը... անցեալը իմ սպաննուած զաւակս է, իմ մորթուած ամուսինս է, իմ առեւանգուած աղջիկներս է... անցեալը կրակէ գիրերով գրուած է սիրտիս մէջ:

Զինուորականներէն մէկը ինծի կը նայէր ուշադիր եւ ամէնէն աւելի յուզուած կը թուէր. պզտիկ մատովը երբեմն աչքերուն անկիւնէն կ'առնէր արցունքի հետքը ու շրթները ճմլկած էին: ու երբ յուզմունքը կը շատնար, գլուխը գրուած տետրակի մը վրայ կը նայէր իբր թէ կարդալու համար.

— Դուք ալ երկրացիդ էք ըսի, դուք ալ կեանքի սեմին վրայ կը գտնուիք, խորհեցէք թէ ինչ բանէ զրկեցին զաւակս, իմ կեանքս այլեւս բեռ մըն է երկրիս վրայ. մահուան մէջ միայն մոռացութեան կը յուսամ...

(Շար.)

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՋԱՂԿԷ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲՈՒՌՆ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ՆՈՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկրորդ խմբագրականով մը խստօրէն կը դատապարտէ անոնք որ սուտ ամբաստանութիւններ սարքած էին 15 ականաւոր բժիշկներու դէմ։

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Կրեմլինն է որ կը խօսի թերթին բերնով, պարզելու համար իր տեսակէտներն ու վճիռները։

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ պաշտօնանկ եղած է կեդր. Կոմիտէի հինգ քարտուղարներէն մէկը, Ս. Իգնատիյեւ, նախկին նախարար որ, թէեւ 48 տարեկան, ամենաբարձր դիրքերու հասած էր։

«Փրաւտա» կ'ազդարարէր Ապրիլ 6ի խմբագրականով. — «Ցանցառները պիտի պատժուին, որքան ալ բարձր պաշտօն ունենան»։ Իսկ յաջորդ օրը կը գրէր.

— «Ընկերվարական կառավարութիւնը կը պաշտպանէ Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներուն շահերը։ Հանրային կեանքի բոլոր ճիւղերուն մէջ — տնտեսական, կառավարական, մշակութային եւ ընկերային — Համայնավար կուսակցութիւնը անողորմաբար կը պայքարի քաղքենի ազգայնականութեան բոլոր ձգտումներուն դէմ, այն բոլոր փորձերուն դէմ որ կը կատարուին տկարացնելու համար ժողովուրդներու բարեկամութիւնը։

«Կուսակցութիւնը արդէն ոչնչացուցած է ժողովուրդի բոլոր թշնամիները, թրոցքիականներ, պուխարինեաններ եւ միւս քաղքենի ազգայնականները որոնք փորձեցին իրենց գաղափարները տարածել Խ. Միութեան ժողովուրդներուն մէջ։ Խորհրդային ընկերութեան մէջ որեւէ հիմք չկայ քաղքենի գաղափարաբանութեան, ինչպէս եւ ազգայնական եւ աշխարհաքաղաքացիական գաղափարներու տարածման համար։

«Ցոյց կու տայ բարեկամութիւնը ժողովուրդներու միջեւ, մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները որեւէ վախ չեն պատճառեր մեզի։ Ընկերվարական պետութիւնը կը հսկէ Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներու շահերուն վրայ։ Խորհրդային սահմանադրութիւնը կը պաշտպանէ բոլոր քաղաքացիներու իրաւունքի հաւասարութիւնը, անկախ՝ իրենց ազգութենէն եւ ցեղէն, բոլոր ասպարէզներուն մէջ, տնտեսական մշակութային, ընկերային եւ քաղաքական։ Իրաւունքի որ եւ է սահմանափակում, ուղղակի կամ անուղղակի, կամ որեւէ առանձնաշնորհ համաձայն քաղաքացիներու ցեղային ծագման, ինչպէս եւ որեւէ ցեղային կամ ազգային խտրութիւն արգիլուած են օրէնքով»։

Պաշտօնաթերթը բացատրելէ ետք թէ Համայնավար կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ պայքարիլ Լենին-Սթալինեան ազգային քաղաքականութեան որեւէ բռնաբարման դէմ, կ'աւելցնէ։

— «Բայց եւ այնպէս պէտք չէ մոռնալ թէ տակաւին դրամատիրութեան մնացուկներ կան մեր ընկերութեան մէջ, թէ այդ տարրերը բոլոր միջոցներով կը փորձեն քաջալերել դրամատիրական պաշտամունքը։ Մենք ապահովուած չենք խորթ գաղափարներու թափանցումէն։ Դրամատէրները կը փորձեն բոլոր միջոցներով խախտել խորհրդային կարգուսարքը, մասնաւորապէս Խ. Միութիւն ղրկելով լրտեսներ եւ գործակալներ։ Ահա թէ ինչու անհրաժեշտ է մեծ արթնութիւն։ Այսպէս, բժիշկներու գործին գլխաւորիչները կը ջանային արծարծել զգացումներ որոնք խորապէս հակառակ են ընկերվարութեան գաղափարին։ Անոնք կոպտօրէն բռնաբարեցին ընկերվարական օրինականութիւնը, իրաւունքը եւ բարեկարգութիւնը, վնասելով խորհրդ. պետութեան։ Այդ կարգի ոճիրներ չեն կրնար անպատիժ մնալ եւ պիտի չմնան»։

× Ծանելով նախկին նախարար Ռիւումինի մասին, որ ձերբակալուած է, Մոսկուայի պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ «ան սարքեց բժիշկներու գործը եւ փորձեց ազգայնական թշնամութիւններ յարուցանել խորհրդային ժողովուրդին մէջ»։

Խորհրդային թերթերը միեւնոյն ատեն ամբաստանութիւններ կը հրատարակեն արեւմտեան պետութեանց դէմ, պարզելով անոնց ազգային եւ ցեղային խտրութիւնները։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— Վասպուրականի Հայր. միութիւնը այս տարի եւս մեծ շուքով կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, Ապրիլ 18ին, շաբաթ ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը ներկայացուի Վասպուրականի եւ միւս բոլոր հերոսամարտներուն շարժանկարը։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի։ Նախագահութիւնը վերապահուած է Փարիզէն եւ Մարսէյլէն եկող պատգամաւոր ընկերներուն։

Կը բանախօսէ հայրենակից ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ճայն կ'առնեն պատգամաւորներ։

× Վասպուրականի Հայր. Միութեան Պատգմ. ժողովը՝ պիտի գումարուի Տէսինի մէջ, Ապրիլ 17էն 20։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներ, Ապրիլ 4ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, շաբաթ ժամը 14ին։

■

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Մեծ պատրաստութեամբ, Մայիս 24ին Հերոսամարտի 38րդ տարեդարձը կը տօնուի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իսիէն Այրի Տիկին Քնար Զաքարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ իր ամուսնոյն Յովակիմ Զաքարեանի մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՆՈՒԷՐ ՔԱՌԷՆ ԵՓՓԷ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Տիկին Մաքրուհի Եղիայեան ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ Եղիշէ Եղիայեանի եւ իր եղբօր Սամուէլ Սամուէլեանի 70 կտոր գիրքեր (հայերէն եւ ֆրանսերէն) կը նուիրէ Հալէպի Քառէն Եփփէ Ճեմարանին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն ընկեր Ռաֆֆի Մարգարեան (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր՝ Պ. Սուրէն Խաչատուրեանի։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Հայկական պարեր, Պանթէօ Քաշանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապաշիձէի։ Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն։

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ։
Դիմել խմբագրութեան։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օրուան համար մնայուն։ Դիմել Տիկին Խաչատուրեան, 32 ռիւ տէ Փըթի Քառօ, Փարիզ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացականները նկատի կ'առնուին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովին շարունակութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, 12 ռիւ Քատէ, ճաշարան Աճէմեան։ Հիմնադիրները կը հրաւիրուին ժամը 20ին, նոյն օրը, Բէժան, 70 ռիւ Լաֆայէթ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Երիմեան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսացի ընկերվարականներ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օրը» պիտի տօնուի Մայիս 2ին, շաբաթ իրիկուն։ Քլիւպի մէջ։ Ապահովել սեղանները, դիմելով Նոր Սերունդի անդամներուն։ Մանրամասնութիւնը յաջորդով։

Հ. Յ. Դ. Ն. ՍԵՐՈՒՆԴԻ 8րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Ահարոնեան» խումբին։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին պատուոյ սրահին մէջ, 78 Ֆօպուր Սէն Մարթէն, մեթրօ Կառ տը լ'Էսթ։ Բանախօսութիւն, երգ, պար, արտասանութիւն։ Կը մասնակցի նաեւ Պանթէոյի երկսեռ պարախումբը իր կովկասեան յայտագրով։ Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ հանրածանօթ նուագախումբ Պաչիչայի։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները յուտով։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օրը» ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, ռիւ Սթալինկրատ։ Գեղարուեստական բաժինին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ալիս Գավէզեանի եւ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդը, նուագախումբ Ճօրճ Պիւֆէ։ Մուտք 150 ֆրանք։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Directeur : SCH. MISSAKIAN — R. C. Seine 276 286

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ․
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր․ վեցամս․ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք ։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ․
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 10 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7038 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2449

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒ ՁԵՌՔ ՄԸ

Տարիներէ ի վեր սեւ ձեռք մը կը չարունակէ աւերներ գործել Պոլսոյ ազգ. կեանքին մէջ ։

Պարագաներն ալ նպաստաւոր են, ջուր եւ արիւն պղտորելու համար, սանձարձակ մոլեգնութեամբ ։

Կարգ մը լպրծուն տիպարներ չատոնց կորած են ազնուութեան, լրջութեան եւ անհեռատեսութեան մրցանիշը ։

Որքա՜ն թուղթ մրոտողներ։ Մէկը միւսէն բթամիտ եւ նենգամիտ ։

Զառամածին պակասը կը լրացնէ անպատկառը ։

Եթէ սատես, կամ զգաստութեան հրաւիրես, աւելի յառաջ կ'երթան, փորձանք բանալով գլխուդ.

Մանաւանդ երբ կը տեսնեն որ ի վիճակի չես կեղծարարներուն դիմակը պատռելու ։

Անտէր, անպաշտպան գիւղին պատմութիւնն է որ կը կրկնուի։ Ցաւելեաց եւ ճոխացեալ տպագրութեամբ ։

Քանի մը ամիս առաջ առիթ ունեցանք նկարագրելու այս տնաքանդ ժխորը։

Տժգոյն է բացատրութիւնը ։

Նոր դէպքեր, նոյն իսկ թերթերուն լուրերն ու «տեսութիւնները» կը հաստատեն թէ ժխորէն աւելի բան մըն է որ կ'ալեկոծէ Պոլսոյ հանրային կեանքը ։

Ազմկարարները դաւադրական ցանց մը սարքած են վարպետօրէն, ․ անտեսանելի շօշափուկներով ։

Եւ արտցա՛ւ կանչեր կ'արձակեն, յանուն սահմանադրութեան, ազգ․ իրաւունքներու եւ պատմական աւանդութեանց ։

Իրականին մէջ, վտանգաւոր թակարդ մը լարած են, ճեղքերը խորացնելու եւ Պատրիարքարանին կարգ մը իրաւունքներն ալ փոշիացնելու համար ։

Կարելի չէ ուրիշ եզրակացութեան յանգիլ, հետեւելով իրենց վայրերան խաչակրութեան, որուն հանդէպ չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ օրուան իշխանութիւնը ։

Ի՞նչ ուժ կը ներկայացնէ Պատրիարքարանը, այս յորձանքին առջեւ ։

Ծերունի պատրիարքը, յոգնած եւ նըկուն, կը գոհանայ հովուական քարոզներ տալով։ Կարեկցութիւն յայտնելով քրիստոնէաբար ։

Ան մատնուած է կացութեան մը ուր մխիթարութիւն կը փնտռէ կարդալով, գրելով, թարգմանելով եւ քարոզելով ։

Մինչդեռ սեւ ձեռքը, դաւադիր ցանցը կը բանի անընդհատ։ Նոր ճեղքեր բանալով։ Իւղ լեցնելով կրակին վրայ։ Դուռ բանալով արտաքին միջամտութեանց ։

Վերջին փաստ՝ ազգ․ վարչութեան ընտրութեան խնդիրը, որ կատարեալ անելի մը մատնուած է։

Ժամանակը չէ բոլոր ծալքերը բանալու։ Բայց, արձանագրենք մէկ-երկու պարագաներ ։

Հակառակ պատրիարքին տրուած հաւաստիքներուն, Անգարա չուզեր արտօնել ոչ ընդհ. ժողովի գումարում, ոչ ալ Կեդր. վարչութեան ընտրութիւն ։

Ան մշակած է գաղտնի ծրագիր մը, որ խեղճուկրակ վիճակի մը կը մատնէ երբեմնի Կեդր. վարչութիւնը, դարձնելով զայն պարզապէս մատակարար մարմին մը ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՅԱՆ

«Յառաջ»ը հազիւ լոյս տեսած, Տէր Ներսէսեան եղբայրները ձեռնարկեր էին նոր տպարան մը բանալու, 1925ի աշնան։

Բուն ձեռնարկուն, Պոլսոյ «Վերջին Լուր»ի Հրաչեան, յաջողած էր վարձել յարմար շէնք մը, բանուկ պողոտայի մը վրայ (Լաֆայէթ)։

Մասնագէտ եւ գործի մարդ, մեր բարեկամը սարքած էր առաջնակարգ տպարան մը, ընդարձակ եւ լուսաւոր սրահի մը մէջ ։

Առաջին յարկին վրայ երկու սենեակներ տրամադրած էին «Յառաջ»ի, մէկը խմբագրութեան, միւսը վարչութեան համար։

Երրորդ սենեակ մըն ալ տրամադրուած էր խմբագրին ընտանիքին բնակութեան .

Զօրրորդ մը կը ծառայէր իբրեւ խոհանոց, որ հետզհետէ դարձաւ գրաշարանոց։

Հարկ էր սպասել որ գրաշարները մեկնին, որպէսզի կարելի ըլլար կերակուր պատրաստել, երախային կաթը տաքցնել նւայլն ։

Աւսսու մը տպագրիչը «րարեկամաբար» հասկցուց թէ վերի սենեակներուն ալ պէտք ունի ։

Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն գաղթեցին դիմացի սալը ։ Քառակուսի սենեակ մը՝ բակի մը խորը ։

Մինչ այս մինչ այն, գրաշարները կը պակսէին ։

Օրաթերթին համար անհրաժեշտ էր 6—7 գրաշար (ձեռքով շարող)։

Շահաւէտ գո՞րծ կը պակսի Փարիզի մէջ ։

Եւ աստու մը տեսանք որ մնացեր են միայն չորս հոգի ։

— Եթէ տողաչափ մեքենայ մը չունենաք, թերթը կը դադրի, կ'ըսէին բանուոներ ։

Նոր... «արտադաղթ», քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը։

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը տեղեկանանք թէ յետաձգուած է Ազգ. Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար Մարտ 31ին։

Պատր. փոխանորդը, Արամ Ա. քհնյ. հետեւեալ ձեւով կը ծանուցանէ այս յետաձգումը.—

«Աւագ շաբթու եւ զատկական տօներու առիթով, Ս. Պատրիարք Հօր բազմաչարչար վիճակին հետեւանքով, Մարտ 31ին տեղի ունենալիք Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը յետաձգուած է աւելի յարմար ժամանակի մը »։

Իսկ թուրքերէն «Վաթան» թերթը կը գրէ (31 Մարտ).

— Մեր երկրին մէջ 60 հազարէ աւելի հայ փոքրամասնութիւն մը կայ, եւ 5404 թիւ օրէնքին համաձայն, նախապէս որոշուած էր այսօր կատարել Կեդր. Վարչական Ժողովի ընտրութիւնը։ Այդ ընտրութիւնը յետաձգուած է ։

Այս մարմինը պիտի գումարուէր Հայոց Պատրիարք Գարեգին Խաչատուրեանի նախագահութեան տակ եւ պիտի մատակարարէր Հայոց եկեղեցապատկան կալուածներն ու գոյքերը։ Ընտրութեանց յետաձգման պատճառները սորվելու համար դիմեցինք շահագրգռուողներուն ։

« Սահիպինին Սէսի » հաստատութեան տէր Վահրամ Կեսար, որ ամէնէն զօրաւոր թեկնածուն էր Միւթէվէլլի մարմնին, ըսաւ մեզի.— »Ընտրութիւնը յետաձգուած է։ Տեղեկութիւն չունիմ թէ միջամտութիւններ եղա՞ծ են ընտրութեանց մէջ ։ Մեր Վալի պէյը ամէն բանը լաւ գիտէ. ինչ որ ըսէ ան կ'ըլլայ։ Անոր ըսածէն տարբեր բան չենք կրնար ընել »։

Պատրիարքական փոխանորդ Արամ քհ. Գասմաճեան ալ ըսաւ թէ Պատրիարքին անհանգստութեան բերումով եւ Զատկական տօնին առիթով ընտրութիւնը յետաձգուած է, ըսի — ըսածներու պէտք չէ արժէք ընծայել ։

Իսկ կուսակալ եւ քաղաքապետ Փրօֆ. Ֆաֆրէտտին Քէրիմ Կէօքայ յայտարարեց.

— Հայ համայնքին Միւթէվէլլի մարմնի ընտրութեան շուրջ զանազան տեսակէտներ երեւան ելան։Յարմար դատեցինք ընտրութիւնը յետաձգել Զատկուան վերջի եւ ընդունեցինք կատարուած դիմումը ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վարչապետը, Պ. Ռընէ Մայէր, Ամերիկայէն Փարիզ վերադառնալով լրատեսս յայտարարութիւններ ըրաւ իր ճամբորդութեան մասին։ «Կը յուսամ թէ լսեցին եւ հասկցան մեզ»։

Այս առթիւ պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտը խաղաղութեան, Սարի հարցին լուծման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին։ Պ. Պինօ եւս նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ, մասնաւորապէս ծանրանալով զինաթափութեան հարցին վրայ .

Վարչապետը պատճառ մը չի տեսներ արձակուրդէն առաջ նիստի հրաւիրելու խորհրդարանը։ Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ կան սեղանի վրայ եւ թէ նոր տագնապ մը կրնայ ծագիլ ։

Ազգ. ժողովը արձակուրդի մէջ է մինչեւ Մայիս 12։ Իր անդամները մեծ մասով պայքար կը մղեն իրենց շրջաններուն մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ։

Դահլիճին համար ծանրակշիռ հանգամանք ունին հետեւեալ խնդիրները .

1. Գրեթէ ամէն կուսակցութիւն պառակտուած է, եւրոպական բանակի վաւերացման հարցին առթիւ։ Միայն համայնավարները եւ ուրիշ քանի մը մանր հոսանքներ համաձայն են իրենց իրենց մէջ.— մերժել դաշնագրին վաւերացումը։

2.— Ֆրանքը, որ իր 150րդ տարեդարձը կը տօնէ այս շաբթու, իջած է 1803ի արժէքին մէկ առ հարիւրի դէմին, եւ շատ աւելի պակաս կ'արժէ քան 1914ին։ Մասնագէտներ կը կարծեն թէ այժմ նոր վըտանգ մը կը սպառնայ, իբրեւ հետեւանք դահլիճին ծրագրած նիւթական բարենորոգումներուն։ Վարչապետը երկու շաբաթ առաջ խոստացաւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել, մասամբ գոցելու համար յաւելուրդ բացը. բայց նոյնիսկ այն երեսփոխանները որ իշխանութեան գլուխ բերին Մայէրը, կ'ընդդիմանան նոր տուրքերու ։

3.— Այս նոյն տարրերը այժմ դժուարութիւններ կը պատճառեն իրենց նախասիրած դահլիճին։

ԳԵՐԼԻՆԻ դաշնակից պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ Ռուսերը յայտնապէս սիրալիր ընթացք մը կը ցուցնեն իրենց յարաբերութեանց մէջ, դիւրացնելով երթեւեկը, օդանաւային բանակցութիւնները եւն ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Գրիւսէլէն վաղեմի բաժանորդ մը, Պ. Խաչիկ Կարապետեան շնորհաւորելով «Յառաջ»ի ծաւալին ընդարձակումը, իր տարեկան բաժնեգինը կը բարձրացնէ 5000 ֆրանքի ։

× Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Հրանտ Բալուեան կը նուիրեն հազար ֆրանք ։

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄԸ

■

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ՝ 5800,

ՔՈՐԷԱՑԻՆԵՐԸ՝ 600

Հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութեան մասին համաձայնելէ վերջ, Դաշնակիցները եւ Հիւս. Քորէացիները ներկայացուցին առաջին ցանկերը ։ Դաշնակիցներու ցանկը 5800 փոխանակելի կը ներկայացնէ, որոնց 700ը Չինացի, միւսները՝ հազիւ 600 հոգի, որոնց 150ը ոչ-Քորէացի ։

Այս պարագան մեծ զարմանք եւ յուսախաբութիւն պատճառեց Դաշնակիցներուն, որոնց հրամանատարը անմիջապէս պահանջեց վերաքննել ցանկը։ Իրենց տեղեկութեանց համաձայն, իրենց թշնամին ունի 12—13000 գերիներ, որոնց 9—10 հազարը Քորէացի եւ Չինացի, իսկ Ազգաժողովին հրամանատարութիւնը ունի 132 հազար գերիներ, որոնց 70 — 80.000ը տրամադիր է հայրենիք վերադառնալու։

Հիւս. Քորէայի ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ ինք մանրամասնօրէն քննած է խնդիրը. բայց դաշնակից հրամանատարը չհամոզուեցաւ եւ բաւական սաք վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ։ Ի վերջոյ որոշուեցաւ յանձնախումբ մը կազմել, խնդիրը քննելու համար ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը կազմած է, Քորէայի մասին, տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար։

Ահաւասիկ ծրագրին հիմնական կէտերը.

1.— Երկու կողմերն ալ կը հրաժարին Քորէայի վերամիացումէն։ Սահմանագիծը սրբագրելով, պատուար մը պիտի հաստատուի Հիւս. եւ Հարաւ. Քորէայի միջեւ։

2.— Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն համայնավարներուն՝ դադրեցնել Հնդկաչինի ըմբոստներուն ընծայուած օգնութիւնը։ Այս զիջումին փոխարէն, Ֆրանքօ-ամերիկեան երաշխաւորութիւն մը պիտի առաջարկեն Հնդկաչինի ամբողջական անկախութեան համար։ Այսպէս երկրորդ պատուար — պետութիւն մը պիտի հաստատուի Ծայր. Արեւելքի հարաւային ծայրամասին վրայ ։

3.— Մ. Նահանգները տրամադիր են վերաքննելու ազգայնական Չինաստանի միջազգային կարգավիճակը։ Այդ պարագային Ֆորմոզան կրնայ դրուիլ Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները կ'ուզեն այս երեք խնդիրները կարգադրել անջատօրէն։ Առաջինը լուծելէ վերջ պիտի առնեն երկրորդը, յետոյ երրորդը։ Այսպէս կարգը պիտի գայ չորրորդին — եւրոպական հարցին ։ Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն Խ. Միութեան պարզօրէն կնքել Աւստրիոյ հաշտ...

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գաղտնիք չէ որ Արեւմտեան Ճակատի Միջերկրականեան քաղաքականութիւնն ու ռազմագիտական ծրագիրները կը ձգտին ապահովել հետեւեալ քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական յաջողութիւնները ․

Ա․— Արեւմտեան Միջերկրականի մէջ, Սպանիան միացնել Արեւմտեան Ընտանիքին։ Այս կերպով՝ Փորթուկալ, Սպանիա եւ Ֆրանսա, պիտի դառնան երեք գլխաւոր յօրութիւնները Ճիպրալթարեան եւ Արեւմտ․ Միջերկրականի ապահովութեան գօտիներուն ։

Բ․— Կեդրոնական Միջերկրականի մէջ, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ ներքին տարակարծութեանց ու վերապահութիւններու բարձումով, ապահովութեան վստահելի կռուաններ ստեղծել ։

Գ․— Արեւելեան Միջերկրականի մէջ, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Արաբական Աշխարհի անհրաժեշտ գործակցութեամբ, ապահովել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խարիսխները ։

Դ․— Հիւսիսային Ափրիկէի, եւ մինչեւ Եգիպտոս երկարող ռազմագիտական կէտերու մէկտեղումով, ապահովել զինուորական կենսական կայաններ ։

Ե․— Պալքաններու մէջ, Անգարա – Աթէնք – Պելկրատ առանցքով փակել ներխուժումի եւ անակնկալ ոտնձգութիւններու ամէն փորձ, ռուսական եւ արբանեակ բանակներու կողմէ ։

Անցնող վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, քաղաքական հետաքրքրութիւններ ունեցող ամէն մարդ հաստատեց, թէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն շուտով իրագործել հասարակաց ինքնապաշտպանութեան իրենց ծրագիրները․ սակայն եւ այնպէս, ցաւագին իրատեսութեամբ մը տեսաւ նաեւ, որ նոյն այդ արեւմտեան պետութիւններուն ու իրենց գործակից պետութեանց միջեւ ներքին տարակարծութիւններ, հակադիր շահեր, բաւական կնճռոտ վերապահութիւններ արգելք կը հանդիսանան առաջադրուած նպատակները շօշափելի գործի վերածելու ։

Սպանիան արեւմտեան ճակատին զօդելու բոլոր բաղձանքներն ու գործնական առաջարկութիւնները չիրականացան տակաւին։ Գաղափարական, քաղաքական եւ տնտեսական շահերու նմանութիւն մը, Սպանիան լուռ դաշնակիցը դարձուցած է արդէն Արեւմտեան Ճակատին։ Այսուհանդերձ, զինուորական բազմաթիւ հարցեր կը սպասեն հաւաքական ուսումնասիրութեան եւ համապատասխան կարգադրութիւններու ։

Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող հողային եւ տնտեսական խնդիրներ շատ աւելի տաղտկալի բնոյթ ունին ու կրնան ժամանակի կորուստ պատճառել արեւմտեան երկիրներուն ։ Ի դէպ արձանագրենք, որ Անգարա – Աթէնք Պելկրատ համաձայնութիւնը ամբողջական որեւէ նպաստ չի բերեր Ատլանտեանի անդամ երկիրներուն․ որքան ատեն որ Թիթօ հաւասարազօր անդամ չի նկատուիր այդ Ուխտին ։ Իսկ այս անդամակցութեան դէմ անպայման վերապահութիւններ պիտի ընէ Իտալիա։ Անկարելի չէ բարձումը այդ վերապահութեանց․ եւ սակայն, ժամանակի նոր կորուստ պիտի պատճառէ Արեւմտեան Ճակատին։

Ինչ որ պատահեցաւ Եւրոպական Միութեան, կամ ինչ դժուարութիւններու որ բախեցաւ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ գործակցութեան մը գաղափարը, մասնաւորաբար Ֆրանսայի խրտչումով, պիտի կրկնուի նաեւ Միջին Արեւելեան Ուխտի աշխատանքներուն մէջ, թերեւս շատ աւելի բուռն ընդդիմութիւններով եւ վերապահութիւններով ։

Անգարայի երրեակ ուխտէն ետք, Միջերկրականեան եւ Միջին Արեւելեան գօտիներու ապահովութեան հարցը որոշ ստիպողութեանց առջեւ կը դնէ Մ․ Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆրանսան, եւ կասկած պէտք չէ ունենալ, թէ ներկայի տենդոտ երթեւեկներն ու բանակցութիւնները կը կազմեն առաջին քայլերը դէպի հիմնական նպատակ ։

Թիթոյի Լոնտոն ուղեւորութիւնը գլխաւոր առաջին նախաձեռնութիւնն է Անգլիոյ, Արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան կռուաններուն մէջ կարեւորագոյն դիրքերէն մէկը վերապահելու համար Եուկոսլաւիոյ։ Այս վերջնոյն յարումը Անգարայի Ուխտին՝ այնքան ուշագրաւ չէ, որքան՝ ուղեւորութիւնը դէպի Լոնտոն, ուր կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան, ինչպէս կ'երեւի, Միջին Արեւելեան ծաւալուն դաշնակցութեան մը համար։ Իտընի զանազան յայտարարութիւնները, ի մասին Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի, մեզ կը մղեն ենթադրելու, թէ Անգլիա կ'ուզէ Եւրոպայի մէջ մեծ յանձնառութիւններու տակ չպահել Եուկոսլաւիան, որպէս զի Թիթօ կարենայ հիմնական ուժ ու ապաւէն դառնալ Արեւելեան Միջերկրականի եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար ։

Իր այս նախասիրութիւններուն կամ մտահոգութիւններուն մէջ, Անգլիա թերեւս տարակարծութիւններ ունեցած ըլլայ Ուաշինկթընի հետ, որուն Միջին Արեւելեան եւ Միջերկրականեան քաղաքականութիւնը աւելի մեղմ էր ու դանդաղ, գոնէ մինչեւ Հանրապետականներու երեւումը։ Ինչ վերապահութիւններ եւ տարակարծութիւններ ալ գոյութիւն ունենան, սակայն, առանձին տեսակէտներու եւ առանձին մտահոգութիւններու հետապնդումին համար կարելի պիտի ըլլայ ընդհանուր ծրագիր մը մշակել ։

Վերջին քանի մը շաբաթներու անգլեւամերիկեան խօսակցութիւնները, Իտընի այցելութիւնը Ուաշինկթըն, ինչպէս Չըրչիլի անձնական շփումները Այզընհաուըրի հետ, կը թուին բազմաթիւ հարցերու շուրջ ամբողջական համաձայնութեան մը գետին պատրաստած ըլլալ ։

Թուրքիա միջնորդի դերի՞ն մէջ

Մինչ դիւանագիտական եռուն գործունէութեան մը թափ կը հանդիսանան արեւմտեան գլխաւոր մայրաքաղաքները, Միջին Արեւելեան հարցերու շրջուն բանբերները ըլլալ կը թուին Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մենտերէս եւ արտաքին գործոց նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ։

Ուշագրաւ է, որ Թուրք պետական դէմքերու պտոյտը կը կանխէ Մ․ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար Ֆոսթըր Տալըսի դէպի Միջին Արեւելք ուղեւորութիւնը, որուն համար մօտաւոր թուական կը նախատեսուի Մայիս 15ը ։ Քանի մը օր առաջ, քանի մը օր վերջ ։ Տեղին կը նկատուին միջազգային քաղաքական շրջանակներու այն ենթադրութիւնները, թէ Թուրք պետական դէմքերու զանազան այցելութիւնները կապ ունին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խնդրին հետ, եւ թէ Անգարայի փութկոտութիւնը, արաբական պետութեանց մէջ շփումներ ունենալու օրուան պատասխանատուներուն հետ, թելադրուած է արեւմտեան պետութիւններու հաւաքական մէկ եզրակացութենէն․— Հարկ է լեզու գտնել արաբական աշխարհի հետ, ի հարկին որոշ զիջումներով ։

Լաւ կը ճանչնանք Թուրքերու քաղաքական հոգեբանութիւնը։ Անգարա, աւանդօրէն, կը խրտչի արեւմտեան պետութեանց սիրոյն Արաբական Աշխարհի հետ տարակարծութիւններ ունենալու հեռանկարէն։ Երկու տարի առաջ, երբ Անգլիա այս մասին շօշափեց Թուրքիոյ տրամադրութիւնները, բախեցաւ վճռական եւ կտրուկ ընդդիմութեան ։ Անգարա չվարանեցաւ յայտնելու, թէ «Թուրքիա չի կրնար Անգլիոյ վարկը փրկելու կամ արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ձգտումները վարելու միջոց մը դառնալ Միջին Արեւելքի մէջ», որքան ատեն որ Արաբական Աշխարհի հետ խնդիրներ ունեցող երկու գլխաւոր ուժերը, Լոնտոն եւ Փարիզ, զիջումի նուազագոյն տրամադրութիւն չեն յայտներ։ Թուրք ամուլը գրեց բացէ ի բաց, որ «Անգարա պիտի չառնէ որեւէ քայլ, որ կրնայ Թըրքական բանակը առաջնորդել Սուէզ » ...

անգլիական շահերը պաշտպանելու համար, Արաբական Աշխարհի հետ դէմ մարդ ըլլալու գնով ։

Արդ, Թուրքերը չեն ծածկեր այսօր, թէ կը բաղձան Արաբական Աշխարհի կառավարական շրջանակներուն հետ բանակցութիւններ վարել, նոր ու աւելի ծաւալուն բարեկամութեան մը նպատակով ։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ․ — Երուսաղէմի միաբաններէն Բարգէն վրդ․ Ապատեան, որ պատրիարքարանի փոխանորդն է Իսրայէլի մէջ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այդ գաղութի մասին (Հայ․ Եկեղեցի, փետր․ 1953)․—

Իսրայէլի մէջ 950 Հայեր կ'ապրին, 5 հարիւրը Հայֆայի եւ շրջականներուն, 4 հարիւրը Եաֆայի եւ շրջականներուն եւ մաս մըն ալ Հրէական Երուսաղէմի մէջ։

Նախապէս Պաղեստինի Հայերը բարգաւաճ գաղութ մըն էին մօտաւորապէս 5000 հոգինոց՝ որոնց մեծ մասը այժմ Հին Երուսաղէմի եւ Յորդանանու կցուած Պաղեստինի մէջ կը բնակին։ Անոնք իրենց սեփական եկեղեցիներով, դպրոցներով եւ մշակութային հաստատութիւններով խաղաղ եւ բարեկեցիկ կեանք մը ունէին։ Այն ատեն, ինչպէս միշտ, իրենց հոգեւոր ու մտաւոր կեանքը կը ղեկավարուէր Ս․ Յակոբեանց փառապանծ վանքէն, որ Հայ Եկեղեցւոյ Պատրիարքական Աթոռն է Երուսաղէմի մէջ եւ կարեւորութեան կարգով անմիջապէս վերջ կուգայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Առաքելական Աթոռ Ս․ Էջմիածինէն ։

Երուսաղէմի Հայոց Եկեղեցին անընդհատ շարունակութիւնը եղած է Քրիստոնէութեան նախնական դարերու եկեղեցիին ։ Քիչ բան գիտենք Իսլամական տիրապետութենէն առաջ եղած ժամանակաշրջանին համար ։Սակայն կասկած չկայ որ՝ Քաղկեդոնի ժողովէն ետք Հայերը՝ իբրեւ Միաբնակ ճանչցուածներ՝ պէտք է շինէին եւ մատակարարէին իրենց սեփական եկեղեցիներն ու վանքերը։ Օմար Խալիֆա Պաղեստինը գրաւելէ ետք (Ց․ Ք․ 638) կրօնական ազատութիւն շնորհեց Միաբնակներուն, որոնք մինչեւ այն ատեն Բիւզանդիոնի կողմէ ճնշումներու ենթարկուած էին։ Այդ թուականէն կը սկսի նոր շրջան մը Երուսաղէմի Հայ Եկեղեցւոյ համար եւ կը կոչուի Եպիսկոպոսներու շրջան, որ անտարակոյս ամէնէն փայլուն եւ բարգաւաճ շրջանը կ'ըլլայ իր ամբողջ պատմութեան մէջ ։ Այս փայլուն շրջանը հետեւանքն էր Հայերուն դէպի Հիւսիսային Սուրիա եւ Կիլի–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30–ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Էս հսկաները որ տեսնում են սա գունատուեց ու սկսեց դողալ, ասում են՝ բարկացաւ, հիմի որտեղ որ է, մի զարկով օխտին էլ կ'սպանի ․առաջին գետին են փռւում ու խնդրում են ․

— Անյաղթ հերոս Քաջըդ Նազար, որ մին զարկես, ջարդես հազար ։

« Մենք լսել էինք քո ահաւոր անունը, տեսութեանդ էինք փափաքում․ այժմ բախտաւոր ենք, որ քո ոտով ես եկել մեր հողը։ Մենք, քո խոնարհ ծառաները, օխտն ախպէր ենք, ահա մեր ամրոցն էլ էն սարի գլխին է՝ մէջը մեր գեղեցիկ քոյրը։ Աղաչում ենք, շնորհ անես,՝ գաս մեր հացը կտրես ․․․»

Էստեղ Նազարի շունչը տեղն է գալի․ նստում է իր ձին, նրանք էլ դրօշակն առած, առաջ են ընկնում ու հանդիսաւոր տանում են իրենց ամրոցը։ Տանում են ամրոցում պահում, պատւում, թագաւորի վայել պատւում ու էնքան են խօսում նրա քաջագործութիւններից, էնքան են գովում ,որ իրենց գեղեցիկ քոյրը սիրահարւում է վրէն։ Ինչ ասել կ'ուզի՝ յարգն ու պատիւն էլ հետն աւելանում են։

Էս ժամանակ մի վագր է լոյս ընկնում էս երկրում ու սարսափ է գցում ժողովրդի վրայ։ Ո՞վ կը սպանի վագրին, ո՞վ չի սպանիլ։ Ի հարկ է, Քաջ Նազարը կը սպանի։ Էլ ո՞վ սիրտ կ'անի վագրի դէմ գնայ։ Ամէնքն էլ Նազարի երեսին են մտիկ տալի․ վերեւը մի Աստուած, ներքեւը մի քաջ Նազար ։

Վագրի անունը լսելուն պէս, Նազարը վախից դուրս է վազում, ուզում է փախչի, յետ գնայ իրենց տունը, իսկ կանգնածները կարծում են, թէ վազում է որ գնայ վագրին սպանի։ Նշանածը բռնում է կանգնեցնում ,թէ ո՞ւր ես վազում էդպէս առանց զէնքի, զէնք առ հետդ՝ էդպէս գնա։ Զէնք է բերում տալիս իրեն, որ գնայ իր փառքի վրայ մի քաջութիւն էլ աւելացնի մի ծառի բարձրանում, վրէն սա պառում(*) , որ ոչ ինքը վագրին պատահի , ոչ վագրը իրեն։ Ծառի վրայ կուչ է գալի, ու Նազարն ո՞վ կը տայ — հոգին դառել է կորկի հաւ։ Հակառակի նըման անտէր վագրն էլ գալիս է հէնց ծառի տակին պառկում։ Նազարը որ վագրին չի տեսնում, լեղին ջուր է կտրում, աչքերը սեւանում են, ձեռն ու ոտը թուլանում են, ու թրըմփ, ծառից ընկնում է գազանի վրայ ։

Վագրը սարսափած տեղիցը վեր ցատկում է, Նազարն էլ վախից կպչում է սրա մէջքին։ Էսպէս զարհուրած մէջքքին կըպած, էս խրտնած վագրը փախչում է, ոնց է փախչում , էլ սար ու ձոր, քար ու քոլ չի հարցնում ։

Մարդիկ մին էլ տեսնում են, վահ ,Քաջ Նազարը վագրին նստած քշում է ։

— Հայ, հարայ, եկէք հա, Քաջ Նազարը վագրին ձի է շինել հեծել ... տուէք հա, տուէք ...

Սրտաւորւում են, ամէնքը մի կողմից հարայ –հրոցով, հրոցով յարձակւում են խանչալով ,թրով թվանքով, քարով, փէտով տալիս են սպանում ․

Նազարը որ ուշքի է գալիս, լեզուն բացւում է․ ախաա, ասում է, ինչի՞ սպանեցիք, զոռով մի ձի էի շինել նստել ... էնքան պէտք է քշէի որ ...

Լուրը գնում հասնում է ամբողջ աշխարհը։ Մարդ, կին, մեծ, պզտիկ՝ ժողովուրդը դուրս է թափւում Նազարին ընդունելու։ Վրան երգ են կապում ու երգում ։

Էս աշխարհում, մարդկանց շարքում
Ո՞վ կը լինի քեզ հաւասար, ո՞վ Քաջ Նազար :
Ինչպէս ուրուր, կայծակ ու հուր ,
Բարձըր բերդից թռար հասար, ո՞վ Քաջ Նազար :
Անեղ վագրին արիր քո ձին,
Հեծար անցար դու սարէ սար, ո՞վ Քաջ Նազար :
Մեզ փրկեցիր ,ազատեցիր,
Փառք ու պարծանք քեզ դարէ դար ,ո՞վ Քաջ Նազար:

Ու պսակեցին Քաջ Նազարին հսկաների գեղեցիկ քրոջ հետ․ օխտն օր, օխտը գիշեր հարսանիք արին, երգելով գովեցին թագաւորին ու թագուհուն ․

— Լուսընկան նոր սարն ելաւ, էն ո՞ւմ նըման էր :
— Լուսընկան նոր սարն ելաւ․ էն Քաջ Նազարն էր :
— Արեգակ նոր շաղէշաղ, էն ո՞ւմ նըման էր :
— Արեգակ նոր շաղէշաղ, էն իր նազ–հարսն էր:
Մեր թագաւորն էր կարմիր, իրեն աթոռն էր կարմիր ,
Թագն էր կարմիր, հա՛յ կարմիր, կապէն կարմիր, հա՛յ կարմիր,
Գօտին կարմիր, հա՛յ կարմիր, սոլեր կարմիր, հա՛յ կարմիր,
Թագուհին կարմիր ,հա՛յ կարմիր ,

ՅՈՎՀ․ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

(*) Թագնուիլ, պահուըտիլ :

կրա զանգուածային գաղթերուն, Հայ թագաւորներու եւ իշխաններու օժանդակութեան եւ ուխտաւորներու նուէրներուն: Այդ շրջանին է որ գրեթէ ամբողջ Սիոն լերան գագաթը եւ կողերէն մեծ մասը Հայ Եկեղեցւոյ սեփականութիւն դարձան 10րդ դարուն եւ բազմաթիւ շքեղ շինութիւններ, օրինակի համար, Ս. Թորոս Եկեղեցին, այդ շրջանին շինուեցան:

1281ին Սարգիս Արք. բարձրացաւ Պատրիարքութեան պաշտօնին եւ այսպէսով սկսաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը՝ որ մշտատեւ բախտաւորութիւն չվայելեց: Իրականին մէջ երկար ժամանակներ Երուսաղէմ կախում ունեցաւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութենէն, որմէ պէտք էր օժանդակութիւն եւ պաշտպանութիւն ստանար իր գոյութիւնը եւ պատմական իրաւունքները պահպանելու համար: Այս շրջանին Պատրիարքութիւնը կորսնցուց Պաղեստինի մէջ Միջին Դարուն իր սեփականութիւնը եղող եօթանասուն երկու վանքերէն մեծ մասը, այնպէս որ Անգլիական ՄԷՆ–ՏԷՅԹի շրջանին անոնցմէ միայն վեց հատը մնացած էին: Սակայն եւ այնպէս կրցաւ Սուրբ Տեղեաց գլխաւոր, պատմական սրբավայրերուն մէջ պահպանել Հայ Եկեղեցւոյ իրաւունքները: Իսկ այսօր Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքը ենթակայ է միմիայն Էջմիածնի Կաթողիկոսին եւ հաւասար դիրք ունի Յոյն Օրթոտոքս եւ Լատին Պատրիարքներուն հետ:

Պատրիարքարանի հաստատութիւնները ամփոփուած են Սիոն Լերան վրայ, քաղաքի պարիսպներէն ներս, հոն ուր ատեն մը կը կանգնէր Մեծն Հերովդէսի պալատը: Այստեղ է Վանքը, Ս. Յակոբեանց հրաշալի Մայր Տաճարը իր պատմական գանձերով, Ժառանգաւորաց Վարժարանը, դպրոցները եւ 5000 ուխտաւորներու բաւելու չափ դարպասները: Պատրիարքարանը ունի նաեւ բաղալեզուեան տպարան մը՝ ուր իր պաշտօնաթերթը «Սիոն» կը հրատարակուի եւ ճոխ մատենադարան մը՝ որ Եբրայական Համալսարանի ե ւԱզգային մատենադարաններէն ետքը երկրորդ տեղը կը գրաւէ: Մատենադարանը կը պարունակէ 4000 ձեռագիրներ՝ որոնցմէ մեծ մասը Կիլիկեան շրջանէն: Անոնցմէ մէկն է ամենահնագոյն երկաթագիր Աւետարանը, հաւանաբար ութերորդ դարէն:

Մեր եկեղեցւոյ փառքի օրերէն մնացած վեց Հայ վանքերէն երեքը Իսրայէլի մէջ են, Եաֆայի Ս. Նիկողայոսը, ուր դարերէ ի վեր կ'իջեւանէին Հայ ուխտաւորները, Ռամլէի Ս. Գէորգ Զօրավարին մենաստանը, որ 1927ի երկրաշարժին կիսաւեր եղած ու միայն եկեղեցին անխախտ մնացած է եւ Սիոնի բարձունքին վրայ Ս. Փրկչի վանքը՝ որ Կայիափա քահանայապետին տանը տեղւոյն վրայ շինուած է, հոն, ուր մեր Փրկիչը բանտարկուեցաւ եւ ուր Ս. Պետրոս երեք անգամ իր Վարդապետը ուրացաւ: Այս վանքը Հայ Սուրբ Տեղեաց ամէնէն նուիրականներէն մին է, որովհետեւ դարերէ ի վեր Երուսաղէմի պատրիարքներուն դամբարանները կը պարփակէ. 1948ի կռիւներու ժամանակ չափազանց վնասուած է, ճիշդ պատերազմի ճակատին վրայ, հին քաղաքի պարիսպէն անմիջապէս դուրս գտնուելուն համար: Ապահովութեան համար, Իսրայէլի բանակը, պատերազմի սկսելու օրէն վանքին մէջ գտնուող Ս. Յակոբեանց միաբանները տեղափոխեց: Այդ շէնքին մէջ կը գտնուի, բացի կրօնական արժէք ներկայացնող առարկաներէն, մեր Փրկչի գերեզմանաքարէն կտոր մը՝ որ միակն է Ս. Տեղեաց մէջ:

Անցեալին մէջ տասնեակ հազարաւոր Ուխտաւորներ Հայաստանէն կուգային իրենց բարեպաշտիկ նուէրներով: Համաշխարհային առաջին պատերազմէն ի վեր այլեւս չկան անոնք եւ Ս. Յակոբեանց Վանքին հասոյթի գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէին իր հին ու նոր ստացուածքները՝ որոնք մեծ արժէք կը ներկայացնէին, գլխաւորաբար Նոր Երուսաղէմի ընդարձակուելուն պատճառաւ: Սակայն, անոնցմէ մեծ մասը Իսրայէլի սահմանին մէջ կը գտնուին եւ անոնց հասոյթը կարելի չէ փոխանցել Պատրիարքարանի: Իրաց այս վիճակը Վանքին համար տնտեսական ծանր կացութիւն մը կը ստեղծէ, որովհետեւ անոր ունեցած եկեղեցական եւ մշակութային պարտականութիւններէն զատ, Պաղեստինի պատերազմին ժամանակ ստիպուեցաւ իր վրայ առնելու հոգատարութիւնը հազարաւոր տնազուրկ ազգայիններու, որոնք Վանքին մէջ ապաստարան գտան եւ դեռ մաս մըն ալ հոն կը մնան:

Իսրայէլի պետութեան հաստատումը, իր սահմաններուն մէջ գտնուող Հայերուն համար ստեղծած է նոր պայմաններուն յարմարելու ստիպողականութիւնը, սակայն, արդէն իսկ անոնք սկսած են կարելի եղածին չափ կազմակերպել իրենց նոր մշակութային, ընկերական եւ հոգեւոր կեանքը:

Հրէական Երուսաղէմի 50ի մօտ Հայերուն համար պատահական պաշտամունքներ կը կատարէ Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Աբրահամեան՝ որ երկու կառավարութիւններու բարեհաճ արտօնութիւնով կուգայ Պատրիարքարանէն: Այդ պաշտամունքները կը կատարուին նախկին Լուտերական Եկեղեցիին մէջ՝ որ Գերմանական գաղութին կը պատկանէր եւ Իսրայէլի կառավարութիւնը զայն տրամադրած է Հայերուն:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ՉԿԱՅ

Թուրք հրապարակագիր մը, Էտհէմ Իզգէթ Պէնիճէ կը գրէ «Սոն Թէլէկրաֆ»ի մէջ, այս խորագրով (28 Մարտ).—

Խմբագրապետ մը կը յիշեցնէ թէ Մոսկովները նոր հրձիգութիւն մը կը պատրաստեն Թուրք հայրենիքին դէմ: Եւ սակայն Մոսկովներու ցեղապաշտութիւնն ու «չէքիաթճիւութիւնը» անզօր կը մնայ Թուրքիոյ մէջ: Մնաց որ Թուրք ազգին սրտին մէջ տեղ չունին բնաւ մոլեռանդութիւնն ու անոպայ սօֆթայութիւնը, մեր ժողովուրդը ազգայնականութիւնը երբեք չի նկատեր նացիական ցեղապաշտութիւն մը:

Թուրքին համար մէկ նշանաբան մը կայ միայն.— Թուրք եմ: Իսկ հիմա նոր հրձիգութիւն մը կը փորձեն «Քրտական խնդիր» անունով: «Քրտականութիւնը հին դատ մըն է, զոր օտարները քանիցս շահագործած են եւ ուզած են ազգային հոսանքի մը գոյնը տալ անոր: Պապանդատէնները ըմբոստութեան դրօշ պարզած եւ զարթուցած էին, ջանալով ապստամբութիւն ստեղծել երկրին մէջ: Անոնք որ ատեն ատեն կը գրգռէին արաբ կամ ալպան հաւաքականութիւնները, չէին մոռնար թատերաբեմ հանել նաեւ այն զտարիւն Թուրքերը, որոնք «քիւրտ» կը կոչուէին: Անոնք մեր եղբայրներն էին սակայն եւ անիրաւաբար «քիւրտ» մակդիրը տրուած էր անոնց: Բացի թունաւոր «փօլիթիքաճի»ներէն, մեր երկրին ոչ մէկ տեղը դաւաճանութիւն մը տեսած էինք անոնցմէ: Նոյնիսկ Տէրսիմի ցեղախումբերուն խլրտումը, որ պատահեցաւ առաջին աշխարհամարտին, հայրենադաւութիւն մը չէ:

Այդ ցեղերը թերեւս զինուած էին ոչ թէ Թուրքերը զարնելու, այլ Մոսկով թշնամիին դէմ իրենք զիրենք պաշտպանելու համար: Անոնք եթէ պարբերաբար ըմբոստացած էին, պատճառն այն էր որ կ'ուզէին պաշտպանել իրենց աւատապետական գոյութիւնը եւ «յելուզակութիւնը», որ այն օրերուն արհեստ եւ աւանդութիւն էր իրենց համար:

Գիտենք թէ 1918ին երբ օսմանեան կայսրութիւնը փլաւ եւ Պապանդատէններու թոռները հիմնեցին «Քիւրտ Բարձրացման Միութիւնը», «քրտական անկախութենէ» ճառելով, մեր արեւելեան նահանգներու բնակչութիւնը մեկուսի դիրք մը բռնեց եւ չյարեցաւ անոնց, ընդհակառակն անմիջապէս ընդառաջ գնաց Աթաթիւրքի կոչին եւ հայրենիքին սպառնացող վտանգը դիմագրաւեց, «Ազգ. Արեւելեան Պաշտպանութեան Միութիւնը» հիմնելով: Մեր արեւելեան նահանգները, Տէրսիմն ալ հաշուի առնելով, իրենց ներկայացուցիչներով մասնակցեցան Սվազի համաժողովին եւ հրաշքներ գործեցին Միլլի պայքարի օրերուն, արեւելեան թէ արեւմտեան ճակատներուն վրայ, Հետեւաբար Թուրքիոյ մէջ «քիւրտ» անունին տակ հաւաքականութիւն մը չկայ, որպէսզի Մոսկուա կարենայ իբր հրձիգութեան միջոց շահագործել զայն:

Ինչ կը վերաբերի Հանրապետական շրջանին պատահած ըմբոստութիւններուն, եթէ չհաշուենք «Աղըրի խմբապետները», ոչ մէկ կապ ունին «քիւրտ ազգայնականութեան եւ անկախութեան» դատին հետ:

Քանի մը «փօլիթիքաճի»ներու եւ ծախուածներու միջամտութիւնը հայրենադաւութեան խարանը չի կրնար տալ այդ ըմբոստութիւններուն: Շէյխ Սայիտի ըմբոստութիւնը ամբողջովին յետադիմական ապստամբութիւն մըն էր: Տասունի ըմբոստութեան շարժառիթն ալ «պատուի եւ արժանապատուութեան» խնդիր մըն էր: Եւ եթէ ժողովուրդը այդ ըմբոստութեանց մէջ ուժ տուաւ շէյխերուն եւ խմբապետներուն, պարզապէս անոր համար որ տեղական ընկերային եւ տնտեսական պայմաններու եւ սովորութեանց ազդեցութեան տակ էր: Չենք կրնար երեւակայել մեր արեւել. նահանգներուն մէջ միակ զտարիւն հայրենակից մը՝ որ գործիք ըլլայ Մոսկովեան բաղձանքներուն: Ընդհակառակն Մոսկով բառը ամբողջ Արեւելքին համար ատելութեան աղբիւր մըն է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

■

ԳՈՒՏՕ, 2 Ապրիլ.— Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբը Մարտ 29ին կազմակերպած էր իր Օրը, Համպր տը Գոմէրսի ընդարձակ սրահին մէջ: Գաղութը սիրով փութացած էր քաջալերել Նոր Սերունդը որ յամառօրէն կ'աշխատի վառ պահել ազգ. ոգին:

Իրենց խումբը բացառիկ շրջան ընդունելով 1953ը, համաձայն Ե. պատգ. ժողովի որոշման, երիտասարդները ինքնազարգացման մղելու համար առաջադրած էին «որքան կարելի է յառաջիկայ հանդէսէն սկսեալ մերբոլոր հանդէսներուն նախագահ եւ բանախօսները նոր սերնդականներէ ըլլան»: Եւ այդպէս ալ ըրին, այս հանդէսին նախագահ մը եւ երկու բանախօսներ խօսեցան Նոր Սերունդի աշխատանքներու մասին: Թէեւ վարանոտ, սակայն յաջող եւ գոհացուցիչ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Սօնա Եար» խմբերգով Նոր Սերնդականներու կողմէ: Գօղոս Քէնտէրեան խօսեցաւ Նոր Սերունդի Օրուան եւ յարակից աշխատանքներու մասին: Քնքշօրէն երգեցին Օր. Ե. Քէնտէրեան, ինչպէս եւ Հ. Հալաճեան, Արաքսի Հալաճեան եւ Մ. Տօնիկեան, արտասանեց Ա. Տօնէրեան: Երկրորդ խմբերգ մը «Հօլ արա եզը»:

Օր. Ա. Հօթիկեան, Նոր Սերնդական մը հպարտ է որ Հայ է, եւ իր ազգին կը ծառայէ, կը հետաքրքրուի հայ ժողովուրդի անցեալով եւ ապագայով, ինչպէս նաեւ մեր մշակոյթով: Ահաւասիկ տարբերութիւնը մեր կազմակերպութեան եւ դուրսի երիտասարդներուն»: Եւ կոչ ըրաւ ծնողներուն որ վստահօրէն իրենց զաւակները անդամագրեն Նոր Սերունդին: «Որքան կազմակերպուած ըլլանք, այնքան հուժկու պիտի հնչէ երիտասարդութեան ձայնը»:

Երկրորդ խօսողն էր Յ. Միքայէլեան: «Մեր խումբը ամսուան առաջին կիրակիները ընդհ. ժողով կը գումարէ եւ ամէն երեքշաբթի կանոնաւոր կերպով մեր դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան մեր ինքնազարգացման համար: Նոր Սերունդ կազմակերպութիւնը իր եօթներորդ տարին բոլորեց: Ամէն տարի մեր Օրը տօնելով իւրաքանչիւր անդամ եւ անդամուհի իր մէջ աւելի կը զօրացնէ Հայու պէս մտածելու, գործելու եւ հայրենասիրութեան զգացումը զարգացնելու դեղեցիկ բնազդը: Հպարտ ենք իբրեւ ժառանգորդները այն վեհ սերունդին որ յեղափոխութեան խարոյկը վառեց երիտասարդ սրտերու մէջ: Հպարտ ենք որ կիզիչ անապատներու սովէն եւ մահուան ճիրաններէն ճողոպրած սերունդի մը զաւակներն ենք: Եւ դարձեալ հպարտ ենք այն փաղանգին՝ որ ամէնէն տաժանելի պայմաններու տակ, կեանքի գնով հայ պետականութեան հիմը դրաւ: Ուրեմն, այս հպարտութիւնը մեզ, երիտասարդներս կը մղէ որ աչալուրջ ըլլանք մեր գործունէութեամբ, որպէսզի յաջողութեամբ ծառայենք հայ ժողովուրդին»: Երկու երիտասարդներու բանախօսութիւններն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Այս բանախօսութեան տպաւորութեան տակ, կարծես Սիփան լեռնէն «Լօ լօ»ներու ծայր մը փրթաւ, ձորերէն անցնելով դաշտին վրայ եւ իջնելով Նոր Սերունդին մէջ: Ներկաներու կրկնակի ծափերուն վրայ «Սիփանայ Քաջեր»ը կրկնուեցաւ:

Նոր Սերնդականները հաւաքաբար գնահատանքի արժանի են եւ մասնաւորապէս իրենց վարիչը՝ Օր. Շ. Քէնտէրեան, որ մեծ ճիգ թափած էր երեք խմբերգները սորվեցնելու համար:

Նոր Սերունդին կողմէ յաջողապէս ներկայացուեցաւ դաւեշտ մը: Յետոյ սկսաւ խնջոյք – պարահանդէսը մինչեւ ուշ ատեն:

Զալկէբացի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ինչ որ իմ աչքերս տեսան ու ինչ որ իմ ականջներս լսեցին, կը բաւէին հարիւրաւոր մայրերու կեանքը թոյնի պէս դառնացնելու. Ես այլեւս յուսալիք բան մը չունիմ. բայց եկեր եմ ձեզի ըսելու որ արդար ըլլաք ու ոճրագործ բազուկները պատժէք …

— Եղածը եղած է, ո՞ր մէկը պիտի պատժենք, բաւական արիւն թափեցաւ արդէն… մոռցէք անցեալը:

Իրարու մէջ փսփսացին ու մէկը ինծի դարձաւ ըսելով.

— Ձեր խանութին գոյքերը որո՞նք թալլեցին, տետրակները ո՞վ տարաւ, ինչքա՞ն առնելիք ունէիք գիւղին մէջ… Տիվանը Հարպը հարկ եղածը կ'ընէ ձեզ վերադարձնելու համար նիւթական կորուստը:

— Ես չեմ եկեր խանութիս եւ տանիս գոյքերը ուզելու, ես եկեր եմ խնդրելու ձեզմէ որ յանցաւորները պատժէք:

— Աղէտէն առաջ քոյր եղբօր պէս էինք. մոռցէք պատահածը. ամէն հօգս ալ քոյր եղբօր պէս պիտի ապրինք. Վրէժխնդրութիւնը թշնամութիւն կ'արթնցնէ եւ խաղաղութիւնը երբեք չի վերահաստատուիր երկրին մէջ… Ձեզի կ'իյնայ բարի օրինակ տալ, ձեր կրօնքը իսկ կը պատուիրէ ձեզի որ ձեր թշնամիները սիրէք …

Եւ որովհետեւ արդէն մոռնալով պատմութեանս տպաւորութիւնը, անհամբերութեան շարժումներ կ'ընէին, քօղս հանեցի, գլուխս բացի եւ ըսի.

— Քանի որ դուք չէք ուզեր տեսնել մեր դատը, թող Աստուած դատէ ձեզի եւ դուք մինչեւ ձեր հեռաւոր սերունդներուն մէջ անիծուած ըլլաք:

Սրահը դարձաւ շուրջս, շարժող աթոռի ձայներ խլացուցին զիս… ոտքի ելան ու կրկին նստեցան ու այդ միջոցին ինծի կը թուէր որ աշխարհիս չորս կողմէն ձայներս կը լսուի:

— Անիծուած ըլլաք… անիծուած ըլլաք:

Ինչ որ ալ ըլլար Ատանայի բարեկեցիկ եւ նոյն իսկ հարուստ ժողովուրդին դժբախտութիւնը, անոնց որ մէկ օրէն միւսը մոխիրի վրայ նստած էին, ինչքան ալ սրտակեղէք ըլլար որդեկորոյս մայրերու, այրիացեալ կիներու աղաղակը եւ ցաւագին տառապանքը, ինչքան որ մղձաւանջային տեսիլքով մը մեզ հալածէին շրջակայ գիւղացիներու հուրի եւ սուրի պատմութիւնները, աւելի դժբախտ, աւելի անտէր մոռցուած եւ անտեսուած տարր մը կար Կիլիկոյ մոխիրներուն վրայ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տութեան դաշնագիրը եւ ձեռնարկել գըրաւման զինուորներու պարպումին :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ամերիկացի մասնագէտներ կը քննեն այս ծրագիրը :

ՎԻՇԻՆՍՔԻՆ ԱԼ ՄԵՂՄԱՑԱՒ

Ալգաժողովը 3ի դէմ 52 ձայնով քուէարկեց զինաթափութեան յանձնախումբին բանաձեւը, մերժելով Խ. Միութեան առաջարկած փոփոխութիւնները :

Բանաձեւը կը հաստատէ 1952 Յունուարի բանաձեւին պայմանները եւ կը յանձնարարէ յանձնախումբին շարունակել իր աշխատանքներ, ծրագիր մը մշակելու համար ի խնդիր ապառազինութեանց կըրճատման : Այն հինգ պետութիւնները որ դէմ քուէարկեցին, կը պատկանին խորհրդային ճակատին : Անոնք ցարդ բոլորովին կը մերժէին բանաձեւը, բայց այս անգամ պարզապէս քանի մը փոփոխութիւններ առաջարկեցին : Պ. Վիշինսկի շատ չափաւոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ ետ կ'առնէ իր զինաթափութեան ծրագիրը : Ցետոյ շարունակեց .

— «Անցեալ ամսուան ընթացքին գործքով չապացուցի՞նք մեր խաղաղութեան խօսքերուն անկեղծութիւնը : Այժմ կարգը ձերն է եւ կը յուսայինք թէ գոնէ այս գետնին վրայ ճիգ մը պիտի փորձէք, մեզ դիմաւորելու համար : Եթէ քարեկամութեան փապուղին (թիւնէլ) փորենք երկու կողմերէն, հաւանօրէն աւելի շուտ իրար կը դիմաւորենք մէջտեղը » :

Ալգաժողովին պատուիրակները կը յուսան թէ Պ. Վիշինսքի անկեղծ է այս անգամ : Վիճաբանութեանց ընթացքին, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը ծափահարեց, երբ ամերիկեան պատուիրակը պաշտօնապէս յայտնէր թէ Քորէայի մէջ կատարուած բանակցութիւնները պիտի յանգին «պատուաբեր զինադադարի մը » :

— Կարգ մը շրջանակներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները նոր ծրագիր մը պիտի առաջարկեն Ատլանտեանի խորհուրդին, քսան — երեսուն տարուան վրայ երկարաձգելու համար վերազինումը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր, ճառ մը խօսելով Ուոշինկթընի մէջ, ըսաւ թէ Սարի վէճը կը կարգադրուի, երբ բնակիչներուն իրաւունք տրուի իրենց կամքը յայտնելու ազատ ընտրութիւններով : Եւ աւելցուց.— «Այժմ կարելի չէ տնօրինել 800.000 բնակիչներու ճակատագիրը՝ բանակցութիւն մը սարքելով Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ : Սարը պէտք է իր վերջին խօսքն ըսէ ազատ ընտրութեամբ » : Վարչապետը Խ. Միութեան մասին ալ խօսելով դիտել տուաւ թէ անստուգութիւն կը տիրէ Սթալինի մահէն ետք : «Առ այժմ ես համոզիչ փաստ մը չեմ տեսներ, եզրակացնելու համար թէ փոխուած է խորհրդային քաղաքականութիւնը » :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ պատասխանեց Տօքթ. Մոսատեղի մեղադրանքներուն, իր պալատը հրաւիրելով լրագրողները : Իր բանբերը բացատրեց թէ 1. բանակը սերտօրէն գործակցած է ժողովուրդին եւ կառավարութեան՝ քարիւղի հարցին մէջ.— 2. Շահին ճամբորդութիւնը թելադրած էին նոյնինքն Տօքթ. Մոսատեղի կուսակիցները.— 3. Սխալ է թէ այդ ճամբորդութիւնը 50.000 տոլարի ծախք մը պիտի պատճառէր.— 4. Շահը կ'ուզէ որ բարեկամական յարաբերութիւններ տիրեն բոլոր երկիրներու հետ եւն. :

ԴԷՊԻ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ արձակուրդի պտոյտներ կատարելու իրաւունք պիտի տրուի, համաձայն կարգ մը լուրերու :

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ, ՆԵՐԿՈՂ
ENSEIGNES - PUBLICITE

ՍԱՐԳԻՍ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Artisan - Décorateur
Տուներու, խանութներու եւ կառքերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél : MAR 54 - 13

ՊՈԼՍԵՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի Շրջանակի Հայր. Միութեան կողմէ :

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքըլ Միլիթէրի ընդարձակ սրահներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :
Մուտք 200 ֆրանք

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 րիւ վօլթէռ :

Կը նախագահէ՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խաչատուրեան, Օր. Ա. Ուստայիքեան, ընկեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Մ. Տուտաքեան եւ Ա. Յարութիւնեան : Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐԸ : Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ Ժօզէ Տալիա (երգ) :

Ճոխ պիւֆէ :

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել րիւ տը լ'Ինիօն :

Հ. Յ. Դ. Ն. ՍԵՐՈՒՆԴԻ 8րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ « Ահարոնեան » խումբին.

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Շաբաթ, 9 Մայիս ժամը 21.30էն մինչեւ առաւօտ, Փարիզի 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին պատուոյ սրահին մէջ, 78 Ֆօպուր Սէն Մարթէն, մեթրօ Կառ տը լ'Էսթ : Բանախօսութիւն, երգ, պար, արտասանութիւն : Կը մասնակցի նաեւ Պանեէօյի երկսեռ պարախումբը իր կովկասեան յայտագրով : Եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ հանրածանօթ նըւագախումբ Պաչիչայի :

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ասուլիսի Ա. հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը :

Նիւթ՝ վերջին անցքերը Խ. Միութեան մէջ : Զեկուցում եւ մտքերու փոխանակութիւն : Ասուլիսէն վերջ՝ ընդհանուր ժողով :

Կը հրաւիրուին վերջին տարագիրները :

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ընտրական յանձնաժողովը, Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան, (ընտրուած 1949 Յունուար 9ի ընդհ. ժողովէն), կը տեղեկացնէ, թէ պիտի կազմակերպէ լուսաբանական ժողովներ Ապրիլ տասնէն մինչեւ Մայիս տասը, այն ամէն վայրերու մէջ, ուր կան Ընկերակցութեան անդամներ, զանոնք լուսաբանելու համար իր գործունէութեան մասին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խըտրըշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խըտրըշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (5 րիւ Ժան Կուժօն), ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԽԸՏՐԸՇԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Հայոց Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջաններու Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը կազմակերպած է, ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին ժամը 3ին, Լիւթեսիայի սրահին մէջ :

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, թող բարեհաճին եկեղեցւոյ գիւանատունը դիմել եւ արձանագրուիլ :— (Դիւան)

Ա Ր Ա Ք Ս

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր. :
ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Անուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սըրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապաչիցէի : Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օրուան համար միայն : Դիմել Տիկին Խարբութլեան, 32 րիւ տէ Փըթի Քառօ, Փարիզ :

■

Գործաւորուհիներ կ'ուզուի շըմիզիէ կարելու համար : Մնայուն գործ կ'ապահովուի լաւ կարողներուն : Դիմել

Ets. Michel, 165 Rue de Javel, Paris (15)
Métro : Félix - Faure

Առաւօտները ժամը տասնէն 12, բացի կիրակիէ :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ իր «Օր»ուան առթիւ, Ապրիլ 12, Նոր Կիրակիի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, Ալէ Սընիքրատ : Գեղարուեստական բաժնին մասնակցութիւնը կը բերէ Ֆր. Կապ. Խաչի պարախումբը, ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ալիս Գավէզեանի եւ Իսիի եւ Շավիլի Նոր Սերունդը, նուագախումբ : Ճոխ Պիւֆէ : Մուտք 150 ֆրանք :

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE DE VÊTEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովին շարունակութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, 12 րիւ Քատէ, ճաշարան Անճէլեան : Հիմնադիրները կը հրաւիրուին ժամը 20ին, նոյն օրը, Րէժան, 70 րիւ Լաֆայէթ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սըրահը : Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսացի ընկերվարականներ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին 5 րիւ Պօնփուա, Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Վալանսի Համախարբ. Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9ին, իր Ա. հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

■

• ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23 :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ
ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ
Դերձակներու համար
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
Ա. ՀԱՄԲԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Լաւագոյն ապրանք ամենաաժան գնով

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ :

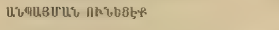
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

ԳՈՐԾՈՒՆԸ ԵԿԱՒ
ՋԱՏԻԿՆ ԱԼ ԵԿԱՒ

Բայց Զատկուան շաբաթ առանց չէօրէկի կ'ըլլայ շաբաթ մը առանց Զատիկի
Եւ լաւագոյն չէօրէկը կը գտնուի յայտնի վարպետ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄՕՏ
32, Rue de Trévise, Tél . TAI. 25 - 44
Ծաշակեցէք եւ տեսէք, նորէն այցելեցէք
Հոն կը գտնէք նաեւ արեւելեան ամէն կարգի անուշեղէններ եւ խմորեղէններ :
Փուռէն ուղղակի տուն,
առանց միջնորդի ուրեմն թարմ եւ աժան.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ
« Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր Ի » Ի
Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈԽՈՒՄԸ — Բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով
Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ
Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՇԱԲԱԹ 11 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 11 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7039 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2450

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎԱԼԻ ՊԷՑԸ ԳԻՏԷ»

Անգարան մէկ անգամ օրինապահ երեւցաւ 1950ին, արտօնելով Պոլսոյ ազգ. ժողովին գումարումը, պատրիարք մը ընտրելու համար։

Եւ կը թուի թէ զղջաց։

Կարկտան կարգադրութիւն մըն էր եղածը. բայց եւ այնպէս օրուան կացութեան կը համապատասխանէր իբրեւ ձեւակերպութիւն։

Ժողովը քուէները կեդրոնացնելով Գարեգին արք. ի վրայ, ընտրեց նաեւ Կեդր. վարչութիւն մը, որուն երկամեայ պաշտօնաժամը կը լրանար 1952ին։

Թուրքիոյ նոր կարգուսարքին մէջ, Պատրիարքները որեւէ իրաւասութիւն չունին։ Պարզապէս հոգեւոր պետեր են։

Հայ համայնքին գործերը վարել՝ կ'իյնար Ազգ. Կեդր. վարչութեան։ Անշուշտ պատրիարքին նախագահութեամբ։

Այդ վարչութիւնը պիտի ըլլար կապը՝ պետութեան եւ համայնքին միջեւ։ Եւ միամիտներ կարծեցին թէ անցեալէն բան մը մնացած է, իբրեւ չոր մխիթարանք։

Արդ, Անգարան չյարմարեցաւ ճանչնալ նորընտիր Վարչութիւնը։

Պատրիարքը զանազան դիմումներ կատարեց։

Քանի մը անգամ ալ սիրալիր տեսակցութիւններ ունեցաւ Հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին եւ ուրիշներու հետ։ Միասին լուսանկարուեցան։ Մեղրածոր խօսքեր փոխանակուեցան։

Եւ սակայն, ոչ նախորդ վարչութիւնը վաւերացուեցաւ, ոչ ալ արտօնութիւն տրուեցաւ նորին ընտրութեան համար։

Մինչ այս մինչ այն, սեւ ձեռքն ու սեւ սիրտը անընդհատ կը բանէին, նոր անել մը ստեղծելու համար։

Եւ առտու մը, մինչ Գարեգին պատրիարք անհամբեր կը սպասէր շռայլուած խոստումներուն գործադրութեան, վարչութեան ներկայ. ժողովին ատենապետները կուսակալութեան պաշտօնատունը կը հրաւիրուէին, «աւետաբեր» լուրը լսելու համար։

Այնտեղ, ի ներկայութեան խումբ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներու, անոնց գլուխը կը գտնուէր Ապահովութեան տեսուչը, հանդիսաւորապէս կը կարդացուէր նոր ծրագիր մը։

Փոխանակ ընդհ. ժողովի գումարման եւ նոր ընտրութեան արտօնութիւն տալու, Անգարա կը հրամայէր կազմել «Մէջլիզ Միւթեվէլլի Հէյէթի» մը (Կեդր. Մատակարար Մարմին)։

Մէկ խօսքով, կատարեալ ծաղրանկարի մը վերածուած էր ամէն բան։

Պատրիարքարանը, հազիւ քիչ մը շունչ առած, կրկին կը վերածուի շուքի մը։

Համայնքին դերագոյն իշխանութիւնը կը մնայ նորէն հոշակաւոր Էվգաֆը, որուն գեղծումները ափ ի բերան ձգած են մինչեւ իսկ Թուրք մամուլը։

Ով որ ներշնչած եւ խմբագրած է այս կանոնագիրը — «Թիւ 5404 օրէնք» — կը ձգտի վերջնապէս թաղել Ազգ. Սահմանադրութիւնը։

Ինչպէս կարդացիք երէկ, հայ երեւելիներէն մէկը խուսափողական պատասխան մը տուեր է թուրք խմբագրի մը հարցումին.

— «Մեր վալի պէյը ամէն բանը լաւ գիտէ։ Ինչ որ ըսէ այն ըլլայ։ Անոր բանէն տարբեր բան չենք կրնար ընել»։

Արդարեւ, Ֆախրէտտին Կէօքայ գիտէ թէ ինչ մութ խաղեր կը սարքուին։

Եթէ միայն իր գիտցածը պատմէր, ո՜րքան դիմակներ պիտի պատռէին ... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԷՊԻ ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՑԱՆ

«Մասիս» տպարանն էինք, երբ գործակալ մը կը ներկայանար խմբագրատուն, առաջարկելով տողաշար մեքենայ մը գնել շատ նպաստաւոր պայմաններով.

— Գինը՝ 60000 Ֆրանք։ Վճարումը՝ ամսական 1500 կամ 1000, որով մեքենային տէր կ'ըլլաք հինգ տարիէն։

— Ես առեւտրական գործերով չեմ զբաղիր, պատասխանեց խմբագիրը ...

Միեւնոյն ատեն կ'ըմբռնէր թէ իր զբաղումները թոյլ չեն տար տեղ գտնել, սեփական տպարան եւ խմբագրատուն հիմնել եւայլն։

Անհրաժեշտ էր ընդարձակել թերթին ծաւալը — տեղական լրագիրներուն մեծութեամբ։

Ինչպէս ըսի, գրաշարները հետզհետէ կը պակսէին, իսկ տպարանը ուրիշ դժուարութիւններ կը ներկայացնէր։

Առտու մը «Ճակատամարտ»ի վաղեմի գրաշարներէն Մկրտիչը ներս մտաւ։

Մականունով Աւետիսեան, աւետիս մը կը բերէր.

— Բարեկամդ, «Վերջին Լուր»ի երբեմնի խմբագրապետը, Յակոբ Տէր Յակոբեան, տպարան է բացեր, տողաշար մեքենայ մը պիտի գնէ — ի հարկին երկու հատ։ Տողաշարն ալ՝ ես։ Երթանք պայմանաւորուինք։

Նոր տպարանը բացուած էր թաղի մը մէջ ուր ոտք չէի կոխած։

Փարիզի տասներորդ թաղամասէն պիտի փոխադրուէինք 13րդ։

Ամէն պարագայի մէջ, ստիպուած էինք ելք մը գտնել, համաձայն օրուան պահանջներուն։

Պայմանագիրը ստորագրուած էր, երբ «Մասիս» յանձն առաւ տողաշար մեքենայ գնել, ամբողջ շէնքը տրամադրել խմբագրութեան եւ բնակութեան համար։

Նոյն գիշերն իսկ, երիտասարդ գրաշար մը, Զ. եւ մեքենավար մը, Գ., կ'աւետէին.

— Թէ տեղ ունինք, թէ տպագրիչ մեքենայ եւ ուրիշ յարմարութիւններ։ Եկէք մեզի։

Երկու առաջարկներն ալ ուշ մնացած էին։

Եւ ճամբայ ելանք դէպի Տամէմ փողոց, 1932 Յունուար 1ին։ ՎԱՀԷ

:≡x≡x≡x≡x≡x≡x≡x

«ՄԵՆՔ ԱԼ ՀԱԼԷՊԸ ԵՒ ԴԱՄԱՍԿՈ՞ՍԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆՔ»

Գրած էինք թէ Սուրիոյ տեղեկատուութիւնը քարտէս մը հրատարակած է, որուն վրայ Սուրիոյ կցուած կ'երեւան Հաթայ (Սանճաք), Մերսին եւ Ատանա։

Թուրք թերթերը կը շարունակեն կրակ տեղալ, այս առթիւ.

«Ճիւմհուրիյէթ» կ'ազդարարէ.

«Այդ քարտէսին հրատարակութիւնը անհաշտ է թուրքեւսուրիական բարեկամութեան հետ, եւ ամէն տեղ արդար ընդվզում պատճառեց։ Այլեւցուցիչ է նկատել որ պաշտօնական շրջանակները վերսկսած են ցոյց տալ ծաւալապաշտ ձգտումներ։ Սուրիացիներուն կը յիշեցնենք թէ դիւրին է քարտէս գծել, բայց դժուար է իրականութեան վերածել ծիծաղելի երազներ»։

Ուրիշ թերթ մը, «Վաթան» կը գրէ. — կը թուի թէ մեր սուրիացի դրացիները չեն հասկնար մեր հաշտարար քաղաքականութիւնը եւ կը կարծեն թէ պատրաստ չենք մեր հողին համար կռուելու։ Գուցէ մեր դրացիները լսեցնելու համար մեր կարգին պէտք է պահանջենք Հալէպը եւ Դամասկոսը»։

Վերջապէս «Սօն Թէլէկրաֆ» կը յայտնէ թէ Հալէպ թրքական է ինչպէս Մուսուլը, բայց, կ'աւելցնէ — «Ոչ պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ ոչ ալ թրքական մամուլը կը խօսին այդ մասին, որովհետեւ մենք գիտենք յարգել ստորագրուած դաշնագիրները»։

Անգարայի մէջ միջադէպը ցաւալի կը գտնեն այնպիսի պահու մը երբ վարչապետ Մենտերէս եւ արտաքին նախարար Քէօփրիւլիւ կը պատրաստուին Սուրիա եւ Լիբանան այցելել։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը իր վերադարձէն ի վեր կ'ուսումնասիրէ օրուան հրատապ խնդիրները, պատրաստ ըլլալու համար խորհրդարանին վերաբացման, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 12ին։

Ամէնէն թարդ խնդիրը պետական գանձին վիճակն է, որ հետզհետէ կը ծանրանայ, ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ։ Պանք տը Ֆրանսի շաբաթական հաշուեկշիռը կը ծանուցանէ թէ թղթադրամի շրջաբերութիւնը 85 միլիառ ֆր. աւելցած է մինչեւ Ապրիլ 2, ընդհ. գումարը բարձրացնելով 2137 միլիառի։

Թէեւ բացառիկ դէպքեր չեն պատահած Պանք տը Ֆրանսի հետ կնքուած վերջին պայմանագրէն ի վեր, բայց նոր վարկեր ստանալու համար անհրաժեշտ է հիմնական բարենորոգումներ առաջարկել խորհրդարանին։

Վարչապետը երէկ Հանրապետութեան նախագահին պիտի ներկայանար Միւսէի մէջ, խորհրդակցելու համար։ Նախարարական խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է յառաջիկայ շաբթու։

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ պետական գանձին վիճակը եւ տնտեսական տագնապը սովորական միջոցներ կը պահանջեն, այլապէս կառավարութիւնը նոր դժուարութեանց պիտի մատնուի Մայիսի երկրորդ կէսին իսկ։ Որեւէ միջոց ձեռք առնուած չէ տակաւին. բայց այժմէն կ'ուսումնասիրուին զանազան ծրագիրներ։

Այսպէս, կ'առաջարկուի վերակազմել պետական գնումներու գրութիւնը, վերահաստատել ծախքերը ամսէ ամիս արտօնելու կանոնը, ինչպէս պատերազմէն առաջ։ Այս գրութեան համաձայն, նախարարութիւնները ամէն ամիս պիտի կրնան ծախքեր կատարել համաձայն պետական գանձին հասոյթներուն։ Կը նախատեսուին նաեւ մեծագումար խնայողութիւններ։

Իրազեկներու կարծիքով, անբաւական են այս բոլոր միջոցները եւ կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նոր աղբիւրներ գտնել։ Կ'ըսուի թէ պիտի աւելցնեն երկաթուղիներու սակերը, ճամբորդներու համար՝ 3 — 5 առ հարիւր, առեւտրական ապրանքներու համար՝ մէկ առ հարիւր։

Վարչապետը կը նախատեսէ նաեւ մեծագումար փոխառութիւն մը։ Ուրիշներ կ'առաջարկեն բացառիկ տուրք մը հաստատել արտակարգ շահերու վրայ։ Եւ վերջապէս զարկ պիտի տրուի գանձատոմսերու տպաման, յառաջատուական տոկոսով։ Այս փորձը պիտի տեւէ մէկ ամիս։ Հաւայթ կը սպասուի 30 միլիառ։

Տնտեսական ճակատին վրայ եւս ձեռնարկներ պիտի կատարուին։ Մասնաւորապէս կը նախատեսուի քանի միլիառ ֆր.ի յաւելուածական վարկ մը՝ շինութեանց համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

■

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Գ. Արշաւիր Խանճեանեանէ 2000 ֆր.։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ, ընկեր. Սարգիս Ընտրիկեանէ 1000 Ֆրանք։

× Տոքթ. Ց. Կիլիկեցիէ՝ ելեկտրական գեղեցիկ լամբար մը, խմբագրական գրասեղանին համար։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Սիրելիդ իմ «Յառաջ», ձգէ որ ըսեմ — անունիդ մատաղ։

Այս գարնան անուշ գեղեցիկ օրերուն, գարուն մըն ալ դուն։ Այժմ թեւերդ լայն բացած, կը շարունակես ծիլ ու ծաղիկ սփռել, յանուն լոյսին եւ գեղեցիկին։

Շրթներս ծարաւ, բաղձիկ ոտքերով, դիրկդ եկած, ձգէ որ համբոյրս դրոշմեմ բոցավառ տառերուդ։— ՍԱՔՕ

....

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եչ. րօ վերջացան արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին խորհրդակցութիւնները Մ. Նահանգներու կառավարութեան հետ։

Տոքթ. Ատընաուըր զեկուցում տալով ամերիկեան ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնախումբին առջեւ, ըսաւ թէ «կարելին պիտի փորձէ» լուծելու համար Ֆրանսայի հետ եղած վէճերը։ Հրաժեշտ առնելէ առաջ, Ծերակոյտ վարչապետը յայտարարեց թէ «շատ արտարգ» խօսակցութիւններ ունեցան Նախագահ Այզընհաուըրի հետ եւ թէ շատ գոհ է ամերիկեան կառավարութեան վերաբերումէն։

Տոքթ. Ատընհաուըր հաւաստիք ստացած է թէ Մ. Նահանգները պիտի օգնեն կարելի եղածին չափ շուտ վերազինելու գերման զօրամասերը, երբ վաւերացուի եւրոպական բանակի դաշնագիրը՝ վեց գինակից պետութեանց կողմէ։ Դաշնագրին համաձայն, որ ցարդ վաւերացուած է միայն արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ. ժողովին կողմէ, Գերմանիա 12 զօրաբաժին պիտի ունենայ։

Տեսակցութեանց առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ.—

1. Խօսակցութիւնները տեղի ունեցան խիստ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ եւ գործակցութեան մեծ տրամադրութեամբ, հաստատելով երկու կողմերուն համամտութիւնը հետապնդուած նպատակներու մասին։ Իսկապէս ազատ ընտրութիւններ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ եւ հարիւր հազարաւոր գերման գերիներու արձակումը պիտի ապացուցանեն Խ. Միութեան վարիչներուն բարեացակամութիւնը։

2. Գերմանական հարցին միակ տեւական լուծումն է երկրին վերամիացումը խաղաղ միջոցներով, ազատ եւ ժողովրդավար հիմքի մը վրայ։

3. Ամէն պատեհութիւն պիտի օգտագործուի, մեղմացնելու համար լարուած յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ։ Անյապաղ համաձայնութիւն մը պիտի փնտռուի ի շահ երկու կողմերուն։

Մ. Նահանգները պիտի օգնեն արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական բարօրութեան համար, զարկ պիտի տրուի մշակութային յարաբերութեանց եւն.։

ՄՈՐԻՍ ԹՕՐԷԶ Փարիզ վերադարձաւ երէկ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՈՑ-ԲՐՈՑՆԵՐԸ

ՍԹԱԼԻՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Մարտ թիւերը լեցուն են Սթալինի մահուան առթիւ խմբագրուած գովասանքներով ։

Աւսատիկ ծաղկեփունջ մը, քանի մը ծանօթ դէմքերու ստորագրութեամբ (ամփոփուած)։

ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՄԵԶ ՀԵՏ Է

... Ստալին համաշխարհային պատմութեան սակաւաթիւ մեծութիւններից մէկն է, մարդկութեան հետ յաւիտեան։ Նա ինքը մեծ Լենինի հետ, ստեղծեց մի նոր պատմութիւն, մի նոր աշխարհ, մարդկային արդար՝ փոխյարաբերութիւնների երազած աշխարհը։

... Ցարական դաժան կարգերից ազատագրուած ժողովուրդները ստացան ազգային վերածնունդի հնարաւորութիւն, ծաղկեց եւ բարգաւաճեց ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական նրանց մշակոյթը։

Սովետական ժողովուրդները մեծ սուգի մէջ են։ Հայ ժողովուրդը սգում է մահն իր ազատարարի, որին երախտապարտ է յաւիտեան։ Սակայն ժողովուրդները գիտեն որ իրենք մենակ չեն, որ մեր իմաստուն առաջնորդը միշտ մեզ հետ է, նա ներկայ է մեր վերելքին ամէն տեղ եւ մեզ ոգեշնչողն է։

... Ստալինի յիշատակը նուիրական է մեզ համար, եւ մենք խորապէս յարգած կը լինենք նրա յիշատակը, եթէ անվրէպ կենսագործենք նրա պատգամները, նրա աւանդները, նրա ուսմունքը, երբ անձնուիրաբար գլուխ բերենք այն մեծ եւ պատմական ծրագրերը, որ գծել է նրա հանճարեղ միտքը ։

Ստալինի դրօշը նուիրական է, դա ազատութեան, ժողովուրդների եղբայրութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան դրօշն է։ Բոլոր սովետական ժողովուրդները, մի սիրտ եւ մի հոգի Կոմունիստական պարտիայի հետ, հաւատարիմ մնանք այդ անպարտելի դրօշին ։

Աւ. Իսահակեան

ՄՏՔԻ ՏԻՏԱՆԸ

Մեզանից հեռացաւ մի մարդ, որի նման մարդիկ քիչ են ծնւում, որ դարերի պատմութիւնն են խտացնում իրենց մէջ եւ իրենց արդարացնում են այդ պատմութեան առջեւ։ Լինելով իրենց դարի զաւակները, այդպիսի հսկաները կարողանում են հեռուն տեսնել եւ տպացուցել այն բոլորը, որ շատերին թւացել է սոսկ փորձ կամ հնարաւորութիւն ։

Անմահ Լենինի նման, Ստալին ոչ միայն գիտական մարքսիզմի ստեղծարար կրողն էր, այլեւ զարգացնողն ու կեանքում գործադրողը, միանգամայն նոր պայմաններում։ ... Ստալին, շարունակելով մեծ Լենինի անմահ գործը, դրեց եւ հանգամանօրէն լուծեց մեր հայրենիքի համար կենսական նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ հարցեր։ Իր յաղթող իրականացումով գիւղատնտեսութեան կոլեկտիվացումը, որն այժմ այնքան բնական ու սովորական է մեզ համար, եւ այդ հիման վրայ կուլակութեան ոչնչացումը որպէս դասակարգ, խոշորագոյն ռեւոլուցիոն յեղաշրջում էր, մի յեղաշրջում որն իր հետեւանքներով հոկտեմբերեան ռեւոլուցիային հաւասար նշանակութիւն ունեցաւ ։

...Թէկուզ միայն վերջին երկու տարուան նրա ստեղծարար մասնակցութիւնը լեզուաբանութեան եւ տնտեսական հարցերու լուծման, յիշենք նրա դերը գրականութեան եւ արուեստի զարգացման բնագաւառում ։

Գ. Ղափանցեան

ՆԱ Կ'ԱՊՐԻ ԴԱՐԵՐ

... Չկայ մի մարդ, մի քաղաքացի մեր Միութեան մէջ եւ ամբողջ աշխարհում որ մտովին տեսած չլինի ընկ. Ստալինին։ Ընկեր Ստալին ամէն մի — աշխատաւոր մարդու հոգու մշտական բնակիչն է, ամէն մի ընտանիքի հարազատ անդամը, ամէնքի հարազատ հայրը ։

...1939ին երբ Ստալին Կրեմլի մէջ ընդունեց հայ ժողովուրդի դելեկացիան, յիշում եմ այն թաւշեայ մեղմ ձայնը, որով Ստալին ձայն էր տալիս.

— Ի՞նչպէս են Հայաստանի գիւղացիները։ Ինչպէ՞ս է դասաւանդւում մայրենի լեզուն :

1939 թուականին Մոսկուայում տեղի ունեցաւ Ս. Հայաստանի արուեստի տասնօրեակը։ Ժողովուրդների եւ պատմական առաջընթացի ճակատագրով մեծապէս զբաղուած առաջնորդը ժամանակ էր գտնում իր զինակիցների հետ միասին հետաքրքրուելու հայ ժողովուրդի արուեստով։ Ահա նստած է Ստալինը մեծ թատրոնի օթեակում եւ մեծագոյն ուշադրութեամբ լսում է հայ ժողովուրդի երգերն ու բանաստեղծութիւնները, դիտում պարերն ու բեմական այլ կատարումները, ձեռքի լայն ու հանդիսաւոր շարժումներով ծափահարում լաւագոյն կատարողներին։ Հազարաւոր աչքերով մենք տեսնում ենք ընկ. Ստալինին եւ երջանիկ ենք նրա համար, որ ընկեր Ստալինի հետ միասին գտնւում ենք միեւնոյն յարկի տակ, միեւնոյն պատերի մէջ եւ նայում ենք միեւնոյն բեմին ։

Ընկեր Ստալին ժամանակ գտաւ Կրեմլի սպիտակ դահլիճում սեղան նստելու հայ ժողովուրդի հարիւրաւոր ներկայացուցիչների հետ, եւ երբ հայ ժողովրդական երգը իր արծաթահնչիւն ալիքներով լցրեց հսկայական կամարակապ դահլիճը, ընկեր Ստալին հանդիսաւոր դանդաղութեամբ ետ թեքուելով՝ նայեց Հայաստանի երգչուհուն ։ Մենք երջանիկ էինք այն գիտակցութեամբ, որ ընկեր Ստալինը բարձր է գնահատում Սովետական Հայաստանի կուլտուրան ։

Նաիրի Զարեան

ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԻ ԴՐՕՇԱԿԱԿԻՐԸ

Իր պէս մեծ է, խորն է ցաւը, վիշտը ։ Ծանր է փաստը, եւ չես կարող,— մարդկային է դա,— ընդունել, հաշտուել, հանդստանալ։ Մեր Ստալինը, մեր սիրելի, պաշտելի, հարազատ Սթալինը Փիզիքապէս մեզ հետ չէ,

... Զգում ես կարիքը սփոփանքի։ Այդ սփոփանքը միմիայն մի կերպ է հնարաւոր, նրանով որ մենք լիակատար չափով ադնուօրէն, ջանադիր աշխատանքի փաստով իրագործենք, բարձրացնենք ընկ. Ստալինի հզօր հիմնադրումը, կոմունիզմի հոյակապ կառոյցը :

Արիասիրտ լինենք, ինչպէս որ նա եղաւ նման դարձեալ մեծ կորուստի, իր ուսուցչի մահուան օրերին։ ... Հե[illegible] մահը չեն ողբում, այլ երգում են յաղթական հզօր երգով ։

Դ. Դեմիրճեան

ՏԻՐԱՆ ՉՐԱՔԵԱՆ

Ցաճախ որեւէ գրուագով յիշողութեանս մէջ կ'արթննայ հէգ Չրաքեանը, Կեդրոնականի երբեմնի բազմահմուտ եւ մեծատաղանդ ուսուցիչը։ Ան խլրացուցած էր եւրոպական քանի մը լեզուներ։ Ինչպէս նաեւ քաջ գրաբարագէտ եւ նրբաճաշակ նկարիչի շնորհներուն կը միացնէր պերճախօսութեան, դասաւանդութեան ինքնայատուկ, հրապուրիչ եւ հմայիչ ձիրքերը :

Իր գրաւիչ եւ համոզիչ լեզուն միշտ լարուած ուշադրութեան մէջ կը պահէր աշակերտները։

Իսկ բնաւորութեամբ չափազանց բարի, ազնիւ եւ համեստ էր ։

Եւ սակայն դժխեմ, անբացատրելի եւ անհասկնալի ճակատագիրը գրեթէ բոլոր հսկայ միտքերուն համար նոյն ցաւալի վախճանը վերապահած էր, կէս ճամբան մարելով անոնց մտքի լապտերը ։

Կոմիտաս վրդ.ի, Շահմուրատեանի, ինչպէս նաեւ եւրոպացի մեծ տաղանդներու, երաժշտութեան մեծ վարպետներու վախճանը այդպէս չէ՞ եղած ։

Առաջին աշխարհամարտին սկիզբը, տարու մը կանուխ, Չրաքեան հրաժարականը կուտար իբրեւ ուսուցիչ ։ Սակայն ոչ թոշակի անբաւարարութիւնն էր պատճառը եւ ոչ ալ ուրիշ դժգոհութիւն մը ։ Պարզապէս իր մէջ «պատուելի ըլլալու եւ քարոզելու կոչումը զգացեր» էր։ Այլեւս տարօրինակ էր, թէ Չրաքեանի զմայլելի տաղանդը ցամքած էր։

Անդրդուելի մնաց հրաժարականին վըրայ։ Բերա եկաւ, Թիւնէլին մօտ տան մը գետնայարկը վարձեց «Տիրոջ խօսքը քարոզելու համար»։

Սրահի բացման օրը գինք մօտէն ճանչցողներ հրաւիրուած էր։ Իր հմտութեան պաշարէն մերկացած՝ այդ օրը իր չգիտցած բաներուն վրայ կը ճառէր ։ Տափակ ու դատարկ խօսքեր։ Երբեւ թէ կը քարոզէր ; մինչ իրականութեան մէջ, անգիտակցաբար իր վախճանած իմացականութեան թաղման կարգը կը կատարէր, որուն մենք սրտցաւ յուղարկաւորները կը հանդիսանայինք :

Վերջապէս հասաւ 1917 թուականը ։ Չրաքեան դրօշի տակ կանչուածներուն մէջ վերջիններէն էր։ Առտու մըն ալ զինքը տեսայ զինուորական համազգեստով ։ Զուարթօրէն «ցտեսութիւն» ըսաւ :

Իրեն տրուած հրացանը հրիւրապետին յանձնելով՝ «Ես կեանքիս մէջ մուկ մը իսկ չեմ սպաննած, ի՞նչպէս կ'ուզէք, որ մարդ սպաննեմ։ Եթէ ասիկա յանցանք մը կը նկատէք՝ ահաւասիկ կազմ ու պատրաստ կեցած եմ ձեր դիմաց, կրակեցէք վրաս»։

Այս տարօրինակ խօսքերէն այլայլած՝ բարի զինուորականը ըսաւ.

— Տղաս, դուն ի՞նչ էիր, ի՞նչ եղար։

Չրաքեան զօրանոց կը ղրկուէր զինուորներուն ֆրանսերէն եւ գերմաներէն սորվեցնելու ։ Քանի մը շաբաթ վերջ, հարիւրապետը կ'ուզէր հասկնալ, թէ ո՞րքան բան սորված են :

— Գէյս, «հոճան» (Չրաքեանը) մեզի որեւէ դաս չէ տուած, ան մինչեւ իրիկուն աչքերը երբեմն բաց, երբեմն գոց, բաներ մը կը կարդայ, որմէ մենք բան չենք հասկնար, կը պատասխանէ զինուորը :

Հարիւրապետը իր մօտ կանչեց Չրաքեանը եւ ըսաւ.

— Ես քեզ այստեղ ղրկեցի լեզու սորվեցնելու, բայց դուն մինչեւ այսօր ի՞նչ ըրիր տեսնեմ ։

— Տիրոջ խօսքը քարոզելը աւելի յարմար գտայ, կը պատասխանէ Չրաքեան։

— Հասկցայ, տղաս, հասկցայ։ Ես քեզ Պոլիս, տուն պիտի ղրկեմ, որպէսզի հանգստանաս։ Աստուած շատ քաշել չի տայ, կ'ըլլար հարիւրապետին վերջին խօսքը։

Մեկնումէն հազիւ երկու ամիս վերջ՝ Չրաքեան արդէն Պոլիս վերադարձած էր։ Սակայն ապրուստի եւ սրահի յանձնալ վարձքերուն հոգը շատ ծանր կը ճնշէր իր վրայ ։

Այսպէս, աննպատակ եւ անյոյս, մինչեւ զինադադար դեգերեցաւ եւ օր մըն ալ յանկարծ անյայտացաւ ։

Խե՛ղճ Չրաքեան ։

Ց. ԸՇԸԼԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ

(ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Կարմիր թագուհուն բարեւ, կարմիր թագաւորին բարեւ :
Շնորհաւոր, շնորհաւոր, Քաջ Նազարին շնորհաւոր,
Իր նոր-նորին շնորհաւոր, ողջ աշխարհին շնորհաւոր:

Դու մի՛ սարը՝ էս աշխարհը ապրում է լինում հարեւան երկրի թագաւորը։ Նա իմանում է իրեն չեն տուել, ուզում է հետ են ամուսնացրել, զօրք է կազմում, պատերազմի գալիս է օտար սահմաններ վրայ ։

Էս օրում հսկաները գնում են քաջ Նազարի մօտ, պատերազմի լուրը յայտնում են, գլուխ են տալիս, առաջը կանգնում, հրաման են խնդրում

Պատերազմի անունը որ լսում է, սարսափում է Նազարը, դողում է պրծնում, որ փախչի, [illegible] իրենց դիւղը ։ Մարդիկ կարծում են՝ ուզում է իսկոյն վազել եւ յարձակուել թշնամու բանակի վրայ ։ Առաջն են ընկնում, բռնում են՝ խնդրում, թէ ախր առանց զէնքի ու զրահի մենակ ո՞ւր ես գնում, ի՞նչ ես անում, գլխիցդ ձեռք ես վերցրել ինչ է ։

Բե՞րում են, զէնք ու զրա՛հ են տալի. Կնիկն էլ եղբայրներին խնդրում է որ չթողնեն Նազարին իր քաջագործութիւնից տարուած մենակ յարձակուի թշնամու զօրքի վրայ։ Եւ լուրը գնում տարածւում է զօրքի ու ժողովուրդի մէջ, լրտեսների միջոցով էլ հասնում է թշնամուն, թէ Քաջ Նազարը մենակ, առանց զէնքի թռչում էր դէպի պատերազմի դաշտը, եւ հազիւ են կարողացել զսպել ու շրջապատած բերում են ։

Պատերազմի դաշտում մի ամեհի նժոյգ ձի են բերում, Նազարին նստեցնում են վրէն։ Ոգեւորուած զօրքն էլ հետը վեր է կենում ահագին աղմուկով, — կեցցէ Քաջն Նազար... մահ թշնամուն ...։

Նազարի տակի նժոյգը, որ տեսնում է վրէն ինչ անպէտքի մէկն է նստած, խրխնջում է, գլուխն առնում ու թռչում առաջ, ուղիղ թշնամու բանակը ։ Զօրքերը կարծում են Քաջ Նազարը յարձակուեց, ուստա են կանչում ու իրենք էլ յետեւից յարձակւում ամենայն առատութեամբ ։ Նազարը որ տեսնում է չի կարողանում իր ձիու գլուխը պահել, քիչ է մնում վայր ընկնի, ձեռք գցում է, ուզում է մի ծառից փաթթուել. ծառ մի տափ՝ ծառը փտած է լինում, մի դերանաչափ ճիւղը պոկ է գալիս, մնում ձեռին ։ Թշնամու զօրքերը որ առաջ համբաւը լսել էին ու ահը սրտներումն էր, էս էլ որ իրենց աչքով տեսնում են՝ էլ փորներումը սիրտ չի մընում. երես են շուռ տալի,— փախի որ փախի, թէ մարդ ես՝ գլուխդ պրծացրու, Քաջ Նազարը ծառերն արմատահան անելով գալիս է ...

Էդ օրը թշնամուց ինչքան կոտորւում է՝ կոտորւում, մնացածները թուրները դնում են Քաջ Նազարի ոտի տակին, յայտնում են իրենց հպատակութիւնն ու հնազանդութիւնը ։

Ու պատերազմի ահեղ դաշտից Քաջ Նազարը հսկաների ամբոխն է վերադառնում։ Ժողովուրդը յաղթական կամարներ է կապում, աննկարագրելի ոգեւորութեամբ, ուռաներով, կեցցէներով, երգով ու երաժշտութիւնով, աղջիկներով ու ծաղիկներով, պատգամաւորութիւններով ու ճառերով առաջն է դուրս գալի. Ինչպէս մի փառք ու պատիւ, որ Նազարը մնացել էր ապշած, շշկլուած ...

Էսպէս առքով — փառքով էլ բերում հըռչակում են իրենց թագաւոր ու բազմեցնում են թագաւորի թախտին ։ Քաջ Նազարը դառնում է թագաւոր, էն հսկաներից ամէն մէկին էլ մի պաշտօն տալիս։ Մին էլ տեսնում է՝ աշխարհքը իր բռան մէջ ։

Ասում են՝ մինչեւ օրս էլ ապրում ու թագաւորում է Քաջ Նազարը։ Ու երբ քաջութիւնից, խելքից, հանճարից մօտը խօսք են դցում, ծիծաղում է, ասում է.

— Ինչ քաջութիւն, ինչ խելք, ինչ հանճար. դատարկ բաներ են բոլորը ։ Բանը մարդուս բախտն է։ Բախտ ունե՞ս, քէֆ արա ...։

Եւ ասում են՝ մինչեւ էսօր քէֆ է անում Քաջ Նազարը ու ծիծաղում է աշխարհի վրայ ։

(Վերջ)

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ շուէտական նուիրեն նաւապետը, որ պատասխանատու կը համարուի Թրք. սուզանաւին խորտակման, պիտի դատուի թրքական օրէնքով, եւ կրնայ զին. ատեանի յանձնուիլ։— Երկու նաւեր ընդհարեցան Տարտանելի մէջ, ճիշդ այնտեղ ուր ընկղմած էր Թրք. սուզանաւը ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր պայթիւնը տեղի ունեցաւ Նեւատայի մէջ (Մ. Նահանգներ) ։ Բազմաթիւ օդանաւեր կը թռչէին, քննելու համար։ 25րդ փորձն է այս։ Փորձի ենթարկուեցան շէնքեր, կապիկներ եւ 120 մուկեր ։

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ » ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

•

Համազգային ընկերութեան կեդր. վարչութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պէյրութէն :

Համազգայինի նոր մասնաճիւղեր կազմուած են Պուրճ-Համուտ, Էշրէֆիէ-Հայաշէն եւ Գարանթինա : Երեք մասնաճիւղերն ալ իրենց կազմութեան առթիւ բացման հանդէսներով ներկայացան հասարակութեան :

Լիբանանէն դուրս, նոր մասնաճիւղեր կազմուեցան նաեւ Դամասկոսի եւ Ամմանի մէջ :

Ուրախութեամբ պէտք է յիշատակել նորակազմ այս մասնաճիւղերուն եռանդուն գործունէութիւնը մշակութային աշխատանքներու կապակցութեամբ։ Քաջալերիչ են նաեւ այն հետաքրքրութիւնն ու օժանդակութիւնը որ գիտակից հասարակութիւնն ու երիտասարդութիւնը կը բերեն մեր մասնաճիւղերու նոյն ուղղութեամբ կատարած ձեռնարկներուն :

Պէյրութ քաղաքի, Փարիզի, Եգիպտոսի եւ Կիպրոսի մեր մասնաճիւղերը արդէն իսկ կը վայելեն մեծ ժողովրդականութիւն, շնորհիւ իրենց եռանդուն գործունէութեան :

Յիշատակութեան արժանի է Ամմանի նորակազմ մասնաճիւղին ձեռք բերած յաջողութիւնը. կարճ ատենուան մէջ ան ստեղծեց արդէն իր «Կոմիտաս երգչախումբը» 50 երկսեռ անդամներով եւ ներկայացաւ հասարակութեան, արժանանալով գնահատանքի ամէնուն կողմէ :

Մասնաճիւղը ունի նաեւ պարախումբ, շուտով կ'ունենայ իր թատերախումբը : Հաստատած է գիշերային դասընթացք որ երկու ամիսէ ի վեր կանոնաւորաբար կը գործադրուի :

Պէյրութի մասնաճիւղին կողմէ կատարուեցաւ արդէն առաջին փորձը, դասախօսութեանց շարքի մը, որուն նպատակն է մօտէն ծանօթացնել, մանաւանդ նոր սերունդին, մեր բնաշխարհի (Արեւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստան) աշխարհագրութիւնը, տեղագրութիւնը, պատմութիւնը, հանրային եւ մշակութային անցեալը։ Այս դասախօսութեանց կ'ընկերանան լուսապատկերային ցուցադրութիւններ, աւելի ըմբռնելի դարձնելու համար նիւթը :

Պէյրութի մասնաճիւղին ձեռնարկներէն մէկն է նաեւ ձեռարուեստի ցուցահանդէսը, որ անցեալ տարի գտաւ մեծ յաջողութիւն, եւ այս տարի ալ տեղի պիտի ունենայ Զատկուան արձակուրդի օրերուն, Ճեմարանի սրահներուն մէջ :

Գիշերային դասընթացքի ձեռնարկ ունին նաեւ մեր այլ մասնաճիւղերը, լեզուներու, պատմութեան եւ գրականութեան ճիւղերով :

Պարբերական դասախօսութիւններ՝ նոյնպէս մաս կը կազմեն մեր մասնաճիւղերու գործունէութեան :

Համազգայինի « Գասպար Իփէկեան » թատերախումբը նոր վերադարձաւ Գահիրէէ իր այցելութենէն։ Հոն՝ ան առարկայ եղաւ խանդավառ ընդունելութեան եւ բարձր գնահատանքի, թատերասէր հասարակութեան կողմէ, որուն մասին թատերախումբը իր կարգին, հիացմունքով կ'արտայայտուի, շեշտելով անոր ջերմ հետաքրքրութիւնը, վերաբերմունքը եւ ըմբռնումը մշակութային – գեղարուեստական ձեռնարկներու հանդէպ :

Այս քանի մը օրուան մէջ կը կատարուի Ճեմարանի նոր շէնքին հիմնարկէքը : Այս շէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ դպրոցական յառաջիկայ տարեշրջանին ընդունելու համար յաւելեալ աշակերտութիւն մանկապարտէզէն սկսեալ, եւ գիշերօթիկ ուսանողութիւն :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԳԱՆԳԱՏԻ ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ

Գրած էինք թէ Թուրքիա որոշած է ապրանք չգնել Անգլիայէն, նկատելով որ այդ երկիրը ապրանք չի տար :

Թուրքիոյ առեւտրական նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ այս առթիւ. —

— Ցաւով կը տեսնեմ թէ Իսթանպուլի անգլիական առեւտրական սենեակի ընդհ. քարտուղար Նօրման Բօվէյ հեռու է հասկացողութեան ոգի ցոյց տալէ, դէպքերը եւ իրողութիւնները կը մոռնայ եւ չուզեր ծառայել անգլօ-թուրք առեւտրական յարաբերութեանց զարգացումին։ Եթէ միայն Անգլիոյ ապրանք ծախէինք, կրնային ըսել թէ մեր ապրանքներուն որակը լաւ չէ։ Մենք ամբողջ Եւրոպայի կը ծախենք մեր ապրանքները եւ կը գնահատուինք : Մեր միւս գնորդներուն կողմէ մինչեւ հիմա որեւէ բողոք չլսեցինք եւ կը ջանանք մեր ապրանքներուն որակը բարձրացնել միջազգային շուկաներու վրայ : Ճիշդ է որ ինչինչ պատճառներով թուրք-անգլիական առեւտրական յարաբերութիւնները չկրցան զարգանալ։ Թուրքիա ոչ մէկ դժուարութիւն յարոյց անգլիական ապրանքներու գնումին դէմ, եւ մեր այս բարեացակամութեան հետեւանքով է որ մենք չենք գնահատուիր։ Կը թուի թէ Անգլիա կը նախընտրէ այն երկիրները, որոնք դժուարութիւն կը յարուցանեն իրենց եւ անոնց ապրանքը կը նախընտրէ : Աւելի բաց խօսելով, Անգլիա Ռուսիոյ ապրանք ծախելու համար է որ գարին եւ հաճարը հոնկէ կը գնէ, եւ այս պարագան աւելի յարմար կը նկատէ իր շահերուն : Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել այն հակասութիւնը՝ որուն կը մատնուի Անգլիա, ամէնուն կողմէ գնահատուած մեր ապրանքները չառնելով, նոյնիսկ չուզելով, այս ուղղութեամբ բանակցութեան մտնել մեզի հետ։ Ապացոյց այն է որ մեր արմտիքի արտածման եղանակին, Լոնտոնի մեր առեւտրական խորհրդականը կարեւոր առաջարկներ բերելու համար դիմեց Անգլիոյ առեւտրական նախարարութեան եւ ժամադրութիւն ուզեց, բայց իրեն պատասխանուեցաւ թէ պէտք չկայ, արմտիքի պահանջը տարբեր տեղերէ հոգացուած է արդէն։ Առեւտրական կեանքի մէջ բարեկամութիւնը եւ զգացումը տեղ չունին եղեր։ Քանի որ այդպէս է, մենք ալ դժբախտաբար ըսենք թէ այսուհետեւ անգլիական ապրանքները առանց այլեւայլի պիտի չմտնեն Թուրքիա։ Պիտի նախընտրենք գնել ապրանքները անոնց որ մեր ապրանքները կը գնեն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փարիզ հասած է Թուրքիոյ կէս միջին ծանրութիւն կռփամարտի ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան, Ապրիլ 22ին ալ Փարիզի մէջ (Սալ Վակրամ) մրցումներ պիտի կատարէ։ Կը մարզուի Ժագ Հայրապետեանի հետ Ռոժէ Օքինարէնի ղեկավարութեամբ :

Կարպիս Զաքարեան՝ Պիթլիսցի ընտանիքէ մը կը սերի ։ Ծնած է Պոլիս :

1943ին սկսած է կռփամարտը, իբրեւ «ամաթէօր» շահելով Թուրքիոյ իր դասակարգին ախոյենութիւնը :

1950ին «փրօֆէսիոնէլ» դառնալով, խլած է Թուրքիոյ ախոյենութիւնը, եւ 1950էն ի վեր կը պահէ իր տիտղոսը :

Կատարած է 12 «փրօֆէսիոնէլ» մրցումներ ։ Միայն պոլսաբնակ յոյն Թա.. քին է որ կրցած է յաղթել, սակայն փոխվրէժի մրցումի մէջ, Կարպիս՝ զայն պարտութեան մատնած է։

Ապա մրցելով աշխարհի զինուորական ընդհանուր ախոյեան Էֆթիմառէսի դէմ, զայն զգետնած է Ը. շրջանին (նոքաութ) : Հաւասար մնացած է Ալժերիացի նշանաւոր կռփամարտիկ Ալի Ամրահի հետ ։

Զաքարեան յաղթած է վերջերս Ֆրանսական Ա. դասակարգ [illegible] ստկանող Մաթէօս եւ Շառլ Տէսի կռփամարտիկներուն, Պոլսոյ մէջ :

Բազմաթիւ թուրք ուսանողներ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին իր մարզումներուն, Սալ Օքինարէնի մէջ :

× Մարտ 28ին, Քրէմլէն Պիսէթրի մէջ Փիէռ Սարգիսեան ճակատեցաւ Բ. դասակարգի նշանաւոր կռփամարտիկ Անտուէ Շօթարի դէմ (8×3)։

Իրաւարարները, չենք գիտեր ինչ հաշիւներով, Շօթարը յաղթական հռչակեցին, զարմանք պատճառելով նոյնիսկ իրեն ....

Ժողովուրդը սկսաւ բողոքել (մանաւանդ Ֆրանսացիները) հայհոյանքներ արձակելով եւ շիշեր նետելով.

Իրաւարարները լեղապատառ փախուստ դիմեցին։

Սարգիսեան եօթի դէմ հինգ առաւելութիւն ունէր (հաւասար) :

× Զատիկին Իփոտրոմ տը Ռէնս մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան Ֆրանսայի ազատ ըմբշամարտի մրցումները։ Կը մասնակցէին 80 հոգի

Իմիջի այլոց Ֆրանսահայ, միջազգային ախոյեան, ըմբիշ Հայկ Սալմասլեան, խլեց Ֆրանսայի ծանր ծանրութեան առաջնութիւնը։ Հայ ըմբիշ ախոյեանը, պիտի մասնակցի աշխարհի ախոյենութեան գօտեմարտի յունա – հռոմէական մրցումներուն, Նափոլիի մէջ Ապրիլ 17ին եւ 19ին։

Յաջողութիւն կը մաղթենք։

Զատկի Բ. օրը Վէնսէնի մէջ Հայկ Ալմասլեան կրկին առաջին հանդիսացաւ :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ղեւոնդ Կոմունի (Մելքոնեան) մեռած է Հայաստանի մէջ : Ծնած է 1909ին Կարսի շրջանին Սավրակ գիւղին մէջ։ 1925ին կ'աշխատէր Լենինականի կերպասեղէնի գործարանը իբրեւ բանուոր հետեւելով միանգամայն գրականութեան ։ Կը գրէր բանաստեղծութիւններ։ Ուսումը շարունակեց յետագային Մոսկուայի մէջ, հետեւելով շարժանկարի եւ լրագրութեան ասպարէզներուն։ 1946ին կ'աշխատէր Պետհրատի մէջ իբրեւ մանկա – պատանեկան գրականութեան խմբագրութեան վարիչ : 1932 – 1952 հրատարակուած էր իր «Ուրախութիւն», «Հայրենիք», «Լուսաբաց», «Արիւնոտ ալիքներ» բանաստեղծական ժողովածուները, եւ «Նա փնտռում է իր գաւկին» եւ «Ախուրեան» վիպակները :

ՍԹԱԼԻՆԻ ԿԵԱՆՔԻ եւ գործի մասին ցուցահանդէս կազմակերպուած էր Երեւանի «Կիրով» արտադրութեան գործարանի կողմէ։ Նկարներէն մէկը կը պատկերացնէ Գորիի փոքրիկ տնակը ուր ծնած է Սթալին։ Ուրիշ նկարներ ցոյց կուտան Սթալինը դերը հայրենական պատերազմին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Ասոնք գիւղացիներն էին որոնք Հայաստանի այլ եւ այլ գաւառներէն եկեր հաստատուեր էին հոն եւ մշակութեամբ կը պարպէին :

Շատեր հասած էին Կիլիկիա, արդէն ջարդէ եւ հուրէ փախելով. շատեր հասած էին Կիլիկիա իրենց ընտանիքին անդամներէն մեծագոյն մասը զոհ տուած, արդէն սգաւոր եւ սրտերնին ցաւած, յաճախ անմխիթար եւ միայն ներքին անդիմադրելի բնազդէ մը մղուած կեանքի դառնալու համար։ Ինչո՞վ կ'ապրէին. գրեթէ ոչինչով, ինչի՞ կը ձգտէին, հայրենիք վերադառնալ. արհամարհուած ու անտեսուած տեղացիէն, որուն մէջ խորթ եղբայրներ միայն գտեր էին, անոնք իրենց ողորմելի գոյութիւնը կը քաշէին [illegible] գրեթէ միմիայն Կիլիկիա [illegible] գործութիւնով. իրենցմէ մաս մը հաստատուած Կիլիկիայ մէջ, ուրիշ [illegible] մաս մը, ամէն կուգար ամէն գարնան եւ մշակութեան եղանակը աւարտելէն աշնան վերջը կը դառնար հայրենիք :

Երբ ձմեռուան ամիսները կ'անցնէին եւ Կիլիկեան գաղջ կլիմային շնորհիւ գարունը կը ծանուցուէր վաղահասօրէն, ամէն կողմերէն, ճերմակ ճամբաներու վրայէն ծայր կուտային իրենց խեղճ եւ ողբալի կարաւանները, գլգլակներով ծածկուած, անօթութենէ կմախացած ու աչքերնին վառ յարատեւօրէն վերադարձի յոյսերով :

Այն տարուան եկողները հայրենիք չվերադարձան. որովհետեւ աղէտին առաջին եւ անվրիպելի զոհերը եղեր էին. շրջակայ գիւղերուն մէջ յաճախ պատահեր էր որ իրենցմէ ոչ մէկը յաջողէր փախուստ տալ կամ ունէ կերպով ազատուիլ :

Նոյնպէս Ատանայի մէջ՝ դուրսեցիները անտէր ու անտիրական, յաճախ դիզուած խաներու մէջ, գիւղին զոհեր եղեր էին թշնամիին ու եթէ շրջակայ գիւղերու մէջ իրենց ծայրայեղ թշուառութեան հետեւանքով կամ զիրենք աշխատցնող հողատէրներու վատութիւնով, զէնքէ զուրկ, անկարող դարձեր էին ինքնապաշտպանութեան, ընդհանրապէս Ատանա քաղաքին մէջ անվնաս պէս կուչէր էին յաճախ։ Իրենցմէ մնացեր էին միայն ողբալի այրեր ու որբեր, ամէն անդին վերադարձած, խեղանդամուած այրեր, ծածկուած քերծուածներով, խնճիթ աչքերով եւ կճղտուած ճակատներով :

Հակառակ որ նպաստի օրերու մէջ մեր մտահոգութեան առաջին առարկան իրենք էին, անոնք չէին յաջողեր հասնիլ մեզի, որովհետեւ Ատանացի աղէտեալներ արգելք կ'ըլլային, զիրենք կը հեռացնէին առաջին շարքերէն. «Զուլումէն առաջ ալ այսպէս էիք, դուք ի՞նչ ունէիք որ ի՞նչ կորսնցնէիք... որբուածները մեզի համար են, ձեզի համար բան չկայ » կը գոչէր օր մը քաղաքացի այրի մը դրսեցիի մը :

Զարագուշակ [illegible] ըլլին, աղետական ու իրենց չքաւորութեանը մէջ [illegible] այն մասնաւոր հպարտութեամբ որ անարժանի դժբախտութիւնը կուտայ կարգ մը մարդոց, որոնք կը կենային գրեթէ ամէն օր մեր ճամբուն վրայ։ Քիչ կը պատմէին, բայց իրենց նայուածքներուն [illegible] քաղցրութիւնը կը հաղորդուէր մեզի. երբեք այնքան դիւրաւ եւ այնքան [illegible] բարեբար արտասուքը չէր ժայթքեր մեր աչքերէն որքան իրենց մօտ : Մեր յարաբերութիւնները դիւրացնող գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ իրենց հայախօս ըլլալն էր. ինչ սփոփանքով, գրեթէ ակնածանքով կը լսէինք իրենց զանազան գաւառներու յատուկ շեշտը ու առացուածքները. [illegible] իր մաքուր եւ [illegible] նախադասութիւններով, պայծառ եւ թափանցիկ իմաստով. [illegible] իր եղանակին սրտառուչ երաժշտութեամբ, որ իր բոլոր խօսքերուն արձակ բանաստեղծութեան մը տխրագին եւելէջը կուտար, Ակնցին՝ իր երգող, ժամուածապատ եւ երկդիմի խօսքերով, որ միշտ տարտամ, անըմբռնելի եւ անհասկնալի իմաստով մը կը վրդովէ քեզ եւ խօսքը վերջացուցած ատեն կը կարծես թէ ընդհակառակը պիտի սկսի, Բաղիշեցին՝ իր գռռ ու առնական եւ հաստ շեշտով ու Մշեցին՝ իր երկարաձգուող լացի եղանակով, որուն ոլորտներուն մէջ միշտ կայ սակայն, ինչպէս մանկական արցունքին մէջ ;

Շատ անգամ մեր լսածը նոր աղէտի մը պատմութիւնը չէր, իրենց ամէն մէկերնուն յիշատակները թրծուած էին անցեալ սուգով եւ ցաւով. ամէն մէկ յիշողութեան ոստում արցունքով կը ծանուցուէր. ծներ, մեծցեր ու ապրեր էին վիշտի մէջ եւ արեւին իրենց բաժնած ամէն մէկ տարին տառապանքով բեռնաւոր էր :

Երբ իրենց զաւակները [illegible] չէին կրնար մոռնալ որ [illegible] են. երբ իրենց սեւ հարսնիքները [illegible], չէին մոռնար [illegible] որոնց ենթարկուած էր իրենց նոր հարսի [illegible] :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Երէկ ստորագրուած պիտի ըլլար վերջնական համաձայնութիւնը, Քորէայի եւ Ազգաժողովի գերիներուն փոխանակութեան մասին։

ՄԱԿի Քաղաք. յանձնաժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, Գ. Վիշինսկի ըսաւ.— Խ. Միութիւնը միշտ հաստատ կը մնայ այն սկզբունքին վրայ թէ բոլոր ռազմագերիները պէտք է վերադարձուին, առանց նկատի առնելու իրենց կամքը։Բայց, համաձայն են Զինադադարի այն առաջարկին որ կը տրամադրէ չէզոք երկիր մը ղրկել ընդդիմացող գերիները։

Խորհրդային պատուիրակը այս առթիւ յիշեցուց միջազգային կանոնները, պահանջելով բոլոր գերիներու «պարտաւորիչ եւ անվերապահ» փոխանակութիւնը։

Ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ « հին եղանակն է որ կը հնչէ չորրորդ անգամ ըլլալով »։

× Ուաշինկթընէն կը հերքեն այն լուրը թէ Մ. Նահանգները ծրագիր մը մշակած են, պատուար պետութիւն մըստեղծելու համար Քորէայի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ արարողութիւն մը կատարուեցաւ Պաղեստինի մէջ, համաձայն երկհազարամեայ աւանդութեան մը, որ կը տօնուի ամէն 28 տարին անգամ մը։ Ապրիլ 8ի առտուն ժամը ճիշդ 5.17ին, հաւատացեալներու խումբեր արեւը ողջունեցին երկրին բոլոր բլուրներուն եւ բարձունքներուն վրայ, հետեւեալ խօսքերով.—«Օրհնեալ է Տէրն մեր Աստուած որ ստեղծեց երկինքը եւ երկիրը»։ Աւանդութեան համաձայն, ամէն 28 տարին անգամ մը արեւը կը գտնուի այն միեւնոյն դիրքին մէջ որ ունէր երկնքի մէջ երբ Աստուած ստեղծեց զայն։ Արարողութիւնը անպատճառ չորեքշաբթի օր կը կատարուի, չաբթուան չորրորդ օրը, որ արեւուն ըստեղծման օրն է, համաձայն Ծննդոց գիրքին։

«ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ»Ի հնարիչը, Ալեքսանդր Ֆլեմինկ, որ 73 տարեկան է, ապրիլ 9ին ամուսնացաւ տիկին Ամելիա Քուցուրիսի հետ, 40 տարեկան։ Երկուքն ալ երկրորդ անգամ է որ կ'ամուսնանան։ Ֆլեմինկ այրի էր 1940էն ի վեր, իսկ Տիկինը դեռ վերջերս ամուսնալուծուեցաւ։ Նոր հարսը հելլենուհի մըն է եւ հերոսուհի։ Բազմաթիւ դաշնակից գերիներ փախցուցած է վերջին պատերազմին ատեն, երբ Գերմանները Յունաստան կը գտնուէին։ Ձերբակալուած, տանջուած եւ մահուան դատապարտուած էր եւ պատիժը պիտի գործադրուէր երբ Դաշնակիցները Յունաստան մտան 1944ին։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Եշ. օր ընդհարումներ տեղի ունեցան Շահին եւ վարչապետին կուսակիցներուն միջեւ, խորհրդարանին առջեւ։ Նախատինքներ եւ հարուածներ փոխանակուեցան։ Տասներինը հոգի վիրաւորուեցան։ Շահին կուսակիցներէն վեց հոգի ձերբակալուեցան։ Զարաչար խոշտանգուեցաւ երեսփոխան Ալոյ Հասան եւ ստիպուեցաւ խոյս տալ։ Արքունի նախարարը յայտարարեց թէ Տոքթ. Մոսատեղ պահանջած է Շահէն պետաճգել իր հողերը գիւղացիներուն բաշխելու ձեռնարկը, վախնալով որ կը նեղուին մեծ կալուածատէրերը։ Շահին ծրագիրը կապ ունի 4000 գիւղերու հետ, որոնց մէկ մասը կը պատկանի նոյն ինքն Տոքթ. Մոսատեղի։ Շահը ցարդ գիւղացիներուն բաժնած է 16000 հեկտար իր հողերէն։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ գործադուլ մը սարքած էր երէկ, ուրբաթ, մեթրոյի գիծերուն վրայ, առաւօտեան ժամը 5.30էն 9։ Թերթերը կը գրեն թէ շարժումը մասամբ յաջողած է։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դահլիճին անդամներէն 5ը հրաժարած ըլլալով, նոր եւ աւելի երիտասարդ նախարարներ նշանակուեցան։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ Արժանթինի նախագահին աներձագը Տուարթէ, (հանգուցեալ Եւա Փերոնի եղբայրը)։ Այս առթիւ նամակ մը ուղղելով նախագահին, կ'ըսէ թէ զզուած էր իրեն դէմ ուղղուած զրպարտութիւններէն։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հայ. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլեան Համազգային սգատօնի եկեղեցական պաշտամունքը։ Օրուան քարոզի նիւթ պիտի ըլլան պատերազմի ընթացքին ինկած մեր քիւրաւոր նահատակները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի ազատութեան համար։ Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտամունք։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը, որ սիրով փութայ եկեղեցիները խուռներամ, եւ թէ մեծաբանքի տուրքը ընծայաբերէ անոնց իրենց յիշատակին։— Անքովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան Կաթող. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց։

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ասուլիսի Ա. հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Վերջին անցքերը Խ. Միութեան մէջ։ Ջեկուցում եւ մտքերու փոխանակութիւն։ Ասուլիսէն վերջ՝ ընդհանուր ժողով։

Կը հրաւիրուին վերջին տարագիրները։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ – ԳԻՆԵՋՕՆ

Կազմակերպուած Վալպարէզի եւ Շրջ. հոգաբարձութեան կողմէ։ Այս կիր. ժամը 15ին, Ֆրանսական եկեղեցիին կից սրահին մէջ։

Հայկական տոհմիկ եւ զուարթ մթնոլորտ, աւանդական հաւկիթախաղ։

Մուտք ազատ է։

ԾՆՈՒՆԴ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պօլիկեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին ԳՐԻԳՈՐ - ԵԴՈՒԱՐԴԻՆ ծնունդը, 4 Ապրիլ, 1953ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խըտըշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խըտըշեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, (5 ռիւ ժան Կուժօն), ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ԽԸՏԸՇԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ ընկերները, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Պօղոս Մաթիկեանին, եղբօրը տղուն՝ Մատթէոս Մաթիկեանի (Ամերիկա) դառնաղէտ մահուան առթիւ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Օր. Իսղաբէր Խիկարեանի, Գ. Սարգիս Խիկարեանի, Տէր եւ Տիկին Շիրինեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր, զոքանչին Այրի Տիկին Սիրանոյշ Խիկարեանի (ծնեալ Մերկերեան, բնիկ Սեբաստացի, 70 տարեկան), անակնկալ մահուան առթիւ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Եէնայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Կալմանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Հայկական պարեր, Պանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր բեմադրութեամբ Ապաշիցէի։ Կը ներկայացուի մէկ պատկեր Մեծապատիւ Մուրացկաններէն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ սպասուհի մը ամէն օրուան համար մնայուն։ Դիմել Տիկին Խարբութլեան, 32 ռիւ տը Փըթի Քառօ, Փարիզ։

■

Գործաւորուհիներ կ'ուզուի շըմիզիէ կարելու համար։ Մնայուն գործ կ'ապահովուի լաւ կարողներուն։ Դիմել

Ets. Michel, 165 Rue de Javel, Paris (15)

Métro : Félix - Faure

Առաւօտները ժամը տասնէն 12, բացի կիրակիէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլան Ֆրանսացի ընկերվարականներ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Ֆ. Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի պարահանդէսը, իր անդամուհիին Տիկին Տիրամայր Աթաեանի, 16 տարեկան տղուն անակնկալ մահուան առթիւ։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ Համախարբերդցիական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22 ռիւ Վօլթէռ։

Կը նախագահէ՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խաչատուրեան, Օր. Ա. Ուստուլիքեան, ընկեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Տուտաքեան եւ Ա. Ցարութիւնեան։ Նոր Սերնդականներու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐԸ։ Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ փոքր Տալիլա (երգ)։

Ճոխ պիւֆէ։

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը լ'Իւնիօն։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 12 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7040 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2451

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԻԳ ՄԸ ԵՒՍ

Տպագրական բարեկարգութեանց հետ, որոնք պիտի շարունակուին, կ'ուզենք ճիգ մը եւս փորձել, ճոխացնելու համար թերթին բովանդակութիւնը :

Ուրեմն, այս կոչն ալ մեր աշխատակիցներուն: Հին թէ նոր:

Շուտով «Յառաջ»ը երեսուն տարեկան կը դառնայ, եթէ չհաշուենք պատերազմի քառամեայ դադարը :

Որքա՜ն մտաւոր ուժեր պակսեցան, այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, ամբողջ ազգին, եւ մեր համեստ ածուին մէջ :

Նուազագոյն հաշուով, չորս – հինգ հարիւրը կ'անցնի յաւիտենապէս անհետացածներու թիւը : (Նկատի ունինք ամբողջ Հայկական Արտասահմանը) ․

Տարիքի բեռը եւ բնական վախճանը առին տարին ամբողջ սերունդներ, որոնք լայն ակօսներ բացած էին իրենց գիտութեամբ, աշխատանքով եւ ստեղծագործութեամբ :

Տարէցներուն հետ, երիտասարդ արեւներ ալ մարեցան, իբրեւ հետեւանք հիւանդութեան, թշուառութեան կամ այլազան տառապանքներու :

Եթէ միայն «Յառաջ»ի հետ կապուած «Տխրունի»ները համրէինք ...

Առանց հաշուելու կարգ մը տխուր ելոյթներ՝ ողջերու ճակատին վրայ :

Արդ, հակառակ այս անողոք իրականութեան, «Յառաջ»ը, ինչպէս ամբողջ Դաշնակցական մամուլը կրնայ պարծիլ իր աշխատակիցներու բազմութեամբ եւ այլազանութեամբ :

Կը մնայ համախմբել, դասաւորել զանոնք, իւրաքանչիւրին տալով իր դերը:

Քիչ – շատ հասուն գլուխներ գիտեն թէ ո՛ւր է իրենց տեղը՝ քարոզչական անդաստանին մէջ :

Ո՛վ որ պաշար եւ գրիչ ունի ազգային եւ կուսակցական խնդիրներ լուսաբանելու համար, կ'անցնի գրասեղանին առջեւ: Կը մշակէ իր նախընտրած նիւթերը եւ կը ղրկէ թերթին:

Ուրիշներ ընկերային եւ քաղաքական խնդիրներո՞վ կը զբաղին, օրը օրին հետեւելով միջազգային անցուդարձին :

Բաց են «Յառաջ»ի սիւնակները, շաբթէ շաբաթ :

Գրական – գեղարուեստական բաժինը կը պահանջէ նոր աշխատանք, ինչպէս երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ :

Պիտի խնդրէինք մեր աշխատակիցներէն մասնաւորապէս ուժ տալ արձակին, որ անտիրութեան մատնուած է, ամէն տեղ:

Սիրով տեղ կուտանք «իրաւ» բանաստեղծութեանց :

Պիտի ջանանք վերակենդանացնել «Միտք եւ Արուեստ»ի բաժինը, զոր այնքան հմտօրէն կը մշակէր Շ. Նարդունին, ամէն կիրակի :

Կը փնտռենք ձեռնհաս աշխատակից մը, «մանրելու» համար տնտեսական խնդիրներ եւ զանազան օրէնքներ, որոնք սերտ կապ ունին մեր ամենօրեայ կեանքին հետ: (Ո՞ւր ես, ընկեր Տէրպէտէրեան...) :

«Գիտական ասուլիս»ը Յառաջի անբաժան մասը կազմած է սկիզբէն ի վեր: (Այժմ երիտասարդ մը կը լրացնէ ողբացեալ Հ. Տէրոսկիի պակասը):

Առանձին պիտի խօսինք Թղթակցութեանց մասին, ըլլան սահմանէն դուրս թէ «Ձայներ Գաւառ»էն, որոնք Յառաջի կենդանի մասերէն մին կը կազմեն :

Դեռ կը խօսինք : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱՌԱ՛Ջ, ՏՈՂԱՇԱՐՈՎ ...

Ուրեմն, 1932 Յունուարին Լաֆայէթէն շուեցինք դէպի մեթրօ Թոլպիաք, նոր բոյն մը հաստատելու համար :

Կ'իջնէինք հիւսիսէն հարաւ: Ճիշդ 18 կայարան՝ փապուղիով (Մեթրօ): Տեւողութիւնը՝ 30 – 45 վայրկեան :

Մեր բարեկամը, Գ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, նախկին խմբագիր եւ գրագէտ, համեստ բնակարան մը ունէր անշուք փողոցի մը անկիւնը, այժմ հանրածանօթ Տամէզը :

Տունին դիմացը կը գտնուէր աւերակ շէնք մը, որուն գետնայարկը բացուած էր նոր տպարանը :

«Յառաջ»ը տեղաւորելու համար, աւերակները մաքրելով, նախկին արհեստանոց մը վերածեր էին գրասենեակի :

Մեր տրամադրութեան տակ ունէինք երկու ընդարձակ սենեակներ: Մէկը՝ փողոցին վրայ, ամբողջ պատը ապակի: Միւսը՝ բակին վրայ :

Մէկը յատկացուած էր խմբագրութեան, միւսը՝ վարչութեան եւ առաքման :

Բաւական կոկիկ տպարան մըն էր, ընդարձակ եւ լուսաւոր :

Ամենամեծ առաւելութիւնը՝ տողաշար մեքենայ մը վերջին դրութեամբ (էնթերթիփ), որուն նմանը չունէին Փարիզի հայկական միւս տպարանները (հինգ – վեց հատ) :

Եւ այսպէս «Յառաջ»ը սկսաւ շարուիլ տողաշարո՛վ: Տեղական թերթերու մեծութեամբ :

Առաջին փորձն էր այս Փարիզի մէջ, հայերէն օրաթերթի մը համար :

Առաջին տողաշարն եղաւ Մկրտիչը, որուն յաջորդեց Արամը, որ մինչեւ այսօր կը մնայ պատնէշին վրայ :

Յետոյ ուրիշներ ալ եկան ու գացին: Կամ օգնութեան հասան լայն եւ նեղ օրերուն, — Վահան, Սաթօ, Արտաշէս, Լեւոն, Գմբէթեան եւայլն:

Ծպպլիչ մեքենան հին օրերու յիշատակ մըն էր :

Եթէ ուզէի մարդու մը նմանցնել, պիտի ըսէի թէ 1932ին 65 տարեկան էր, իսկ այսօր՝ 85 :

Ատոր համար ալ՝ պարբերաբար կը հառաչէր: Կը հռնչէր: Կ'ըմբոստանար կամ կ'երկրպագէր:

Մանաւանդ վերջին տարուան եւ սա վերջին ամիսներու ընթացքին, երբ կատարեալ չարչարանք մը դարձած էր տպագրութիւնը, սրտնեղութեան մատնելով տպարանատէրն ալ :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ զինուորական ժողով մը գումարուեցաւ, քննելու համար վերջին ռազմափորձերուն արդիւնքները: Կը մասնակցէին ամերիկացի ծովակալ Քերնի, զօրավար Շլեթըր եւ իրենց օգնականները Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ խումբ մը սպաներ :

ԹՈՐԷԶ Փարիզ վերադառնալէ անմիջապէս վերջ անհետացաւ, բարեկամի մը տան մէջ հանգստանալու համար, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը: Բազմաթիւ թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ կայարան գացած էին, բայց չկրցան տեսնել, նոյն իսկ մինչեւ անոր բնակավայրը՝ Շուազի լը Ռուա երթալով :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ սենտիքաները կը սպառնան ամբողջովին դադրեցնել մեթրոյի եւ հանրակառքերու երթեւեկը այսօր, կիրակի :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ իրենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (Թիւ 1678–63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Parie (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ :

Մանդա քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ:

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Պէյրութի «Համազգային Փալանճեան ճեմարանի» նոր շէնքին հիմնարկէքը կատարուեցաւ Ապրիլ 7ին: Հայաստանէն ալ ափ մը հող, հայկական եւ լիբանանեան դրամանիշեր, եռագոյն դրօշ մը, Շանթի եւ Ազբալեանի նկարները դրուեցան շէնքին հիմերուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ

Հիւս. Քորէայի եւ Չինաստանի ներկայացուցիչները վաւերացնելով գերիներու մասին կնքուած համաձայնութիւնը, առաջարկեցին անմիջապէս ձեռնարկել զինադադարի բանակցութեանց, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց :

Հիւանդ եւ վիրաւոր գերիներու փոխանակութիւնը պիտի սկսի Ապրիլ 21ին: Ինչպէս գրած ենք արդէն, պիտի փոխանակուին 5800 կարմիր եւ 600 դաշնակից գերիներ, որոնց մէջ կան 120 Ամերիկացիներ, 20 Անգլիացիներ, 15 Ֆրանսացիներ, Թուրքեր, Յոյներ եւն. եւ 450 Հարաւ. Քորէացիներ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կարմիրները զինադադար առաջարկելով հանդերձ : Կը պնդեն որ 50000 քորէացի եւ չինացի գերիներ բռնի վերադարձուին, հակառակ իրենց մերժումին :

Դաշնակիցները չեն ընդունիր այս տեսակէտը, եւ ատոր համար է որ բանակցութիւնները խզուեցան անցեալ Հոկտեմբեր 8ին:

Կարմիրները կը պահանջեն բոլոր գերիները վերադարձնել զինադադարէն վերջ ,

Այս պայմանը պատասխանն էր զօր. Քլարքի Ապրիլ վեց թուակիր նամակին, որ լուսաբանութիւններ կը խնդրէր Չինաստանի վարչապետին մարտ 30 թուակիր առաջարկի մասին, զինադադար կնքելու համար :

Կարմիրներուն նոր պատասխանը մասնաւորապէս կը ծանրանայ Չինաստանի վարչապետին Գ. պայմանին վրայ,— Չէզոք երկրի մը յանձնել այն գերիները որոնք չեն ուզեր իրենց հայրենիքը վերադառնալ: Իրենց կարծիքով, անոնք ճնշումի եւ ահաբեկման ենթարկուած են :

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ զինադադար կնքել մինչեւ մէկ ամիս :

× Ազգաժողովի Քաղաք. Յանձնախումբին ամերիկեան պատուիրակը, Կրոս, ազդարարեց թէ ազատ աշխարհը պէտք չէ թուլցնէ իր ուժի եւ միութեան քաղաքականութիւնը, Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներուն առթիւ: Իր կարծիքով, «Արեւմուտքի ուժի եւ միութեան քաղաքականութեան արդիւնքն են խորհրդայինկա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՒԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք .— Տասը հազար ֆրանք, հաւատարիմ «Յառաջական»է մը որ միշտ նոր բան մը կը մտածէ, օգտակար ըլլալու համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Զուիցերիոյ Հայոց Ազգ. Վարչութեան եւ Ուս. Միութեան հրաւէրով, Շ. Նարդունի այս շաբթու կը մեկնի Ժընեւ, կարգ մը դասախօսութիւններ տալու համար երիտասարդութեան :

ՀԱԿԱՀԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը գրգռիչ գրութիւն մը հրատարակած է Ապրիլ 2ի թիւին մէջ: Քանի մը տող.—

« Հայ փոքրամասնութեան պատկանող կարգ մը դպրոցներու մէջ կրօնի եւ «հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին : Այդ վարժարաններուն մէջ պաշտօնավարող թուրք ուսուցիչները դժուարին կացութեան մը մատնուած են իրենց հայ պաշտօնակիցներուն բռնած ընթացքին հետեւանքով :

... Հայ տեսուչները եւ դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առիթով թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանեն :

... Բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ անպատճառ թուրք տնօրէն մը պիտի գտնուի» *եւն.* :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեանց համագումարը բացուեցաւ շաբաթ օր, Փիւթոյի մէջ (Փարիզ) եւ կը վերջանայ վաղը, երկուշաբթի: Կը մասնակցին 33 կուսակցութիւններ, բոլոր երկիրներէն: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ ծանրակշիռ հարցեր, որոնց գլխաւորն է խաղաղութեան հարցը: Վերջին պատերազմէն ի վեր առաջին խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ 1951ին, Ֆրանքֆորթի մէջ, ուր երկու ներկայացուցիչներ ունէր նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը : Երկրորդը՝ անցեալ տարի, Միլանի մէջ, ուր նոյնպէս ներկայացուցիչ մը ունէր մեր կուսակցութիւնը: Իսկ յառաջիկայ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Սթոքհոլմի էջ, Յուլիս 10էն 16 :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ Աւստրալիա մեկնած է օդանաւով, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի թերթերը: Սիտնիի մէջ հիւրը պիտի ըլլայ կարդինալ Ժիլրոյի որուն աստուածաբանութեան ուսուցիչը եղած է: Պիտի մասնակցի Աւստրալիոյ ազգային եկեղեցիի համագումարին եւ պիտի այցելէ Աւստրալիոյ զանազան շրջանները, ուր եկեղեցական պաշտօններ կը վարեն իր նախկին աշակերտները: Պէյրութ կը վերադառնայ Ապրիլի վերջերը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ բացառիկ նիստ մը գումարելով, որոշեց որեւէ ջանք չխնայել պաշտպանելու համար Արաբներուն իրաւունքները Պաղեստինի մէջ եւ գործադրել տալու համար Ազգաժողովին որոշումները տարագիրներու մասին: Արաբ. երկիրները ուր տարագիրներ կը գտնուին, պատրաստ են ծրագիրներ մշակել եւ աշխատանք ճարել, վարկեր ստանալով Ազգաժողովէն:

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

Թ.

Բարեկամներուս ոսկի շղթային վրայ՝ Հանկէլտեան եւս կը կազմէ աղուոր զարդ մը։ Բնիկ Կովկասցի, բայց ո՛րքան կը յիշեցնէր գրագէտ Զարեհ Գազազեանը,— մարդ. երկու կը ծնի, կ'ըսէ ժողովուրդը։ Զափազանց մարդամօտ, զուարթ եւ ընկերական։ Տնօրէն Թրիկորիֆէրօ Միլանէզէ մեծ ընկերութեան գործի բաժնին, փորձագէտ – խորհրդական տեղական դատարանին։ Իր տղան, Ժօժէն, չուտով կ'աւարտէ իրաւաբանական համալսարանը,— հայ փաստաբան մը եւս Միլանի մեր գաղութին մէջ ։

× Անհաւասիկ համակրելի երիտասարդ մը՝ Զաւէն Մնտիկեան, դանձապահ Մշակութային Միութեան ։ Եռանդուն եւ տրուխտասէր։ Կը զարմանայ՝ տեսնելով զիս իր երեւակայածէն բոլորովին տարբեր։ Գրութիւններէն դատելով, կ'ըսէ Տոքթ. Արզումանեանի ականջին, մազերը ճերմկած մարդու տարիք կուտայի իրեն ։ Օ՛, նո՛յն խարկանքը։ Մինչ՝ քաղցրօրէն կը խնդայ Տոքթ. Արզումանեան, յիշողութեանս վարագոյրին վրայ կը բացուի երջանիկ օր մը, այլեւս հի՞ն օր մը, երբ կը հրատարակուէր առաջին բանաստեղծութիւնս «Ճակատամարտ»ի մէջ, — «Եւա՛, Եւա՛...», հէքեաթ փիլիսոփայական։ Երկու օր ետքը՝ հրաւէր մը խմբագրութենէն ։ Զգացի ,որովհետեւ կ'ամչնայի։ Կրկնուեցաւ հրաւէրը։ Ճարահատ, Գատը - Գիւղէն անցայ Բերա, բարձրացայ «Ճակատամարտ»ի շէնքին սանդուխներէն վեր, մտայ «Թոստոմ» ընթերցարանը՝ առաջին յարկին վրայ։ Զուրիկեան, իբրեւ անդամ Ռես. Միութեան, կը ճանչնար զիս, բայց տարբեր անունով ։ Հարցուցի թէ ինչո՞ւ կը կանչեն զիս «վերէն» ...

— Դո՞ւն ես Նարդունին ։

Բռնեց ձեռքէս ու ծանր բեռան մը պէս տարաւ զիս «վեր»։ Անցանք խմբագիրներու սենեակէն, յետոյ մտանք խմբագրապետին սենեակը ։ Զուրիկեան ըսաւ .

— Ահա Նարդունին ։

Շ. Միսաքեան ,որ, գրասեղանին ետեւը՝ գլուխը վար ծռած, ձմերուկով պանիր հաց կ'ուտէր, նայեցաւ ինծի.

— Հայրդ ինչո՞ւ չեկաւ ։

— Գրողը ես եմ, հայրս չէ ։

— Գրութեանդ տակը Արմաշի անունը կար, խորհեցայ թէ վանքին մէջ տարիներով կարդացած, տարիքը առած մէկն է գրողը։

Յետոյ կարգ մը հարցումներ։ Թէ քանի՞ գիրք կարդացած ես ,ո՞ր հեղինակները կը ճանչնաս։ Եւ ի վերջոյ .

— Շաբաթ օրերը, գրագէտներու հաւաքավայր կը դառնայ խմբագրատունը։ Ամէն Շաբաթ եկո՛ր։ Օշականն ալ կ'ուզէ տեսնել քեզ ։

Յետոյ զիս տարաւ միւս սենեակը, ներկայացուց խմբագիրներուն՝ Գ. Մխիթարեանի, Լ. Մօզեանի, Վ. Շիրակունիի։ Այդ պահուն, Կարօ Գէորգեան նստած էր պատշգամը, փոքր սեղանի մը առջեւ ու կ'աշխատէր, մեր խօսակցութեան անտարբեր։ Նստայ Լ. Մօզեանի մօտ,— թէյ կը խմէին, թէյ հրամցուցին։ Աւելի քսանեցայ։ Մօզեան տարիքս հարցուց։ Միծեանակի թեւի պէս սեւ պեխեր ունէի, — ոչ ոք կ'ուզէր հաւատալ տարիքիս ։

Զաւէն Մնտիկեան եւս, ահա, չի հաւատար տարիքիս։ Եւ սակայն, ի՞նչ կայ զարմանալի, փորձ մը ըսեմ եւ քիչ մըն ալ որ վեր ցատկեմ, կը բռնեմ ու կը կախուիմ վաթսունէն ։

Բայց, խօսքը մեր մէջ մնայ , ես ալ կ'ամչնամ հիմա... երիտասարդ երեւնալէ, ինչպէս եւ սեւ մազերէս ։ Թերեւս անոր համար որ ,մեր արդի երիտասարդները պատճառներ ունին ամչնալու ... չատ երախայ երեւնալէ ։

× Տոքթ. Տիգրան Ալեքսանեան, վիրաբոյժ, համակրելի երիտասարդ մը, քարտուղար Մշակութային Միութեան, հաւատաւոր՝ ազգային կենդանութեան, — միշտ պիտի յիշեմ ուղերձը, զոր արտասանեց յանուն երիտասարդութեան, որովհետեւ կը յիշեցնէր իմ երիտասարդութեան օրերուն խանդավառութիւնը։

Տոքթ. Խանպէկեան, որ ինծի նուիրեց իր մէկ թատերախաղը, Կարմիր գինդ, տպուած Վենետիկ, անցեալ տարի ։

Տոքթ. Բագրատ Եղիազարեան, միշտ եռանդոտ, խնդումերես բայց մելամաղձոտ, — գէմքով կը յիշեցնէր հօրեղբօրորդիս ։

Տոքթ. Գէօրօղլեան, Տոքթ. Յովհաննէսեան, ճարտարագէտ Աշրաֆեան, ․ ահա երիտասարդութիւն մը, որ կ'ուրախացնէ քեզ իր ներկայութեամբ, իր բարեկամութեամբ , իր պատրաստութեամբ ։

Վերջապէս ահա Ալէմշահը,— ոկեպտիկ բայց վառվռուն, հաղորդական ժպիտով մը, որ, կարծես, տխրութեան երանգ ունի, անո՞ր համար արդեօք որ մենք իր դիմագծին մէջ կը փնտռենք կարօտցուած Գուրգէնը։ Ահա Տիկ. Պերճուհի Ալէմշահը, որ հին օրերու բարեկամի մը պէս՝ ապահովութիւն կը ներշնչէ քեզի, եւ խաղաղութիւն, եւ անդորրութիւն ։

Ո՜վ բարեկամներ, քաղցր բարեկամներ Միլանի, մնաք բարո՛վ եւ արեւն անպակաս ձեր վրայ։

×

Շաբաթ։

Առաւօտուն կանուխ, — մշո՛ւշ, մշո՛ւշ։

Բայց մշուշը, այս անգամ, զուարթութիւն մը կը թափէ վրաս, ու ձայներու զուգորդութեամբ՝ հին երգի մը կշռոյթը կը հնչեցնէ հոգւոյս մէջ .

Մշոյ Գուլաձըլս ի՞նչ անուշ տեղ էր,
Աղջի՛կ, քո խապար իմ դարդին դեղ էր։

Մտքովս կ'երգեմ ու կը նետուիմ փողոց։ Բարենշան է այս երգին կշռոյթը , որ պիտի թրթռայ ներսս ամբողջ օրը ։

Տոքթ. Արզումանեան, Արամայիս Սըրապեան, Հանկէլտեան եկած են հրաժեշտի ։

Ժան պալար կ'աշխատի համոզել Լիւք - Անտրէ Մարսէլը, միասին վերադառնալու համար Մարսէյլ։

— Ի՞նչ ընելու պիտի երթաս Վենետիկ։ Ցուրտ – ձմեռ, Ս. Մարկոսի հրապարակը ողողուած աղաւնիներով ։

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը մերժէ բաժնուիլ մեզմէ ։

Ես, Փօլատ եւ Տորք պիտի երթանք Վենետիկ ։

— Շատ բնական է որ անոնք երթան Վենետիկ։ Ուխտատեղի է, ազգային խանդավառութեան կեդրոն է, երբ իբրեւ Հայ մտածես՝ անհրաժեշտ պիտի ըլլար անոնց այս ճամբորդութիւնը մինչեւ Միլան, եթէ առկէց վերադառնային Ֆրանսա՝ առանց այցելելու Վենետիկ։ Այլապէս ծիծաղելի է Վենետիկ երթալ ձմեռը ։

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը դիմադրէ , առարկելով թէ Հ. Եղիա Փէշիկեան հրաւիրած է զինք Ս. Ղազարի վանքը։

— Հօրդ տեղը՝ քեզի կը թելադրեմ որ վերադառնաս ինծի հետ, ու ձգես անոնք որ երթան կատարեն իրենց ուխտը ։

Կայարան հասած ենք ։

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը վարանի, կը տատամսի, մեզի կը կառչի։ Պալար կը նեղանայ, կը յանդիմանէ, կը դիւրեկնայ, կը սաստէ, կը ջղայնանայ, մանաւանդ որ խոստացած է էքս տանիլ զինք՝ ներկայացնելու Ֆրանսացի բժշկուհիի մը, իր թատերախաղին համար ։

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը պնդէ թէ կ'ուզէր ճանչնալ ձմեռնային Վենետիկն ալ, ձմրան խաղերը ջուրերուն վրայ, եւն. եւայլն ։

Ճեպընթացը ճամբայ պիտի ելլէ հինգ վայրկեանէն ։

— Կուգա՞ս ինծի հետ թէ ոչ ։

Լիւք - Անտրէ Մարսէլ ոչխարի պէս կը հետեւի Ժան Պալարի։ Հրաժեշտ կ'առնենք։ Ճեպընթացը կը մեկնի Ճենովայի ճամբով դէպի Մարսէյլ։ Տասը վայրկեան ետքը՝ մենք եւս տեղաւորուած ենք մեր շոգեկառքին մէջ դէպի Վենետիկ ։

Վենետի՜կ, Վենետի՜կ, Վենետի՜կ։

Արամայիս կը բացատրէ թէ ի՛նչ պիտի ընենք՝ երբ հասնինք Վենետիկ։ Կը գծէ , անունններ կուտայ ։

Ի՞նչ լաւ էր Միլանի մէջ, տասը թարգման ունէինք, մինչդեռ Վենետիկի մէջ ամէն բան պիտի բացատրենք ոտքով, ձեռքով, գլխով ։

Բարեբախտաբար... թատրոնային մը ունիմ գրպանիս մէջ։

Այս կանխատեսութեամբս պարծենալու ժամանակ չմնաց։ Փօլատ չեկէ՛ ըսէ թէ իտալերէն գիտէ ։

— Օրհնա՛ծ, առաջի՞նց գիտէիր թէ Միլանի աղջիկները սորվեցուցին քեզի։ Ի՜նչ լաւ բան է լեզու մը սորվիլ մէկ գիշերուան մէջ։ Ես դղում եմ այդ տեսակէտով։

— Իտալական վարժարա՞ն գացած եմ մանկութեանս շրջանին ։

— Լա՛ւ, լա՛ւ։ Գտանք ուրեմն մեր Կիկերոնը։ Միայն թէ մերինը սիսեռ չունի դէմքին վրայ, դէմքն է միայն կլոր՝ սիսեռի պէս(*)։

Շոգեկառքը կը սահի, կը ճարճատի , ճամբայ կ'ելլէ ։

— Երկուշաբթի երեկոյ պէտք է Միլան վերադարձած ըլլաք խնջոյքին համար, անպայման, կը հրամայէ Տոքթ. Արզումանեան ։

Եւ ահա կը կորսուին Արզումանեանին , Հանկէլտեանին, Արամայիսին դէմքերը մշուշին մէջ, ծուխին մէջ, բազմութեան մէջ։

Կը հեռանանք պատուհանէն, մենք մեզ յանձնելու համար մեր Ցիչէրոնէին խնամքին, երբ նրբանցքին մէջ կը սկսին հնչել , բազմահունչ եւ հնչեղ, չայերը ճարճատաձայն .

— Ջինճուէ չիտրաթօ ...

(Ընկե՛ր դրաչար, քանի՞ Զ ունիս տրամադրելի)։

Կը հնչէ նաեւ նախաճաշին չանկը .

— Ջիլէ չիլա չիլ չիլ չիլ ...

Կռի՛ւ կայ չա տառերուն միջեւ։ Եւ ահա մեր Ցիչէրոնէն կը սկսի սորվեցնել մեզի .

— Ունա չիօթօլա չիօքօլաթօ չինճուէ լիրէթթօ ....

Սխալեցայ եւ ըսի .

— Ջէնթօ չիթթօլա չինճուէ լիր ...

— Ուշադրութի՜ւն, Նարդունի, չիօթօլա կը նշանակէ բաժակ... գինիի կամ նարդեան չիթերու, բայց չիթթօլա կը նշանակէ փոքր աղջիկ, իսկ չիթթոլլօ կը նշանակէ դդում – գլուխ ։ Բառերդ լաւ ընտրէ եւ լաւ հնչէ, Իտալացին տաք – դըլուխ է, չըլլէ կուիւ մը փրթի բաժակ մը չօքօլայի համար եւ «Յառաջ»ը դրէ թէ...։

Ձեռքս տարի բերնիս, փակեցի։ Ա՛լ ոչ կերայ, ոչ խմեցի մինչեւ Վենետիկ ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ստուգաբանութիւնները , զորս կը կատարեմ այս յօդուածաշարքին մէջ, բառախաղեր են միայն,— ճմա՛յճ։ Այսպէս, Տոմոտոսոլա սահմանային քաղաքին անունը թարգմանած էի «տրեխի տուն»,— ինծի կը հաղորդեն Միլանէն թէ «Տոմոտոսոլա» անունը ագումն է «Տոմուս տէլլա վալլէ տ'Օսոլա» բառերուն։ Այնքան յաջող ստուգաբանութիւն՝ որքան... իմ թարգմանութիւնս։ Նմանօրէն,— Կիկերոն անունը կը ծագի, կ'ըսեն, սիսեռ բառէն, ․ քովհետեւ Կիկերոն միտ սիսեռ մը ունէր քթին վրայ։ Մեծ տրիբունը կը մերժէր այս ստուգաբանութիւնը, զոր իբրեւ ծաղր կը կատարէին իր հակառակորդները, բայց արհամարհելու համար ծաղրողները, որոնք տեղի տալով կ'ակնարկէին իր քթին վրայ բուսած կոծիծին, կը ստորագրէր... սիսեռ։ Ջիչերոնէ բառը եւս, որ կը նշանակէ առաջնորդ, կամ ունի–չունի սիսեռ բառին կամ Կիկերոն անունին հետ, չեմ գիտեր,— այստեղ եւս բառախաղ մըն է բլածս ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԿ ՕՐ ԱՅԾԵԱՄՆԵՐԻ ՄՕՏ

ԽՄԲ.— Յօդուածագիրը Երեւանի մէջ ծանօթ է իր լեռնային եւ դաշտերական պատկերներով եւ յուշերով, որոնց մասին գրած ենք ժամանակին.—

Ասլի լերան հարաւ նայող ճակատին այնպիսի բարձր լեռներ կան, որ նրանց վրայ կանգնած մարդիկ ներքեւից մի ագռաւի չափ են երեւում ։

Այդ վիթխարի ժայռերի ճակատներով , ծեր մարդու ճակատի հորիզոնական ծալքերի նման քարէ նեղ կածաններ են ձգւում, որոնք տեղ տեղ դէմ են առնում այրերի ու փոքրիկ խոռոչների։

Այդ այրերում ու խոռոչներում է, որ ցերեկները թաքնւում են ու քնում վայրի այծերը։ Այդտեղ են նրանք ձագ հանում , իրենց ձագերին այդ անմատչելի քարանձաւներում են թաքցնում՝ պահելու գըլնալիս ։

Գայլն անգամ չի հասնում այդ պնդոցները։ Բայց ,ես հնարը գտել եմ այդ թաքստոցին մօտենալու։ Ես մագլցում եմ դէպ ի վեր եւ թաքնւում այդ խոռոչների ու այրի դիմաց ցցուած մի սեպ քարի ետեւ եւ այդ տեղից գաղտնի դիտում այծեամների ցերեկային կեանքը, եւ դա գերագոյն հաճոյք է ինձ համար ։

Մի անգամ, ես ժայռերը բարձրացայ եւ զգուշութեամբ գլուխս հանեցի սեպ ժայռի ետեւից։ Սիրտս սկսեց ուժգին բաբախել եւ ծանօթ տենդը համակեց ինձ,— դիմացս, ընդամէնը քսան – երեսուն քայլի վրայ, քարի խոռոչում նստած է մի սիրուն այծեամ եւ աչքերը խուփ – հանգիստ որոճում է։ Նրա ուլիկները մէկը մօր տակ, միւսը փորի մօտ պառկել ու տաքանում են գարնան արեւի առաջին շողերից։ Միւս խոռոչում երկու էգ այծեամներ են նստած առանց ուլերի եւ պարզ երեւում է, որ յղութեան վերջին օրերն են ապրում։ Նրանց կողքի պայթարի կիսախաւարում երկու հսկայ եղջիւրներ են երեւում — արու այծեամն է հանգստանում այնտեղ։ Աւելի խորքում մի ժուռ ֆիգուրա է երեւում — հաւանաբար էլի այծ է։

Քամին նրանցից դէպի ինձ է փչում , հոտս չեն առնում եւ ես ապահով նստած սեպ քարի լանջին բուսած փոքրիկ թփի արանքով հիացած նայում եմ բնութեան այդ սքանչելի ստեղծագործութեանը ։

Այծեամները բոլորն էլ նիրհում են. ես գիտեմ, որ քիչ առաջ են նրանք վերադարձել գիշերային արօտից եւ յոգնած քուն մտել։ Նրանք քամու թեթեւ սուլոցից, թռչնի կանչից, կամ պատահաբար գլորւող քարէ կտորի ձայնից սրում են ականջները, վեր են թռչում, հոտոտում օդը, ապա ոչինչ կասկածելի չգտնելով՝ հանդարտւում են ու նիրհում ։

Զարմանալի բան, նրանք ամէն ձայնից վեր են թռչում, բացի գնացքի ձայնից ։ Ներքեւ իմ առաջ տարածւում է Արարատեան դաշտն իր օձապտոյտ գետով ու դաշտին եզերքներով։ Ջուլֆայից եկող գընացքը դէպ սուլեց «Արազդայեան» կայարանում, ապա փնչալով սողաց դէպի «Արարատ» , այծեամները զարմանալի անտարբերութեամբ ընդունեցին ներքեւում հեռու այդ վիշապին— փորձից գիտեն , որ դրանից վնաս չկայ։ Կարմիր ոտներով սեւ թռչունների մի երամ անցաւ իմ գլխի վրայով եւ ճվճվոցով իջաւ քարափներին, այծեամները դրանց էլ ուշադրութիւն չդարձրին։ Բայց ,ահա կռնչաց անդղը ամպերի տակ, եւ մայր այծեամն իսկոյն քնից վեր թռաւ, ուլիկներին հրեց իր փորի տակն ու սուր եղջիւրներն առաջ մեկնելով սպառնական դիրք ընդունեց։ Անդղը հեռացաւ, այծեամը նորից պառկեց, իսկ ուլիկները կախուեցին նրա ստինքներից ։ Ապա կշտանալով համեղ կաթից, սկսեցին իրար հետ խաղալ ու մի քիչ հեռացան բնից։ Նրանք գլխով խփում էին իրար նեղ շաւիղի վրայ, իսկ ներքեւում անդունդ էր, ու ես ահով էի հետեւում նրանց չարաճճիութիւններին ։

Բայց միթէ ես կարո՞ղ էի աւելի հանգստանալ ուլերի համար, քան իրենց հարազատ մայրը։ Նա իսկոյն վեր թռաւ տեղից, վազեց ուլերի մօտ եւ եղջիւրներով հրելով ,տարաւ խոռոչն ու նորից քնեց ։

Այս անգամ ուլիկներն սկսեցին մօր վրայ «ձիրիդ» խաղալ, վրայով ցատկել, ոտները դնել վզին, կանգնել մէջքին ու հազար ու մի չարաճճիութիւններ անել։ Իսկ հարեւան քարայրներում հանգիստ քնած էր մեծադղուխ արուն ։

Խեղճ մայրեր, մտածեցի ես, այստեղ էլ են մայրերը անքուն մնում , տանջւում իրենց ձագերի համար...կէս ժամ չկայ ,որ ես դիտում եմ, եւ այդ կարճ միջոցին , մայր այծեամը վեց անգամ լքեց, եւ վեց

անգամ էլ խանգարուեց նրա քունը ։ Իսկ արուներն անտարբեր մրափում են ։ Միայն թռչուններն են, որ հաւասարապէս հոգ են տանում իրենց ձագերի համար ։

Ցանկարծ, արու այծեամը կոչս ձայնով մկկաց, եւ քարանձաւների խոռոչից բազմաթիւ այծեր դուրս թափուեցին ։ Ինչքան շատ են, այս ինչպէս է, որ չեմ նկատել բոլորին ։ Քարի գոյնի են, դժուար են նկատւում ։ Եւ ինչո՞ւ անհանգստացան, չլինի՞ ես մատնուած եմ ։ Բայց չէ, բոլորն էլ երկիւղով ներքեւ են նայում ու յառաջ վազում ժայռի ճակատով ձգուող քարէ չաւիղներով ։

Բնազդաբար ես էլ ներքեւ նայեցի եւ ինչ ․ մի ահագին գայլ, բերանը լայն բացած, ժայռի ստորոտից ագահութեամբ նայում է վերեւ եւ հաւանաբար բերանի ջուրը վազում է փափլիկ ուլիկների համար ։Ես, անկեղծօրէն վրդովուեցի, որ խանգարուեց այդ անմեղ կենդանիների խաղաղ օրը, եւ հրացանը ցած մեկնեցի, որ կրակեմ, բայց յանկարծ, գլխովս մի միտք անցաւ․ «հրացանի որոտից յղի այծեամները կը սարսափեն ու կը վիժեն» ։ Ես ետ քաշեցի հրացանս ու նայեցի փախչող այծեամների ետեւից ։ Նրանք թէեւ ինձ էլ են նկատել, գայլին էլ, եւ թէեւ մահ ենք բերում թէ ես եւ թէ գայլը, այնուամենայնիւ, բոլոր այծեամներն էլ կամաց են փախչում ։ Ցղիները կամաց են վազում, որովհետեւ, իւրաքանչիւրն իր արգանդում մէկ-երկու ուլ է կրում, ուլիկները կամաց են գնում, որովհետեւ նոր են ծնուել, ոտքերը դեռ չեն ամրացել․ մայրերը չեն փախչում, որովհետեւ չեն ուզում իրենց բալիկները տալ թշնամու բերանը եւ չուտ չուտ ետ են դառնում․ եղջիւրներով հրում ու խրախուսում նրանց ։ Իսկ արու այծերը, մանաւանդ նրանցից մէկը, որ ինչպէս երեւում է, հօտի առաջնորդն է, չուտ չուտ կանգնում է եւ անհամբերութեամբ նայում, սաստում դանդաղողներին, որ չուտ անցնեն ժայռի ետեւը ։

Ես ջերմ գգուանքով եմ լցւում այդ կենդանիների հանդէպ, իրենց ընկերասիրութեան եւ անձնազոհութեան համար եւ նախատում եւ զսպում եմ իմ մէջ կրքոտ որսորդին ու չեմ կրակում նոյնիսկ արուների վրայ ։Եւ երբ ժայռի ետեւում անհետանում է վերջին ուլիկը, ես ցած եմ մեկնում իմ հաւատարիմ «լեբելը», նրա փողն ուղղում եմ գայլի թիկունքին եւ նրա ահեղ որոտով արտայայտում իմ արդար զայրոյթը ։

Վ․ ԱՆԱՆԵԱՆ

....

ԼՈՆՏՈՆԻ մեթրոյին մէջ երկու կառաչարներ իրարու զարնուեցան երբ սրընթաց կը սուրային ։ Ինը հոգի մեռան, 47 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան ։

ԸՆԿԵՐ ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ընկեր Արշակ Յովհաննէսեան, որուն մահը կը ծանուցանենք խորին ցաւով, ծընած էր Նուխի, 1883ին ։ Նախնական կըրթութիւնը ստանալէ ետք ծննդավայրի ազգային վարժարանին մէջ, կը մեկնի Մոսկուա, ուր կը հետեւի մանկավարժական դասընթացքներու ։ Ապա կ'անցնի Թիֆլիս, առեւտրական ճեմարան, որուն շրջանը կ'աւարտէ փայլուն յաջողութեամբ ։

Մտաւորական բարձր ուսումով օժտըւած, կը վերադառնայ Գաքու եւ որպէս ուսուցիչ կը պաշտօնավարէ Գաքուի ազգային վարժարանին մէջ ։ Հոն կը մասնակցի բոլոր հանրային ձեռնարկներուն եւ կ'անդամակցի բանուորական եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու ։ Այդ շըրջանին Գաքուի մէջ կը վարէ «Արեւ» թերթի խմբագրութիւնը ։ Ապա կ'ուզէ Թրքահայաստան անցնիլ, բայց տեղական կոմիտէն համամիտ չի գտնուիր ։

Այնուհետեւ կը մեկնի Պարսկաստան, ուր ուսուցչութիւն կ'ընէ երկար տարիներ ։ Կը վերադառնայ Կովկաս եւ աչքի կը զարնէ իր հանրային գործունէութեամբ, եւ շնորհիւ իր պատրաստութեան կը դառնայ մարմիններու անդամ ։ Հանր․ կուսակ․ եւ մտաւորական իր վերելքը անդադրում կը շարունակուի ։ Կ'աշխատակցի Կովկասի գրեթէ բոլոր հայերէն թերթերուն ։

Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումէն վերջ, կուգայ Հայաստան եւ իր թանկագին մասնակցութիւնը կ'ունենայ կուսակցական եւ պետական կեանքին մէջ ։ Անդամ էր ազատ Հայաստանի խորհրդարանին եւ օգնական խմբագիր կուսակցութեան Կեդր․ Կոմիտէի պաշտօնաթերթ «Յառաջ»ի ։

Ընկեր Ս․ Վրացեանի կազմած կառավարական վերջին կազմին մէջ կը ստանձնէ գիւղատնտեսութեան նախարարութիւնը ։ Հայաստանի խորհրդայնացման օրերուն, ուժգնօրէն կը հակառակի վարչակարգի փոփոխութեան եւ կը պաշտպանէ այն միտքը թէ պէտք է զէնքով դիմադրել Հայաստան ներխուժող բոլշեւիկներուն ։

Երկրին խորհրդայնացումէն ետք երկրէն չի հեռանար ։ Կ'ըլլայ Փետրուարեան ապստամբութեան ղեկավարներէն մէկը ։ Հայաստանի Փրկութեան Կոմիտէին մէջ կը ստանձնէ զինուորական վարիչի պաշտօնը եւ ամբողջ ապստամբութեան շրջանին ոգի ի բոյն կ'աշխատի երկրի պաշտպանութեան համար ։

Այնուհետեւ ապստամբութեան ղեկավարներուն, մարտական ուժերուն, մտաւորականներուն եւ բազմահազար ժողովուրդի հետ կ'անցնի Լեռնահայաստան, ուր ժամանակ մը եւս պայքարը կը շարունակուի եւ 1921 Յունիսին, Հայաստանէն

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌԱՊԸԼԷ

(Մահուան 400ամեակի առթիւ)

•

1553ին էր որ մեռաւ Կառկանթուայի եւ Փանթակրուէլի անմահ հեղինակը, Ռապըլէ, թէեւ կարելի չէ եղած ստուգել իր մահուան ճիշդ թուականը, ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը ։ Նմանապէս անորոշ է իր ծննդեան թուականը ։ Տարակոյս կայ տարուան մասին ալ ։ Ընդհանրապէս կը կարծեն թէ ծնած է 1494ին ։

Հայրը իրաւաբան էր Շինօնի մէջ ։ Նախ Ֆրանսիսքէն ապա Բենետիքթէն վանական, կը խեղդուէր կրօնական կեանքի սեղմումներու մէջ եւ հանեց հագուստը բժշկութիւն ուսանելու համար, Մոնփելիէի մէջ ։ Բժիշկ եղաւ Լիոնի մէջ ։ Արդէն հրատարակած էր բժշկական զանազան գործեր նախքան իր գլուխ գործոցը «Փանթակրուէլ»ը, որ երեւցաւ Մեթր Ալքօֆրիպա Նազիէ անունով ։ 1532ի վերջերն էր, Լիոնի մէջ ։ Ասոր յաջորդեցին ուրիշ գիրքեր 1534ին, մանաւորապէս Կարկանթուա ուր հեղինակը կը յարձակէր աստուածաբաններուն վրայ ։ 1546ին « Երրորդ գիրքը», «Չորրորդ գիրք», ուր Գապերը կը յայտնուէին իրենց փառասիրութեամբ, իր ամբողջական հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ 1552ին եւ 1564ին ։ Ապա հրատարակուեցաւ Հինգերորդ գիրք ։ Մինչեւ ԺԶ․ դար հարիւր տպագրութիւն ունեցաւ իր գործը ։

Ժողովրդական նիւթերով բեղուն այս տաղանդը, եւ հմուտ միտքը կը տիրապետէր Վերածնութեան վրայ ։ Իր նիւթերը կը քաղէր ժողովրդական զրոյցներէ, պարզ գիւղացի մարդոց կեանքէն, որոնց կը յաճախէր իր ծննդավայր Թուրէնի մէջ մանաւորապէս ։

Իր կեանքը լի էր արկածախնդրութեամբ, իսկ ասոր համար ալ քանիցս ապաստանեցաւ Իտալիա եւ 1546ին Մեց փախաւ ուր ապրեցաւ թշուառօրէն ։ Իր գրածները չէին կրնար անվնաս անցնիլ Ֆրանսուա Ա․ի եւ Անրի Բ․ի տիրապետութեան տակ ։ Նոյն տարին, իր բարեկամներէն մէկը, Էթիէն Տօլէ, տանջուեցաւ «Մէկ երրորդ գիրքը» գրաքննութեան ենթարկուեցաւ Սորպոնի կողմէ, իսկ «Մէկ Չորրորդ»ին վաճառումը արգիլուեցաւ խորհրդարանին եւ Սորպոնի կողմէ ։ Այս հալածանքները հետեւանքն էին այն յարձակումներուն որոնցմով Ռապըլէ կը ձաղկէր ընկերային կարգուսարքը եւ օրուան ջոջերը ։ Այս բարի գրագէտը որ սրտանց կը սիրէր ազատութիւնը եւ պայքար կը մղէր յանուն մարդու զարգացման, որ հաւատք ունէր գիտութեան վրայ, կը մտրակէր սորպոնականները, կը ժխտէր իր ժամանակի դաստիարակչական մեթոտները, կը յարձակէր հին նախապաշարումներու դէմ ։ Այդ շրջանին մարդիկ կը վըտանգուէին, մինչեւ իսկ «կրակուելու» սպառնալիքով ։ Տեղական թերթի մը աշխատակիցը ասոր կը վերագրէ Ռապըլէի խոհեմութիւնը եւ նահանջները ։ Ա, դ է պատճառը, նաեւ, որ առասպելներով կը հիւսէր իր գրածները ։ Զէր ծածկեր իր դիտումները, բանալով իր ընթերցողներուն աչքերը ։

Մեծ լաւատես մըն էր Ռապըլէ եւ բուռն երգիծանք մը գործածեց պատերազմի դէմ, «գիտութիւնը առանց խղճի կործանումն է հոգիին » ։

× Ռապըլէի մահուան 400ամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ Մոսկուայի մէջ ։

- - - - - - - - - - - - - - - - -

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կրթական նախարարութեան Տերմինաբանական» Կոմիտէն քննելով Հայոց լեզուի մէջ « կոնոմիկա » բառին գործածութեան հարցը, որոշեց հրատարակուող գիրքերուն, դասագիրքերու, թերթերու եւ այլ գրականութեան մէջ այսուհետեւ գործածել «էկոնոմիկա » բառը, նկատի ունենալով որ հայերէն «տնտեսութիւն »թարգմանելով չարտայայտեր բառին իսկական իմաստը ։

վերջին մեկնողներէն մէկը կ'ըլլայ դէպի Պարսկաստան ։ Հոն եւս, Թաւրիզի մէջ, կը շարունակէ ղեկավար դեր կատարել եւ 1924ին կը հրաւիրուի Սուրիա – Լիբանան, իբրեւ կուսակցական գործիչ ։ Երկու տարի կը վարէ «Փիւնիկ»ի խմբագրութիւնը Պէյրութի մէջ եւ տեւականօրէն կը հանդիսանայ Կ․ Կոմիտէի գործունեայ անդամներէն մէկը ։

Կազմակերպական մեծ ընդունակութիւններու տէր, լուրջ եւ մոլեռանդ հաւատացող մըն էր դէպի գործը ։ Ամէնէն ծանրակշիռ կացութիւններէն դուրս կուգար միշտ պաղարիւն ։

Վարած է կուսակցական պատասխանատու պաշտօններ եւ եղած է Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնի անդամ ։

Լիբանանի մեր շարքերու կուսակցական դաստիարակութեան գործին մէջ ընկեր Ա․ Յովհաննէսեան ունեցաւ կարեւոր դեր մը, երկար ատեն ծառայելով իբրեւ գործիչ եւ ղեկավար ։

Վերջին տարիներուն ամէնէն եռանդուն եւ գործունեայ անդամներէն մէկն էր Համազգայինի Կեդր․ վարչութեան եւ Լիբանանի ազգային բարձրագոյն ժողովներուն ։

Ունի զանազան աշխատութիւններ, քաղաքական տեսութիւններ, դասագիրքեր եւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ ։

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (54)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Կերած հացերնին ու խմած ջուրերնին արիւնոտ եղա ծէր եւ կեանքը դառնամահ եւ թունաւոր պտուղի մը պէս էր իրենց համար ։

Ինչպէս որ եկեր էին, ձգանելով փախչիլ իրենց ճակատագիրէն, յաճախ աննպատակ, բռնելով դիմացի ճամբան, հալածուած անօթութենէ ։ սուգէ, սարսափէ, այնպէս ալ կրկին, հիմա կ'ուզէին մեկնիլ ։ Ցրուած ու կոտորուած ընտանիքներու բեկորներ կը միանային իրարու, համշէրիներու խումբեր կը կազմէին ու հաւաքաբար կ'ապրէին, հաւաքաբար կը ծրագրէին, հաւաքաբար ճամբայ կ'ելլէին ։

Իրենցմէ իւրաքանչիւրը կարծես կորսնցուցած էր այլեւս մարդկային կամքի, անհատական ուրախութիւններու եւ ցաւերու գաղափարն իսկ․ ամէն մէկը առանձին մարդկային խլեակ մըն էր, շըւարուն, կորսուած ։ Ու ինչպէս ուղեկորոյս թռչունը՝ իր երամին, անոնք կը դառնային իրենց հէմշիրէներու խմբակին ։ Ինչով եւ ի՞նչպէս պիտի կարենայինք թօթափել զիրենք դարաւոր տառապանքի թմրութենէն, վերադարձնել զիրենք մարդկային հրայրքներու, վառել իրենց աչքերը յոյսով, պարզել իրենց սեւագիր ճակատները, յոյս եւ ժպիտ տալ իրենց մեռած ու անէծքէ չորցած շրթունքներուն ։ Մէկ բան միայն զիրենք կը դըրդէր այդ ուղղութեամբ, վերադարձը դէպի հոն ուր ծներ ու մեծցեր էին, հոն ուր՝ արդէն անգամ մըն ալ վառեր էր այս նոյն կրակը․ հոն՝ ուր ձգեր էին իրենց արտերը, իրենց սիրելիներուն գերեզմանները, այն ծառերը՝ որոնցմէ յաջորդաբար իրենց հօրը, իրենց եւ զաւակներուն օրրանները կախուած էին, կարկաչող ջուրերը, անցնող քամիները, սաւառնող ամպերը, սարերը ու ջուրերը․․․ ու հայրենիքի սփոփարար յիշատակը կը մաքրէր ու կը սրբէր իրենց հոգիէն բոլոր հոն կուտակուած թոյները, քէները եւ ոխերը ։

— Վաթան, հոգիդ ղուրպան․․․ արիւնս հոս թափելու տեղ՝ թող քու ծոցիդ մէջ թափի ․․․

Նիւթական ճղճիմ դժուարութիւններ արգելք կ'ըլլային իրենց ։ Մենք մեր բոլոր ջանքերը կ'ընէինք իրենց օգնելու համար, եւ երբեմն կը յաջողէինք ճամբայ հանել զիրենք ։

Երկար փոշոտ ճամբուն վրայ՝ ուրկէ եկեր էին մշակներու խումբեր, զինուած երկրագործական տարրական գործիքներով, առողջ եւ հուժկու, յոյսով եւ աշխատութեան կամքով ոգեւորուած, երազելով խարտեաշ հնձաններուն, բերքերու առատութեան եւ այգեկութներու օրհնեալ եւ բերկրալի ճոխութեան վրայ, հիմա կ'երկարէր շարքը վերադարձողներու կարաւանին ։ Կզակնին լաչակով կապած եւ մարմիննին ցնցոտիներով ծածկած կիներ ․․․ դարձեալ կիներ․․․ արեւին տակ ճերմակ քօղերը հեռաւոր ոչխարներու հօտի մը երեւոյթով կը վխտային․․․ մէկ քանի անդամահատ կամ հիւանդկախ մարդիկ ․ տժգոյն եւ չոր դէմքեր, ցամքած շըրթունքներ․ կարաւանին առաջքէն քովերէն ու ետեւէն որբեր, որբեր, որբեր ․․․ անոնք բոկոտն են եւ գրեթէ մերկ ու գըլուխնին բաց արեւին տակ ։ Կարաւանը կը յառաջանայ յամրաքայլ ու հանդիսաւոր, ամէն մէկ գլուխ դագաղի պէս է․ մեռելներու յիշատակներ կան հոն, սիրուած մեռելներու, քաջի պէս մեռնողներու ։

Ողբեր ու լեժանուններ կը տանին իրենց հետ, արտասուք եւ հպարտութիւն ունին միանգամայն աւանդելիք ․․․ Ճամբան երկար է ու իրենք տժգոյն ու վաստթարացած ․պիտի հասնի՞ն արդեօք ․․․ որքանը ճամբայ պիտի մեռնին եւ որքանը պիտի յաջողին վաթանին հողը համբուրելու ․․․ եւ յետոյ ի՞նչ խեր կայ իրենց մահամերձի, իրենց խեյլագարի, իրենց ուրուականի ներկայութենէն ։

Կարաւանին առաջքէն, քովերէն, ետեւէն ահաւասիկ, տղաքը կ'ոստոստեն, կը վազվզեն ․․․ ցնցոտիներու պատռուածքէն մարմինները կը յայտնուին ամուր եւ պինդ պողպատի պէս ․անոնք չեն ճանչնար սուգը եւ տէրտը, կ'արհամարհեն արեւին սլաքները, տօթակէզ եւ անշնչելի օդին ծանրութիւնը, մերկ ոտքերնուն ներքեւէն երկարող ճերմակ եւ կիզիչ ճանապարհը ։

Անոնք կե'րթան ճակատնին դարձուցած նպատակին, հոգինին գեղուն եռանդով եւ յոյսով, կ'երթան դէպի հայրենիք որի մասին լսեր են շատ մը հէքեաթներ մամիկէն ու մայրիկէն․ կ'երթան դէպի խոստացուած հորիզոնները, դէպի երազուած սարերը, ակնկալուած քաղցրութիւնները հայրենի հողին ընծայած պտուղներուն ։

Ու սգաւոր կարաւանը այրիներուն որ իր որբերը կը տանի դէպի հայրենիք հետզհետէ տօնական երեւոյթ մը կը ստանայ մեզի համար ու սրտերնիս կը յուզուի անբացատրելի եւ ուժգին զգացումով մը ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ռավարութեան ձեռնարկները ։ Այդ ու - ղեգիծը ի վերջոյ պիտի ստիպէ Խ. Միութիւնը բոլորովին փոխել իր քաղաքակա - նութիւնը »։

Ամերիկեան պատուիրակը այս առթիւ քննադատեց Վիշինսկիի վերջին ճառը, ո - րով կը պահանջէր լքել Ատլանտեան դաշինքը։ Եւ հանդիսաւորապէս յայտարա - րեց.— « Ինչ որ կ'ընենք Ատլանտեան դաշինքով, կը ձգտի խաղաղութիւնը պահպանելու » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ ՄԸ երեւան հան - ուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։Բոլ- շեւիկեան ամենամեծ եւ ամէնէն վտանգա- ւոր գաւազրութիւնը կը համարուի այս։ Ձերբակալուած են աւելի քան 35 Գեր - մաններ։ Դեռ կը փնտռուին 8—10 կասկա- ծելիներ, մասնաւորապէս Ռուրի շրջանին մէջ։ Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ դաւա- դիրները ոչ միայն ճարտարագործական եւ տնտեսական գաղտնիքներ կը հաւա - քէին, այլ եւ կը լրտեսէին դաշնակից զին- ուորական ուժերը։ Այս մասին տեղեկու- թիւն տրուած է Ֆրանսական, անգլիա - կան եւ ամերիկեան իշխանութեանց ։ Կա- լանաւորներուն մէջ կան քանի մը գործա- րանատէրներ։ Տոքթ. Ատընաուըր Ուո - շինկթըն զանուած ատեն թելադրած էր զգուշութեամբ ընդունիլ Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկները։ Իր կարծիքով, 250 լրտեսական կազմակերպութիւններ կը գործեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, ի հաշիւ Խ. Միութեան ։ «Խ. Միութիւնը կը ջանայ խորտակել հանրապետութիւնը, տիրանալու համար մեր ճարտարագոր - ծական կարողութեան եւ բանուորու - թեան »։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կէս առ կէս արժեզրկեց տրախմին։ Ապրիլ 9էն սկսեալ տոլարը կ'արժէ 30000 տրախմի, փոխանակ 15.000ի, իսկ սթերլինը 42000- էն կը բարձրանայ 84.000ի։ Միւս օտար դրամները պիտի հետեւին տոլարի նոր արժէքին։ Ելմտական նախարարը յայտա- րարեց թէ այս միջոցին դիմած են, զարկ տալու համար արտածումներուն ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ՃԱԿԱՏԻՆ սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ Մարոքի մէջ, բարձր պատուա - նշան մը ստացաւ Սուլթանէն ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նամականիշներուն վրայ երեք սեւ գիծեր պիտի քաշուին, ջնջելու համար Ֆարուքի նկարը։ Կառավարութիւ- նը նախապէս կը մտածէր ոչնչացնել հի - ները եւ նոր նամականիշներ տպել, բայց նկատելով որ տակաւին քանի մը միլիոն կայ Ֆարուքի նկարով, աւելի խը- նայողական գտած է ջնջել նկարը ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ափրիկեան եւ ասիա`- կան պետութեանց պատուիրակներու խմ - բակցութիւնը որոշեց պահանջել որ Ապա- հովութեան խորհուրդին օրակարգը ան - ցընեն Թունուզի եւ Մարոքի խնդիրները ։ Այս առթիւ յուշագիր մը պիտի ներկայա- ցնեն, ծանր մեղադրանքներ ուղղելով Ֆը- րանսայի դէմ ։

ՈՍԿԻՆ ԵՒ ՏՈԼԱՐԸ բարձրացան Փարի- զի հրապարակին վրայ։ Թերթերը կը գրեն թէ ուրբաթ օր 1300 միլիոն ֆրանքի գոր- ծառնութիւններ կատարուեցան 630 մի - լիոնի դէմ։ Ձոյլ ոսկին բարձրացաւ 498 հազար ֆրանքի ։ Ծախուեցան 800 ձոյլ ոսկի, 95000 նափոլէոն՝ 3750 – 3760ի, այսինքն 40 ֆրանք յաւելումով։ Ազատ շուկային մէջ տոլարը բարձրացաւ 402ի, զուից. Թղթադրամը 94.50ի, սթերլինը՝ 1050ի եւայլն։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հայ. եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ու- նենայ Ապրիլեան Համազգային սգատօնի եկեղեցական պաշտամունքը։ Օրուան քա- րոզի նիւթ պիտի ըլլան պատերազմի ըն - թացքին ինկած մեր բիւրաւոր նահատակ- ները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին քրիս- տոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի ա - զատութեան համար։ Յաւարտ Ս. Պատա- րագի պիտի կատարուի հանդիսաւոր հո - գեհանգստեան պաշտամունք ։

Կը հրաւիրենք Փարիզի եւ շրջակայքի համայն հայութիւնը, որ սիրով փութայ եկեղեցիները խուռներամ, եւ թէ մեծա - րանքի տուրքը ընծայաբերէ անոնց յըն - կելի յիշատակին ։— Սերովբէ Ծ. Վ. Մա- նուկեան Կաթող. պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց ։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան ։ Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գե- ղեցիկ սրահին մէջ։ Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան։ Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ երգեր ։

Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի շարժանը- կարը։ Մուտքը ազատ է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Մարտիկ եւ Ժիրայր Ծառուկեան, իրենց ընտանիքնե- րը եւ զաւակները, Տէր Կարապետեան ըն- տանիք եւ զաւակներ, իրենց խորին շնոր- հակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով վշտակցութիւն յայտնե - ցին իրենց սիրելի մօրը՝ այրի տիկին Մաքրուհի Ծառուկեանի կսկծալի մահ - ուան առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրան- սա ըլլալը կը կարծուի։ Եղբայրը, Կարա- պետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուց երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արուեթ եւ մէկ աղջիկ, 40–45 տարեկան այժմ։ Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը խոր ցաւով կը ծանուցանէ մահը Միլանոյի մասնաճիւղի բազմամեա- տակ եւ վեթերան ատենապետին Տիար ՕՆՆԻԿ ՏԻԼՍԻԶԵԱՆի, որ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի առաջարկութեամբ Միութեան պատուոյ անդամ անուանուած էր, Կեդր. վարչութեան 25 Մարտի նիս- տին մէջ, ի գնահատութիւն իր բազմամ- եայ թանկագին ծառայութեանց։ Խորին ցաւակցութիւններ հանգուցեալին սգաւոր- եալ քոյրերուն եւ բոլոր պարագաներուն։

ՇԱՒԻԼ.— Այրի Տիկին Տ. Աթանեան եւ իր զաւակները խորին ցաւով կը ծանու - ցանեն վաղաժամ մահը իրենց զաւկին եւ եղբօր՝

ՎԱՀէի, 16 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ ։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կա - տարուի վաղը, երկուշաբթի առաւօտ ժա- մը 10.30ին, Շաւիլի մատուռին մէջ ։

Կը խնդրուի հայրենակից բարեկամ-ծա- նօթներէ ներկայ ըլլալ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն ընդունիլ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Ջ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ- ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուես- տագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի Ծախսի - գի Հայր. Միութեան կողմէ ։

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքլը Միլիթէրի ընդարձակ սրահ - ներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Մուտք 200 ֆրանք

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ — Կիլիկ - եան Ընդհ. Միութիւնը ըստ իր սովորու- թեան Զատկական տօներուն առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, 18 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ ժամը 7էն մինչեւ 11 Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրենք բոլոր Կիլիկեցիները եւ մեր բարեկամները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ մը ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք։ — Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւի- րէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբ- թի ժամը 20.30ին 5 ռիւ Պօնֆուա, Յոյ- ներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Քատէ սրճարանին վերնա- յարկը։ Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆ- ԵԱՆ։ Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարձատրու - թիւն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 16—24, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ. 22 ռիւ Վօլթէռ ։

Կը նախագահէ՝ Տօքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ- ցին Օր. Ս. Պետրոսեան, ընկեր Ս. Խա- չատուրեան, Օր. Ա. Ռստուլիքեան, ըն- կեր Ա. Քիւփէլեան, Օր. Ս. Տուտաքեան եւ Ա. Յարութիւնեան ։ Նոր Սերնդա - կաններու կողմէ կը ներկայացուի զաւեշտ մը, ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐԸ։ Եւրոպ. պարեր՝

JO FERNANDO

եւ ժօզէ Տալիլա (երգ) ։

Ճոխ պիւֆէ ։

Մեթրօ Շարանթօն էքօլէն առնել թիւ 103 օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը լ'Ինիօն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո - րեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա - կումբը, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան ։ Դասա- խօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։ Նիւթը Ե. Ակ - նունի ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ԱՊՐԻԼ • MARDI 14 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7041 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2452

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԵՄԱՐԱՆԸ ԿԸ ՃՈԽԱՆԱՅ

•

Համազգային — Փալանճեան Ճեմարանին նոր շէնքը, որուն հիմնարկէքը կատարուած է ապրիլ 7ին, նոր շրջան մը կը բանայ Պէյրութի այս կրթարանին համար:

Այս շէնքին շնորհիւ, հաստատութիւնը պիտի կրնայ լրացնել կարգ մը պահանջներ, որոնք յետաձգուած էին, տեղի անձկութեան պատճառով.

Որքան գիտենք, շինութիւնը աւարտած պիտի ըլլայ յառաջիկայ հոկտեմբերին: Ուրեմն պատրաստ՝ գալիք տարեշրջանին համար, երբ կը տօնուի ճեմարանին 25ամեակը:

Հեռու՝ հայրենիքէն, երկու բազմավաստակ դէմքեր, Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան, ձեռք ձեռքի տուին 1929ին, այս հաստատութիւնը հիմնելու համար:

Երկուքն ալ, հակառակ իրենց յոգնութեան եւ տառապանքին, գործի փարեցան երիտասարդական խանդավառութեամբ:

Ի՞նչ ունէին անոնք, իբրեւ հիմնական դրամագլուխ:

Անսասան հաւատք եւ աննկուն կամք: Երկու անպարտելի յատկութիւններ, որոնք իրենց աւիշը կը ստանային Հ. Յ. Դաշնակցութենէն:

Ուրիշներ առաջին վայրկեանէն իսկ յուսահատութեան պիտի մատնուէին, տեսնելով իրենց տրամադրուած նիւթական միջոցները — եւ պիտի նախընտրէին անփառունակ նահանջը:

Անոնք սրտանց փարեցան գործի:

Ահաւասիկ արդիւնքը,— առաջնակարգ ճեմարան մը՝ Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Տնտեսական աղբիւրներն ալ հետզհետէ բազմապատկուեցան:

Մասնաւորապէս Հիւս. Ամերիկայի Կ. Խաչը (այժմ Հ.Օ.Մ.), առաւելագոյն աջակցութիւնն ընծայեց, թեթեւցնելով օրուան հոգերը:

Ճեմարանը տեղաւորուած էր հնօրեայ շէնքի մը մէջ, եւ ատեն մը վերջը այլուր փոխադրուեցաւ, շատ աւելի խեղճ պայմաններու տակ:

Բայց եւ այնպէս, «գործը կը քալէր»: Ամուր էին հիմերը եւ վստահութիւն կը ներշնչէին ամէնէն թերահաւատին:

Այդ միջոցին էր որ, սրտցաւ երիտասարդ մը, ողբացեալ Նշան Փալանճեան, 20.000 սթերլին կը կտակէր, նոր շէնք մը գնելու համար:

Իր քոյրերը անմիջապէս գործադրեցին կտակը: Եւ գնուեցաւ ներկայ շէնքը, — Ֆրանսայի ծովային հրամանատարութեան երբեմնի պաշտօնատունը:

Մնացեալը լրացուց Լեւոն Շանթ, երկար պտոյտ մը կատարելով դէպի Մ. Նահանգները, հակառակ իր ութսուն տարիներու յոգնութեան:

Արդիւնքը՝ 127.000 տոլար, որմէ աւելցած գումար մը այժմ կը գործածուի նոր շէնքին շինութեան:

Անշուշտ մեծ մխիթարութիւն մը չէ նիւթական շէնքը, առանց ներքին բովանդակութեան:

Համազգային ընկերութիւնը եւ հաստատութեան վարիչները այդ հողն ալ առանձնած են միանոյնվճռականութեամբ:

Արդէն կատարուած են կարգ մը բարեփոխումներ: Իսկ յառաջիկայ շրջանին պիտի փորձեն գործադրել ընդարձակ ծրագիր մը, որու մասին պիտի խօսինք առանձին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ՀԱԿԱՀԱՅ ՔՍՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Պոլսոյ թուրք թերթերէն «Եէնի Սապահ» գրգռիչ գրութիւն մը հրատարակած է հայկական դպրոցներու դէմ: Ահաւասիկ յօդուածին ամբողջութիւնը (2 ապրիլ).—

Հայ փոքրամասնութեան պատկանող կարգ մը վարժարաններու մէջ կրօնքի եւ «Հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին: Այդ վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող Թուրք ուսուցիչները իրենց հայ պաշտօնակիցներուն բռնած ընթացքին առջեւ «շատ դժուար կացութեան մը» մատնուած են: Թուրք ուսուցիչները չեն հրաւիրուիր պաշտօնական կամ անպաշտօն որեւէ հաւաքոյթի: Վարժարաններու տնօրէններն ալ կրթական տնօրէնութեան մօտ կը բողոքեն Թուրք ազգայնականութեան համար բծախնդրութիւն ցոյց տուող Թուրք ուսուցիչներու դէմ, եւ զանազան պատրուակներ գտնելով՝ կը պահանջեն որ անոնք տարբեր վարժարաններ փոխադրուին:

Այս հաւաքոյթները կը գումարուին զանազան առիթներով եւ հայ տեսուչներն ու դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ Թրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ Թրքերէն բառ մը իսկ [illegible] սկզբունքով որոշումներ տուած են:

Այսպիսի հայ վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող Թուրք ուսուցիչները կ'առարկեն թէ այս պայմաններուն տակ «ստրաբէզի եւ Թուրք արժանապատուութեան անունով բան մը չէ մնացած», եւ ուրիշ ճամբայ չեն գտներ բայց եթէ հրաժարիլ: Օրինակ, Գումգափուի հայ վարժարանին մէջ Թուրք եւ հայ ուսուցիչներու միջեւ ստեղծուած ձգտումը անտանելի դարձած է: Այդտեղ ալ հայ աշակերտներուն բացարձակապէս արգիլուած է Թրքերէն խօսիլ եւ ըսել թէ «ես Թուրք հայրենակից մըն եմ»: Տղոց կարդացած հայերէն դասագրքերը միւս հայ վարժարաններու դասագրքերէն տարբեր են եւ աշակերտները իրենց գրքերը Թուրքերէն կը պահեն եւ կարգ մը Հայերու ցոյց կուտան:

Տղոց «Հայկականութիւն» ներարկելու տեսակէտով, Հայերու միջեւ ալ տարակարծութիւններ ծագած են: Կարգ մը հայ վարժարաններու մէջ, ոչինչ կը ծածկուի Թուրք դասատուներէն եւ քննիչներէն: Այն հայ հայրենակիցները, որոնք մտերմութիւն ունին Թուրքերուն հետ, կը գանգատին եւ կ'ըսեն թէ կարգ մը Թթու Հայեր ճնշում կը բանեցնեն իրենց վրայ:

Թուրք ոստիկանութիւնը տեսած էր թէ Սէն Պրնուա լիսէին մէջ պատահած վիրաւորման դէպքը «կրօնական քարոզութեան» արդիւնքն է. Թուրք ոստիկանութիւնը աչալրջութեամբ կը քննէ խնդիրը: Իսկ կրթական քննիչներն ալ ի պաշտօնէ կը քննեն զայն:

Այժմ բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց պատկանող վարժարանները խիստ հակակշիռի մը ենթակայ պիտի ըլլան: Այդ դպրոցներուն մէջ պատահած ամենադոյզն գործունէութիւն մը խտիւ պիտի հետապնդուի: Բոլոր վարժարաններուն մէջ անպատճառ Թուրք օգնական տընօրէն մը պիտի գտնուի: Դաստիարակութեան ծրագիրները եւ դասագրքերը պիտի վերաքննուին:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐՔՈՒՄ

Ուրիշ թուրք թերթ մը, Ճիւմհուրիյէթ կը գրէ այս առթիւ (3 Ապրիլ).—

Կրթական տեսչութեան օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու տնօրէնի օգնական Օսման Կիւնէյի կողմէ հերքուեցաւ այն լուրը թէ Գումգափուի Հայոց վարժարանին մէջ Թուրքերէն խօսելու արգելք հաստատուած է:

Օսման Կիւնէյ «Տինյա»ի աշխատակիցն ալ հետեւեալը յայտարարեց.

— Մինչեւ առ պահս կրթական գործավարութեան ծրագրէն շեղած միակ փոքրամասնութեան վարժարան մը գոյութիւն չունի: Թէ մեր քննիչներուն եւ թէ իմ կատարած քննութիւններուս ընթացքին նմանօրինակ գործունէութիւն մը չէ տեսնուած: Կը սպասենք որ նմանօրինակ գրոյցներու ծնունդ տուող մեր ընկերները ամէն տեղէ առաջ դիմեն եւ ապօրինի գործերու մասին մեզի գանգատ ներկայացնեն:

ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄԸ

Յառաջիկայ երկուշաբթի, 20 Ապրիլ, պիտի սկսի Քորէայի վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներուն փոխանակութիւնը:

Բոլորն ալ պիտի փոխադրուին Փանմունժոմ, ուր կը կատարուէին զինադադարի բանակցութիւնները: Դաշնակիցները պահանջած էին փոխանակութիւնը սկսիլ այս չորեքշաբթի, բայց [illegible] մանատարը լուր տուած էր թէ պատրաստ է գործի սկսիլ 72 ժամէն, եթէ կարմիրները կ'ընդունին: Այս վերջինները պատասխանեցին թէ փոխանակութիւնը չի կրնար սկսիլ ապրիլ 20էն առաջ: Կարճ բանակցութենէ մը ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ, յառաջիկայ Բշ. օրուան համար:

Առաջին խումբը պիտի բաղկանայ 100 գերիներէ: Առաջին օրը դաշնակիցները պիտի յանձնեն 400 Հիւս. Քորէացի եւ 100 չինացի գերիներ: Այնուհետեւ դաշնակիցները ամէն օր պիտի վերադարձնեն 500 գերիներ, կարմիրները՝ հարիւր: Այսպէս Ազգաժողովը պիտի յանձնէ համագումար 5800 վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներ:

Գերիներու փոխանակութեան համաձայնագիրը առաջին կարեւոր վաւերագիրն է որ կը ստորագրուի զինադադարի բանակցութիւններէն ի վեր (1951 Յուլիս 10): Շաբաթ օր, երբ կը ստորագրուէր վերջին համաձայնագիրը, դաշնակիցներու ճակատէն երկու թղթակիցներ, վեց լուսանկարիչներ եւ շարժանկարիչներ արտօնուեցան ներկայ ըլլալու: Պաշտօնագիրներուն թարգմանութիւնը տեւեց տասը վայրկեան: Սպայ մը կը պատմէ թէ երկու կողմերուն պատուիրակները սրահին մէջ նստան առանց բառ մը փոխանակելու: Ի վերջոյ Ազգաժողովին գլխաւոր ներկայացուցիչը խզեց լռութիւնը, ինքնահոս գրիչ մը հանեց եւ ստորագրեց համաձայնութեան երեք պատճէնները: Յետոյ ստորագրեց կարմիրներուն պաշտօնագիրները եւ վեց թուղթերը յանձնեց չինացի զօր. Լիի: Իւրաքանչիւր կողմ ստացաւ երեք պատճէն, անգլերէն, չինարէն եւ քորէական լեզուներով:

Դաշնակից հրամանատարը նորէն պահանջեց որ կարմիրները աւելցնեն իրենց յանձնելիք ռազմագերիներուն թիւը, բայց անոնք մերժեցին, պնդելով թէ «ենդիրը քննած են լրջօրէն»:

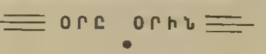
(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.—

Բարեկամ բժիշկ մը՝ 3000 *ֆրանք:*

Տիգրանակերտցիէն՝ 1000 *ֆրանք:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՆՈՐ ԿԱՑԱՆԸ

«*Յառաջ*»ի նոր խմբագրատունը կը գտնուի Ազգ. Տան ծաղկազարդ պարտէզին մէջ:

Երբ ներս մտնէք հաստատութեան մեծ դուռնէն, որ պաշտօնատան մը տպաւորութիւնը կը գործէ, ձեր աջեւ կը բացուի պատմական շէնք մը, — Թրեվիզի դուքսին դղեակը:

Կեդրոնական շէնքին կից, դէպի աջ, խմբագրատունն է: Ընդարձակ սրահ մը՝ գետնայարկ:

Շէնքին տակ, Զէյթունցի Մարգարեանի խմորեղէնի փուռն է: Տեսակ մը քարայր, որ թերեւս բաներ մը կը յիշեցնէ Զէյթունէն: (Վաճառատունը կը գտնուի մուտքի դրան մօտ):

Չորս հայ նպարավաճառներ, Շիրակի ամբարներ հաստատած են Թրեվիզ փողոցին մէջ,— *Կ. Պոլիս* (Քոնսթանթինոփլ), *Արարատ*, *Արաքս*, *Շիրակ*:

Պարենատուն մըն ալ կը գտնուի յաջորդ փողոցը (Անյիէ) — *Մասիս*: Իսկ պզտի[illegible] Լամարթին փողոցին մէջ, *Հրաչեան*:

Բոլորն ալ Վանեցի են: Կը նշանակէ թէ երբ օր մը Վասպուրականի վերադառնանք, պարենաւորումը ապահովուած է: Նախաբարութիւնն ալ կազմ եւ պատրաստ:

Բազմաթիւ առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ բառած են Թրեվիզի եւ յարակից փողոցներուն մէջ,— զարգավաճառ, ատամնաբոյժ, դերձակ, ելեկտրագէտ:

Կան ուրիշ բազմաթիւ հայ առեւտրականներ ալ ամբողջ թաղին մէջ:

Մեթրօ Քատէի դիմացը երկու սրճարաններու վերնայարկերը վերածուած են «ծանօթ հաւաքատեղիներու», զանազան միութեանց համար: Կը ծառայեն նաեւ իբրեւ լսարան:

Խմբագրատունէն հինգ վայրկեան հեռու է տպարանը, «*Արաքս*»: Բակի մը խորը, ապակիէ տանիքով:

Շէնքին դուռնէն մինչեւ տպարան՝ նրբանցքին մէջ օրն ի բուն կ'երթեւեկեն բազմաթիւ ուսումնականներ եւ այցելուներ:

Ոմանք տուն – տեղ են եղած, տպարանատիրոջ գրասեղաններուն վրայ: Կը գրեն: Կը գծեն: Կը ծալլեն: Երբեմն ալ ակադեմական սաւլիոններ կը կատարեն, յոտնկայս եւ նստուկ:

Մանաւանդ շաբաթ օրերը, երբ անցուդարձը կը խափանուի, դուռնէն մինչեւ գրաշարանոց:

Առաջին նորեկը տնեցի կը դառնայ:

Տպարանատէրը, բնատեղծ Թոփալեան, ինքնավարութիւն շնորհած է բոլորին ալ:

Ուրիշ պարագայ մը կը յիշեցնէ Պոլսոյ Չաքմաքճըլարը:

Բակին մէջ գրախանութ մը բացած է Մ. Պարսամեան, իսկ ճիշդ փողոցին դիմացի ափը ուրիշ մը՝ Հ. Թոլոսեան: Դարձեալ բակին մէջ:

Մէկ խօսքով, մանրանկար Հայոց մը:

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹ

ԽՄԲ.— Վենետիկի Մխիթարեանց բազմամեայ ամսագիրը, «Բազմավէպ» կրկար եւ հայրենաշունչ խմբագրական մը հրատարակած է, այս խորագրին տակ:

Ստորեւ հատուած մը, որ կրնայ գաղափար մը տալ ամբողջութեան մասին.—

... Ֆրանսացին իր Ժան տ'Արքով կը խանդավառուի, իտալացի մանուկին սիրտը ազատութեան կրակով կը հրդեհուի, երբ Պալիլլան կը յիշէ մանուկ մը, որ առաջին քարը նետեց Իտալացիները ճնշող Աւստրիացիին դէմ եւ ազատութեան կայծը բռնկցուց. բուն աւելի ազնուական ու մեծ տիպար մը ունինք՝ ազնուազարմ Ղեւոնդը, որ՝ հայ ամբոխին գլուխը անցած՝ անհաւասար ու արդարախոյզ գլուխներ կը ջախջախէր:

Պատմէ դու մեզ, թէ որքան խոխոռ եղած է ու վսեմ մեր նկարագիրը, մեր կեցուածքը հին դարերէն սկսեալ. որքան ահեղ ու անհամար ցեղերու դէմ են մաքառեր մեր արքաներն ու զինուորները յանուն հայրենիքին, յանուն ազատութեան, սկսած ասորեստանեան-բաբելական շրջաններէն մինչեւ Մարեր, Հռոմայեցիներ ու Պարսիկներ, որոնց լեգէոններն ու մատեան գունդերը միշտ իրենց դէմ գտան մեր առիւծասիրտ բանակները, պատրաստ մեռնելու, քան թէ քայլ մը հող տալու կամ ստրուկ դառնալու: Եւ մեր դարաւոր պայքարներու ընթացքին ունեցանք այնքան դիւցազներ ու նահատակներ, որոնց թիւը չկայ երկնքի մէջ:

Արշակունիներու անուններն ու փառքերը շատ են: Պարսիկ անթիւ բանակներու յարձակումներուն դէմ հայկական ընդդիմութիւնը դիւցազնութեան կը հասնի: Շապուհ արքան, ապշած հայ բանակի գրոհին դէմ, կ'ըսէ. «Կարծես հուր բոց ի դիմէն ելանիցէ»:

Եւ մատնուած Արշակի վրէժով լեցուն հայ բանակը տեսնելով՝ այս անգամ ալ կը խոստովանի, թէ Հայոց նիզակաւորները [illegible] մատ հզօր եւ անշարժ», եւ այսպիսի պատգամ մը խորաքանդակ. «Երանի որ Հայոց գնդին տէր իցէ, այնպիսի տիրասէր եւ միաբան միամիտ զօրացն»:

Բագրատունիները կուգան իմաստուն եւ շինարար: Կը բաւէ, որպէս ցուցանիշ իրենց ստեղծագործութեան, Անին ցանկալի ու երեւելի՝ իր հազարումէկ տաճարներով ու բիւրաւոր պալա[illegible]: Արուն տխուր վերջալոյսին՝ [illegible] բարոնները ձեռքէն, մեր ազատասէր Ռուբէնները նոր հայրենիք կը կերտեն, Կիլիկեան, իրենց սուրով, ու երկիրը կը լեցնեն դղեկ եւ գեղարուեստի անբաւ եւ աննման հարստութեամբ, որով այսօր իրաւամբ այնքան հպարտ կը զգանք մենք մեզ:

Թագ ու գաւազան կրկին կը խլեն մեզմէ բարբարոսներ, բայց եւ ոչ ազատութեան սէրը, որ անշէջ կրակի պէս կը վառի մինչեւ Ղրիմ, մինչեւ Պոլիս ու Թրանսիլվա-Անդրանիկ, մինչեւ մեր վերջին ազատութեան արշալոյսը, որ արժեց աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներու արիւնը:

Ցանուն հայրենիքի եւ ազատութեան մղուած մեր դարաւոր պայքարին եւ մեր վսեմ ու պատուաւոր դիրքին դիմաց՝ որքան ստորին ու սեւ կը մնայ պատկերն ու նկարագիրը արիւնարբու ժողովուրդներու, որոնք անխղճօրէն անճիտեցին մեր ցեղը, քանդեցին մեր դրախտավայր աշխարհը, որուն աւերակները մինչ մեր հընութեան փառքերը կը պատմեն՝ բողոք եւ դատապարտութիւն են բարբարոս աւերիչներուն:

Անիշխանութեան օրերուն մեր ցեղի պանդուխտ զանգուածները տխուր արշաւանքներով դէպի օտար ափեր կը դիմէին. ոչ սուր ունէին եւ ոչ հուր, այլ դարձեալ գիրն ու գրիչը, խաչն ու Աւետարանը միայն, ամէն պանդխտավայր հայրենիք դարձնելով՝ հայրենի տաճարներով, հայրենի գրականութեամբ ու գեղարուեստով:

Այսպէս՝ անոնց ժամադրավայրերը մինչեւ Ղրիմ, մինչեւ Պոլիս ու Թրանսիլվանիա, Լեհաստան, Իտալիա եւ մինչեւ Պարսկաստան եւ հեռաւոր Հնդկաստան, ամէնուրեք խանձարուր մը դարձան հայ ստեղծագործութեան, որուն հետքերը կը խօսին մինչեւ այսօր, քանի դեռ կ'ապրին քանդակներն ու գրքերը՝ Հայու տառերով ու Հայու հոգւով:

Դար մը առաջ հայ ազգին ու Մխիթարի մեծ զաւակ մը, Ալիշան, քնարն առած երգեց հայրենի փառքեր ու դրուագներ եւ բռնկցուց հայ սրտերը:

Եթէ Յոյնը իր Հերոդոտոսն ունի, Հռոմայեցին՝ իր Լիւիոսը, մի՞թէ մենք չունի՞նք դիւցազներգակ ու պատմահայր Խորենացին, որ մանաւանդ այսօր իսկ կարծես կը խարանէ հայ զանգուածին անհո[illegible]թիւնը:

«Թէպէտեւ փոքր ածու մըն ենք, եւ սակաւաթիւ, սակայն շատ քաջագործութիւններ կատարուած են մեր աշխարհին մէջ՝ արժանի գրով յիշատակութեան»:

Կրնա՞նք աւելի ներշնչող եւ հրահրիչ գրուագ չեշտել հայ մանուկին, որքան Վարդանանց հերոսամարտը՝ Եղիշէի վճայելի գրչով դեղերփնուած, ուր համակ արիւն, համակ սէր եւ մահ կը բուրէ, սէր եւ մահ յանուն կրօնքի, յանուն հայրենիքի եւ խղճի ազատութեան:

Բացառիկ ու զարմանալի է մեր գրականութեան պատկերը դարերու ընթացքին եւ յարաճուն կատարելագործմամբ, որ կը սկսի Գողթան երգերէն ու կը խառնուի մերօրեայ խիզախ ու բազմածաւալ շարժումին: Մեր Ոսկեդարէն մինչեւ այսօր, ի հեճուկս ճակատագրի ամէնէն դաժան խոչընդոտներուն, միշտ երգած ենք, անվհատ գրած ու շինած ենք եւ աւելցուցած փառք փառքի վրայ, գիրք՝ գրքի եւ յաղթանակ՝ յաղթանակի, ամէն մարզի մէջ եւ ամէն հորիզոնի վրայ:

Եւ երգած ենք աննման երգերը երկնքի ու երկրի. Վահագնի ծնունդէն մինչեւ Հռիփսիմեանց դիւցազներգը, Սիւնեցիի յաղթական օրհնութիւններէն մինչեւ Նարեկեան ողբերն ու տաղերը, մինչեւ Շնորհալիի վարդապետական երգերն ու հոգեխռով շարականները, եւ այնուհետեւ անընդհատ շարքը Առաքելներու, Քուչակներու, Գրիգորիսներու, Ֆրիկներու, Նաղաշներու, Սայաթ Նովայի, Ալիշանի, Ջիւանի ու Շիրազի, յիշելու համար միայն մէկ քանին մեր դարաւոր շղթայի օղակներէն, երէկ եւ այսօր:

Կը ճնշէ օտար բարբառն ու մամուլը. զօրացնենք ուրեմն մեր պաշտպանութեան ամբարտակները երեսունըվեց տառերու բանակով՝ որոնք հրաշագործ են ամէն ալիքի եւ ամէն յորձանքի դէմ:

Հայ նաւարեկեալներ, ամուր փարեցէք փրկութեան տախտակներուն՝ մեր ոսկեղէն տառերուն: Տոկալ, տոկալ եւ յաւէտ տոկալ. ահա կարգախօսը, որ «Ցառաջ»-ներ ու-նմաններ սրտագին ձայնեցին: Տոկալ ու մարտնչիլ խեռ ալիքներուն դէմ, անվկանդ յոյսով, քանի որ հեռի չէ ժամը մեր հայրենիքի ափերն ողջունելու եւ վերթոք հնչելու օրհներգը մեր փրկութեան:

Երանի անոնց, որ հաւատքն ունին եւ կ'արիանան տոկալու ... անոնք պիտի տեսնեն հայ հողին վրայ Լուսաւորչի կանթեղը սուրբ, որ լոյս կուտայ հայ աշխարհին եւ կը ճառագայթէ անշէջ:

Տարիներէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու հայկ. գաղութի պաշտօնական մարմիններ, օտարացման փոթորիկէն այլայլած, օգնութեան սրտառուչ կոչը կ'ար[illegible] տեղւոյն նոր սերունդները հայ տառերով ու հայ խօսքով կարենան պատուաստուիլ իրենց ցեղի մայր ծառին:

Մեր մեծ աղէտի օրերուն, Միջագետքի անապատներու սարսուռին ու մահուան գրկին մէջ փշրուած թշուառ հայ մայրեր, ցեղի արիւնին գերագոյն ճիգով, ցամքեցուցին իրենց արցունքը, ժպիտ ու սէր դարձան իրենց կիսամեռ, սովալլուկ զաւակներուն եւ վերջին պատառին հետ, որ իրենց բերնէն ու սրտէն կը խլէին, հայրենիքի սէրն ու անունը կը ջամբէին անոնց՝ աւազուտը քարտէս ըրած ու դողդոջուն, անզօր մատներով հայ տառերը դրոշմած:

Եւ ո՞ր հայ մայրը, ըսէք դուք, հայ եղբայրներ, աւելի դառն ու դաժան պայմաններու մէջ կը գտնուի այսօր, քան մեր նահատակները, մեր «տիկնայք փափկասուն» Հայոց Աշխարհին»: Եւ մի՞թէ կըր[illegible] կամ օրինակ կտակել:

Հիներէն մեզի ժառանգութիւն մնացած են «Հայրէններ», այսինքն հայրենի երգեր: Այն ժամանակներն ալ օտարութիւնը զոհեր կը տանէր մեզմէ ... «Հայրէն երգէ, եղբայր», կ'ըսէին իրարու: Ու երգերը մկրտուեցան «Հայրէն»:

Այսօր պարզ զոհեր չեն, որ կ'իյնան օտարացման յորձանքին մէջ, համայնքներ են, անթիւ բազմութիւններ. Թող այսօրուընէ ամէն հայ պատգամ դառնայ, ամէն հայ օրուան կարգախօսն ընէ. «Հայրէն խօսէ, հայրէն գրէ, հայրէն երգէ»:

ՍԹԱԼԻՆ ՄՈՌՑՈՒԱ՞Ծ Է

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Սթալինի անունը այլեւս չերեւար խորհրդային մամուլին մէջ, եւ զարմանազան ենթադրութիւններ կատարեցին:

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ, կը լուսաբանէ խնդիրը:

Սերտելով Սթալինի մահէն վերջ Փարիզ հասած խորհրդային թերթերը, յօդուածագիրը կը բացատրէ.—

Որոշ է որ աւելի քիչ կը խօսուի Սթալինի մասին այսօր քան երբ ան ողջ էր: Աւելի քիչ կ'ակնարկեն իր գործերուն, եւ նուազ կը փառաբանեն: Կը պատահի որ «Փրաւտա»յի եւ «Իզվեստիա»յի կարգ մը հրատարակութիւններու մէջ Սթալինի անունը կը բացակայի, ինչ որ արտակարգ է: Ճարտարարուեստական եւ երկրագործական յօդուածներու մէջ, աւելի կը յիշեն մանաւանդ կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի «պատմական ցուցմունքները»: Երբ հարցը կուսակցութեան, քաղաքական դաստիարակութեան, շարքերու մասին է, հատուածներ կուտան — թէեւ հազուադէպ — Մալենքովի զեկուցումէն: Իսկ կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութեան մասին, ակնարկներ կ'ըլլան պարբերաբար Սթալինի մահարձին առջեւ Մարտ 9ին, երեք մեծերուն, Մալենքովի, Բերիայի եւ Մոլոթովի խօսած դամբանականներուն:

Սթալին այսուհանդերձ միշտ ալ լաւագոյն տեղ մը կը գրաւէ թերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Միշտ անոր մեծարանք կ'ընեն, թէեւ առաջուընէ պակաս գովասանական բառերով եւ նշանակալից է որ թաղումէն քանի մը օր ետք իսկոյն

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

Վերադարձին՝ մրցանակաբաշխութենէն — ո՞վ հնարեր է այս բարբարոս բառը — Զարուհի՝ երջանիկ, բայց քիչ մը յոգնած հանդէսին յուզումներէն, իր ոսկեզօծ գրքերուն ծրարը թեւին տակ, գեղին մանուկ ու զառիվեր փողոցներէն կ'անցնէր տուներուն առջեւ նստած դուլպայ հիւսող կիներուն, բոպիկ ոտքով հողին վրայ փոշիներուն մէջ վազվզող, տապլտկող տղոց մէջէն, զինքը դիտող գեղջուկներուն նետելով հպարտութեամբ ու քիչ մըն ալ արհամարհանքով լեցուած նայուածքը:

Ցաղթական վերադարձ մը իրեններուն քով, իրենց տնակը, վերը, գեղին մէկ ծայրը այնքան խարխուլ, այնքան հին տնակ որ, քովի տուներուն կռթնելու համար միայն կարծես կանգուն կը մնար:

Ինքը իր տասնըվեց տարիներու ծլումովը, կենսաբոյր երիտասարդութեան բոլոր ճոխութիւններովը, այս մութ ու աղտոտ խրճիթին մէջ՝ տղերու պարարտ բազբոջումովը ծաղկած վարդի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր:

Հոս սակայն, իր շրջանաւարտի բոլոր ցնծայոյզ խնդութիւնը անտեղի կը թուէր այս աղքատութեան հանդէպ:

Քիչ մը առաջ արտասանուած ճառերէն, Տնօրէնին ու Հոգաբարձութեան իրեն շըռայլած գովեստներէն ու ժողովուրդին ծափահարութիւններէն, որ ամէն մէկ մրցանակի շնորհուելուն կը կրկնուէին, ամէն կերպ շնորհաւորութիւններու, գրեթէ խոստումներու երփնարանգ ծաղկեփունջէն, ոչինչ կը մնար ահա իր ձեռքը, տանը սեմէն ներս, ոտք կոխած վայրկեանէն:

Իր հիւանդ ու ցաւագար մայրը անկողինն էր ու պզտիկ եղբօրը, ցնցոտիներ հագած չոքս տարու երեխայի մը, ճչելու, պոռալու ձայնը որ փողոցին ծայրէն կը լսուէր, դժգոհութեան մշտնջենական աղաղակը, այս աղքատիկ տան ճշմարիտ ձայնը ըլլալ կը թուէր:

Պահ մը մօրը անկողնին մօտ գնաց, ցուցնելու անոր իր առած մրցանակներուն շքեղ կազմածքը, որ հիւանդ կնոջմէն աւելի, տախտակին վրայ մոռցուած մանկիկին ուշադրութիւնը գրաւեց իսկոյն: Ցետոյ վեր ելաւ փոքրիկ խցիկը, խնամքով պետեղելու, պահելու համար այս ամէնը իր դասագրքերուն քով, որոնց՝ այնքան անձկութեամբ սպասուած վերջաւորութիւնը կը բերէր, ապահովելով որ լաւագոյն կեանքի մը սկզբնաւորութիւնն ալ բերէր միասին:

Բ.

Այդ կեանքը կը գուշակէր, կը տեսնէր, կը վայելէր կանխաւ, երեւակայութեանը մէջ: Կանխահաս զարգացումով մը՝ իր աճապարող իմացականութիւնը իր շուրջի իրական մթնոլորտէն շատով դուրս հանեց էր զինքը: Ուսումնական աղջիկ մըն էր հիմա, լիովին իրագործելով փափաքները իր մօրը, Պոլսոյ մէջ երկար տարիներ տնտեսուութիւն ու սպասաւորութիւն ըրած կին, որ իր կաթովը մեծցուցած օտար աղջիկներուն ուսումնական օգնորդներ դառնալը տեսնելով, իր աղջիկն ալ անոնց պէս տեսնելու փառասիրութիւնը ու անձուկը ունեցեր էր: Զաւկին քով դառնալուն եւ նոյնիսկ դեռ չդարձած, որ եւ է ծախք ու զոհողութիւն չէր խնայեր անոր տալու այն կրթութիւնը որ գեղին մէջէն հարուստի զաւակը կրնար ձեռք բերել: Պոլսի հայ հանգմներու կենցաղին վրայ՝ հիանալի բաներ պատմած էր իր աղջկան, այնչափ որ ճոխութիւններու, վայելքներու անասպելական հանդէսներու[illegible] թիւններով լեցուցեր էր անոր հոգին: Զարուկ իր պզտիկ դասընկերներուն մէջ բան գիտցողն էր ամէն առնեն, վճիռ արձակելու կարողը, որուն եարին՝ իր Պոլիս ապրած մօրը հեղինակութիւնը կար:

Դպրոցին մէջ՝ Զարուհին պսակեր էր իր վրայ դրուած բոլոր ակնկալութիւններ-ը. ամէն տարի, ինչպէս այս վերջին տարին ալ, առաջին կը հանդիսանար քննութիւններուն մէջ. ծափերով ողջունուած ու շօրպաճիններու աղջիկներէն աւելի փառաւորուած:

Եւ մայր ու աղջիկ, միեւնոյն լոյն ու թաքուն համաձայնութեամբ, գեղջուկ կեանքէ վեր աստիճանի մը հասնելու տենչանքը կը սնուցանէին իրենց սրտին մէջ:

Վարժարանին մէջ, իր Պոլսեցի վարժուհին՝ կատարելագործեալ կնոջ տիպար մը Զարուհին աչքին՝ մնացածը ամբողջացուց: Մայրաքաղաքէն հեռանալու համար, անկեալ հրեշտակի մը ձեւերը ունէր այս կինը եւ գեղացի աղջիկներուն քով ապրելու, անոնց լման սորվեցնելու պարտականութիւնը՝ պատիժ մը կրելու պէս է գործ կը դնէր: Պոլիսը, իր Պոլիսը մեկնելու առիթը չէր փախցներ, գերագոյն [illegible] երբեմն տեղը [illegible] գեղը, գեղացին ու գեղին [illegible] կ'ընէր, կը փճացնէր:

(1) ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

դադրեցուցին Սթալինի եւ իր գործին նուիրուած փառաբանական բանաստեղծութիւնները։ Եւ եթէ յիշեն, կը կոչեն յաճախ «ընկեր Սթալին», կը գրեն նաեւ, աւելի յաճախ «Մեծ Սթալինը» ։

Մարտ 28ին ամբողջ մամուլը մեծ շուքով յիշատակեց Մաքսիմ Կորքիի ծննդեան ութսուն եւ հինգամեակը։ Գրագէտին նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներուն մէջ միշտ կը շեշտեն թէ ան Լենինի եւ Սթալինի ազդեցութիւնը կրած է, թէ «սոցիալիստական ռէալիզմը» ներշնչուած է աշխատաւորական գաղափարներէ, Լենինի եւ Սթալինի ուսմունքէն, թէ ան է մեր ժողովուրդին ցոյց տուած է Լենինի եւ Սթալինի գաղափարները, թէ պատերազմի միջոցին, Սթալին յաճախ յիշեց Կորքիի խօսքերը։ «Եթէ թշնամին չյանձնուի կը բնաջնջեն»։ Թող սովետական գրագէտները ներշնչուին Լենինի եւ Սթալինի տուած դասէն («Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա», Մարտ 28), Մարտ 18ի «Փրաւտա»յին մէջ պրոֆ. Զեսնոքով, անդամ Կեդր. Կոմիտէի, թերթօն մը կը հրատարակէր «Սթալինի եւ սովետական պետութեան» մասին, բազմաթիւ հատուածներ յիշելով 1936ի Սահմանադրութեան հեղինակին գրութիւններէն։ Մարտ 19ին նոյն թերթին մէջ թերթօն մը կայ Մելնիքովէն (փոխ անդամ կուսակցութեան նոր նախագահութեան եւ քարտուղար Ուքրանիոյ Կեդր. Կոմիտէին), ուր «ընկեր Սթալին», «Մեր պետը եւ տէրը», «Մեծ Լենինի զէնքի ընկերը», եւայլն, յիշուած են ճիշդ քանի չորս անգամ մինչդեռ Մալենքովի անունը միայն մէկ անգամ ։

Կը տեսնուի որ Մալենքովի խմբակը չէ սրբած Սթալինի անունը սովետական մամուլէն։ Ճիշդ է որ ան կը փորձէ սանձել Սթալինի պաշտամունքը։ Զուգեր ճզմուիլ այս վիպային դէմքին որ քառորդ դար պարտադրուեցաւ սովետական ժողովուրդներու պաշտամունքին։ Զուգեր որ «հանճարեղ պետը», որ փառքով պսակուեցաւ իր կեանքի ընթացքին, անփոխարինելի թուի։ Սթալինի մահէն վերջ ան ամէն բան ըրաւ, որպէսզի ժողովրդական յուզումը վտանգաւոր համեմատութիւններ չառնէ, եւ բազմաթիւ ապացոյցներ կը հաստատեն թէ յանկարծ դադրեցուցին բազմութեանց թափօրը արհեստակցական Միութեանց Տան մահասենեակին մէջ ։ Թաղման արարողութիւնը յարաբերաբար կարճ տեւեց, եւ վերջանալուն պէս Մարտ 9ին կէսօրին ժողովուրդին առջեւ փակեցին Կարմիր Հրապարակին դամբարանը։

Որոշ է որ յաջորդները վախնալով դաճաճներ երեւ[illegible]ային իշխանութենէն խոյս, ուզ[illegible] իրենք զիրենք պարտադրել կարելի եղածին չափ շուտ ։

Մալենքովի եւ իր աշխատակիցներուն համար, Սթալին կը մնայ, անտարակոյս, մեծ պետը որ շարունակեց Լենինի գործը ։ Սակայն հիմա կարգը եկած է տալու տարբեր ընթացք մը յեղափոխութեան եւ արտայայտելու նոր սկրունքին ձգտումները։

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ » Ի ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — «Համազգային» Միութեան մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած դասախօսութեանց շարքին մէջ Ապրիլին՝ «Անարոնեան Ակումբին մէջ ։

Բանալով երեկոյթը, նախագահը, Գ. Կ. Փոլատեան յայտնեց թէ անհրաժեշտ է աջակցութիւն եւ քաջալերութիւն՝ Համազգայինը դարձնելու համար գործօն եւ ազգօգուտ մարմին մը։ Իր խօսքն ուղղեց մասնաւորապէս նոր սերունդին որ կոչուած է հանդիսանալու ապագայ գործունէութեան գլխաւոր ազդակը ։ «Ձեզմէ կախում ունի անոր կեանքը, ըսաւ. դիտակցութեամբ եւ սիրով կապուեցէք՝ եթէ կ'ուզէք որ ապրի ան»։ Յետոյ, հրաւիրեց Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին նախագահ Գ. Մկրտիչ Գարսամեանը որ համառօտակի ներկայացնէ Միութեան գործունէութիւնը ։

« Պէյրութի մէջ, 1928ին, Համազգայինի հիմը դրած են՝ մեզմէ յաւէտ բաժնուած երկու ականաւոր դէմքեր— Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան։ Հետագային՝ Գասպար Իփէկեան դարձաւ անոնց զօրաւոր աջակիցներէն մին։ «Համազգայինը», այսօր, մեր իրականութեան համազգային միութիւնն է որուն շնորհիւ առաջ եկած է՝ մտաւորական ընտիր սերունդ մը ։ Փարիզի մէջ, «Համազգային»ը իր դերին մէջ է՝ մշակութային զանազան ձեռնարկներով։ Մարսէյլեան եւս կրնայ ունենալ օրինակելի մասնաճիւղ մը»։

Բանախօսը սկսաւ իր դասախօսութիւնը Թ. Զարդարեանի մասին։ Համառօտ նկարագրութեամբ մը պարզեց հայկ. մշակոյթի ընդհ. պատկերը՝ 1890էն մինչեւ 1915։ Ներկայացուց գրական դէմքերն ու հայկ. մամուլը։

Բնաշխարհի տոհմային գրականութեան դարբնոցին վերջ, Պոլիսը չէր կրնար այլեւս պահել՝ առաջնորդողի իր դերը։ Աւելի՛ նոր եւ բովանդակալից էր գաւառի գրական ստեղծագործութեան արժէքը ։ Անհրաժեշտ էր ցոլացնել գիւղական կեանքին ու աւանդութիւնները՝ լեզուական կատարելութեամբ մը ։

Թ. Զարդարեանի մանկութեան մասին շատ բան չենք գիտեր, եղած է առանձնասէր ու գրեթէ մենակեաց հոգի մը որ կը սիրէր դիտել հեռաքրքրական, գրաւիչ պատկերներ ու խոկալ, արտածել ։ Այդ գիծը պահեց նաեւ չափահասութեան մէջ։ Աշակերտած է Թլկատինցիին։ Ուսուցչական ասպարէզ կը մտնէ 1892ին — կը բանտարկուի՝ Պուճիքեանեանի եւ Թէնէքէճեանի հետ։ — Ֆիլիպէ կը մնայ երկար ատեն ու կը շարունակէ իր գրական ստեղծագործութիւնը։ 1909ին, Պոլսոյ մէջ կը նշանակուի «Ազատամարտ» օրաթերթի խմբագրապետ, բոլորելով հրապարակագրական բեղուն շրջան մը ։ Կը ստանձնէ նաեւ ուսուցչական պաշտօն՝ Հայրիկեան եւ Կեդր. վարժարաններուն մէջ ։

« Թ. Զարդարեանի գրական ստեղծագործութեան մեծ մասը ամփոփուած է «Ցայգալոյս»ին մէջ։ (Հրատ. «Արծիւ» գրատան)։ Ունի հարուստ ու զմայլելի արձակ մը՝ հովուերգական թարմ շունչով։ Գիւղական աւանդութիւնները հարազատօրէն գեղեցկացած են իր գրչին տակ։ Այլաբանական տարազ ունին գրեթէ իր բոլոր կտորները։ Քերթուածներէն ծանօթ է «Աստուածները» ։

Զարդարեանի բիւրեղակերտ արձակէն հատուածներ կարդաց Օր. Փիրէնեան՝ Գ. Գարսամեանի հրաւէրով։ Ազնուական հոգիի մը վսեմ թռիչքն է որ կը սաւառնի իր արձակէն, կը յորդի փաղաքուշ նրբութեամբ։ Եղնիկը միշտ իր բարձունքին վրայ, բնութեան գիրկը՝ ազատ ու տիրական... «Թող ձեզ չառնիքէ բարձունքէդ՝ խաբեպատիր վարն իր արուեստական պերճութեամբ, եղնիկ, մնա վերը»։

Շարունակելով, պարզաբանեց՝ Զարդարեանի յաջողագոյն կտորներէն «Գամբռը» եւ «Ով որ սուլթան մը ունի իր հոգին մէջ»ը։ — «Ունի՝ «Մեղրագետ»ի գեղեցիկ դասընթացքը։ — Արտասահմանի մէջ առիթն ունեցաւ հետամտելու օտար գրականութեան եւ ֆրանսերէնէ հայերէնի թարգմանեց՝ Ս. Լակէրլօֆի «Երուսաղէմ Տալիքառլիի մէջ» երկը ։

Վ. Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ՏՈՍԱՆ

Ա.— Ուշադրութիւն ըրած եմ որ մըրջիւն մը իրմէ հինգ անգամ աւելի բեռը կրնայ տանիլ, մինչդեռ էշը իր ծանրութեամբը բեռը չի կրնար տանիլ ։

Բ.— Էշը չի կրնար՝ որովհետեւ ուրիշին համար կ'աշխատի ...

■

ՕՐԻՈՐԴԸ.— (Կ'ազօթէ) ով իմ Աստուած, ես անձիս համար բան մը չեմ խնդրեր, միայն մօրս լաւ փեսայ մը պարգեւէ ...։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ (ՈՒՐՖԱ)

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Ուրֆայի հայութեան ամբողջական պատմութիւնը հրատարակելու նպատակով Պէյրութի մէջ կազմուած է Կեդր. Յանձնախումբ մը, որ անդամներ ունի նաեւ Հալէպ, Փարիզ եւ Ամերիկա։

Այս նպատակին շուրջ համաձայնած են Ուրֆայի Հայր. Միութեան Պէյրութի, Հալէպի եւ Ամերիկայի վարչութիւնները, եւ նախապէս Ամերիկայի մէջ կազմուած « Ուրֆայի Յուշապատում »ի յանձնախումբին ալ վերակազմութեամբ, Կեդր. Յանձնախումբը ստացած է հետեւեալ պատկերը .—

Գ. Գ. Արամ Սահակեան, ատենապետ Պէյրութ, Կարապետ Գըվըրեան ատենադպիր Պէյրութ, Լեւոն Գասպարեան՝ գանձապահ, Պէյրութ, Միհրան Հերարդեան՝ խմբագիր, Պէյրութ, Զարեհ Որբերեան՝ Պէյրութ, Արմէն Անուշ, Հալէպ, Պետրոս Տէր Պետրոսեան Հալէպ, Յակոբ Հինդլեան Փարիզ, Գէորգ Ալան, Նիւեորք, Եսայի Աթթարեան, Լոս Անճելըս։

Հրատարակուելիք գիրքը պիտի ունենայ հետեւեալ բաժինները .—

1.— Պատմական ակնարկ մը հինէն մինչեւ մեր օրերը։ 2.— Ազգագրական ։ 3.— Տեղագրական։ 4.— Կենցաղային եւ լեզուական։ 5.— Մշակութային։ 6.— Տնտեսական ։ 7.— Հանրային-Հասարակական։ 8.— Հերոսամարտեր ։

Գրքին հրատարակութեան ծախքին կարեւոր մէկ մասը պիտի կազմէ մեր հայրենակից ողբացեալ Յովհաննէս Արզուհալճեանի կտակած հազար տոլարը ։

Այսու կոչ կ'ընենք բոլոր մեր հայրենակիցներուն եւ ոչ Ուրֆացի բոլոր այն ազգայիններուն, որոնք Ուրֆայի վերաբերեալ որեւէ յուշ, նկար, կենսագրական եւ վերեւ յիշուած նիւթերուն հետ կապ ունեցող որեւէ գրութիւն կամ ուսումնասիրութիւն ունին, բարի ըլլան զանոնք ուղարկելու Կեդր. Յանձնախումբիս մինչեւ 1953 Հոկտեմբեր, որ գործին մամուլի յանձնուելու թուականն է ։

Պայման չէ գրագէտ ըլլալ մեզի բերելու [illegible] նիւթ մատակարարել։ Կեդր. Յանձնախումբս պիտի դասաւորէ եւ հրատարակելի վիճակի մէջ դնէ զանոնք ։

Հասցէ .—

A. Sahaguian, Pharmacie de la Santé,
Rue Foch, Beyrouth - Liban

ՊԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Հրամեցէք, հաքիւր ռակի, զոր սխալմամբ աւելի վճարեր էիք ինծի ։

ՎԱՐԴԵՏԸ.— Անպիտան մարդ. մէկ ժամ է ի վեր կը փնտռեմ. չէի՞ր կրնար մէկ ժամ առաջ բերել ...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

— Բարի երթաք... բարի երթաք ...

Ճերմակ ու երկար ճամբուն վրայ այլեւս չենք տեսներ զիրենք... երկար ատեն է որ հեռացած են, բայց դեռ մեր աչքերը խոնաւ են ու մեր շրթունքները դողդոջուն, մաղթանքներով։ Ու այս անգամ դոնէ, գերագոյն յոյսը կը բարեխառնէ մեր ցաւին դառնութիւնը ։

Վերադարձին՝ աւերուած քաղաքին փողոցներուն մէջ կը հանդիպինք ուրիշ հեծելերէններու խմբակներու։ Երգուածներ կը զիմաւորեն մեզ, կայտառ եւ ուժեղ կիներ են, ցնցոտիներու մէջ իսկ գեղեցիկ, կանոնաւոր դիմագծերով եւ սեւ արտայայտիչ աչքերով. բազմաթիւ ծամեր, մանր, մանր հիւսուած կը ծածկեն իրենց քամակները եւ կը հասնին մինչեւ կողերուն. կենսաւէտ եւ առոյգ ներկին մը կը շիկնեցնէ իրենց լեցուն այտերը ճերմակ լաչակներուն ներքեւէն ։

Նորածին մը հանգչած է դեռատի մօր մը կուրծքին վրայ եւ մինչ ան կը խօսի, կը շարժի ու կը քալէ, մանկիկը անայլայլ ըմլութեամբ կը շարունակէ ծծել մօրը կաթը։ Նոր հարս է ու այրի. տղեկին հայրը յոյսով ու երջանկութեամբ լեցուն սպասեր է առջինեկին ծնունդին, ու հիմա ո՞վ գիտէ ո՞ր սարին վրայ, ո՞ր գետին ջուրերուն մէջ կը հանգչին իր խոշտանգուած մարմնին մնացորդները ։

Մինչ տարէց կիներ կը պատմեն այլեւս մեր ականջներուն ընտանի դարձած այդ պատմութիւնը նոր հարսը իր լաչակին ներքեւ կ'արտասուէ անշշուկ ։

Առաջնորդարան մտած պահերնուս՝ երկու արիւնոտ եւ ցաւագին աչքեր կը դիմաւորեն մեզ. հանդարտ, լուրջ եւ լուռ տառապանք մը անշարժացուցեր, մարմարային սեւցուցեր է ծերունին եւ կարծրութիւն տուեր է կնոջական դէմքի մը, որուն տարիքը կը խուսափի մեր ուշադրութենէն ։ Ցաւի նոյն դիմակը կայ ամէնուն դէմքին վրայ. նոյն աչքերը, նոյն կծկուած եւ քարացած մկանունքները, նոյն ճերմկած կամ կապարագոյն դարձած շրթունքները. նոյն կանխահասօրէն ճերմկած կամ փետտուած մազերը։

Ինչպէ՞ս օրօրել երիտասարդը պատանին, սգաւոր մայրը այրիէն. կարծես երկաթեայ եւ անողոք ձեռք մը, նման ձեւով, սեղմած ու ցամքեցուցած էր իրենց կենսունակութեան աղբիւրը ։

Լաչակին ներքեւէն՝ ոչը մեքենական շարժումով մը կը քաշէր դէպի դէմքը՝ ծածկելու համար զայն ՝ կ'ընդնշմարենք խոհուն ճակատը արկածեալ կնոջ եւ իր վիրալի աչքերուն խորը կը ճանչնանք զաւառը տառապանքով աղնուականացած հայ կինը ։

Դրսեցի է. Թարբերդէն ոչ մէկ օր չէր եկած անիկա եկեղեցիին բակը նպաստ խնդրելու. մեր բժիշկ ընկերներէն մէկը հանդիպեր էր իրեն ու մեզի յանձնարարեր այդ խղճոտ թշուառութիւնը ։ Ծամօղութիւն տուեր էինք նպաստի ժամերէն դուրս միջոց մը, այնքան իր ամչկոտութեան խնայելու, որքան լսելու իր խորհուրդ, ցաւագին եւ անհամարելի անցած պատմութիւնը։ Իր գերազանց պարզութեամբը անիկա չէր խորհեր իսկ թէ ինչ թանկագին դրուագ կը ներկայացնէր բոլոր մեր լսած ջարդի, հուրի, նուաստութեան եւ անմարդկային վայրագութիւններու պատմութիւններուն մէջ։

Երբ իրեն հետ առանձնացանք ու գինք հրաւիրեցինք նստիլ մեր դէմ, դողդոջուն ձեռքերը սեղմած կուրծքին վրայ, պահ մը նայեցաւ մեզի խորունկ եւ անբացատրելի նայուածքով մը։ Այդ բանը յաճախ կը պատահէր արկածեալներուն. կարծես բոլորելէ առաջ իրենց անցեալ, անհասկնալի, անըմբռնելի պատմութիւնը, կը ձգտէին հաղորդակցութեան մէջ մտնել մեր հոգեկան կացութեան հետ, իրենց ցաւին էութիւնը իսկ հաղորդել, որպէսզի իրենց տէրերը իմանալի դառնար մեզի. ու ամէն անգամ՝ անվրիպելի կերպով կը յաջողէին։ Նոյնհետակ յուզմունքի ալիք մը կը վրդովէր մեր սիրտը, իրենց հառաչանքներուն, իրենց աղաղակներուն կչռոյթը կը գգայինք նախապէս մեր դղրդուած ցեղային բնազդին մէջ ու իրենց արցունքներուն դառնութիւնը կ'այրէր մեր կոպերը ։

Իրենց հետ կը կուրնայինք ու կը նայինք. ու ամբողջ աշխարհ կը խուսափէր մեզմէ։ Այլեւս ի՞նչ փոյթ այս կամ այն կնոջ պատմութեան մանրամասնութիւնները. դեռ չլսած գիտէինք. ինչպէս եթէ իր ենթագիտակցութեան մէջ արդէն հոլովուած ըլլային անոնք. ու բոլոր միջոցին որ կը խօսէին, անբացատրելի զգայնութիւն մը կ'ելեւէջէր մեր մէջ համապատասխան իրենց վշտի ամբողջութեան ։ Այնպէս էր որ թերեւս, յաճախ, անկարող կը դառնայինք զիրենք մխիթարելու, իրենց ցաւը ամոքելու. որովհետեւ փոխանակ զիրենք մտադրութեան առաջնորդելու, այրիներուն հետ կուլայինք ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Կը հերքուի այն լուրը թէ կոմմերը զաղրած են ։

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկացի ծերակուտական մը, Ալեքսանդր Ուայլի, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը հաշտարար ձեռնարկներ կատարելով կ'ուզէ ազատ աշխարհը օրօրել կեղծ ապահովութեամբ մը։ Իր կարծիքով, Մոսկուա կրնայ յետոյ իր ուշադրութիւնը դարձնել դէպի Մօտաւոր Արեւելք կամ Ասիոյ ուրիշ մէկ մասը։ «Անոնք կ'ուզեն տիրանալ Մօտաւոր Արեւելքի եւ կամուրջ մը ձեռք ձգել Ափրիկէի մէջ»։ Հետեւաբար կ'առաջարկէ աւելի զօրացնել ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը այսօր — վաղը պիտի արտայայտուի ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, Մոսկուայի վերջին առաջարկներու մասին։ Այս առթիւ քոլորն ալ կը յիշեցնեն թէ Ամերիկա եւ դաշնակիցները պէտք չէ թուլցնեն իրենց վերազինումը ։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ Ուաշինկթընէն Սան Ֆրանչիսկօ գացած էր, լրագրական ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ Գերմանիա երբեք իր զօրքը պիտի չքաշէ եւրոպական բանակէն, եթէ նոյնիսկ Ռուսները թոյլ տան որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին եւ երկիրը վերահաստատէ իր միութիւնը։ «Եթէ քաշուինք, Եւրոպան պիտի խորտակուի եւ ի վերջոյ Գերմանիան պիտի դառնայ աւար մը Խ. Միութեան համար, վասն զի մենք ի վիճակի չենք առանձին դիմադրելու։ Մենք Արեւմուտքի հետ ենք եւ պէտք է յառաջ քալենք միասին։ Գերմանիան պաղ պատերազմի գլխաւոր նշանակէտներէն մէկն է Խ. Միութեան համար, որ արեւելեան Գերմանիայէն դէպի արեւմուտք կը ղրկէ հազարաւոր փախստականներ, մեր բեռը ծանրացնելու համար։ Այժմ մեր բնակիչներուն տասնէն մէկը տարագիր է։ Իմ կարծիքով, Սովետները դիտմամբ կը կամեր ընկերային եւ տնտեսական կառուցուածքը ,ի խնդիր համայնավարութեան տարածման »։

× Ընկերվարական համագումարին առթիւ, որ վերջացաւ երէկ, Փիւթոյի մէջ, խրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Գ. Մոլէ ըսեր է ։— «Մենք քուէ պիտի չտանք եւրոպական բանակի դաշնագրին, ներկայ պայմաններուն մէջ»։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ֆրանսայի ընկերվարականները հակառակ են վաւերացման, որովհետեւ դաշնագիրը եւրոպական բանակ մը կը նախատեսէ առանց որ եւ է ամերիկեան երաշխաւորութեան, առանց Անգլիոյ մասնակցութեան եւ առանց ժողովրդավար հակակշռի։ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու ընկերվարական պետերը մեծ մասով ռազմավարութիւն մը կը նկատեն Մոսկուայի հաշտարար հաւաստիքները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանս. հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ըմբոստները ամբողջ կը սպառնան Լաոսի, ուր ընդհ. զօրաշարժ յայտարարուած է, եւ Թոնքինի շրջանին։ Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են ։

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ գործադուլը, որ սարքուած էր կիրակի օր, մեծապէս դժուարացուց երթեւեկը։ Թերթերը կը գրեն թէ կը մասնակցէին պաշտօնեաներու 60 - 80 առ հարիւրը։ Կացութիւնը բարւոքեցաւ կէս օրէն ետք եւ իրիկուան դէմ, երբ 1620 հանրակառքերէն 650ը սկսան բանիլ։ Առտուն կը բանէին միայն 200 հատ։ Գործադուլին կազմակերպիչն էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ կը պահանջէ աշխատավարձքի յաւելում եւ բանտարկուած համայնավարներու արձակում ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գ. Մոլոթովի հետ, կարգ մը խնդիրներու մասին։ Խօսակցութիւնը տեւեց 50 վայրկեան։— Ամերիկեան նոր դեսպանը, Գոհլըն, Մոսկուա հասաւ ։ Անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր Մ. Նահանգները դեսպան չունէին Մոսկուայի մէջ ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ցանցին բոլոր ծալքերը քակելու համար բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Ցարդ ձերբակալուած են 37 ամբաստանեալներ ։ Կալանաւորներէն մէկը, Հանս Հարթիկ, նախկին պաշտօնեայ մեստաղագործական հաստատութեան մը, ինքզինքը կախեց բանտին մէջ, ամէն բան խոստովանելէ ետք։ Գլխաւոր ամբաստանեալներէն մէկն է Տոքթ. Ալֆրէտ Քորթ, նախկին համայնավար երեսփոխան մը ։ Կը յիշուի նաեւ արմտիքի վաճառական մը, որ կարեւոր գործառնութիւններ ունի Ֆրանսայի հետ եւ որ անցեալ տարի մասնակցած էր Մոսկուայի տնտեսական խորհրդաժողովին։ Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ ամբաստանեալները մասնաւորապէս տնտեսական լրտեսութիւններ կը կատարէին ի հաշիւ Խ. Միութեան ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Յառաջ» տպարան եւ խմբագրատուն կը փոխէ չորրորդ անգամ ։

Զարզապէս անոր համար որ ոչ մէկը ունի, ոչ ալ միւսը ։

Հարկադրուած էինք այս տեղափոխութիւնը կատարել, թէ կեդրոն տեղ մը հաստատուելու եւ թէ կարգ մը բարեփոխումներ կատարելու համար ։

Ըսենք ,անմիջապէս, որ ԾԱՆՐ ԲԵՌ ՄԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԵՆՔ ԱՅՍ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՄԲ ։

ԾԱԽԱԼԻՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ, զոր չատոնց որոշած էինք, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ դուռ կը բանան ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒ (տպագրութիւն, թուղթ, աշխատավարձք, թղթատար, պետական եւ ընկերային տուրքեր եւն)։

Հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը եւ արագութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր տողաշար մեքենայ մը, որուն անմիջական գնումը ապահովելու համար դիմած ենք խումբ մը բարեկամներու աջակցութեան ։

Այս ծանր յանձնառութեանց դիմաց, կը տեսնէք որ թերթին գինը կը մնայ անփոփոխ ։

Բաժնեգինի թեթեւ սրբագրութիւն մը կատարած ենք, տարեկան 2500 ֆրանք, նկատի առնելով հատավաճառի եւ բաժնեգրութեան միջեւ եղած խոշոր տարբերութիւնը ։

Այս աննշան յաւելումը մեր սովորական ծախքերուն հողն անգամ չի թեթեւցներ ։

ՏԱԿԱՒԻՆ ՃՇԴԱԾ ՉԵՆՔ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԾԱԽՔԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ ։

ՈՒՐԵՄՆ, ՓՈՐՁԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸՆ Է ՈՐ ԿԸ ԲՈԼՈՐԵՆՔ ։

Ուրիշ խօսքով, ներկայ գինները պիտի պահենք մինչեւ յառաջիկայ յունիս, երբ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ ։

Մենք միշտ զգուշացած ենք «համէջ «ուէքլամ »ներէ։ Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին չարք մը օրաթերթեր հրատարակուեցան, բայց ոչ մէկը կրցաւ հասնիլ «ՅԱՌԱՋ»ի ապրումն քանակին, որ միշտ մնաց կրկնապատիկ, եռապատիկ աւելի ։

Մեր եկամուտի միայուն աղբիւրը, մեր «ազգային հիմնադրամը» կը կազմեն ընկերներու եւ բարեկամներու համակրանքը, թերթին սպառումը, բաժնեգինները եւ ծանուցումները ։

ՄԵՆՔ ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՉՈՒՆԻՆՔ։

Այս անգամ ալ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի օգնեն մեզի ։

Ի՞նչ կը սպասենք ։— Շատ համեստ աջակցութիւն մը, որպէսզի կարենանք պահել ներկայ գինները եւ ազատիլ նիւթական տագնապներէ ։—

1. ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ։

2. ԽՆԴՐԵԼ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՃԱՆԱՉ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ ՈՐ ՓՈՒԹԱՆ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ ՆՈՐ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ, ՕԳՏՈՒԵԼՈՎ ՆԵՐԿԱՅ ՍԱԿԷՆ ։ (ԱՌՆՈՒԱԶՆ ՀԱԶԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԱՅՍԻՆՔՆ ԿԷՍԷՆ ՊԱԿԱՍ, ԿՐՆԱՆ ԸՆԾԱՅԵԼ ԱՅՍ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ։

3. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼ։

4. Ամէն կերպով աջակցիլ «Յառաջ»ի տարածման եւ բարգաւաճման ։

Այս տեղափոխութեամբ եւ բարեփոխումներով, «Յառաջ» կը թեւակոխէ իր նոր շրջանին 9րդ տարին։ (Գաղտնի հրատարակութենէ ետք, վերահրատարակումը սկըսաւ 1945 Ապրիլ 8ին)։

Արտաքին բարեկարգութեանց հետ, խմբագրութիւնը պիտի ջանայ ճոխացնել նաեւ թերթին բովանդակութիւնը, լաւագոյնս ծառայելու համար իր առաջադրութեանց, համաձայն հայ ժողովուրդի շահերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական գաղափարներին եւ հայկ. մշակոյթի յարատեւ պահանջներուն ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բանորդներէն որոնք իրենց վճարումները կ'ընեն. ՄԵՐ ՉԵՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (թիւ 1678-63) առժամապէս օգտագործել մեր նախկին հասցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպութիւններ ։

Մանրամասն քարթերը եւ բոլոր միւս վճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌՒԻ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ։

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու, խնջոյք պարահանդէսով ։ Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գիշեր ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Ձ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101 Կուռ Լաֆէթ սրճարանին ետեւի սրահը։ Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը։ Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Անդամատետրերը միասին բերել ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Գ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարժարքութիւն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան ։ Դասախօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։ Նիւթը Ի. Ակունի ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին ,կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն ։

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ ։

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։ Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք ։

ՀՐԱՒԷՐ ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐՈՒՆ.— Կիլիկեան Ընդհ. Միութիւնը ըստ իր սովորութեան Զատկական տօներուն առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, 18 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 7էն մինչեւ 11, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրենք բոլոր Կիլիկեցիները եւ մեր բարեկամները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ մը ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք։ — Վարչութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի։ Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40-45 տարեկան այժմ։ Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P PARIS 1678 - 63

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 15 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7042 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2453

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՏԱՃԿՑԱՆ

★

Դեռ անցեալ շաբթու էր որ կը պարզէինք սեւ ձեռքերու գործած աւերները՝ Պոլսոյ ազգային կեանքին մէջ:

Ահաւասիկ նոր փաստ մը եւս:

Կարդացէք, անշուշտ, «Ենի Սապահ» թերթին հակահայ եւ գրգռիչ գրութիւնը՝ երէկուան «Յառաջ»ի մէջ:

Ամբաստանութիւնը այնքան չինծու էր որ, ամէնէն առաջ կրթական փոխ-տնօրէնը ինք հերքեց, Թուրք թերթերու մէջ:

Այս հերքումը բաւակա՞ն է, մտահոգութիւնը փարատելու համար:

Թուրք թերթը մաղձ եւ թոյն կը հոսեցնէր թրքավարի նենգամտութեամբ մը: Կը փորձէր մթնոլորտ ստեղծել, գրգռելով իր ազգակիցներուն մոլեռանդութիւնը:

— Հայ փոքրամասնութեան դպրոցներուն մէջ կրօնի եւ «հայկականութեան» քարոզութիւններ կը կատարուին:

— Այդ վարժարաններուն թուրք ուսուցիչները դժուարին կացութեան մը մատնուած են:

Թշուառականը շատ լաւ գիտէ որ անհանդուրժելի մթնոլորտ մը ստեղծուած է հայկ. դպրոցներուն մէջ, այն օրէն ի վեր երբ Թուրք ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ պարտադրուեցան:

Գիտէ, եւ սակայն կը կեղծէ: Կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Թուրք ուսուցիչն է որ կը վախնա՛յ հայ տնօրէնէն — ընդհանրապէս կին կամ օրիորդ — եւ ուսուցիչներէն:

Բառերն անգամ արիւն կը հոտին.

— «Հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենան զանազան առիթներով եւ հայ տնօրէններն ու դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն որ թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանեն»:

Այս առթիւ յատկապէս կը մատնանշուի հայկ. դպրոց մը, Գումգափուի Մայր վարժարանը:

— «Այնտեղ ալ հայ աշակերտներուն արգիլուած է թուրքերէն խօսիլ եւ ըսել թէ «ես թուրք հայրենակից մըն եմ»:

Հրա՛շք է որ այս գրգռիչ տողերը կարդացող Ահմէտն ու Մէհմէտը դպրոց չեն խուժած, դաս մը տալու համար «կեավուր»ներուն:

Ինչպէս կը տեսնէք, հին Թուրքն է որ անգամ մը եւս կը տաճկնայ: Կը փորձէ ոչ միայն հակահայ խլրտումներ ներշնչել, այլեւ ճամբայ ցուցնել, օղակները աւելի սեղմելու, հայկ. դպրոցները բոլորովին թրքացնելու համար:

Արդարեւ, ի՞նչ կը նշանակեն յօդուածին հետեւեալ տողերը.

— «Բոլոր վարժարաններուն մէջ անպատճառ թուրք օգնական տնօրէն մը պիտի գտնուի: Դասաւանդութեան ծրագիրները եւ դասագիրքերը պիտի վերաքննուին»:

Տարակոյս չկայ թէ այս անգամ ալ ձեռք ձեռքի տուած են հայանուն վիժուկներ կամ շողոքորթներ, կեր ճարելու համար Թուրք թերթին:

Թերեւս պաշտօնական լրտեսները այնքան վնաս չեն պատճառեր, որքան գոյնզգոյն դիմակաւորներ, շնորհիւ իրենց սերտ եւ ամենօրեայ կապերուն:

Մեղրածոր բերան մը կամ թունաւոր ժանիք մը ի՞նչեր կրնայ ընել ալ այս կարգի ախպարներու: Ի վնաս ափ մը հայութեան եւ ի փառս թրքութեան ...

Այսպէ՛ս է որ, Թուրքը ինք ալ կը տաճկնայ, պարբերաբար: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՍՊԱՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲԻԼ

Թէհրանէն կը հեռագրեն ապրիլ 13 թուականով.— Գործօն բանակէն խումբ մը սպաներ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին որով կ'ազդարարեն թէ զինեալ ըմբոստութիւն մը պիտի կատարեն իրենց զինուորներուն հետ, եթէ վարչապետ Մոսատեղ, «այդ աղուէս եւ յամառ ծերունին» եւ իր գործակիցները չդադրեցնեն իրենց «անպատկառ գործունէութիւնը»:

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ իրենց նպատակն է ապահովել միապետութիւնը եւ գերութենէ փրկել Իրանը:

Միեւնոյն ատեն Թեհրանի պարէտը (զին. կառավարիչ) զեկոյց մը հրատարակեց, արգիլելով որեւէ ցոյց վաղը, երբ Մէճլիսը նիստի հրաւիրուած է, քննելու համար Տոքթ. Մոսատեղի մէկ ծրագիրը որ կը տրամադրէ անջատել կառավարութեան եւ արքունիքին իրաւասութիւնները:

Սպաներուն յայտարարութիւնը, զոր գաղտնի ցրուած են փողոցներու մէջ, կ'ըսէ.

— «Իրանեան ազգը, որ այժմ կը գտնուի օտար գործակալներու ձեռքը, կը մօտենայ իր կեանքի վախճանին: Օտար լրտեսներ դէպի մահ կ'առաջնորդեն զայն: Մենք, գործօն զինուորներ եւ սպաներ, միապետութիւնը եւ Իրանի մեծութիւնը ապահովելու եւ մեր մայր հայրենիքը փրկելու համար օտարականներու եւ անոնց գործիքներու ձեռքերէն, կը յայտարարենք թէ մօտիկ ապագային, եթէ սա աղուէս եւ յամառ ծերունին (Տոքթ. Մոսատեղ) իր ոճրապարտ գործակիցները չդադրեցնեն իրենց անճահ գործունէութիւնը, պիտի ձգենք մեր պաշտօնը եւ միասնաբար զէնք վերցնելով պիտի կատարենք ամէն զոհողութիւն ի շահ մեր սիրեցեալ հայրենիքին: Պիտի խնդրենք մեր կրօնական մեծ առաջնորդէն՝ Էյաթոլլահ Գոթուճերտիէն ոտքի ելլել, պաշտպանելու համար մեր կրօնը եւ երկրին անկախութիւնը կառավարութեան դէմ որ համայնավարական վարդապետութիւն մը կը տարածէ: Եւ պիտի ապացուցանենք աշխարհի թէ այս երկրին մէջ կա՛ն մարդիկ որոնք կ'ուզեն մեր սիրեցեալ Իրանը փրկել դժբախտութիւններէ եւ գերութենէ»:

Հեռագրական գործակալութիւնը այս առթիւ դիտել կու տայ թէ «օտար գործակալներ» բացատրութիւնը հաւանօրէն կը վերաբերի Թուդէ կուսակցութեան (համայնավար): Էյաթոլլահ Գոթուճերտի կրօնապետ մըն է որ նախապէս քաղաքական գործունէութիւն չէ ունեցած:

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԵՑԱՆ

Ազգամոլական վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու առաջին խումբը Հիւս. Քորէայէն ճամբայ հանուեցաւ երէկ դէպի Փանմունժոմ, ուր պիտի փոխանակուին համայնավար գերիներու հետ, երկուշաբթի օր: Մէկ տեղէն միւսը՝ ճամբան 200 մղոն երկայնութիւն ունի: Փոխադրութիւնը պիտի կատարուի քսան կառքերով, որոնց մէջ կան շրջուն հիւանդանոցներ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, ճամբաներու ապահովութեան համար: Դաշնակիցներուն յանձնելիք առաջին 600 գերիները ճամբայ պիտի հանուին Եշ. օր: Զորս օր ետք Փանմունժոմ պիտի փոխադրուին, փոխանակուելու համար: Առաջին առթիւ եօթը զինուորական բժիշկներ պիտի խօսին

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

•

40.000 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ ԿԸ ՔԱԼԵՆ ԼԱՈՍԻ ՎՐԱՅ

Հնդկաչինի Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ըմբոստները ապրիլ 13էն սկսան իրենց գարնանային յարձակողականը, անցնելով Լաոսի սահմանագլուխը: Ֆրանսական զօրքը ստիպուեցաւ լքել Սամ Նէօ քաղաքը, որ կը գտնուի Հանոյէն 200 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք: Ֆրանսական ուժերը քաշուեցան դէպի հարաւ, լեռնային վայրի շրջան մը որ ծանօթ է «Հազարգլխանի սահանդ»անունով:

Կ'ըսուի թէ Լաոս մտած են երկու թշնամի զօրաբաժիններ: Այս շրջանը մինչեւ հիմա անզատ մնացած էր պատերազմէն:

Կը կարծուի թէ ըմբոստները կ'ուզեն պաշարել Սա Նէօն որ հինգերորդ կարեւոր քաղաքն է, անտառապատ լեռներով: Քաղաքին պարպումը շատոնց նախատեսուած էր: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը չէր ծածկած թէ այդ քաղաքին պահակազօրքը բաւական չէ, կասեցնելու համար ըմբոստներուն յառաջխաղացութիւնը եւ թէ դիմադրութեան ճակատը պիտի փոխադրուէր աւելի դէպի հարաւ, Լաոսի լեռնադաշտին վրայ:

Սամ Նէօ կը գտնուի հովիտ մը մէջ, շրջապատուած՝ ծառախիտ բլուրներով: Քաղաքը արտաքին աշխարհին հետ կապուած է միայն լեռնային արահետներով եւ օդակայաններով: Հրամանատարութիւնը որոշեց պարպել քաղաքը, տեսնելով որ ըմբոստները կը սպառնան կտրել նահանջի գիծը: Պահակազօրքը ստիպուած է լեռնային արահետներէ անցնիլ քանի մը օր, ուրիշ խարիսխներ հասնելէ առաջ: Սամ Նէօ ունի երեք հազար բնակիչ եւ Լաոսի առաջին քաղաքն է որ կ'իյնայ ըմբոստներուն ձեռքը:

× Լաոս Հնդկաչինի թերակղզիին ամէնէն ընդարձակ պետութիւնն է, 1.800.000 բնակիչներով: Տարածութիւնը՝ 250.000 քու. քիլ., այսինքն Ֆրանսայի գրեթէ կէսը: Իր գլխաւոր հարստութիւնը կը կազմէ Մեքոնկի շրջանը, որ կը բռնէ արեւմտեան սահմանին ամենամեծ մասը: Իր բարեբեր հովիտներուն մէջ կը մշակեն բրինձը, որ բնակչութեան գլխաւոր սնունդը կը կազմէ:

Այս նահանգին անկախութիւնը հաստատուեցաւ 1949 Յուլիս 19ին:

× Առջի օր կարգ մը նախարարներ նիստ

....

դաշնակից գերիներուն հետ, երբ սկսի փոխանակութիւնը: Իւրաքանչիւր հիւանդ եւ վիրաւոր գերի բժշկական քննութեան պիտի ենթարկուի: Միջազգային Կարմիր Խաչն ալ բժիշկներ ղրկած է գերիներու կայանը:

Փոխանակութեան փորձ մը կատարուեցաւ առջի օր, Քորէայի «Ազատութեան գիւղին» մէջ: Երկու հարիւր քանի-հինգ դաշնակից զինուորներ իբրեւ գերի գործածուելով, ենթարկուեցան փոխանակութեան փորձին:

× Հարաւ. Քորէայի Նախագահը, Սին-կէմ Ռի, յայտարարեց թէ կը մերժէ որեւէ կարգադրութիւն որ հիմնուած է երկրին բաժանման վրայ: «Ազգը պէտք է վերահաստատէ իր միութիւնը յաղթապանծ յառաջ խաղալով դէպի Եալու գետը, մեր հինաւուրց հիւս. սահմանագլուխը»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԽՆԱՅԵՑԷՔ ՁԵՐ ԵՒ ՄԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ

Առտուն կանուխ տողաշար-գրաշարը խմբագրին վրայ վազեց, ձեռագիր մը ձեռքը.

— Այս յօդուածը գրող պարոնը չի՞ գիտեր որ կարմիր գոյնը կը վնասէ աչքերուն, մանաւանդ ելեկտրական լոյսի տակ:

— Այս անգամ շարէ, կ'ազդարարենք որ ուրիշ անգամ սովորական մելանով գրէ. Հակառակ պարագային կը պատռենք:

Իրիկուան դէմ, ուրիշ ձեռագիր մը կը հասնէր: Սեւ մելանով, բայց կարմիր թուղթի վրայ:

Յաջորդ օրը, երբ խմբագիրը տպարան կը ղրկէր ձեռագիրը, նորէն բողոք.

— Թուղթ չէ՞ մնացեր Փարիզի մէջ: Աչքերս կը դառնան, երբ վրան կը նայիմ:

— Համբերէ, այս վերջինն է:

Եւ խմբագիրը թելադրեց ազդարարութիւն մը գրել, որպէսզի յօդուածագիրները գունաւոր մելան կամ թուղթ չգործածեն: Ոչ կարմիր, ոչ կանանչ, ոչ ալ դեղին, այլ պարզ մելան, մանիշակագոյն կամ սեւ:

Այս առթիւ, խնդրեց անգամ մը եւս յիշեցնել.—

Միշտ մելանով գրեցէք: Մէկ էջի վրայ գրեցէք:

Յստակ ի խնամ մի գրէք: Կասկածելի բառերը, մանաւանդ անունները մաքուր գրեցէք:

Եթէ անտրամագրելի գրագէտ եւ հայկաբան չէք, բարեհաճեցէք լուսանցք եւ բաց տողեր ձգել, որպէսզի կարելի ըլլայ սրբագրել եւ շարել:

Եթէ խմբագրին եւ տողաշարին աչքերը եւ ջիղերը արժէք չունին ձեզի համար, գոնէ ձեր աչքերուն խնայեցէք:

Տակաւին յիշեցնե՞լ թէ տեղական թերթերուն մէջ ձեռագիրները մեքենագիր են:

Մենք այդ գոհողութիւնը չենք պահանջեր, այլ քիչ մը ուշադրութիւն:

Ի սէր ազգութեան եւ... յառաջդիմութեան: ՎԱՀԷ

×═×═×═×═×═×═×═×═

գումարեցին նախագահութեամբ Գ. Վէնսան Օրիոլի, քննելու համար կացութիւնը եւ նոր արշաւանքին հետեւանքները որոնք սերտ կապ ունին Քամպոճի հետ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ընկերվարական Միջազգայինի ընդհ. խորհուրդը, որ վերջացաւ Բշ. օր, Փիւթոյի մէջ (Փարիզ), իր քուէարկած բանաձեւով կը յայտարարէ թէ ընկերվարական ժողովրդապետութիւնը միակ հիմն է որ կրնայ ապահովել աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բնական հարստութեանց լաւ օգտագործումը, քաղաքական եւ տնտեսական ազատութեամբ եւ ընկերային արդարութեամբ: Խորհուրդը միաձայնութեամբ համոզում կը յայտնէ թէ պետութեանց միջեւ բոլոր վէճերը կրնան լուծուիլ խաղաղ միջոցներով: Ազատ աշխարհը եւ մասնաւորապէս աշխատաւոր բազմութիւնները, առաջնորդութեամբ ընկերվարականներու, անդադար կը պայքարին խաղաղութեան համար, հաւաքական ապահովութեամբ, իրաւարարութեամբ եւ զինաթափութեամբ: Խորհուրդը կ'ողջունէ Խ. Միութեան յաւագոյն տրամադրութիւնները, որոնք յոյս կը ներշնչեն կացութեան բարւոքման: Ընկերվարականները չեն մոռնար թէ հիմնական

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԳՏԵՑԷ ԼՃԱՑՈՒՄԷ

Մեր խօսքը կ'ուղղենք բոլորին։ Մանաւանդ մեր երիտասարդութեան, երբ այնքան հրամայական պահանջով յեցուն է հայ կեանքը։ Երբ հազար տեսակ կարիքներ կան ամէն մարզի վրայ։ Երբ, վերջապէս, կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է ժամանակին հետ քալելը։

Լճացումը տրդիւնք է յուսակնութեանց։ Արդիւնք ամէն բան գիտնալ ու նոր բան մը գիտնալու կարիք չունենալու ագիտութեան։

Ժողովրդական իմաստութիւնը վաղուց ըսած է.

Տգէտ ըլլալը յանցանք չէ, այլ սորվիլ չուզելը։

Այս ճշմարտութիւնը կրնայ լրացնել Լա Ռոշֆուքոյի սա խօսքը։

Երեք տեսակ ագիտութիւն կայ. անգիտանալ ինչ որ պէտք է գիտնալ. գիտցածը լաւ չգիտնալ. պէտք չեղածը գիտնալ։

Ու բանակ կը կազմեն անոնք, որ կ'անգիտանան ինչ որ պէտք է գիտնալ ու տեղեկութիւն չունին թէ չեն գիտեր։

Եւ որովհետեւ անոնք իրենց անգիտացումին մասին տեղեկութիւն չունին, կը նշանակէ առաջին ատրճանի ծոյլեր են ու յուսակնոտներ։

Քարացումը յետադիմութեան նշան է։

Գրող մը, արուեստագէտ մը կամ մտաւորական որեւէ ասպարէզի մէջ գործող անձ մը այն օրը՝ որ կը յաւակնի իր հին գործերով հպարտանալ, կը դադրի ստեղծագործելէ։

Արուեստագէտի մը ստեղծագործութիւնը իրեն համար հետաքրքրական ըլլալէ պէտք է դադրի այն պահէն սկսած, երբ ղանգուածներուն սեփականութիւնը դարձեր է ան։

Այն ատեն է որ պիտի մղուի նոր բան մը ընելու։ Պիտի նստի զրասեղանին առջեւ ու որոճայ։

Մտքի դատարկապորտներու բանակ մը կը հաշուէ հայ կեանքը իր մէջ։

Դպրոցական գրասեղաններուն վրայ, իրենց ուսուցիչներու շրթներէն սորված ճշմարտութիւններով խանդավառ մարդոց բանակ մը կը հաշուէ հայ կեանքը։ Ջենք ստորադնահասեր ուսուցիչներու կամ վարպետներու դերը, բայց կ'ուզենք, որ մարդոց միտքը յայրանեն հնոց մը ըլլայ. ճիշդ անոր պէս որուն մասին կը խօսէր առիթով մը Վոլթէր, ու կը յորդորէր որ զայն վառ պահելու համար միշտ արծարծուած մնայ ան։

Առանց կարդալու, առանց մեծ մտքերու հետ շփում ունենալու, կարելի չէ յառաջդիմութիւն։

Տեղ քայլը յառաջընթաց շարժումի կամ ճիգի պակաս կը նշանակէ։

Ով որ կ'ուզէ առաջ երթալ, պէտք է ոտքի կանգնի, պէտք է քալէ ու յոգնի։

Մտաւորական կեանքի մէջ նոյն կանոն մըն է ասիկա։

... Ծուլութիւնը ոչ միայն մայրն է ամէն դժբախտութեան, այլ եւ թշնամին մեր անգերազանցելի ուժերուն։

Պէտք է հեռու մնալ անկէ։ Պէտք է առօրեայ աշխատանքի ժամեր ունենալ ու լծուիլ քանի մը էջ կարդալու, գծելու, ձեռական աշխատանք մը կատարելու կամ նուագելու։ Այս վարժութիւնը կ'առաջնորդէ ենթակաները ինքնաշխատութեան ու ինքնասրբագրութեան։ Բոլոր մեծութիւնները այս ճամբով քալած են իրենց նպատակին։

Բոլոր բազմակողմանի դէմքերը այս կերպով հմտացած ու դարձած են երեւելի։

Տաղանդը կամ հանճարը առեան ճամբով մարդոց փոխանցուած վերջին շնորհը չէ։ Որքան տաղանդներ կը հաշուէ մեծ մարդոց պատմութիւնը, իբրեւ արդիւնք քրտնաջան ճիգերու եւ տարիներու յոգնասպառ աշխատանքի։

Փոխարէն՝ որքան ուրիշներու անուններ կը յիշուին, որոնք մոռցուած են, որովհետեւ յեցած իրենց բնածին կարողութեանց՝ մոռցած են առօրեայ ճիգերու վարժութիւնը։

Լճացումը հարիւր առ հարիւր միջակութեան կ'առաջնորդէ մարդը։

Անհատը եթէ կ'ուզէ՞ տեղ մը հասնիլ, եթէ կ'ուզէ վար չմնալ իր ժամանակէն կամ քալել ժամանակին հետ, պարտի դառնալ հետաքրքիր միտք մը։

Լքել ամէն աշխատանք ու յենուիլ ձեռք բերուած հին ծանօթութեանց հրաշքին, ուրանալ կը նշանակէ աշխարհի վրայ ամէն օր եւ ամէն տեղ կատարուած նոր գիւտերու եւ ստեղծագործութիւններու բարիքը։

Ամէնէն մեծ միտքերն անգամ կը կարդան։ Որովհետեւ կարդալը մտաւոր վարժութիւն մը կատարելու կը մղէ մեզ։

Կարդալ ոչ անշուշտ հասարակ տողիքներ որ մեր թանկագին ժամանակը կ'սպառեն ու չեն տար փոխարէն փոքրագոյն արդիւնք մը անգամ, այլ կարդալ ընտիր, արժէքաւոր ու այնպիսի գիրքեր, որոնք միշտ բան մը ունին աւելցնելիք արդէն իսկ ունեցած մեր ծանօթութիւններուն վրայ։

Այն մարդը որ մէկուն չի հանիր, կ'ըսէ դարձեալ Լա Ռոշֆուքօ, աւելի դժբախտ է, քան այն որուն ոչ ոք կը հանի։ Ու իրական դժբախտներ են արդարեւ այդպիսիները։ Ցաւակնոտ սապատող միտքեր կամ իրենք զիրենք ամէնագէտ ցոյց տուող խեղճութիւններ։

Անոնք կառչած «Վարդապետը ասաց»ին, կը մնան ուր որ են, մինչ կեանքը կը քալէ առաջընթաց թափով ու արագութեամբ, ուրանալով իր հերթին զիրենք ու իրենց ունեցած չատ կասկածելի առաքինութիւնները։

Մեր կեանքը պէտք ունի աշխուժացման։

Լճացումը կրնայ ամէն մարզի վրայ նեխոտել ու ապականել մեզ։

Այս ապականութիւնը քաղաքական կեանքի վրայ կրնայ մեզ մղել կորուստի ճահիճներու մէջ, գրական կեանքի վրայ՝ մտաւոր աղաղախութեններու։

Մեր պայքարը. այո, հարուստ էին անոնք եւ արժէք. իսկ ի՞նչ կ'արժենք մենք. մտածենք նաեւ քիչ մը այս ուղղութեամբ ու մղուինք մեր թերիներուն սրբագրութեան։

Ինքնաճանաչութիւնը մայրն է առաքինութեանց։ Մեծերը անոր կը պարտին իրենց հանճարը։ Ու մենք անհունօրէն պէտք ունինք անոր։

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թէ բոլշեւիկները ինչպէս են իրականացրել ընկերվարութիւնը եւ բռնել համայնավարութեան ճամբան, բազմաթիւ փաստացի վկայութիւնների թւին աւելացել է գերման համայնավար Վոլֆանգ Լէոնարտի 1949 թ. Բելգրատում լոյս ընծայած գրքով, որ կրում է «Խորհրդային Միութիւն», առասպել եւ իրականութիւն, զոյգ խորագիրը։

Օգտուելով «Յուսաբեր»ի մէջ այս գրքի մասին ընկեր Ա. Համազասպեանի յօդուածաշարքից, ստորեւ կը ներկայացնեմ ամփոփումը։

Համայնավար Վոլֆանգ Լէորնարտը իր մօրը հետ, նոյնպէս համայնավար, 1935ին Գերմանիայից փախչում է Մոսկուա, ուր սովորում է օտար լեզուներ։ Ուսումը աւարտելուց յետոյ գլխաւորաբար քարոզչական պաշտօն է վարում, իսկ 1947ին նշանակւում է դասախօս «Կարլ Մարքս» կուսակցական բարձրագոյն դպրոցում։ 1949ին փախչում է Եուգոսլաւիա, ուր եւ հրատարակում է իր վերոյիշեալ գիրքը։

Ինչպէս յայտնի է, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան հրապարակ նետած կարեւորագոյն հարցերից մէկն էլ այն էր, որ գործարանների եւ պետական այլ կարգի տնտեսական ձեռնարկների ղեկավարութիւնը պիտի անցնէր բանուորների ձեռքը։

Բոլշեւիկեան իշխանութեան առաջին տարիներում, Լենինը այս գաղափարը ջերմօրէն ողջունում եւ քաջալերում էր։ Բոլշեւիկների Զ. համագումարի (1917 թ.) հանած որոշումներից մէկում ասուած է. — «Բանուորական վերահսկողութիւնն առաջնահերթ իր ձեռքում պիտի կենդրոնացնի արդիւնաբերական կազմակերպութիւնը»։

Լենինը այն կարծիքին էր, թէ քանի բանուորական վերահսկողութիւնը ամբողջովին չիրականանայ, անկարելի է ընկերվարութիւն երեւակայել։ Լենինի մահից յետոյ, բանուորների ազդեցութիւնը գործարաններում եւ ձեռնարկներում յետ է մղւում եւ վերջ ի վերջոյ փոխարինւում է կուսավարութեան կողմից նշանակուած վերատեսուչներով։

1931ին «ընկերվար. արդիւնաբերութեան ղեկավարների» համագումարում Ստալինը բանուորներից պահանջում է «կարգապահութիւն, լարուած աշխատանք, մըրցում, հարուածային աշխատանք»։ 1938ին հրատարակուած օրէնքով բանուորները զրկւում են գործարանների եւ ձեռնարկների գործերին մասնակցելու իրենց իրաւունքների վերջին մնացորդներից։

Այնուհետեւ արդիւնաբերական բոլոր հաստատութիւնների ղեկավարութիւնը անցնում է «դիրեկտորների» (տնօրէն) ձեռքը, որոնց նշանակում է կառավարութիւնը եւ որոնք պատասխանատու են միայն իշխանութեան առաջ, սակայն որին, իր հերթին, ենթակայ է ձեռնարկը իր ամբողջ կազմով։ Այս նոր ձեւը կոչւում է անհատական ղեկավարութիւն, որ կազմում է խորհրդային տնտեսութեան հիմքը։

1940ի օրէնքով, որեւէ հաստատութիւնից հեռացող բանուորը մի այլ հաստատութեան մէջ կարող է տեղ ստանալ միայն նախորդ հաստատութեան ղեկավարութեան հաւանութեամբ։ Բացի այդ, քսան վայրկեանից աւելի ուշացողը պատժւում է պարտադիր վեցամսեայ աշխատանքով, նոյն հաստատութեան մէջ՝ մինչեւ 25 առ հարիւր պակաս վարձատրութեամբ։

1940 թ. Հոկտեմբեր 2ի օրէնքի համաձայն, իշխանութիւնը իրաւունք ունի ամէկ տարի 600.000ից մինչեւ մէկ միլիոն պատանիներ 14ից մինչեւ 18 տարեկան պարտադիր աշխատանքի ենթարկել քաղաքներում. իսկ գիւղերում ըստ պահանջի։ Սա արդէն յիշեցնում է ճորտատիրութեան դարը։

«Կոմունիստական Մանիֆեստի» յայտնի խօսքերը, թէ բանուորները պայքարի հետեւանքով ոչինչ ունին կորցնելու, բացի շղթաներից, ամենայն իրաւունքով կարելի է գործածել Խ. Միութեան մէջ տիրող կարգերի կործանման պարագայում։

Նոյն ցաւալի վախճանն ՝ ու ս յ ա ւ՝ եւ բանուորներից ու պաշտօնեաներից կազմուած սենտիքաները (Արհեստ. Միութիւնները)։

Խ. Միութեան մէջ համայնատիրութիւնը (կոլխոզը) ունեցել է զարգացման երկու շրջաններ, որոնք միմիանցից տարբերւում են թէ իրենց նպատակներով եւ թէ իրականացման կերպերով։

Առաջին շրջանը սկսւում է անմիջապէս Հոկտեմբերեան յեղաշրջումից յետոյ եւ շարունակւում է Լենինի մահից մի առ ժամանակ յետոյ, իսկ երկրորդ շրջանը սկսւում է առաջին հինգամեակի ժամանակ։ Խորհրդ. իշխանութիւնը դրամական օժանդակութեամբ գիւղացիներին նախ մղում է դէպի համագործակցութիւն եւ վերջն էլ համայնական հողագործութիւն։

Լենինի իշխանութեան օրով անհատականից ընկերվարական հողագործութեան անցնելը տեղի էր ունենում կամաւոր հիմունքներով։ Դէմ արտայայտուելով բռնի միջոցներով համայնատիրութեան իրագործելու հարցում, Լենինի կարծիքով սերունդների աշխատանք էր հարկաւոր ոպէսզի Ռուսաստանի երկրագործութիւնը դրուի ընկերվարական հիմքերի վրայ։

Սակայն Լենինի մահից յետոյ, երբ իշխանութեան գլուխն է անցնում Ստալինը, իր պահանջով սկսւում է «կուլակների» (ունեւոր գիւղացիների) փճացման քաղաքականութիւնը։ Եւ խորհրդային երկիրը բաժանելով մի քանի շրջանների, գիւղացիներին պարտադրւում են անցնել համայնական տնտեսութեան։ 1929ից մին-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԱՆ

Զարուկ, երբ ոչ բարձրագոյն կարգը անցաւ, ընկերուհի՛ մը եղաւ անոր այնքան աւելի մտերիմ, որքան միեւնոյն խուլ տրտունջը կար՛ երկուքին ալ սրտին մէջ։

Ընթերցանութիւնն ալ եկաւ իր բաժինը բերելու այս մատաղ հոգին խռովեցնող հովերուն մէջ եւ դպրոցական վերջին տարին երազամոլ տարին եղաւ, չքնաղ ու անդարձ տարին, որուն մէջ քաղքենի կեանքը, իր բոլոր չնչին մանրամասնութիւններովը, անմիտ կարգ ու սարքովը, այլազանութեամբը, վարքերու արտօնեալ ազատութեամբը՝ գունագեղ երանգներու ծիրանի գօտիի մը պէս իր գեղացիի նսեմ մթնոլորտին վրայ կը գծագրուէր ամէն վայրկեան։

Գ.

Առտուն կանուխ Աղբուրին քով հաւաքուած էին մահաղէին աղջիկները, կիները, մէյ մէկ դոյլ, մէյ մէկ պարխաճ ձեռքերնին, կանուխ կանուխ սկսելով իրենց տնեցի աշխատաւորի միօրինակ վաստակը ու բամբասանքը։

Աղբուրը ամէն անցած դարձածի, ամէն գայթակղութեանց արձագանգի կեդրոնավայրն էր, թելեֆոնի ընդունարանի մը պէս, ուրկէ լուրը խելոյն կը տարածուէր գեղին մէջ հազար ու մէկ բերաններով։

Բարեւներէն, առաջ անցնելու պզտիկ վէճերէն ետքը, Իսկուհին, ամէնէն հետաքրքիր ու լաւատեղեակ կինը բոլոր գեղին, օրուան նոր լուրը հաղորդեց ներկաներուն.

— Գիտէ՞ք, Օհանճանը Զարուկը ուզեր է։

— Օհանճա՞նը։

Ջհաւատալու, զարմանալու պզտիկ մրմունջ մը՝ որուն վրայ նախանձի պզտիկ հով մը կը թռչտէր՝ հանդարտ ծովի մը մակերեւոյթը փոթփոթող թեթեւ քամիի մը հպումին պէս։

Օհանճանը, առոյգ ու կորովի կորիճ մը, որուն վրայ էին կարգելու աղջիկ ունեցող բոլոր մայրերու աչքերը։ Ապայէ փոքուրովը, որ ջղուտ՝ բայց աղուոր կնկան մը նախանձը շարժելու չափ բարեձեւ որունքին բումբը կը դրկէր, «չէփկէնչէն» դուրս պոռթկացող լանջքին առկուն կամարովը, իրեն պէս բարձրահասակ մարդոց յատուկ քալուածքին պզտիկ երերումովը, որ պչրանքի պէս բան մը կ'աւելցնէր առնական հրապոյրին վրայ, իրօք աղուոր տղայ մըն էր անիկա, որուն «եազմա»յով փաթթուած ծուռ ֆէսին երկար ծոպը ուսը կը ծեծէր։ Իր նորաբոյս նուրբ պեխին ոլորքը, առանց ուզելու, չատ մը սիրտեր այրած ու մրկած էր։

Առոնց բոլորին վրայ զոյգ մը եղի ու աղուոր արտի տէր, պարզ «ըէնճպէր»ութեամբ առաջ եկած, բանուորութեան մաքուր ու թարմ հոտը, պարզութիւնը, քիչ մըն ալ ռամկութիւնը պահելով իր վրայ եւ հպարտանալով այդ ռամկութիւնովը, որ կը վայելէր իրեն։

Եւ սակայն գացեր եկեր գիտնական աղջիկ մը իրեն կին առնելու որոշում տուեր էր ահա. ատրօրինակ ամուսնութեան գաղափար, որ իր մտքին մէջ մտեր ու կամքին հակառակ հետզհետէ զամուեր ու հաստատուեր էր հոն. Տիմայլին խօսքին համեմատ, այնքան աւելի խոր՝ որքան զարկեր էր այդ գաղափարին վրայ։

Պզտիկ մը վերլուծելով՝ գեղին էն ուսեալ աղջիկը, ինքը ռամիկ ու անուս մարդ, իրեն կին առնելու փառասիրութենէն աւելի՝ ճշմարիտ ու հիմնական համակրութիւն մը այս ընտրութիւնը թելադրած էր իրեն. եւ աղքատ աղջիկ մը չքաւորութենէ ազատելու, համեստ, բայց անդորր կենցաղ մը անոր ընծայելու ներքին գոհունակութիւնը աւելցած էր այդ համակրութեան վրայ։

(2)

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

չեւ 1933, անասնատէրներին ամէն ինչից զրկելով աքսորում էին Սիբիր կամ Ղազախստան :

Գիւղացին հողով — սրտով դէմ էր կոլխոզացման, սակայն իր կամքը հարցնող չկար, նրան ստիպում էին մտնել կոլխոզ՝ իր ունեցած . չունեցածով — հող, անասուն, գործիքներ: Գիւղացին չէր կարող ապստամբել իշխանութեան դէմ ։ (Փոքրիկ ապստամբական շարժումներ միայն տեղի ունեցան մի շարք շրջաններում, ինչպէս եւ Խ. Հայաստանում): Սակայն գիւղացիներ աւելի շատ դիմեցին կրաւորական պայքարի, — Նախքան կոլխոզ մտնելը գիւղացին մորթում է իր անասուններին մէկ մասը — (կով, ձի, ոչխար, խոզ, այծ): Պաշտօնական տուեալներն այսպէս են ներկայացնում կենդանիների այդ «Ջարդը», կլորցրած թուերով . —

1928ին ունեցել են 31 միլիոն կով, 34 միլիոն ձի, 147 միլիոն ոչխար եւ այծ, 26 միլիոն խոզ: Իսկ 1938ին 20 միլիոն կով, 17 միլիոն ձի, 50 միլիոն ոչխար եւ այծ, 12 միլիոն խոզ :

Ուրիշ խօսքով գիւղացիները կոտորել են իրենց սեփական անասունների կէսը, իսկ ոչխարների եւ այծերի երկու – երրորդը եւ յետոյ մտել կոլխոզների մէջ ։

Ըստ կանոնադրութեան կոլխոզների բարձրագոյն մարմինը իրենց ընդհանուր ժողովն է, ուր ընտրւում են իրենց գործադիր կոմիտէն, կոլխոզի նախագահը եւ վերաքննիչ մարմինը: Առնուազն վեց շաբաթը մի անգամ էլ տեղի էին ունենում ժողովներ, քննելու համար կոլխոզի վերաբերեալ բոլոր հարցերը ։

Սակայն խորհրդային իշխանութիւնը հետզհետէ վարչական կարգով կոլխոզականներին զրկում է բոլոր իրաւունքներից եւ ամէն ինչ ենթարկում պետական հակշռին, ինչ որ յաճախ տեղի է տալիս լուրջ դժգոհութիւնների: Բանից պարզւում է որ Ստալինեան իշխանութիւնը կոլխոզները ստեղծել է ոչ թէ գիւղացու, այլ իշխանութեան շահերը նկատի ունենալով ։

Այս ձեւի կոլխոզները շատ աւելի դիւրութիւն են տալիս կառավարութեան՝ գիւղացուն շահագործելու, քան գիւղացուն անհատական տնտեսութիւնները ։

Ուրիշ պերճախօս իրողութիւններ՝ մի երկրորդ յօդուածով ։ ԲԵՆՕ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ — Օննիկ, յոխի վարքիդ գէշ օրինակը, հայրիկէ՞դ կ'առնես ։

ՕՆՆԻԿ — Ընդհակառակը, հայրիկս 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, իր բարի վարքին համար՝ տասը տարիէն իջեցուցին ....:

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 9 Ապրիլ — Երեքշաբթի, 7 ապրիլ, առաւօտ ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ Համազգայինի Փալանճեան Ճեմարանի նոր շէնքին հիմնարկէքը: Նախապէս որոշուած էր մասնաւոր շուքով եւ հանդիսաւորութեամբ կատարել արարողութիւնը: Այդ նպատակով ալ հրաւիրատոմսեր ղրկուած էին ծնողներուն, պաշտօնական հաստատութեանց եւ անձնաւորութիւններու: Սակայն կիրակի 5 ապրիլին տեղի չունեցաւ այս հանդէսը, Համազգայինի Կեդր. վարչութեան անդամներէն ընկեր Արշակ Յովհաննէսեանի յանկարծահաս մահուան պատճառով ։ Իբրեւ սուգի նշան՝ որոշուեցաւ հիմնարկէքը կատարել Համազգայինի Կեդր. եւ տեղական վարչութիւններու, Ճեմարանի տեսչութեան, ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու եւ մամուլի ներկայացուցիչներու սեղմ շրջանակին մէջ ։

Որոշեալ ժամուն եկան առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Շահէ Արքեղայի եւ Խորէն քահանայ Աճէմեանի ։

Յաւուր պատշաճի աղօթքներէն վերջ՝ առաջնորդը խօսք առնելով շեշտեց — «Կը շնորհաւորեմ Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը իր ազգանուէր ու բեղուն գործունէութեան համար: Կը մաղթեմ որ շուտով բարձրանայ այս հիմքին վրայ Ճեմարանի նոր շէնքը, որ պիտի ըլլայ ոչ միայն նիւթեղէն այլեւ ոգեղէն կառուցում մը գաղթահայութեան համար: Կը մաղթեմ նոյնպէս որ այս հաստատութենէն ընթացաւարտ ամէն երիտասարդ ու երիտասարդուհի՝ մասով ցոյց տրուի մեր մշակութային կեանքին մէջ, ինչպէս էր ժամանակին Սանասարեանէն կամ էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանէն աւարտական մը »:

Յետոյ խօսք առաւ հաստատութեան տնօրէնը ընկեր Սիմոն Վրացեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Համազգայինի Կեդր. վարչութեան, Ճեմարանի բարգաւաճման ի նպաստ կատարուած զոհողութեան համար: Անդրադառնալով Կեդր. վարչութեան անդամ ընկ. Ա. Յովհաննէսեանի մահուան, ընդգծեց Համազգայինի ընտանիքին տխրութիւնը որ կը խառնուէր այսօրուան ուրախութեան: Ապա յարեց — « Շատ համեստ նիւթական միջոցներով ճամբայ ելած այս կրթական գործը աստիճանաբար մեծցաւ, տարածուեցաւ շնորհիւ հայ ժողովուրդի նիւթական օժանդակութեան, լուսայիշատակ երկու տնօրէններուն, Լեւոն Շանթի եւ Նիկոլ Աղբալեանի մտային ու հոգեկան բարձրութեան եւ անոնց գործակիցներուն, Ճեմարանի պաշտօնեաներու անձնուէր ճիգին ու զոհողութեան ։ Ճեմարանը պիտի շարունակէ իր մշակութային ուղեգիծը՝ միշտ Շանթի եւ Աղբալեանի շունչին տակ: Պիտի ընէ իր լաւագոյնը՝ պատրաստուած մշակոյթի վինուորներ եւ հանրային գործիչներ հասցնելու համար: Պիտի դառնայ շաղկապը՝ Սփիւռքի մեր տարագիր բազմութիւնները միաւորելու, համախմբելու: Պիտի ջանայ պահել եւ ուռճացնել մեր մշակութային հարստութիւնը, մինչեւ այն օրը երբ կարելի ըլլայ հայութիւնը ամփոփել իր հայրենիքին մէջ, տանելով իրեն հետ Սփիւռքի մէջ մշակութային վաստակը՝ իբրեւ մէկ մասը հայութեան մտաւոր ու հոգեկան գանձին:

Յարգելի տնօրէնի ձեռքով շէնքի հիմքին մէջ դրուեցաւ անօթ մը, որ կը պարունակէր՝ բուռ մը հող հայրենիքէն իբրեւ խորհրդանիշ անոր հետ ոգեկան կապի, Հայաստանի եւ Լիբանանի դրամանիշներ, անկախ Հայաստանի դրօշը՝ եռագոյնը, նկարները Շանթի եւ Աղբալեանի, ճեմարանաւարտներու տրուած վկայագիրներէն օրինակ մը, մագաղաթ մը ուր արձանագրուած էր օրուան հանդիսութեան թուականը, Ճեմարանի տեսչութեան եւ պաշտօնէութեան անունները եւ Համազգայինի Կեդր. վարչութեան անուանացանկը ։

Մարթուեցաւ խոյը: Ապա, Շանթի, Աղբալեանի եւ Գասպար Իփէկեանի զերեզմաններէն բերուած հողը սփռուեցաւ հիմքի շաղախին վրայ: Հանդէսը վերջացաւ տնօրէնին հուսկ բանքի եւ հանդիսականներու ուղղուած շնորհակալութեան խօսքերով ։ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԸ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Լիբանանի մէջ գումարուած իսլամական համագումարը կոչ մը հրապարակեց, որ կը պարունակէ հետեւեալ 13 պահանջները . —

1 — Վերաքննել Սահմանադրութիւնը, որ մշակուած էր հոգատարութեան շրջանին ։

2 — Կազմակերպել մարդահամար մը, համաձայն Սահմանադրութեան տրամադրութիւններուն ։

3 — Վերջ տալ սխալ ուղղութեան մը, որ կը ձգտի Լիբանանին տալ համայնքներու կարգուսարք մը ։

4 — Դատաւորութիւնն ու պետական զանազան սպասարկութիւնները պաշտպանել ամէն միջամտութեան դէմ, երկրի մէջ նոր կրօնքը անջատած է քաղաքականութենէն ։

5 — Վերջ տալ քաղաքական անջատողական զանազան ձգտումներուն, որոնք խորթ են Արաբական Դաշնակցութեան ոգիին ։

6 — Լիբանանեան հպատակութիւն տալ արժանիներուն, առանց ներշնչուելու համայնքի նկատումներէ ։

7 — Ետ կենալ գաղթականները լիբանանեան հպատակ դարձնելու փորձէն, եթէ անոնք չեն հրաժարիր իրենց նոր հպատակութենէն եւ Լիբանան չեն բնակիր, որովհետեւ այդպիսի փորձի մը նպատակն է աւելցնել համայնքի մը թիւը ի հեճուկս ուրիշ համայնքներու ։

8 — Կազմել յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնն է մարդահամարի ենթարկել հանրային սպասարկութիւնները — մանաւանդ գլխաւորները — եւ ճշդել իւրաքանչիւր համայնքի բաժինը ։ Կատարել արդար բաժանում մը, որպէսզի իւրաքանչիւր համայնք այդ պաշտօններէն ստանայ իր բաժինը, որովհետեւ վերջին նշանակումներն ու փոփոխութիւնները վնասած են շատ մը համայնքներու շահերուն ։

9 — Արդար հիմերով բաշխել նպաստները եւ կրթական թոշակները, որոնցմէ մահմետականները չնչին մաս մը կը ստանան ։

10 — Մասնաւոր նպատակներու համար հոգատարութեան շրջանին պատրաստուած պատմութեան դասագրքերը մէջտեղէն վերցնել եւ կազմել գիտուններու յանձնախումբ մը — այդ դասագրքերու հեղինակներէն դուրս — որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ պաշտօնական եւ մասնաւոր վարժարաններու մէջ յարմար եղող դասագրքեր ընտրել ։

11 — Փճացնել շրջագայութեան (թուրիզմ) եւ օդափոխութեան կոմիսարութեան ու ազգային թանգարանին կողմէ եղած հրատարակութիւնները, որոնց նպատակն է քօղարկել կարգ մը պատմական ճշմարտութիւններ եւ արաբ հնաբանական մնացորդներ ։

12 — Հրամանագրել օրէնք մը, որուն համաձայն մահուամբ պիտի պատժուի ու եւ է մէկը որ կը գործակցի Սիոնականներու հետ եւ այսպիսի գործակցութիւն մը նկատել լիբանանեան եւ արաբական հայրենիքին գոյութեան սպառնացող դաւաճանութիւն ։

13 — Լիբանանի եւ Սուրիոյ միջեւ իրագործել տնտեսական կատարեալ միութիւն, երաշխաւորելու համար հայրենիքի շահերը եւ ընթացք տալու համար Լիբանանցիներու մեծամասնութեան բաղձանքին ։

× Լիբանանի թերթերը զանազան կարծիքներ կը յայտնեն այս կոչին առթիւ, որ մեծ յուզում պատճառած է: Քրիստոնեաներն ալ որոշած են համագումար մը կազմել ։

«Նիտա» թերթը կը գրէ այս առթիւ. —

«Լիբանանի պատմութեան այս փափուկ շրջանին, մինչ Լիբանանցիք ջանք չեն խնայեր նոր վարչակարգին օգնելու համար, լսուելու վրայ են վտանգաւոր եւ խորթ ձայներ: Եթէ շարժումը զարգանար եւ տարածուէր, ազգային կեանքը խորապէս պիտի խռովուէր եւ երկիրը մինչեւ իր հիմերը սպառնալիքի տակ պիտի ըլլար:

«Այս կոչերուն հեղինակները կը մոռնան թէ բոլոր համայնքներու քաղաքացիներուն միջեւ գոյութիւն ունի հասարակաց շահ մը եւ ազգային աւանդ մը, որոնք պէտք է հիմք եւ օրինակ ծառայեն ։

«Համայնքի մը հաւատացեալները իրաւունք չունին կրօնքի անունով համախմբուելու եւ կրօնքին հետ կապ չունեցող պահանջներ ձեւակերպելու ։

Ուրիշ թերթ մը հարց կուտայ — «Ի՞նչ կ'ուզեն իսլամները: Իրենց անունով բանաձեւուած կոչէն յայտնի կ'ըլլայ թէ կ'ուզեն ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը կազմել Լիբանանի մէջ ։ Բայց քրիստոնեաները տրամադիր չեն այս երկրին մէջ ապրելու ներքեւ (ըսել կ'ուզէ գրաւի արաբական երկիրներու) համայնքներուն պէս»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Որբերուն հետ որբացած կը զգայինք ինքզինքնիս, պայքարողներուն հետ կը խիզախէինք, ըմբոստներուն հետ կ'ահաբեկէինք, եւ սարկացածներուն հետ նսեմացած ու կոխոտուած կը զգայինք մեր հոգիները: Ու այս յարափոփոխ եւ դժնդակ ուժգնութեանը մէջ մեր հրայրքներուն, մէկ վայրկեանի մէջ կ'ապրէինք դարեր ու ամբողջ ցաւը ժողովուրդի մը հաւաքական դժբախտութեան ։

Խարբերդցի կնոջ աչքերը տամկացած էին արիւնախառն արցունքով մը, եւ պղտոր բիբերը գետին խոնարհած, լաչակին ծայրովը կը սրբէր այտերուն վրայ իջած թարախոտ խոնաւութիւնը ։ Մէկէն գլուխը բարձրացուց եւ իր լայն ճակատը դարձուցած մեզի՝ խօսեցաւ ։

Գաղթական էին ու հանգստացուած Կիլիկիոյ մէջ հայկական կառոյցներէն ի վեր ։Ամուսինը եւ երկու երիտասարդ տղաքը ինչպէս իր փեսան կորսնցուցեր էր Ատանայի դէպքերու միջոցին. միայն կինները մնացեր էին եւ աղջկանը չորս որբերը. ու ինքը, նախապէս մայր ընդարձակ եւ երջանիկ ընտանիքի մը, հիմա դարձեր էր այրիներու եւ որբերու մայր:

— «Այն օրը, կ'ըսէր, իր հեծեծագին եւ ազուական ձայնովը թշնամութիւնը սաստիկ էր հրահրուած կրակի պէս: Ցանկարծակիի եկանք, բայց տղաքս առիւծի պէս կանգնեցան ։

Մեզ, կիներն ու տղաքը դրին սենեակի մը մէջ, ու իրենք կռուեցան երկար ատեն ... ժամեր ու ժամեր ... Խենթի պէս էինք. չգիտցանք թէ ի՞նչ էր պատահածը ։ Դուրսէն գնդակներ անդադար կը զարնուէին ու մերինները կը պատասխանէին հատիկ, հատիկ, մինչեւ որ դադրեցան...

Ցանկարծ մեր սենեակին դուռը բացուեցաւ ու մեծ տղաս երեւցաւ, եկաւ ինծի, վիզս փաթթուեցաւ ու ականջիս փսփսաց . « Ես կը մեռնիմ, մայրիկ, էփէլ պակաս հէյլալ ըրէ »... Դեռ չէի հասկցած իր խօսքերուն նշանակութիւնը երբ անիկա դուրս թռաւ. եղբօրէն գացի. միւս տղաս, փեսաս եւ ամուսինս գետինը ինկած էին. ո՞ր մէկին երթայի. որո՞ւն վրայ ծռէի... Նոյն միջոցին տղաս փողոց ելած էր ու քանի մը գնդակ մէկէն թնդացին, ու ես չգիտցայ թէ ո՞ր գնդակն էր տղաս զարնողը » ։

Միջոց մը կ'արտասուէ հառաչագին ու իր խօսքերը կը կորսուին: Յետոյ իր արիւնով լեցուն աչքերուն արհաւիրքը սեւեռած մեզի պաղատանքով կը մրմնջէ ․

«Քրիստոսը մեր կրակը չցուցնէ ձեզի, անմարելի կրակ է, անմարելի ... աչքերս բոլորովին կոյրնային, թերեւս ալ չտեսնէի այն պատկերը որ տեսայ այդ օրը ... ականջներս խուլնային, թերեւս ալ չլսէի գնդակներուն ձայնը որ լսեցի այն օրը ... մէկ հատ մը չէ որ մէկ հատին վրայ լաս: Որ մեղքերուս պատիժն էր աս, Աստուած, ի՞նչ ոխ է քու ոխդ մեզի դէմ որ արիւնով ու արցունքով չմարեցաւ. գոնէ ղրկած ցաւերուդ հետ Ցորին համբերանքէն համբերանք մը տուր մեզի ... »:

Ու ջլատուած՝ աչքերը կը խոնարհեցնէ ու կ'եզրակացնէ .

« Մինչեւ գերեզման չիջնանք, այս ցաւը չենք մոռնար »:

Երկար ատեն կուլայ այդպէս ու յանկարծ կը դադրի, կը խօսի իր հարսերուն վրայ ու մանաւանդ իր որբերուն վրայ չորսն ալ մանչ են ու կորիւնի պէս առողջ ։

«Պիտի ապրիմ ու հայրենիք տանիմ զանոնք, ու պիտի պատմեմ թէ ինչ մահով մեռան իրենց հայրը, մեծ հայրը ու մօրեղբայրները » ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

տարբերութիւններ կան Մովիտներու դիկ-տատորական դրութեան եւ ազատ կար-գուսարքին միջեւ:)Խմբ. ուրիշ մանրա-մասնութիւններ յաջորդով):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիա տրամադիր է պար-պելու Սուէզի շրջանը, պայմանաւ որ բրիտանացի մասնագէտներ օգտագոր-ծուին պարպումէն վերջ: Զօր. Նեկիպի քանքերը յոյս կը ներշնչէ այս մասին:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ընկերութեան մը ներ-կայացուցիչը յայտարարեց թէ քարիւղա-տար նաւեր պիտի ղրկեն Ապատան, ի-րանեան քարիւղ փոխադրելու համար, «եթէ արտաքին արգելքներ չպատահին»:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ.— «Խ. Միութեան նոր ղեկ-ները ժխտումն է Սթալինի ամբողջ քաղա-քականութեան, բայց երբեք չի նշանակեր թէ պաղ պատերազմը պիտի մեղմանայ: Արբանեակ երկիրները Խ. Միութեան գոր-ծիքներն են եւ զանոնք իր իշխանութեան տակ պահելու համար Մոսկուա կրնայ ռազմավարութիւն փոխել»:

«ԱԼՊԱՆԻԱՆ ԱԶԱՏԵՆՔ»,— այս մար-տակոչը կը հնչեցնէ թուրք թերթ մը, «Ուլուս» (Հալէպի պաշտօնաթերթը): «Ասոր համար պէտք է որ երեք պալքան-եան երկիրներ, Թուրքիա, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա անյապաղ երաշխաւորեն այդ երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը»:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՄԸ բացուեցաւ Ժընեւի մէջ: Գլխաւոր նպա-տակն է զարկ տալ արեւելքի եւ արեւ-մուտքի առեւտուրին: Խ. Միութիւնն ալ կը մասնակցի, ինչ որ քաջալերական երեւոյթ մըն է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանին հաղոր-դած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Մի-ութիւնը տրամադիր է աւելի մեծ դիւրու-թիւններ ընծայելու օտար դիւանագէտ-ներուն, ճամբորդութեան համար: Անոնք պիտի կրնան խօսիլ նաեւ խորհրդային քաղաքացիներու հետ, որոնք ենթակայ պիտի չըլլան ձերբակալման:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակին գաղտնի տեղե-կութեանց մէկ նախկին պաշտօնեան, Վերպէք, խոստովանեցաւ թէ լրտեսու-թիւն կը կատարէր ուրիշ երկու մեղսա-կիցներու հետ, ի հաշիւ Խ. Միութեան:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ եւ ընկերային ա-պահովութեան մեծագումար բացերը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն կա-ռավարութեան:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, բժշկական գործողութեան ենթարկուած ըլլալով, գործերը առժամաբար պիտի վա-րէ Չըրչիլ: Հաւանական է որ ուրիշ նա-խարար մը նշանակուի:

ՆՈՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Հո-լանտայի մէջ, քանդելով երեք թումբեր:

ՍՈՒՐԻՈՅ փոխ-վարչապետը, զնդ. Շիշաքլի, առժամաբար ստանձնեց ներքին գործերու նախարարութիւնը, որ թափուր կը մնայ երկար ատենէ ի վեր:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-ցած է հետեւեալ նուէրները — Տոքթ. Օննիկ Մանուկեանէ, Քօմօ, 50.000 Ֆր., Պ. Խաչիկ Կարապետեանէ, Պրիւքսէլ 3000 Ֆր., Օր. Արթինեանէ եւ Տիկին Առաքել-եանէ 90 հատ հացիկներ իրենց մօրը մահ-ուան առթիւ: — (Նիս)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Միհրան Շիրին-եանի մահուան առթիւ (Նիս), փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստա-ցած ենք իր ատենին, ծանօթ բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանէ 20.000 ֆրանք:— Որբերու Օգն. մասնաճիւղ Տիկ-նանց միութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Տ. Կ. Խաչի Պոնէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհա-կալութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Մաք-րուհի Եղիայեանի, որ երկու հազար Ֆր. նուիրեց մասնաճիւղիս, իր Քանատա մեկ-նելուն առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի-տի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Ռէ-ժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լա-ֆայէթ: Դասախօս՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ: Նիւթը՝ «Յունական եւ հռոմէական Ոս-տանի կազմութիւնը»:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար-չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա-րանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քա-ղա տ'Իթալիայի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝ Արմենիա երգչա-խումբին, Հ.Բ.Ը.Մ., Երիտ. Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Ար-ծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու, Հայ Ռազմիկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Տ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ:

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՑԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգե-հանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ ի-րենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՉԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (թիւ 1678-63) առժա-մապէս օգտագործել մեր նախկին հաս-ցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպու-թիւններ:

Մանտա քարթերը եւ բոլոր միւս վը-ճարումները, նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ:

Ա. ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ

ՄԱՐՁԻՉ (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայականով)

Կը խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ: Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրու-թիւն ունեցողներուն:

S'adresser 49, Rue des Petites Maries, MARSEILLE, Tél : CO. 76 - 47

ԼԻՒԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ:

Ձեր ճամբուն վրայ է

ԼԻԼԱՆ

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e

Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Էթիէնէն Պ. Յարութիւն Սար-խօշեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ՝ Լիոնի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի եւ Ս. Մորիսի այն բոլոր հայրենակիցնե-րուն եւ ծանօթներուն, որոնք իր կնոջ հի-ւանդանոց գտնուելուն առթիւ կ'այցելեն իրեն եւ կը մխիթարեն զինքը:

«ԱՐԱՔՍ»

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN

14, Rue du Soleil, Paris 20e

Tél. TRU. 47 - 48 C.C.P. Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔ-ԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուես-տագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները չուտով:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա-կումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան: Դասա-խօս՝ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ: Նիւթը Է. Ակ-նունի:

DRAPERIES

FOURNITURES

POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE de VETEMENTS

Hommes, Jeunes-Gens

ՁԵՐ ԱՉՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԱ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

NOUVELLE OPTIQUE

CENTRALE KAFA

60 Rue Lafayette, Paris (9)

Tél. PRO 41 - 50 C.C.P. Paris 2380-33

Médaille d'Or - Exposition Bien-Etre

Assurances Sociales

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մաս-նաճիւղերու, խնջոյք պարահանդէսով: Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գի-շեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդա-բար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողո-վի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, 101 Կուռ Քաֆէ տը Սաքսի սր-ճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկեր-ներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրա-կարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս չաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամա-տետրները միասին բերել:

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կա-րեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս Չորեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Քասդ սրճարանին վերնա-յարկը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆ-ԵԱՆ: Նիւթը՝ Պատիժ եւ վարձատրու-թիւն:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն:

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ:

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտ-ներ, արենոյշներուն կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով: Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԹԻՒՌ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաժամ գնով

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրան-սա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարա-պետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40-45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 փր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 փրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 16 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7043 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2454

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԽԵԼԱՑԻ » ԹՈՒՐՔԵՐ

★

Անշուշտ կը սպասէիք որ Պոլսոյ « Ենի Սապահ»ը պարկեշտօրէն խոստովանէր իր հակահայ քաղաքականութեան մեղքը, Նոյն ինքն պետական քննիչին հերքումէն վերջ :

Ի՞նչ միամտութիւն :

Թուրք թերթը անտեսելով իր թունալից խուժանավարութեան հետեւանքները, չանքարող կը կարդայ :

Կը փորձէ Հայերուն խելքը տուն կանչել, Գատիրճեան Գաֆըլը ստորագրութեամբ :

Ինչպէս ամէն Թուրք խմբագիր, յօդուածագիր, նախարար կամ զօրավար, այս Գատիրճեանն ալ կը սկսի Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմէտէն :

Կը պատմէ յաղթական Սուլթանին շնորհները, Հայերուն վայելած գահաւոր իրաւունքները :

Եւ կը յանգի անխուսափելի եզրակացութեան .—

Հայերը հանգիստ կ'ապրէին Թուրքիոյ մէջ, բայց ամէն բան կորսնցուցին գործիք դառնալով Ռուսերուն, Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն ձեռքը :

Եւ դարձեալ, ինչպէս ամէն Թուրք հեղինակ, այս պայը կամ պէյն ալ կը խեղաթիւրէ շատ մը պատմական, այլեւս անվիճելի դէպքեր :

Օրինակ մը, պատահաբար .

— « Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ, Հնչակեան եւ այլ յեղափոխական կոմիտէներ հիմնուեցան, փորձեցին սպաննել եպարքոս Հալիլ Րիֆաթ փաշան (*սուտ*), Սուլթան Համիտի դէմ ռումբ արձակեցին : —

Ապա ստայօդ առասպելը, որ կը կրկնուի տարիներէ ի վեր .

... Վերջապէս 1914ին ընդհ. ապստամբութիւն մը նիւթեցին, կռնակէն հարուածելու համար թրքական բանակը որ կը կռուէր ռուսական բանակներուն դէմ, արեւելեան ճակատին վրայ :

— « Ի վերջոյ երկու կողմէն ալ արիւն թափեցաւ, ողբերգութիւններ պատահեցան, Հայերը դրացի երկիրները խոյս տըւին, Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց » :

Երախտապա՛րտ ենք պայ Գաֆըլը, այս վերջին խոստովանութեան համար .

— «Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց » :

Մնացեալը կը կարդաք յաջորդով :

Միջանկեալ, յօդուածագիրը անուղղակի կ'արդարացնէ ապրիլ 24ի դրդիչ քաղութիւնը :

— « Վերջերս կարգ մը հայկական վարժարաններու մէջ թուրք ազգին դէմ թշնամական զգացումներ հրահրել ջանացողներ կան եղեր » :

Վերջաբա՞նը,— «Անխելք Հայերուն Աստուած խելք տայ » :

Չէ՞ք փորձուիր հարցնել պայ Գատիրճան Գաֆըլի .

— Եթէ «անխելք եւ խելացի Հայեր » կան մեր մէջ, իրենց ո՞ր խելացիներն էին որ կործանեցին Օսմ. կայսրութիւնը :

Այդ «խելացիներուն» եւ անոնց յաջորդներուն շնորհիւ չէ՞ր որ Վիէննայի դռներէն, Կովկասէն, Արիմ Թերակղզիէն, Միջագետքէն, Արաբիոյ եւ Ափրիկէի անծայրածիր տարածութիւններէն իջան այսօրուան Անատոլուի խորերը :

Ուրեմն «անխելքներ» էին Յոյնը, Ռումանացին, Սերպը, Պուլկարը, Ալպանացին, Արաբը եւ ուրիշներ երբ դուրս կը վտացնէին ... յանուն ազատութեան [illegible] Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԿՌՈՒԻՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան Հնդկաչինի մէջ :

Գչ. օր Լաոսի Սամ Նէօ քաղաքին պահակազօրքը, իր նահանջի ճամբուն վրայ ընդհարեցաւ ըմբոստ զօրամասերու, որոնք մեծ ուժ մը կը ներկայացնեն : Ֆրանսական օդանաւեր կը պաշտպանեն նահանջի գիծը, ռմբակոծելով պահակազօրքին ձգած զինամթերքի եւ պաշարի պահեստները : Ֆրանսական հրամանատարութիւնը գաղտնի կը պահէ պահակազօրքին հետեւած ճամբան, ինչպէս եւ երթալիք տեղը : Այդ շրջանը շատ քիչ ուտելիք ունի, եթէ չհաշուենք շրջակայ գետերու ձուկը : Հրամանատարութիւնը միեւնոյն ատեն գործողութեան մը ձեռնարկած է, Հանոյի հարաւակողմը : Իւրաքանչիւր յառաջխաղացութեան ատեն, ըմբոստները կը փորձեն առաւելագոյն վնասը պատճառել Կարմիր գետի շրջանին մէջ :

Միջազգային իրաւագիտական խնդիր մը ծագած է, այս արշաւանքին առթիւ : Լաոս անկախ պետութիւն ըլլալով, ստիպուած է պատերազմիլ հակառակ իր կամքին, դիմադրելու համար նախայարձակին : Միւս կողմէ, այս երկիրը անդամ չէ Ազգաժողովին . հետեւաբար Ֆրանսայի կ'իյնայ դիմել Ապահովութեան Խորհուրդին : Եւ վերջապէս, քաղաքական թէ ռազմական տեսակէտով, խնդիր է թէ ըմբոստները ի՞նչ նպատակներ կը հետապնդեն :

× Ֆրանսական հրամանատարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, ամրացեալ դիրքեր կառուցանելու համար Հանոյի հարաւային արեւմտեան շրջանին մէջ, 1160 մեթր բարձրութեամբ լեռնադաշտի մը վրայ, որ մեծ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ ռազմագիտական տեսակէտով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Երէկ նիստ գումարեց Նախարարական խորհուրդը, Էլիզէի պալատին մէջ, քննելու համար բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ :

Կ'ըսուի թէ վարչապետը մասնաւոր լիազօրութիւններ պիտի խնդրէ Ազգ. Ժողովէն, 200 միլիառ Ֆրանք ճարելու համար : Նախ պիտի քննուի ընդհանուր կացութիւնը՝ տնտեսական թէ ելմտական տեսակէտով : Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ պետական գանձին վիճակը : Ինչպէս գրած ենք արդէն, կառավարութիւնը պիտի չկրնայ վերադարձնել Պանք տը Ֆրանսի առած 80 միլիառը, եւ պիտի խնդրէ նորոգել զայն : Եւ որպէսզի յաջողի, 15-20 միլիառ Ֆրանքի գումար մը պիտի վճարէ տուրքերու եկամուտէն :

Օրակարգին վրայ կը գտնուին նաեւ, սահմանադրութեան վերաքննութեան եւ վարչական բարենորոգման խնդիրները, որոնք նոյնքան ծանր են :

× Քաղաքապետական ընտրութեանց պայքարը յառաջ կը տարուի բացառիկ սաստկութեամբ : Միջադէպեր ալ պակաս չեն : Գչ. օր ապտակներ փոխանակուեցան Պոռտոյի մէջ, երբ նախկին քաղաքապետը, Պ. Ատրիէն Մարքէ, որ ընտրելի չէ, ցանկ մը ներկայացուց : Ցանկին գլուխը կը գտնուէր Պ. Փոլ Էսթէպ, Փէթէնի նախկին դիւանապետը : Ընդհանուր աղմուկին մէջ կարելի չէր լսել բանախօսները : Երբ հակաճառութեան համար բեմ կը բարձրանար Թեկնածու մը, Տօքթ. Սեյնա, իր պաշտօնակիցը եւ հակառակորդը, Էսթէպ, դիմացը ելլելով ապտակեց : Քիչ վերջ ինքն ալ ապտակ մը կերաւ :

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Գչ. օր բաւական ծանր խռովութիւններ ծագեցան Իրանի մայրաքաղաքին մէջ : Զինուորները միջամտեցին սուիններով, ցրուելու համար համայնավար ցուցարարները, կարգ մը փողոցներու մէջ : Ցուցարարներէն մէկ սպաննուեցաւ, 26 հոգի վիրաւորուեցան : Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց առ նուազն 60 հոգի, Թուտէի անդամներէն, որոնք ցոյցը սարքած էին Շահին դէմ :

Մինչ Շահին եւ Տոքթ. Մոսատեղի կուսակիցները կը կռուէին, միայն 68 երեսփոխաններ կը գտնուէին Մեճլիսին մէջ, ուր պիտի քննուէր կառավարութեան ծրագիրը, վեհապետին իրաւասութիւնները կրճատելու համար : Օրինական մեծամասնութիւնը 69 է . որով նիստը յետաձգուեցաւ Եչ. օրուան (այսօր) :

Կրօնապետը, Էյաթոլլահ Քաշանի, որ Մեճլիսին նախագահն է, նամակ մը ուղղեց վարչապետին, ազդարարելով թէ անձնապէս պատասխանատու պիտի համարուի երեսփոխաններու կեանքին եւ ապահովութեան համար : Կարգ մը երեսփոխաններ կը վախնան մահափորձէ :

Տոքթ. Մոսատեղ յայտարարեց թէ տրամադիր չէ ներկայ ըլլալու Մեճլիսի մէկ նիստին, միմիայն պատեհութիւն ընծայելու համար ընդդիմադիր երեսփոխաններուն որ ճառեր խօսին կառավարութեան դէմ եւ ուշացնեն իր ծրագրին վաւերացումը՝ Շահին իրաւասութեանց կրճատման մասին :

Ընդդիմադիր երեսփոխանները ժողով գումարեցին Քաշանիի բնակարանին մէջ, բողոքելու համար Տոքթ. Մոսատեղի դէմ, որ կը մեղադրուի թէ իր օրինական իրաւասութիւններէն անդին անցած է :

Ցոյցերը բացարձակապէս արգիլուած են Թեհրանի պարէտին կողմէ, եւ ստուարաթիւ ոստիկաններ եւ զինուորներ համախմբուած էին խորհրդարանին շրջակաները : Եւ սակայն Շահին եւ վարչապետին կուսակիցները աղմկալի ցոյցեր կատարեցին : Ոստիկանութիւնը բիրեր եւ արտասուաբեր կազ գործածեց, զանոնք ցրուելու համար :

Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Սուրէյա Թագուհիին երկու զարմիկները ձերբակալուած են երկու սպաներու հետ, իբրեւ մեղսակից Պախթիարիներու ապստամբութեան : Անցեալ փետրուարին այս վերջինները ընդհարեցան կառավարական զօրքին հետ որ ղրկուած էր գիւղացիները պաշտպանելու համար կարգ մը ցեղապետներու հարստահարութեանց դէմ : (Թագուհին պախթիարի ցեղապետի մը աղջիկն է) :

× Թեհրանի ցոյցերուն ատեն Թուտէի կուսակից խմբակներ ճառեր կը խօսէին, բողոքելով Շահին միջամտութեան եւ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ : Հրասայլ մը եւ քանի մը կառք լեցուն զինուորներ կը պաշտպանէին Տոքթ. Մոսատեղի բնակարանը, որ միայն քանի մը քայլ հեռու է պալատէն :

Ընդդիմադիր երեսփոխանները զեկոյց մը հրատարակեցին, որով կ'ամբաստանեն վարչապետը թէ դիկտատուրա հաստատած է եւ կը փորձէ «դէպի արիւնահեղութիւն առաջնորդել երկիրը » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԵՐԱՆԻ՜ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ

Այո, երանի՜ անոնց որ չեն գիտեր թէ ի՛նչպէս կը խմբագրուի, կը շարուի եւ կը տպուի հայերէն թերթ մը :

Օր մը յանկարծ կը պատկերացնեմ Փարիզի հայկական տպարաններուն վիճակը :

Մինչ-այդ, քանի մը տեսարաններ :

Ըսի թէ առաջնակարգ տողաշար մեքենայ մը ունէր Տէր Յակոբեան տպարանը, երբ *Յառաջը* հոն փոխադրուեցաւ (1932) :

Ինչպէս ամէն բան, այս մեքենան ալ հետզհետէ կը մաշէր : Եւ խանգարումները յաճախադէպ կը դառնային : Մասնաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին :

Միշտ ալ կարելի կ'ըլլար նորոգել : Այնպէս որ, մէկ օր առանց թերթի չմնացինք :

Կացութիւնը կը ծանրանար, երբ տառերն ալ կը մաշէին : Աւելի ճիշդ՝ կը խառնէին :

Այն ատեն, տողաշար բանուորին թեւերը կը կոտրէին :

Օր կ'ըլլար որ կէս ժամուան գործը մէկ ժամ եւ աւելի կը տեւէր :

Կատարեալ խաչելութիւն՝ մինչեւ նոր տառերու ժամանումը (մայր, կաղապար) :

Կացութիւնը յաճախ «կրիտիկական» կը դառնար : Երբեմն ալ զաւարճալի :

— Երեք հատ «*Ա*» մնացած է . (փոխան քանի) . խնդրեմ այնպիսի բառեր գործածէ ուր «*ա*»երը պակաս ըլլան :

Եւ խմբագիրը կը ստիպուէր սրտնեղ ոչ միայն գրելիքը, այլեւ մտածել «ա»երու կրճատման մասին :

Ամէնքդ ալ գիտէք որ «*ա*»երը ոչ միայն շատ են մեր լեզուին մէջ, այլեւ լայն տեղ կը բռնեն :

Համբեցէք, — *Խաղաղութիւն, քաղաքականութիւն, քաղաքապետական, ազդարարութիւն, յայտարարութիւն, յառաջխաղացութիւն* եւն. :

Ուրիշ օր մը, «*Թ*»ն կը պակսէր .

— Կրնա՞նք «շըթուն»ին «*Թ*»ն «*տ*»ի վերածել :

Կամ «*Ո*»երուն տեղ կը շարէին «*օ*» :

Կամաց կամաց ամբողջ բառեր կը դառնային անճանաչելի :

Առտու մըն ալ ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱՒ Մոսկուայի բժիշկներէն Ա. Ռուզաքով, որ Սթալինի դիագնոզութիւնը կատարած էր :

ՇՈՒԷՏԻ նաւապետները որոշեցին չհանդիպիլ Թուրքիոյ նաւահանգիստները, եթէ ազատ չարձակուի իրենց պաշտօնակիցը՝ Օսկար Լարենցօն, որ բանտարկուած է, իբրեւ պատասխանատու թրքական սուզանաւի մը խորտակման :

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 500 ՀՈԳԻ ձերբակալուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, չարաշահութեան ամբաստանութեամբ : Այն առեւտրականները որ չեն յարգեր կառավարութեան նշանակած առաւելագոյն գիները, 90 օր բանտարկութեան եւ 100.000 փեսօ տուգանքի կը դատապարտուին :

ՀԱՐԱՒ. ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին այսօր, ցեղային խտրութեան սկզբունքով : Պիտի մասնակցին 1.500.000 քաղաքացիներ : Կառավարութիւնը կ'ուզէ իրարմէ զատել սպիտակամորթները եւ սեւամորթները :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶՐՈՅՑ՝ ԾՆՈՂՔԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Նկատա՞ծ էք, որ մեզմէ շատերու զաւակները դառնացած են կեանքին դէմ․ յուսահատ, դժգոհ, կարծես ապրած ու ըմբռնած՝ կեանքի «ունայնութիւնը» ․․․։ Մինչդեռ, հազիւ տասնեւչորս — տասնեւհինգի դուռը հասած են, ու պէտք էր որ խանդավառութեամբ դիտէին ամէն բան, դիւրաբորբոք ու զգայուն ըլլային, չդժգոհէին ամէն բանէ, եւ ․․․

— Կանգ առ, սիրելի բարեկամ։ Ծնողներու եւ զաւակներու յարաբերութեանց մէջ, քիչ անգամ այսքան փափուկ հարցի մը կը մօտենանք մենք, մեծերս, որ, իբր թէ, մեր զաւակները վարելու, անոնց ստորճանական զարգացման վրայ հսկելու նուիրական պարտականութիւնը ունինք ․․․ Ինչ որ կ'ուզես խնդրոյ առարկայ դարձնել յաճախ կը խուսափի ուշադրութենէն նոյնիսկ անոնց ,որոնք․․․ մանկավարժական վկայականներ ունին, ու կը կարծեն ապահոված ըլլալ իրենց զաւակներուն մանկութեան եւ պատանութեան շրջաններու անամպ երջանկութիւնը։ Ուղիղ է այն նկատումդ, որ մեզմէ շատերու զաւակները կանխահասօրէն դառնացած են կեանքէն․ սակայն, ճիշդ չէ այն ենթադրութիւնդ, թէ անխտիր, տասնեւչորսէն —տասնեւվեց տարու մեր աղջիկներն ու մանչերը, պէտք է վարդագոյն տեսնեն ամէն ինչ, խանդավառութեան աղբիւր պէտք է նկատեն կեանքը, հոգ ու ցաւ պէտք չէ ունենան, ու ժպիտ եւ ճառագայթ սփռեն իրենց շուրջ։ Թոյլ տուր՝ որ հարցը խնդրոյ առարկայ դարձնենք մըտերմօրէն, որովհետեւ քիչ չէ թիւը այն ծնողներուն ,որոնք նոյն մտահոգութեան մատնուած են, ի տես իրենց զաւակներու անժամանակ տխրութեան, հիասթափութեան, դառնութեան կամ դժգոհանքին ։

Աղջիկներու համար՝ տասնեւերկու, իսկ մանչերու համար տասներեք տասնեւչորսէն սկսեալ, — Նկատի չունիմ բացառիկ կամ կանխահաս զաւակները — կեանքի ամէնէն փափուկ շրջանը կը սկսի։ Ծնող ես ,ու պէտք է գիտնաս՝ թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ ։

Դժբախտաբար, մեծերը կը մոռնան յաճախ, որ ,այս տարիքէն սկսեալ, փոքրերը պէտք ունին լուրջ ու գուրգուրոտ ուշադրութեան։ Մեր այս տարիքի զաւակներու Ֆիզիքական թէ հոգեկան կեանքը, փափկօրէն ու քնքշութեամբ պիտի պահենք մեր ակնարկին ու հետաքրքրութեան տակ։ Իրենք, մեր զաւակները, պիտի չզգան որ մեր հսկողութեան տակ են ,— սակայն մենք, մեր սիրազեղ ու գուրգուրոտ ուշադրութիւնը պիտի պահենք սեւեռած՝ իրենց ամէն մէկ շարժումին, իրենց ամէն մէկ ձգտումին ու հակամիտութեան, իրենց ամէն մէկ երազի ու խանդավառութեան վրայ ։ Այս տարիքին է, որ անոնց անհատականութեան հիմնական գիծերը կը կազմուին։ Երազի տարիքն է մանաւանդ , — կեանքէն միայն բարիք, գեղեցկութիւն, խանդ ու անկեղծութիւն սպասելու եւ յուսալու տարիքը։ Այս տարիքին է, որ անոնց ճաշակին, աչքերուն ու բաղձանքներուն շրջագիծը ձեւ կ'առնէ։ Դիտելով պիտի չգոհանան անոնք․ պիտի ուզեն զգալ ու դատել գիտակցօրէն, որոնելով պատճառները, ու խորացնելով՝ ինչ որ հաճելի կը թուի իրենց։ Հետեւաբար, կենսական նշանակութիւն պիտի ունենայ մեր կողմէ ամէն միջամտութիւն՝ իրենց կեանքին մէջ, մեր կողմէ ամէն վերաբերում՝ իրենց այս կամ այն քայլին, իրենց այս կամ այն հակամիտութեան հանդէպ ։

Եթէ մանկութենէ պատանեկութիւն երկարող տարը — տասներեք տարիներու ընթացքին տրուած է տնային անհրաժեշտ դաստիարակութիւնը, վտանգները կը նըւազին ընդհանրապէս․ տղան կամ աղջիկը շուտ կը գտնեն իրենց ճամբան։ Սակայն, մեր մէջ, չափազանց քիչ է թիւը այն ծընողներուն , որոնք անհրաժեշտ բծախնդրութեամբ կրցած են դաստիարակել իրենց զաւակներու բնազդը։ Մեծամասնութիւնը անոնց, պատահականութեան յանձնուած է մեր կեանքի ճակատագրական բերումովը։ Մեր ծնողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը, հազիւ կրցած է հարցին հետամտիլ։ Մեղադրելի չեն մեր հայրերն ու մայրերը, եթէ մեր հասարակական կեանքի պայմանները միմիայն Ֆիզիքական ապահովութեան մտածումով կամ մտահոգութեամբ ապրելու հեւքը տուած են անոնց։ Սակայն, ինչպէս ըսինք, այսօր , համեմատաբար աւելի տանելիպայմաններու մէջ կը թաւալի մեր կեանքը , ու , մանաւորաբար օտար միջավայրերու մէջ, պէտք է գիտնանք նաեւ մեր բարոյական պարտաւորութիւնները։ Պէտք է գիտնանք առաջնորդել մեր զաւակները , իրենց պատանեկութենէն երիտասարդութիւն ամէնէն փափուկ շրջանին ։

Եթէ կը տեսնես, որ մեզմէ շատերու զաւակները դառնացած են կեանքէն, յուսահատ են ու դժգոհ, «կարծես ըմբռնած ըլլային կեանքի ունայնութիւնը » , ապա ուրեմն՝ պէտք է անդրադառնաս, դուն թէ բան մը կը կաղայ․․․։ Բեկում մը առեղծուած է ձեր զաւկի հոգիին մէջ, որովհետեւ զայն դաստիարակելու ձեր եղանակները չեն համապատասխանած անոր անձնական, ընտանեկան եւ ընկերային միջավայրին։ Վիրաւորած էք իր արժանապատւութիւնը, եւ կամ, միշտ չափազանցուցած էք․․․ Մինչդեռ , անհրաժեշտ էր, որ յարգելով հանդերձ իր արժանապատւութիւնը, սիրոյ եւ յարգանքի փոխադարձ պարտաւորութիւններով բերէիք զինք մինչեւ տասնեւչորս տարիքը , երազները քաջալերէիք, առանց ցնորամտութեան մղելու զինք․ իր անկեղծութիւնը հրահրէիք, զգացնելով փափկօրէն , որ աշխարհի մէջ կայ նաեւ կեղծիքի թագաւորութիւն մը, գոհացում տայիք իր պահանջներուն, բայց զգացնէիք նաեւ որ զրկանք վերապահուած է մեզի ․․․

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՄԵՂԱՅԱԳԻՐ...

ԽՄԲ․— Ժամանակին մանրամասնօրէն պարզած էինք խումբ մը հայ պատմագիրներու դէմ եղած մեղադրանքները՝ Երեւանի մէջ ։

Այդ ամբաստանեալներէն պրոֆ․ Մ․ Ներսիսեան հետեւեալ մեղայագիրը հրատարակած է «Սովետ․ Հայաստան» օրաթերթին մէջ (13 Յունուար, 1953)․—

Այն քննադատութիւնը, որին ենթարկուեցին իմ եւ մի շարք պատմաբանների ու գրականագէտների առանձին աշխատութիւնները, ձեր եւ «Կոմունիստ»թերթի սոյն թ․ Յունուարի 9ի համարներում միանգամայն ճիշդ են ։

« Անդրկովկասի նարոդնիկական կազմակերպութիւնները 1870 – 1880 թ․ թ․» իմ գրքում (հրատարակուած 1940 թ․) եւ « Հայ ազգային – ազատագրական շարժումը 1850 - 1880 թ․ թ․» իմ չհրատարակուած դիսերտացիոն աշխատութեան մէջ (գրուած 1943 – 45 թ․ թ․) ես իրօք մեթոդոլոգիական ու քաղաքական բնոյթ կրող լուրջ սխալներ եմ թոյլ տուել ։

Հայ ժողովրդի 19րդ դարի պատմութեան բնագաւառում ես որոշ տուրք եմ տուել միասնական հոսանքի բուրժուական նացիոնալիստական թէորիայի հակագիտական եւ քաղաքականապէս վնասակար կոնցեպցիաններին ։

Հայ ժողովրդի հասարակական քաղաքական հոսանքների եւ ազգային ազատագրական շարժման գնահատման հարցում ես չեմ կարողացել լիովին յաղթահարել հայ բուրժուական պատմագրութեան տրադիցիաները ։

Ես բաւականաչափ խորապէս չեմ բացայայտել հայ ազգային ազատագրական շարժման սոցիալ – դասակարգային հիմքերը ,որ ես իմ առանձին աշխատութիւններում մեկնաբանում եմ որպէս ժողովրդա - դեմոկրատական շարժում, մինչ դեռ նա իր խնդիրներով եւ բնոյթով բուրժուական է եղել։

Փոխանակ վճռաբար ու հետեւողականօրէն մերկացնելու եւ ցոյց տալու Պատկանեանի ու Րաֆֆու բուրժուական նացիոնալիզմի ռէակցիոն էութիւնը, ես նըրանց պատկերել եմ որպէս պրոգրեսիւ դեմոկրատներ։

Ես սխալ գնահատական եմ տուել նաեւ մի շարք բուրժուական նացիոնալիստական խմբակներին եւ նրանց գործերին։

«Սովետական Հայաստան »ը եւ « Կոմունիստ»ը ճիշտ են նշում նաեւ այն հանգամանքը․ որ Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների ակադեմիայում վերջերս տեղի ունեցած դիսկուսիայի ժամանակ ԵՍ ոչ ճիշտ, խիստ սխալ դիրք եմ բռնել ։

Հանդէս գալով « ազգային - ազատագրական շարժումը եւ հասարակական – քաղաքական հոսանքները Հայաստանում 19րդ դարի երկրորդ կէսերին» զեկուցումով, ես լիակատար հնարաւորութիւն ունէի վճռաբար ընդունելու իմ սխալները ։

Սակայն ես այդ չեմ արել։ Իմ զեկուցումը ինքնաքննադատական չէր ։

Ես խիստ եւ ծաւալուն քննադատութեան չենթարկեցի Լէօյի, Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ ուրիշ պատմաբանների ու գրականագէտների հակագիտական ,բուրժուական –նացիոնալիստական կոնցեպցիաները , մարդիկ որոնք կոպիտ սխալներ են թոյլ տուել հայ ժողովրդի եւ հայ գրականութեան պատմութեան հարցերում։

Բազմակողմանիօրէն խորհելով իմ սխալների վրայ եւ գիտակցելով դրանք , ես անհրաժեշտ եմ համարում յայտարարել, որ «Սովետական Հայաստան » եւ « Կոմունիստ » թերթերի առողջ, սկզբունքային քննադատութիւնից ես դասեր կը վերցնեմ եւ ամէն ջանք կը գործադրեմ , որպէսզի ինքնաքննադատութեան միջոցով ուղղեմ եւ յաղթահարեմ իմ թոյլ տուած սխալները ։

Իմ, որպէս գիտական աշխատող պատմաբանի պարտքն ու պարտականութիւնն է՝ Մարքսիզմ –Լենինիզմի ուսմունքի հիման վրայ, ընկեր Ստալինի նոր հանճարեղ աշխատութիւնների հիման վրայ, Սովետական Միութեան կոմունիստական պարտիայի 19րդ Համագումարի եւ Հայաստանի Կոմպարտիայի 16րդ Համագումարի որոշումների լոյսով, վերակառուցել իմ գիտական աշխատանքը եւ վճռաբար պայքար մղել բուրժուական – նացիոնալիստական իդէոլոգիայի ամէն տեսակ դրսեւորումների եւ ռեցիդիւների դէմ ։

ՊՐՈՖ․ Մ․ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

ԳՈՂԸ անարգել զբաղած է աւարառութեամբ Պ․ Ամբակումի տունին մէջ ։

ԱՄԲԱԿՈՒՄ․— Ձեռքերդ վեր, եթէ ոչ կը կրակեմ ։

ԳՈՂԸ․— Բայց գիտցէք որ կրնամ ձեզի դէմ դատ բանալ, քանի որ անզէն մէկուն վրայ զէնքով կը յարձակիք ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

Ու այս բոլոր մտածումներով առաջնորդուած՝ Օհանեան, իր մօրը խուլ ընդդիմութեանը հակառակ, Զարուկը ուզելու ելեր էր օրին մէկը, անոր շըրջանաւարտ ըլլալէն վեց ամիս անցած չանցած ։

Այս բախտը, որովհետեւ իրօք բախտ մըն էր ասիկա, Աղբուրին քովը հաւաքուած կիներուն միաձայն կարծիքին նայելով, միայն Զարուկին աչքին չերեւաց սակայն․ իր գիտնական աղջիկի երազներէն ռամիկ զարթնում մըն էր ասիկա, ջուր կրող, լաթ լուացող աղջիկներուն սովորական ու գռեհիկ ամուսնութիւնը հողագործի մը հետ, անոր կոպիտ ու դժնդակ ապրուստին մշտնջենական մասնակցութիւնը, հերկելու, ցանելու, քաղելու սահմանուած գործունէութիւն մը՝ ցորենի, յարդի, աղբի կապուած երիտասարդութեան մը հետ, ահա բոլոր առուգութիւնը, որ այս ամուսնութիւնը իրեն կը խոստանար ։ Ու մարդ մը դէմը, որ իր ազուոր երիտասարդի բոլոր հրապոյրները կը կորսնցնէր գեղացիի անշնորհ հագուստներովը։

Զարուկ լաւագոյն սեպեց իր աղքատութեանը մէջ մնալ, քան թէ այս տղուն հետ կարգուիլ։ Ի զուր ազգականներ մէջ մտան ու աւագերէցը եկաւ զինքը խոստովանցնելու։ Բան մը օգուտ չըրաւ․ աղջիկը անդրդուելի մնաց իր որոշումին վրայ․ միջնորդելու եկող մարդիկ մէկիկ մէկիկ ելան գացին, ծեր հօրաքոյրը մնաց հոն, յամառելով Զարուկը համոզելու, գէթ անոր մերժումին պատճառը հասկնալու համար ։

— Աղջիկս, ինչո՞ւ չես ուզեր Օհանեանը։

— Ես փոթուրլը մարդու հետ չեմ կարգուիր, պատասխանեց Զարուկ ։

Դ․

Իրօք փոթուր չունէր այն տղան, որուն հետ տարի մը վերջ Զարուկ ամուսնացաւ։ Պոլսէն եկեր ինկեր էր գիւղը ,չեմ գիտեր ինչ կերպով, ու ազգ․ վարժարանին մէջ անօրէն – դասատուի պաշտօն մը կը վարէր քիչ ատենէ մը ի վեր ։

Զարուկին աչքին՝ գիտութեան, ազնուութեան ու ճաշակի ներկայացուցիչն էր այդ ազազուն ու վտիտ երիտասարդը , որ պարծուկ աքաղաղի ու դէմքին զիջողութիւն չընող մարդու մը ձեւերը ունէր գեղացիներուն մէջ ։

Հինգ հարիւր ղուրուշ էր ամսականը , որ գեղ տեղերու մէջ մեծ բան մըն է հարկաւ ,եւ որ, ամէն պարագայի մէջ, իր ընչին արժանիքէն շատ աւելի էր ։

Իր կիսկատար, ամէն կերպով թերի ուսումը՝ կատարեալ իմաստակ մը, մեր ողջէտ ուսուցիչներուն ճշմարիտ տիպարը ըրած էր զինք ։

Աւելցուր ասոր վրայ պահանջկոտ մեծամտութիւն մը, ոչ մէկ բան քիթին չտանող մարդու բնաւորութիւնը, ահա Զարուկին ընտրած ամուսինը, մայրաքաղաքէն եկած մէկը, որ օր մը զինքը հոն տանելու ամէն երաշխաւորութիւնները կ'ընծայէր ։

Արդարեւ, այս էր իրենց խօսակցութեանց մէջ յաճախող յանկերգը ։

— Երբ որ Պոլիս երթանք ․․․

Անկեղծ էր այս մարդը, երբ որ Զարուկին հետ մայրաքաղաք դառնալու ծրագիրը, գուցէ հազարերորդ անգամը ըլլալով, կը պարզէր անոր շլացած աչքին առջեւ։ Քանի քանի անգամ Պոլիսը նկարագրեր, բացատրեր էր։

Քանի մը տարի այս գեղին մէջ կենալէ ետքը, Պոլսոյ կարօտը ու անձուկը կը զօրանար այս դասատուի հոգիին մէջ ու գեղին միօրինակ ու ընդարմացուցիչ կեանքովը ապրելու տեղ, մայրաքաղաքին մէջ անօթի տանջուիլը կը նախընտրէր ։

Երբեմն իր երիտասարդ կնոջ կը նկարագրէր Վոսփորը, իր օձապտոյտ դալարումներով, երկու ափին բարձրացող ապարանքներու շքեղութեանը մէջ․ ու կը պարծենար ասով, իբրեւ թէ իրը ըլլային այդ բոլորը։ Ու ասանկով, այր ու կին կը համաձայնէին , մոռնալով չնչին ամսականէ մը ձեւացած ապրուստի մը բոլոր զրկանքները, միամիտ վստահութեամբ մը հաւատալով, որ Պոլիս ոտք կոխելնուն՝ իսկոյն ձեռքէ ձեռք պիտի քաշէին այս ուսուցիչը , ամսականները պիտի թափէին չորս դին, ըղձացուած հանգիստը բերելով իրենց ։

Ու առժամանակեայ կայանքի մը համոզումով այս գեղին մէջ կեցեր էին , դիմումներ ընելով Պոլիս, հոն գործ ու պաշտօն ձեռք ձգելու համար․ ոչ ոք պատասխան կուտար իրենց, մանկավարժական տաղանդնուն կոչում կ'ընէր․ սկիզբները այս դժուարութիւնները չյուսեցին անոնց երիտասարդի յուսալի կորովը փըճացնելու ,նոր նամակներ գրեցին գեղէն, ծանօթներու դիմումներ ըրին շարունակ ։

Զարուկ, տարի մը չանցած, իր առջինեկը ունեցաւ․ յետոյ երկրորդ մը․ եւ հիմա, միշտ շնորհալի կին, տնական սպասաւորութեան տաժանքովը կը պաշարուէր հետզհետէ ։ Իր ոսկեզօծ երազները , խուսափող տարիներու պէս, մօտ՝ բայց միշտ անմատչելի կը մնային ։

(3) ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

★

Կիրակի ցերեկ աւելի քան 150 հոգի հաւաքուած էին Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, ուր սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ նախկին տեսուչ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեանի, որուն յոբելեանը տօնուեցաւ երկու շաբաթ առաջ ։

Նախ կարդացուեցան քանի մը օրինակներ այն հարիւրաւոր նամակներէն զոր ստացած է Հ. Սահակ։ Միջանկեալ յիշենք Հ. Ներսէս Ակինեանի (Վիէննա), Հ. Բ. Ը. Մ. կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղին եւն. նամակները ։ Սեղանապետութիւնը յանձնուած էր Գ. Արըշեանի, որ առաջին խօսքը տուաւ վարժարանին տնօրէն Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեանի։ Վարդապետը շնորհաւորելով օրուան յոբելեարը, շեշտեց թէ «կեանքի մէջ մէկ բան կայ որ չի մաշիր — գաղափարականը։ Հայր Սահակը եղած է իսկապէս գաղափարականին ծառան, ծառան գեղեցկութեան եւ ճշմարտութեան, նախ Պոլիս, ապա Վենետիկ եւ վերջապէս Փարիզ։ Մաղթենք որ Հ. Սահակին արեւը ըլլայ միշտ պայծառ, որպէսզի գրաւէ այն երիտասարդութիւնը որ կ'ուզէ ծառայել ազգին» ։

Մամուլի ներկայացուցիչներէն «Այսօր»ի խմբագիրը, Գ. Ց. Գօզոսեան ողջունեց մասնաւորապէս Հ. Սահակը իբրեւ մամուլի աշխատակից մը «Բազմավէպ»էն մինչեւ արտասահմանի թերթերը եւ մաղթեց որ իր «գրիչը եւ խօսքը միշտ դալար մնան» ։

Ընկեր Յովիկ Եղիազարեան իր լաւագոյն ճառերէն մին խօսեցաւ յանուն «Յառաջ»ի խմբագրութեան։ «Միտքը աւելի հզօր է քան ուժը։ Այս տեսած ենք միշտ մեր պատմութեան մէջ, երբ հայ միտքը յաղթած է ուժին։ Այսօր կը մեծարենք հայ մտքի տաղանդաւոր մշակներէն մին՝ յարգելի յոբելեարը։ 1715ին Վենետիկ լոյսի եւ յոյսի քաղաք, 1926ին Պէյրութ՝ լոյսի եւ յոյսի քաղաք, (Հայ Ճեմարան), նոյնպէս եւ նոյն թուականին Սեւրը կը դառնար երկրորդ անգամ ըլլալով լոյսի եւ յոյսի քաղաք։ Եւ այդ լոյսը կարելի չէ որ մարի։ Դուք, Հ. Սահակ այդ ճրագը վառ պահեցիք։ Դուք չուզեցիք մնալ միայն Աստուծոյ ծառան, այլ նաեւ ծառան հայ մշակոյթի, հայ պատմութեան, հայ ժողովուրդին։ Հայ երիտասարդութիւնը երախտապարտ է ձեզի եւ շնորհիւ ձեզի գալիք սերունդներուն պիտի փոխանցէ ձեզմէ ստացած հայրենասիրութիւնը եւ ազգային դաստիարակութիւնը ։ Յանուն «Յառաջ»ի եւ իր աշխատակիցներուն, ձեր ընկեր աշխատակիցներուն կ'ըսեմ ապրիք, Հայր Սահակ»։

«Արաքս» պատանեկան թերթին կողմէ Գ. Նուպար Յովհաննէսեան յիշեց թէ ինք ալ իր համեստ ուժերով կը ջանայ պատանիներուն հայերէն սորվեցնել, ներշնչուած այն հայեցի դաստիարակութենէն զոր տարիներէ ի վեր կը քարոզէ Հայր Սահակը ։

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ խօսելով յանուն Կապոյտ Խաչի, վեր հանեց հայ կնոջ դերը պատմութեան մէջ։ Բարեգործականի կողմէ, Գ. Օննիկ Թաղէոսեան ողջունեց յոբելեարը իբրեւ տաղանդաւոր մշակ մը ազգին եւ պատմութեան։ Համազգային ընկերութեան կողմէ ընկեր Մ. Գարսամեան ողջունեց վաստակաւոր ուսուցիչը ։ Բժ. Տամլամեան իր ողջոյնին միացուց նաեւ Դպրոցասէրի յարգանքը ։ Բժ. Մելիք, քանի մը խօսք վերջ փորձեց կարդալ հատուած մը իր գրութիւններէն, բայց չկրցաւ շարունակել, իբրեւ հետեւանք տիրող ժխորին։ Նոյն պատճառով խօսելէ հրաժարեցաւ Գ. Ա. Զաքրեան ։ Խօսք առին նաեւ Գ. Տ. Զիթունի, Գ. Լեւոն Տօնիկեան որ յիշեց Հ. Սահակը իբրեւ հայրենակից եւ երգեց Տարօնի երգերէն մին։ Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Հայկ Զարուանդեան ։

Վերջապէս խօսքը տրուեցաւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, որ իր սրտագին շնորհաւորութիւնները յայտնելով յոբելեարին ըսաւ. — «Դուք ձեր զանազան առաքինութիւններով սիրելի եղած էք արդէն ոչ միայն հօր, այլեւ ամբողջ սերունդներու ։ 1933ին երբ ձեզ ճանչցայ ձեր պարզ մտերմութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց իմ վրայ։ Մաղթենք որ երբեք չպակսի Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ձայնը ի սպաս մեր ժողովուրդին եւ մեր նոր սերունդին»։

Միջանկեալ խօսք տրուեցաւ նաեւ քանի մը սեղանակիցներու, մինչեւ որ կարգը եկաւ յոբելեարին, որ շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած մեծարանքին, շեշտեց թէ ինչ որ ինք ըրած է պիտի ընէր ուեւէ Մխիթարեան, 250 տարիէ ի վեր ։ «Եթէ իրեն տրուէր նոր յիսուն տարիներ, նորէն պիտի նուիրէր հայ ժողովուրդին ։ Կը սիրեմ մեր ժողովուրդը, թէեւ յաճախ յանդիմանութիւններ կ'ուղղեմ։ Ճիշդ շատ սիրելուս համար է որ երբեմն կը սաստեմ, կ'ուզեմ որ մեր ժողովուրդը ըլլայ անթերի»։ Հ. Սահակը վերջացնելով մաղթեց որ հայ ժողովուրդին զաւակները բարգաւաճին, «պայմանաւ որ իրենց հարստութենէն բաժին հանեն իրենց եղբայրներուն, որդեգիրներ պահելով այս կրթական հաստատութեան մէջ»։

Հացկերոյթը փակուեցաւ յոտնկայս «Հայր Մեր»ով։ Ճաշի ընթացքին իրենց մասնակցութիւնը բերին, երգերով եւ արտասանութիւններով, Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան (երգեց Սաթեանէ, Ստեփանեանէ, Ալէմշահէ եւ Տուրեանէ), Օր. Մավեան, Տիկին Տապաղեան, փոքրիկն Արըշեան եւ ուրիշներ։ Դերասան Բագրատունի ուզեց կարդալ Մեծ Եղեռնին առթիւ գրած այլաբանական կտոր մը, որ դժբախտաբար կապ չունէր օրուան հաւաքոյթին հետ եւ լսելու տրամադրութիւն չտեսնելով քաշուեցաւ, վշտացած ...

Քանի մը տարրական դիտելիքներ, այս առթիւ։ Թիւրիմացութիւններ չստեղծելու համար, ըսեմ թէ այս կոչունքին առթիւ պարզուած կարգ մը անհամութիւններ բացառութիւն չեն կազմեր մեր կեանքին մէջ։ Յանցանքին մէկ մասը կը ծանրանայ կազմակերպիչներուն վրայ, թէեւ իրենց կարելին փորձած էին բարեկարգութեան համար ։

Յաւակնութիւն չունիմ դաս տալու. բայց մեր սովորութիւններուն մէջ կան բաներ զորս անտեսելը նոյնպէս յանցանք է։ Որքան գիտեմ, որեւէ հացկերոյթի ատեն սովորութիւն չէ ճառ խօսիլ աղանդերի պահուն։ Կը սպասեն գոնէ մինչեւ ... պանիրի պահը։ Յետոյ, պատշաճութիւնը կը պահանջէ աղմուկ չյարուցանել խօսելով ծառաներու եւն. հետ ։

Կիրակի օր, ինչպէս ուրիշ անգամներ մեր ժողովուրդը քանիցս յանդիմանուեցաւ իբրեւ «ոչ – կարգապահ»։ Ճիշդ է որ շատ աղմուկ կար եւ խօսողները չէին լսուեր։ Բայց եթէ ժողովուրդը կարգապահ չէ, նոյնիսկ աւելի կարգապահ ժողովուրդէ մը կարելի չէ պահանջել որ հինգ ժամ լուռ ու մունջ նստի եւ տասնըեօթը ճառ մտիկ ընէ։ Երբ հաւաքոյթ մը սարքուած է ի պատիւ ականաւոր դէմքի մը, քանի մը հոգի հանգամանօրէն կը խօսին 3—5 վայրկեան, մեծարելով յոբելեարը, եւ ո՛չ թէ ամէն մարդ իր ուզածը կ'ըսէ ։

Ուրիշ անհամութիւն մը,— լուսանկարելու պարագան, երբ մէկ սեղանէն միւսը կը տանէին Հ. Սահակը եւն.։

Ի՞նչ ըսենք տակաւին։ Հ. Սահակ ինքն ալ ազդուելով, դիտել տուաւ թէ պէտք է հայ մնանք, բայց օգտուինք եւրոպական կրթութենէ եւ ունենանք եւրոպական ձեւերը։ Իրականին մէջ, տարրական կենցաղագիտութիւնն է որ կը պակսի ։

Չեմ ուզեր ուեւէ մէկը վիրաւորել, այս տարրական դիտողութիւններով ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԻ

■

Լը Տօֆինէ Լիպէրէ իր ապրիլ 10ի թիւին մէջ կը գրէ թէ 1944 Օգոստ. 18ի ռմբակոծութենէն քանդուած հայկ. մատուռին տեղ նոր ոճով եկեղեցի մը կը կանգնի այսօր։ Թիրօլեան վերածեփումը գորշ գոյնով է եւ ճերմակ երիզներ կ'ընդգծեն սրակամարներով լայն որմածեփերը, որոնցմէ առատօրէն կը թափի լոյսը։ Փոքրիկ զանգակատուն մը՝ 15 մեթր բարձր եւ ծայրը խաչով մը, կը բանի ելեկտրականութեամբ ։

Արդէն տեղաւորած են, սակայն պաշտամունքի չի կանչեր ժողովուրդը, որովհետեւ եկեղեցին օծուած չէ տակաւին ։ Աշխատանքները պիտի վերջանան այս ամառ եւ բացումը պիտի կատարուի շքեղ արարողութեամբ։ Արդէն գրեցինք հիմնարկէքի արարողութեան մասին քահանային կողմէ։ Անկէ ի վեր հարիւր քառ. մեթրի վրայ բարձրացած է հաւատքի, յարատեւութեան եւ ազատութեան հրաշալի փոքրիկ շէնքը ։

Եկեղեցիին ճարտարապետն է Գ. Կառնիէ, որ գաւիթին վրայ մասնաւոր տեղ մը շինած է տիրացուներուն համար։ Միւս կողմը հայկական ոճով խորանն է, կամարով մը, 10·50 մեթր, կեղծ գերաններով որ զարդարուած է քանդակուած խաչով մը։ Ընդհանուր կանոնաւոր երեւոյթ մը ունի։ Զեղումը վարդազարդ գործն է Գ. Քօհէնի։ Բիւրեղեայ գեղեցիկ ջահ մը պիտի դրուի եւ գեղեցիկ ապակիներ պիտի զարդարեն բացուածքները։ Գետինը պիտի քարածեփուի ։

Վերաշինութեան յանձնախումբին տնօրէնն է Գապիկեան քահանան, որ շատ աշխատեցաւ պէտք եղած հիմնադրամը հաւաքելու համար։ Հաւաքած դրամը բաւարար չըլլալով, հանգանակութեամբ եւ նուէրներով պիտի լրացնեն պակասը ։ Յանձնախումբի անդամները նուիրումով լծուած են գործին։ Վերջերս Հայկական Միութեան նոր անդամները ներկայացան Տրոմի նախահանգապետին՝ Գ. Փ. Փրատիէին, եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան անոր հետ։ Անդամներն են, — Յակոբ Անտոնեան, նախագահ, Միքայէլ Ճէրանեան, Գեորգ Գապաքճեան (քարտուղար), Լեւոն Տէր Սարգիսեան, Մաքսուտեան, Անտոէ Սէմէրճեան, Յակոբ Ձէքէմեան։ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան կը ներկայացնէր զանոնք, իբրեւ տեսակ մը հիւպատոս ։ Իր մատուցած ծառայութեանց առ ի երախտագիտութիւն նշանակած են զայն պատուակալ նախագահ։ Գըտիկ արարողութեամբ մը տեղի ունեցաւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի այս նշանակումը, որուն ներկայ էին նաեւ Գ. Գ. Թէրզեան եւ Ալվալեան։ Տիկին Միքայէլեան խորապէս զգածուած այս շարժումէն, շնորհակալութիւն յայտնեց ։

Այսպէս բացի ուրիշ գործունէութենէ Հայկ. Միութիւնը իբրեւ համերաշխութեան ապացոյց պիտի մասնակցի լուսաւորչական այս փոքրիկ եկեղեցիին շինութեան։ Համայնք մը որ եկեղեցի կը շինէ, կենդանի կը պահէ իր աւանդութիւնը եւ հաւատքը ։ Լուսաւորչական եկեղեցին պիտի մնայ իբրեւ խորհրդանշան յոյսի, նաեւ ազատութեան, որովհետեւ ինչ որ կարելի է Ֆրանսայի մէջ, կարելի չէ յաճախ ուրիշ երկիրներու մէջ ։

ՖՐԱՆՍԻՍ ՄԱՐԹԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

■

ԼԻՈՆ.— Զատկի առթիւ Համաչարսանճագցիներու ընտանեկան խնջոյք հաւկիթախաղը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 6ին, Յոյներու սրահին մէջ, լեցուն բազմութեամբ։ Հայրենակիցներ եկած էին նաեւ Փոն տը Շէրիւիէն, Սէն Մօրիսէն, Վիէնէն եւ Կըրընոպլէն ։

Հանդէսին բացումը կատարեց հայրենակից Ա. Մարտիրոսեան, որ պարզեց օրուան տօնին նշանակութիւնը ։ Խօսք առին ծանօթ հայրենակիցներ։ Ապա սկսաւ գեղարուեստական բաժինը։ Երգեցիկներ, մեներգներ, արտասանութիւններ եւ արեւելեան պարեր իրարու կը յաջորդէին ։ Չարսանճագցիներու աւանդական պարը Ալահըրը – Կովանդ դաւաղաքարբատի երգով կ'ոգեւորէր մթնոլորտը։ Այս պարին ժողովուրդին հետ կը մասնակցէին նոր սերունդը եւ նոր հարսերը ։

Խօսք առին Միսաք Միրզէ եւ Զ. Գօշաճեան շեշտելով Հայրենակցականներու օգտակար դերը գաղութներու մէջ ։

Հայր. Միութեան կողմէ խօսեցաւ Տ. Զաքոյեան որ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ ներկայ հանդիսականներուն, բացատրեց Զատիկին նշանակութիւնը ։ Շնորհակալութիւն յայտնեց հիւրընկալ Ֆըրանսայի, եւ ծնողներուն թելադրեց որ հայ մեծցնեն իրենց զաւակները։ Հանդէսին նիւթական յաջողութիւնն ալ նոյնքան կարեւոր եղաւ որքան բարոյականը ։

Հանդիսական

Ա.— Անգործութենէ շատ կը նեղուիմ։
Բ.— Լողալ գիտե՞ս ։
Ա.— Ոչ ։
Բ.—Ուրեմն ինչո՞ւ ջուրը չես նետուիր։

★

Ա. ԳՈՐԾԱՒՈՐ.— Պեղումներու ատեն կայծքարէ դանակ մը գտայ. տնօրէնը ըսաւ որ տասը հազար տարուան հնութիւն ունի ։

Բ. ԳՈՐԾԱՒՈՐ.— Ես ալ ժամացոյց մը գտայ, նայինք ինչ պիտի ըսէ ....:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

Արցունքներուն ետեւէն կենսաւէտ հըրայրք մը կը ճառագայթէ, անմիջապէս կը կառչինք իր այդ զգացումին. կը հարցընենք իրեն թէ ի՞նչի պէտք ունին ճամբայ ելլելու համար։ Կը ծրարենք այնքան հագուստ եւ վերարկու որ կրնանք ու, ջղագրգռուած ցաւի եւ յոյսի հակասական զգացումներով, կը խօսինք իր որբերուն վրայ, իր չորս մատղաշ մանչերուն վրայ։

Կինը իր դողդոջուն եւ վարանոտ ձեռքերով կը կապէ ծրարները. շատ բան կը պակսին. իր պահանջներուն քով մեր տուածը ոչինչ է։ Աղէտի օրէն ի վեր անպատսպար եւ թափառական, խղճալի վիճակի հասեր. «Շալիկը կռնակնուս վրայ մաշեցաւ, բայց ո՞րին հոգն էր. շատերը կ'ըսէին, գացէք, առէք. Սթամպօլէն ղրկեր են... Կտրուած ճամբողներն ալ օրհնէ, տուողներ ալ — բայց մեր որոնք կրակներու մէջ էին... կը վառէին, կը վառէին, չէին հատներ... Թողէք կ'ըսէի, տեղս նստիմ, տէրտս լամ.... »։

Անմիջապէս կը դրաղինք իրենց ճամբորդութիւնով, կարգադրութիւններ կ'ընենք, կը խոստանանք հարկ եղածը հայթայթել։

« Որբերս տանիմ, հէլալ հողի վրայ ու հոգիս տամ... »

Ու իր այս բաղձանքովը կ'եռանդոտի, շարժում եւ կեանք կուգայ իր անդամալուծուած մարմինին մէջ։ Ու մինչ կը կարծենք թէ նոր յոյսեր եւ նոր տենչանքներ կը խանդավառեն զինքը, յանկարծ կը ձգէ ծրարները ու ձեռքի զգեստները. ու քարացած, թեւերը կողերն ի վար կախ կը մնայ անշարժ. երկու զոյգ արիւնոտ արտեւանունքներ կը քթթեն տենդագին արագութեամբ մը, ու, օրուան իրականութենէն բացակայած, միտքը մոլորած, կինը կը մնայ անշարժ։ Երբ անճրկած կը նայինք իրեն ու հարցումներով կ'ուզենք զինքը դըդել, անիկա կ'ըսէ ողբուկանային ձայնով մը.

— Դիակները կը տանէին, գետը կը նետէին, մերինները ո՞ւր մնացին։

ԶԱԳԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

յանուն ցեղային գերազանցութեան : Ցասը միլիոն ընիկներ բուռն պայքար կը մղեն այս խտրութեան դէմ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաք. Ցանձնա - խումբի Ֆրանսական պատուիրակը առաւ քալեց ,երբ Իրաքի ներկայացուցիչը, Աղ- տուլլահ Պաքր, խօսք առնելով ըսաւ .— «Թունուզ եւ Մարոք գերութեան մատնը - ւած են , անոնց կացութիւնը կը բարդա - ցնէ միջազգային յարաբերութիւնները : Ֆրանսան արժանի չէ կառավարելու զա - նոնք »:

ԵՐԿՈՒ ՁԻՆ. ՕԴԱՆԱՒԵՐ իրարու բա- խեցան Վիլլաքուպլէի մօտ, Քլամարի վե- րեւ, Մէօտոնի անտառին մէջ: Երեք հոգի մեռան: — Քլերմոն Ֆեռանի մօտ - քա - ղաքացիական ալ զոհ գնաց օդանաւային արկածի մը :

ԱՆԳԼԻՈՑ ելմտական նախարարը ներ - կայացուց նոր տարեշրջանի նախահաշիւը, որ հինգ առ հարիւր զեղչ մը կը նախա - տեսէ տուրքերու վրայ: Մուտքն է 4.368-000.000 սթերլին, այսինքն 71 միլիոն պակաս՝ անցեալ տարուան վրայ: Ծախ - քը՝ 4.955.000.000 սթերլին :

ՔՈՐԷԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԵԼԻ գերիներու (հիւանդ եւ վիրաւոր) առաջին կարաւանը նշանակուած վայրը կը սպասուի այսօր - վաղը :

32 ՀՈԳԻ ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուած են Զեխոսլովաքիոյ մէջ, 1952ին, քաղա- քական յանցանքներու համար, ինչպէս կը հաղորդուի պաշտօնապէս: Ուրիշ 26 ամ - բաստանեալներ դատապարտուած են ցմահ բանտարկութեան , իսկ 346 հո - գի՝ համագումար 3029 տարի բանտար - կութեան : Մահապարտները մեծ մասով նախկին համայնավար գործիչներ են, գրեթէ բոլորն ալ հրեայ : .

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ հրաժարեալ ընդհ. քարտուղարը, Թրըկվի Լի, կը թելադրէ չխաբուիլ Մոսկուայի հաշտարար խօս - քերէն եւ չթուլցնել Եւրոպայի վերազի - նումը :

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՄԱՍԻՆ հաւանութիւն յայտնեց նախագահ Այզընհաուըր : Մօ - տերս հրահանգներ պիտի ղրկէ դաշնակից հրամանատարին, առաջարկելով .— 1. Զուիցերիոյ յանձնել այն համայնավար գերիները որոնք չեն ուզեր իրենց հայրե - նիքը վերադառնալ: Այս առթիւ չէզոք գօտի մը պիտի հաստատուի հարաւ. Քո - րէայի մէջ: Զատումը պիտի տեւէ 2 ամիս:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՄԻՋԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր մաս - նաճիւղերու , խնջոյք պարահանդէսով : Կը տօնուի Վալանսի մէջ, Սալ տէ Ֆէթ, Ապրիլ 26ին, կիրակի ժամը 12էն կէս գի- շեր : Մանրամասնութիւնները յաջորդա- բար :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օրը» պիտի տօնուի Մայիս 2ին, շաբաթ իրիկուն: Քլիւպի մէջ: Ապահովել սեղան-ները, դիմելով Նոր Սերունդի անդամ - ներուն: Մանրամասնութիւնը յաջորդով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ապրիլ 1 — Ապրիլ 10

ԻՍԻ, Գալ .— 2200, ՄԱՐՍԷՅԼ, Պուճ.— Ջահ .— 2200, ԱՆԻԷՌ, Պօյ. — 2200 , ՎԻԹՐԻ, Վարդ .— 1100, ԼԻՈՆ, Սեփ .— 2200, ՔՈԼՈՄԲ, Ցիպ — 2500, ՓԱՐԻԶ, Ջահ .— 2200, ԱՆԻԷՌ, Պոյ .— 2200 , ԿՐԸՆՈԲԼԸ, Սպեն .— 2200, ՄԱՐՍԷՅԼ , Ջեր .— 1100, ՕՊՆԱ, Օհա .— 2200, ԼԱ ՍԻՈԹԱ, Տիլօ — 2500, ՓԱՐԻԶ, Փափ — 2500, Թոր. 2500, Ջաf. 2500, ՄԱՐՍԷՅԼ Ս. Պ .— 1100, ՎԻԼՖՐԱՆՇ, Հապ .— 1100, ՇԱԹՈՒ, Չին .— 2215, ՄԻՐԻՊԷԼ, Ղափլ. 2500, ՎԻՐՈՖԼԷՑ, Վ. Ս .— 2200, ՎԻԼ- ՏԱՎՐԵ, Ն. Զ. — 2200, ՇԱՒԻԼ, Ա. Գ. 2200, Փ.Փ .—2200, Ա.Ք .— 2200, ՀԻԷՌ, Գալ .— 2200, ՏԻԹՐՈՑԻԹ, Հայր. Բ .— 10 տոլար ՄԱՐՍԷՅԼ, Պոստ .— 2200, Սար. — 1800, ԼԻՈՆ, Ջազ — 2200, Պալ .— 2200, Ալբ .— 2200 :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերները:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բոլոր այն բաժանորդներէն եւ ընթերցողներէն որ ի- րենց վճարումները կ'ընեն ՄԵՐ ՋԷՔ ՓՕՍԹԱԼԻՆ վրայ (թիւ 1678-63) առժա- մապէս օգտագործել մեր նախկին հաս - ցէն՝

17 Rue Damesme, Paris (13)

Մինչեւ որ լրանան կարգ մը ձեւակերպու- թիւններ :

Մանրամասնութիւններ ղրկել մեր գրասենեակին վճարումները , նամակները եւ թերթերը ղրկել 32 ՌԻՒ ՏԸ ԹՐԷՎԻԶ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պի- տի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Ռէ- ժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լա- ֆայէթ: Դասախօս՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ : Նիւթը՝ « Ցուցանակն եւ նամակի սկզբ- տանի կազմութիւնը »:

ԱՊՐԻԼ 24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար - չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա- րանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քա- զա տ'Իթալիայի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝ Արմենիա երգչա - խումբին, Հ.Բ.Ը.Մ., Երիտ. Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Ար- ծիւ Մարզական Միութեան, Հ. Կ. Խաչի, Հայ Արիներու եւ արենուշներու Հայ Բժշկներու Միութեան, Համազգային Միութեան եւ բոլոր Հայր. Միութեանց :

ԳԼԽԱՒՈՐ ԲԱՆԱԽՕՍ ԾԱՆՕԹ ՈՒՍՈՒ- ՑԻՉ ԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿ ՖՐ. ՖԷՑՏԻ (հայե - րէն):

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի :

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին ,Օհանջանեան Ակումբին մէջ :

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Գ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգե - հանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ , մեր անհամար նահատակներուն համար :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան : Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գե- ղեցիկ սրահին մէջ: Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ եներգներ : Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի շարժանը- կարը: Մուտքը ազատ է :

★

Ցուրվիէրի Բլրաճիստ Տաճարին մէջ հայ նահատակներու համար

Հայածէս ձայնաւոր պատարագ եւ պաշտօն

Ապրիլ 19ին, առաւօտեան ժամը ճիշդ 10ին, Ցուրվիէրի Տիրամօր բլրանիստ գե- ղակերտ տաճարին մէջ, Ապրիլեան Նահա- տակներու եւ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար հայա - ծէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մա - տուցուի , որուն սիրով կը հրաւիրուի Լիո- նի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Վիէննայի պետական երա - ժշտանոցէն) :

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն - Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ: Ժան Վալլէ դաշնակով կ'ընկերանայ :

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն:

Ցայտագիր .— Կլուք, Շուպէրթ, Վէ - պէր, Մասընէ, Շամինատ, Շումանն, Պը - րահմս, Ռիմսքի - Քորսաքօֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սպենտիարեան, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան :

Տոմսերու համար դիմել .— Գ. Գ. Ժ. Ծառուկեան 10 ռիւ Ֆ. Կարնէն: Խ. Սո - ղոմոնեան 193 ռիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը.Մ.ի Տէսինի կեդրոնը :

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան

Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին: Ժողովը պի- տի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենա - կիցներուն ներկայացուցիչները :

Համագումարը պիտի զբաղի համերաշ- խութեան ճիգերու իմաստուն կեդրոնաց - ման, երախտագիտութեան աշխատանքի մի- ջոցներու ստեղծման, Վասպուրականի գիտական պատմութեան հրատարակու - թեան, հերոսամարտներու, շարժանկա - րին կատարելագործման, եւն. հրատապ հարցերով: Արդիւնք երկամեայ խորհր - դակցութեանց, կը հաւատանք որ այն համագումարը նոր շրջան մը պիտի բանայ Հայրենակցականներու նպատակակէտե - րուն համար :—Վարչութիւն Վասպ. Փա - րիզի Հայրենակցականի :

Տէր եւ Տիկին Սերոբ Աւետիսեան (Ֆը- րանսա), Գ. Կարպիս Աւետիսեան (Պէյ- րութ), Տէր եւ Տիկին Հապրաթ Միքայէլ- եան (Պաղտատ), եւ համայն ազգական - ներ սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ԿԻՒԼԻԽԶԱՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 29ին, Պէյրութի մէջ : Յուղարկաւորութիւնը տեղի ու - նեցաւ Ազգ. գերեզմանատան մատուռին մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուռնըվիլի, Առնու- վիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխը- տիր: Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին , Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողո- վի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ , ժամը 20.30ին, 101 Կուռ Լաֆայէթ Սաքսի սր- ճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավընիւ տը Սաքսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկեր- ներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրա - կարգ :

ՇԱՒԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամա - կոտրները միասին բերել :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կա - րեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր - ները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին , Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին ,կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժոն :

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ :

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր , սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտ- ներ, արենոյշներուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով : Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրան- սա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարա- պետ, Հալէպի մէջ ջմեռա ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40-45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives, Les Martegaux, Marseille.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 276.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9·)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P PARIS 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 17 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 17 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7044 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2455

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

★

Անցեալ Կիրակի Նիւ Եորքի մէջ զանազան հանդէսներ սարքուեցան Մ. Նահանգներու հայաշատ քաղաքներուն մէջ, տօնելու համար Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան քսանամեակը.

Մեր կուսակցութեան Ամերիկայի Նոր Սերունդն է այս Միութիւնը, աւելի քան երկու հազար գործօն անդամներով: Անոնց հաշուելու օժանդակները:

Առաջին կորիզը կազմուեցաւ 1933ին:

Շատ աւելի դժուար էր այս ձեռնարկը, քան առաջին Պատանեկան Միութեանց կազմութիւնը՝ Ֆրանսայի մէջ:

Մեր գաղութը երիտասարդ է տակաւին: Ամերիկեանը՝ եօթանասունը անց: Ուրեմն երկու - երեք սերունդ ոսկոր կապած:

Ետոյ, մեր գաղութը աւելի մօտ է Արեւելքի եւ առ հասարակ հայկական շրջաններու: Աւելի ամփոփ:

Եւ սակայն, կարելի եղաւ հետզհետէ հարթել ճամբան եւ բազմապատկել կորիզները, շնորհիւ յարատեւ ճիգերու:

Դաշնակցութիւնը երբ գործի մը կը ձեռնարկէ, կէս ճամբան մնալու միտք չունի:

Այսպէս է որ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց, Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւնը աճեցաւ, ուռճացաւ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, հանդիսանալով գործօն ուժ մը:

Կազմակերպութիւնը անգլերէն շաբաթաթերթ մըն ալ կը հրատարակէ տարիներէ ի վեր, նոյն բովանդակութեամբ:

Բազմաթիւ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ տուն - տեղ են եղած թերթին մէջ: Կը խմբագրեն եւ ազգային ոգի կ'արծարծեն: Միեւնոյն ատեն գրականութիւն կը մշակեն, արձակ թէ ոտանաւոր:

Թերթը ունի հայերէնի սիւնակ մըն ալ, նորահասները վարժեցնելու համար մայրենի լեզուին:

Հայոց պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ գրականութեան դասեր կը տրուին տեւականօրէն: Ցայտուն դէմքերու կեանքն ու գործը կը ներկայացուին, հատընտիր կտորներու թարգմանութեամբ:

Մէկ խօսքով շարժում եւ աշխատանք: Մտաւորէն մինչեւ մարզականը:

Անշուշտ այսքանը բաւական չէ, ապահովելու համար սերունդի փրկութիւնը:

Հարթինչ ղլանը ահաւոր ճեղքեր բացած է արդէն:

Առաջին գաղթականին տղան քիչ - շատ կը հասկնար հայրիկին եւ մայրիկին խօսած լեզուն:

Այժմ ինքն ալ հայր է, եւ իր զաւակը, Ամերիկա ծնած, դժուար կ'ըմբռնէ «հայկականութիւնը»:

Այս ողբերգութիւնը հետզհետէ կը շեշտուի նաեւ մեր գաղութին մէջ...

Ուրեմն, անհրաժեշտ է բազմապատկել, արդիւնցնել ինքնապաշտպանութեան ճիգերը: Հակազդել բոլոր կարելի միջոցներով, դոնէ սահմանափակելու համար չարիքը:

Այդ աշխատանքն է որ կը կատարէ Հայ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը Հիւս. Ամերիկայի մէջ, ինչպէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը Ֆրանսայի մէջ:

Որքան զօրանայ երիտասարդական ճակատը, այնքան շօշափելի բարիքներ կը ստանանք:

Ցարատեւ ճիգ եւ միշտ քայլ մը յառաջ, ի խնդիր լաւագոյն օրերու:

«Ուշ լինի, նուշ լինի»: Սրտագին ողջոյն Հայ. Երիտ. Դաշնակցութեան քսանամեակին առթիւ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ
ԾԱԽՔԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻՆ

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց Դշ. առտուն կանուխէն մինչեւ իրիկունը ուշ ատեն, քննելու համար ելմտական կացութիւնը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ:

Առաջին ժողովն էր այս, Մ. Նահանգներու կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւններէն ի վեր:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ առայժմ հետեւեալ որոշումները տրուած են, հիմնուելով 1953ի առաջին եռամսեայի արդիւնքին վրայ. —

1. Ձեռնարկել 1953ի տարեշրջանի ծախքերուն եւ հասոյթներուն վերաքննութեան: Բացը կրճատելու եւ ելմտական կացութիւնը բարուոքելու համար միջոցներ պիտի մշակուին յառաջիկայ ժողովին մէջ, եւ ծրագիրը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին:

2. Ծախքերու առաւելագոյն չափ մը որոշել 1954ի ելմտացոյցին համար: Այս ծախքերը պէտք չէ անցնին 1953ի գումարը, բացի հանրային պարտքէն:

3. Երկու հարիւր միլիառ ֆրանքի բացը գոցել խնայողութիւններ կատարելով բոլոր պետական ծախքերուն մէջ եւ նոր հասոյթներ ճարելով:

4. Վստահութեան խնդիր յարուցանել Ազգ. Ժողովին մէջ, ամէն անգամ որ վտանգուի ելեւմուտքի հաւասարակշռութիւնը:

Այս առաջին միջոցներով կը յուսան կասեցնել ծախքերու յարաճուն բարձրացումը եւ քրոնիկ բացը: Ինչպէս դիտել կու տայ տեղական թերթ մը, 1950էն ի վեր ելեւմուտքը 2422 միլիառ ֆրանքէն բարձրացած է 3831 միլիառի (1953): «Անկէտը (բաց) 345 միլիառ էր 1950ին, 398 միլիառ՝ 1951ին, 793 միլիառ՝ 1952ին: Այս տարուան համար կը նախատեսուէր 600 միլիառ, բայց կառավարութիւնը հաստատեց թէ կրնայ 800 միլիառը անցնիլ:

Կը կարծուի թէ ծախքերու վերաքննութենէն վերջ, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ հաւանաբար Մայիս 3-10ին, այսինքն քաղաքապետական ընտրութիւններէն ետք:

× Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութեան առաջին որոշումները նպաստաւոր ազդեցութիւն գործեցին: Թղթադրամ տոլարը, որ 412ի բարձրացած էր սեւ շուկային մէջ, Դշ. օր իջաւ 407ի, սթերլինը՝ 1065ի (1080), զուից. ֆրանքը՝ 95.75ի (97.75), ձոյլ ոսկին՝ 503.000 Ֆր.ի (507 հազար) եւն.:

× Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն կը փորձէ բարեկարգել գրասենեակային գործունէութիւնը (գիւանակալութիւն — պիւրօկրասի): Այս առթիւ թերթերը դիտել կու տան թէ 82 գրասենեակային գործողութիւններ կատարուած եւ երկու երեք տարի դեգերով թուղթեր փոխանակուած են, ելեկտրականութիւն հաստատելու համար գիւղի մը մէջ որ տակաւին կը սպասէ: Կառավարական քսան գործողութիւններ կը կատարուին եւ վեց ամիս կ'անցնի, 1000 - 1200 ֆրանքի տուգանք մը գանձելու համար եւն.:

■

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ շատ կարեւոր ճառ մը պիտի խօսէր երէկ, պարզելով իր տեսակէտները օրուան հարցերու՝ եւ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկներու մասին:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ (Շարլօ) ետ ղրկեց այն անցագիրը որ կ'արտօնէր Մ. Նահանգներ վերադառնալ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Լաօսի թագաւորը, Ֆուժա հրանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Ազգաժողովին, բողոքելով Հնդկաչինի կարմիր ուժերուն վերջին արշաւանքին դէմ: Կոչը կ'ըսէ.

— «Թշնամին յարձակեցաւ մեր թագաւորութեան սահմաններուն վրայ եւ սկսաւ պատերազմական գործողութիւններ կատարել ազգային հողին վրայ: Լաօսի կառավարութիւնը, բանակը ժողովուրդը վճռած են դիմադրել այս նախայարձակման, Ֆրանսական Միութեան զինուորներուն օգնութեամբ: Արքայական կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ քաղաքակիրթ աշխարհին ուշադրութիւնը հրաւիրել գործուած բռնաբարման եւ այն դժնդակ ճակատագրին վրայ որուն պիտի ենթարկուի խաղաղ ժողովուրդը, օտար մոլեռանդներու ձեռքով: Լաօսի կառավարութիւնը կը պահանջէ պաշտօնապէս դատապարտել Վիէթմինի նախայարձակումը իր հիւսիսային սահմանին վրայ: Մեծ պատասխանատուութիւն մը յառաջ պիտի գայ, եթէ չպախարակեն այս միջազգային ոճիրը զոր վաղը սոսայօղ քարոզութիւն մը պիտի ներկայացնէ իբրեւ ազատագրութեան ձեռնարկ մը»:

Այս բողոքը, որուն ուժ կու տայ նաեւ Ֆրանսա, մեծապէս կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Ամերիկեան թերթերը լայն տեղ կու տան անցուդարձին: Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները յանձն պիտի առնեն աւելի լայն օգնութիւն ընծայել, որպէսզի համայնավարութիւնը չծաւալի այդ շրջանին մէջ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, զօրաւոր ենթարկուած են 18 - 35 տարեկաններ Լաօսի մէջ որ ունի 1.500.000 բնակիչ: Ֆրանսական եւ տեղական այն զինուորները որոնք պարպած էին Սամ Նէօ քաղաքը, կը շարունակեն քաշուիլ, կռուելով անտառներու, ջամբուտներու եւ լեռներու մէջ, Հանոյէն 280 մղոն դէպի հարաւ - արեւմուտք: Զինուորները կը նահանջեն հետիոտն, լեռնային նեղ արահետներու մէջ: Ըմբոստները գրաւած են քաղաքը եւ նոր ուժեր կը համախմբեն:

«Իւմանիթէ» կը գրէ թէ յեղափոխական կառավարութիւն մը կազմուած էր Լաօսի մէջ, անցեալ հոկտեմբերին, ազատագրելու համար այդ երկիրը: Այդ կառավարութիւնը «Փաթեթ Լաօ» կը կոչէ Լաօսը, ուր ազգ. ճակատ մը կազմուած է, «երկիրը ազատագրելու, Ֆրանսացիները վտարելու, միւս պետութեանց միջամտութիւնը խափանելու եւ անկախ պետութիւն մը հաստատելու համար»:

●

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՆՈՐԷՆ ՄԵՐԺԵՑ

Ազգաժողովի Քաղաք. յանձնախումբին նիստին մէջ Վիշինսքի նոր ճառ մը խօսեցաւ, մերժելով արեւմտեան պետութեանց զինաթափութեան ծրագիրը: Այս առթիւ ըսաւ.

— «Ձկրցանք համաձայնիլ. չենք համաձայնիր, եւ երբեք պիտի չկրնանք համաձայնիլ»:

Արեւմտեան ծրագիրը կ'առաջարկէ աստիճանաբար երեւան հանել եւ ստուգել բոլոր երկիրներու ազատագինութիւնները, սկսելով բաղդատաբար պարզ զէնքերէն, վերջացնելու համար հիւլէական ռումբով, որ պիտի դրուի միջազգային հսկողութեան տակ:

Իրազեկներ Վիշինսկիի ճառէն կը հետեւցնեն թէ Խ. Միութիւնը տրամադիր չէ բարեփոխելու իր դիրքը, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Գ. Ց. Նիկողոսեանէ 1000 Ֆր., (Պուա-Քոլոմպ):

Գ. Վաղարշակ Մելիքեան իր խնդակցութիւնները յայտնելով կը նուիրէ 3000 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

... ԵՒ ԴԱՐՁԱՒ ԱՅԲՈՒԵՆԱՐԱՆ

Այսպէս, «Ա» տառը խնայելու համար «քաղաքական»ը կը շարէին «քաղաք.»:

Եթէ «քաղաքակրթական» գրէիր, դարձեալ կը շարուէր «քաղաք.»:

«Կրթական»ը կը դառնար «Կրթ.»:

«Կրօնական»ը՝ «կրօն.»: «Զինուորական»ը «զին.»: «Գեղարուեստական»ը «գեղ.»: «տնտեսական»ը «տնտես.» եւայլն:

Ետոյ, խմբագիրը կը ստիպուէր համանիշ կամ նոյնիմաստ բառեր փնտռել:

Օրինակ, երբեմն կը գրէր ուղեկից, ընթացք, դիրք, խուսափելու համար «քաղաքականութիւն» բառէն:

Առտու մը, դասալիք տառերը այնքան շատցեր էին որ, հաւատարիմներն ալ ըմբոստացան: Կա՛մ փետին կը ձեռնուէին, եւ կամ անշարժ կը մնային իրենց տեղը:

Կարելի չէր շարուածն իսկ սրբագրել:

Եւ թերթը լոյս տեսան բազմաթիւ սխալներով: Անների վրիպակներով:

Այս տեսակէտէն, պատմական պիտի մնայ մասնաւորապէս Փետր. 18ի թիւը, — կատարեալ ռազմադաշտ:

Արդէն շատ մը նիւթեր եւ ծանուցումներ Թոփալեան եւ Ֆիւրսալեան տպարաններէ փոխադրուած էին: Հոն կը շարուէին, կը սրբագրուէին եւ կազմ եւ պատրաստ ետ կը բերուէին կառքով, տպուելու համար:

Վերջին պահուն նար մը եւս գտնուեցաւ:

Տպարանատէրը ունէր խոշոր տառեր, — 12 փունթօ, որոնք բացառիկ պարագաներու մէջ միայն կը գործածուէին (ազդ, խմբագրական, յերակն եւն.):

Սկսան օգտագործել: Եւ թերթը դարձաւ այբբենարան, յուսահատեցնելով խմբագրութիւնը:

Ի՞նչ կ'ըսեմ: Դեռ մնացողներ ալ կային, որոնք շնորհաւորութիւններ կ'ուղղէին, բերանացի թէ գրաւոր:

— Աղուոր աղուոր կը կարդանք. ալ եւս ակնոցի պէտք չունինք...

Երիտասարդ մը յատկապէս կը խնդրէր

— Հայերէնս տկար է: Այս տառերով աւելի դիւրին կը կարդամ: Կ'աղաչեմ, մի փոխէք...

Ի վերջոյ սովորական տառերը հասան եւ տեղաւորուեցան:

Բայց այլեւս ուշ էր: ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ — ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԷԱՆ

Խորին ցաւով կ'իմանանք թէ Եշ. օր մեռած է Անիէռի մեր ընկերներէն Ստեփան Էրզեան:

Բնիկ Աստափազարցի, ողբացեալ ընկերը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ մը: Կանուխէն արձանագրուած էր Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ, եւ Ֆրանսա գալէ ետքն ալ մնաց հաւատարիմ, երբեմն գործօն մէկ անդամը «Արամ»ի ենթակոմիտէին:

Մեր ցաւակցութիւնները ընկերուհի Էրզեանի եւ պարագաներուն:

ՎՐԻՊԱԿ — «Ճառաջ»ի երէկուան թիւին ճակատը, հայերէնը Ուրբաթ շարուած էր: Պիտի ըլլայ Հինգշաբթի:

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՃԻԳԻ ՊԱԿԱՍԸ

■

Եթէ ուզենք ուշադրութեամբ եւ անաչառ ոգով քննութեան առնել Սփիւռքի հայ կեանքը, ցաւով պիտի խոստովանենք, որ հայ մտքի դաշտը հետզհետէ անշքանում է հին սերնդի շարքերում տեղի ունեցած բազմաթիւ կորուստների պատճառով ։

Ստեղծագործական ուժերի պակասը, յատկապէս զգալի է կրթական եւ գրական մարզերում, մանաւանդ վերջին տարիների ընթացքին ։

Դժուար չէ պատկերացնել այս ցաւալի կացութեան հետեւանքները, նկատի ունենալով այն իրողութիւնը, որ հրապարակի վրայ չեն երեւում համապատասխան նոր ուժեր՝ մեզնից անդարձ բաժանուած գործիչներին փոխարինելու համար ։

Դժբախտաբար, ինչպէս բովանդակ մարդկութիւնը, այդպէս եւ հայ հաւաքականութիւնները, ապրում են նիւթի եւ մեքենականութեան բացարձակ տիրապետութեան մի դարաշրջանում, ուր գաղափարական եւ հոգեմտաւոր պահանջներին հակադրում են արդիքաղաքակրթութեան «բարիք»ները եւ նուազագոյն ճիգով ձեռք բերուած բաւականութիւնները ։

Մերօրեայ այդ «բարիք»ները ստուերի տակ են թողնում հանրային գործունէութեան եւ գիր ու գրականութեան ասպարէզները, որոնք պահանջում են յարատեւ աշխատանք, մտքի լարում եւ անսպառ դոհողութիւն ։

Այս երեւոյթը յատկապէս շեշտւում է նոր սերնդի մօտ ։ Նրան պակասում է ուսումնասիրելու եւ խորանալու պահանջը, որ թափ ու թռիչք է տալիս մտաւորական մարդուն եւ նրան մղում ստեղծագործ աշխատանքի ։

Անշուշտ, մեր ազգային կեանքի բարգաւաճման համար Սփիւռքը զրկուած է նպաստաւոր պայմաններից, բայց հայ մշակոյթի եւ գիր ու գրականութեան ասպարէզը, իր հոգեմտաւոր հարուստ ժառանգութեամբ մի գրաւիչ դաշտ է բոլոր նրանց համար, ովքեր հանրանուէր աշխատանքի ձգտում ու կոչում ունեն ։

Առանց այդ ժառանգութեան՝ մենք պիտի վերածուէինք օտարներից լոյս մուրացող խեղճ զանգուածների, անհաղորդ մնալով մեր նախնիքների մշակութային արժէքներին ։ որոնց շնորհիւ բազմաթիւ սերունդներ կարողացել են պահել իրենց ազգային դիմագիծը, քաղաքական ամենադժնդակ պայմաններում նոյնիսկ ։

Իր ազգային ու մշակութային արժէքների հրաշագործ զօրութեան մասին հայ ժողովրդի ունեցած այս ըմբռնումը գալիս է դարերի խորքից ։

Չմոռանանք, որ մեր մշակութային կեանքի ոսկեդարը կերտուեց քաղաքական ամենածանր պայմաններում՝ Ե. դարում ։

Չմոռանանք նաեւ, որ հայ տպագիր բազմութիւնները ապրել ու յարատեւել են այն գաղութներում միայն, ուր կապուած են մնացել մեր ազգային արժէքներին եւ՝ ճիգ են թափել նրանց պահպանման ու բարգաւաճման համար ։ Եւ ընդհակառակն, ձուլուել ու պատմութեան բեմից անյայտացել են այն հաւաքականութիւնները, որոնք լքելով մեր ազգային փառաւոր արժէքները, վերածուել են օտարների լոյսին կարօտ, հողով աղքատ բազմութիւնների ։

Հայոց պատմութիւնը հարուստ է այդ կարգի բազմաթիւ օրինակներով, սկսած հնագոյն շրջանից մինչեւ մեր օրերը ։

Ժամանակի աւերիչ հոլովոյթի մէջ մեր ազգային դիմագիծն անաղարտ պահելու գործում մեծ դեր ունեն հայ ուսուցիչն ու գրողը, իբրեւ կրթական ու գրական ասպարէզների զոյգ ախոյեաններ, որոնց աշխատանքը չարունակող նոր ուժերի պակասն այսօր աւելի զգալի է քան երբեք ։

Հայ ժողովրդի գոյապայքարն արդիւնաւորելու համար նոր սերունդը պիտի թօթափի իր ստեղծագործական ճիգի պակասն եւ գործօն մասնակցութիւն բերի ազգապահպանման նուիրական աշխատանքին ։

Թեհրան — ԱԼԻՔ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԽԱՒԻԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

●

Տեղական թերթ մը շահեկան գիտելիքներ կը հաղորդէ խաւիարի մասին, որ անմատչելի դարձած է այլեւս ։

Միջին Ֆրանսացիին համար խաւիարը կը մնայ անմատչելի ։ Ցաճախ ֆրանքօ-ռուսական դաշնակցութեան գեղեցիկ շրջանը կը յիշեցնէ ։

Խաւիար սպառողներու շրջանակը ընդարձակուած է պատերազմէն ի վեր ։ Խաւիար սիրողները կը բաժնուին «պատահականներու եւ «տեւականներու» ։ Այս վերջիններուն գլուխը կը գտնուի Աղա Խանը որ1տարուան մէջ դրեթէ իր ծանրութեամբ խաւիար կ'ուտէ — ինչպէս եւ գահընկէց Ֆարուքը ։ Յետոյ կուգան դերասանները ,գլուխն ըլլալով Սաշա Կիթրին, Էլվիր Փոփեսքօն, Փիէռ Ֆռէնէն, Կապի Սիլվիան, Քլոտ Տոֆէնը ։ Պետական անձնաւորութեանց մէջ Հիթլէր իրեն եւ իրեններուն համար կ'ապսպրէր չօրաթը տասը քիլօ, իսկ Սթալին կը սպառէր անհաւատալի քանակութեամբ բռաnfալա, ցարերու խաւիարը ։

Պապը ինքն ալ կը յանձնարարէր նուիրակներուն որ Փարիզէն խաւիար գնեն ։ Եւ վերջապէս Հարիւրնոցներու ակումբը Քիւրնօնսքի վաճառանիշով (30 քիլօ ամէն մէկ ժողովի), Տովիլի քազինօն , Թրանսաթլանթիքի ընկերութիւնը եւ Քօթ տ'Ազիւրի մեծ պանդոկները առատ խաւիար կը սպառեն ։

Հին դարերէն ի վեր կը տեւէ խաւիարի ճաշակը ։ Բաբելոնի վերջին թագաւորը, «Պաղտասարի նշանաւոր ճաշին» խաւիար հրամցուց ։ Թէեւ Ֆրանսայի մէջ կ'անգիտանան անոր ոսկորաժէտ արժէքները մինչեւ ԺԹ. դար եւ Ժիռոնտի ձկնորսները կ'աղբարկէին իրենց հողերը թառափի հաւկիթներով ,երբոր պէտք չունենային խայծի, սարտին որսալու համար ։ 1717ին անգլիացի սպայ մը, Ժան Փեռի ճամբորդութեան պատմութեան մը մէջ կը յիշէ « Մոսկովի խաւիար »ի գոյութիւնը եւ ցոյց կուտայ թէ Եւրոպայի մէջ ամէն տեղ կը ծախուի, մանաւորաբար միջերկրականեան ծովափը ։ Սակայն իրականին մէջ 1896ին, Նիքոլա Բ -ցարին այցելութեան առեն, Ֆրանքօ-ռուս դաշնակցութեան առթիւ էր որ այս արքայական եւ տարաշխարհիկ ուտելիքը տեղ գտաւ Ֆրանսայի մէջ ։

1914 – 18ի պատերազմէն ետք, ռուս գաղթականութիւնը նուիրագործեց զայն ։ Ռուսիոյ մէջ, այն շրջանին երբ խորհրդայինցեղափոխութիւնը բաւական դրամ չունէր, խաւիարը քաղաքական դեր կատարեց ։ Գործածեցին զայն գաղտնի գործակալութեանց վճարելու համար ։ Ասկէ ծագած է (խաւիարտիզասիոն) բառը ։

Ֆրանսայի մէջ խաւիարին քիլօն կ'արժէ այսօր 18.000 ֆրանք ։

Այս բարձր գինը կը բացատրուի անով որ Ֆրանսայի ջուրերուն մէջ հազուագիւտ է թառափը, իսկ ներածումը դժուար ։ Միւս կողմէ շատ ծանր մաքսեր կը դրուին խաւիարին վրայ, այնպէս որ Ֆրանսա ներածուած առեն գինը վաթսուն առ հարիւր կը բարձրանայ ։ Ֆրանսա տարեկան 25 թոն կը ներածէ, այսինքն աշխարհի արտադրութեան մէկ տասներորդը, առանց հաշուելու երեք թոնը որ կ'արտադրուի Ժիռոնտի թառափներէն ։ Պատերազմէն առաջ Ֆրանսա 60 թոն կը ներածէր ։

Բժիշկներու կարծիքով՝ խաւիարը տեսակ մը համադեղ է, մկանային եւ ուղեղային վերանորոգիչ, սննդական անսահման յատկութիւններով ։ Հարուստ «փրոթէին»ով, ճարպով, ֆոսֆորով, ինչպէս եւ Ա. վիթամինով ։ Գիտունները կ'ըսեն թէ իր սննդական արժէքը բացարիկ է ։ Ռուսիոյ մէջ խաւիարը ձկան իւղի տեղ կը բռնէ, նոր ապաքինած հիւանդներուն եւ ոսկրաթեքութենէ տառապող մանուկներուն ։ Բժիշկներ կան որ անոր կը վերագրեն հակախլիրդային յատկութիւններ ։ Նոյնիսկ ցանկայարոյց կը գտնեն զայն ։

Միայն թառափի հաւկիթներուն «խաւիար »անունը կուտան ։ Այս բառին ծագումը իտալական է «քաւիալ» եւ ոչ թէ ռուսական ինչպէս կը կարծուի ։

Չորս տեսակ խաւիար կայ ռուսական եւ պարսկական ։

Որակը կախում ունի այն թուականէն երբ թառափը կ'որսան ինչպէս եւ խաւիարը պատրաստելու կերպէն ։

Իսկական խաւիարին համբաւը ծնունդ տուաւ «էրզաց»ներու ։ Գերմանիոյ մէջ թիւնիկի հաւկիթները մուխի սեւ կը ներկեն եւ տուփերու մէջ կը դնեն ռուսերէն գիրերով ։ Ռուսիոյ մէջ ծածանազգի որոշ ձուկերու հաւկիթները հեռաւոր կերպով կը յիշեցնեն խաւիարը ։ «Աղքատներու խաւիարն է Կալափան » ։

Թառափը երկուքէն 5 մեթր երկարութիւն ունի ։ Էգերը աւելի մեծ են քան արուները ։ Գոյնը «գորշ սեւով խճանկարուած» պաշտպանուած է ոսկրային թերթուկներով ։ Մսակեր է եւ կը սնանի ալկերով եւ որդերով ։

Ընդհանրապէս թառափը կ'որսան չորս մեթրնոց ցանցով ,զոր շոգենաւին եւ խարսխանիշին միջեւ կը ձգեն ։ Սակայն Վոլկայի մէջ հազարաւոր կարթեր կը նետուին հոսանքին մէջ ։ Կասպից ծովն է որ ամէնէն շատ զոհեր կը խլէ ։ Հոն երբեմն կը գտնեն 1200 քիլօ կշռող «պելուկաներ» որանցմէ 150 քիլօ խաւիար կը հանեն ։ Ցարդ անոր ձկնորսութիւնը ռուսեւպարսիկ ընկերութեան մը մենաշնորհն էր, որ խաւիար կը ղրկէր Լենինկրատ, ուրկէ կը բաժնէին թէ ամբողջ Ռուսիոյ եւ թէ աշխարհի ամէն անկիւնը ։ Սակայն տոքթ. Մոսատեղ վերջերս մերժեց նորոգել ռուսեւիրանեան երեսուն տարուան համաձայնութիւնը որ այս տարի կը վերջանար ։ Այսուհանդերձ բանակցութիւններ կը կատարուին կարգադրելու համար ձուկի այս հարցը ։ Նոյնիսկ ձախողման պարագային Ռուսերը, պիտի պահեն իրենց իրաւունքը Կասպիցի երեք չորրորդին վրայ ։

Սեւ Ծովու մէջ ալ կ'որսան թառափը, Դանուբի բերանը, ինչպէս եւ Մխախիփիի (Մ. Նահանգներու հարաւը) եւ Քանատայի մէջ ։

Ժիռոնտի մէջ տարեկան 50 թոն կ'որսան ։ Պոտոսն Ֆրանսայի խաւիարին ամէնէն մեծ շուկան է ։ Ռուս գաղթական մը 1921ին Ֆրանսացիներուն յայտնեց խաւիար պատրաստելու գաղտնիքը ։

Ֆրանսայի մէջ, թառափի ձկնորսութիւնը կը բացուի փետրուարէն յունիս ։ Ապրիլը լաւագոյն ամիսն է ։

Էգերուն իւրաքանչիւրը մինչեւ 25 քիլօ հաւկիթ կ'ածէ (հինգ միլիոն) ։ Հետեւաբար պէտք է որ ածէ առաջ որսացուին այս ձուկերը ։

Երբ ողջ ձուկերուն փորը բացուի, ձուաբանը դուրս կը քաշեն ։ Մաղի մը վրայ կը փռեն եւ ափի մեղմ շփումով ,հաւկիթները կը բաժնեն մաշկէն ։ Հաւկիթը մաղի տակի ընդունարանին մէջ կը թափի ։ Կը լուան եւ լիտր գլուխ հարիւր կրամ աղի մէջ կը դնեն ։ Գաղտնիքը թրմելու ժամանակին մէջ է ։ Եթէ թրմելու ժամանակը շատ կարճ է, խաւիարը իւղոտ կ'ըլլայ եւ ոչ – դիմացկուն ։ Ընդհակառակն չոր, կարծր եւ լեղի կ'ըլլայ, եթէ երկար է ժամանակը ։

Այնուհետեւ ջուրը կը քամեն ։ Այդ պարագային ալ պէտք է ժամանակին հանել ։

Յետոյ գոց տուփերու մէջ տեղաւորելով պաղ սենեակի մէջ կը դնեն ։ Ցանձնելու ժամանակ 50էն 100 կրամնոց ամաններու մէջ կը դրուի, պատրաստ ուտելու ։

Ռուսական խաւիարին նրբութիւնը կը վերագրուի Կասպից ծովու ջրային տունկերուն, որոնցմով կը սնանին թառափները ։

Մասնագէտ մը, Պ. Լալակատ ,«Խաւիարի Տան » տնօրէնը խորհուրդ կուտայ խաւիարը թարմ ուտել, 50 կրամ մարդ գլուխ, կարագ հացի վրայ տարածելով ։

ՄՈՒՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

■

Հինգ տարիէ ի վեր ամուսնացած էին, երբ որ առաջնորդի, թաղականի, հոգաբարձուի կռիւ մը, պարբերական կռիւը, վրայ հասաւ եւ իր էրիկը վարժարանէն ճամբեց ։

Ուսուցիչը բացը մնաց. զինքը պաշտօնի կոչող հոգաբարձուներուն հակառակորդները գործի գլուխ անցեր էին ։ Ինքը, իր խրոխտ բաւականութեանը ապաստանած, չուզեց ասոր անոր դիմել, աղաչել իր պաշտօնը վերստանալու համար ։ Զրկուած, անիրաւուած դաստատուի, ազգային աշխատաւորի դերը ուզեց վարել, ապերախտ դեր, որ եթէ իր հպարտութիւնը կը դգուէր, բնաւ դրական օգուտ մը չէր ընծայեր ։

Հիմա փողոցները կը թափառէր, գեղջուկներուն դէմ իր արհամարհոտ պզտիկ ժպիտը շուրթին վրայ, ուրիշ գործ մը գտնելու, հացի տակ մը ճարելու ժամբ-տուքը պահելով իր հոգւոյն խորը ։

Գեղէն ոչ ոք ձեռք երկարեց այս Պոլսեցիին. նոր եկող տնօրէնը, Վանեցի մը, անոր դէմ զինուեցաւ. պարտուած, նահանջի ոստ մը բոլորովին չքացնելու, ու ասոր անոր օգնութեամբ՝ յարձակողական վերադարձ մը արգիլելու մտադրութեամբ ։ Նոր տնօրէնին խօսքին նայելով՝ կ'երեւար թէ Զարուկին էրիկը բան մը չէր սորվեցուցեր իր խնամքին յանձնուած աշակերտներուն ։

— Ոչ տղոց միտքը, ոչ անոնց հոգին մշակեր է ,կ'ըսէր ան ամէն դէմը ելլողին ։

Այս մարդը մանկավարժի հովեր ունէր, հոգեբանութեան վրայ կը ճառէր, ու ապշած հոգաբարձուներուն երեսին՝ Ֆրոպէլի ու Բեստալօծծիի անունները կը նետէր ։

— Խեղճ տղոց բոլոր ժամանակը զուրկ տեղը վատնել տուեր է ձեր Պոլսեցի ուսուցիչը. երեխաներու հոգիին պէտք էր խօսիլ, փոխանակ չոր ու ցամաք կարգ մը անուններ բերնուց սորվեցնելու անոնց ։

Այս յարձակումներուն տակ՝ ճամբուած դաստատուն անդարձ կորսուած կը զգար ինքզինքը ։ Կուսակից չունէր, ինչ որ հազուագիւտ բան մըն է գեղերու մէջ. պարտքը մինչեւ վիզը ելած էր ու հացի, չոր հացի կռիւը կը սկսէր՝ իր բոլոր զարհուրանքին տակ ընկճելով այս հէգ ընտանիքը ։

Նախ, իր ունեցած քսաագիրքերը ծախեր էր. յետոյ կնոջը քանի մը կտոր գիւղերը, ոսկեզօծ մրցանակները, որոնք այս նեղութեան օրերուն մէջ միայն իրենց պահուած տեղէն դուրս ելեր էին, իրական ու չօշափելի օգուտ մը արտադրելու համար ։

Ե.

Երբ որ, դատի մը առթիւ, ես այդ կողմերը գացի ասկէ քանի մը տարի առաջ, դրացիներուն ողորմութիւնը միայն կ'ապրեցնէր այս ընտանիքը ։

Դաստատուն ծանր հիւանդ էր, զացի տեսնելու զինքը իր անկողնին մէջ ։ Երեսուն տարու չկար դեռ հէգ տղան, սակայն մազերը ալեւոր էին բոլոր ։ Աչքերը, որ ջերմէն կը փայլէին, փոսը ինկած էին. դիւակի դեղնութիւն մը ծաւալած էր իր խոռոչացած այտերուն վրայ. դրան առջեւ՝ իր երկու տղաքը, պզտիկ «փոթուրլը»ներ, կը խաղային իրենց տարիքին անգիտակից ու չքեղ անփութութեամբը ։

Մայրերնին՝ գոյնը նետած պասմայէ շրջազգեստի պէս բան մը հագած էր. իր սեւ ու հին եազմայէն՝ որ այրիի մը երեւոյթը կուտար անոր՝ առատ մազերը կը թափէին դուրս ճակտին վրայ ու կռնակէն մէջքը կը հասնէին ։

(4)

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ

ԸՆԿԵՐ ԱՐՇԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Շաբաթ, 4 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ ողբացեալ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեանի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը :

Առաւօտեան ժամը 9ին, ընկերներու հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ամերիկեան հիւանդանոցը, ուր հինգշաբթի օրուընէ ի վեր պահ դրուած էր ընկերոջ մարմինը :

Ինքնաշարժներու թափօրով մը դագաղը բերուեցաւ Ս. Նշան եկեղեցի, որ լեցուած էր ազակիր բազմութեամբ մը: Ներկայ էին բացի հանգուցեալին գաղափարակից ընկերներուն, նաեւ Գաւառ. եւ Քաղաքական ժողովներու անդամները, իսկ կրօնական արարողութիւններուն կը նախագահէր Պէյրութի առաջնորդ Խորէն եպիս. Բարոյեան :

Արարողութիւններէն ետք, առաջնորդը խօսեցաւ ներշնչուած դամբանական մը՝ վեր առնելով հանգուցեալին արժանիքները, իբրեւ ազգային անձնուէր գործիչ, բազմավաստակ դաստիարակ, գաղափարական կուսակցական եւ ուղղադատ ժողովական :

Ժամը 10.45ին ընկերներ ձեռամբարձ դագաղը տարին մինչեւ ինքնաշարժ, որ ծածկուած էր զանազան պաշտօնական մարմիններու եւ հաստատութիւններու կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակներով :

Ինքնաշարժներու թափօրը Ֆըրն-Շըպէքի Ազգ. գերեզմանատան փողոցը հասած ատեն, կազմուեցաւ յուղարկաւորութեան թափօրը, ու երիտասարդ ընկերներ ձեռամբարձ տարին ընկերոջ դագաղը մինչեւ գերեզմանատուն :

Գերեզմանատան մատուռին մէջ կատարուած կարճատեւ արարողութենէ մը վերջ, որու ընթացքին դագաղը ծածկուեցաւ եռագոյն դրօշով, դամբանականներ խօսեցան «Համազգային»ի կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Յակոբ Տէր Մելքոնեան, Ճեմարանի տեսչութեան, ուսուցչական կազմին, շրջանաւարտներուն եւ աշակերտներուն կողմէ՝ ընկեր Մ. Իշխան, իսկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր մարմիններուն կողմէ՝ ընկեր Արամ Սահակեան :

Այնուհետեւ, ընդհանուր յուզումի եւ երկիւղած յարգանքի տպաւորիչ արարողութեամբ մը հողին յանձնուեցաւ մարմինը մեր վեթերան ընկերոջ, ծածկուած այն եռագոյնով, որ խորհրդանիշը եղած էր իր գերագոյն իտէալներուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

●

ԱՆԿԷՆ (յապաղած).— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 22ի կիրակի ժամը 5էն կէս գիշեր :

Սրահը լեցուն էր հոծ բազմութեամբ : Տեղացիներէն զատ եկած էին Փարիզէն եւ արուարձաններէն :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը կը պարտինք Գանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի եռանդուն օրիորդներուն եւ երիտասարդներուն: Մեր այդ նորահաս սերունդի խոստմնալից խումբը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց իր հայկական տարազներով եւ քանիցս կրկնուած տոհմիկ պարերով: Ներկայ էին նաեւ Մոնմորանսիի, Անկէնի եւ Տէօյի քաղաքապետները եւ փոխ քաղաքապետները իրենց տիկիններով եւ ուրիշ օտար հիւրեր :

Նոր Սերունդի այդ ոգեւորիչ խումբէն երկու տղաք մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին նաեւ Յակոբ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն բանաստեղծին պատկերը : Թորոսեան եղբայրները, կովկասեան պարերով կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը :

Օրուան բանախօսն էր վարչութեան նախագահը, Տիկին Էլէն Բիւզանդ, որ իր գեղեցիկ ճառով պանծացուց Կապոյտ Խաչի դերը յանուն հայապահպանման : Ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան եւս գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ Կ. Խաչի ազգօգուտ գործունէութեան մասին: Օրուան խօսնակը, Ժիրայր Դատաւորեան, շնորհակալութիւն յայտնեց տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն : Քաղաքապետները մեկնելէ առաջ իրենց գնահատանքը յայտնեցին եւ նուէր մը յանձնեցին :

Գալալայիքայի նուագախումբը իր ղեկավար Պ. Վլատիմիր Զափոլսքիի առաջնորդութեամբ բոլորովին նոր խանդավառութիւն մը ստեղծեց իր ռուսական երաժշտութեամբ եւ գեղեցիկ երգերով, զոր հանդիսականներուն մեծամասնութիւնը առաջին անգամ կը լսէին :

Միջանկեալ քանի մը հայկական պարեր տեղի ունեցան հանդիսականներու կողմէ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով : Փոքրիկն Անի Մուրատեան եւս ոգեւորութիւն ստեղծեց իր ճկուն ու չնորհալի պարով :

Հանդէսը յաջող էր թարոյապէս թէ նիւթապէս : Անդամուհի

Ա. ԿԻՆ.—Ամուսինիս չունէը շատ երկար կ'երեւի :

Բ. ԿԻՆ.— Ինչէ՞ն յայտնի է :

Ա. ԿԻՆ.— Երկու ժամէ ի վեր ջուրին տակն իջաւ, եւ դեռ դուրս չեկաւ ... :

ԿՈՅՐԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

●

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ Գուլոնը սիւր Սէնի ճարտարարուեստական արուարձանին բազմաթիւ գործարաններուն մէջ կայ նաեւ օճառի գործարան մը ուր կ'աշխատին կոյրերը: Տարիէ մը ի վեր յաջողութեամբ կը փորձուի այս ձեռնարկը Օսլօ փողոցին մէջ :

Կոյրերուն իբրեւ աշխատանքի ընկերակից տալով «տեսնողներ», կը յուսան օգտագործել մայրաքաղաքին 40 հազար կոյրերու մէջէն ինը հազար այլեր եւ կիներ որոնք ֆիզիքապէս ընդունակ են աշխատելու :

Հաստատութեան 32 պաշտօնեայի վրայ 22ը կոյր են, այսինքն 70 առ հարիւր: Առանց հաշուելու առեւտրական ներկայացուցիչները որոնց ութը կոյր եւ քանը տեսնողներ են: Օճառաշինութիւնը չի պահանջեր բարդ աշխատանք մը, եւ «աշկերտութիւնը»8 օրէն աւելի չի տեւեր, այսինքն սովորական սկսնակէ մը մէկ օր աւելի :

Կոյրերու եւ տեսնողներու մէջ յարաբերութիւնները բարեկամական են, սիրալիր եւ բարեացակամ: Անձակազմին միջին տարիքը 25ի շուրջ է :

Տօքթ. Լաքան որ վարչակազմի անդամներէն մէկն է, կը կարծէ թէ 25—30 առ հարիւր կ'աւելնայ արտադրութիւնը, գործածելով հինգ կոյր եւ մէկ տեսնող վեցուկէս ժամ, փոխանակ վեց տեսնող բանեցնելու հինգ ժամ :

Ինչպէս դիտել կուտայ ժամանակիտ մը, սխալ է կարծել թէ «շինուած կոյրերու կողմէ» վաճառանիշը աւելի նպաստաւոր է քան թէ ուրիշ արտադրութիւններ: Գուլոնը սիւր Սէնի գործատան մէջ շինուած ապրանքները կը ծախուին այնպիսի հաստատութեանց որոնց յաճախորդները տեղեակ անգամ չեն թէ կոյրերու կողմէ շինուած են: Այս գործը արդէն յաջողութեան մէջ է եւ 500 հոգի պաշտօնի կը սպասեն:

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն ոչ գունաւոր (կարմիր, դեղին, կանանչ) մելան գործածել, ոչ ալ նոյն գոյներով թուղթ :

Մասնաւորապէս կարմիրը կը վնասէ խմբագրին, գրաշարին եւ սրբագրիչին աչքերուն, ելեկտրական լոյսի տակ: (Անշուշտ նաեւ գրողին):

Այս առիթով, մասնաւոր պատճառներէ մը չինելէ առաջ, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք որ ձեռագիրները գրուին ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԻՇՏ ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ: Ուշադրութիւն ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

■

ՎԱԼԱՆՍ.— Սկիզբէն ի վեր միայն Յառաջն էր որ լայն տեղ տուաւ Վալանսի Հայ Մարզականին: Միութեան գործունէութիւնը խանդավառութեամբ դիմաւորուեցաւ Վալանսի մէջ եւ այլուր՝ շնորհիւ «Յառաջ»ի :

Շատեր կը հարցնեն թէ Միութիւնը «փրոմոսիոն տ'օնէօր» Ա. սեռի եղա՞ւ : Ապրիլ 12ին դաշտին վրայ տեղի ունեցած մրցումով շահեցաւ 1-0 :

Նախքան մրցումը ընդհ. դասաւորման ութերորդն էր. Յարդ երթուդարձի մրցում տեղի ունեցած է, այժմ ունինք երեք մրցում եւս, երկուքը մեր դաշտին վրայ, մէկն ալ այլուր :

Ընդհ. պատկերը տխուր է այս տարի : Դաշտին մէջ նախկին բազմութեանց հազիւ մէկ տասներորդը կար: Անշուշտ նիւթական վիճակն ալ փայլուն չէ: Միութեան կազմութենէն՝ 1946էն ի վեր, մեր մարզիկները կեդր. Ֆրանսայի շատ մը վայրերու մէջ Հայը ծանօթացուցին տեղացիներուն եւ տեղական թերթերը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին, մեր տղոց լուսանկարներով:

Նախկին գործունէութիւնը վերսկսելու համար անհրաժեշտ են նիւթական լայն միջոցներ :

Եթէ տարեշրջանի առթիւ դանձը 500 հազար ֆր. պատրաստ դտնուի, հրաշքներ պիտի գործուին : Նաւասարդ

×

Փարիզահայ թեթեւ ծանրութեան փրոֆէսիոնէլ կռփամարտիկ, Փիէռ Սարգիսեան, ճակատեցաւ Ապրիլ 11ին Սէն Պրիէօք, ուր հրաւիրուած էր երկրորդ անգամ: Հակառակորդն էր Ռօժէ Կիյեու (8-3): Հայ կռփամարտիկը (6×3): մրցումներու շարանէ մը վերջ շնորհիւ իր յաջորդական յաղթանակներուն սկսած է (8×3) մրցումներ կատարել, ի՛նչ որ կը նշանակէ աստիճանի բարձրացում :

Անաւասիկ արդիւնքը.—

Ա. շրջանին, երկու կռփամարտիկները գիտակից խաղարկութեամբ սքանչելի ցուցադրութիւն մը կատարեցին: Փիէռօն յարձակողականի անցնելով յաջողեցաւ իր խաղը պարտադրել :

Բ. շրջանին, Կիյեու երեւան բերաւ իր բովանդակ վարպետութիւնը, գեղեցիկ հարուածներով:

Գ. եւ Դ. շրջաններուն, Սարգիսեան իր կարգին յարձակողականի անցնելով, նժարը հակեցուց իր կողմը: Երկու կռփամարտիկները կատղած վագրերու նման յարձակեցան... Բայց հայ կռփամարտիկը նշանաւոր էր ձախ կռուփի հարուածներով: Այս երկու շրջանները ի նպաստ իրեն եղան :

Ե. շրջանին, երկու կռփամարտիկները ճակատ ճակատի կպցուցած բազմաթիւ հարուածներ փոխանակեցին, յաջորդաբար իրար դժուարութեան մատնելով (հաւասար) :

Զ. շրջանին, երկու կռփամարտիկները հաւասար խաղարկութիւն մը ունեցան :

Է. եւ Ը. շրջաններուն, Սարգիսեան ցոյց տուաւ չափազանց մասնագիտական եւ նուրբ խաղարկութիւն մը, ապա զօրաւոր հարուած մը իջեցուց հակառակորդին դէմքին: Ֆրանսացին ստիպուեցաւ պաշտպանողականի անցնիլ, ապա փորձեց կատաղի հարուածներով փոխադարձել, սակայն ի զուր: Ի վերջոյ հայ կռփամարտիկը յաճախ կանոնի հակառակ ըլլալու աստիճան անզգոյշ, փայլեցաւ նշանաւոր իր ձախ կռուփի հարուածներով: Իրաւարարները լայն կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակեցին հայ կռփամարտիկը խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

× Թուրքիոյ կէսմիջին ծանրութեան հայ ախոյեանը, Կարպիս Զաքարեան՝ Գերմանիայի մէջ մեծ կռփամարտի մրցում մը պիտի կատարէ Ապրիլ 17ին, հակառակորդը դեռ չէ ընտրուած: Սարգիս Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Անսահման վհատութիւն եւ յուսաբեկութիւն ամէնուն մէջ, հեգնութիւնով եւ դառնութիւնով կը պատասխանեն մեր խրախուսող խօսքերուն :

— «Ցեղասպանական շարժումին զոհերը եղանք. որովհետեւ վարժուած էին մեր գլխուն զարնել, ամէնէն անժգին մեզի զարկին... Ոչ միայն մենք, այլ երկրին բոլոր ազատական տարրերը վտանգի մէջ էին, մենք բաժնեցինք երկրին տագնապը. ահաւասիկ...՝ այսպէս բացատրենք Աստանայի ազէտը» :

Հաւաքուած էինք Առաջնորդարանի սրահին մէջ ուր եկեր էին օտար դաւանութեանց պատկանող եկեղեցականներ եւ Աստանացի անձնաւորութիւններ, պատրիարքական երկրորդ պատուիրակութիւնը ողջունելու: Եւ մինչ Զօլաքէն նոր եկող անձ մը կը ջանար այդ ուղղութեամբ մխիթարել եւ խրախուսել տեղացիները, ձայն մը ականջս ի վար լսաւ.

— Բոլոր անոնք որ չուզեցին մեռնիլ, բոլոր անոնք որ ուզեցին իրենց կեանքը ու տղաքը պաշտպանել, կամ բանտարկուած են կամ փախստական եւ կամ ապաստանած ուեւէ անկիւն մը:

Առտուընէ ի վեր մօտաւոր էի հիւպատոսարանը ապաստանող երիտասարդներու մասին, առիթը պատեհ համարեցի անոնց վրայ հարցնելու :

— Յուսահատական դրութեան մէջ են, անձնատուր պիտի ըլլան, ըսին ինծի :

Ուրիշներ ալ կը մօտենային մեզի ... շշուկներ, փսփսուքներ. տարակոյսը եւ արհաւիրքը կը տարբալուծէր դէմքերը. տղաքը վտանգի մէջ էին որովհետեւ ամէնուն յիշողութեանը մէջ մղձաւանջային պատկեր մը կար դրոշմուած.— կախաղանները :

Ուշ ատեն, Կարմիր Խաչի ընկերուհիի մը հետ գացինք իրենց այցելութեան, Անգլիոյ հիւպատոսը ընդունեց նախ մեզ, ու երկար ատեն խօսեցաւ այն անհրաժեշտութեանը վրայ որ կար՝ ազատական րէժիմին վստահութեան ցոյց մը ընելու, բանտարկեալներու կողմէ, անձնատուր ըլլալով, ու մեր վրայ պարտք դրաւ այդ ուղղութեամբ խօսելու ապաստանող ընկերներու :

Մօրքերնիս դեղեւած, խզճերնիս տանջուած, բարձրացանք սանդուխներէն վեր: Դեռ Պոլիս եղած ատեննիս լսեր էինք իրենց մասին, եւ խիզախքաջիւրին անունները ու վարմունքները ծանօթ էին մեզի ... ի՞նչ անձկալի անհամբերութեամբ ըսպասեր էինք իրենց նամակին որ եկած էր վերջապէս ճշգրիտ տեղեկութիւնները հաղորդելով պատահած ահռելի դէպքերու մասին :

Սանդուխներէն բարձրացած ատեննիս՝ իրարու հետ չէինք խօսեր, ու չէինք բանակցեր ու չէինք գիտեր թէ ի՞նչ խօսուած կը տանէինք օրերէ ի վեր մեր այցելութեան սպասող ընկերներու: Ինչպէս ահաբեկած տեղացիներու մոքին մէջ, այնպէս նաեւ իմ մոքիս մէջ կանգուն եւ բարձր կը պատկերանար մղձաւանջային պատկերը... կախաղանները :

Ու բոլոր այն երկար միջոցին որ առիթ ունեցանք զիրենք տեսնելու, նախ հիւպատոսարանին մէջ, յետոյ բանտը, անձկալի եւ յուսալի օրերու մէջ հաւասարապէս, իրենց եւ իմ մէջս անդադար ունէի այդ դժոխային պատկերը եւ անոր ընդմէջէն կը տեսնէի իրենց խիզախքաջիւրին դէմքերը :

Զղջում եւ անհամբեր չարժումներով ահեղ մեցին մեր ձեռքերը ու նստեցանք :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԿՈՒ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ

Երկու ռումբեր պայթեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ, երբ նախագահ Փերոն ճառ մը կը խօսէր մեծ բազմութեան մը առջեւ : Առաջինը փոշիացուց Քոնթէ ճաշարանը, որ կը գտնուէր նախագահական ամպիոնէն 150 մեթր անդին. իսկ երկրորդը պայթեցաւ մեթրոյի կայարանի մը մէջ: Վեց հոգի մեռան, 150 հոգի վիրաւորուեցան:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ռումբերը պայթած ատեն նախագահը պահ մը դադրեցուց ճառը, յետոյ ըսաւ.

— Հանդարտեցէք: Այս մահափորձերը անշուշտ սարքած են անոնք որ սուտ լուրեր կը տարածեն: Պէտք է ծառբէնկախել զանոնք :

Պայթիւնը կը լսուէր ամէն տեղ, անթեւի ունկնդիրներուն կողմէ: Ամէն գործունէութիւն դադրած էր այդ օրը, Արժանթինի մայրաքաղաքին մէջ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, ողջունելու համար նախագահը: Բանակն ալ միացած էր սենտիքաներուն: Պաշտօնապէս, այս ցոյցը ուղղուած էր ապրուստի սղութեան եւ շահադէտներուն դէմ :

Ամբոխը կը սպառնար բզիկ բզիկ ընել կասկածելի երիտասարդ մը, բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ազատել եւ փախցնել կառքով մը : Ամբոխը կը պոռար ոստիկաններուն երեսին — «Մի' հեռանաք, պիտի կախենք դաւաճանները »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Մեճլիսին անդամներէն 24 հոգի զեկոյց մը հրատարակեցին որով կ'ըսեն թէ պիտի հրաժարին, եթէ խորհրդարանը չվաւերացնէ վարչապետին առաջարկը, Շահին իրաւանութիւնները կրճատելու համար: Ուլթ կէտերէ բաղկացեալ օրինագիծ մը մշակուած է այս առթիւ: Երէկ պիտի փակուէին բոլոր շուկաները ; խանութները եւ դպրոցները, ցոյց մը կատարելու համար ի նպաստ Տոքթ. Մոսատեղի: Կը վախցուի որ նոր խռովութիւններ ծագին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հետ բանակցութիւնները վարելու համար անգլ. կառավարութիւնը ներկայացուցիչ նշանակեց Միջին Արեւելքի հրամանատարը, զօր. Բալըրթըն, որուն պիտի գործակցի Գահիրէի անգլ. դեսպանը: Բանակցութիւնները պիտի բացուին ապրիլ 27ին, լուծելու համար Սուէզի Ջրանցքին խնդիրը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ հասաւ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը: Իր առաջին խօսքն եղաւ. «Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկները պիտի չազդեն մեր ծրագիրներուն վրայ : Մ. Նահանգները պիտի պահպանեն եւ պիտի զօրացնեն իրենց ուժերը, պաշտպանելու համար ազատ աշխարհը »: Նախարարը պիտի այցելէ Եւրոպայի եւ Հիւս. Ափրիկէի ռազմական կայանները :

ՏԱՐՏԱՆԼԻ Թրքական ռճրագատ ատեանին առջեւ պիտի դատուի շուէտացի նաւապետը, Լորեցօն, իբրեւ պատասխանատու «Տումլուփունար» սուզանաւին խորտակման : Նաւապետը հիւանդանոց փոխադրուած է :

ԵՐԵՔ ՈՒՂՏԵՐ բոլորովին ուժասպառ եղած էին, երբ կ'անցնէին Սուէզի Ջրանցքին ափերէն, մեծ կարաւանի մը հետ : Որոշեցին երեքն ալ մորթել եւ ստամոքսին մէջ գտան 78 մետաղեայ խողովակներ, որոնք 29 քիլօ ափիոն եւ հաշիշ կը պարունակէին:

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ կոմիտէն տասը միլիոն ֆր. հատուցում կը պահանջէ իրաւագէտ Թիքսիէ Վինեանքուրէ, որ անուանարկիչ գրութիւն մը հրատարակած էր իրենց դէմ :

ՕԴԸ ՆՈՐԷՆ ՑՐՏԵՑ Ֆրանսայի մէջ, սկսելով Փարիզէն, ուր անձրեւ կուգայ շարունակ : Ձիւն կը տեղայ լեռնային շրջաններու մէջ, իսկ միսթրալը աւերներ գործեց Միջերկրականի ափերուն վրայ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 9ին Ռեժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօս՝ Տոքթ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ : Նիւթը՝ « Ցումակաճ եւ խռմՀակաճ Ռուտաճի կազմութիւնը »:

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հոնրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցինեբու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Մուտքը ազատ է :

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին :

Զինուորական նուագախումբ : Աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգներ : Այդ օրը ժամը 3–7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ սրճարանները փակ կը մնան , ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի :

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին ,Օհանջանեան Ակումբին մէջ :

Կը նախագահէ Հ. Ց. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՑԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան : Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ ններգներ : Սզահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի չարժանըկարը: Մուտքը ազատ է :

★

Ֆուրվիէրի Բլրաճիստ Տաճարիճ մէջ
հայ Ճահատակճերու համար

Հայածէս ձայճաւոր պատարագ եւ պաշտօճ

Ապրիլ 19ին, առաւօտեան ժամը ճիշդ 10ին, Ֆուրվիէրի Տիրամօր բլրանիստ զեղակերտ տաճարին մէջ, Ապրիլեան Նահատակներու եւ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար հայածէս ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, որուն սիրով կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջակայի հայ ժողովուրդը :

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրակաճի Հայր. Միութեաճ

Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին: Ժողովը պիտի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենակիցներուն ներկայացուցիչները :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին ,կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Քաճ Կուժեճ :

Մեթրօ Շան դ'էլիզէ :

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով : Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք :

ՀՐԱԺԵՐ ԲԱԼՈՐԻՆ

Կիլիկեան ընդհ. միութիւնը ըստ իր սովորութեան զատկական տօներու առթիւ կը սարքէ ընտանեկան ճաշ մը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7–11, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք մեր բարեկամները եւ բոլոր Կիլիկեցիները պատուել մեզ իրենց ընտանեկան պարագաներով, վայելելու համար զուտ Կիլիկեան պիւֆէ, պատրաստուած անուանի մասնագէտ Զէյթունցի Մարգարեանի կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 450 ֆրանք : — Վարչութիւճ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քրէմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժաճ Կուժոճ) իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՔՐԷՄԵԱՆի (ծնեալ Քէշիշեան) մահուան քառասունքին առթիւ (մեռած Մօնրէալ – Քանատայի մէջ) ինչպէս եւ իրենց հօր ՍՏԵՓԱՆ ՔՐԷՄԵԱՆի (Մարզուանցի) հոգւոյն (մեռած տարագրութեան մէջ) եւ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԾԵՐՈՆԵԱՆ գերդաստանին (կորսուած տարագրութեան մէջ:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քրէմեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Անաւյլի ծերանոցին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

« ՊՈԼՍԷՆ ԳԻՇԵՐ ՄԸ »

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 17էն մինչեւ առաւօտ :

ՍԱՍՈՒՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

31, Rue D'Alexandrie, Métro St. Denis

Պիտի երգէ Պոլսէն եկած անուանի երգիչ

ՍՈՒՔԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍ

Անթերի սպասարկութիւն: Ճաշի գիներու ոչ մէկ փոփոխութիւն :

Նախապէս ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով,

GUT. 92 - 65

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէճ ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաճճերու ըճկերճերը:

Այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ.Յ.Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխտիր, այս կիրակի :

Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն, բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, 101 Կրաճ Քաֆէ տը Սաճսի սրճարանին ետեւի սրահը: Մուտքը՝ բակին մէջէն, ռիւ տը լա Փարտիէօ եւ Ավըճիւ տը Սաճսի անկիւնը: Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրները միասին բերել :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Այրի Տիկին Սանփան Էրզեան , Տէր եւ Տիկին Օննիկ Շէրիտճեան, Տէր եւ Տիկին Ամուճայեան եւ զաւակները (Լիոն) , Տէր եւ Տիկ. Նահապետեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան, Այրի Տիկին Գապաքեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Գապաքեան եւ իրենց աղջիկը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Աղնաւուրեան եւ իրենց աղջիկը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գազանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարեան, ինչպէս նաեւ Պէնկլեան, Մանուկեան, Էքսէրճեան եւ Զպուքճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆի

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 15 ապրիլին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ուրբաթ ժամը 4ին , Պուա Քոլոմպի իրենց բնակարանին մէջ, 5 ռիւ Արմաճ Լէփիճ: Մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասճաւոր մահազդ չստացողճերէճ կը ՚խնդրուի ճերկայս իբր այճ ճկատել :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. Seine 276.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ՇԱԲԱԹ 18 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 18 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7045 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2456

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՕՂԱԿԸ

★

Ինչպէս կ'երեւայ, Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը պարզապէս պետական գաղտնիք մը կը մատնէր, երբ կը գրէր թէ «կրօնի եւ հայկականութեան քարոզութիւններ կը կատարուին կարգ մը հայկական դպրոց–ներու մէջ»:

Կը յիշէք մնացեալ սուտն ալ.—«Հայ տնօրէնները և դասատուները իրենց աշակերտներուն կը հրահանգեն թուրքերէն դասերէն զատ ուրիշ որեւէ առթիւ թուրքերէն բառ մը իսկ չարտասանել»:

Սուտը հերքուեցաւ կրթական տեսչու–թեան կողմէ, թուրք թերթերու միջոցաւ:

Բայց, սեւով ճերմակի վրայ մնաց «Ենի Սապահ»ի գրգռիչ քսութեան կցուած լուր մը.

— « Այժմ բոլոր օտար եւ փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ անպատճառ թուրք օգնական տնօրէն մը պիտի գտնուի » :

Այս լուրը կը տրուէր ապրիլ 2ին:

Քանի մը օր վերջը, ապրիլ 5ին, ուրիշ թուրք թերթ մը, «Տիւնեա», որ տպած էր կրթական տեսուչին հերքումը, կը հաստատէր լուրը.:

Կը գրէր թէ որոշուած է թուրք փոխ-տնօրէններ նշանակել փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ:

Ուրեմն պիտի վերահաստատուի լրտե–սական դրութիւն մը որ ջնջուած էր քանի մը տարի առաջ :

Բաւական չհամարելով հատընտիր թուրք ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու ներկայութիւնը փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ, օղակ մը եւս կը հաստատեն :

Այսպէս, թուրք փոխ – տնօրէն կոչուած աչքերն ու ականջները տիրաբար պիտի հսկեն, որպէսզի դպրոցները որեւէ տարբերութիւն չունենան թրքական կրթա–րաններէն :

Դպրոցական ծրագիրը թրքական: Դասերը՝ մեծ մասով թուրքերէն : Բազմաթիւ թուրք ուսուցիչներ : Դուռները բաց՝ որեւէ թուրք պաշտօնեայի առջեւ :

Երբ թուրք տնօրէնի մը չուքն ալ չըլլի օրն ի բուն, ուսուցիչ եւ աշակերտ պաս պիտի առնեն ահուդողի մէջ :

Նոյնիսկ պիտի վախնան իրենց մայրենի լեզուով խօսիլ իրարու հետ :

Օրուան բոլոր ժամերուն, իրենց ական–ջին պիտի հնչէ «եղբայրական» յորդորը կամ վարչական սաստը.

— Հայրենակից, թուրքերէն խօսէ :

Եւ երեւակայել որ մինչ այս դաւերը կը սարքուին, օրը ցերեկով, դեռ «ազգա-սէրներ» կան, որոնք անդադար ջուր կը ծեծեն: Կամ ջուր կը պղտորեն :

Անոնք թերթեր ալ ունին իրենց տրա–մադրութեան տակ: Եւ արձակ - համար–ձակ թուղթին կը յանձնեն ամէն տեսակ ցնդաբանութիւն կամ քսութիւն :

Ուրո՞ւ հոգ՝ հետեւանքները :

Կը բաւէ որ յագենայ իրենց անպատիւ եւ քինախնդիր «ես»ը, կեր ճարելով ամ–բոխին :

Արդէն ստեղծուած է մթնոլորտ մը, ուր յետին չոչոփն ու վարձու «խաֆիէ»ն աւելի բարձր կը խօսին քան պատրիարքական իշխանութեան մնացորդները :

Այս վերջիններուն տարապայման խոհեմութիւնն ալ թեւ կուտայ գիժակաւոր սադետներուն :

Կը թուի թէ ամբողջ գաղութը անտէր դիալի մը վերածուած է.:

Ո՞ր օրուան կը սպասեն երեւակաու գէժ–քեր, կարգի հրաւիրելու համար ապերասան գրիչներն ու գրգռիչները.:

Անոնք որ միաձայնութեամբ ընտրեցին Գարեգին պատրիարքը, անշուշտ չէինարար գործ մը կատարել կ'ուզէին :

Ո՞ր ժամուն կը սպասեն, երբ տանիքը բռնկեր է

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

■

ԻՐ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ.— ՊԱՏՈՒԱԲԵՐ ԶԻ–ՆԱԴԱԴԱՐ ՄԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ.— ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՈՒՂՂԱԿԻ ԵՒ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՆԱԽԱՑԱՐՁԱ–ԿՈՒՄՆԵՐԸ ԾԱՑՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ.— ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԵՏ.—ՄԻԱ–ՑՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ.— ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ–ՅԻ.— ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄ ԶԻՆՈՒՈ–ՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ԵՒՆ.

Մ. Նահանգներու նախագահն ալ «խա–ղաղութեան արշաւ մը » սկսաւ, քաղա–քական ճառով մը որուն մեծ կարեւորու–թիւն կ'ընծայեն բոլոր մայրաքաղաքնե–րուն մէջ :

Ահաւասիկ ամփոփումը իր ճառին զոր խօսեցաւ ապրիլ 16ին, Ուօշինկթընի մէջ, Ամերիկեան խմբագիրներու Ընկերութեան կոչունքին առթիւ (պաներ)*.*

— Խ. Միութեան նոր վարչութիւնը այժմ սքանչելի պատեհութիւն մը ունի, հաշուելու համար ահագնութիւնը այն վը–տանգին որուն ենթարկուած է ամբողջ աշխարհը եւ մեզի օգնելու որ փոխենք պատմութեան ընթացքը: Ի՞նչ պիտի ընէ Խ. Միութիւնը: Տակաւին չենք գիտեր : Վերջին յայտարարութիւնները եւ խոր–հրդային վարիչներու կարգ մը ձեռնարկ–ները առաիճան մը կ'ապացուցանեն թէ թերեւս իրենք ալ կ'ընդունին թէ որքան տագնապալի է պահը :

Մեզ չի հետաքրքրեր ճարտասանութիւ–նը: Մեզ կը հետաքրքրեն խաղաղասիրա–կան անկեղծ գիտաւորութիւնները : Քանի մը յստակ ձեռնարկներ, ինչպէս Աւստրիոյ դաշնագրին ստորագրումը կամ Խ. Միու–թեան պահած հազարաւոր գերիներուն արձակումը մեծ տպաւորութիւն պիտի գործէին, իբրեւ անկեղծութեան ապա–ցոյցներ: Նոր հաւատքով մը տոգորուած, մենք պատրաստ ենք վերահաստատելու մեր դարաշրջանին գրեթէ կորսուած յոյ–սը բոլոր անոնց հետ որ ուղղամտօրէն կ'աշխատին ոչ մասնակի եւ ոչ ալ պատ–ժական խաղաղութեան մը հաստատման համար: Այս ճամբուն առաջինհանգրուա–նը պէտք է ըլլայ պատուաբեր զինադա–դարի մը կնքումը Քորէայի մէջ: Ուրեմն հարկ է անմիջապէս դադրեցնել թշնամու–թիւնները եւ արագօրէն վերսկսիլ խորհըր–դակցութիւնները, ազատ ընտրութիւններ կազմակերպելու համար միացեալ Քորէա–յի մէջ : Այս կը նշանակէ նաեւ — ինչ որ նուազ կարեւոր չէ — դադրեցնել ամէն նախայարձակում, ուղղակի կամ անուղ–ղակի, Հնդկաչինի եւ Մալեզիոյ մէջ: Վասն զի, որեւէ զինադադար Քորէայի մէջ որ կրնայ տրամադրելի դարձնել նա–խայարձակ ուժեր այլուր օգտագործուե–լու համար, պարզապէս խաբէութիւն պի–տի ըլլար: Ինչ որ կը փնտռենք մենք Ա–սիոյ մէջ ինչպէս աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, ճշմարիտ եւ ամբողջական խաղա–ղութիւն մըն է :

Մենք պատրաստ ենք ոչ միայն ուժ տա–լու արդէն իսկ կազմուած ծրագիրներու, աւելի սերտ միութիւն մը հաստատելու համար արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, այլեւ աջակցելու եւրոպական աւելի լայն հա–սարակութեան մը հաստատման, կարգու–սարք մը ուր գաղափարները, մարդիկը եւ ապրանքները շրջին ազատօրէն: Այդ հա–սարակութեան մէջ պէտք է ըլլայ միաց–եալ Գերմանիան, իր գլուխն ունենալով բնականոն ընտրութիւններէ ծնած կառա–վարութիւն մը: Ազատ Եւրոպայի հասա–րակութիւնը, եւ, միւս կողմէ, արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն տրուած կատարեալ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՏԵՆԵԱԿ ՄԸ ԿՐԱԿԻ ՏՐՈՒԵՑԱՒ

Եչ. օր նոր ցոյցեր պատահեցան Թեհ–րանի մէջ: Սպառազէն զինուորներ դիրք բռնած էին կայս. պալատին եւ վարչա–պետին բնակարանին շուրջը, զրահապատ կառքերով: Իսկ հազարաւոր ցուցարար–ներ, մեծ մասով համայնավար, կը պա–հանջէին սահմանափակել Շահին իրա–ւասութիւնները, ինչպէս հրահանգած էր Ազգ. Ճակատը: Զինուորները նեղութիւն չպատճառեցին ցուցարարներուն: Խռո–վութիւններ ծագեցան Թուդէի կուսակից–ներուն եւ իրանեան կուսակցութեան մի–ջեւ: Տասնըվեց հոգի վիրաւորուեցան :

Ցուցարարները շրջեցան Թեհրանի փո–ղոցներուն մէջ, նշանատախտակներով եւ կը պահանջէին քուէարկել այն օրինագի–ծը որ կը սահմանափակէ Շահին իրաւա–սութիւնները: Մեճլիսը նորէն չկրցաւ գումարուիլ: Ութ ընդդիմադիր երեսփո–խաններ հեռացած էին քաղաքէն :

Խումբ մը ցուցարարներ ամերիկեան «Դ. Կէտ»ի Շիրազի գրասենեակը մտնե–լով, տակնուվրայ ըրին ամէն բան, յետոյ կարասիները եւ թուղթերը դուրս հանե–լով կրակի տուին: Ուրիշ խումբեր ալ յարձակեցան Ամերիկացիներու բնակա–րաններուն վրայ, բուն քաղաքին մէջ : Բայց ոչ մէկ Ամերիկացի զոհուեցաւ : Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը խստօրէն բողոքեց, սպառնալով դադրեցնել Իրանի տրամադրուած օգնութիւնը :

Ազգ. Ճակատը զեկոյց մը հրատարակեց որով շնորհակալութիւն կը յայտնէ ժողո–վուրդին `իր աջակցութեան համար եւ կը պատուիրէ դադրեցնել գործադուլը, որ սարքուած էր ուժ տալու համար կառա–վարութեան: Զեկոյցը կը պախարակէ Մեճլիսի ութ անդամներուն ընթացքը, դիտել տալով թէ անոնք հեռացած են Թեհրանէն, որպէսզի ժողովը մեծամաս–նութիւն չունենայ եւ կ'ազդարարէ թէ ի հարկին նոր ընտրութիւններ կատարել պիտի տան, դադրեցնելու համար խափա–նարար ցոյցերը: (Երեսփ. ժողովին 136 անդամներէն 73ը միայն ընտրուած են մինչեւ հիմա):

●

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ միասին քուէարկեցին, ապրիլ 16ին, Քորէայի վե–րաբերեալ բանաձեւ մը: Առաջին անգամ է որ այսպիսի բան կը պատահի Ազգաժո–ղովին մէջ: Բանաձեւը, զոր մշակած էր Պրազիլիոյ պատուիրակը, կը տրամադրէ վերսկսիլ զինադադարի բանակցութիւն–ները առանց նախապայմանի: Կարմիր–ներն ալ միացան եւ քուէարկուեցաւ 60 ձայնով, ջերմ ծափերու մէջ:

«ԲԱՐԻ» ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ...

●

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր – ուսուցիչ մը, Էքնիւմէնտ Էքրէմ Թալու, որ մամուլի վերատեսուչ ալ եղած է, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Պոլսոյ «Սոն Փոստա» թերթին մէջ (5 Ապրիլ).

— «Կ'ուզեմ անդրադառնալ նաեւ շրջան ընող ուրիշ զրոյցի մը: Կը գտնուին եղեր հայ ծնողներ որոնք իրենց զաւակներուն կ'արգիլեն եղեր թուրքերէն խօսիլ ընտա–նեկան յարկերուն մէջ: Ես անկէ հաւա–նական չեմ նկատեր, մանաւանդ երբ խնդ–րոյ առարկան մեր հայ հայրենակիցներն են: Եթէ կայ շրջանակ մը ուր մեր լեզուն տեղաւորուած է. մինչեւ իր ամենայետին նրբութիւնները, այն ալ Թուրքիոյ, նոյն–իսկ արտասահմանի հայ հաւաքականու–թիւնն է: Եթէ ուշադրութիւն ընծայուի պիտի տեսնուի որ անոնց թուրքերէն խօ–սելու անբնականոն եղանակը օր ըստ օրէ կը բարելաւուի: Ցեղոյ իրենց զաւակնե–րուն թուրքերէն խօսիլ չտալուն մէջ ի՞նչ

շահ կրնան ունենալ մեր հողային եղբայր–ները, որոնք այլեւս պէտք է լաւագոյնս ըմբռնած ըլլան թէ փրկութիւնը այս հա–ւաքական հայրենիքին փարումին մէջ կը գտնուի: Թերեւս քանի մը մոլեռանդ տխ–մարներ անիմաստ ճամբայ մը բռնած են: Բայց երբեք չեմ տարակուսիր թէ մեծա–մասնութիւնը այլ կերպ կը խորհի եւ չորս ձեռքով փարած է թրքութեան: Ի՞նչ հարկ կայ չափազանցելու պարզ ըսի – քսաւ մը եւ ամբողջ դասակարգի մը սիրտը կոտ–րելու » :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ
ԺԻՇՏ ՕՐԻՆ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ

●

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քառէ (21, ռիւ Քառէ)

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՑԱ–ՏՈՒԿ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Մուտքը ազատ է
(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք —
Սեբաստացի բարեկամէ մը՝ 5000 *Ֆր.* :
Գ. Մ. Խլոյեանէ (Սեւան) 1000 *Ֆր.* :
Տիկ. Խոսրէկ Գույումճեանէ 1000 *Ֆր.* :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԵՒՍ ...

Դժբախտաբար այս տարի եւս ճեղքեր բացուած են, Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին տօնակատարութեան առթիւ:

Անխոցելի կը մնայ Լիոնը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Պահելով իր համազգային հանգամանքը :

Մարսէյլի մէջ, Ազգ. Կեդր. վարչու–թիւնը շաբաթներ առաջ հաղորդեց թէ ստանձնած է նախաձեռնութիւնը, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

Պաշտօնական զեկոյցէն առաջ, խորհրդակցական ժողով մը գումարած էին, հրաւիրելով բոլոր հոսանքները :

Երկդիմի Միութիւն մը — Մշակութային՞ն — որ «նոր ուղի» կը փորձէ տեղի–անտեղի, կարգ մը «ինտերնացիոնալ » պայմաններ կ'առաջարկէ: (Օր մը կ'իմանանք) :

Բնականաբար կը մերժեն, քաղաքավարութեամբ ճամբելով ներկայացուցիչը :

Կրնայի՞ն խօսքի տակ մնալ :

Չեն ուտեր, չեն խմեր, եւ Ապրիլ 24ի սգահանդէս կը սարքեն ... Ապրիլ 19ին :

Եւ, ինչպէս ուրիշ առիթներու մէջ, այս անգամ ալ կը ծանուցանեն թէ շարժանկարներ պիտի ներկայացնեն, — «Սովետական Հայաստան » եւայլն:

Ամբոխավարական միջոց, ժողովուրդ որսալու համար:

Ուրեմն կոպտօրէն կը բաժնուին համազգային ձեռնարկէն, որ տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 26ին, մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց եւ զանազան Միութեանց :

Այսպէս տխուր է պատկերը, Փարիզի մէջ :

Այստեղ ալ կանխելով թուականը, Ապրիլ 19ին «Համազգային սգահանդէս» կը ծանուցանեն «հովանաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ երեք յարանուանական պետերու»: Բանախօսներն ալ իրենք, երեք հոգեւոր պետերը:

Քանի մը՝օր ալ սպասեցէք, ամբողջ ողբերգութիւնը իմանալու համար: ՎԱՀԷ

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ՀՆԴԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք հնդկահայ եռամսեայ պարբերաթերթին՝ «Նոր Աշխարհ»ի վերջին թիւը (1952 Ապրիլ–Դեկտ.) որմէ կը քաղենք հետեւեալ պատմական դրուագը —

1554ի առեններ Նոր Ջուղայ գացած է Գարոն Ցակոբ իր ընտանիքով: Կը զբաղէր վաճառականութեամբ, եւ կը բնակէր Քեաշմիր: Հոն զաւակ մը կ'ունենան եւ քահանայ չգտնելով որ մկրտէ, իրենք կը կոչեն զայն Ղուլղանէյ:

Օր մը Շահ Ակբար Նասուրադին Հմայունի Քեաշմիրի մէջ ծպտեալ պտտած ատեն կը հմայուի այս փոքրիկին գեղեցկութենէն: Ստուգելէ ետք ծնողքը, կը տանի իր մօտ եւ երբ կ'իմանայ որ Հայ է կ'ուրախանայ եւ կ'առաջարկէ հօրը որ իրեն որդեգիր տայ, որովհետեւ ինք զաւակ չունէր: Հայրը կը պատասխանէ.

— «Տէր իմ Արքայ, յաւիտեան կաց, թէպէտ ես եւ իմայինքս քո ծառայքն եմք, բայց իմ յօժար կամօք ոչ տամ, զանզի ես ազգաւ Հայ եւ քրիստոնեայ եմ եւ դու տաճիկ քուրտ, եթէ ես մանուկս քեզ տամ եւ դու քրտացնես զդա, ես խայտառակ լինեմ ի մէջ ազգի իմում, եւ վստահամբաւեն նոքա զիս ասելով, թէ վասն դրամոյ կամ ուժի ետ զորդին իւր Թագաւորին:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ այս անկեղծ պատասխանին վրայ եւ երդում ըրաւ որ «ոչ մանկան, ոչ ծնողաց հաւատոյ քակտումն չառնէ: Դուք ձեր հաւատոյն հաստատ կացէք, ասէ, հոգովս ուրախ եղէց, բայց ես որովհետեւ զաւակ չունիմ, սորա ինձ որդեգիր ընկալայց »: Ապա կը հրամայէ որ Թագաւորական փառքով եւ պատիւով տանին զայն իր ապարանքը եւ պահեն իբրեւ իր որդին, որքան որ ինք Քեաշմիր մնայ: Այնուհետեւ երբ Ակբարաբադ վերադարձաւ իր հետ տարաւ որդեգիր Ղուլղանէյ իր ծնողքին հետ: Գարոն Ցակոբին տուաւ բընակութիւն: Հրամայեց որ ժամ շինեն, Հայոց քահանայ բերել տան եւ իրենց հայրենի բարեպաշտութեան հետեւին:

Ասիկա լսելով Նոր Ջուղայ եկան վարդապետ, քահանայ եւ բազմաթիւ Հայեր: Թագաւորը անոնց տուաւ՝ հինգ հազար Բիգա գետին, այգի, տուն, պարտէզ շինելու: Իսկ Ղուլղանէյ շատ սիրելի դարձաւ Թագաւորին եւ Թագուհիին: Թագաւորը մանչ զաւակ մը ունեցաւ, եւ միշտ կ'ըսէր «վասն զաւակին ազգին Հայոց սիրելի որդւոյն իմոյ Ղուլղանէյին նայեցաւ առ իս Աստուած եւ պարգեւեաց ինձ զայս երկրորդ զաւակ »:

Երբ Ղուլղանէյ չափահաս եղաւ Թագաւորը անոր նուիրեց Հուգլի քաղաքը Պէնկալի մօտ; Սամար գաւառը՝ Ակբարաբադի մօտ եւ Փանջաբան՝ Լահօրի մէջ: Ղուլղանէյ իրեն համար պալատներ շինեց, ինչպէս եւ խանութներ: Ան եօթնահազարեակ ունէր եւ շատ կը հետեւէր: 1605ին մեռաւ Ակբար Թագաւորը եւ Միրզա Սլիմ Սալաթինն անոր յաջորդեց: Իսկ Ղուրղանէյ վախէն դուրս չէր ելլեր, գնաց իր Հուգլի կալուածին մէջ, ինչ որ շատ տխրեցուց Թագաւորը, եւ հրամայեց բոլոր Հայոց ազգին որ զգուշանան:

Եցտոյ իմանալով որ երկիւղէն փախչեր է, երդումով գրեց թէ «մի երկնչիր, ես ու դու եղբայր եմք, եկ ինձ մօտ եւ ինչ որ քո խնդիրքն իցեն, նոյնն ես կատարեցից քեզ … խնդրեա մինչեւ իմ Թագաւորութեան կէսն՝ եւ տաց»: Երեսի վրայ գետին ինկաւ Թագաւորցու ճղնաւորը եւ ըսաւ. « Տէր, ճշմարտիւ գիտեմ քո սէրն եւ շնորհն, բայց աղաչեմ ինձ թոյլ տալ զի աղքատի պէս ի տան նստեալ եւ վասն քո աղօթս արարեից»: Թագաւորը ըսաւ. «որովհետեւ այդ են կամք քո, ուրախ եմ, արա որպէս կամիս, բայց երբեմն դաս ի տեսութիւն ինձ »:

Ղարղանէյ այնուհետեւ ինքզինք խաղ կանչելու տուաւ, (հնդկերէն ռադ): Ան հնդկական գիրքերուն մէջ ծանօթ է իբրեւ Ռադմալայ: Կ'ըսուի թէ Պէնկալի մօտ Ջաննագօրի մէջ կը գտնուին իր կալուածները:

Հնդկահայ անցեալէն առնուած այս դրուագը կը վերջանայ հետեւեալ խորհրդածութեամբ.

— « Դիցուք թէ Աստուած Թագաւորին հօրանման քաղցր եւ ողորմած զաւակ պարգեւէր, արի դու մին մտածիր, թէ հնդստան ի՞նչ լինէր այս մեր եօթնհազարեակի հետ մօլորելոյ ձեռնումն ; — Ի՞նչ մեծագործութիւն, ի՞նչ ազգի շինութիւն եւ ինչ հզօր, հզօր եւ երեւելի գործեր չէր կարող առնել այս մեծ խաղ կանչող Թագաւորցուն :

«Իւր երկրին տիրեց, եւ որդին եւս դաշն խաղաղութեան ունէր նոցա հետ, որ Ղուլղանէյը պիտի գիտակ լինէր, եւ եթէ կամենայր՝ Գարսկաստանում բնակած իւր ազգայնոց համար զի՞նչ բարիք չէր կարող առնել, բայց չարար: Եւ չգիտեմ իւրեանց ազգն այսպէս անփոյթ առնողանին ի՞նչ կը տանին իւրեանց հետ »:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մօրս Անթառամ յիշատակին

Կոտորումի քանիերորդ օրն էինք, ոչ ոք գիտէր: Մահուան սպառող աքսորականները, կմախացած, իրենց գոյութիւնը դեռ քաշ կուտային, անօթի ու ծարաւ, մերկ ու բոպիկ, քանդուած գիւղերու պատերու տակ:

Բախտաւոր էին անոնք որ լոյս աչքով, ծանօթ բոյս մը կը գտնէին, իրենց անօթութիւնը յագեցնելու համար, իբրեւ ամենօրեայ սնունդ, այն ալ զրկուած աղի եւ եփելու հնարաւորութենէն:

Ինչպէս կտոր մը տաշեղ, ալեծուփ ծովուն վրայ, այնպէս ալ մենք կ'երթայինք ու կուգայինք քանդուած գիւղերու, եւ ամայի դաշտերու մէջ: Ամիսներով սպաննուած դիակներուն թիւը եւ հաշիւը չկար:

Բազմութիւնը կ'ուզէր դէպի Արծկէ երթալ, իսկ Թուրքեր եւ Քիւրտեր, մեզի սպառնալով, սպաննելով ետ կը դարձնէին, ըսելով. — Նորէն Օսմ. կառավարութիւնը ձեզի տէր կ'ըլլայ, կեավուր Մոսկովը ձեզի տէր չըլլար …

… Գիշեր էր, մօտ 300 կին ու մանուկներ թխմուած էինք Ախլաթի Թաղերէն Խարապայ — Շհարի գետնափոր տուներէն մէկուն մէջ: Ցանկարծ լուր տարածուեցաւ թէ Թուրքերը ճրագներ վառած, դէպի մեր թաքստոցը կուգան: Իսկոյն իրարանցումը ինկաւ կիսամեռ բազմութեան մէջ: Ամէն մէկը իր մատը շրթունքին դնելով կը պատուիրէր ձայն – ծպտուն չհանել: Մանուկները, զարհուրած իսկոյն իրենց մայրերու քղանցքին փաթթուեցան, իրենց դէմքերը ծածկելով անոնց կմախացած իրանին վրայ, երբեմն ալ իրենց նայուածքը դէպի դուրս ուղղելով, տեսնելու թէ ե՞րբ ներս կը մտնեն արիւնարբու հրէշներ, եւ թէ ով պիտի ըլլայ իրենց առաջին զոհը:

Ճիշդ այս պահուն, փոքր եղբայրս, որ հազիւ մէկուկէս տարեկան էր, սկսաւ իր բոլոր ուժով լալ: Անկարելի էր ձայնը կտրել: Ոչ հաց ունէինք, ոչ ալ կտոր մը շաքար, որպէսզի պինք խաբէինք: Մինչեւ Ջարդի առաջին օրը, դեռ ծիծ կ'ուտէր: Տղան հրացանի որոտումներ, սպաննուածներու եւ վիրաւորներու ճիչեր, ու աղաղակներ լսած էր, եւ վախցած: Մէկ ամիսէն աւելի էր, կը մերժէր մօրս կաթը: Ամէն կողմէ մօրս վրայ թափեցան, ըսելով.

— Շուտ երեխան խեղդէ, եթէ ոչ հիմա ձայնը կը լսեն, կուգան եւ բոլորս կը ջարդեն…

Դեռ շատերն ալ կտոր մը քուրջ առած մօրս գրկին մէջ՝ եղբօրս բերնին կը սեղմէին խեղդելու, կամ ձայնը կտրելու համար, նոյնիսկ մեր մօտիկ ազգականներն ալ թելադրեցին մօրս որ շուտով խեղդէ տղան, ինչպէս ըրած են ուրիշներ …

Մայրս բարկանալով ըսաւ անոնց.

— « Անաստուածներ, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ մայր մը խեղդէ իր հոգեհատորը: Ցետոյ դառնալով մեզի պատուիրեց ներսը մնալ, իսկ ինքը առաւ տղան եւ դուրս ելաւ, ըսելով.— Ահա ես տղայիս հետ դուրս կ'ելլեմ, թող զիս սպաննեն: Ես, քոյրս եւ եղբայրս իրեն հետեւեցանք:

Դուրսը մութ էր: Ուր կ'երթայինք՝ չէինք գիտեր: Ճամբայ մը բռնեցինք եւ բաւական հեռացանք, որպէսզի մեր ներկայութեամբ չմատնենք թաքստոցը:

Աղբիւրի մը հանդիպելով կանգ առինք: Եղբայրս դեռ կուլար: Մայրս իր ափով ջուր խմցուց, բայց լացը աւելի սաստկացաւ: Գրկէն գետին դրաւ, ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացնելով եւ հեկեկալով ըսաւ.

—«Ով Աստուած որ վերն ես ու կը տեսնես մեզի այս տեղ, քեզմէ կը խնդրեմ, կը պաղատիմ, որ լսես աղաչանքս, խնդիրքս, ահա չորս զաւակներս հոս են, պահէ եւ պաշտպանէ քո զօրութիւնով, երկուքը թող քեզի մատաղ ըլլան, երկուքն ալ ինձ պահես: Մայր եմ ու արցունքոտ աչքերով, այս խաւար գիշերով աղաչանքս քեզ կ'ուղղեմ: Լսէ խնդիրքս եւ կտրէ սա անմեղ մանկան ձայնը, ինչպէս որ քեզի ընդունելի է:

Հրաշք: Եղբայրս որ մինչեւ այդ վայրկեան կուլար, ձայնը կտրեց: Բոլորս ալ անօթի ծարաւ, միայն ջուր խմելով վերադարձանք մեր նախկին թաքստոցը:

Ցաջորդ առտուն մայրս մեզ առնելով տարաւ Ախլաթի Թրքական Թաղը, որպէսզի քիչ մը հաց, պուտ մը ապուր գտնէ փոքր եղբօրս համար, քանի որ բոյս, ցորենի կամ գարիի հատիկներ չէր կրնար ուտել:

Հազիւ Թրքական Թաղը մտած էինք, քանի մը տասնեակ Թուրք լամուկներ քարերով ու փայտերով թափեցան մեր վրայ: Մայրս բոլորս իր թեւերուն տակ առնելով դարձաւ վահան, հարիւրաւոր քարերու ու փայտերու տեղատարափին տակ: Թուրք լամուկները սկսան հայհոյել խաչին: Ճարահատ, մայրս ալ անոնց պէս հայհոյեց, քանի որ այդ խաչը մեզ լքեց եւ հասանք այս օրին…: Տարիքոտ Թուրք կին մը եկաւ բարձրացաւ եւ Թուրք լամուկները հեռացուց, իսկ մենք ետ դարձանք:

Ուրիշ օր մը առաւօտեան, բազմութիւնը նստած էր, պատերով շրջապատուած պարտէզի մը մէջ: Ցանկարծ տեսանք բազմաթիւ Քիւրտեր որոնք թափեցան մեր վրայ, սկսան աջ ու ձախ զարնել անխնայ,

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈԹՈՒՐԼԸՆ

Մաքուր հայերէնով մը, որուն մէջ զիս զարմացնելու անմեղ պչրանքը զգացի, խօսեցաւ հետս, էրկանը կարօտ վիճակը պարզեց, ամուսնացած օրէն օր մը դեռ հանգիստ երեսը տեսած չըլլալը խոստովանեցաւ:

Հիւանդութիւնը, հիւծախտ մը անունդի անբաւականութենէ ու բարոյական հոգեբէ առաջ եկած, օրէ օր կը հալեցնէր անոր տկար ուժերը ու դիւրաւ գուշակել կուտար վախճանը՝ որ մօտալուտ էր:

Իմ հոն երթալէս ութ օր վերջը մեռաւ անիկա, մահ մը որ փրկութիւն մըն էր գրեթէ անտանելի թշուառութենէ մը. իր կարճատեւ կեանքին պէս աղքատիկ ու անշուք եղաւ իր թաղումը. ես, մէկ-երկու Պոլսեցիներ, որ դիպուածով այդ կողմը կը գտնուէինք, յուղարկաւոր գացինք իրեն մինչեւ գերեզմանատունը, որ անոնց տունէն շատ հեռու ալ չէր: Գեղացիներէն հազիւ չորս հինգ հոգի, որոնց մէջ չորպաճիներէն մէկը, երիտասարդ մը, զոր ճանչցուցին ինծի. Օհաննէսն աղան:

Համեստ, գրեթէ ամչկոտ մէկը, որ իմ մօտս գտնուելուն, ինծի հետ խօսելուն համարձակելուն համար կարծես թէ ներում կը խնդրէ:

— Խապա մարդեր ենք մենք, կ'ըսէ ինծի, մեր ըրածին խօսածին մի նայիք, ուսումնական չենք. «փօթուր» կը հագնինք, «եէմէնի» ունինք ոտքերնիս:

Գակասութիւն մը խոստովանելէ աւելի, բողոքի, զանգատի պէս բան մը կայ այս խօսքին մէջ, որ միտքս կը չարչարէ: Շուտով կը բարեկամանայ հետս ու վերադարձին՝ ճամբանուս վրայ իր գործատունը կը հրաւիրէ, խողակի գործատուն՝ թթենիի պարտէզներով շրջապատուած՝ զոր յաջողութեամբ կը բանեցնէ:

Մէկիկ մէկիկ քովի արտերը, հողերը կը ցուցնէ ինծի, անոնց բերքը, հասոյթը կը բացատրէ, բոլորը իր սեփականութիւնը, որուն վրայ արդար ու համարձակ հպարտութեամբ մը կը պարծենայ:

— Ես ռէնչպէրութենէ առաջ եկած եմ:

Կը գովեմ իր յաջողութիւնը, այնքան սիրայօժար, որքան Օհաննէսն, խոնարհ ու ստորին աստիճանէ մը տակաւ բարձրանալով ձեռք բերած է զայն:

Իրիկուան, իր տունը ճաշի կը հրաւիրէ զիս. կը մերժեմ, բայց անիկա կը թախանձէ ու օմիքս-ըի թողուր. չեմ կրնար իր այնքան հիւրասիրութեանը դէմ յամառիլ. մանաւանդ որ պարզուկ բայց ազնիւ սրտի տէր մէկը կ'երեւայ ինծի:

Տունը՝ էն աղուորներէն մէկն է գեղին մէջ, ծովեզերքը տանող կառուղիին վրայ կը նայի ու գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ շինուած է ընդարձակ շէնք մը, որուն մէջ իրմէն զատ մայրը կայ միայն, դեռ կորովի կին մը, աշխատասէր ու խնայող Հայուհիի տիպար մը:

— Բարի եկաք, կ'ըսէ ինծի. Օհաննէսը միսաֆիրը կը սիրէ, կը մեծարէ. բարի եկաք:

Քիչ մը կը մտերմանամ հետը ու կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա հարս մը չունի տան մէջ:

— Օհաննէսին հարցուր, կը պատասխանէ ինծի:

Բան մը չեմ հասկնար սակէ. ուրիշ խօսքեր վրայ կը բերեն, հին ու նոր պատմութիւններ կը պատմեն ինծի: Ճաշէն վերջը, դրացիներ կը հաւաքուին ու մինչեւ կէս գիշեր կը զրօսնունք: Գիշերը ես կը դառնամ այն տունը՝ ուր այս գիւղը անցուցած բոլոր միջոցիս հիւրընկալուած եմ:

Հետեւեալ առտուն այնտեղ պատմեցին ինծի Օհաննէսին պատմութիւնը, իր մերժուած սէրը, մինչեւ հիմա ամուրի մնալուն պատճառը:

Զ.

Անցեալները սպասուհի մը եկաւ մեզի այդ գեղէն. իմ այցելութենէս ի վեր երկու տարի անցած էր: Շատ մը հարց ու փորձեր ըրի իրեն: Ի՞նչ կ'ընէին գեղացիները, խողակը շա՞հ կը ձգէ՞ր առաջուան պէս. գեղին աղաները իմ ճանչցած անձե՞րն էին, Հաճի Կարապետը, Օհաննէսն աղան, ուրիշները:

Այս վերջին անունին՝ սպասուհին մըռթեցաւ.

— Օհաննէսն աղան կարգուած է հիմա, պատասխանեց ինծի, որբեւայրի մը առաւ ամիս մը առաջ:

— Ի՞նչ, որբեւայրի, հարցուցի:

— Վարժապետին կնիկը, Զարուհը: Իր աղջի ուզածը առաւ. տեսա՞ր, էֆէնտիս, խըսմէթը ինչ է՝ ան կ'ըլլայ:

Երկու բառով ամէն բան հասկցուց ինծի. ասիկա ամէնուն գիտցածն էր գեղին մէջ:

— Առաջ՝ «փօթուրլու» ըլլալուն՝ չուզեց Օհաննէսն աղան. անիկա այլման տէլիխանը մըն էր, ըմա հիմակին պէս հարուստ ալ չէր չիտակը: Աղջիկը կարդալ գիտէր, դպրոց գացեր ու կիտնական էր. չհաւնեցաւ անոր. աղջի էրիկը վարժապետ էր. աղէկ օր մը չցուցուց կնկանը: Հիմա Օհաննէսն աղան առաւ նորէն: Առաջ ալ աղուոր էր Զարուհը, չունեւորութենէն չէր ցուցներ, թէ որ հիմա տեսնես, պօյ, պօս, ծովի պէս մազեր, լուսնի պէս երես մը հրեշտակ կը լմանի:

Ու բարոյականը հանելով այս բոլոր պատմութեանը, իր պարզամիտ՝ բայց խելացի գեղջուկի բարոյականը՝

— Նայէ, էֆէնտիս, մեր գեղը Պոլիս չէ, հոն «շալվար» կը հագնինք մենք, մեր էրիկ մարդիկ ալ «փօթուր» պիտի հագնին:

(5 եւ վերջ) ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ու սպաննել, մնացած պառաւներն ու մանուկները ։

Մայրս հիւանդ էր, գրեթէ ուժասպառ եւ հազիւ կրնար ոտքի կենալ ։ Փոքր եղբայրս գրկեց, մեծը շալկեց, իսկ ես եւ քոյրս որ 12 – 10 տարեկան էինք, իր քղանցքէն բռնելով սկսանք փախչիլ, լեռնապատառ վազող բազմութեան ետեւէն ։ Բոլոր ծանօթները, նոյնիսկ հօրաքոյրս կ՚ըսէին մօրս.

— Աստուած քու հօր տուն քանդէ, այդպէս չորս զաւակներով մինչեւ ո՞ւր կրնաս փախչիլ, երկուքը նետէ ուրիշներուն պէս։ Այս երկու մեծերը ազատես կը բաւէ, չե՞ս տեսներ, շուրջդ շատեր իրենց տասը տարեկան զաւակները կը թողուն կը փախչին, դուն դեռ ծծկեր երեխաները գրկած եւ շալկած՝ կ՚ուզես ազատել այդ հիւանդ վիճակով ։

— Չէ, Սալվի (հօրաքրոջս անունն է), իմ ալ սիրտ պէտ եղնի, որ զիր ճժեր թալէ ու փախնի, իբ հոգուն համար։ Ես զիմ ճժեր չեմ կանայ թալեր, կը տանիմ ուր տեղ որ ես ընկայ մեռայ. անկէ յետքը էս աշխար կ՚աւերի իմ ճժերի համար, դուք փախէք ես ուշիկ ուշիկ կիգամ կը խառնուիմ ձեզի »։

Ամբողջ ճամբուն եզերքը, թուփերուն տակ բազմաթիւ մանուկներ լքուած էին, կը դառնային այս ու այն կողմը, լալով իրենց մայրերը կը կանչէին։ Ցուցապը այնպէս էր որ «մայր զիւր մանուկ ուրացա ծէր «հարիւրաւորներ Քիւրտերու դաշոյններուն եւ բրիչներուն տակ իրենց հոգին աւանդած էին, Քիւրտերէն ազատուողները Թուրքերու կողմէ կը ջարդուէին կամ ծովը կը թափէին ։

Մայրս այդ հիւանդ վիճակով մեզ ազատեց։ Ցերեկները պահուելով, գիշերները քալելով, եկանք հասանք Արծկէ, ուր ամիսներով տուն – տեղ եղած նստած էր ռուսական բանակը ։

Բազմաթիւ կիներ ազատեցան մօրս շընորհիւ։ Բայց անվերջ կուլային, կըտանջուէին, քանի որ լքեր էին իրենց զաւակները ։

Առանց հիւանդութեան փոքր եղբայրս՝ Կոճերէ եւ մեծը՝ Օրօրան գիւղերու մէջ մեռան։ Գերեզման փորեցինք ու թաղեցինք։

Երբ ես եւ քոյրս կուլայինք անոնց մահուան առթիւ, մայրս լալով կ՚ըսէր .

— Էնոնք Աստուծուն մատաղ էի խոստացեր, Աստծու բաժին էր, տարաւ...»։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ :— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49, 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼՈՒԾԱՐՔԸ

■

« Ցօւսաբեր »ի մէջ կը կարդանք (10 Ապրիլ) .—

« Հայաստանի Բարեկամներու Միութիւն»ը, կազմուած 1945ին, հոգեվարքի երկար եւ տաժանելի շրջան մը բոլորելէ ետք, իր գոյութեան վերջ դրաւ։ Բոլոր գոյքերը աճուրդով ծախուեցան հարիւր քան անգլ. ոսկիի։ Իր մասնաճիւղերը — Լառնագա, Լիմասոլ, Ֆամակուսթաքանի մը տարի առաջ արդէն լուծարքի ենթարկուած էին։ Նիկոսիոյ Կեդրոնն էր միայն, որ քարշ կուտար իր գոյութիւնը, անուանական վարչութեան մը ղեկավարութեանը տակ։ Ինչ վարչութիւն եւ ինչ վարչականներ ...

« Հին պահակախումբ»էն բեմին վրայ մնացած էր միայն կիպրացիներու ծանօթ «համբաւաւոր»ը. միւսները, քաղաքական նոր հովերու ազդեցութեան տակ, փոր մը հացի համար վաստաբար լքած էին Միութիւնը եւ ծակամուտ եղած, անչափելի չարիք հասցնելով կիպրահայ բարեհամբաւ գաղութի վարկին, ընտանեկան բարքերուն եւ խաղաղ կենցաղին ։

Շողշողուն նշանաբաններով հրապարակ նլած այս Միութիւնը նպատակ ունէր կիրք ու ատելութիւն սերմանել եւ պառակտել գաղութը, եւ յաջողեցաւ ալ։ Իր վարիչները հայ ժողովրդեան հայրենասիրութիւնը շահագործելով ,առեն մը գաղութին տէր ու տիրականը եղած ըլլալ կարծեցին եւ անպատկառ յախուռանքով ասպարէզ կարդացին իրենց հակառակորդներուն, ձեռք ձեռքի տուած յոյն ձախակողմեան կազմակերպութիւններու վարիչներուն հետ։ Թերթուկ մըն ալ կը հըրատարակէին «Նոր Արաքս» անունով, ուր աղտոտ յարձակման, ծաղրանքի եւ հեգնանքի նշաւակ դարձան Առաջնորդ Սրբազանէն սկսեալ բոլոր ազգ. վարիչները, յարգելի անձնաւորութիւններ եւ վաստակաւոր ուսուցիչներ։ Անոնք, այդ վարիչները, անստորագիր նամակներով մահ սպառնացին իրենց հակառակորդներուն, որոնք ճակատաբաց կը պայքարէին այս նոր աստեաններուն դէմ։ Քանդելու, քայքայելու համար Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ,այս աստեանները միջոցներու մէջ խտրութիւն չէին դրած։ Ներսէն դուրսէն դաւեր կը լարէին, ամբաստանութեան եւ լոյթով կը սպառնային ու կ՚ըսէին թէ շուտով Հ. Ե .Միութեան ցուցատախտակը վար պիտի առնեն անոր տեղը իրենցինը դնելու համար։ Պատիւ հայ ազգայնական երիտասարդութեան, որ մինչեւ վերջ պատնէշին վրայ մնաց, գիտակից իր պարտականութեան ։

Ի դէպ, կ՚ուզենք հանրային կարծիքին եւ իրաւասու մարմիններու ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ պարագան .«Հայաստանի Բարեկամներու Միութիւնը » , իր մենատիրութեան շրջանին, ներգաղթի համար մօտաւորապէս 650 – 700 անգլ. ոսկի հանգանակած էր (այս թիւերը քաղուած են Միութեան պաշտօնական օրկան «Նոր Արաքս»էն)։ Այս գումարը պէտք է փոխանցուած ըլլար Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնին։ Սակայն «հայասատանասէր » վարիչները ով գիտէ ինչ նպատակով իրենց մօտ պահած էին զայն ։

Կ՚ըսուի, թէ լուծարքէն ետք հաւաքուած գումարը Բարեգործականի կեդրոնը պիտի ղրկուի եղեր , որովհետեւ տեղական մասնաճիւղին վրայ վստահութիւն չունին եղեր։ Հանրութիւնը որուն լումաներով գոյացած է այդ գումարը, կ՚ուզէ գիտնալ բոլոր մանրամասնութիւնները, նուիրատուներու ցանկով միասին ։

Ներգաղթի համար հանգանակուած վերոյիշեալ գումարէն զատ, երբ ներգաղթողներու ցանկերը պատրաստուեցան , արձանագրուող ամէն անձ հինգ շիլլին վըճարեց. ո՞ւր է այս գումարը, որո՞ւն քով կը մնայ, ինչո՞ւ իրենց տէրերուն չեն վերադարձուիր։ Հարցումներ, որոնք անմիջական պատասխանի կը կարօտին ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽԵԼԱՑԻ ԵՒ ԱՆԽԵԼՔ ՀԱՅԵՐ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ Պոլսոյ Ենի Սապահ թերթին այն երկդիմի գրութիւնը որուն մասին խօսած էինք ապրիլ 16ի խմբագրականով (4 ապրիլ).

Երբ Իսթանպուլ նուաճուեցաւ Թուրքերուն կողմէ, քաղաքի բնակչութիւնը շուրջ 200 հազար էր եւ ասոնց միջեւ 5-6 հազար Հայ կը գտնուէր։ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ մայրաքաղաքը շէնցնելու համար Ղրիմէն եւ Անատոլուի զանազան վայրերէն հազարաւոր ընտանիք բերել տուաւ ։ Ասոնց կարգին կը գտնուէին Կէտիկ Ահմէտ փաշայի բերել տուած 40000 Հայերը, որոնք զետեղուեցան Չէնպէրլիթաշի եւ Մարմարայի միջեւ , այնտեղ սեփական եկեղեցիներ շինեցին, վարժարաններ բացին։ Մինչեւ այսօր ալ այնտեղ կը գտնուի Հայոց Պատրիարքարանը ։

Հայերը թէ Իսթանպուլի եւ թէ Օսմանեան պետութեան ամէն անկիւնը ցրուելով ազատ ապրեցան։ Ոչ ոք բռնադատեց զանոնք որպէսզի դաւանափոխ դառնան կամ մոռնան իրենց ազգութիւնը ։

Ռուսերը Մեծն Պետրոսի շրջանին թրքական հողերուն աչք տնկելով Յոյները գաղտնօրէն գրգռեցին Օսմանեան պետութեան դէմ։ Երբ պետական կազմակերպութեան մէջ բարձր դիրքեր գրաւող Յոյներու դաւաճանութիւնը երեւան հանուեցաւ, ժամանանդ հելլէն յեղափոխութենէն յետոյ, Հայերը սկսան ալ աւելի յարգ վայելել ։

Թանզիմաթի շրջանին եւ այնուհետեւ մինչեւ 1914 Հայերը ամենաբարձր պաշտօններ վարեցին ։ Նոյնիսկ եկմտական, արտաքին , թղթատարական նախարարութիւնները անոնց վստահուեցան ։

Ռուսերէն վերջ Անգլիացիները ու Ֆըրանսացիներն ալ ջանացին փլցնել Օսմանեան կայսրութիւնը Թուրքիոյ Յոյներն ու Հայերը դաւելու մղելով եւ հետամտեցան Թուրք ազգը նախ գերեվարել, ապա բնաջնջել։ Թուրքիոյ մէջ Դաշնակ, Հնչակի պէս հայ յեղափոխական կոմիտէներ հիմնուեցան, փորձեցին սպաննել եպարքոս Հալիլ Րիֆաթ փաշան, Սուլթան Համիտի դէմ ռումբ արձակեցին, վերջապէս 1914ին ընդհ. ապստամբութիւն մը նիւթեցին, կռնակէն հարուածելու համար թըրքական բանակը որ արեւելեան ճակատին վրայ ռուս բանակներուն դէմ կը կռուէր։ Ի վերջոյ երկու կողմէն ալ արիւն թափեցաւ, ողբերգութիւններ պատահեցան, Հայերը դրացի երկիրները խոյս տուին, Անատոլուի մէջ գրեթէ բնաւ Հայ չմնաց ։

Միշտ օտար պետութեանց հաշւոյն աշխատող «կոմիտէճի»ները հայ յեղափոխական շարժումներուն ծնունդ տուած են համոզելով շատ մը անմիտները, բայց խելացի Հայերը կռահելով որ ի վերջոյ իրենց ցեղակիցները աղէտի պիտի մատնուին, ճակատ յարդարած են «կոմիտէճի»ներուն դէմ, այս վերջիններն ալ սպաննած են անոնց նոյն իսկ պողոտային մէջտեղ, տանը մէջ եւ կամ ուրիշ տեղեր սպաննած են զանոնք ։

Կը հաղորդուի որ վերջերս կարգ մը հայկական վարժարաններու մէջ Թուրք ազգին դէմ թշնամական զգացումները հըրահրել ջանացողներ կան եղեր։ Ինչ որ ալ ըլլայ իրենց ազգութիւնը, վատ են բոլոր անոնք որ ժխտական գործելակերպ կ՚որդեգրեն հանդէպ երկրի մը որուն հայրենակիցներն են։ Ցորչափ այս Հայերն ալ թրքական անձնագրի տոմարներուն մէջ արձանագրուած են, պարտաւոր են Թուրքիան ամէն երկրէ, Թուրք ազգն ալ ամէն ազգէ աւելի սիրելու։ Ասիկա պատուոյ ուխտ մըն է, ուխտը չյարգել անպատւութիւն է ։

Վստահ եմ որ այսօր ալ թէեւ նման անմիտ Հայեր կան, բայց խելացիներն ալ անպակաս չեն։ Մեր հայ հայրենակիցներուն շահը կը պահանջէ որ մերժեն անմիտները.ու խելացիներուն հետեւին ։

Թէ Յոյներուն եւ թէ Հայերուն թըշուառութիւնը միշտ օտար պետութեան մը գրգռութեան արդիւնք եղած է։ Արդեօք ո՞վ է այս օրուան գրգռութիւնը ընողը։ Ռուսիա՞, Անգլիա՞, Ֆրանսա՞, թէ ուրիշ մէկը։ ԱՄԷՆ պարագայի մէջ Ամերիկա չէ։ Որովհետեւ Ամերիկա մեծ պետութիւն մըն է, սկզբունքով վճռած պարկեշտ եւ պատուաւոր ըլլալ :

Անխելք Հայերուն Աստուած խելք տայ։ Խելացի Հայերն ալ այս հայրենակիցներուն թող ըսեն թէ ցորչափ անկեղծ եւ պատուաւոր մնան, Թուրքերէն ոչ միայն հայրենակցի, այլեւ եղբայրական վերաբերում պիտի տեսնեն ։ — Գաբրիէլ Գաֆլը

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Ապստամբողներուն երկուքը ամուսնացած էին ու իրենց կիները եւ տղաքը իրենց հետ էին. հոն էին անոնք որ ծառացան թշնամիին ներդաւոր դաւաճանութեան դէմ. անոնք իրեն չընկերացան անհաւասար պայքարին ու կուրծք տուին. Իրենց մէջ էր իր եղբօրը հետ Տիգրան Պզտիկեանը որ անհաւատալի քաջութեամբ մարտնչած էր անթիւ ոճրագործներու դէմ , անգիտակից վտանգին՝ իր երիտասարդ եւ վեհանձն կեանքը տրամադրած էր փրկելու համար քաղաքը բոլոր անոնցմէ՝ որոնց մէկ մասը նահատակուած, իսկ միւս մասը բանտարկուած էր իբրեւ վտանգաւոր մարդասպաններ ։

Վիրաւորուած թեւը կուրծքին կըթնցուցած, ծալլապատիկ նստած էր մեր դէմ։ Իր նայուածքին քաղցրութիւնը , իր համեստ լռութիւնը իր գրեթէ խուսափող խոնարհութիւնը ապշութիւն կը պատճառէր մեզի ։

Երբ ոտքի կ՚ելլէր, էնթարիին լայն ծալքերուն մէջ կը բարձրանար պարթեւ հասակը. իր շարժումները հանդարտ էին եւ գրեթէ դանդաղ ու կը խորհէի թէ ի՛նչ թաղուն կարողութիւն եւ զգացում բորբոքած էր այդ թիկնեղ երիտասարդը աղէտի օրերուն մէջ։

Երբ տեղեկութիւն հարցուցինք իր վէրքին մասին, գրեթէ անփութութիւնով պատասխանեց մեզի. այլ սակայն այդ վէրքն էր որ գրեթէ տարի մը ետքը գերեզման պիտի տանէր զինքը։ Իր մէկ եղբայրը արդէն մեռած էր կռուի մէջ, ու երբ անոր խօսքը կ՚ըլլար, երկու եղբայրները խռհուն սուգով մը կ՚անդրադառնային այդ վշտին վրայ ։

Հոն էին նաեւ ուրիշ երկու եղբայրներ, գրեթէ պատանի, որոնց մէկը նոյնպէս կռուած էր այդ օրերուն։ Երբ դիմադրելու ամէն յոյս այլեւս կորսուած էր, տասնեակ անգամներ կեանքը վտանգի դնելով օգնած էր վիրաւորեալներու, ծերերու, անկարներու փոխադրութեանց օտարհաստատաւութիւններու մէջ՝ որոնք սակայն վերջ ի վերջոյ, իրենց կարգին հրոյ ճարակ պիտի դառնային ։

Այն օրը որ իրենց այցելեցինք, տարակոյսը եւ վհատութիւնը գրաւեր էին զիրենք։ Հիւպատոսը կը պնդէր իրեն աստաջարկութեան վրայ. պէտք էր անձնատուր ըլլային .ու իրենք երկու մասի բաժնուած էին. ոմանք յիմարութիւն կը համարէին այդպիսի փորձ մը ընել, իսկ ուրիշներ համակարծիք էին յանձնուելու, յոգնած զգուած իրենց երկարատեւ եւ կամովին բանտարկութենէն :

Դէպքին յաջորդող առաջին օրերու բանտարկեալներէն ահռելի լուրեր եկած էին. տանջեր ու չարչարեր էին զիրենք . անլուր խոշտանգումներու ենթարկեր էին պարզ եւ անհիմն կասկածներու վրայ այնպիսի մարդիկ, որոնք արդէն շատտառապած էին, այնպէս որ մահը նախանձելի եւ բարեբար ամոքում մը դարձեր էր իրենց համար։

Ու այս բաներուն խորհելով, սրտի անբացատրելի սեղմումով մը կ՚անդրադառնայի բոլոր այն սոսկալի հաւանականութեանց վրայ որոնք կը սպառնէին այդ երիտասարդ, հուժկու եւ արի գլուխներուն շուրջ :

Քանի մը օր այդպէս անցաւ, ու օրին մէկն ալ ամէնքը համաձայն գտնուեցան , անձնատուր պիտի ըլլային. մենք կըզգուշանայինք ոեւէ խօսքով կամ ոեւէ թելադրութիւնով կշռելու իրենց որոշումին մէջ։ Մեր սրտերը հանգիստ չէին, հոգիներնիս դեռ պարզ չէր, որոտալից եւ սեւ փոթորիկներ կը սպառնային ամէն մէկուն :

Այն իրիկուն գացինք՝ իրենց կիները ու տղաքը տեսնելու եւ իրենց մօտ ըլլալու այդ դժուարին ժամերու մէջ։ Կիներէն մէկը մթին եւ լուռ տխրութիւնով մը համակուած էր, իսկ միւսը կ՚արտայսուէր հեծեծագին ։ Տղաքը կը ճչէին , մեռելատան պէս տխուր էր հիւպատոսարանի այդ վերի յարկը ուր այնքան առեն մեր ընկերները ապաստան եւ հիւրընկալութիւն գտեր էին։ Մենք անկարող էինք մխիթարելու այդ երկու դժբախտ կիները. բառերը կը մարէին ու իրենց իմաստը կը կորսնցնէին մեր շրթունքներուն վրայ։ Տղաքը կը շարունակէին գոչել, մայրերնին կ՚արտասուէր յորդառատ արցունքներով. ամէն բոպէ կը կարծէինք թէ այլեւս արտասուքը պիտի սպառէր, թէ կարող չպիտի ըլլային շարունակել այդպէս։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

անկախութիւնը կրնան վերջ տալ Եւրոպայի ներկայ անբնական պառակտումին:

Միեւնոյն ատեն, պէտք կրնանք լծուիլ մեծ գործի մը,— կրճատել սպառազինութիւնները: Այս նպատակին հասնելու համար, մենք պատրաստ ենք ամէնէն հանդիսաւոր դաշինքները կնքելու :

Ահա թէ մենք ինչպէս կ'ըմբռնենք սպառազինութեանց կրճատման կատարեալ ծրագիր մը. —

1. Սահմանափակում զինուորական ուժերու.— 2. Սեղմում ռազմանիւթերու գործածութեան.— 3. Միջազգային հակակշիռ հիւլէական ուժի, ապահովելու համար հիւլէական զէնքին արգելումը.— 4. Սահմանափակում կամ արգելում ուրիշ շարք մը զէնքերու որոնք ծանօթ են իրենց քանդիչ ուժերով.— 5. Կազմակերպում քննական դրութեան մը, Ազգաժողովի հսկողութեան տակ :

Մնաց որ, ոչ Մ. Նահանգները, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ ազգ չեն կրնար պարծենալ թէ զինաթափութեան կատարեալ բանաձեւ մը ունին: Սակայն բանաձեւը այնքան կարեւոր չէ որքան ուղղամտութիւնը : Անհրաժեշտը այն է որ մեր բոլոր ուժերը եւ աղբիւրները նուիրենք պատերազմի նոր ձեւի մը,— ամբողջական պատերազմ ուղղուած ոչ թէ մարդկային թշնամիներու, այլ աղքատութեան եւ կարօտութեան կոպիտ ուժերուն դէմ :

Ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է միանալու բոլոր շահակից պետութեանց, զինաթափութեան մը շնորհիւ կատարուած խնայողութեանց չօշափելի մէկ մասը յատկացնելու օգնութեան եւ համաշխարհային վերաշինութեան հասարակաց հիմնադրամի մը: Այս մեծ գործին նպատակը պիտի ըլլայ օգնել միւս ազգերուն, որպէսզի զարկ տան տնտեսապէս տկար մասերուն եւ համաշխարհային առեւտուրին: Մէկ խօսքով, մենք պատրաստ ենք օգտագործելու մեր ուժը, ծառայելու համար աշխարհի ոչ թէ վախերուն, այլ կարօտութեանց : Ի՞նչ բանի պատրաստ է Խ. Միութիւնը: Նոր վարչութիւնը տրամադի՞ր է օգտագործելու իր վճռական ազդեցութիւնը համայնավար աշխարհին վրայ, անկեղծ խաղաղութիւն մը հաստատելու համար ոչ միայն Քորէայի, այլեւ Ասիոյ մէջ: Պատրա՞ստ է թոյլ տալու միւս երկիրներուն, մէջն ըլլալով արեւելեան Եւրոպայի երկիրները, ազատօրէն ընտրելու իրենց վարչաձեւը եւ ազատօրէն միանալու աշխարհի մնացեալ մասին: Պատրա՞ստ է գործելու համախորհուրդ՝ միւս երկիրներու հետ, որպէսզի ելքի մը յանգին զինաթափութեան լուրջ առաջարկները, Ազգաժողովին խիստ հակակշռին տակ: Եթէ ոչ, ո՞ւր են Խ. Միութեան խաղաղութեան չօշափելի ապացոյցները :

Որքան ալ զօրաւոր ըլլան այն կապերը որ անցեալին կը միացնեն Խ. Միութեան նոր վարչութիւնը, բոլորովին չեն կաշկանդեր զայն: Նոր շրջան մը բացուեցաւ Ստալինի մահով: Ամէնքս ալ գիտենք թէ ինչ կը սպասէ մեզի, եթէ չկարենանք վերջ տալ ութ տարուան վախերու եւ բռնութեանց հետեւանքով ստեղծուած կացութեան: Ամենադէշ պարագային՝ հիւլէական պատերազմ, լաւագոյն պարագային՝ երկիւղի եւ յարաբերութեանց մշտնջենական ձգտումներու կեանք մը, նիւթի կորուստ մը զոր ոչ մէկ տնտեսական դրութիւն, ամերիկեան ըլլայ թէ խորհրդային, չի կրնար տանիլ: Արդիական ռմբաձիգ մը նոյն գինն ունի ինչ որ երեսուն դպրոց, կամ երկու ելեկտրակայան: Մէկ որսկան օդանաւ կ'արժէ կէս միլիոն գրի. ցորեն: Մէկ թորփիլահալածի գնով կարելի է տուներ շինել, ութ հազար հոգի տեղաւորելու համար: Ահա թէ ինչ կը սպասէ մեզի, լաւագոյն պարագային, եթէ չարունակենք հետեւիլ այն ճամբուն զոր բռնած է աշխարհ, պատերազմի վախճանէն ի վեր: Այս՝ պատկերն է խաչին վրայ գամուած մարդկութեան, երկաթեայ խաչ մը՝ պատերազմի հորիզոնի մը վրայ: 1953ի այս գարնան, ազատ աշխարհը ամէն բանէ առաջ կը հարցնէ թէ որո՞նք են արդար խաղաղութեան մը պատեհութիւնները, բոլոր ժողովուրդներուն համար :

Եզրակացնելով, նախագահը յոյս յայտնեց թէ պիտի ծագի «ազատութեան եւ խաղաղութեան ոսկեդարը» :

Ճառը տեւեց 40 վայրկեան, մեծ տպաւորութիւն գործելով մանաւանդ Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ :

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ե. ՍԻՎՐԻ-ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. Կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին :

Զինուորական նուագախումբ : Առուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգներ : Այդ օրը ժամը 3-7 բոլոր հայ առեւտրական հաստատութիւնները եւ սըրճարանները փակ կը մնան, ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն :

★

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին համար :

Կը հրաւիրուի Շաւիլի եւ շրջականներու ժողովուրդը, որպէսզի մեծարանքի տուրքը արժանավայել կերպով ընծայուի անոնց թանկելի յիշատակին :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հայ. Կամ. եւ Մարտիկներու, Վասպուրականի, Հայր. Միութեան, Ֆ.Կ. Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի :

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Օհանջանեան Ակումբին մէջ :

Կը նախագահէ Հ. Յ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ

Յաջորդ օրը, կիրակի, առաւօտ հոգեհանգիստ Սէն Մարթէն եկեղեցիին մէջ, մեր անհամար նահատակներուն համար :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանօզի Հայր. Միութեան : Ապրիլ 19, կիրակի ժամը 16ին, Փաթրօնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը խօսի Տէսինէն Տիկին Գ. Փափազեան: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ երգեր :

Սգահանդէսէն անմիջապէս վերջը պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի շարժանըկարը: Մուտքը ազատ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ — Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս մեծ շուքով կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, Ապրիլ 18ին, շաբաթ ժամը 20ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Կը ներկայացուի Վասպուրականի եւ միւս բոլոր հերոսամարտերուն շարժանկարը : Գեղարուեստական ճոխ բաժին ղեկավարութեամբ Տիկին Գ. Փափազեանի: Նախագահութիւնը վերապահուած է Փարիզէն եւ Մարսէյլէն եկող պատգամաւոր ընկերներուն :

Կը բանախօսէ հայրենակից ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ եւ ձայն կ'առնեն պատգամաւորներ :

Կը մասնակցին Տիկին Ալիս Գօյանեան եւ Մարի Կարապետեան :

× Վասպուրականի Հայր. Միութեան Պատգամ. ժողովը՝ պիտի գումարուի Տէսինի մէջ, Ապրիլ 17էն 20: Շատ կարեւոր օրակարգ : Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներ, Ապրիլ 4ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, շաբաթ ժամը 14ին :

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Վասպուրականի Հայր. Միութեան

Տէսինի մէջ, Ապրիլ 18ին: Ժողովը պիտի միացնէ չորս միութեանց եւ քանի մը վայրերու դեռ անկազմակերպ հայրենակիցներուն ներկայացուցիչները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շաւիլէն Այրի Տիկ. Տ. Աթանեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն գաղութին եկեղեցւոյ վարչութեան, կազմակերպութիւններուն եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց սիրելի ՎԱՀԷին վաղահաս մահուան առթիւ, մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պանեկօ Քաշեանի Նոր Սերունդին, պիւֆէէն թէ վիճակախաղի բոլոր նուիրատուներուն, եւ բոլոր անոնց ցոր սատարեցին հանդէսին յաջողութեան :

ՍԱԿԱՐԱՆԸ տակնուվրայ եղաւ Եչ. օր: Նափոլէոնը 70 ֆրանք բարձրացաւ մէկ անգամէն, ձոյլ ոսկին՝ 60 ֆրանք (քիլօն): Տոլարը՝ 407էն բարձրացաւ 420ի : Միւս դրամներն ալ մեծապէս ազդուեցան:

4000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Թրնոյի մէջ :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ

Հայ Արենոյշներու միութեան Փարիզի շրջանին, կիրակի Ապրիլ 19ին, ժամը 15ին Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն :

Մեթրօ Շան զ'Էլիզէ :

Արտասանութիւններ, պարեր, երգեր, սկաուտական ներկայացումներ, զաւեշտներ, արենոյշներուն կողմէ :

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով : Մուտք՝ ծախսերու մասնակցութիւն՝ 100 ֆրանք :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ընկերները:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՁԵԿՈՒՑՈՒՄ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուտէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները անխտիր, այս կիրակի :

Առնուվիլի մեր ծանօթ հաւաքատեղին : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՇԱՒԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Անդամատետրները միասին բերել :

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 19 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7046 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2457

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏԵՒԻԼ ԵՒ ՄՇԱԿԵԼ

Ծիգ մը եւս կը խոստանայինք անցեալ կիրակի, Յառաջի ծաւալին ընդարձակ ման եւ կարգ մը նորութեանց առթիւ ։

Անուղղակի հրաւէր մըն էր այդ, համախմբելու համար մեր աշխատակիցներն ու թղթակիցները ։

Առաջին օրէն իսկ թերթին կապուած գրիչներ կան, որոնք իրենց մասնաւոր աթոռն ունին ։

Ուրիշներ չեն կրնար կանոնաւորապէս աշխատակցիլ, իրենց զբաղումներուն պատճառով ։

Կայ դաս մըն ալ, որ միայն հանդիսաւոր օրերու մէջ կ'երեւայ ։ Կամ յատուկ հրաւէրի կը սպասէ ։

Ամէն պարագայի մէջ, մեր սրտագին շնորհակալութիւնը բոլորին ։

Ու նաեւ մեր ժրաջան թղթակիցներուն, որոնք օրուան կեանքին աղն ու համեմը կը կազմեն ։ Իւրաքանչիւրը համաձայն իր կարողութեան կամ նախասիրութեան ։

Մեծ մասով «Յառաջ»ի սաներն են անոնք ։ Ընտանիքին անդամները ։ Ընդհանրապէս վարժուած՝ տան լեզուին ։

Եթէ յաճախ պակաս մը կը ձգեն անոնք, պատճառը, դարձեալ, իրենց անձնական պարագան է ։

Մինչեւ այսօր ալ, ազրուատ հոգը ծանրապէս կը ճնշէ շատերուն վրայ ։ Մանաւանդ որ, ամէնքն ալ «ճժեր» ունին, մեծ մասով անչափահաս ։

Հայկական մամուլը տակաւին այն օրուան հասած չէ որ կարենայ մասնաւոր թղթակիցներ պահել ։

Ծանօթ գրողներու միայն աշխատակցութիւնն ալ նիւթական լայն միջոցներ կը պահանջէ ։

Իբրեւ փակագիծ՝ այս տարրական գիտելիքները ։

Անցնելով բուն հարցին, պիտի խնդրէինք մեր աշխատակիցներէն՝ շարունակել իրենց աջակցութիւնը, համաձայն իրենց նախասիրութեան եւ յարմարութեանց ։

Զանազան բաժիններ նոր ճիգ մը կը պարտադրեն թէ խմբագրութեան եւ թէ իր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն ։

Ամէնքս ալ պարտաւոր ենք նկատի ունենալ թէ՝ թերթը Փարիզի մէջ կը հրատարակուի ։ Հետեւաբար, կրկնապատիկ աշխատանք եւ ուշադրութիւն կը պահանջէ ։

Շատերուն համար միջոցներ չեն պակսիր, կանոնաւորապէս հետեւելու համար օրուան շարժումին ։

Հարկ է մասնաւոր խնամքով մշակել որ եւ է նիւթ ։ Մինչեւ անգամ հանդէսի մը նկարագրութիւնը կամ լրաքաղը ։

«Յառաջ»ի համար հիմնական խնդիր մըն է արդի աշխարհաբարին զարգացումը ։ Ճոխացում եւ արդիացում՝ ամէն գետնի վրայ ։

Եթէ լրագրական լեզուն իր պահանջները ունի, այդ չէ նշանակեր թէ «այսպէս ալ կ'ըլլայ, այնպէս ալ» ։

Անոնք որ օտար լեզու գիտեն, ամէն օր կը տեսնեն թէ ինչպէս կը խմբագրուի ֆրանսերէն կամ անգլերէն թերթ մը ։ Նոյն իսկ նամակ մը կամ լուր մը գրած ատեն ։

Խմբագրութիւնը միշտ պատրաստ է «շտկելու», յղկելու վրիպումները ։

Բայց, ի վերջոյ հաճելի չէ նոյն ձեռագիրը սրբագրել քսան - երեսուն տարի անընդհատ ։

Ինչպէս առաջադրուած նիւթերը, նոյնպէս գրելու ձեւերը թարմութիւն, ճոխութիւն կը պահանջեն ։

Այս դիտողութիւնը կ'ուղղենք մանաւանդ նորերուն, որոնք ի վիճակի են բան սորվելու ։

«Յառաջ»ը տեսակ մը դասարան է, շատերուն համար ։

Լեզուն չընը կրնան բարձրացնել նիւթի մը արժէքը ։ Կամ նսեմացնել զայն ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԱԿՆԴԷՏ

★

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ — ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՆԹԵԼԸ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐՆ ԱԼ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑԻՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄԸ — ՉԸՐՉԻԼ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԿՈՉԸ — ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ, ԵԹԷ...

Երէկ լայնօրէն ամփոփեր էինք Մ. Նահանգներու նախագահին ճառը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ ։

Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն Մոսկուայի պատասխանին, որմէ կախում ունի միջազգային կացութեան մեղմացումը ։

Ամէն պարագայի մէջ, իրադէպներ այսօր աւելի լաւատես են, նկատի առնելով կարգ մը բարենշան երեւոյթներ եւ ձեռնարկներ, որոնք արձանագրուեցան օրը օրին ։ Օրինակ՝ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակումը Քորէայի մէջ, զինադադարի բանակցութեանց վերսկսումը, եւայլն ։

Բարենշան երեւոյթ մը եւս՝ «Այք»ի ճառին առթիւ ։

Մոսկուայի անթելը եւ թերթերը անմիջապէս հաղորդեցին ճառին ամփոփումը, 361 բառերով եւ բարեխառն մեկնութիւններով, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն անոր ։ Բոլոր թերթերն ալ միեւնոյն ձեւով արտատպեցին Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան ամփոփումը, իսկ անթելի խօսնակը քանի մը անգամ կարդաց զայն ։

Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կարեւոր տեղ մը տուած էր ճառին, արտաքին լուրերու բաժնին մէջ, Աղգաժողովի մէկ նիստին նկարագրութեան տակ ։ Միւս թերթերն ալ աչքի զարնող սիւնակի մը մէջ տպած էին ամփոփումը ։ Ամէնքն ալ ոչ գովեստ կըյայտնէին, ոչ ալ պարսաւ ։ Բայց ճառին արտատպումը՝ քանի մը ժամ վերջ, կ'ապացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայէ անոր ։

Հեռագրական գործակալութիւնը դիտել կուտայ թէ Այզընհաուըր երբ կը քննադատէ Խ. Միութիւնը՝ միջազգային կացութեան առթիւ, փաստեր չի յիշեր, իր մեղադրանքը ապացուցանելու համար ։ Յետոյ կ'ըսէ թէ Նախագահը զանց առած է Չինաստանը եւ անոր ազգային իրաւունքներուն վերահաստատումը, ինչպէս եւ Գերմանիոյ վերամիացումը՝ համաձայն Փոցտամի պայմանագրին ։

Թէ անթելը եւ թէ թերթերը չափաւոր լեզու մը կը գործածեն իրենց քննադատութեանց մէջ ։ Մոսկուայի օտար դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը լայնօրէն նկատի պիտի առնէ Նախագահին ճառը եւ որեւէ պատասխան պիտի տայ ։ Աւելի լաւատեսներ ալ կան ։

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը տեղ մը դիտել կուտայ — Նախագահը գոհացած է քանի մը ընդհանուր դիտողութիւններ ընելով վերադինման սահմանափակման կարեւոր հարցիմասին, ըսելով թէ «բարդ են զինաթափութեան ծրագիրներուն մանրամասնութիւնները» ։

ՃԱՆԱՁԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, ուրբաթ օր ճառ մը խօսելով, «Այք»ի ճառը ողջունեց իբրեւ «յիշատակելի եւ սքանչելի ամփոփումը մեր դատին» եւ իր «վճռական աջակցութիւնը» խոստացաւ ։ Ըսաւ թէ Նախագահը «յստակօրէն կը պարզէ այն գործնական խնդիրները որոնք երկուքի բաժնած են աշխարհը ։ «Նախագահը կ'ըսէ թէ ազատ ազգերը վճռած են, առաջնորդութեամբ եւ աջակցութեամբ Մ. Նահանգներու հզօրական ուժին ։ շարունակել իրենց պաշտպանողական միջոցները, մինչեւ որ պատուաբեր կարգադրութեան մը յանգին, բայց չի փակեր որեւէ դուռ, համաշխարհային աշմարիտ խաղաղութեան մը յանգելու համար փոխադարձ ուղղամտութեամբ եւ բարեացակամութեամբ ։

Արեւմտեան երկիրներու ռատիոներն ալ փութացին հաղորդել ճառին ամփոփումը, հետեւողութեամբ Մոսկուայի ։

Անգլիոյ հանրային կարծիքը ջերմապէս ողջունեց նախագահին ճառը, իբրեւ ձեռնարկ մը որուն շնորհիւ Արեւմուտքը պիտի կրնայ նախաձեռնութիւն առանձնել դիւանագիտական գետնի վրայ ։

Փարիզի թերթերն ալ ընդհանրապէս նպաստաւոր կարծիքներ կը յայտնեն, բացատրելով թէ Մ. Նահանգները չեն ուզեր անտեսել Մոսկուայի նոր առաջարկները ։ Քանի մը թերթեր ցաւ կը յայտնեն որ Նախագահը անցողակի յիշեց Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը եւ գործնական առաջարկներ չըրաւ, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի բանակցութեանց մասին ։ Կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ը դիտել կուտայ թէ Նախագահը շատ չծանրացաւ ան հաւանական հիմերուն վրայ որոնց շնորհիւ կարելի է համաձայնիլ Արեւելքի հետ ։ «Ֆի-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ...

ԱՆՄԵՂՆԵՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ ԵՆ, ԻՆՉՊԷՍ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ — ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻՆ

Մոսկուայի անթելը առջի օր հաղորդեց թէ երեւան հանուած է «բացարձակապէս անմեղ» մարդոց խնդիր մը եւս ։ Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, ասոնք ձերբակալուած են կառավարական եւ կուսակցական բարձր պաշտօնատարներու յերիւրած ամբաստանութեանց վրայ, անցեալ տարուան ապրիլի զանգուածային մաքրագործումներու ատեն ։

Թիֆլիսի անթելը կ'ըսէ թէ վերջին զոհերը անպարտ արձակուած են, իսկ պատասխանատուները բանտարկուած ։ Այս առթիւ կը յիշէ Վրաստանի Ապահովութեան նախկին նախարարը, Հ. Մ. Րուխաձէ, իբրեւ գլխաւոր պատասխանատու, զայն կոչելով «արկածախնդիր» եւ ծանուցանելով թէ ձերբակալուած է իր մեղսակիցներուն հետ, — Կ. Ն. Չայիքւանի եւ Ա. Ի. Մկելաձէ, երկուքն ալ նախկին քարտուղարներ Կեդր. Կոմիտէի ։ Զեկոյցին համաձայն, այս երկու նախկին քարտուղարները «ոչ միայն տարրական ընդունակութիւն ցոյց չեն տուած քննական աչքով ուսումնասիրելու Րուխաձէի չինծու նիւթերը, այլ ընդհակառակն օգնած են անոր աղտոտ արարքներուն ։ Մկելաձէ ինք գործօն դեր կատարած է բացարձակապէս անմեղ բանուորներու ձերբակալման մէջ» ։

Այս լուրը հաղորդած ատեն, օտար թերթերը դիտել կուտան թէ վրացի Բերիան, այժմ ներքին գործերու նախարար եւ Կրեմլինի ականաւոր վարիչներէն մէկը, անձամբ Վրաստան գնաց անցեալ գարնան հսկելու համար մաքրագործումներուն վրայ ։ Ինչպէս Մոսկուայի բժիշկներու ձերբակալման պարագային, Բերիան այս գործին մէջ պատասխանատու կը համարուի նախկին «մաքրագործիչներուն» մաքրագործման ։ Անցեալ տարուան զտումներուն ատեն, Բերիա հրաժարեցնելով Չայիքւանին, անոր տեղ նշանակած էր Մկելաձէն ։ Այժմ երկուքն ալ բանտարկուած են ։

× Խ. Միութեան դատական նախարարը յօդուած մը գրելով պաշտօնաթերթին մէջ, կ'ազդարարէ թէ «ցեղային կամ ազգային ատելութեան որեւէ դրդում պիտի պատժուի օրէնքով» ։

× «Փրաւտա» խմբագրականով մը կը թելադրէ հաւաքական պատասխանատուութիւն հաստատել, փոխանակ անհատականի ։ (Պիտի անդրադառնանք) ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՃԻՇԴ ՕՐԻՆ ԱՊՐԻԼ 24-ԻՆ

■

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մուտքը ազատ է

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով) ։

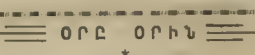
« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

■

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք. —

Ց. Կ. Խաչի Մարսէյլի ժամանճիւղի վարչութենէն 3000 ֆրանք ։

Գ. Օ. Գասմաճեանէ (Քուրպվուա) 2500 ֆրանք ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՄԵԾԱՐԵՆ

Նախ՝ առաջարկ մը ։

Կարելի չէ՞ «պանքէտ»ին իբրեւ հայերէն գործածել մոռցուած բառ մը՝ խնճոյք ։

Չեմ գիտեր ո՛վ շինած է «ճաշկերոյթ»ը եւ «ճաշկերոյթ»ը ։

«Պանքէտ»ն «ճաշ ուտել» չէ ։

Յետոյ, ճաշ՝ արդէն կը նշանակէ ուտելու փորձողութիւն ։ Աղցա՞ն է որ պոչին կցեր են «կերոյթ»ը ։

Ես կը նախընտրեմ «կոչունք»ը (եւ կոչնական) ։ Երբեմն ալ՝ պարզապէս ճաշ կամ ճաշասեղան ։

Արդ, Եշ. գիշեր կոչունք մը սարքուած էր «Սէրքլ էնթերալիէ»ի շքեղ սրահներուն մէջ, ի պատիւ Փառի-Փուէս — էնթրանսիժան» օրաթերթի ընդհ. տնօրէնին, Գ. Անրի Մասոյի, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Փարիզեան Մամուլի Սենտիքային ։

Հրաւիրուած էր նաեւ Յառաջի խմբագիրը, իբրեւ անդամ Փարիզեան Մամուլի Սենտիքային ։

Ներկայ էին մօտ երկու հարիւր հիւրեր, բաժնուած՝ առանձին սեղաններու վրայ ։ Այբուբենական կարգով եւ իւրաքանչիւրը մտերմական շրջանակ մը կազմած ։

Ճոխ էր սեղանը ։ Գինին եւ զանազան ըմպելիներ կը հոսէին առատօրէն ։

Իւրաքանչիւր սեղանի կոչնականները բազմանդամ ընտանիքի մը վերածուած, կը ճաշէին ու կը ճաշակէին ։ Մտերիմ զրոյցներ կը կատարէին, առանց խանգարելու հարեւանները ։

Ճաշը վերջացաւ ։ Պանիրն ու սուրճն ալ եկան նոյն կարգապահութեամբ ։ Ոչ մէկ շշուկ ։

Եւ սկսաւ բուն հանդիսական մասը, — Պատուոյ Լեգէոնի ասպայութեան գործակիցին յանձնումը՝ Գ. Մասոյի, տեղեկատու նախարարին կողմէ, շատ կարճ ուղերձով մը ։

Յետոյ նոյնքան կարճ եւ ամփոփ ուղերձներ վեց պաշտօնակիցներու կողմէ, մեծ մասով՝ գրաւոր ։ Բոլորն ալ՝ յանուն իրենց ներկայացուցած թերթին կամ ընկերակցութեան ։ Ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ պաշտօնական հանգամանքով ։

Ամէնը հազիւ կէս ժամ տեւեց, մեծարեալին շնորհակալութեան խօսքով ։

... Ու միտքս ինկաւ անցեալ կիրակի օրուան կոչունքը ի պատիւ Սահակ վարդապետի ...

Իրադէպներ դիտել կուտան թէ Յառաջի թղթակիցը խնայած էր բուն բառը, իր նկարագրութեան մէջ ։

ՎԱՀԷ

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

●

Ժ.

Մեսթրէ :

Այստեղ կը վերջանայ ցամաքը: Այստեղ կը սկսի Ջուրերու Թագաւորութիւնը : Եւ սակայն, Գոսիգոն գահակալած չէ երբեք այս ափերուն վրայ, ուր յաւերժահարսներ կը խաղան, ուր ջրանուշներ կը պարեն, ուր Վենետիկ, յաւիտենական դշխոյ, ալիքներուն կապոյտը քղամիդի մը պէս կը նետէ մարմարեղէն իր ուսերուն վրայ, ոսկորի պէս ճերմակ: Արդարեւ, ցամաքը, յոգնած մարդու մը նման՝ որ քնանալու կ'երթայ, ահա կը պառկի, կ'երկարի, կը տարածուի ,եւ ջուրը վրան կը քաշէ իբրեւ կապոյտ վերմակ :

Այստեղ, կը կրկնէ աշխարհագրութիւնը, կը վերջանայ ցամաքը, բայց տակաւին աւելի քան չորս քիլոմեթր անդին, ջուրերուն մէջ կանգնած, Վենետիկ կը պոռայ թէ սո՛ւտ է, սուտ քու ձեւացնելով՝ Գոսիգոնի քթին կը խնդայ Կիւբեղէ կամ, ըստ Լատինացւոց, Տելլուս :

Զարմանալի՛, զարմանալի՛ :

Ահա անկիւն մը աշխարհէն, ո՛չ ցամաք է, ոչ ալ ծով: Հողի ընդարձակ տարածութիւն մը, որ ծածկուած է ջուրով: Տեղական լեզուն կ'անուանէ լակունա *,— վենետեան բառ մը, զոր կը դժուարանամ թարգմանել: Եղա՞ւր, ճահի՞ճ թէ լի՞ճ , — արմատական իմաստով՝ այո՛ : Իրականին մէջ, ծովն է որ խորունկնալ չի գիտեր, այստեղ: Կրնա՞նք ըսել ծովադաշտ, ինչպէս կ'ըսենք լճադաշտ , — մեղք չենք գործեր ապահովաբար: Թերեւս նուազ խորթ է ըսել ջրադաշտ , եթէ ոչ աւազան :*

Ուրեմն, վենետեան խեղօքիկ եւ հեզ դաշտերը, ցանցառ սահանքով մը, երբ կը ծածկուին ջուրով՝ որ զանոնք կը միացնէ ծովին, այլեւս կը կոչուին լակունա կամ ջրադաշտ :

Ծովը եւ ցամաքը հաշտ են, այստեղ: Բայց գետերը, ինչպէս Փօ, որ ջուր կը փսխէ եօթը բերնով, ինչպէս Ատիճէ, ինչպէս Իզոնցօ եւ ուրիշներ, կաւ կը թափեն շարունակ՝ ի հեճուկս ծովին, որ կը նահանջէ: Այսպէս, Ադրիա, փոքրիկ քաղաք մը, որ իր անունը տուած է ջուրերու այս թագաւորութեան, ինչպէս գահակալներ՝ Հռովմէական կայսրութեան, այժմ շա՜տ հեռու կը մնայ ջուրէն, որ իր ոտքերը կը լուար առինօք: Ադրիականի ջուրերը, նոյնպէս, քէն կը պահեն Ռավէննայի դէմ, հետզհետէ հեռանալով եւ հետզհետէ օտարանալով, մինչդեռ, էր երբեմն, Ռավէննա իր մազերը կը հիւսէր՝ գլուխը կախելով Ադրիականի հայելիին մէջ :

Ժամանակին, ձկնորսներ միայն կը շրջէին, այստեղ, իրենց տափարակ նաւակներով: Ցետոյ հասան բարբարոսները, որոնց ասպատակութենէն եւ ստամբակութենէն խուսափելու համար՝ այս բարի մարդիկը բոլորովին լքեցին ցամաքը, ապրելու համար այս ջրադաշտին վրայ, ձողաքարձ խրճիթներու մէջ: Աւելի ուշ կեանքը ա՛յնքան պիտի բարգաւաճէր Ադրիականի հիւսիսային աւազանին մէջ, որ, Պատմութիւնը, երկար ատեն անտարբեր, պատուհան պիտի բանար՝ դիտելու համար ծովերու գեղանի եւ հարուստ դշխոն, ալիքներուն վրայ ծիծղուն օրօրուն: Այդ օրէն սկսեալ, այստեղ էր որ եկան իրարու բախիլ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը : Երկար դարեր, Բիւզանդիոն պաշտպան կանգնեցաւ Ադրիականի թագուհիին ազատութեան՝ Արեւմտեան կայսրութեան ցանկութեանց դէմ: Եւ յիրաւի, դարերո՛վ, փառքը ճառագայթեց այս ոսկեղէն աւազանին վերեւ, բայց շուտով Պատմութիւնը այնքան արիւն թափեց աշխարհի այս խաղաղ ծոցին մէջ, որքան ոսկի : Հրաշալի նաւամարտներ, վայրագ խողխողումներ , — դիւցազներգութիւն եւ մարդակերութիւն :

Այդ շրջանին էր, որ վենետեան նաւերը ցփսի կը փոխադրէին Կիլիկիայէն, երկաթ եւ պղինձ, պղպեղ ու պալպեղ, խաղող եւ գինի, չամիչ եւ ցորեն, գոմշի մորթ եւ անտաշ փայտ, ինչպէս եւ հայկական ոսկի, որ կը կոչուէր «Թագւորէն»:

Ահա, այդ օրերէն սկսեալ, եթէ ոչ առաջ, Հայեր եւս եկած հաստատուած էին Ադրիականի այս ափերուն վրայ, — ո՜ ճանապարհ Հայկազանց :

Ալիշան կ'արձանագրէ իբրեւ աւանդութիւն. —

«Անանիա Շիրակեցին տաղտկացեալ ի Հայոց, եւ գնացեալ ի Վենետիկ, ուսուցեալ է նոցա թագաւորին՝ քիմէյով զերկաթն առնել ոսկի. եւ նոքա յետ ուսանելոյն ի նմանէ՝ մտածեր են սպանանել զնա: Եւ ինքն խնդրեալ է, թէ ոսկոյ մի կողմն իւր պատկերն նկարել, եւ նոքա յանձն առեալ են այնպէս առնել, եւ ի նմանէ թողութիւն առնելով՝ զգլուխն կտրեր են: Եւ ես ասեմ, ի՞նչ է պատճառն , եթէ ոչ՝ մեր Հայոց ազգին կարգաւորաց նախանձն, որ ի տգիտութենէ յառաջանայ, եւս առաւել ապերախտքն..., որ այնպիսի անհատնելի գանձեր կորուսեր են: Որ եւ(Վենետիկի) ելաղը ոսկոյն մէկ երեսն կնգուղով պատկերն Անանիա Շիրակացուի պատկերն է»:

Ստորեւ աւանդութեան՝ Ալիշան կ'աւելցնէ. — Վենետն թող երկու ծիծաղի, Հայն մէկ ծիծաղի, մէկ խրատուի :

Ստոյգ է, սակայն ,թէ ԺԶ. դարուն, Ադրիականի այս ափերուն վրայ կ'ապրէին հայ փոքրիկ գաղութներ, որոնց հայրենասիրութիւնը եւ կազմակերպչական ձեռնարկները կրնային ամօթահարութեան մէջ ձգել մեզ՝ եթէ պրպտէինք, ուսումնասիրէինք, երեւան հանէինք: Մեծ մասամբ Ջուղայեցիներ էին անոնք, որ բնակութիւն հաստատած էին Ռակուսայէն մինչեւ Վենետիկ, ու մինչեւ Լէհէյէ: Ընհանրապէս կը զբաղէին վաճառականութեամբ, առանց երբեք մոռնալու ազգային իրենց պարտաւորութիւնները , հայրենասիրական զոհողութեանց պայմանները: Վենետիկի գաղութը կը բաղկանար գլխաւորաբար Կիլիկեցիներէ եւ Կեսարացիներէ :

Այս գաղութները տուած են մեծ դէմքեր, — Ռակուսայէն՝ պէտք է յիշատակել Գէորգ Հայկազնը, որ յեղաշրջեց բժշկութիւնը: Վենետիկէն՝ պէտք է յիշատակել Անտոն Սուրեանը, որ յեղաշրջեց նաւային ճարտարարուեստը, (նշանաւոր է իր տօլոմբը*, գործիք մը՝ ծովուն երեսը բարձրացնելու համար ընկղմած նաւերը): Պէտք է արձանագրել նաեւ Նըպասը, զոր մեր տպագրութեան տուաւ հայ հանճարը՝ օտարութեան այս ափերուն վրայ: Ալիշան կը գրէ թէ Վենետիկ քաղաքին դիւանները լեցուն են վկայութիւններով, որոնք կը հաստատեն հայ իմացականութեան արգասաբերութիւնը , ու տակաւին ի՛նչ հում նիւթեր մեր ազգ. պատմութեան համար :*

Այս գաղութները ունէին ազգային կազմակերպութիւններ, որոնք կը կոչուէին « Հայոց Տուն », իսկ ղեկավարը՝ «Տնապահ»: Հայոց տունը, որ «Հոգետուն» եւս կը կոչուէր՝ թերեւս անոր համար որ մատուռ մը ունէր իբրեւ ազգային կեանքի նախապայման ,կը վայելէր այնպիսի իրաւունքներ, որոնք , եթէ Լեհահայոց կազմակերպութեան բարգաւաճումը եւ կշիռը չունէին, անտարակոյս կը հաստատէին թէ հին քաղաքակրթութեան մը արդէն տէր՝ հայ ժողովուրդը, փոքրամասնութեան մը պայմաններուն մէջ անգամ, փորձեր կը կատարէ «սահմանադրութիւն» խմբագրելու, իր մատուռներուն խորանին վրայ ազգային հանգանակ զետեղելու , խոճալով եւ հաւատքով ապրելու եւ ոչ թէ չարչի *կամ* տիւքեանճի *ապրելու համար:*

Խոճալ եւ ոչ թէ չարչիութիւն*: Հոգետուն, եւ ոչ թէ* տիւքեանճիութիւն*,— ահա պայմանները ապրելու համար հայրենիքէն դուրս՝ բայց հայրենիքին համար:*

Հին սերունդները մեզմէ աւելի՞ խելացի էին, մեզմէ աւելի՞ հայրենասէր, — ձեռնարկներն են որ պիտի հաստատեն ատիկա :

Ահաւասիկ մեզմէ աւելի հայրենասէր , այլ մանաւանդ հանճարեղ Հայ մը, որ, Ադրիականի այս ափերուն վրայ, կը հիմնէր Հոգետուն մը, հոգեկան առաջին հայրենիքը, — անբռնաբարելի եւ անկործանելի հայրենիք մը: Յաւիտենական Հայաստան մը:

Մխիթարի տունը, ի մխիթարութիւն Հայոց :

Այսպէս կը խորհրդածէի, երբ մեր շոգեկառքը ճամբայ կ'ելլէր Մեսթրէէն ու կը սուրար դէպի Մխիթարի տունը, դէպի Վենետիկ:

Ջուրերուն վրայ ձգուած երկաթուղին, ալիքներուն մէջէն սուրացող մեր շոգեկառքը, վերը երկինք եւ վարը ծով, վերջապէս մեր թռիչքը «ի վերայ ջուրց» , — այս ամէնը ինծի այն տպաւորութիւնը կուտային թէ կ'երազեմ: Իրականութենէն բոլորովին կտրուած՝ ինծի այնպէս կը թուէր թէ հէքեաթային բան մը. տեղի կ'ունենար արդէն շուրջս, դրախտ երթալու զգայութիւն մը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

●

Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեան ծնած է մէկ Յունուար 1878ին, Աստապատ՝ Երասխի ափը, Այրարատի դաշտ :

Տարրական ուսումը ստացած է իր հայրենի գիւղին, երկրորդականը՝ Շուշիի թեմական դպրոցին մէջ, ուր կը դասաւանդէր իր հօրեղբայրը, մեծանուն հայագէտ Մանուկ Աբեղեանը, որ եւ ստանձնած էր փոքրիկ Արտաշէսի դաստիարակութեան հոգը: Այնուհետեւ յաճախած է Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցը եւ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ լսարանական բաժինը աւարտած 1899ին: Մէկ տարի ուսուցչական պաշտօն վարելէ ետք Շուշիի թեմական դպրոցի մէջ, Աբեղեան անցած է Գերմանիա, յաճախած է Մարբուրգի, Լայպցիգի եւ Բերլինի համալսարանները, հետեւած է պատմագիտական, աստուածաբանական եւ փիլիսոփայական գիտութեանց : Աւարտական քննութիւն տուած է 1904ին Մարբուրգի համալսարանի մէջ եւ ձեռք բերած փիլիսոփայական դոկտորի աստիճան: 1905 – 1919 թ. ուսուցիչ եւ փոխ տեսուչ Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցին, ինչպէս նաեւ դասատու այնտեղի պետական գիմնազիաներուն մէջ: Այդ տարիներուն, Թիֆլիզի մէջ Աբեղեան անդամակցած է շարք մը ազգային եւ հանրային միութեանց եւ կազմակերպութեանց վարչական մարմիններուն, Հայ Գրողներու Միութեան , Հրատարակչական Ընկերութեան, Ազգային Բիւրոյի, Ուսուցչական Միութեան, Ժողովրդական Համալսարանի ,եւն.:

Հայաստանի անկախութեան շրջանին , Աբեղեան անդամ էր Հայաստանի Խորհրդարանին: 1921 – 22 թուին Պոլսոյ մէջ ուսուցիչ էսայեան վարժարանի: Շարք մը դասախօսութիւններ տուած է Կեդր. վարժարանի աշակերտներու համար եւս :

Թիֆլիզի »Ցառաջ»ի գրադարան մատենաշարին մասնակցած է երկու գրուածքներով: 1907 – 1920ին, առանձին հատորներով լոյս է ընծայած, Թիֆլիզի մէջ , Հայաստանի եւ ընդհանուր աշխարհագրութեան չորս դասագիրքեր եւ Հայաստանի քարտէս, ընդարձակ եւ գունաւոր, որոնք բոլորն ալ արժանացած են կրկնակ տպագրութեանց, այլեւ առանձին հատոր մը՝ «Հայրենագիտութեան ուսուցումը» , իբրեւ ուղեցոյց հայ ուսուցիչներու համար :

Մ. Աբեղեանի եւ Մ. Մատէնճեանի հետ միասնաբար լոյս է ընծայած «Ուղղագրական Բառգրքոյկ» ,քանի մը տպագրութիւններով: Ընկ. Աբեղեան գործօն աշխատակցութիւն է բերած Թիֆլիզի « Ցառաջ»ին եւ անոր յաջորդող թերթերուն , « Հորիզոն»ին, «Ազգագր. Հանդէս»ին , « Նոր Դպրոց» պարբերականին եւն.:

1921 թ. Պոլսոյ մէջ լոյս է ընծայած իր աշխարհագրութեան դասագիրքերը՝ արեւմտահայերէն լեզուով :

1922ին, ընկեր Աբեղեան բնակութիւն հաստատեց Բերլինի մէջ: Իր պատճառաբանուած դիմումով՝ 1925ին, յանուն Պրուսիոյ կրթական նախարարի, վերջինիս կարգադրութեամբ հայերէնի ուսումը հաստատուեցաւ Բերլինի համալսարանի կից արեւելեան լեզուաց ճեմարանի ծրագրին մէջ եւ Աբեղեան նշանակուեցաւ դասախօս նոյն առարկայի :

1936ին, յիշեալ ճեմարանին կից վերակազմուեցաւ արտասահմանեան-գիտական ֆակուլտետ, որուն հայերէն լեզուի ամբիոնը յանձնուեցաւ ընկեր Աբեղեանին:, մինչեւ 1945 թ.: Ընկերոջ ջանքերով հայերէն գրաբարի ուսուցումը 1942 թ. մտցուեցաւ նաեւ Բերլինի համալսարանի փիլիսոփայական ֆակուլտետի մէջ՝ միշտ դասախօս ունենալով մեր սիրելի ընկերը:

Բազմաթիւ են ընկեր Աբեղեանի կատարած աշխատանքները Գերմանիոյ մէջ : Իր մէկ դիմումին հետեւանքով Բերլինի փողոցներէն մէկը «Հայկական փողոց » անուանուեցաւ: Երկար տարիներ եղաւ նախագահ եւ կամ գործօն անդամ Բերլինի Հայ Գաղութային Միութեան: Հայ-Գերման Ընկերութեան մշտական փոխ-նախագահ էր եւ խմբագիր, դոկտոր Պաուլ Ռորբախի հետ, գերմաներէն «Հայաստան» պարբերականի: Աշխատակցած է գերման մամուլի շարք մը օրգաններու եւ պարբերականներու եւ ստորագրած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ հայ գրականութեան, լեզուին եւ ռահասարակ հայ մշակոյթին , այլեւ արեւելեան հարցերու նուիրուած: Հեղինակած է քանի մը աշխատութիւններ հայերէն եւ գերմաներէն լեզուներով :

1939ին այցելեց Դորպատ, ուսումնասիրելու վաւերագրեր իր «Դորպատեան աշխատութիւններ» շարքին համար — Խ. Աբովեան, Ս. Նազարեան, Ք. Պատկանեան, Գ. Դոդոխեան, որոնց մէկ մասը լոյս տեսած է արդէն :

1951էն ի վեր ընկեր Աբեղեան Միւնխէն հաստատուած է եւ դասախօս է հայերէնի՝ տեղւոյն համալսարանին մէջ :

Երբ 1933ին Հիթլէր իշխանութեան ղեկը իր ձեռքն առաւ եւ Հայերը ոչ-արիացի յայտարարեց, ընկեր Աբեղեան խմբագրեց եւ հրատարակեց «Արմենիէրտում Արիէրտում» գիրքը, հաստատելով, որ Հայերը արիացի են, չէզոքացնելու համար հայութեան դէմ սկսած պայքարը :

Պատերազմի ընթացքին Աբեղեան նախագահեց «Հայ Ազգային Խորհուրդ»ին , հայ գերիներու օգնելու եւ հայութեան ազգային շահերու պաշտպանութեան առաջադրանքով: Հայութեան դէմ սկսած հալածանքը աւելի սաստկացած էր, հայկական ծագո՛ւմ ունեցող նաեւ գերմանահպատակները կը պաշտօնազրկէին: «Ազգային Խորհուրդ»ի պնդումով՝ ժողով մը տեղի ունեցաւ Բերլինի մէջ, որուն կը մասնակցէին բոլոր նախարարութիւններու ներկայացուցիչները :

Այդ նոյն օրերուն, երբ ոչ ոք կը համարձակէր քննադատել նացիները, ընկ. Աբեղեանի ելոյթը երբեք մոռնալու չէ : Իբրեւ պաշտօնեայ – դասախօս համալսարանի, ընկերը չվարանեցաւ խստիւ դատապարտել նացիները եւ հարցում ուղղեց ներկաներուն. «Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ դուք մեզ՝ Հայերս կը հալածէք իբրեւ ոչ արիականներ եւ միեւնոյն ժամանակ կը գուրգուրաք Տաճիկներուն վրայ եւ դաշնակցած էք Ճափոնացիներու հետ, որոնց ոչ-արիական ըլլալը կասկածէ դուրս է»: Ընկերոջ այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն թողուց:

Ընկեր Աբեղեանի վերջին 30 տարիներուն անդուլ, նիւթապէս ծանր պայմաններու մէջ կատարած աշխատանքը մէկ նպատակ ունեցած է միայն՝ ծանօթացնել Գերմանացիները հայ մշակոյթին եւ միեւնոյն ժամանակ հաղորդակից ընել մեզ գերման գրականութեան :

Այդ աշխատանքները ան կը շարունակէ նաեւ այսօր, հակառակ իր յառաջացած տարիքին եւ հիւանդոտ աչքերուն. գրեթէ կորսնցուցած է իր աչքի լոյսը : Վերջին տարիներուն թարգմանած է Գէօթէի ընտիր երկերէն հինգ հատոր: Առաջինը տպագրուելու վրայ է Գահիրէ , «Յուսաբեր»ի տպարանին մէջ: Վերջերս իր հրատարակած «Գէօթէ, իր կեանքը եւ գործերը» գրքի վերջաբանին մէջ կը գրէ մեր ընկերը. «Մենք կատարել ենք մեր պարտականութիւնը հանդէպ հայ գրականութեան: Այս վերջինը իրաւունք ունի սպասելու, կարծում ենք, որ գտնուեն գիտակից անհատներ կամ հիմնարկութիւններ եւ աջակցեն Գէօթէի արձակ երկերի հրատարակութեան գործին , ստանձնելով մէկ կամ աւելի հատորների տպագրութեան հոգը, որպէս մեկենաս : Մենք ունենք դրա վստահութիւնը »:

Մենք եւս 'ունինք այդ վստահութիւնը:

Դ. Դ.

ԿԱՐՕՏ

●

Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր իմ
Փոքրիկ աղջիկն աղբիւրին քով ,
Ջուրին լուսեղ սափորը զով
Ժպտերուն տակ խոժոռադէմ :

Երեկոյեան մէջ ոսկեհատ
Զանգերն ո՛րքան կարօտցեր իմ ,
Զոյգ եզներուն տեսքը վսեմ
Բլրալանջին դէմ սիրակաթ :

Հովիտներուն վերեւ փթթող
Արդ կ'երազեմ աստղ ու լուսին,
Տեսիլներուս ցոլքերն անգին՝
Հոգւոյս երկնին վրայ շէնցող :

Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր իմ
Պատանութիւնն իմ զանգրահեր ,
Հին օրերու խոստումն ու սէր
Ախ, ո՛րքան ես կարօտցեր իմ :

Միլանօ *ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ*

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՕ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ահարոնեան» Ակումբը, Ապրիլի այս պայծառ օրերուն, փոխ-կերպուած է համեստ մեհեանի մը ուր կ'երթանք երկրպագել մեր նահատակ քուրմերուն առջեւ :

Այս անգամ, արդի հայ քերթողութեան մեծագոյն դէմքերն են որ անգամ մը եւս կը նորոգեն մեր խոր հիացումը՝ Սիամանթօն *եւ* Վարուժանը :

Ահա թէ ինչու՝ երեկոյթին նախագահը, Թադոյեան, արդար իրաւունք նկատեց՝ հիացման եւ ոգեկոչումի իր խօսքը քերթողներուն, դասախօս Փօլատեանը *հրաւիրել եւ գրական դետնի վրայ անոր ջերմագին յաջողութիւններ մաղթել առաջ :*

Փօլատեան.— *«Ուզեցի երկուքը միասին առնել՝ վախնալով որ մէկը կամ միւսը կը լքուի ակամայ : Նոյն շրջանի երկու մեծ բանաստեղծներ են, անարդար է՝ Սիամանթօն մոռացութեան տալ : Դ. Վարուժան տիրական դէմք է բայց Սիմանթօն կը նկատէ մեծ բանաստեղծ մը : Եարճանեան այն քերթողն էր որ մէկ լար եւ խոհալ ունեցաւ. ուզեց, հզօր շունչով, յաւերժացնել իր ժողովուրդին տառապանքն ու պայքարը՝ գիտակցօրէն զոհելով արուեստը ... : Մեր արդի գրականութեան մէջ, յեղափոխական պայքարի մեծ ռազմերգուն է Սիամանթօն որ իր քնարը շինեց զոհերու ոսկորներէն ... : Գաղափար եւ դպայնութիւն կը շինեն իր քերթուածներուն արժէքը : Իր երկերն են.—«Դիւցազնօրէն», «Հոգեվարքի եւ Յոյսի Ջահեր» .— զոր Ահարոն կը նկատէ գլուխ գործոց մը ,— «Հայորդիներ», «Կարմիր լուրեր բարեկամէս՝ եղերական երգեր կիլիկեան աղէտէն : «Հայրենի հրաւէր» —կարօտի երգեր եւ «Ս. Մեսրոպ» :*

Կարդաց՝ «Մօր մը երազը» եւ «Ս. Մեսրոպէն » Գառառիկներ.— Հայ դարերու դիմաց կեցող դու աղամանդեայ ապառաժ, անդիւտ փարոս, տիտանեան տեսանող, բարբառի արարիչ, լոյսի անիւ... սրտի անտառ՝ որուն ծառերն են քնար : Նարեկեան շունչով գեղեցիկ երկ մը՝ շքեղ պատկերներով եւ իր հոգիին պէս վճիտ ոճով :

Կ'ըսուի թէ պատրաստելու վրայ էր՝ « Եղերամայրեր» անունով երկ մը : Ծնած է Ակն՝ 1878ին, զինք կորսնցուցինք սրտի մորմոքով 38 տարեկանին, շատ աւելի արժէքաւոր գործեր պիտի տար, անտարակոյս, եթէ ողջ մնացած ըլլար Մեծ Եղեռնէն :

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Քերթողութեան վարպետ ու բացառիկ տաղանդ մըն է որ գիտէ յոյզ ու շունչ տալ իր երգերուն : Իր ստեղծագործութեանց նիւթ կը կազմեն՝ հերոսը, գիւղացին, աշխատաւորն ու բանուորուհին զորս գիտէ ծածկել գեղեցկութեան շղարշով ... : Ծնած է 1884ին՝ Բրգնիկ գիւղը (Սեբաստիա), եղած է աղքատիկ ծնողքի զաւակ : Կը գրէ .—

« Մանկութիւնս մեծցած է ուռիներու տխուր շուքին տակ, բաղերուն քար նետելով : Գիւղին դպրոցը հազիւ սկսած եմ ժամագիրք կարդալ սորվիլ, զիս տարած են Պոլիս, 1896ի կոտորածի օրերուն, ուր հայրս արեան սարսափի մէջ փնտռելէ յուսահատ, գտած եմ բանտին մէջ, այն տխուր օրերուն, ստորէն ամբաստանուած : — Պատանեկութիւնս երազած է ընդմէջ Մոտայի ծովակին եւ Դուրեանի ոսկորներուն — Սկիւտար : Արձակուրդներս անցած են հօրս քով — Ճաւեար խան — հայ պանդուխտներուն հառաչանքներուն եւ վէրքերու տրտմութեան ունկնդիր .... վրձինս թաթխած եմ՝ որդան կարմիրին եւ ժողովուրդիս արեան մէջ » :

Վարուժանի նախափորձը, «Սարսուռներ», լոյս կը տեսնէ 1906ին, «Ցեղին սիրտը»՝ 1909ին, «Հեթանոս երգեր»ը՝ 1912ին, երբ հրապարակ կուգար նաեւ Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ»ը : 1921ին, իր մահէն վերջ, լոյս տեսաւ՝ «Հացին երգը» : Ցեղին Սիրտին մէջ խրոխ կը բաբախէ ցեղին սիրտը, իսկ «Հեթանոս Երգերուն մէջ պերճօրէն կ'ոգեկոչէ՝ հեթանոս աստուածներուն աղնուական կենցաղն ու քաջութիւնը .—

Փա՛ռք մեծազօր կենցաղին ասպետական դարերուն՝
Ուր պաշտունեցան փնդեցիկն ու Զօրութիւնը արբուն ,
Ուր մարդիկ հզօր ու անկեղծ էին նման գինիին ... :
... Ու այժմ մարդն այս դարուն, մարդն ըղեղին տակ կըքած ,
Ո՛վ ասպետներ հեթանոս ,եթէ բաղխէ ոտքն յանկարծ
Ձեր բազուկի մէկ ոսկրին, որ հողին տակ է ճզմըկած,
Անոր հըսկայ զանգուածէն կը սարսափի կը կարծէ
Ձեզ տոռոպել դարերու տառապելեայ զաւազներ,
Ո՛վ ասպետներ հեթանոս, ո՛վ ասպետի ոսկորներ ... :

Նմոյշ մը՝ Վարուժանի հոգիին փոթորկումէն. ցեղին ընդվզումի ձայնն է որ կը խօսի իր հովիւ պապին մէջ երբ ան, օր մը, վերադարձին, գիւղն աւերակ կը գտնէ .—

... Ես լեռ կ'ելլեմ, ա՛լ կ'ուզեմ ըլլալ հովիւ գայլերու ,
Ժանիքի դէմ՝ ես ժանիք, քարի դէմ՝ քար վրիժառու ,
Թո՛ղ ոսոխները գիտնան որ խաչնարածն այս երկրին
Պիտի չթողու որ հանգիստ ուտեն խըլած ոսկորնին :

Իր «Օրհնութիւն»ը յոյզի եւ գեղեցկութեան նմոյշ մըն է՝ ուղղուած կորիճ որդւոյն, սիրուած թոռնիկին, վարդ թոռնուհիին եւ ազուոր հարսին՝ սէր հնաւոր.—

Ափ մը ցորեան, ափ մը ցորեան ,
Ա՛յ իմ պառաւ, ա՛յ իմ Աննա ,
Մեր գլխուն ալ թո՛ղ որ տեղայ .—
Թող չսառի՛ արեան աշնան
Մեր մազերուն ձիւներուն մէջ :
Ջը մարի՛ մեր մոմն իրիկուան
Ժամին մարմար սիւներուն մէջ ,
Ու երբ դրուինք ա՛լ գերեզման՝
Մեր ներքեւ հո՛ղը, Աննա՛,
Քիչ մը կակո՛ւղ թող ըլլայ :

«Մեռնող բանուորին» ով կուտայ՝ բանուորական կեանքին տառապագին ու եղերական պատկերը .—

...Ծիւրախտաւոր բանուոր մ'հոն կը վախճանի մագլըռինչ
Խարին վըրայ հոտեւան :
Ցանո՛ւն պատառ մը հացի՝ գործատան մէջ թաղեց ան
Ճառագայթներն հոգիին :
Երկաթներու հետ պայքար մ'եղաւ իր կեանքն յարատեւ .
Ապրեցաւ միշտ մեռնելով :

«Հացին Երգ»էն գողտրիկ պատկերներ եւ գիտեր .—

ԱՌԱՋԻՆ ԾԻԼԵՐ.—
Հօտա՛ղ , ինծի ծիլ մը բե՛ր ՝
Արեւուն շողը վրան .
... Բերէ՛ք բոսոր ծաղիկներ՝
Հրնձուորին յո՛յսը վըրան :

ՍԵՐՄԱՆՈՂԸ .—
Սերմանողն է .—
... Շուքը թեւին կ'երկարի հորիզոնին ատտղային :
— Մշա՛կ, ցանէ՛, յանուն նօթի բեր — ուտին —
—Թող, գոգնոցէդ կէս չելլէ, ափըդ բնաւ,
—թող մատերէդ յորդին սերմեր լուսեղէն :
—Հողին ծոցէն ոսկի լոյսե՛ր թող հոսին :

Կը պատմուի թէ ներշնչման կարճ պահու մը մէջ գրած է՝ « Նաւասարդեան » շքեղ զոհարը «Նաւասարդ » հանդէսին համար, Յ. Ձ. Սիրունիի հրաւէրին վըրայ .—

Հանեա՛րդ Հայկեան, նաւասարդեան սատօններուն Արեւափառ
Ա՛լ վերածնէ փլատակներէն եւ փառացոյ Քնարըդ ա՛ռ ,
Ըանուն ուժին, յանուն գեղին, մտիր մեհեանն Աստուածներուն ,
Ջահը ձեռքիդ՝ բագնէ բագին համասփռէ՛ հուր ու արիւն :
... Զի մենք, յանուն Սէրին, սերմին ,
Քու հին ցեղիդ մարմարէն կոյս ,
— Պիտի կերտենք նո՛ր Արշալոյս :

Ամբողջական երանգներով ծաղկեփունջ մըն է Վարուժանի ստեղծագործութիւնը որ սահմանուած է ապրելու երկար ժամանակ :

Դասախօսութիւնը ջերմ տպաւորութիւն ձգեց բոլոր ներկաներուն վրայ :

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

Ա.— Այսօր ընկերս լաւ տեղատարափ մը կերաւ :

Բ.— Դո՞ւն ինչպէս ազատեցար եւ ան չկրցաւ :

Ա.— Ան բանաստեղծ էր, եւ օգուտ քաղեց ամպերու ներկայութենէն ... :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

●

Տեղական թերթերը պարբերաբար հարցումներ կ'ուղղեն գրագէտ եւ բանաստեղծ հեղինակներու, իմանալու համար անոնց գրելու եղանակները :

Ահաւասիկ ծաղկաքաղ մը նոր հարցարանի մը պատասխաններէն.—

Քլէռ Սէնթ Սօլին, *վիպասանուհին « Ծաղկազարդի կիրակին» կրնայ գրել միայն անկողնին մէջ նստած : Մեծ տետրակ մը կը բռնէ ծունկերուն վրայ : Առանց լուսանցքի եւ առանց ճերմակ պարապութեան : Կարծես թէ թուղթս չափուած էր : Գիրերը սեղմուած, չփոթ եւ անընթեռնելի : «Այնքան դժուար է մէջէն ելլելը, որ երբ վերստին կ'աշխատիմ վրան, պարտաւոր եմ զանազան գունաւոր մատիտներ գործածել : Եթէ յստակ ըլլայ, գոհ չեմ մնար : »*

Փօլ Լէոթօ Ֆոնթընէ Օ Ռօզի *սենեակին մէջ երեք բազկաթոռ ,երեք կատու եւ աթեռ : Որեւէ ունակութիւն չունի : Կը գրէ սագի փետուրով, որովհետեւ կարելի է անընդհատ երեք օր գրել առանց յոգնելու : Երբեք չի ջնջեր եւ նորէն չի կարդար : «Եթէ երեք անգամ նոյն բառը կայ, միեւնոյն տեղը, հոգս չէ» : Ամէն օր պիֆթէկ գետնախնձորով կ'ուտէ : Կ'ըսեն թէ կը գրէ ոտքերը ջուրի լոգանքի մէջ :*

Ռոլան Տոռժըլէս *գրած ատեն ալ ոտքը եռ, ծունկը ծալլած, կրունկը վեր, կարծես հարիւր մեթր կը վազէ : Որեւէ նախապաշարում չունի : Քալելը մղիչ ուժ է իրեն համար : «Եթէ կամաց երթամ, վէպիս դիւցազանց անցքերուն վրայ կ'ըլլամ : Բայց եթէ հերոսներուն խօսակցութիւնը ոգեւորութիւն առնէ, եթէ հանգոյցը բարդանայ, կշռուած քայլերով կը քալեմ : Կինս կը յանդիմանէ զիս. «Շատ արագ կ'երթաս, ինծի հետ ես, անոնց հետ չես» :*

Անտռէ Սալմոն *որեւէ բան նկատի չառներ : «Շատ կը ծխէ, սակայն դիւրաւ կը հրաժարիմ կ'ըսէ : «Երկար ատեն միայն գիշերը կը գրէի : Սովորութիւն ունէի բանաստեղծութեանց սկիզբը գրիչով գրելու, բայց որովհետեւ կը սարսափիմ գրուած ջնջուած ձեռագիրներէ, անմիջապէս գրամեքենայով կ'[...]ակեմ , եւ ասոր վրայ կ'ընեմ սրբագրութիւններս » :*

Փօլ Վիալար *«Ամէն բան նախապէս գըլխուս մէջ կը ծրագրեմ : Առաջուընէ կըրնամ ըսել իմ յաջորդ երեսուն վէպերուն էջերուն թիւը, գլուխներուն թիւը, անոնց երկարութիւնը եւ ամէն մէկուն վերջին բառը : Երբ նստիմ այնքան պէտք կը զգամ գրելու , կը բաւէ միայն որ ունենամ մելանը, թուղթը եւայլն : Հետզհետէ աւելի շատ կը գործածեմ գրամեքենան , մինչեւ իսկ առաջին փորձը, որովհետեւ գրիչէն աւելի արագ կը գրեմ : Սովորութիւն ունիմ միայն առտուն ծոմ գրելու : Օրը տասնեակ մը էջ կը գրեմ» : Անոր աշխատանքի յատակագիծը հետեւեալն է թուղթ մը բաժնուած բազմաթիւ սիւնակներու, թուականներով, թիւերով, կապոյտ փոքրիկ քառակուսիներով :*

Անրի Պուտօ.— *Աշխատելէ առաջ սեղանը կը տեղաւորէ, ճերմակ թուղթերը լաւ տեղաւորուած, մէջտեղը ծծունը աջը, ինքնահոս գրիչները դիմացը, թղթահատը քանակին քով : «Անհրաժեշտ է որ ոչ մէկ բան աւդին անդին ըլլայ, այլ սեղանին վրայ ամէն բան հաւասարակշռուած : Գրելու թուղթին շուրջ պարապութիւն մը : «Որոշ է որ աշխատելու սկսելէն տասը վայրկեան ետք, ամէն բան անկարգ կը դառնայ : Բայց երբ դադրիմ գրելէ, նորէն կարգ կանոն կը դնեմ : Նիւթական ամէն խառնափնթորութիւն անտանելի է ինծի համար » :*

Ժիլպէռ Սիկօ.— *Իր չորս վէպերէն առաջինը ամբողջովին գրուած է սրճարանին մէջ, եւ շոգեկառքին մէջ : «Աւելի լաւ կը գրեմ եթէ անձրեւէ եւ երբ շատ ծառեր կան : Ցարդ դիպուածով, վէպերս գրած ատեն, միշտ միեւնոյն վէպերը կը կարդամ «Նաճան», «Թօլ Սէրը» եւ «Փարիզի գիւղացին» , ինչպէս եւ Լապիշի թատերգութիւնը : Առանց մեթոտի կ'աշխատիմ » :*

Անրի Քասթիյյու.— *«Արտաքին» ներշնչումներու չպասեր : Մինչեւ անցեալ տարի իր գրասենեակին մէջ ունեցած է քար արձակող ատրճանակներու հաւաքածոյ մը ամէն մեծութեամբ եւ չափով : Եւ յաճախ երբ կէս գլուխի չափ կը գրէ , կ'առնէ այս ատրճանակները եւ կը պարպէ : Հիմա իր առջեւ ունի միջին դարու երկայն եւ ծանր սուր մը : Բարբարոսական շրջանի մը այս զէնքը, երբ մարդիկ մէկիկ մէկիկ կը սպաննէին, տարօրինակ հմայք մը ունի իր պաշտօնակիցներուն վրայ :*

Ալեքսանդր Առնու.— *Նախ բացօթեայ պտոյտ մը Սէն գետի երկայնքը : Վերադարձին անմիջապէս չսկսիր աշխատիլ, այլ տասը վայրկեան կ'երկարի բազմոցին վրայ : Բացարձակ խաղաղութիւն : Ծխամորճը բերանը : Ցետոյ կը գրէ որեւէ տեղ, հոս, հոն նստած կամ ոտքի վրայ : Ամբողջ տան մէջ տեղ մը չունի գրելու : Կը սարսափի մեծ սեղանէն, գրապէտին անհրաժեշտ առարկաներէն այսինքն « վարչական գրասենեակէն» : Միայն մէկ հատ գրիչ ունի, խոշոր մը, «Եթէ կորսնցնեմ, ողբերգութիւն է, երեք օր դըժբախտ կ'ըլլամ » :*

Բարեխախտաբար տասնըհինգ քսան տարին անգամ մը կը պատահի այդ բանը, եւ իմ արտադրութեանս վրայ մեծ ազդեցութիւն չգործեց» : Իրեն համար պատրաստութեան շրջանը աւելի երկար է քան գրելը որ աւելի կարճ է : Շուտ շուտ կը գրէ : Թուղթին վրայ չի հնհնար : Ամէն անգամուն քառասուն յիսուն տող, շատ սեղմ : «Այս չափը կը համապատասխանէ իմ ներքին ամբարումի չափիս, ինչպէս եթէ լոգարանին ջուրը պարպուի : Գիտէք թէ կլու կլու *կ'ընէ ջուրը վերջին պարպումի ատեն : Ես ներքնապէս կ'իմանամ այդ* կլուկլուն *եւ կը դադրեցնեմ » :*

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Բայց այդ օրէն վերջն ալ քանի քանի անգամներ, սարսափելի ժամերու մէջ այդ աչքերը դեռ արցունք պիտի գտնէին թափելու :

Մութը սկսաւ իջնել աւերակներուն վըրայ : Հիւպատոսարանին վերնայարկէն կը դիտէինք Ձէյլան Թաղին խճողուած տանիքները ... հեռաւոր, անորակելի աղմուկ մը կը բզզար ամէն կողմ, հեղձուցիչ տաքէն ետքը, իրիկուան գաղջ խոնաւութիւնը անշնչելի կը դառնար. Փիզիքապէս եւ բարոյապէս ճնշուած՝ աչքերս կը փակէի խուսափելու համար յամառող մըղձաւանջէն .

— Կախաղանները ...

Այդ մասին մեր մէջ իսկ չէինք խօսեր նոյնիսկ մեր ընկերական ամէնէն մտերիմ վայրկեաններուն. կը զգայինք սակայն որ ամէն մէկերնուս մտքին մէջ այդ սարսափը կար, բայց կը խուսափէինք այդ չարաշուք բառը արտասանելէ կարծես վախնալով մարմին տալ, իրական եւ կարելի դարձնել զայն : Շատ աւելի ուշ է որ անիկա իրենին պիտի գար սեղանի վրայ. բանտարկեալներու մայրերը եւ կիներն էին որ պիտի արտասանէին զայն մեզի :

Հետեւեալ օրն իսկ չապսեցինք երթալ տեղեկութիւն առնել մեր բանտարկեալներէն ու մեր գիտցածը հաղորդել իրենց մայրերուն եւ կիներուն :

Հակառակ մեր յոռետեսութեան՝ նոյն ժամանակուան զինուորական հրամանատարին բարեացակամութեանը շնորհիւ կրցանք ոչ միայն տեղեկութիւն առնել, այլ նաեւ այցելել մեր ընկերներուն :

Պաշտօնատան մը սրահին մէջ հաւաքուած էին անոնք ու բաւական հանդարտ կը թուէին. կը յիշեմ նոյնիսկ իրենք եղան մեզ ամրապնդողը, մեզի յոյս ու եռանդ ներշնչողը ·գրեթէ ուրախութիւնով դարձանք իրենց ընտանիքներուն քով :

Կառավարչատան միւս կողմը, նախկին դպրոցի շէնք մը վերածուած էր նաեւ բանտի. եւ մեր առիպողական պարտաւորութիւններէն մէկն ալ հոն եղած բանտարկեալներուն այցելելն էր : Բոլորն ալ Հայ էին. իսկ ուրիշ մաս մը հայ բանտարկեալներ կը գտնուէին բուն իսկ բանտին մէջ, Թուրքերու հետ : Առանց մեծ դժուարութեան, յաջողեցանք մուտք ունենալ հայ բանտարկեալներու սրահին մէջ :

Շէնքը կը բաղկանար երկու յարկէ. ոչ միայն մուտքը, այլ նաեւ շրջակայքը պաշտպանուած էին զինուած զինուորներով որոնք կը փոխուէին երկու ժամը անգամ մը :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կառօ» (պահպանողական) կ'ըսէ թէ «Ճա-ռը բարեացակամութեան կոչ մըն է', բայց միեւնոյն ատեն ազդարարութիւն մը թէ Մ. Նահանգները եւ իր զինակիցները վճռ-ուած են «չտարուիլ ժպիտներով եւ ազնիւ խօսքերով »:

Լոնտոնի «Թայմզ»ը կը բացատրէ թէ « գործակցութեան աննախընթաց հնարա-ւորութիւն մը կ'ընծայուի Խ. Միութեան»: «Տէյլի Հէրըլտ», աշխատաւորական կու-սակցութեան պաշտօնաթերթը, Նախագա-հին ծրագիրը կը գտնէ աւելի խիզախ քան Մարշըլի ծրագիրը » :

Միւս եւրոպական թերթերն ալ լաւա-տես կարծիքներ կը յայտնեն :

× Մ. Նահանգներու խորհրդարանը Նա-խագահին հետ է միաձայնութեամբ, ինչ-պէս յայտարարեցին ականաւոր վարիչ-ներ :.

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Ուրբաթ օր յարձակումներ կատարուե-ցան Իրանի Ամերիկացիներուն դէմ ,

Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունէն պաշտօնեաներ Շիրազ գացին օդանաւով , քննութիւն կատարելու համար: Դեսպա-նատան նաւային կցորդը, որ իր օդանաւը փոխ տուած էր երեք պաշտօնեաներուն , տուն ղրկած էր իր շարժավարը , գոյքե-րը բերելու համար: Ճամբան քան հոգի-նոց խումբ մը կը կեցնէ շարժավարը: Ա-նոնք թշնամական խօսքեր ուղղելով Ամե-րիկացիներուն դէմ , վիրաւորեցին զինքը, հակառակ երկու զինուորներու միջամտ-ութեան: Շարժավարը կրցաւ փախչիլ եւ իր տեղը հասնիլ: Քարի կտոր մը խորտա-կած էր կառքին ապակին:

Շիրազի ամերիկեան պաշտօնեաները Թէհրան փոխադրուեցան: Ցոյցերու ըն-թացքին յարձակում կրած էին ամերիկա-ցի կիներ եւ մանուկներ եւ ստիպուեցան կայս. պալատին պարտէզները ապաստա-նիլ ,մինչ ամբոխը քարեր կը նետէր :

Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը երեք բողոքագիր յանձնեց 24 ժամուան մէջ, սպառնալով փակել յետամնաց երկիրնե-րու օգնութեան գրասենեակը: Կառավա-րութեան հաւատարիմ ցեղախումբէ մը հազար հոգի Շիրազ ղրկուեցան, բարե-կարգութիւնը վերահաստատելու համար: Տոքթ. Մոսատեղ պաշտօնանկ ըրաւ 13 բարձր պաշտօնատարներ, որոնց մէջ են Շիրազի պահակազօրքին հրամանատարը եւ ոստիկանապետը: Ամէնքն ալ Թեհրան փոխադրուեցան օդանաւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Նախագահը, Փերոն, հը-րամայեց լայն մաքրագործումներ կատա-րել կուսակցութեան եւ վարչութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք վերջին դէպքերու , երբ երկու ռումբեր պայթեցան, տուներ հր-կիզուեցան եւ աւարառութիւններ կատար-ուեցան : Երկու հարիւր հոգի ձերբակալ-ուած են:

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցու-թիւնները պիտի սկսին այսօր, կիրակի : Մեծ դժուարութիւններ չեն նախատես-ուիր :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ սով եւ խռովութիւն կը տիրէ երկար ատենէ ի վեր: Վարչա-պետը, Նիզամետտին, տապալեցաւ: Նոր կառավարութիւնը պիտի կազմէ Ուաշինկ-թընի Նախկին դեսպանը, Մոհամմէտ Ալի: Երկիրը 1.500.000 թոն ցորենի պէտք ու-նի, սովին առաջքը առնելու համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած լուրերու համա-ձայն, ըմբոստները յառաջ կը խաղան ստուարաթիւ ուժերով: Ֆրանսական այն զօրամասը որ կը նահանջէ՝ մեծ դժուա-րութեանց մատնուած է: Ըմբոստները ու-րիշ արշաւանք մըն ալ սկսած են :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ պէյը երկու ծանուցագիր-ներ ուղղեց վարչապետին, զինել տալով թէ բռնութիւններ կը կատարուին ընտրու-թեանց առթիւ:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ մը Եաշա Հայ-ֆեց, որ միջազգային համբաւ կը վայե-լէ, նուագահանդէս մը սարքած էր Երու-սաղէմի մէջ: Յայտագիրը կը պարունա-կէր նաեւ կտոր մը՝ գերման երաժշտագէտ Րիխարտ Շթրաուսէն : Ջութակահարը կառքէն իջած ատեն, մոլեռանդ Հրեայ մը երկաթի կտոր մը նետեց եւ ծանրապէս վիրաւորեց աջ թեւը, իբրեւ բողոքի ցոյց:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ :— Անիէռ Գուա Քո-լոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Երզեա-նի եւ պարագաներուն, ընկեր Ստեփան Երզեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ.Յ.Դ. Տան Հիմնադրամին:

Ա Պ Ր Ի Լ 1 1 _ 2 4 _ Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վար-չութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յա-րանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քա-ղա տ'Իթալիայի մէջ, 50 րիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութա-յին, մարզական, երիտասարդական, բա-րենպատակ եւ հայրենակցական միու-թիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻ-ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. Կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՉՈՒ-ԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ հա-մայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի , Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Նախագահ Ֆր-րանսահայ աւետարանական եկեղեցինե-րու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօ-սելու Ֆրանսացի հայագէտ Գ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին : Մուտքը ազատ է :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համազգային սգատօնը կը կատարուի այս կիրակի օր, ժամը 3ին, Գ. Թաղա-պետարանի սրահին մէջ: Նախաձեռնու-թեամբ եւ նախագահութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, հովա-նաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն եւ մասնակցութեամբ ամբողջ հայ գաղութին :

Զինուորական նուագախումբ : Աւուր պատշաճի բանախօսութիւններ եւ մեներգ-ներ : Այդ օրը ժամը 3-7 բոլոր հայ ա-ռեւտրական հաստատութիւնները եւ արհ-եստանոցները փակ կը մնան , ի յարգանս մեր միլիոնաւոր նահատակներուն :

★

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Սգատօնին առթիւ, այս կի-րակի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հո-գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատա-կին համար :

Կը հրաւիրուի Շաւիլի եւ շրջականերու ժողովուրդը, որպէսզի մեծարանքի տուր-քը արժանավայել կերպով ընծայուի ա-նոնց խնկելի յիշատակին :

ՍԵՔԱՍՏԻՈՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԷՆ

•

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւ-եալ հայրենակիցներուն, որոնք իրենց տարեկան անդամավճարներէն զատ՝ խոս-տացան վճարել նաեւ ամէն տարի, յառա-ջիկայ հոկտեմբերին դպրոցական տարե-շրջանին Վենետիկի Ռափայէլեան վարժա-րանին՝ մէջ իր որդեգրելիք սաներուն ծախ-քերուն օգնելու համար .— Տէր եւ Տիկին Ալ. Գալապանեան քսան հազար Ֆրանք : Գ. Գ. Վահան Զօրաեան , Յակոբ Յա-կոբեան, Ե. Երանոսեան տասնական հա-զար, Գ.Գ. Ս. Տէօվլէթեան, Մ. Շիրին-եան, Յ. Շիրվանեան, Ս. Մարկոսեան , Ս. Գօզեան, Ո. Եզեկելեան Եղօ Մինաս-եան, հինգ հազարական: Յ. Զագարեան երեք հազար: Գ. Գ. Նշ. Դարբինեան, Ս. Փանոսեան, Ղ. Դանիէլեան, երկու հազա-րական Ֆրանք :

Այս գումարներէն 44000 Ֆր. 22 Մար-տի իր ընդհ. ժողովին՝ արդէն կանխիկ ստացուած է:Մայր դիւանս կոչ կ'ընէ բո-լոր մեր գործօն եւ պատուակալ անդամ-ներուն եւ համակիրներուն, արձանագր-ուիլ այս ցանկին, ղրկելով իրենց հասցէ-ները ատենապետին.— Վահան Զօրաեան, էնժէնիէօր շիմիստ՝

3, Rue Adolphe - Cherioux
Issy - les - Moulineaux (Seine)

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Ֆրանսահայ Կամ. եւ Մարտիկներու Մի-ութիւնը այս տարի ալ որոշած է արծար-ծել Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բո-ցը: Օր նշանակուած է Ապրիլ 25ին շաբաթ օր, կէսօրէ վերջ ժամը 18ին: Թափօրին ժամադրավայրն է Ավընիւ Ֆօրժ Ն.ի եւ Ավընիւ Շան զ'էլիզէի անկիւնը, ուր կը հրաւիրենք բոլոր հայ կազմակերպութիւն-ներն ու անհատները: Թափօրը զին. նուա-գախումբով պիտի յառաջանայ մինչեւ Յաղթական Կամար (էթուալ) :

Կիները չեն կրնար մասնակցիլ Թափօ-րին, բայց սկաուտական խումբերու ան-դամներէն: Ուրեմն կը խնդրենք իգական սեռէն որ դիմեն ուղղակի Յաղթական Կա-մար, իրենց յատկացուած տեղերը, Կա-մարին տակ :

Իսկ յաջորդ օրը, կիրակի 26 Ապրիլ , առտուն հանդիսաւոր պատարագ եւ հո-գեհանգիստ պիտի կատարուի Գառուայ դաշտին մէջ ինկած մեր ընկերներուն , ինչպէս նաեւ Ճէպէլ Մուսայի Հայերու ապատամբ հրամանատար հանգուցեալ Գրնուա տ'Ազիի համար , Փարիզի Հա-յոց եկեղեցին, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ի ներկայութեան պատերազմ. նախարարու-թեան, Նախկին Ռազմիկներու նախարա-րութեան, ինչպէս նաեւ օտար ռազմիկ-ներու կազմակերպութեանց ներկայացու-ցիչներուն: Կը հրաւիրենք հայ հասարա-կութիւնը :— (կնիք)

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Վիէննայի պետական երա-ժշտանոցէն) :

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ: Ժան Վալլէ դաշնակով կ'ընկերանայ :

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն:

Յայտագիր — Կլուք, Շուպէրթ, Վէ-պէր, Մասընէ, Շամինատ, Շուման, Գը-րանեմս, Ռիմսքի — Քորսաքօֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սպենդիարեանց, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան :

Տոմսերու համար դիմել — Գ. Գ. Ժ. Մառուքեան 10 րիւ Ֆ. Կարսէն: Խ. Սօ-ղոմոնեան 193 րիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը.Մ.ի Տէսինի կեդրոնը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան են-թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ա-կումբին մէջ:

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ: Նիւթը՝ Գ. Խա-ժակ :

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին գր-րադարանը բաց է ժամը 7-9:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 26 ապրիլ, ժամը 14.30ին

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ »

Փառատօն միջազգային նուագի եւ պարի, բարձր հովանաւորութեամբ Գ. ԺԱՆ ՍԱ-ՐԱՅԼԻ, վերատեսուչ Փարիզի համալսա-րանի: Ի նպաստ Սէնթ Իլէռ տիւ Թուվէի ուսանողներու ապաքինարանին :

Գիները 300, 200, 150, եւ 100 ֆրանք

Տոմսերը կարելի է գնել Սորպոնի դըր-նապաններէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ըս-տացած է 4000 Ֆր., Լէյլայի Կրթ. Մարմ-նէն, փոխան ծաղկեպսակի իր անդամնե-րէն Տէր եւ Տիկ. Աճէմեաններու, հօր, ա-ներհօր Արդէ Ա. Քիւլ. Կիւլեանի մահ-ուան առթիւ:

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.
C. C. P. PARIS 1678-63

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ • MARDI 21 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2077 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2458

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդաւոր դէպքերը իրարու կը յաջորդեն Խ. Միութեան մէջ :

Շռնդալից նորութիւն մը ամէն օր : Ապրիլ 4էն ի վեր, երբ անպարտ հռչակուեցան 15 «մարդասպան» բժիշկները, իբրեւ անմեղ զոհերը «գարշելի դաւի մը» :

Անցեալ շաբթուան վերջը, հեռագիրները հաղորդեցին այլապէս պերճախօս երեւոյթներ :

1. Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խմբագրականով մը պահանջեց հաւաքական պատասխանատուութիւն հաստատել, փոխանակ անհատականի :

2. Խ. Միութեան դատական նախարարը մասնաւոր յօդուածով մը ազդարարեց թէ «ցեղային կամ ազգային ատելութեան որ եւ է գրգռում պիտի պատժուի օրէնքով » :

3. Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի անթենները միաժամանակ հաղորդեցին թէ Վրաստանի մէջ ալ «բացարձակապէս անմեղ» մարդիկ ձերբակալուած են անցեալ տարի, «կառավարական եւ կուսակցական բարձր պաշտօնատարներու յերիւրած ամբաստանութեանց վրայ» :

Այս առթիւ ալ, ինչպէս Մոսկուայի մէջ, զոհերը ազատ արձակուած են : Իսկ անոնց փոխարէն բանտարկուած են գլխաւոր պատասխանատուները, — ապահովութեան նախկին նախարարը, Կեդր. Կոմիտէի անդամներ եւն. :

Տակաւին չենք յիշեր կարգ մը ուշագրաւ նշաններ՝ միջազգային գետնի վրայ :

Քարոզչական եւ յարձակողական լեզուն ալ որոշ չափով բարեխառնուած է :

Միամտութիւն պիտի ըլլար եզրակացնել թէ լուրջ փորձ մը կը կատարուի դէպի բարեփոխում : «Դարձ դէպի լոյս եւ ճշմարտութեան » :

Ոչինչ փոխուած է կուսակցութեան հիմնական դաւանանքէն եւ գործքէն, որոնք ճշդուեցան անցեալ հոկտեմբերին, ժող. համագումարին մէջ, ի ներկայութեան Սթալինի :

Բայց եւ այնպէս, կարելի չէ ժխտել թէ խմորումներ կը կատարուին, Սթալինի մահէն քանի մը շաբաթ ետք :

Այդ է պատճառը որ քաղաքական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին :

Այսպէս, «Փրաւտա» իր խմբագրականին մէջ կը պարզէ տեսակէտներ որոնք յանցանք պիտի համարուէին «Արեւ-Առաջնորդ»ին կենդանութեան ատեն :

Պաշտօնաթերթը կը բացատրէ, առանց բառերը ծամծմելու (16 ապրիլ).

— «Միակ անձի մը որոշումները, միշտ կամ գրեթէ միշտ միակողմանի որոշումներ են : Որքան ալ փորձառու ըլլան վարիչները, ինչ որ ալ ըլլան իրենց գիտելիքները եւ տաղանդները, չեն կրնար հաւաքականութեան տեղը բռնել : Հին եւ նոր հաւաքականութիւնը բռնաբարուած է, կարգ մը վարիչներ կը սկսին վարուիլ իբրեւ ինքնակալներ » :

— «Այդպիսի միջավայրի մը մէջ, կը ստեղծուի նպաստաւոր գետին մը ակըմբունքի բացակայութեան համար, խորթ բարոյականի մը, շողոքորթութեան եւ ստրկամտութեան (ծառայամտութիւն) :

Այս յայտարարութիւնը անուղղակի ակնարկ մը չէ՞ «Հանճարեղ»ին ընծայուած անհամար շողոմանքներուն, Խ. Միութեան եւ աշխարհի բոլոր լեզուներով : Գեղանկարչութեան, ճարտարապետութեան տաղեր, որոնք իրենց նմանը չունին ազգերու պատմութեան մէջ...

Նոյնքան ուշագրաւ է դատական նախարարին ազդարարութիւնը :

Այս բացառիկ ատենէն վերջն էր որ հաղորդեցին թէ Վրաստանի մէջ ալ անմեղներ դատապարտուած են :

Թերեւս նորութիւն մըն ալ Հայաստանի մասին իմանանք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ՈՐ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ՄԸ ԲԱՑՈՒԻ

★

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Կ'ԸՍԷ.— «ԱՅԺՄ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ »

Նախագահ Այզընհաուըրի պատմական ճառէն վերջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տալըս եւս կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ շաբաթ օր, ամերիկեան լրագրապետներու համագումարին մէջ : Ահաւասիկ ամփոփումը.

— «Նախագահը բացաւ խաղաղութեան դուռը եւ հրաւիրեց Խ. Միութիւնը ներս մտնել : Խաղաղութեան նախաձեռնութիւնը այլամերժօրէն կը պատկանի Ամերիկացիներուն : Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը, այնպէս ինչպէս կը բանաձեւէ Նախագահը, համաձայն է ծրագրի մը որ յօրինուած էր կանխաւ, երբ ռուս վարիչները դեռ չէին փոխած իրենց դիրքը : Մենք ռուսական ջութակով չենք պարեր : Աւելորդ է խօսիլ խորհրդային «խաղաղութեան յարձակողականին» մը մասին : Մոսկուայի լեզուին փոփոխութիւնը կը համապատասխանէ պաշտպանողական հակազդեցութեան մը : Խաղաղութեան միակ վաւերական արշաւը այն է զոր բացաւ Նախագահ Այզընհաուըր : Նախագահը փորձի ենթարկեց խորհրդային վարիչները : Պիտի տեսնենք թէ անոնք պիտի ուզե՞ն մէկ-մէկ մօտենալ դրուած հարցերուն, ինչպէս պատեհութիւն կ'ընծայենք իրենց : Մենք կը սպասենք գործքեր, իբրեւ պատասխան այս հարցումին : Եւ յաւակնութիւնը չունիմ ապագան գուշակելու : Ապագան մութ պիտի մնայ ցորչափ բարոյական սկզբունքէ զուրկ մարդիկ այդպիսի իշխանութիւն մը վայելեն : Սրտառուչ է մեր պարտականութիւնը,— գործել յանդգնութեամբ եւ վճռականութեամբ : Աստուծոյ կը մնայ դատել ապագան :

... Նախագահը, քաջածանօթ՝ Եւրոպայի պայմաններուն, այն տեսակէտն ունի թէ մեր կառավարութիւնը պարտաւոր է յայտնել իր խոր մտահոգութիւնը եւ շեշտել թէ Եւրոպայի պաշտպանութեան կազմակերպութեան ձախողումը կրնայ խորտակել այն յոյսերը եւ ջանքերը որոնք ներշնչեցին Մարշըլի ծրագիրը, Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքը եւ փոխադարձ ապահովութեան ծրագիրը :

Մ. Նահանգները եւ Ատլանտեանի իրենց ընկերակիցները կը գործէին այն ենթադրութեան վրայ թէ 1954ը առաւելագոյն վտանգի շրջանը : Հետեւաբար ենթադրուած էր թէ անհրաժեշտ է մեծ ջանքեր թափել առժամապէս, ի նախատեսութիւն այդ վտանգաւոր շրջանին : Բայց Խ. Միութիւնը չպակսեցուց իր սպառնալիքը : Հետեւաբար, ամէն տարի անհրաժեշտ համարուեցաւ երկարաձգել առաւելագոյն ճիգը : Այս արշաւը սպառիչ էր բոլոր շահակիցներուն համար : Մեր զինակիցներէն ոմանք ըսին թէ չեն կրնար շարունակել ներկայ թափով, առանց ամերիկեան յաւելեալ օգնութեան » :

Նախարարը Հնդկաչինի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ տրամադիր են ելմտական եւ ռազմական աւելի մեծ օգնութիւն մը ընծայելու, «վերջ տալու համար քաղաքացիական պատերազմին որ հետեւանք է համայնավարական ներշնչումի եւ որ վեց տարիէ ի վեր կ'աւերէ աշխարհի այդ մասը եւ ծանր կը կշռէ Ֆրանսայի նիւթական աղբիւրներուն վրայ : Համախորհուրդ Ֆրանսական կառավարութեան հետ, վերջերս հաղորդեցինք թէ եթէ Չինաստանի համայնավար իշխանութիւնը օգտուի Քորէայի զինադադարէն՝ շարունակելու համար նախայարձակ պատերազմը Ծայր-Արեւելքի ուրիշ մէկ շրջանին մէջ, [illegible] արարք մը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ եւ պիտի խախտէ զինադադարի որեւէ համաձայնութիւն Քորէայի մէջ :

Խորհրդակցեցանք Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ միւս ծովային պետութեանց հետ, համայնավար Չինաստանի պաշարումի զօրացման մասին : Այդ կառավարութիւնները կարեւոր միջոցներ ձեռք կ'առնեն, սահմանափակելու համար իրենց նաւերուն երթեւեկը դէպի Չինաստան եւ վառելանիւթ զրկելու համար այն նաւերը որոնք ռազմական պիտոյքներ կը փոխադրեն Չինաստան :

Յառաջիկայ շաբթու Փարիզ պիտի երթամ ելմտական եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներուն եւ փոխադարձ ապահովութեան տնօրէնին հետ, խորհրդակցելու համար Ատլանտեանի խորհուրդի միւս անդամներուն հետ » :

Պ. Տալըս ըսաւ թէ պիտի այցելէ նաեւ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

Վրաստանի նոր վարչապետը, Բագրացէ, որ ձերբակալած էր երեք բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, ճառ մը խօսելով Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, ըսաւ թէ յանցաւորները խստօրէն պիտի պատժուին : Այս առթիւ հաստատեց թէ «գարշելի մեքենայութեանց» հետեւանքով բանտարկուած քաղաքացիները ամէն կասկածէ վեր կը մնան եւ թէ վերահաստատուած է իրենց վարկը : Ասոնք են.— կուսակցութեան, ականաւոր անդամները, Բարամիցա, Զոտելաւա եւ Ռապաւա :

Վարչապետը յայտարարեց.— «Արկածախնդիր Ռուխաձէն (Ապահովութեան նախարարը) եւ իր մեղսակիցները, անձնական ոճրապարտ շահեր հետապնդելով կամովին վարկաբեկիչ փաստաթուղթեր հնարած են Վրաստանի կուսակցութեան եւ կառավարութեան գործօն աշխատաւորներուն դէմ, զանոնք կործանելու եւ վնասելու համար կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան » :

Վրաստանի Գերագոյն Խորհուրդին նախագահութիւնը բարեփոխեց սահմանադրութիւնը, զայն ներդաշնակելու համար Ռուսիոյ հիմնական օրէնքին հետ : Այս բարեփոխումով կը ձուլուին Ապահովութեան եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները : Նոր նախարարն է Դեկանոզով, նախկին նախարար Խ. Միութեան եւ դեսպան Գերմանիոյ :

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Փարիզի Առաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. շաբաթ օր այցելեց արտաքին գործերու պաշտօնատունը, սիրալիր ընդունելութիւն գտնելով :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԱԿԱՒԻՆ ԿԸ ՔՐՔՐԵՆ ՈՒ ԿԸ ԳՐԳՌԵՆ

Պոլսոյ «Ենի Սապահ» թերթը, որ գրգռիչ քարոզութիւն մը հրատարակած էր ապրիլ 2էն, կը շարունակէ արշաւը պղտորել :

Ահաւասիկ վերջին լուրը (8 Ապրիլ) —

Կրթական քննիչները հիմնովին կը քննեն փոքրամասնութեանց եւ օտար վարժարաններու կրթական ծրագիրները : Կրթական գործավարութիւնը այս օրերս պիտի որոշէ օտար եւ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ մէկմէկ թուրք փոխտնօրէն պաշտօնի կոչել : Ոստիկանութեան հետ համաքայլ քննութիւն կը կատարուի թէ կարգ մը հայ վարժարաններու մէջ ձեռքի տակէ կատարուած ազգայնական քարոզութիւնը որո՞նց կողմէ կը վարուի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՅԱՌԱ՞Ջ ԳԱՑԵՐ ԵՆՔ ԹԷ ԵՏ

Մեր անխոնջ աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, կը շարունակէ իր շահեկան շարքը,— «Պատմութիւն հայ մշակութային Միութիւններու »:

Հում նիւթ մը, որ եթէ ընդլայնուի եւ մշակուի, կրնայ արժէքաւոր խառոր մը կազմել :

«Հանդէս Ամսօրեայ»ի վերջին թիւին մէջ (1952 Հոկտ. Դեկտ.), վարդապետը կը ներկայացնէ «Հայկազեան ընկերութիւն» մը, կազմուած 1859ին, Պէշիկթաշի մէջ (Պոլիս) :

Ընկերութեան կանոնագիրը կը բաղկանայ տասը յօդուածներէ : Անդամավճարը՝ տարեկան հաւան դրուշ : «Այն որ մէկ անգամէն 200 դրուշ վճարէ մշտնջենաւոր անդամ կ'ըլլայ » :

— «Ընկերութիւնը տասը տարի պիտի շարունակուի. եթէ գործը յաջող երթայ՝ դարձեալ տասը տարի պիտի շարունակէ, իսկ եթէ ոչ՝ իր գիրքերն ու ստացուածքը աղքատ պարոններուն պիտի բաժնուին : »

Անշուշտ տասը հիմնադիրները խանդոտ նպատակ մը ունէին :

— «Ընկերութիւնը պիտի տպէ տպագրութեան միջոց չունեցող գրագէտներու գործերը եւ եթէ կարենայ՝ պիտի վարձատրէ զանոնք : Ընկերութիւնը կը պարտաւորէ ինքզինքը՝ բարոյականի եւ կրօնքի դէմ գիրք տպել չտալու » :

Ժամանակին բոլոր թերթերն ալ գովեստով կը խօսին այս Ընկերութեան մասին, որ տեւեց քսանեւչորս տարի :

Մինչեւ 1863 Ընկերութիւնը տպեր է 9 գիրք, մեծ մասով դասագիրք : Հինգ տարուան մէջ 35.700 օրինակ մեծ ու փոքր գիրքեր տպած է : Միայն 1862ին՝ 14.200 գիրք, որոնց 9161ը ծախուած է :

Ատեն մը, 1883ին, երբ կը ստիպուին լուծել Ընկերութիւնը, ժողով գումարելով, կ'որոշեն մնացորդ 500 ոսկին նուիրել Ազգ. Հիւանդանոցին :

Ուրեմն, 95 տարի առաջ, Սուլթանական ռէժիմին մէջ, մարդիկ լման 24 տարի շարունակեր են ձեռնարկ մը, որ երազով կը փնտռուի այսօր...

— Պայմանները փոխուած են, պիտի մրմռան բանգէտները :

Որքան ալ փոխուած ըլլան, անպատճառ չարափոխուած չեն :

Կը բաւէ որ մարդիկ այլափոխուած չըլլան : ՎԱՀԷ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ օր «Յառաջ»ի վարչութիւնը հանդիպում մը սարքած էր նոր խմբագրատան բացման առթիւ :

Հրաւիրուած էին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի, Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի, Եդիպտացի Կոմիտէի, Ֆր. Գ. Խաչի Կեդր. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան անդամները, աշխատակիցներ, բարեկամներ, թերթին եւ «Արաքս» տպարանի աշխատաւորներ, աւելի քան 50 հոգի : Հիւրերը պատուասիրուեցան շամփանեայով եւ խմորեղէններով :

Այս առթիւ ճառեր խօսեցան 14 հրաւիրեալներ, ջերմապէս գնահատելով «Յառաջ»ի դերը եւ նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքով կը ծանուցանենք այցելութիւնը ընկերուհի Զապէլ Սերոբեանի, անդամ Հիւս. Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ի (Կ. Խաչ) Կեդր. վարչութեան, որ Փարիզ հասաւ ուրբաթ օր, օդանաւով :

Ընկերուհին ատեն մը Փարիզ մնալէ վերջ, պիտի երթայ արեւմտեան Գերմանիա եւ Իտալիա, զբաղելու համար գաղթակայաններու մէջ մնացած տարագիրներու գործով, իբրեւ ԱՆՁԱյի ներկայացուցիչ :

Ի՞ՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԸՆԵԼ ՎՏԱՆԳԻՆ ԴԷՄ

■

Պայքարելու համար, պէտք է ճանչնալ թշնամին. չափել վտանգին մեծութիւնը, դիմադրութեան կարելիութիւնն ու կարեւորութիւնը ։

Կը կարծենք թէ այսօր, չկայ հայ մը, որ չտեսնէ այն սպառնալիքը՝ որ կախուած է մեր նորահաս սերունդներուն, այսինքն՝ մեր վաղուան հայութեան գլխուն ։

Այդ մասին տարակարծութիւն չկայ։ Տարակարծութիւնը՝ սպառնալիքին դէմ պայքարելու միջոցներու մասին է։ Ի՞նչպէս ,ի՞նչ միջոցներով պայքարել . ի՞նչպէս ապահովել գոյութիւնը վաղուան հայութեան, սկսելով այսօրուընէ, այս օրուան մատաղ սերունդէն։

Չենք կրնար ժխտել ,որ այսօրուան երիտասարդութիւնը Հայ է իր ոգիով, իր ազգային գիտակցութեամբ եւ ձգտումներով։ Անոր գաղափարական ու կազմակերպուած հատուածը մանաւանդ, սերտօրէն կապուած է հայ կեանքին ու նպատակներուն։ Քիչ գիտէ մեր լեզուն ու պատմութիւնը. չէ տեսած մեր հայրենիքը. մեծցած է ամերիկեան, ֆրանսական կամ այլ մշակոյթին ու մթնոլորտին մէջ։ Բայց, Հայ է խորապէս, որովհետեւ իր հայրերուն ու մայրերուն աչքերուն մէջէն կը պատկերացնէ մեր հայրենիքը, եւ կը սիրէ զայն։ Անոնց կարօտին, անոնց խօսքին ու կեանքի պատմութիւններուն մէջէն կը զգայ մեր հայրենի հողին ու լեռներուն գեղեցկութիւնը եւ կը պաշտէ զանոնք ։

Ծանօթ իր հայրերուն տառապանքին, հայութեան դէմ եղած անմարդկային անիրաւութեան, ժամանակակից երիտասարդութիւնը խորապէս կ'ըմբռնէ իր ժողովուրդին ողբերգութիւնը։ Եւ գաղափարական իր խառնուածքով ու ազատութեան մէջ ծնած ու մեծցած, անիկա կը միանայ իր հայրերուն, կը գործակցի իր ազգակիցներուն, արդարութիւն ու ազատութիւն ձեռք բերելու համար հայութեան ։ Իր կիսատ հայերէնով ու հատուկտոր ծանօթութեամբն իսկ, շնորհիւ իր ծնողաց ու ազգային ու կուսակցական դաստիարակութեան, անիկա կ'ըմբռնէ հայութեան բովանդակ ճակատագիրը, անոր դատը՝ որուն կը ծառայէ բոլորանուէր ։

Վտանգը՝ որուն մասին կը խօսուի, այս երիտասարդութեան համար չէ։ Կը սխալին բոլոր անոնք, որոնք յոռետես իրենց խառնուածքով, իրենց մութ ակնոցներուն տակ կ'առնեն նաեւ ժամանակակից երիտասարդութիւնը ։

Վտանգը սակայն, առոյգ ու անուրանալի, կախուած է առաւելապէս յաջորդ սերունդին վրայ, այն սերունդին՝ որ կրնայ յաջորդել արդի երիտասարդութեան. այն սերունդին, որ խզուած կ'ըլլայ բոլորովին հին սերունդի շունչէն, հայկ. կեանքէն, լեզուէն ու պատմութենէն. մշակոյթէն ու ազգային այլ արժէքներէն ։

Ի՞նչ պիտի ընենք այդ սերունդին համար, որ այսօր դեռ մանուկ է կամ հազիւ պատանի ։

Բան մը ընելէ առաջ, սակայն, կոչուած ենք ճշդելու, թէ ինչ տարրերով եւ ինչ ազդակներով ազգ մը կը պահուի եւ կարելի է պահել ։

Ամէնէն առաջ, պէտք է խորապէս համոզուած ըլլանք, որ ազգապահպանման ամենազօրաւոր ազդակը՝ լեզուն է։ Հայ լեզուին, բառին ու բացատրութեան մէջ է Հայոց պատմութիւնը .հայ ոգին ու շունչը. հայ ստեղծագործ հանճարը. կըրնանք ըսել՝ Հայոց հայրենիքը։ Երբ կ'անհետանայ հին սերունդը, այս բոլորը կը տանի իրեն հետ, ոչ իր ոգին կրնանք ժառանգել, ոչ իր շունչը, ոչ ալ բաղձանքներն ու ձգտումները։ Լեզուն միայն կը մնայ ,որ հետագայ սերունդները կը կապէ, կրնայ կապել նախընթաց սերունդներուն, անոնց ոգիին ու մտքին, անոնց մըտածումներուն ու երազներուն։ Կրցա՞նք այս ոսկեղէն ժառանգութիւնը փոխանցել նորահաս սերունդին, այն ատեն կրնանք անոր միջոցով հայ ոգին ու շունչը, Հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը հարազատ դարձնել անոր։ Հայութիւնը ողջ ու առողջ պահել անոր մէջ, գործօն ու հմայիչ դարձնել։ Լեզուն հոգեկան հաց է ժողովուրդի մը զաւակներուն համար, որոնք կրնան հայ մեծնալ ու մնալ, այդ հացով իսկ, եթէ զրկուած ըլլան ուրիշ շատ մը բաներէ ։

Հինգերորդ դարուն, մեր մեծանուն հայրերը զգացին անոր կարեւորութիւնը եւ երբ ամէն բան կորսուած էր ու կործանած կամ կործանելու վրայ, անոնք կրցան լեզուին փարիլ, իբրեւ փրկութեան լաստ, գիր գտան ու գրականութիւն ըստեղծեցին. յեղաշրջեցին հայ կեանքը, ծաղկեցուցին զայն, եւ ապրեցուցին հայութիւնը։

Ազատ երկիրներու մէջ կ'ապրինք ,ուր ոչ ազգային հալածանք կայ, ոչ ցեղային խտրութիւն ,ոչ ալ կրօնական խոչընդոտ, լեզուէն զատ ուրիշ տարրերով հայ մնալու համար։ Ունինք ազատութիւնը՝ մեր գոյութիւնը պահելու եւ զարգացնելու համար ։

Այս պայմաններուն մէջ ինչո՞ւ տատամսիլ ազգապահպանման պայքարին մէջ ։ Ինչո՞ւ. տարակուսիլ արդիւնքի մասին եւ չլծուիլ հաւատքով ու հոգիով հայ լեզուի փրկութեան ,ծաւալման աշխատանքին, սերունդները փրկելու մեծ ուժ մը, խարիսխ մը ունենալու համար ։

Դժուար չէ նիւթական միջոցներու հայթայթումը, եթէ երէց սերունդը նախ ինք համոզուի լեզուի կարեւորութեան, անոր կենսական անհրաժեշտութեան, եւ իր ոգիով համակէ ու վարակէ նաեւ նորահաս սերունդը ։

Չմոռնանք, որ վտանգի ու դժբախտութեան օրերուն, այս ժողովուրդը խոշոր գումարներ տուած է, հաց ու հագուստ, դեղ ու դարման հասցնելու համար վըտանգուած զանգուածներուն։ Անպատճառ ջա՞րդ պիտի ըլլայ. սով ու երկրաշա՞րժ պիտի ըլլայ, փրկութեան գործին լծուելու համար, մեծ զոհողութիւններ ստանձնելով ։

Կը բաւէ որ համոզումով ու հաւատքով գործի անցնինք, յանուն ազգապահպանման, յանուն նոր սերունդի փրկութեան, մեր լեզուին ու մշակոյթին փրկութեամբ, դիմելով համապատասխան միջոցներու ։

Կարելի չէ՞ ամէն շրջանի մէջ գտնել քանի մը տասնեակ երիտասարդներ, որոնք ուզեն հայերէն ու Հայոց պատմութիւն սորվիլ ,գիտակցօրէն։ Քանի մը տասնեակ պատանիներ, որոնք մեր լեզուին ընտելանան, դպրոցներու կամ դասընթացքներու միջոցով ։

Հին սերունդին վերջին ու նուիրական պարտքն է իր հայրերու ժառանգութիւնը փոխանցել իր յաջորդներուն ։

Կան սակայն, լեզուին հետ, այլ ազդակներ ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԵՐԿՈՒ ԴԷՊՔԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

■

ԽՄԲ.— Ողբացեալ Ռուբէնի «Յուշեր»-ը, եօթը հատոր, Փարիզ հասած են եւ մօտերս ծախու պիտի հանուին:

Այս առթիւ իր այրին, Տիկին Աննա, քանի մը գրուագներ կը յիշէ դժբախտ ընկերոջ կեանքէն, ի պէտս զարգացելոց.—

Ռուբէնի գիրքերուն առթիւ ։

Քանի մը օր առաջ հանդիպեցայ պառաւ եւ անգրագէտ Հայուհիի մը, իմ սիրելի բարեկամուհի Տիկին Տէր Դաւթեանի մօտ։ Մեր կինը դառնօրէն գանգատեցաւ որ իր հարսը Հայ եւ հայերէն գիտցող չուզեր, ոչ ալ հայերէն խօսիլ իր զաւակներուն հետ։ Կ'ուզէ Ֆրանսուհի երեւալ։ «Մեր մէջ չկայ հարս ու կեսրոջ սովորական վէճը։ Միակ երախաներուն հետ հայերէն խօսելու մասին է։ Ինք հայերէն կարդալ գիտէ, բայց միայն ֆրանսերէն լրագիր կը կարդայ։

Այս երիտասարդ կնոջ եւ նման ուրացողներու պարագան ինծի կը յիշեցնէ երկու դէպքեր՝ Ռուբէնի կեանքէն ։

Ա.— Ռուբէն 22 տարեկան էր երբ Երկիր կը մեկնէր։ Հրաժեշտի պահուն մայրը գիտնալով որ իր զաւակը ուր կ'երթայ, աչքերուն մէջ կը նայի եւ առանց լալու կ'ըսէ.— Զաւակս, ե՞րբ պիտի տեսնըւինք...

Բ.— Ռուբէնի իսկական անունը Մինաս էր։ Կռիւներու ընթացքին Մինաս անունով ֆետայի մը սպաննուած էր ։ Լուր տարածուած էր թէ Ռուբէնն է սպաննուածը։ Օգտուելով այս հանգամանքէն, Մինաս առած էր Ռուբէն ծածկանունը, անծանօթ մնալու համար։ Շատ մը կռիւներու մասնակցելէ վերջը, (Նախախնամութիւնը միշտ պահպանած է Ռուբէնը, բայց կեանքը մահացու վէրքեր պատճառեց իրեն ...) ։

Ահաւասիկ թէ ինչպէս կը պատմէ իր Ա. գիրքին մէջ (էջ 354).—

Կը կարծէին թէ ես սպաննուած եմ եւ նոյնիսկ հոգեհանգիստ կատարած էին ։ Դժբախտ մայրս արդէն հաշտուած էր իմ մահուան հետ։ Մանաւանդ որ հարիւրաւոր մարդիկ քանի մը ամսուան մէջ զոհուած էին հայրենիքի զոհարանին առջեւ։ Իսկ այդ կինը տարօրինակ հայրենասիրութիւն ունէր եւ մոլեռանդ իր հաւատքին մէջ ։

« Ծանօթ լինելով անձամբ բոլոր սպաննուածներուն, իմ մահը նրանց կողքին թէեւ կը թուար անոր եւ ան մասամբ մխիթարուած էր, որ ես սպաննուած եմ հայրենիքի համար։ Եղբայրս կը զգուշացնէ մայրս ըսելով, որ ես մեռած չեմ ,այլ ծանր վիրաւոր եւ տուն պիտի հասնիմ ողջ։ Այդ նախապատրաստութիւնը նրան չի վնասեր։ Մի երկու ժամ զինքը յուզմունքներու ենթարկելէ յետոյ, կ'ըսեն որ իմ վէրքը շատ ծանր չէ եւ ես առողջ եմ եւ վաղը տունը կը լինիմ։ Վաղը կը դառնայ այնուհետեւ երկու ժամ, որմէ յետոյ զիս կը ներկայացնեն անոր ։

«Երբ ան զիս տեսաւ քարացաւ, անշարժ կեցած իր տեղը, չէր կրնար ոչ խօսիլ, ոչ ուրախանալ եւ ոչ ալ լաց լինել ։ Երկար րոպէներ անցան քաղցր լռութեան մէջ, վերջապէս ան ըսաւ ։

— Տղաս, քու բոլոր ընկերները գացին եւ սպաննուեցան, Աստուած հոգիները լուսաւորէ, բայց երբ մէկը ճամբայ մը կը բռնէ պիտի շարունակէ, ես չեմ անիծեր զանոնք, որոնք ողջ մնացեր են, բայց ով որ մեռանի ճամբան չի շարունակեր, ան անարժան է մեռածներուն, օղուլ, Ռուս Գէորգն ալ սպաննուեցաւ, շորերն ալ մօտս են, մօրը պիտի ղրկեմ, թող մխիթարուի ...

Ու սկսաւ լաց լինել ...

Այն ազգը որ իր մէջ այսպիսի մայրեր ունի...»։

Այսպիսի պարագաներ ալ նկատի ունենալով, ոեւէ Հայ իրաւունք ունի՞ ծածկելու իր ծագումը։ Պատասխանը թող գտնեն իրենց մէջ այդպէս մտածողները ։

Գիտեմ, շատ Հայեր կան որոնք երկար խորհրդածութիւններէ վերջ եկած են սա եզրակացութեան թէ ձուլումը անխուսափելի է։

Ես ալ, զաւակը ցեղի մը՝ որ միշտ հալածուած է , կը խոստովանիմ թէ այս եզրակացութեան եկած էի, — ձուլումը ...

Բայց այս վերջին պատերազմը ինծի ցոյց տուաւ թէ ձուլումը անկարելի է։ Գերմանիոյ մէջ կային Հրեաներ, որոնք դարերով դարերով հոն ապրած էին, գերմանացի եղած էին։ Պէտք չունիմ յիշեցնելու թէ ինչպէս վարուեցան իրենց հետ։

Յաճախ կ'ըսեն թէ այլեւս, նացիականութիւն պիտի չտեսնենք, երբեք ։

«Երբեք»ը կը պատկանի մեռելներուն ։

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մ Կ Ր Չ Ը ...

★

Ամառուան գաղջ ու պարզկայ գիշեր ։

Ծիտ ու փայլփլուն աստղերը, խոշոր ու մանրուրիկ փնջիկներ կազմած, խառնըւած, պլլուած են իրարու։ Գիշերին մէջէն այնքան ցածլիկ կ'երեւին զիրենք դիտող աչքերու, որ կարծէք անոնք վերէն՝ քաղքին տանիքներուն, պարտէզներու պտղատու ծառերուն հաւասարութեանը վրայ կը գտնուին։ Իսկ «Աւագ – Առուծն եզերող ուլացիկ, բարձրասլաց բարտիները իրենց սուր, կապտաւուն գլուխները խրած են այդ բիւրաւոր գերամներով — կերոնբոցավառ, լուսատոր ու շողշողուն անհունութեան սիրտը։ Լուսնկան չերեւար ։ Բացակայ է գիշերուան պահուն, ծերութեան մէջ գտնուելով։ Ան պիտի գայ , երեւայ իր անփայլ դէմքովը արշալոյսին հետ դրեթէ, արեգակէն քիչ մը առաջ ։

Որբերու խումբ մը՝ խառնուրդ տարբեր ցեղերու ու կրօններու, միացած ճակատագրով..., ճամբարաններու, պտղատու պարտէզներու, բանջարանոցներու, շուկայի ու զանազան վայրերու վրայ իրենց կատարած արշաւանքներէն, գոյապայքարէն ետք, իրար գտած; միացած ու կռնակ կռնակի, ոչխարներու պէս մակաղուած են անտէր, լքուած ու կիսաւեր տան մը անկիւնը։ Անոնք, այդ խլեակները իբրեւ անկողին ունին ցերեկները իրենց հագին եղած ցնցոտիները ու մէկ-մէկ գիրկ ալ չոր խոտ ։

Ծնողազուրկ որբուկներ են բոլորն ալ ։ Պատերազմն ու մարդ – գազաններու կողմէ կազմակերպուած նախճիրները լափած, կուլ տուած ու անհետացուցած էին իրենց ծնողքները։ Ու անոնք, բախտակից սովին եւ ուրիշ պատճառներով, իրենց գեղերէն փրցուած ու նետուած էին քաղաք, յանուն թուշ մը հացի ։

Ահ, ձմրան օրերուն ինչեր քաշած էին անոնք մերկ ու բոկոտն`տառապելով, ուլալով ու դողալով պաղ հովերուն առջեւ, սառ ձիւներուն մէջ, խոնաւ ու թաց անձրեւներուն տակ ։ Մարդոց ու բնութեան հազարումէկ չարիքներուն դէմ ։

Ախ, ի՞նչ կ'ըլլար ,որ միշտ տաւնկ տաք ըլլային օրերը։ Գոնէ ըլլային այսպէս, անոյշ ու բուռ – բուռ աստղալի գիշերները։ Գիշերները մանաւանդ, երբ անոնք կը պառկէին կռնակ կռնակի, կող կողի բնաւ, բնաւ չմսէին։ Ահ, ի՞նչ կ'ըլլար, որ բնաւ, բնաւ ձմեռ չգար ։ Ձիւնին երեսը չտեսնէին ։ Հովերուն խոյթոցները չզգային։ Ի՞նչ կ'ըլլար ,որ եղանակը միշտ գարուն մնար, ամառ ըլլար, տաքուկ ըլլար։ Ձմեռ ,ագռաւներու, որբերու ու անտէրներու ոխերիմ թշնամի՛, ինչ կ'ըլլար ....։

Արիֆ, իրենց մէջ էն մեծն ու խմբակին պետը, ընդոստ արթնցաւ ու չոքուեցաւ տեղին վրայ, լացի մը ձայնին ականջին .

— Մէնկուչ, նորէ՞ն դուն ես....։ Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ կուլաս, դարձեալ երա՞զ տեսար....։ Հա՞, Մէնկուչ ....

— Հա... Արիֆ աղբար... Երազ տեսայ, լալով ու կմկմալով պատասխանեց Մկրչ։ Ախ, Արիֆ աղբար, սկսաւ պատմել Մկրչ։ Երազիս մէջ, Տօռուխ հարսայիս հետ մեր կեղաքը (մառան) մտանք ....։ Հոն ինչեր, ինչեր կար... Արիֆ աղբար.

— Կարագեղի գունտեր՝ թղէկ մածունին մէջ... Ձոր սեր՝ ուլլաններով (դոյլ) ։

Պանիր՝ գուբերով։ «Խիմաներ» «դըլիպներով»։ Ցորենէ լաւաշ հացեր տարծոցին վրայ դէզ դէզ։ Ալ ինչեր, ալ ինչեր, ախ, Արիֆ աղբար ։

— Է, Մէնկուչ, կերա՞ր, համո՞վ էին...

— Չէ, հեծկլտալով պատասխանեց Մկրչ։ Հարսաս հացի մը մէջ երես մը չոր սեր ու կտոր մըն ալ կարագեղ դրաւ, ալլեց որ ինծի պիտի տար, ահա այդ ատենը արթնցայ ... Ախ, Արիֆ աղբար ։

— Աս քու երազներդ, Մէնկուչ, խօսեցաւ Արիֆ կարեկցաբար, չեն հասնիր ու չեն հասնիր։ Անցեալ գիշեր ալ մօրդ հետը եղած էիր ....։

— Այո, Արիֆ աղբար։ Ան օրն ալ մօրս երբ սնտուկը բացաւ՝ վրայ հասայ ....։ Ինչեր չկային մօրս սնտուկը, ալ պառտող ,ալ չամիչ, ինկուզ։ Սվազի բալոճ շաքար։ Տանձ, խնձոր։ Իրաւ կ'ըսեմ, Արիֆ աղբար, մօրս սնտուկը աւելի շատ ուտելիք պառուղ կար քան այս քաղքին խանութները ....։

— Ու մօրդ տուածները բոլորը կերար, Մէնկուչ, ինծի բան մը չբերիր ....։

— Չէ, Արիֆ աղբար։ Չկերա՛ծի արթնցած էի նորէն այս անգամուան պէս, լալով պատմեց Մկրչ ։

— Պառկէ Մէնկուչ, պառկէ քնացիր, մի լար ։ Աստուծով օր մը երազներդ իրաւ կ'ըլլան....։ Պառկէ, առտուն այծեր պիտի մորթեն սպանդանոցը ....։ Մեր արշաւանքնիս հոն պիտի ընենք ...

Շատ արիւն, կճղակ ու թերեւս աղիք ու փորոտիք ալ ձեռք անցընենք ու փառաւոր ուտենք համով, համով ....։

— Իրա՞ւ, իրա՞ւ կ'ըսես, Արիֆ աղբար։ Շա՞տ այծեր պիտի մորթեն ...

— Հա, առտուն հինգշաբթի է, այծ մորթելու օր։ Կրինձ պահա՞ծ ես, չկորսընցնես։ Նայէ որ ճարպիկ ըլլաս ու ճաշկերիտ լեցնես։ Արի պառկինք, քնանանք, Մէնկուչ ։

— Քնանանք ... Արիֆ աղբար , ըսաւ Մկրչ արցունքը ու գլուխը գետին դնելով։

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

(1)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Կալկաթայի «Նոր Ազդարարի» վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

ՄԱԴՐԱՍԻ մէջ Հայոց դպրոցի շէնքը ժամանակաւոր շինութիւն մը չէ, այլ եկեղեցիին արեւելեան կողմը վեց հատ միանըման եւ շարք մը սենեակներ, որոնց երեքը ծառայած են իբրեւ դպրոց եւ միւս երեքը տիրացուներու եւ այլ ճամբորդներու բնակարան: Այժմ առանք վարձու տրուած են իբրեւ կրպակներ, ամսական 250 ռուփի վարձքով: Բացի դպրոցէն, Մադրասի Հայերը ունեցած են 12460, 8–0 ռուփի դրամագլուխ, պետական գանձարկղին մէջ, 1865ին, որուն տարեկան տոկոսը 423–2–4 ռուփի վճարած է «Ցունական դպրոցին» հայ պատանիներուն արուեստ եւ գիտական դասեր սորվեցնելու համար: Այս գումարն ալ փոխանցուած է Կալկաթա: Եկեղեցիին հարաւային կողմը տակաւին գոյութիւն ունի հայ լրագրութեան հայր՝ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեանի շինած քարուկիր բաղնիքը: Հակառակ որ մէկուկէս դար անգործածելի եղած է, շէնքը ոչ մէկ վնասուած մաս ունի: Շինուած է 1808ին: Քարի վրայ հետեւեալ փորագրութիւնը կայ.—

« Զունիմ նուէր արդիւնս հոգւոց
Առ ընծայել իմ ազգակցաց,
Վասն այն՝ բաղնիս մաքրիչ մարմնոց
Թողում նոցա յիշոց արդեանց :
Եւ որ եղծէ սա նախանձու ,
Զրկեալ լիցի հարց օրհնութեանց .
Իսկ պահպանիչն երկար դարու ,
Լցցի ծնողաց իւր օրհնութեանց :
Տէր Յարութիւն Շմաւոնեանց

Բաղնիքին կից ջրհոր մը կայ որուն ջուրը գործածուած է մինչեւ 50 տարի առաջ:

Մադրասի Հայոց եկեղեցիի բակի կեդրոնը քառակուսի գետնայարկ շէնք մը ծառայած է իբրեւ դրասենեակ եւ ժողովարան ծխականներու համար, թերեւս եւ խմբագրատուն «Ազդարար» անդրանիկ հայ լրագրի: Այժմ կը պահուի եկեղեցիին անգործածելի անօթները եւ հին թուղթերը :

Ութերիաթ խանէն կամ աղքատ անցորդներու իջեւանը ցած շէնք մըն է որ ծառայած է 170 տարի: Շէնքը ծախուեցաւ 1948ին, թողօնն էր Զաքարիա Ցաևորեանի :

Քահանաներու բնակարանը դպրոցին հիւս. կողմի երկու սենեակներու վրայ է շինուած տէր Թադէոս Տէր Անդրէաս Ոսգէնեանցի կողմէ 1806ին: Կայ Շամիր Սուլթանեանի սենեակը: Ժամանակին այս հողը գնած եւ նուիրուած է ազգին՝ իբրեւ գերեզմանատուն, փոքրիկ մատուռով մը, շինուած 1765ին :

1770 – 72 Անգլիացիները արգիլեցին եւ Հայերը այլեւ չէն կրնար Ս.Գէորգ բերդի մօտ պաշտամունք ընել: Այս է պատճառը որ Մադրասի Հայերը կը շինեն ներկայ եկեղեցին Շամիր Սուլթանեանի նուիրած գետնի վրայ: «Շամիր Սուլթանեանի սենեակ»ին մէջ կապոյտ քարէ պատրաստած Շամիրի եւ իր կնոջ Աննայի գերեզմանաքարերը եւ իւղաներկ նկարը կայ, ինչպէս եւ տասնեակ մը տապանաքարեր :

× Փաքիստանի հնագոյն քաղաքներէն է Դաքան ուր Հայերը բնակութիւն հաստատեցին ԺԸ. դարու սկիզբը: Այս թուականէն շատ առաջ հոն գացած են հայ վաճառականներ որոնց գերեզմանները կը գտնուին լատին եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ: Հայոց գեղեցկաշէն եկեղեցին շինուած է 1781ին: Տեղական իշխաններու տիրապետութեան ատեն, Հայերը շատ նպաստաւոր դիրք կը ստեղծեն եւ կը դառնան հարուստ կալուածատէրեր: Իսկ բրիտանական իշխանութեան օրով, հայ վաճառականներու շնորհիւ էր որ առաջին անգամ հրապարակ կուգայ հնդկական կանեփը եւ մեծ զարկ կուտայ Հնդկաստանի տնտեսութեան եւ վաճառականութեան: Դժբախտաբար հայ վաճառականներու հիմնած գործարաններն ու ընկերութիւնները երկար կեանք չեն ունենար, իրենց անհետատեսութեան պատճառով եւ եւրոպական ընկերութիւններու հետ անհաւասարար պայքարելու ապարդիւն միջոցներէն :

Հնդկաստանի բաժանումով Դաքան մընաց Փաքիստանի եւ դարձաւ արեւելեան Պենկալի կեդրոնական քաղաքը: Փաքիստանի բարեխնամ կառավարութեան տակ, հայ վաճառականները դարձեալ լծուեցան աշխատանքի, հաւատարմութեամբ կատարելով իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնները :

Այս տարի հրաւիրած են Կալկաթայի հոգեւոր հովիւ Արամայիս քհնյ. Միրզայեանը: Ան իր քարոզին մէջ գնահատած է որ Դաքայի եկեղեցին բարեզարդ եւ ազգ. կեանքը վառ է, ուր կայ ձուլուելու վըտանգ եւ փորձութիւն: Շրջականներէն հայ ընտանիքներ շաբաթ մը մնալէ ետք վերադարձած են: Իրանա – Հնդկաստանի կրօնական խորհուրդը կարգադրած է հոն ղրկելու վիճակաւոր քահանայ :

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ հայ ժողովուրդին եւ ամբողջ հնդկահայութեան գուրգուրանքի առարկան դպրոցն ու եկեղեցին է:

1952 Մարտին ճեմարանէն հեռացած է օտար տեսուչը եւ մինչեւ նոր տեսուչին հասնիլը, Գ. Յովսէփ Մաղաթ սեփական գործը ձգելով՝ նուիրումով վարած է տեսչական գործը ամբողջ ինը ամիս : Նոյ. 14ին հասած է երիտասարդ տեսուչը Գ. Վ. Փալատեան, որ կը վարէ Հայոց ճեմարանին եւ Դաւթեան օրիորդաց դպրոցին տեսչութիւնը :

× Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանի աշակերտները առաջնութիւն շահած են Կալկաթայի միջդպրոցային «Հօքի»ի, «Ֆութպօլ»ի եւ «Քրիքէթ»ի մրցումներուն մէջ շահելով յաղթաբաժակներ :

Հայ Կանանց Բարեգործական Միութիւնը հետզհետէ լայն ծաւալ կը ստանայ եւ կը դառնայ գաղութին ազգապահպանման լաւագոյն ազդակներէն մէկը, օժանդակելով գաղութին նիւթապէս եւ բարոյապէս :

Կալկաթայի Ս. Նազարէթի եկեղեցիինմէջ Հոգեհանգիստ տեղի ունեցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. Յովսէփեանի մահուան առթիւ: 1952 Նոյ. 21ին տեղի ունեցած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին կից շինուելիք շէնքին հիմնարկէքը: Կտակային գործերու կառավարական խնամակալ Սէնը իր ձեռքով պետեղած է շէնքի հիմերը: Եւ այս առթիւ դրուատած եկեղեց. վարչութեան ազգօգուտ գործունէութիւնը: Եկեղեց. վարչութեան նախագահը, Մաք. Ջոնը Հնդկաստանի փոքրաթիւ հայ գաղութի կողմէ շնորհակալութիւն յայտնած է եւ խոստացած որ պիտի չթերանան իրենց քաղաքացիական պարտականութեան մէջ: Ի պատիւ Սէնի թէյասեղան տրուած է Հայկ. ակումբինմէջ:

Տեղւոյն ակումբը բարեփոխելով իր ծրագիրը, հիմա գլխաւոր տեղը տուած է ազգային ոգիի եւ լեզուի ուժեղացման :

× ԹԱՆԳՈՒՆԻ հայ գաղութը աւելի քան տասներկու տարի է որ զրկուած է քահանայէ: Սակայն հակառակ ասոր գաղութը վերստին շինեց պատերազ[illegible]րուած իրենց եկեղեցին, ուր ամէ[illegible]րակի կը հաւաքուին աղօթելու:

Նիւթական պատճառներով ի վիճակի չեն հոգեւոր հովիւ հրաւիրելու: Միեւնոյն վիճակին մէջ է Սինկափուրի եկեղեցին :

Կեանքը «երգեց» չի ճանչնար :
Ահաւասիկ միւս դէպքը , —
... Անգամ մը Երեւանի փողոցներուն մէջ, երկու մանուկներ կը կռուէին կտոր մը հացի համար: Մէկը ըսաւ միւսին . — Դուն իրաւունք չունիս հաց առնելու , դուն Հայ չես, դուն գաղթական ես ...

ԱՆՆԱ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ Հետազօտիչ Միութիւն մը կազմուած է Պոլսոյ մէջ: Նպատակն է պրպտումներ կատարել եւ արդիւնքը տալ հրատարակութիւններով, ցուցահանդէսներով ու բանախօսութիւններով: Միութիւնը պիտի ունենայ իր սեփական գրադարանն ու հնագիտական թանգարանը: Պիտի հաստատէ նաեւ գրակ - գեղարուեստական արտադրութեանց մասնաւոր գանազան մրցանակներ: Միութեան նպատակներուն մէջն է նաեւ գրչի եւ արուեստի վաստակաւորներուն օգնել: Վարչ. անդամներն են պրոֆ. Գ. Քէօմիւրճեան, Վարդուհի Ճէլալեան, Սիրվարդ Գեարբաշեան, Թորոս Ազարեան, Գերճ Երզեան, Երուանդ Արսլանեան, Շապուհ Զօլաքեան, Ժիրայր Թաթարեան եւ Գէորգ Փամուզճեան: Բացի անդամներէն որոնք պիտի ըլլան գրչի աշխատաւորներ եւ արուեստագէտներ, Միութիւնը պիտի ունենայ օժանդակ եւ պատուակալ անդամներ: Հետազօտութիւնները պիտի սկսին Պոլսոյ առումի թուականէն երբ Պոլսահայութիւնը ունեցաւ հանրային եւ մշակութային հիմնարկութիւններ եւ հասցուցականաւոր դէմքեր :

ՊՈԼՍՈՅ երեսփոխան Գ. Անտոն Վահրամի ջանքերով ծանօթ դաշնակահար Րաֆֆի Գեարբաշեան Անգարայի պետական նուագախումբին կողմէ հրաւիրուած է նըւագելու 6 ապրիլի մեծ նուագահանդէսին, զոր վարած է գերման Հանս Հէօրնէր: Րաֆֆի փայլուն կերպով նուագելով Պէթհովէնի ու Լիսթի քոնչէրթօները խանդավառ ընդունելութեան արժանացած է, ինչպէս կը գրեն պոլսահայ թերթերը :

Նուագահանդէսը Թրք. Կարմիր Մահիկի ի նպաստ կազմակերպուած ըլլալով, այս հաստատութիւնն ու Թրք. Օփերայի վարչութիւնը երախտագիտութիւն յայտնած են :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ծանօթ երաժշտագէտ Օհան Տուրեան իր առաջին նուագահանդէսը տուած է Սարայ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ էսաեան Սանուց Միութեան: Յայտագրին մէջ կային Մոցարթի «Տօն Ժուան» ու Վէրթիւրը, Պէթհովէնի 7րդ Համանուագն ու Չուբակի «քոնչէրթօ»ն եւ Կրիկի դաշնակի «քոնչէրթօ»ն :

Պոլսահայ մամուլը ջերմապէս կը գնահատէ Տուրեանի կարողութիւնը: Թուրք թերթերն ալ գնահատական յօդուածներ կը հրատարակեն այս նուագահանդէսին մասին: «Վաթան» թերթի ծանօթ եւ բծախնդիր քննադատը՝ Ֆիքրի Չիչէքօղլու կը գրէ — « Եղանակին ամէնէն շահեկան նըւագահանդէսներէն մէկն էր, թէեւ ծանր յայտագրով, որ մեզի ծանօթացուց նոր վարիչ մը՝ Օհան Տուրեան: Ան գոց կը վարէ եւ աւելի տիրական կը դառնայ : Մոցարթի եւ Պէթհովէնի գործերը զարդարեց գունագեղ երանգներով : Միայն թէ՝ 7րդ Համանուագին վերջին մասը շատ արագ նուագել տուաւ: Յայտագրին լաւագոյն մասը Կրիկի քոնչէրթօն էր, զոր ինքնավստահ նուագեց դաշնակահարուհի Օր. Մառի Իւսթատ: (Այս Հայուհին երկու տարի առաջ Փարիզի էքօլ Նօռմալը աւարտեց փայլուն կերպով) :

Նոյնքան եւ աւելի գնահատական տողերով «Իսթանպուլ» թերթի ծանօթ քննադատը՝ Լէոն Էքսէրճի կը գովէ Տուրեանի արժանիքները եւ Մառի Իւսթուսի նուագը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 եւայլն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Հայերը հոն ժէն շաբաթներէ ի վեր. Իրենց մէջ կային ծերունիներ, երիտասարդներ, հիւանդներ եւ վիրաւորուածներ: Իրենց անձկութիւնը ու մտահոգութիւնը չափ ու սահման չունէր, որովհետեւ կտրուած ըլլալով ամէն յարաբերութենէ, չէին գիտեր թէ իրենց ընտանիքին ցրուած անդամները ինչ եղած են : Շատերը ծանր աւազով սպառուած էին եւ մահը ցանկալի կ'երեւար իրենց. ոմանք յամրօրէն կը հիւծէին եւ արդէն անձամաուած կը թուէին աշխարհէն :

Հոն էր որ ճանչցանք [illegible] դժբախտ հայր մը որ իր կինը եւ զաւակներէն մէկ երկուքը գոհ տալէն ետքը թէ - [illegible]նամիին փողակներուն, ամբաստանուած էր ծանր յանցանքով, որովհետեւ իր տունէն քանի մը մեթր հեռու խլամի զինք մը գտնուած էր: Կը յիշեմ իր քաղցր ծերունիի խոհուն դէմքը, պարզ ճակատը եւ ցաւով ու պրկումով լեցուն աչքերը :

Թեզեր բնաւ չէր խօսեր. իրեն համար կ'ըսէին թէ գրեթէ յիմարացած է. եւ արդարեւ նշմարեցինք որ մեքենական եւ յամառ շարժումով մէկ մը մէկ, մէկ մը միւս ձեռքով աններեւոյթ բան մը կը հեռացնէր իր ճակտէն:

Հոն էր նաեւ որ առաջին անգամ ծանօթացանք նշանաւոր Կեօջաէքէլեանին որու մասին արտակարգ առասպելներ հիւսած էին եւ որուն շուրջը կար մռայլ հեղինակութիւն, սարսափած իր Թալուն զօրութենէն եւ իրեն վերագրուած ոճիրներ[illegible]... Երբեք չմոռնալ [illegible] իր հսկայի [illegible] արտասովոր առասպելական հերոսի [illegible] հասակը, փառաւոր մօրուքը, [illegible] աչքերը որոնց ազդելու էին [illegible] կոչուած պաշտօնէութեան [illegible] ուշադրութեան [illegible] նիւթ [illegible] մէկը առաւել մէկ [illegible] որոնք կը հիւծէին անօղոք [illegible] զուլթենէ մը բռնուած:

Իրենց ջերմագին եւ բոցեղ նայուածքը կը կառչէր մեզի, կը պաղատէր մեզի : Անոնց յիշատակովը կը տանջուէինք երկար ատեն :

Մեր տեսակցութիւնները կարճ էին ու անկատար, հարկադրուած էինք թուրքերէն խօսիլ եւ առ ալ զապթիէյէն ներկայութեամբ: Երբեմն կը նախընտրէինք բոլորովին չխօսիլ: Ու այդ անխրատուած, այդ անարդար ժարտիրոսութեան ենթարկուած եղբայրներու վրայ մեր նայուածքը կը պաղեցնէինք գթութեամբ, ցաւով եւ սրտագին զգացումներով :

Երբեմն մխիթարութիւնը փոխանակ մեզմէ իրենց հասնելու, իրենցմէ մեզի կուգար. երկու պողպատի պէս պինդ եւ ճկուն բազուկները ծալլած կուրծքին վրայ, երիտասարդ մը կը մօտենար մեզի եւ իր աչքերը անսահման գոհունակութեամբ կը ժպտէին :

Կը զգայինք որ այդ մէկը իր պարտականութիւնը կատարած զինուորի հանդարտութեամբ պատրաստ էր խաղաղութեամբ մեռնելու եւ անարդար դատաստանի մը բոլոր խստութիւնները անկարող էին իր հոգեկան անխռով երջանկութիւնը վրդովելու : Ոմանք տխուր, բայց հանդարտ էին, եւ ոմանց մէջ վրէժի զգացումը դեռ արթնցուած եւ սաստիկ էր :

Այս վերջիններուն դիմքերուն մկանունքները պրկուած ու գալարուած էին, աչքերնին լեցուն էր մթին թշնամութի[illegible]ով, բայց ինչ որ մեզ ամէնէն աւելի զգ[illegible] [illegible]թեան մէջ կը դնէր, ու չէինք [illegible] ինչ դիրք պէտք էր բռնէինք, [illegible] բժշկութիւններն իրենց յանկար[illegible] քերէն պահպան[illegible] էին, որոնք յառաջ [illegible] կրկնա[illegible]ներու կողմէ խստութ[illegible]թիւններ[illegible] պատուիրուած, եւ անով մեր [illegible] րը կը դժուարանային չափազ[illegible] [illegible]ներուն

Օր մը երբ զապթիէյէն զոհերու [illegible] վրայ կ'անձկայրէինք մեկնելու, յանկ[illegible] անկիւնէ մը մէկը գոչեց.

— Գիտէ՞ք մենք ինչու այս պալատին մէջ ենք ... կեցցէ հուրրիյէթը ...

Բազմաթիւ հեգնական քրքիջներ պատասխանեցին իրեն ու բազմաթիւ ձայներ կրկնեցին.

« Կեցցէ, հուրրիյէթը ...» :

Զապթիէյէն կատաղած, մտրակը բարձրացուց եւ խելակորոյս, փնտռեց ան որ առաջին անգամ արտասանած էր հեգնական բացագանչութիւնը: Բայց յանկարծ խաղաղութիւնը իջած էր ամէնուն վրայ. եւ այնպիսի արտայայտութենէ զուրկ դէմքեր առաջացած էին որ անկարելի էր գուշակել իրենց մէջ եռացեռող զգացումները: Մենք իսկ տարուած էինք խորհելու թէ սրահէն դուրս անցած էր այդ դէպքը:

Մեր խօսակցութիւնը բանտարկեալներու հետ մէկ քանի պայմանադրական եզրերու մէջ կ'ամփոփուէր. բայց ինչ որ չէինք ըսեր այդ սովորական խօսքերուն մէջ, մեր ձայնին շեշտը, մեր վանկերուն արտասանութիւնը ինքնին կը բացատրէին, գրեթէ անգիտակցաբար, այն իմաստները որ մեր մտածումին մէջ էին :

— Ճերմակեղէնի պէտք ունի՞ք ... քիթնիւը վերջացաւ, տեղդ ունի՞ք ...

Նայուածքնին հեռու, մտքերնին բացակայ, ուղղակի չէին պատասխաներ եւ համակերպութիւնով կը ժպտէին :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Միջին Արեւելքի եւ Հարաւ. Ասիոյ 10-12 երկիրները: Ցետոյ յայտարարեց.

— «Շիտա կարեւոր է որ յստակօրէն հասկցնենք գերի ժողովուրդներուն թէ մենք չենք ընդունիր իրենց գերութիւնը իբրեւ տեւական մէկ իրողութիւնը պատմութեան: Եթէ անոնք տարբեր մտածեն եւ կորսնցնեն ամէն յոյս, ակամայ պիտի դառնան գործակիցները հակառակորդ մեծ պետութեան, այնքան ընդարձակ որ կըրնայ մեզ կործանելու ձեռնարկել: Մեր դիրքը եղաւ զօրաւոր եւ հանդարտ, երբեք կոպիտ եւ բռնի: Այդ դիրքին առջեւ, խորհրդային վարիչները ցոյց տուին թէ սկսած են, բարեփոխել իրենց քաղաքականութիւնը: Կացութիւնը է որ խորհրդային վարիչները կ'ուզեն յարձակողական հոգեվիճակէ մը անցնիլ պաշտպանողական հոգեվիճակի մը: Բայց տակաւին չենք գիտեր թէ հիմնական փոփոխութիւն մըն է որ կը կատարուի թէ պարզապէս ռազմավարութեան փոփոխութիւն մը: Ինչ որ ալ ըլլան Սովետներու նպատակները եւ իրենց ներկայ ձեռնարկներուն պատճառները, իրողութիւն է որ խորհրդային վարիչները այժմ տրամադիր կ'երեւան ընդունելու բաներ զորս կը մերժէին երէկ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ բանակցութիւնները պիտի սկսին ապրիլ 25ին (շաբաթ): Փոխանակելի գերիներու առաջին խումբերը հասած են արդէն: Դաշնակից հրամանատարը, զօր. Քլարք կը կարծէ թէ պատերազմը պիտի վերջանայ:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Գ. Մալիք, որ աւելի ծանօթ է արեւմտեան հոգեբանութեան: Իր նախորդը, Կրոմիքօ, նշանակուեցաւ առաջին օգնական Գ. Մոլոթովի:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ պիտի առաջարկէ աւելցնել երկաթուղիներու, ծխախոտի, հրանիւթի եւն. գինները, եկեւմուտքին նոր բացը գոցելու համար: Կարգ մը տուրքեր ալ պիտի աւելնան:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները նոր դիրքեր գրաւեցին, դժուարացնելով Ֆրանսական ուժերուն նահանջը: Առաջին զօրամաս մը յաջողեցաւ կեդրոնական բանակատեղին հասնիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ հանրակառքերը այս կիրակի ալ չբանեցան (հինգերորդ կիրակի): Գործադուլ յայտարարուած էր նաեւ Լիոնի, Թուլուզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ — Ցաւով կ'իմանանք թէ Ալֆորվիլի ընկերվարական քաղաքապետը, Գ. Ռաուլ Պլէօզ, 57 տարեկան, եւ քաղաքապետական խորհուրդի երկու անդամներ ծանրապէս վիրաւորուած են, ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով: Կառքը ծառի մը զարնուած է ուրաթ գիշեր, Փարիզ - Թուլուզ ճամբուն վրայ: Արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր սիրելի բարեկամին եւ իր պաշտօնակիցներուն:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ — Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21·15ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ:

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին, կարդան ու արտասանեն մասնաճիւղի ընկերները:

Կը հրաւիրուին երիտասարդները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ, ընկերվարական մասնաճիւղը կազմակերպած է հրապարակային բանախօսութիւն մը մասնաւորապար հայ ընտրողներու համար, ուր պիտի պարզուի կուսակցութեան ապագայ գործունէութեան ծրագիրը:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Ալֆորվիլի բոլոր Հայերը անխտիր ներկայ ըլլալ խուռներամ սոյն հաւաքոյթին վաղը, չորեքշաբթի, 22 ապրիլ, ժամը 9ին Փոթրոնած Լէյէի սրահը ուր խօսք պիտի առնեն քաղաքացիներ՝

Pierre Trillet, Joseph Franceschi, Raoul Bleuse

× Ալֆորվիլի քաղաքապետին Գ. Ռաուլ Պլէօզի ցաւալի արկածին առթիւ, հայ գաղութը, ծերակոյտ տխրութեամբ, որանց կը մաղթէ արագ ապաքինում եւ անկեղծօրէն կը փափաքի վինքը տեսնել քաղաքապետական իր պաշտօնին վրայ. Իր վարչութեան օրով գաղութը վայելեց բարեկացական վերաբերում եւ մեծ դիւրութիւններ:

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 — Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՅԱՐԴԱՆՔԻ ԽՕՍՔԵՐ, ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՑԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Մուտքը ազատ է

(Մանրամասնութիւնները յաջորդով):

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու:

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Բագա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ:

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ:

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան:

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հարաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Գ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկական պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պարերու համար մասնաւոր նուագախումբ: Կը ներկայացուի փոքրիկ զաւեշտ մը՝

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ: Առատ խմիչք եւ աղանդեր: Գիները մատչելի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը, 70, ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօսն է Գ. Թ. Գառնիկեան: Նիւթը՝ Զէյթունը եւ իր հերոսական պատմութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Ֆրանսահայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը այս տարի ալ որոշած է արծարծել Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը: Օր նշանակուած է Ապրիլ 25ին շաբաթ օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 18ին: Թափօրին ժամադրավայրն է Ավընիւ Ֆօշ Ն.ի եւ Ավընիւ Շան զ'Էլիզէի անկիւնը, ուր կը հրաւիրենք բոլոր հայ կազմակերպութիւններն ու անհատները: Թափօրը զին. նուագախումբով պիտի յառաջանայ մինչեւ Յաղթական Կամար (Էթուալ):

Կիները չեն կրնար մասնակցիլ թափօրին, բացի սկաուտական խումբերու անդամներէն: Ուրեմն կը խնդրենք իգական սեռէն որ դիմեն ուղղակի Յաղթական Կամար, իրենց յատկացուած տեղերը, Կամարին տակ:

Իսկ յաջորդ օրը, կիրակի 26 Ապրիլ, առաւօտուն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պատուոյ դաշտին մէջ ինկած մեր ընկերներուն, ինչպէս նաեւ ձէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պրնուա տ'Ամյի համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի ներկայութեան պատերազմ. նախարարութեան, Նախկին Ռազմիկներու նախարարութեան, ինչպէս նաեւ օտար ռազմիկներու կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն: Կը հրաւիրենք հայ հասարակութիւնը:— (Վարչ.)

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է « տիսք Նորու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ արեւելեան ոճով երգուած գեղեցկութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մըթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք՝

1.— ALKAZ Marseille 23, Rue st. Barbe

HATCHERIAN Lyon, 65, Rue Dunoir,

Այս երկու կեդրոնատեղիներուն մէջ « փիկըփ » ներ հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ, կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ճաւիլի Հ.Յ.Դ. «Արդութեան» խումբի, Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի ընկեր ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ, Այրի Տիկին Աթանեանի, Տէկ. Վարդուհի Գօթանեանի եւ քեռաններին, իրենց զաւակին եւ եղբօր՝ ՎԱՀԷի վաղահաս մահուան առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ակումբին մէջ:

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ: Նիւթը՝ Գ. Խաժակ:

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին գրադարանը բաց է ժամը 7-9:

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 26 ապրիլ, ժամը 14·30ին

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ »

Փառատօն միջազգային նուագի եւ պարի, բարձր հովանաւորութեամբ Գ. ԺԱՆ ՍԱՐԱՅԼԻ, վերատեսուչ Փարիզի համալսարանի: Ի նպաստ Սէնթ Իլէր տիւ Թուվէի ուսանողներու ապաքինարանին:

Գինները 300, 200, 150, եւ 100 Ֆրանք.

Տոմսերը կարելի է գնել Սորպոնի դըրնապաններէն:

PREUVES

Լոյս տեսաւ Ապրիլի թիւը (27), ճոխ բովանդակութեամբ: Յօդուածներ ունին Ռէմոն Արոն, Փիէռ Քուրթիոն, Արման Գասպար (Բիւզանդիոնի մեծութիւնը), Մանէս Սփերպեր: Շարք մը տեսութիւններ՝ Խ. Միութեան մասին (ազատութեան պատեհութիւնները եւն.):

Գրական, քաղաքական, թատերական եւն. քրոնիկներ:

Գինը 120 Ֆրանք: Հասցէ.—

41, Ave. Montaigne, Paris (8)

Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը կը նուիրուի, այս չորեքշաբթի, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին: Խօսք՝ Քաղաքական, գրական եւ եկեղեցական դէմքերու կորուստի մասին: Մուտքը ազատ է:

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : **PRO. 86 - 60** C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 22 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7048 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2459

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴՈՒՌԸ ԲԱՑ Է»

Փորձութեան շրջան մը եւս բացուած է մարդկութեան առջեւ, Մ. Նահանգներու Նախագահին ճառէն ի վեր։

Երկու օր վերջ, արտաքին նախարարն ալ ճառ մը կը խօսէր, հիմնուելով նոյն յայտարարութեան վրայ։ Լուսաբանելով կամ՝ չեշտելով կարգ մը կէտեր։

Ինչպէս կ'երեւայ, «Այք»ի ճառը աւելի նպաստաւոր տպաւորութիւն գործած է, քան Ֆ. Տալըսի լուսաբանութիւնը։

Դեռ երէկ, Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», «սկովտական ջըրցան» (տուշ) կը կոչէր այս վերջին յայտարարութիւնը, անճահ կամ հակասական կէտեր մատնանշելով։

Ամէն պարագայի մէջ, Նախագահ թէ նախարար իրար կը լրացնեն հիմնական հարցին մէջ։ Երկուքն ալ բարձրաձայն կը յայտարարեն, իրենց խօսքն ուղղելով Խ. Միութեան.

— Խաղաղութեան դուռը բաց է, հրամեցէք։

Անշուշտ Նախագահն է որ այս պատգամը կ'արձակէ, եւ իր «պետական քարտուղարը» կը կրկնէ զայն։

Ուրեմն, Ուաշինկթըն ապարէզ կը կարդայ Մոսկուայի, սպասելով անոր գործնական պատասխանին։

Այս առթիւ, կը պահանջէ լուծել կարգ մը խնդիրներ, իբրեւ նախապայման ապագայ բանակցութեանց։

Առաջինը շատ պարզ է,— դադրեցնել «պաղ պատերազմ»ը։ Միեւնոյն ատեն՝ Քորէայի պատերազմը եւ ուրիշ խլրտումներ՝ Ծայր. Արեւելքի մէջ։

Այդ է պատճառը որ, Ֆ. Տալըս առ այժմ կ'ընդդիմանայ Զօրս Մեծերու ժողովի մը գումարման։ Մինչդեռ Չըրչիլ, աւելի չափաւոր, յարմար կը գտնէ Զօրսերու խորհրդաժողով մը, նոյնիսկ եթէ պաշտօնական հանգամանք չունենայ։ Կ'ուզէ որ հաւաքուին կլոր սեղանի մը շուրջը, մտերմօրէն խօսելու եւ գետին պատրաստելու համար։

Շատ աւելի բարդ հանգամանք ունի Ամերիկացիներուն հետեւեալ առաջարկը, որու մասին միջանկեալ խօսեցաւ Այզընհաուըր, իսկ Ֆ. Տալըս՝ աւելի բացորոշ.

— «Պատրանք պիտի ըլլար կարգադրութեան մը յանգիլ Ռուսերուն հետ ներկայ դոյավիճակին վրայ։ Վասն զի այդ դոյավիճակը (սթաթու քուօ) կը ներկայացնէ գերութիւնը հարիւրաւոր միլիոն անձերու։ Այդ պարագային խորհրդային համայնավարութեան սպառնալիքը պիտի աւելնայ անչափելի համեմատութեամբ։ Այս պատճառով է որ Մ. Նահանգները կը մերժեն այդ ժողովուրդներուն գերութիւնը ընդունիլ իբրեւ պատմութեան տեւական մէկ իրողութիւնը»։

Ակներեւ է ոճի տարբերութիւնը՝ Նախագահին եւ Նախարարին արտայայտութեանց մէջ։

Ասոնք սկզբունքի խնդիրներ են որոնց մասին պիտի խօսին կանանչ սեղանի մը առջեւ։

Այսօրուան համար անմիջականը՝ հոգեբանական փոփոխութիւնն է։

Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, ամէնքն ալ կ'ուզեն ստուգել թէ իրապէս բան մը փոխուա՞ծ է խորհրդային ճակատին վրայ, Ստալինի մահէն վերջ։

Տարիներէ ի վեր մթնոլորտը այնքան թունաւորուած է որ, Մոսկուայի վերջին հաշտարար հաւաստիքները վստահութիւն չեն ներշնչեր, տակաւին։

Բոլորն ալ գործնական ապացոյցներու կը սպասեն, ընդ առաջ երթալու համար։

Ամերիկացիները նոր բան մըն ալ կ'ըսեն.

— «Ստալինի շրջանը փակուած է. այժմ կը սկսի Այզընհաուըրի շրջանը»։

Սպասենք դէպքերու ընթացքին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

ԹԷՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկներէն եւ Մ. Նահանգներու Նախագահին պատմական ճառէն ի վեր։

Ստորեւ կ'ամփոփենք վերջին տպաւորութիւնները.—

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ յոյս յայտնեց թէ մօտերս կարելի պիտի ըլլայ «նոր խորհրդաժողով մը պետութեանց վարիչներուն միջեւ, բարձր տարողութեամբ, եթէ նոյն իսկ պաշտօնական հանգամանք չունենայ»։

Չըրչիլ նախապէս ջերմօրէն գնահատած էր Այզընհաուըրի նախաձեռնութիւնը, «այնքան յանդուգն որքան խրախուսիչ»։ Նախապէս բացատրած էր թէ ներկայ պարագաներուն մէջ հարկ է զգուշանալ որեւէ շարժումէ մը կրնայ վտանգել բարեացակամութեան մթնոլորտը։

Այս ակնարկը ուղղուած էր ձախ ընկերվարականներու վարիչին՝ Պեւընի դէմ, որ առջի օր կը մեղադրէր թէ Այզընհաուըր «կարգ մը անընդունելի պայմաններ առաջարկած էր Խ. Միութեան»։ Միւս կողմէ, Ֆ. Տալըս «արագ պատասխան» կը պահանջէր Խ. Միութենէն։ Կարգ մը իրապէս Անգլիացիներ մտահոգութիւն յայտնած էին այս արտայայտութեան առթիւ։ Չըրչիլի կարծիքով, Այզընհաուըրի ճառը վերջնագրի հանգամանք չունի։ Ներկայ պարագաները աւելի շատ համբերութիւն կը պահանջեն քան թէ աճապարանք։ Հետեւաբար, ինք անհրաժեշտ կը գտնէ որ ամէն մարդ, «Մեծն Բրիտանիոյ մէջ թէ այլուր», չարտասանէ այնպիսի խօսքեր որոնք կրնան խանգարել սկզբնական ձեռնարկները։ Այս մտածումով է որ Անգլիոյ վարչապետը կը յուսայ թէ «շուտով նոր խօսակցութիւններ կրնան սկսիլ չահակից գլխաւոր պետութեանց միջեւ»։

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա պիտի չօշափէ Ֆըրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն տրամադրութիւնները, առաջարկելով նոր ժողով մը գումարել, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրելու համար։

ՆՈՐ ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տալըս նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ կառավարութիւնը նախ կ'ուզէ զինադադար մը ապահովել Քորէայի մէջ, յետոյ անմիջապէս խորհրդաժողով մը հրաւիրել, քաղաքական խնդիրները քննելու համար։

Իր կարծիքով, եթէ համաձայնութիւն չկնքուի քաղաքական խնդիրներու մասին, հետեւանքը կրնայ ազդել զինադադարին վրայ։

Պ. Տալըս համաձայն չէ Չըրչիլի, Զօրսերու ժողովի մը օգտակարութեան մասին։ Ի պատասխան հարցումի մը, նախարարը յայտարարեց թէ իրենց հիմնական նպատակն է միացեալ եւ անկախ Քորէա մը հաստատել, ազատ ընտրութիւններով։

Ատլանտեանի խորհուրդի նոր նիստին առթիւ, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Պ. Տալըս պիտի պարզէ Մ. Նահանգներուն նոր քաղաքականութիւնը՝ վերազինման մասին։

ՁԱՅՆ ՄԸՆ ԱԼ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ամերիկայէն վերադարձաւ լաւատես տրամադրութեամբ։ Առջի օր ճառ մը խօսելով Համպուրկի մէջ, պարզեց իր տպաւորութիւնները։ Այս առթիւ ըսաւ.

—«Կրցայ հաստատել ամէն տեղ թէ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԵՑԱՆ

Երկուշաբթի օր Քորէայի Փանմունժոն գիւղին մէջ տեղի ունեցաւ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու առաջին խումբին փոխանակութիւնը։ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները 500 կարմիր գերիներ փոխանակեցին 100 դաշնակից գերիներու հետ։ Երէկ 450 հոգի եւս պիտի յանձնէին, ուրիշ հարիւր գերիներու փոխարէն։ Եւ այսպէս պիտի շարունակուի, մինչեւ որ փոխանակութիւնը վերջանայ։

Առաջին հարիւրին մէջ կը գտնուէին 14 ամերիկացի, հինգ անգլիացի, երկու թուրք, մէկ յոյն եւն.։ Երկրորդին մէջ կան 16 Ամերիկացի, եօթը Անգլիացի, երկու Թուրք եւն.։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկու կայաններուն մէջ ալ կը մրցին իրարու հետ, կարգապահութեամբ եւ փափկանկատութեամբ։

Թերթերու թղթակիցները մանրամասնօրէն կը նկարագրեն գերիներուն ուրախութիւնը, ինչպէս եւ շատ մը զուարճալի տեսարաններ։

Թղթակից մը կը գրէ թէ փոխանակուած գերիները թէեւ հիւանդութիններ կամ վէրքեր ունին։ Շատերը կը զարմանան թէ ինչու փոխանակուեցան։ Ուրիշներ հակասական տեղեկութիւններ կուտան, դառնութիւն կամ գոհունակութիւն յայտնելով իրենց գերութեան կեանքի մասին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ վերադարձած տասը ամերիկացի խմբագիրները իրենց տպաւորութիւնները կը հրատարակեն, թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնելով։ Այս առթիւ խորհրդային թերթերն ալ զանազան յայտարարութիւններ վերագրեցին այցելուներուն։ Ամերիկեան խումբին պետը, Ճէյմս Ուիք, այժմ կը մեղադրէ Սովետները թէ խեղաթիւրած են իրենց յայտարարութիւնները։ «Այս խեղաթիւրումը կ'ապացուցանէ թէ Սովետները միայն քարոզութեամբ կը հետաքրքրուին եւ ոչ թէ ճշմարտութեան յայտնութեամբ։ Այսպէս վարուելով Ռուսերը կը յուսան հաւատացնել աշխարհի մնացեալ մասին թէ Խ. Միութիւնը նոյնքան յառաջ գացած է որքան Մոսկուան, որուն համար ամէն ճիգ թափած են, չլացնելու համար օտարականները»։ — Հինգ պելժիացի լրագրողներ Մոսկուա հրաւիրուած են, երեք շաբթուան համար։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Ֆրանսական ուժերը այժմ դիրք բռնած են Լաոսի ամրութեանց մէջ եւ կը սպասեն ըմբոստներու յարձակման։ Կարգ մը զօրամասեր յարձակեցան Թոնքինի հարաւային մասին մէջ, կոտորելով ըմբոստները։

Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԵՌԱԽՕՍԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆՈՐ ՀԵՌԱԽՕՍԻՆ ԹԻՒՆ Է, ԱՅՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ.—

PRO : 86 - 60

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Պ. Արշակ Մկրեանէ (Ալֆորվիլ) 1000 ֆրանք։

Պ. Հայկ Աղաբէկեանէ հազար ֆր.։

Պ. Տ.է (Քան) հազար ֆրանք։

Նանթի՝ն հայ նպաստ մը՝ հազար ֆր.։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՁԱՅՆ ԿՈՒՏԱՆ ԱՓԷ ԱՓ

Շ. Նարդունիին ժընեւ կը գտնուի ուրբաթ օրէն ի վեր, գաղութին ազգ. վարչութեան եւ Ուս. Միութեան հրաւէրով։

Այս առթիւ սարքուած էր դասախօսութիւն մը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է։

Քանի մը օրէն կ'իմանաք մանրամասնութիւնները։

Ահա թէ ինչ արդիւնքներ կ'ունենայ մտաւորականի մը պտոյտը գաղութէ գաղութ։

Նարդունին դժուար կը շարժի տեղէն։ Բայց անգամ մը որ ճամբայ ելլէ, ինքն ալ կը խլրտի։ Եւ, գիտութեան հետ, խանդավառութիւն կը սերմանէ ճամբուն վրայ։ Բանիւ եւ գրով։

«Հովուական այցելութիւնը» սկսաւ Միլանէն, որ դեռ կը գանգատի թէ կարճ տեւեց։

Ժընեւը աւելի համեստ համրանք մը ունի,— ուսանողներ եւ ափ մը տեղացիներ։

Եւ սակայն, ահա թէ ինչ ոգեւորութիւն կը ստեղծէ կենդանի խօսքը։

Ո՞ւր էր որ կարելի ըլլար այսպիսի պտոյտներ սարքել պարբերաբար, հարեւան գաղութներէն մինչեւ հեռաւորները։

Տեսէք, Լոնտոն տարիներէ ի վեր կըծկուած է իր պատեանին մէջ։ Նոյնպէս Պրիւքսէլը։

Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կան «ղըրսեցիներ»,— ուսանողներ, որոնք երբեմն շարժում կը ստեղծեն։

Անշուշտ աւելին կրնան ընել, եթէ մղիչ ուժ մը տեսնեն իրենց գլխուն վերեւ։

Դժուա՞ր է նիւթական միջոցներ ճարել, փոխադարձ այցելութիւններ սարքելու համար։

Ազգին բոլոր գրոց-բրոցները Փարիզ չեն գտնուիր։

Այսպիսի պտոյտներ կարելի է սարքել նաեւ միեւնոյն գաղութին մէջ, օգտուելով տարբեկան արձակուրդներէն։

ՎԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՔԷ Տ'ՕՐՍԷԻ ՄԷՋ ՍԻՐԱԼԻՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Սերովբէ Ծ.Վ. Մանուկեան, առաջնորդ Փարիզի եւ կաթող. պատուիրակ արեւմտեան Եւրոպայի, շաբաթ օր այցելեց արտաքին գործերու պաշտօնատունը, իր նոր պաշտօնին առթիւ։

Եկեղեցիէն կը տեղեկացնեն թէ վարդապետը խորին յարգանքով եւ պատուով ընդունուեցաւ։ Իրեն կ'ընկերանային եկեղեցւոյ վարչութեան նախագահը, Պ. Ս. Քարեան եւ գաղթականներու Ֆրանս. Օֆիսի Հայկ. բաժնի վարիչը՝ Պ. Ժ. Արթինեան, որ առաջնորդը ծանօթացնելէ ետք, կարդաց հայրապետական կոնդակին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը ուր կը շեշտուի հայկ. գաղութներու հաւատարմութիւնը հիւրընկալ երկիրներուն հանդէպ։ Ընթերցումէն վերջ կոնդակը յանձնեց նախարարութեան ներկայացուցիչին։

Ցետոյ Սերովբէ Ծ. Վ. խօսք առնելով պարզեց իր կրօնական առաքելութիւնը, չիշտելով մասնաւորապէս հայ ժողովրդի անցեալ տառապանքները եւ յայտնելով իր երախտագիտական զգացումները հիւրընկալ պետութեան հանդէպ։

Մեզի հաղորդուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Նախարարութեան քաղաքական գործերու ընդհ. տնօրէնը խոր զգացումով եւ յուզումով յայտնեց իր գոհունակութիւնը եւ շնորհակալութիւնը այս այցելութեան եւ այս առթիւ արտայայտուած ջերմ ու ազնիւ զգացումներուն համար եւ վստահեցուց թէ այս մասին տեղեակ պիտի պահէ կառավարութիւնը։ Շեշտեց մանաւանդ որ արտաքին Նախարարութիւնը միշտ տրամադիր է անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընծայելու հայ գաղութին եւ յայտնեց առաջնորդին թէ ամէն անգամ որ հարկ զգայ կրնայ իր անվերապահ օժանդակութեան դիմել։

ՎԵՐԷՆ ԿԸ ՆԱՅԻՆ

Ցաճախ կը հանդիպինք մարդոց, որոնք զինծու արհամարհանքով մը հարց կու տան :

— Ո՞ւր հասաւ ազգը, ի՞նչ կ'ընեն ազգին ջանդէտները :

Այլասերածներ կամ հայութենէ կտրբուածներ չեն այս մարդիկ:

Ոչ: Ընդհակառակն, օրը օրին կը հետեւին մեր մամուլին: Անխտիր կը կարդան, թէ Դաշնակցականին թէ Ռամկավարին խօսքը: Իրենց առանձնութեան պահերուն, ներքուստ կը մտածեն հայկ. կեանքին մասին, կը բաղդատեն անոր մխիթարական եւ անմխիթար կողմերը, կ'ընեն վերլուծումներ եւ կը յանգին որոշ եզրակացութիւններու :

Դրական երեւոյթ մըն է այս, սակայն այս դրական երեւոյթը դժբախտաբար կը մնայ մեռեալ տառ, որովհետեւ անոր տէրը, արտաքին աշխարհին մէջ կը խուսափի բերելու իր մասնակցութիւնը հայկ. կեանքի աշխատանքներուն :

Այսօր, ամէն գաղութի մէջ ստեղծուած է նման դասակարգ մը, որ առհասարակ կուսակցական չէ, անտարբեր եւ միայն իր նիւթական բարօրութեան մասին մտածող չէզոք ալ չէ:

Ինչպէս նշեցինք, ունին ընդհանուր գծերու մէջ շահագրգռութիւն մը հայկ. կեանքի մասին: Նախանձախնդիր են ազգային աւանդութեանց եւ արժէքներուն : Կը սիրեն մայրենի լեզուն: Բաժանորդ են մէկէ աւելի թերթերու: Նիւթապէս կը քաջալերեն ազգային կամ մշակութային ամէն ձեռնարկ, սակայն «անխորտակելի օրէնքի »հարց ըրած են կարծէք՝ խուսափիլ գործօն մասնակցութիւն բերելէ հայկ. կեանքի հետ առնչութիւն ունեցող ոեւէ աշխատանքի :

Ասկէ, այն զինծու արհամարհանքը, ամէն անգամ երբ կը հանդիպին, ազգային կամ հանրային գործերու լծուած անհատներու, եւ որպէս լռելեայն չքմեղանք իրենց կրաւորականութեան, հարց կու տան — Ո՞ւր հասաւ ազգը, ի՞նչ կ'ընեն ազգին բանդէտները :

Վերէն նայելու ունակութիւն մըն է այս, որ չարդարանար ոեւէ պատճառաբանութեամբ :

Այս դասակարգը, հակառակ իր լաւ եւ արտցաւ Հայու հանգամանքին.— երբ հարց կուտայ թէ ո՞ւր հասան ազգին գործերը եւ կամ ի՞նչ կ'ընեն ազգին բանդէտները, եթէ դժգոհ է կատարուած աշխատանքներէն, եթէ կը կարծէ թէ ազգային եւ հանրային գործերու անատակ մարդիկ, են որ կը վարեն հայկ. կեանքը, եթէ կը կարծէ թէ այս բոլորը պատճառ մը չէ զինծու արհամարհանքով մը եւ կրաւորական դիրքով մը մօտենալու հարցերու եւ « վերէն նայողի » հոգեբանութեամբ գոհանալու հարց տալով, թէ ո՞ւր հասան ազգին գործերը :

Ազգին գործերը կը քալեն տարիներէ ի վեր, կը քալեն դարերէ ի վեր, հոգ չէ, յաճախ վրէպներով: Էականը գործերուն ընթացքն է եւ այս, շնորհիւ անոնց՝ որոնք մոռցած իրենց հանգիստը եւ սեփական հաճոյքները, լծուած են այս աշխատանքներուն :

Գործողները կը սխալի՞ն: Այո, սակայն սխալը մարդկային է եւ երկրորդ՝ ըմբռնումի հարց :

Ինչպէս ըսինք էականը հայկ. կեանքը վառ պահելու ճիգն է, եւ այս աշխատանքին գործնականօրէն լծուած անհատները, ինչ ալ ըլլայ անոնց հանգամանքը կամ կարողութիւնը, միշտ ալ իրաւացի են եւ ճիշդ, որովհետեւ կ'աշխատին, կը գործեն, կը տքնին եւ իրենց կարելին կը տրամադրեն ազգային եւ հանրային գործերու յաջողութեան համար:

Մինչդեռ ի՞նչ կ'ընեն «Վերէն Նայողները», իբրեւ աշխատանք եւ ճիգ: Գրեթէ ոչինչ :

Ի՞նչ է օգուտը հայկ. կեանքին, անոնց սրտցաւ եւ լաւ Հայու հանգամանքէն, ոչինչ: Ազգային եւ հանրային գործերը ի՞նչ չափերով կը նպաստաւորուին, անոնց կրաւորական հետաքրքրութենէն, վերլուծումներէն կամ դատումներէն: Դարձեալ ոչինչ:

Այս ազգը, դարերու ընթացքին, եւ մասնաւորաբար վերջին երեսնամեակի ընթացքին, որ մեր պատմութեան ամենաաննպաստ եւ տժգոյն շրջաններէն մին է, դեռ ոտքի է եւ կը քալէ: Իրաքէն մինչեւ հեռաւոր Արժանթին հայկ. կեանքը, հակառակ աննպաստ մթնոլորտին կ'առկայծի, վառ է կանթեղը ամենուրեք, հոգ չէ՝ երբեմն տժգոյն, անուրանալի է ճիգը, որ կը թափուի պայծառացնելու լոյսը :

Եւ այս՝ շնորհիւ գործողներուն եւ ոչ թէ կրաւորական արհամարհանքով մը վերէն նայողներուն » :

ԳՈՑԱՄԱՐՏ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 15ին տուել էի Ա. Համազասպեանի յօդուածաշարքի առաջին ամփոփումը :

Անաւասիկ երկրորդ մասը :

Աշխարհիս միակ ընկերվարական կառավարութիւնը ինչպէս է շահագործում գիւղացիներին:

Խորհրդային իշխանութիւնը գիւղական կենդրոնական վայրերում հիմնել է «ՄՏԿ»ներ — Մեքենաների եւ Տրակտորների կայաններ, հողագործական որոշ աշխատանքներ կատարելու համար :

Սկզբի տարիներին կոլխոզների մէկ մասը ունեցել է իր սեփական տրակտորները (մեքենաշարժ արօր) եւ երկրագործական այլ մեքենաներ: Սակայն խորհրդային իշխանութիւնը 1948ին կոլխոզնիկներին զրկում է սեփական մեքենաներ ունենալու իրաւունքից, պարտադրում է բոլոր մեքենաները յանձնել «ՄՏԿ»ների վարիչներին, որպէսզի կոլխոզների աշխատանքները կատարուի պետական սեփականութիւն կազմող երկրագործական գործիքներով եւ փոխադրական միջոցներով, անշուշտ այս բոլորը վճարովի :

Բերքի (ցորեն, գարի, գետնախնձոր եւայլն) մեծագոյն մասն էլ կոլխոզները յանձնում են Խորհրդ. կառավարութեան, վերջինիս նշանակած նուազագոյն գներով: Իսկ թէ գիւղացիների եկամուտը ինչպէս է բաժանւում, դժուար է ճշգրիտ գաղափար կազմել, որովհետեւ խորհրդային իշխանութիւնը երկար տարիներ է ինչ վիճակագրական տեղեկութիւններ չի հրատարակում :

Մինչեւ վերջին պատերազմը հրատարակուած տեղեկութիւններից պարզւում է որ գիւղացիները իրենց աշխատավարձի տեղ ստանում էին իրենց աշխատանքի արդիւնքից մի երրորդից պակաս: Իսկ մնացածի (երկու երրորդից աւելին) բաշխումը ենթակայ չէ գիւղացիների հակակշռին: Կոլխոզին վերաբերող ծախքերն անգամ կոլխոզի նախագահն անում է առանց հաշիւ տալու գիւղացիներին:

Որով Խ. Միութեան մէջ կատարուել է արդիւնաբերութեան մարզում բանուորական վերահսկողութեան ոչնչացումը, արհեստակցական միութիւնների չէզոքացումը եւ իշխանութեան փոխանցումը պետութեան կողմից նշանակուած պաշտօնեաների՝ անսահման իրաւունքներով եւ պատասխանատու միայն պետութեան առաջ: (Գոլսոյ տխրահռչակ «Թէք միւթէվէլլի» ձեւը, Բ.):

Գիւղատնտեսական մարզում փաստօրէն կատարուել է կոլխոզների ինքնավարութեան ոչնչացումն եւ նրանց բացարձակ ենթարկումը պետական պաշտօնէութեան:

Այս այն միջոցներն են, որ Մարքսը եւ Էնգէլսը համարում էին աշխատաւորներին շահագործելու դրամատիրական կարգերի ամէնաբնորոշ կողմը:

Զուգահեռ այս հանգամանքին՝ Խ. Միութեան մէջ զարգանում է մի այլ բնորոշ երեւոյթ էլ: Այն մեծ տարբերութիւնը, որ գոյութիւն ունի տիրող պաշտօնէութեան ռոճիկների եւ եկամուտների եւ բանուորների ու գիւղացիների աշխատավարձի մէջ :

Ընկերվարութիւնը չի ձգտում բոլոր մարդկանց կեանքի մակարդակի անպայման հաւասարեցման, բայց կը ձգտի աշխատավարձքի մէջ եղած տարբերութիւնը նուազագոյնի հասցնել: Լենինը իր «պետութիւն եւ յեղափոխութիւն» գրքում ցանկութիւն է յայտնում, որ պետական պաշտօնեաների թոշակը աւելի մեծ չլինի, քան բանուորների օրապահիկը: Սակայն Լենինի ցանկութեամբ չառաջնորդուեց խորհրդ. իշխանութիւնը : Քանի դեռ ողջ էր Լենինը, օրինակ եթէ պարզ բանուորը ամիսը ստանում էր 600 րուբլի, որակեալը երեք հազար րուբլի, այսինքն հինգ անգամ աւելի: Իսկ 1940 թ. հասարակ բանուորից որակեալը ստանում էր երեսուն անգամ աւելի :

. Դեռ աւելին կայ, որակեալների համար ժառանգաբարձման յատուկ միջոցներ, տարեկան հանգիստ՝ շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններում: Որով Խ. Միութեան աշխատաւորների մէջ ստեղծուել է արտօնեալ մի դաս «բանուորական ազնուականութիւն» :

Նոյն երեւոյթը նաեւ պետական հաստատութիւնների մէջ: Որքան վեր բարձրանանք բիւրոկրատական աստիճաններով, այնքան աւելի մեծ է «մեծ»երի ու «չարքային»ների վարձատրութեան տարբերութիւնը: Օրինակ ՍՍՍՌի Գերագոյն Խորհուրդի փոխ նախագահը տարեկան ստանում է 300.000 րուբլի եւ արքայական յարմարութիւններ, մինչ բանուորի տարեկան միջին ռոճիկն է 3447 րուբլի, որն անբաւարար է ամենակենսական կարիքները հոգալու համար :

Նոյնն է պատկերը եւ զօրքում: Հասարակ զինուորի եւ սպայի ռոճիկների տարբերութիւնը Ամերիկայում արտայայտւում է 1 : 3 , Անգլիայում 1 : 4 , իսկ Խ. Միութեան մէջ 1 : 100, այսինքն կարմիր բանակի սպան հարիւր անգամ աւելի է ստանում իր զինուորից :

Բոլշեւիկները երբ անցան կառավարութեան գլուխ հանդիսաւորապէս յայտարարեցին, թէ երկիրը կառավարուելու էր բանուորական, զինուորական եւ գիւղացիական կազմակերպութիւնների միջոցով : Երկիրը փաստական տէրը լինելու էին խորհուրդները :

1917 թ. յատուկ հրամանագրով վերացուեցին արտօնեալ դասերի ու դիրքի հետ կապուած արտօնութիւնները առանձնաշնորհները, յատուկ իրաւունքները, աստիճաններ՝ թէ քաղաքացիական պաշտօնեաների եւ թէ զինուորականների համար:

Խորհուրդները (Սովետներ) աստիճանաբար պիտի ստեղծէին այնպիսի վիճակ, որով հնարաւորութիւն տրուէր բոլոր աշխատաւորներին փոխն ի փոխ կատարել պետական գործեր:

Սակայն 1928 թուից յետոյ, Խ. Միութեան կարգերը զարգացել են ոչ թէ ծրագրուած, այլ հակառակ ուղղութեամբ եւ հասել են բիւրոկրատիկ ծայրայեղութիւնների :

Խորհր. կառավարութեանն է ենթակայ երկրի տնտեսական կեանքը իր բոլոր կողմերով: Աշխատաւորները իրենց աշխատանքի արդիւնքի մի աննշան մասն են ստանում, որպէս վարձատրութիւն, իսկ մնացածի տնօրինութիւնը ենթակայ պետութեան կամքին, առանց որեւէ հակակշռի աշխատաւորների կողմից :

Քառասնական թուականների սկզբից էլ խորհրդ. կառավարութիւնը պետական

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մ Կ Ր Չ Ը ...

Ճիշդ երկու տարի անցեր էր այն օրէն ասդին, երբ քանի մը տասնեակ զինուած, արիւնկզակ բոբեռներ քաղքէն դալով Մկրչենց հայրենի գեղին բնակիչները ամբողջութեամբ, առանց խնայելու մէկ հատիկ շունչի, բռնի պոկած ու թքսորի ճամբաները նետած էին :

Զհաշուելով փոքր հօրեղբայրը՝ որ զինուոր էր գացեր, իրենց ընտանիքը 16 հոգիէ կը բաղկանար գեղէն զատուելուն օրը: Այս 16 հոգինոց ընտանիքին հետ իրբեւ այր մինակ մեծ հօրեղբայրը կար շուրջ 60 տարու, զոր զիրենք գեղէն հանուելուն երկրորդ օրը Բենկալի աղջեւ գնդակահար Եփրատը նետած էին գեղին բոլոր տարէց այրերուն հետ :

Անկէ ետք, աւելի քան տասը օր քալած էին արիւնոտ Եփրատին երկայնքն ի վար: Երբեմն չեղած էին անոր հունէն ու լեռներէ անցնելով դարձեալ իջած էին վար՝ քերելով անոր եզերքները: Հազարաւոր ուռած դիակներու ծըփծըփումը դիտած էին սարսափահար, արեգակին ճաճանչներուն տակ, Եփրատին կարմիր ալքերուն մէջ: Ցետոյ, հասած էին տեղ մը ու կանգ առած դարձեալ Եփրատին եզերքը, լայն տարածութեամբ աւազուտքի մը վրայ :

Ահ, ինչ տեսարան պարզուած էր իրենց աչքերուն առջեւ ...:

Հազարաւոր կիներ, մանուկներ ու ծերեր փիզուած էին աւազուտքին վրայ ...: Մեռելներ, կիսամեռներ աւազներուն մէջ՝ կիսաթաղ ...: Ողջ կոչուածները մարդկային կերպարանքէ զուրկ ուրուականներու կը նմանէին, որոնց փայտաշէն խոշոր «կէմի» մը միւս ափը կ'անցընէր կէս առ կէս ջուրը թափելով ...:

— Փախչինք, փախչինք զաւակնե՛ր, ըսած էր Մկրչին մայրը, ափերովը աչուին փակելով, չտեսնելու համար սարսափելի տեսարանը...: Ու ան, երկու մանչերուն ձեռքերէն բռնելով փախաւ, երբ գիշերը վրայ հասաւ, համադեղացի խումբ մը եւրիտասարդ հարսներու հետ, Եփրատի մահաբոյր աւազուտքը իրենց ետին ձգելով:

■

... Այժմ, Մկրչ շուրջ տասը տարու մանուկ, մինաւոր, մերկ ու բոպիկ, կմախքացած ու կաշի ոսկոր դարձած անծանօթ քաղաք մը ինկած էր:

Ճիշդ անցեալ աշնան էր, ինը ամիս առաջ , երբ աշիրէթէն իշխաններ քաղաք գալով զինքը միասին բերած, մոլորեցուցած ու խոյս տուած էին ...:

Մեռած էր մայրը...: Ո՞ւր էր այժմ իրմէն մեծ եղբայրը — չէր գիտեր: Ո՞ւր էին մեծ մայրիկը, հարսները, հօրաքոյրները, զինուոր հօրեղբօրը հինգ զաւակները իրենց մօրը հետ, գնդակահար՝ Եփրատը նետուած հօրեղբօրը թոռնիկը, տեղեկութիւն չունէր, թերեւս ողջեր կային, գուցէ բոլորն ալ անհետացած էին ... Ներքէն բան մը չէր գիտեր: Գիտէր միայն որ մայրը մեռած էր աշիրէթին մէջ, մեծ հօրեղբայրը գնդակահար Եփրատը նետած էին: Մնացեալներու մասին ոչ մէկ լուր ունէր Մկրչ :

Աշուն էր, պաղ աշուն: Գիշերները շատ կ'իջնէր ալ: Ցերեկները արեւը մարդ չէր տաքցներ: Մկրչ մերկ էր գրեթէ, ոտքերը բոպիկ, ոլլոտ, անծոտ գլուխը բաց ու մազերը մինչեւ ուսերը իջած :

Սկսաւ թաղէ թաղ, դռնէ դուռ դառնալ երերալով, լալով, փշուր մը, թուշ մը ուտելիք ճարելու համար :

— Տիա՛մա ... տիա՛մա ... (Մայրիկ, մայրիկ) :

Գիշերները կ'անցընէր անտէր, կիսաւաքանդ Հայու տան մը անկիւնը, որուն խորէն անդադրում կը լսուէր անոր լացին սրտակեղէք ձայնը .

— Օ՜յ, օ՜յ տիամա... Ա՜խ, տնամ ...

Օր մը, Մկրչ դրան մը ներսի դիէն՝ բակէն թոցուցած էր կանեփէ հին պարկ մը: Տակէն ծակ մը բանալով գլուխը մէջը անցուցած՝ մերկ, սրսփուն մարմինը ծածկած՝ վերէն վար ...: Երկու փոքր ծակեր ալ կողերէն՝ թեւերուն հաւասարութենէն, ի հարկին ձեռքերուն հանելու համար :

Այս կանեփէ պարկը իր արիւնը գնած էր:

Անգամ մըն ալ ուրիշ բակէ մը հոլոված էր բերանը կոտրած կուժ մը ու տարած պահած էր «օթեւան»ը, մտածելով, — Օր մը պէտք կ'ըլլայ :

Ու այսպէս, անցան օրեր, մէկ – երկու շաբաթներ: Մկրչ քանի մը անգամ թաղերուն մէջ հանդիպեցաւ իրեն նման անտէր մանուկներու, որոնք նոյն պայմաններու տակ մուրիկութիւն ըրած էին բնակարանէ բնակարան դառնալով :

Հետզհետէ ծանօթացաւ քաղքին թաղերուն, շուկային: Ծանօթացաւ երբեմն իրեն հանդիպած մուրիկ մանուկներուն ու միացաւ անոնցմէ չորս հինգ հոգինոց խմբակի մը: Կոտրած կուժն առնելով գնաց անոնց քով, որոնք նոյնպէս Հայերու լքուած ու կիսաւեր տները կը գիշերէին քաղքին եզերքները ...:

Խմբակին երէցը՝ Արիֆ, հարցուց առաջին անգամ.

— Անունդ ի՞նչ է, ընկեր ...

— Մկրչ ... պատասխանեց մանկական միամտութեամբ :

— Մէնկո՞ւչ... Աղէկ, թող Մէնկուչ ըլլայ, թէեւ մեր գեղը Մէնկուչ կ'ըսէին.:

Ընկերները հաւաքաբար խնդալու պէս բան մը ըրին...

— Ո՞ր տեղացի ես, հարցուց Արիֆ, երկրորդ անգամ :

(2)

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

պաշտօնեաներին եւ զինուորականներին ակնել է զարդարել համազգեստներով, փայլուն ուսադիրներով եւ աստիճանաւորումներով: Եւ այս ամէնը աւելի մեծ չափով բանակի մէջ, որ այլեւս գրկուել է «կարմիր» տիտղոսից եւ կոչւում «ՍՍՍՌի զինեալ ուժեր» :

Այժմ Ռուսաստանում գոյութիւն ունին յատուկ զինուորական դպրոցներ, որոնք կրում են Սուվորովի անունը, — ցարական այն զօրավարի, որ կռուել է Ֆրանսայի յեղափոխականների դէմ՝ մեծ դեր է կատարել գիւղական ապստամբութիւնների ճնշման մէջ ցարական Ռուսաստանում: Ստեղծուած է սպայական դաս՝ ցարական սպաներին յատուկ սովորութիւններով, նիստ ու կացով. մարաջախտներն ու զօրավարները ստանում են հողամասեր եւ տներ :

(Գրքի հեղինակը մոռացել է յիշել ցարական յայտնի զօրավարներ Սուվորովի, Կուտուզովի, ծովակալ Նախիմովի եւ Ս. Ալեքսանտր Նեւսկու անուններով տրուած շքանշանների մասին: Բ.):

Խ. Միութեան մէջ քաղ իրական իմաստով վիճակագրութիւն գոյութիւն չունի: Ոչ միայն արտաքին աշխարհից, այլեւ խորհրդային քաղաքացիներից գաղտնի են պահում թէ զինուորական եւ թէ տնտեսական, մինչեւ անգամ գիտական տեղեկութիւնները:

Որոշ տեղեկութիւններ էլ տրւում են այնպիսի ձեւով, որ բան հասկանալը անհնարին է :

Պատկերը լրացնելու համար, ներկայացնենք նաեւ «բանուորների եւ գիւղացիների» երկրում 1950 թ. «ընտրուած» Գերագոյն Խորհրդի անդամների թուական համեմատական տախտակը :

1316 անդամներից միայն «ընտրուելին» 85 բանուոր եւ հինգ գիւղացի: Իսկ ճնշող մեծամասնութիւնը կազմում է աշխատաւորներից հոգեպէս կտրուած մի դաս, որի ձեռքին է երկրի քաղաքական եւ տնտեսական ամբողջ իշխանութիւնը :

Ահա այս է պատկերն այն երկրի, որ, իր ղեկավարների խօսքով, իրականացրել է... ընկերվարութիւնը եւ բռնել է համայնավարութեան ճամբան :

ԲԵՆՕ

ՏՈՄՍԵՐ

Ի՞ՆՉԵՐ ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ...

★

Հայրենակից Այր կը հարցնէ .

— Տղայ մը ունիմ քսանըհինգ չկայ. երեք տարիէ ի վեր քովս կը ... գործէ (ըսել կ'ուզէ, կ'աշխատի): Անցած օր մօրը ըսեր է թէ խենթի պէս «բռնուած» է տասնըութ տարեկան աղջկան մը, որ ծագումով Պուլկար է եղեր, շատ գեղեցիկ է եղեր, շատ բարի է եղեր եւ անոր պէս աղջիկ՝ այս աշխարհքին մէջ չկայ եղեր : Այս լուրը ինծի տուաւ մեր ընտանիքը (ըսել կ'ուզէ, կինս), տղան քովս կանչեցի եւ իրեն խէղ տուի (ըսել կ'ուզէ, ազուոր մը յանդիմանեցի, դասը տուի) եւ վերջն ալ ըսի որ եթէ օտար աղջիկ առնէ, ժառանգութենէ կը զրկեմ: «Ինչ կ'ուզես, ան ըրէ, ես այդ աղջիկը պիտի առնեմ» ըսաւ: Գիտես, հիմակուան նորերը ինտոր կը պոռան իրենց ծնողքին երեսին. մեր ընտանիքը կուլայ. կը կենայ. ի՞նչ խորհուրդ կուտաս :

— Խորհուրդ տալու չափ փորձառութիւն չունիմ այս տեսակ խնդիրներու մէջ, բայց կարծիք մը կը յայտնեմ: Տղադ յանդիմանելու պէտք չունիս, որովհետեւ եղած բան չէ որ անփորձ նորելուկ մը յանդիմանութեամբ «մարդ» եղած ըլլայ. անուշ լեզուն՝ օձը ծակէն կը հանէ. բացատրէ տղուդ որ աւելի լաւ կ'ըլլայ, եթէ հայ աղջիկ մը առնէ, որովհետեւ ամուսնական կեանքին մէջ, այնպիսի միջադէպեր կը պատահին որ միեւնոյն ցեղին զաւակները աւելի դիւրաւ իրարու խօսք կը հասկնան, քան երկու օտարներ ... Հասկցուր տղուդ որ մեր մէջ ալ բարի, գեղեցիկ ու ազնուական աղջիկներու սով չկայ, բայց, ժամանակաւորապէս դիտել տուր իրեն թէ աշխարհի որ անկիւնը կ'ուզէ թող երթայ, հայ կնոջ պէս կին պիտի չգտնէ, հայ մայրիկին պէս մայրիկ պիտի չգտնէ, հայ տանտիկնոջ պէս տանտիկին պիտի չգտնէ: Եթէ չի հաւատար թող իր մօրը վրայ նայի ու հիանայ ...

Հայրենակից Բեն կը հարցնէ .

— Լսե՞ցիր, անցեալ կիրակի օր հայ պատուելի մը կը յանձնարարէր թէ մեր եկեղեցիներուն մէջ, պէտք է անգլերէնով կատարենք արարողութիւնները, որպէսզի նոր սերունդը բան մը հասկնայ: Պատուելին կը հասկցնէր նաեւ թէ Լուսաւորչականներու գրաբար պատարագը պէտք է աշխարհաբարի վերածել. կամ ասոր պէս, բաներ մը հասկցնել կ'ուզէր: Ինչ մեղքս պահեմ, ես շատ չհաւնեցայ այդ քարոզին: Իմ կարճ խելքովս, տասնկ «Ալա-Ֆըրանկա» բաներու պէտք չունինք. ի՞նչո՞ւ համար իմ անուշիկ գրաբարս պիտի չգործածեմ եղեր. ի՞նչ կ'ըսես .

— Եթէ պատմութիւնդ վաւերական է, իրաւ հաւնելիք քարոզ չէ եղեր. յոյս ունիմ, սխալ հասկցած չես մեր հայրենակիցին խօսքերը... Ահաւասիկ իմ քարոզս — նոր սերունդը հայացնելու ուրիշ ձեւեր գտէք եւ ատենձգութիւններ մի կատարէք մեր ժողովուրդին սեփական եկեղեցիէն ներս. կը բաւէ՝ հայ երգիչներու տակ խօսուած — ընդհանրապէս, կիսակատար — անգլերէնը կամ Ֆրանսերէնը: Հայուն Աստուածը իր վախճանին կը հասնի, երբ անգլերէնի — կամ նոյնիսկ աշխարհաբարի — թարգմանէք մեր պատարագը, մեր «Այսօր Անճառը», մեր «Առաւօտ Լուսոյն», մեր «Ընկալ Քաղցրութեամբ»ը : Ծիծաղելի չըլլանք ամէն երեւոյթի մէջ, «օտարանալու» մեր ճիգերով: Մենք, մեր «Տէր Ողորմեա»ն ու մեր «Հայր Մեր»ը պիտի երգենք ԳՐԱԲԱՐ: Այդ հրաշափառ լեզուն չփրողը կրնայ իր գլխուն ճարը նայիլ, առանց մեր գլուխը արդուկելու...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Մարտ 29ին Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը հանդիպեցաւ Ս. Օ. Շարանթոնի խումբին զոր կոտարեալ կերպով պարտութեան մատնեց 5–2ով: Այս խումբը տարիներով տիվիզիոն տ'Օնէօռի դասակարգին մէջ կը գտնուէր ու լաւագոյններէն էր փարիզեան շրջանի խումբերէն :

Թէեւ իրենց դաշտին վրայ կը գտնուէինք, մրցումէն վերջ փոխ ընդունելութիւն մը սարքած էինք: Ներկայ էին մեր եւ իրենց քաղաքապետները :

Ախոյեանական վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 12ին Օլնէյի դէմ: Առաջին վայրկեանին իսկ Զարիֆեան կը նշանակէր առաջին կէտը: Հազիւ երկու վայրկեան վերջ, հակառակորդը յաջողեցաւ հաւասարիլ «քորնըր»ով մը: Օգտուելով հովէն արագ յարձակողականով երկրորդ մըն ալ կ'արձանագրէր :

Դադարէն վերջ, մեր խումբը գերապետեց խաղին: Դարձեալ Զարիֆեանի, ապա Յովսէփեանի կէտերը ապահովեցին մեր յաղթանակը 3–2ով :

Այսպէս, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, միշտ հակառակորդին դաշտին վրայ, այս շրջանի իր կատարած 22 մրցումներով, 11 անգամ յաղթական ելաւ, վեց անգամ հաւասար մնաց եւ հինգ պարտութիւն ունեցաւ: Ընդհ. դասաւորման մէջ, երրորդ տեղ կը պահենք Ավիա Քլիւպ եւ Ֆոնթենէպլոյէ վերջ Բէտ Սթար չորրորդ է : Մեր միւս խումբերն ալ նոյն դիրքին մէջ կը գտնուին, բացի կրտսերներէն որոնք երկրորդ են :

Այս տարի ալ Սէլէքսիոնէ մը ունեցանք Քաւէ տը Փարիզ խումբին մէջ, մեր կրտսեր Գրիգորիկ Քիւփէլեանը:

Ո՞վ է ըսողը թէ լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգած չենք :

Այս քիչով մենք շատ կը գոհանանք :

Յոյսով ենք որ յաջորդ շրջանին պիտի կրնանք տիվիզիոն տ'Օնէօռի աստիճանին բարձրանալ:

Առաջին անգամ ըլլալով, մեր խումբը այդ դասակարգին պատկանող Ա. Ս. Ամիքալ խումբին դէմ պիտի մրցի Մայիս 1ին: — Զ. Մուրատեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Խարբերդի «Եղէգի» գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ կազմակերպուած հաւկթախաղը, տեղի ունեցաւ ապրիլ 12–ին, Շափիթրի սրահին մէջ :

Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը: Հայրենակից Կ. Տէրտէրեան խօսեցաւ օրուան հարցերու մասին:

« Կանանչ կիրակի այսօրուան տօնակատարութիւնը վերապրումի լաւագոյն միջոցն է մեր հայրենակիցներուն համար» : Այս առթիւ յիշեց զանազան անցքեր հայրենի գիւղէն :

Եզրակացնելով, յորդորեց մայրենի լեզուն սորվեցնել նոր սերունդին :

Ցիչատակի այդ օրը լսեցինք նաեւ հայրենաշունչ երգեր, արտասանութիւններ, նոր սերունդի կողմէ: Գնահատանքի արժանի էր կարգադիր յանձնախումբը, որ իր կարելին ըրաւ հանդիսականները գոհ ձգելու համար: — Ներկայ մը

●

ՄԱԼԱԹԻԱՑՆԵՐՈՒ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ

Մալաթիոյ պատմութեան համար կազմուած յանձնախումբը 1952 Նոյ. 2ին Կեդր. վարչութեան հետ միացեալ ժողով մը ունեցաւ եւ որոշեց որ հեղինակաւոր պատմագիր մը պիտի պատրաստէ պատմական Մելիտինէի պատմութիւնը: Նոյն հեղինակը նաեւ խոստացած է ստանձնել ամբողջական գրքի պատրաստութեան եւ հրատարակութեան ծանր պատասխանատուութիւնը :

Յանձնախումբս կոչ կ'ընէ անխտիր բոլոր Մալաթիացիներու, որպէսզի, անոնք որ 1895 ջարդի մասին գրութիւններ եւ արձանագրութիւններ ունին՝ ղրկեն յանձնախումբիս, ինքնապաշտպանութեան նկարագրութիւններով : 1895ի ջարդին Մալաթիոյ Հայերը դիւցազնաբար դիմադրեցին Թուրք եւ քիւրտ հորդաներուն՝ անոնցմէ հինգ հարիւր դոհեր առնելով :

Կ'ուզենք նաեւ ունենալ խմբանկարները կամ նկարները բոլոր այն Հայրենակիցներուն որոնք կամաւորական շարժումներու միանալով կռուեցան Կովկասի կամ Կիլիկիոյ ճակատները :

1915ի Համաշխարհային պատերազմին, Մալաթիան ալ կոտորուեցաւ անխնայ, տեղահանութեամբ եւ ջարդերով : Նոյնպէս սպանդանոցը եղաւ տարբեր գաւառներէ հասնող դժբախտ Հայերու: Վերապրող մեր հայրենակիցներէն կը խնդրենք որպէսզի, այդ սեւ օրերու նկարագրականները ղրկեն :

Անոնք որ իրենց մօտ ունին Մալաթիոյ եւ շրջանի շէնքերու, եկեղեցիներու, դպրոցներու, բնական տեսարաններու, անձերու տարազներու ժողովուրդին զործածած առարկաներու նկարներ, ազգ. կեանքի, հետ կապ ունեցող նամակներ, ժողովրդական երգեր, առածներ, հէքեաթներ, նախապաշարումներ, հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի, տեղական սովորութիւններու գրութիւնները յանձնախումբիս ղրկեն: Նոյնպէս կ'ուզենք ունենալ կառավարական բարձր պաշտօնեաներու, եկեղեցականներու, դասատուներու, մտաւորականներու, ազգ. բարերարներու բժիշկներու, փաստաբաններու, յեղափոխական կազմակերպութեանց առաջնորդներու անունները, նկարները եւ կենսագրականները: Ղրկուած գրութիւնները, նկարները խնամով պիտի պահուին եւ դանոնք օգտագործելէ ետք՝ յանձնախումբը կ'ապահովէ անոնց վերադարձը ղրկողներուն :

Ինչպէս Նոր Մալաթիոյ հիմնարկութիւնը նոյնպէս մեր ծննդավայրին՝ Մալաթիոյ պատմութիւնը եւս աներժական յիշատակարան մը պիտի ըլլայ :

Մալաթիոյ պատմութեան յանձնախումբ

Ատենապետ՝ Խ. Մ. ՊՕՆԱՓԱՐԹԵԱՆ, ատենադպիր ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, Խորհրդական Տէր. ՎԱՐԴԱՆՈՒՇ ՓԱՊՈՒՃԵԱՆ: Հասցէ. —

EDUCATIONAL SOCIETY OF MALATIA
P. O. Box 95, Madison Sq. Station
New York 10, N. Y. (U. S. A)

ՍԻՄԱՂ

— Կինը մեքենայ մըն է. դրամը կը հանէ (ամուսինին քովէն), բամբասանքները կը գումարէ (իր սեւակիցներուն հետ), բարեկամութիւնները կը բաժնէ եւ մարդկային սերունդը կը բազմապատկէ ....

×

Ամբակում անգործ է. կ'երթայ կրկէսի մը վարիչին .

— Ինծի համար յարմար գործ մը կա՞յ ձեր կրկէսին մէջ:

— Ոչ, բոլոր կենդանիներս լման են ....

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Մեր ձայնը լսած էին եւ գիտէին որ կ'ուզէինք լսել :

— Համբերեցէք եւ յուսացէք, վերջ ի վերջոյ արդարութիւն պիտի ըլլայ ձեզի, ու ձեր կրած բոլոր նուաստութիւնները պիտի փոխարինուին ձեր վեհանձնութեան եւ ձեր արիութեան արժանի գնահատումներով :

Առանձ եղած ատենս, մեր ձեռնարկած բոլոր գործերուն մէջ բանտի այցելութիւնը ամէնէն դժուարն էր, ամէնէն աւելի պաշարուած խրթնութիւններով, բայց միւս կողմէ ամէնէն սրտապնդողը եւ ամէնէն աւելի մեզ եռանդ ներշնչողը, գոնէ հոն՝ չէինք տեսներ զարնուածներ, պարտուածներ եւ հլուներ :

Բոլոր անոնք որ զէնք ի ձեռին գտնուած էին կամ նշմարուած աղէտի օրերուն մէջ, բանտն էին: Բոլոր անոնք որ իրենց կուրծքը զարձուցած էին Թշնամիին, հոն էին. երիտասարդ եւ կենդանի լեցուն, աչքերնին վառուած կենսական եռանդով եւ պատրաստ՝ իրենց արձակուելու առաջին օրէն իսկ վերստեղծելու կեանքը եւ խանդավառութիւնը այդ աւերակ դարձած քաղաքին մէջ:

Ինչ խանդաղատանքով եւ ինչ գուրգուրանքով կը հսկէինք իրենց ճակատագրին վրայ, Պոլիսէն եկած ամէն մէկ լուր փոխն ի փոխ յոյսով եւ դողով կը լեցնէր մեզ. եւ երբ լաւ լուր մը ունենայինք հաղորդելիք, անտեսելով բոլոր դժուարութիւնները, կը դիմէինք իրենց ու միշտ դաժան զապթիէյին ներկայութեան, կը ջանայինք մեր յոյսը, մեր դողդ յոյսը ներշնչել անոնց:

— Ո՞վ ճերմակեղէնի պէտք ունի ...

Մեր ձեռքերը կը դողդղային անուններ արձանագրած ատեննիս. մեր աչքերը կը ժպտէին եւ անոնք կը հասկնային ու միշտ՝ սեւ, խորունկ ու տխրագին նայուածքներու մէջ, ուրախութիւնը կը ծագէր արշալոյսի մը նման :

Աւելի դժուար էր այցելել այն բանտարկեալներուն որոնք կը գտնուէին Թուրքերու հետ, բայց գիտէինք նաեւ որ անոնք ամէնէն դժբախտները եւ ամէնէն ճնշուածներն են, եւ այդ իսկ պատճառաւ մեր նպաստակներէն մէկը ըրինք մինչեւ իրենց հասնիլ :

Առաջին անգամ տպաւորութիւնը սոսկալի էր. երկար ատեն հարկադրուեցանք սպասելու բանտապետին խցիկին մէջ, որպէսզի պատերազմական ատեանէն գայ մեր հրամանը : Բանտապետը ածիլուած գլխով, սեւ տարածուած մօրուքով մարդ մը, ծալլապատիկ նստած էր գզրոցի մը առաջք, որուն վրայ բացուած կը մնար խոշոր եւ սոսկալի տետրակ մը, բանտարկեալներու արձանագրութեանց տետրակը հաւանաբար :

Երբեմն բանտապահներ, սոսահակ երեւոյթով, սեւ ու չոր դէմքերով ձեռքերնին զինուած մտրակով մը, կը մտնէին ու կ'ելլէին. գրեթէ ամէնքն ալ ածիլուած գլուխներ ունէին եւ գագաթնուն վրայ միայն մազի փունջ մը երկար թողուած, ծոցի պէս կ'իյնար մինչեւ ճակատնին : Գզտիկ ու յարաշարժ բիբեր, անվստահութիւնով եւ կասկածով անհանգիստ, չէին հանգչեր ոչ մէկ կէտի վրայ:

Դժոխային բան կար մթնոլորտին մէջ, եւ այդ մարդիկը գիւրաւ գահիճի համեմատութիւններ կը ստանային ինծի համար. անոնք դաժան եւ տխուր էին առհասարակ եւ դէմքերնին ծամծմուած դժգոհութիւններով :

Այդ խցիկին մէջ, այդ անգամ եւ ուրիշ անգամներ ալ, անմոռանալի ժամեր անցուցած ենք : Երկար սպասումէն մեր սրտերը կը ճմլուէին, մեր յատնները ու ատամները կը վերածուէին մեր մարմին եւ աւելի մթին գոյներով, աշխարհը կը սեւնար ու գերեզմանի պէս կարծես կը գոցուէր մեր վրայ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Գերմանիոյ անունը բան մը կ'արժէ նորէն։ Կացութիւնը խոցելի է տակաւին. մեզի կը մնայ ըմբռնել եւ շարունակել մեր վարած քաղաքականութիւնը։ Արեւմտեան Գերմանիոյ նոր ընտրութեանց մէջ, այս աշնան, պիտի վճռուի աշխարհի ճակատագիրը։ Իմ կարծիքով, այս 1953 թուականին պիտի տեսնենք վճիռներ որոնք աշխարհի ապագան պիտի ճշդեն երկար տարիներու համար» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ դէմ նոր խստութիւններ կը հաստատուին Մ. Նահանգներուն մէջ։ «Խռովարար գործունէութեան» վերստուգիչ յանձնախումբը 218 էջնոց տեղեկագիր մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութիւնը Խ. Միութեան «խամաճիկն է իր կազմութենէն ի վեր (1919), թէ Մոսկուան է որ կը վարէ զայն, եւ թէ կուսակցութեան նպատակն է «Խորհրդային Ամերիկա» մը հաստատել։ Յանձնախումբը կ'առաջարկէ որ կարմիրները արձանագրուին, անոնց դրամական աղբիւրները քննուին եւ վերջապէս ենթարկուին զանազան սեղմումներու ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան նոր դեսպանը, Պոհլըն, իր հաւատարմագիրները յանձնեց մարէջալ Վորոշիլովի։ Արարողութիւնը անմիջապէս չարժանկարի վերածուեցաւ։ Դեսպանը եւ Վորոշիլով մասնաւոր գրասենեակ մը քաշուելով, բարեկամական եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան։ Դեսպանը յայտարարեց թէ «երկու երկիրները կրնան իրենց վէճերը կարգադրել բարեկամական ոգիով»։ Վորոշիլով ալ նոյն միտքը յայտնեց ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍՈՒԶԱՆԱՒ ՄԸ, «Թոլան Մորիյօ», 13 օր ջուրին տակ մնաց, կտրելով աւելի քան 1700 մղոն եւ Լոռիանը միացնելով Թուլոնի ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախագահը Գահիրէ գնաց, պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար։ Պիտի մնայ մէկ շաբաթ, խորհրդակցելով զօր. Նեկիպի հետ ։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւներ տեղի ունեցան լեռնային շրջաններու մէջ, ընտրութեանց առթիւ։ Մէկ հոգի սպաննուած, 25 հոգի վիրաւորուած են ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պետութեան հնգամեակին առթիւ, մեծ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Հայֆայի մէջ։ Ներկայ էին 300.000 քաղաքացիներ ։

ՔԱՆԱՏԱ 150.000 եւրոպացի գաղթականներ պիտի ընդունուի 1953ի ընթացքին ։

ԻԲՐԵՒ ՎԱՇԽԱՌՈՒ ձերբակալուեցան չորս ամբաստանեալներ, որոնք 60էն մինչեւ 400 առ հարիւր տոկոս կը պահանջէին Փարիզի մէջ, դրամ փոխ տալու համար ։ Ամբաստանեալները վարիչներն են կարգ մը ընկերութեանց, որոնք մասնաւորապէս կ'որսային տուն շինողներ կամ պետական պաշտօնեաներ, օգտուելով անոնց նիւթական անձկութենէն։

ՀՐԵԱՅ ջութակահարը, Եաշա Հայֆեց, որուն աջ թեւը ծանրապէս վիրաւորուած էր մոլեռանդի մը կողմէ, Երուսաղէմի մէջ, երկրորդ նուագահանդէս մը տուաւ, դարձեալ կտորներ նուագելով գերման երաժշտագէտ Ռիխարտ Շթրաուսի գործերէն։ Ի պատասխան իրեն ուղղուած ըսպառնալիքներուն, ջութակահարը կ'ըսէ. — «Երկու տեսակ երաժշտութիւն կայ, լաւ եւ գէշ։ Երաժշտութիւնը հայրենիք չունի »։

ՄԱՀԱՊԱՐՏ Ռոզէնպէրկներու (այր եւ կին) դատին վերաքննութեան համար նոր փաստ մը գտնուած է, ինչպէս կը հաւաստեն կարգ մը ամերիկեան թերթեր։ Կ'ըսեն թէ կեղծ վկայութիւն տուած է իր ազգականը՝ Կրինկլէս ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սապունճեան եւ զաւակները, բոլոր ընտանեկան պարագաներով, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Սապունճեան ընտանիքին (Լաթաքիա) իրենց որդւոյն ՅԱԿՈԲ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ (բժիշկ, 27 տարեկան) եղերական մահուան առթիւ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Կը խնդրուի ծանուցանել թէ փոքրիկն Իռէն Ֆարշեան (ութ տարեկան) այս հինգշաբթի, ժամը 2.15ին դաշնակով պիտի նուագէ Շէն Փարիզիէնի վրայ, «Օ Ռուաեոմ տը լա Միւզիք»ի մէջ ։

ԱՊՐԻԼ 11 – 24 – Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

Խօսք պիտի առնեն — Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ. ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն) ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻԳԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Մուտքը ազատ է

Իւրէն օթօքար վարձուած ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ Գ. Զատիկեանի մօտ, 20 ռիւ տը Տէֆանս, մինչեւ հինգշաբթի ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու ։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան ։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայաս. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Գ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

★

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Սգահանդէս Ապրիլ 23ի գիշերը, Անճելիքում սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան ։ Յայտագիրը կը պարունակէ բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր մը, խմբերգներ եւ ընթերցում՝ ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանէ («Գամ Շինողները», զոր պիտի կարդայ բանաստեղծ Արտոմոյիս Սրապեան)։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Դպրոցի սրահը ։

Կը խօսի Գ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առաւօտեան ժամը 9.30ին հանդիսաւոր պատարագ Նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ ։

★

ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի ։ Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն), ։

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկական պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պարերու համար մասնաւոր նուագախումբ ։ Կը ներկայացուի փոքրիկ զաւեշտ մը՝

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ։ Առատ խմիչք եւ աղանդերներ ։ Գիները մատչելի ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, «Ահարոնեան» Ակումբին մէջ։

Կը խօսի Վ. ՄԻՍԹԻՔ։ Նիւթը՝ Գ. Խաժակ ։

Դասախօսութեանց օրերը ակումբին գրադարանը բաց է ժամը 7-9։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Բէժան սրճարանին վերնայարկը, 70, ռիւ Լաֆայէթ։ Դասախօսն է Գ. Թ. Գառնիկեան ։ Նիւթը՝ Զէյթունն եւ իր հերոսական պատմութիւնը ։ Մուտքը ազատ է ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.15ին, Ազգատան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ։

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍՊԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին, կարդան ու արտասանեն մասնաճիւղի ընկերները ։

Կը հրաւիրուին երիտասարդները։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Զարեհ Գերկամալիէն (Քազապլանքա) 50.000 ֆրանք, ի յիշատակ իր ողբացեալ զարմուհիին՝ Օր. Մարգրիտ Գերկամալիի, անոր մահուան տարեդարձին օրը (25 ապրիլ) Մարսէյլի հայ կարօտեալ ընտանիքներուն բաշխելու համար ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը կը նուիրուի, այս չորեքշաբթի, Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին ։ Խօսք՝ Քաղաքական, գրական եւ եկեղեցական դէմքերու կորուստի մասին ։ Մուտքը ազատ է ։

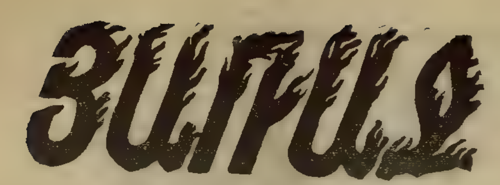
ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սափրիչի խանութ մը։ Արդիական կարգուսարքով, երեք աթոռ այր մարդու եւ չորս աթոռ կիներու համար։ Ունի տրամադրելի բնակարան եւս երկու սենեակ եւ ընդարձակ խոհանոց ։ Ջուր, ելեկտրականութիւն ։

Դիմել 69 ռիւ Կիւմեռ, Իսի։

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 23 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7049 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2460

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

•

Այսպէս ուրեմն, փորձութեան շրջան մը բացուած է նորէն, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան կարգ մը ձեռնարկներու եւ Մ. Նահանգներու Նախագահին պատմական ճառին:

Բովանդակ մարդկութիւնը անհամբեր կը սպասէ տրամադրանական եզրակացութեան:

Այզընհաուըրի ճառը տեսակ մը մարտակոչ է, որուն պատասխանը որքան շուտ հասնի, այնքան պիտի պարզուի մթնոլորտը:

Կարճ խօսքով, Մոսկուայի գործնական առաջարկներէն կախում ունի կացութեան մեղմացումը կամ ծանրացումը:

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը հաշտարար բանաձեւ մը յօրինած է, նաեւ, Մայիս մէկի տօնակատարութեան առթիւ:

Մոսկուայի անթեըը առջի օր հաղորդեց գլխաւոր նշանախօսքերը, որոնք զգալապէս մեղմ են, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ:

Անհաւասիկ առաջին նշանախօսքը.

— «Չկայ որեւէ խնդիր որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղ միջոցներով, փոխադարձ համաձայնութեամբ»:

Այս առթիւ ալ նոր հաւաստիքներ՝ Մոսկուայի խաղաղասիրական ջանքերու մասին.— Պայքար նոր պատերազմի մը դէմ, միջազգային գործակցութիւն, բարեկամական յարաբերութիւններ բոլոր երկիրներու հետ:

Միջազգային ժամուըը մասնաւորապէս կը մատնանշէ թէ բանաձեւը չի պարունակեր որեւէ մարտակոչ «ամերիկեան աշխարհակալութեան» կամ «աշխարհակալ նախայարձակման» դէմ:

Ցայտարարութիւնը կ'ողջունէ գերման ժողովուրդը, մաղթելով արագ հաշտութիւն եւ «վերահաստատում ժողովրդավար, խաղաղասէր և անկախ Գերմանիոյ»:

Անշուշտ այս հաւաստիքները բաւական չեն, արեւմտեան ճակատին կասկածները փարատելու եւ օրուան կնճիռներուն լուծումը փութացնելու համար:

Մանաւանդ որ, Մոսկուայի աջ թեւը, կարմիր Զինուորը տարբեր լեզու մը կը գործածէ: Խստօրէն կը ձաղկէ Մ. Նահանգներուն «աշխարհակալները եւ անոնց յարձակողական քաղաքականութիւնը»:

Աւելի յառաջ երթալով, չինական բանաձեւը կը յիշէ «ամերիկացի աշխարհակալներու մանրէական պատերազմը, Ճափոնի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, անոնց օգտագործումը իբրեւ խարիսխ նախայարձակ պատերազմի»ներուն:

Այս հակասական յայտարարութիւններ անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ խորհրդային ճակատը տակաւին չէ թօթափած իր կանխակալ կարծիքները:

Հետեւապէս, արեւմտեան ճակատը վստահաբար կը գտնէ որեւէ թուլացում՝ վերազինման աշխատանքին մէջ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ Փարիզ հասած է արդէն, Ատլանտեանի Խորհուրդին գումարման առթիւ, նաեւ նստելէ առաջ կ'ազդարարէր.

— «Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկները, որոնք պիտի քննուին այս ժողովին մէջ, չեն կրնար որեւէ կերպով փոփոխել ապահովութեան ներկայ ծրագիրները: Չկայ որեւէ բան որ արդարացնէ մեր ճիգերուն թուլացումը կամ Ատլանտեան կազմակերպութեան տկարացումը»:

Դեռ աւելի բացորոշ տեսակէտ մը.

— «Ընդհակառակն, զօրաւոր պատճառներ ունինք հաւատալու թէ ազատ աշխարհին յարաճուն ուժը կրնայ վճռական ազդեցութիւն գործել Խ. Միութեան վրայ, ի նպաստ խաղաղութեան»:

Կը նշանակէ թէ տակաւին երկար պիտի տեւէ փորձութեան շրջանը:

Շ.

ԱՊՐԻԼ 11 - 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀՈՒՄԲՈՎ

ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ, ԺԱՄԸ 21-ԻՆ (ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Դ. ԷՋ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՑՆԷ՞ ԻՐ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԾԻԳԵՐԸ

ՀԱԿի (Հիւս. Ատլանտեանի Կազմ.) 11րդ խորհուրդը պիտի գումարուի այսօր, հինգշաբթի, Շայոյի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Դանիոյ արտաքին գործերու նախարարին:

Ժողովին գլխաւոր նպատակն է հաստատել 1953ի վերազինման ծրագիրը որ տակաւին ձգուած էր անցեալ դեկտեմբերի ժողովին մէջ, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու վարչական փոփոխութեան:

Երէկ Փարիզ հասան 14 զինակից պետութեանց պատուիրակութիւնները: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին կ'ընկերանան փոխադարձ օգնութեան վարչութեան տնօրէնը, պատերազմական եւ ելմտական նախարարները, միացեալ սպայակոյտին պետը՝ զօր. Պրէտլի, որոնք արդէն Եւրոպա կը գտնուին, քննական պտոյտներ կատարելու համար:

Օրակարգի խնդիրները արդէն քննուած են զինուորական յանձնախումբին կողմէ: Երկու հիմնական խնդիրներ պիտի քննուին առաջին առթիւ.— 1. Խ. Միութեան հաշտարար ձեռնարկները իրապէս պակսեցուցա՞ծ են այն ռազմական վըտանգը որուն դէմ ճակատ յարդարած է Ատլանտեանի դաշինքը.— 2. Ի՞նչ պիտի ըլլայ ամերիկեան օգնութեան գումարը Եւրոպայի: Իրազեկներ կը նախատեսեն 1300 – 1400 միլիոն տոլար:

Առաջին հարցումին պատասխանը տըւաւ Պ. Ֆ. Տըլըս, երբ Ուաշինկթըն կը գտնուէր (տես խմբագրականը): Իսկ երկրորդ հարցումին պատասխանը կրնայ տալ միայն Մ. Նահանգներու խորհրդարանը, որ յառաջիկայ յունիսին պիտի քուէարկէ 1953 – 54 տարեշրջանի վարկերը:

Մասնագէտներու կարծիքով, նոր վարկերը պիտի բաժնուին երեք տարիներու վրայ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը: Մօտ 890 միլիոն տոլար կը նախատեսուի հիմնական ծախքերու համար, (քանի միլիոն պիտի յատկացնեն օդանաւային խարիսխներու շինութեան, Գերմանիոյ մէջ): Միւս կողմէ, կը սպասուի որ Մ. Նահանգները աւելի մեծ քանակութեամբ ապրանքներ տան Ֆրանսայի, զինամըթերք պատրաստելու համար: Անգլիա առիւծի բաժինը պիտի ստանայ, 500 միլիոն տոլար, ի հաշիւ օդանաւերու շինութեան (400 որսկան օդանաւ եւն.):

Տեղական թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ Ֆրանսայի վերազինման ճիգերը պիտի չաւելնան 1953ի ընթացքին, ոչ ալ զինուորութեան շրջանը երկու տարուան պիտի բարձրանայ, ինչպէս միշտ կը պահանջեն Անգլիա եւ Պելժիա: Նոյն իսկ Պ. Փլեւէն երկարաձգումը անխուսափելի կը նկատէր քանի մը շաբաթ առաջ:

Օրակարգին վրայ կը գտնուի նաեւ Ատլանտեան ճակատի զինուորներու յաւելման խնդիրը: Շատ մը մասնագէտներ աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայեն որակին քան թէ քանակին: Պակասը պիտի լրացնեն օդանաւերու յաւելումով: Կը կարծուի թէ 1954ի վերջը պիտի ունենան 5600 օդանաւ, փոխանակ 4000ի: Բայց ապարաբետութիւնը կը պահանջէ աւելի քան 7000, իբրեւ հետեւանք Միջերկրականի եւ Հիւս. Ծովու մէջ կատարուած ռազմափորձերու:

× Մ. Նահանգներու նախկին նախարարը՝ զօր. Մարշըլ եւ ուրիշ երկու հարիւր ականաւոր դէմքեր բաց նամակ մը ուղղելով Ատլանտեանի զինակիցներուն, կ'առաջարկեն կրճատել մաքսատուրքերը, ջնջել առեւտրական եւ դրամական սեղմումները: Այս առթիւ չորս կէտերէ բաղկացեալ ծրագիր մը մշակած են, աւելի քիչ ծախքով աւելի ամուր պաշտպանութիւն մը ապահովելու համար:

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ Իրանի ապահովութեան բոլոր միջոցները շարժման մէջ դրուած են, գտնելու համար ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր. Մահմուտ Աւշարտուս, որ անհետացած է առջի գիշեր:

Թեհրանի անթեըը կը ծանուցանէ թէ սպայակոյտը 500.000 րիալ (իբր 15.000 տոլար) պարգեւ խոստացած է, վերատեսուչը գտնելու համար: Այս գումարը պիտի ճարեն Թեհրանի զօրաբաժնին սպաները եւ զինուորները:

Զօրավարին անհետացումը ռումբի մը պէս պայթեցաւ ամբողջ Իրանի մէջ, մանաւանդ որ տեղի կ'ունենայ Շահին եւ վարչապետին կուսակիցներուն միջեւ պատահած ընդհարումներէն ետք: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Տոքթ. Մոսատեղ ծանրակշիռ պարագայ մը կը նկատէ այս դէպքը եւ թէ քննութիւնը յանձնած է մասնաւոր յանձնախումբի մը: Խստօրէն պաշարուած է այն շրջանը ուր վերջին անգամ երեւցաւ զօրավարը: Ոստիկաններ եւ զինուորներ խուզարկութիւն կը կատարեն տունէ տուն:

Անհետացած վերատեսուչին քարտուղարը կ'ըսէ թէ ինք պաշտօնատուն եկաւ սովորականին պէս: Եկած նամակներուն մէջ կար հատ մը որ մեծապէս ազդեցզօրավարին վրայ: Առանց քննելու միւս նամակները, մէկ ժամ վերջը զօրավարը հրամայեց կառք մը բերել եւ քշեց դէպի խորհրդարանին շրջակաները: Հոն ճամբեց կառավարը, պատուիրելով սպասել մօտակայ պահականոցը: Կառավարը սպասեց մինչեւ առտուան դէմ, յետոյ լուր տուաւ թէ վերատեսուչը աներեւութացած է:

Զօրավարը կեդրոնական դէմք մըն է Տոքթ. Մոսատեղի ապահովութեան տեսչութեան մէջ: Ինքն էր որ հրամայեց գործօն թէ պահեստի սպաներու, խմբագիրներու եւ ուրիշ քաղաքացիներու ձերբակալումը, երբ վարչապետը հրաշքով կը փրկուէր փետր. 28ի խռովութիւններէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովի խորհրդային նախագահին քաղաքական խորհրդականը, Սեմենով, ետ կանչուեցաւ: Իր յաջորդն է Պ. Եուտին: Առաջինը այդ պաշտօնը կը վարէր քանի մը տարիէ ի վեր եւ պատասխանատու կը համարուի պաղ պատերազմի սաստկացման: 1949ին բարձրացած էր արտակարգ դեսպանի աստիճանին, միեւնոյն ատեն նշանակուելով խորհրդական՝ զօր. Չուիքովի, մասնագիտական խնդիրներու համար: Իր յաջորդը անդամ է Կեդր. Կոմիտէի եւ Խ. Միութեան լաւագոյն տեսաբաններէն մին: Անդամ է գիտութեանց Ակադեմիային եւ հեղինակ շարք մը գիրքերու եւ յօդուածներու: Ատեն մը խմբագիր ալ եղած է պաշտօնական շաբաթաթերթի մը:

ՎԱԼԱՆՍԻ քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ, ընկերվարական կուսակցութեան թեկնածուներու ցանկին մէջ կը գտնուի մեր համակրելի բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան: Անշուշտ մեր ֆրանսահպատակ հայրենակիցները պիտի փութան իրենց քուէները կեդրոնացնել այս ցանկին վրայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան կեդր. վարչութիւնը որոշեց ընդհ. դատախազին չյայտնել իրենց անդամներուն անունները եւ նկամուտի աղբիւրները, ինչպէս պահանջած էր մասնաւոր յանձնախումբը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը, զոր ստորագրած է նախագահը՝ Ֆոսթըր, կ'ըսէ.— «Կուսակցութիւնը արհամարհանքով կը մերժէ այն վերագրումը թէ իր անդամները օտարին գործակալներն են»:

ՔՈՐԷԱՅԻ վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներուն փոխանակումը կը շարունակուի:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

•

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք — Տէր եւ Տիկին Մելիք Մուշկամպարեանէ (Մարսէյլ), 5000 ֆրանք:

Ց. Ցառաջականէ (Մարսէյլ) 4000 Ֆր.:

Ընկերուհի Զ. Սերոբեանէ (Նիւ Եորք) 4000 ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԴԻՒՐԻՆ ՃԱՄԲԱՆ ԳՏԵՐ ԵՆ...

Երէկուան թերթը տպուած էր, երբ թղթաբերը նամակ մը յանձնեց Լոնտոնէն, հետն ալ՝ մեքենագիր տեղեկատու:

Եօթը էջէ կը բաղկանար այս վերջինը, (միայն մէկ էջի վրայ գրուած): Ճակատը՝ հետեւեալ արձանագրութեամբ (միշտ անգլերէն).—

Լոնտոնի Հայկական Համայնական Խորհուրդ: Տեղեկատու: Թիւ 4.— Ապրիլ 1953:

Իբրապէս տեղեկութիւններ կը հաղորդէ գաղութի կեանքէն — Մերի Թագուհիին մահը՝ ցաւակցական հեռագրով մը: Բանավէճ –խմբագրական մը իրենց ներքին կեանքէն: Եւ «Պամիան ինչպէս կ'եփեն».— Արտասահմանի հայ երիտասարդութիւնը այլասերա՞ծ է: Ապա Մեքսիկեան արուեստի ցուցահանդէսը:

Խմբագրութեան ուղղուած նամակէ մը կ'իմանամ թէ թերթը չորս խմբագիրներունի:

Կարեւոր լուր մը.— Լորտ քաղաքապետը շնորհակալութեամբ ստացած է 153 սթերլին 11 շիլին, իբրեւ նպաստ հայ համայնքէն:

Անշուշտ պիտի հարցնէք.— Ինչո՞ւ անգլերէն եւ ոչ թէ հայերէն:

Ես ուրիշ ձեւով կը դնեմ հարցումը.

— Որո՞ւ համար կը խմբագրուի այս տեղեկատուն:

Արդարեւ, անոնք որ կը հետաքրքրուին հանրային գործերով, մեծ մասով տարէցներ են եւ լաւ հայերէն գիտեն: Շատերը հաց – պանիր անգլերէն մը հազիւ կը հասկնան:

Իսկ նորերը կամ նորելուկները՝ «փինկփոնկ», «տէնիսինկ», թերեւս «պրիճ» եւ «փոքէր» կը հոլովեն:

Այսքան չո՞ւս պիտի ծերանար Լոնտոնի հայ գաղութը, քանի մը ազգ. լուրեր անգամ անգլերէն խմբագրելու համար:

Համայնական Խորհուրդ եւ անգլերէն տեղեկատու...

Ձե՞ն ըմբռներ թէ ո՛ւր կը տանի այս դիւրին ճամբան:

Այս ընթացքով, ոչ թէ ազգ. եւ եկեղեցի, այլ հասարակ «Հայր Մեր»ն անգամ չեն կրնար փրկել:

ՎԱՀԷ

ՄԻՇՏ ՃԵՐՄԱԿԵՐԵՍ

Բարեգործութիւնը մէկն է մարդկային գեղեցկագոյն առաքինութիւններէն, որոնք մարդուն մէջ կը յատկանշեն գլխագիր Մարդը, իր բոլոր ազնուական զգացումներով։ Ամէն մարդ չի կրնար բարեգործ դառնալ, որովհետեւ ամէն մարդ առաքինի չէ։ Կամ չունի առաքինութեան այդ տեսակը ։

Բարեգործը այլ ձեւով կ'ըմբռնէ իրերն ու կեանքին պարտադրանքները։ Անոր տեսողութիւնը ունի աւելի լայն շրջագիծ եւ խիղճը՝ գերազանցապէս վճիտ խորութիւններ։ Մարդկային կարօտութեանց կը մօտենայ ան իր սրտի ամբողջ զգայնութեամբ եւ անոր խիղճը, բնազդօրէն, լայնօրէն կ'արձագանգէ ի շահ հանրային ամէն կարիքի։ Այս պատճառով ալ, բարեգործը կը շարժի ոչ այնքան աչքին տեսածովն ու ականջին լսածովը, որքան սրտին զգացածովն ու խղճին պարտադրածովը։ Երբ զգայուն են սիրտն ու խիղճը, ձեռքը կը հասնի արդէն աչքի տեսածին ու ականջին։ Ու կը հասնի առանց արտաքին լծակներու օգնութեան, առանց կոչի ու թախանձանքի։ Կը հասնի ինքնամուղ, անձնապարտադիր ու չսակարկուած պատրաստակամութեամբ մը ։

Ճշմարիտ բարեգործներ են անոնք, որ կարիքի մը առջեւ կամ դիմումի մը պարագային չեն սիրեր քերել իրենց ականջին ետեւը։ Ալիւր չեն փռեր չուանին վրայ։ Ու պատրուակներ չեն հնարեր չտալու կամ քիչ տալու համար։ Ոչ ալ կը սպասեն, որ ուրիշներ սորվեցնեն իրեն տալու կերպը, կամ զգացնեն իրեն իր պարտականութիւնը ։

Մեր խօսքը չի վերաբերիր անշուշտ ունեւոր մարդու բարեգործութեան։ Ճիշդ է որ ունեւորի մը լայն ու լիաբուռն մէկ բարեգործութիւնը տեղ կը բռնէ, գումար կ'ուռեցնէ, թիւեր կը կլորցնէ, բայց նոյնքան ճիշդ է, որ չունեւորին տուածն ալ կ'արժեւորուի առաւելապէս իր բարոյական նշանակութեամբ, երբ կը տրուի նոյնպէս սրտանց, գիտակցօրէն եւ խղճի պարտադրանքով։ Մանաւանդ որ չունեւորը կուտայ ոչ թէ իր յաւելեալէն, այլ օրուան վաստակէն կամ սեւ օրուան պահուած փոքր խնայողութիւններէն։ Կուտայ հետեւաբար իրապէս զոհաբերելով ։

Ահա, տալու եւ սրտանց տալու այս առաքինութեամբ օժտուած մեր ազգակիցներուն կը պարտինք այն զեկոյցը, զոր Լիբանանի Թեմական Առաջնորդը հրատարակեց անցեալ օր թերթերու մէջ։ Ուրախ էր լուրը։ Պէյրութի հայ համայնքը տիրացած էր 205 հազար լի. ոսկի արժէքով երկու կալուածներու, Ս. Նշան եկեղեցւոյ անմիջական շրջանակին մէջ։ Մէկը, ընդարձակ շէնք մը, որ Իրանի այժմու դեսպանատունն է, իսկ միւսը այն շէնքը, ուր կը գտնուի մեր Առաջնորդարանը։ Անդաստանապահութի՜ւն մը ըրած պիտի ըլլանք՝ արդէօք զեկոյցին վրայ աւելցնելով նաեւ մեր այն տեղեկութիւնը, թէ Առաջնորդարանի շէնքը, յիսունըհինգ հազար լիբանան. ոսկիով գնած եւ ամբողջութեամբ համայնքին նուիրած է՝ անանուն մնալ փափաքող մէկ ազգակից միայն, այն ալ հեռաւոր գաղութէ մը։ Ազգակից մը՝ շարքէն այն մեծահոգի բարեգործներուն, որոնք կալուածներ եւ այլ հարստութիւններ կտակած են ազգին, բայց չեն ուզած, որ գէթ իրենց կենդանութեան, խօսուի այդ մասին։

Թանկագին է այս հարստութիւնը Պէյրութի հայ համայնքին համար։ Թանկագին, ոչ միայն իբրեւ նիւթ, այլեւ իբրեւ բարոյական արժէք։ Ձեռք ձգուած յաջողութիւնը կը նշանակէ, որ մեր ժողովուրդը, իր գիտակից մասով, անտարբեր չէ ազգային կարիքներու կամ պահանջներու հանդէպ եւ գիտէ բանալ իր քսակը, շատով — քիչով մասնակցելու համար այդ պահանջներու բաւարարման նպատակով կատարուած ձեռնարկներուն։ Տուեր է ան ասկէ առաջ, երբ ուրիշ կարիքներու համար դիմում եղած է իրեն։ Տուաւ ան այսօր, երբ զոյգ մը կալուածներու գնման անհրաժեշտութիւնը բացատրուեցաւ իրեն ազգային իշխանութեանց կողմէ ։ Պիտի տայ վաղն ալ, ամէն անգամ, երբ այլ կարիքներու պարագային, նուիրահաւաք մարմիններ պիտի դիմեն իր պարտաճանաչութեան, խղճին ու բարեսիրական զգացումներուն ։

Նշանակալից է այս յաջողութիւնը նաեւ մեր ազգ. վարչութեան քաղաք. ժողովին համար, որ գործի գլուխ եկած մէկ օրէն հանդիսացաւ ձեռներէց, աշխատունակ եւ շինարար մարմին մը։ Որեւէ ազգային մարմնի կարողութենէն վեր չէ համայնքի ընթացիկ գործերուն մատակարարումը ։ Մինչդեռ, բացառիկ ընդունակութիւններու տէր պէտք է ըլլայ այդ մարմինը, իր հերթական աշխատանքէն դուրս ուրիշ հիմնական, կարեւոր գործեր ալ գլուխ հանելու համար։ Ահա այդ բացառիկ ընդունակութիւնները երեւան բերաւ ներկայ Քաղաք. Ժողովը մօտաւորապէս իր երկամեայ գոյութեան ու գործունէութեան ընթացքին։ Ու գործով հաստատեց, թէ ժողովուրդը սխալած չէր իր ընտրութեան մէջ։ Այդ պատճառով ալ, մեր ազգակիցները ընծայեցին անոր իրենց լաւագոյն աջակցութիւնը։ Վստահութեամբ շրջապատեցին զայն։ Դիւրացուցին անոր նախաձեռնութիւնները։ Ու պսակեցին զանոնք յաջողութեամբ ։

Համայնքը դեռ ունի շատ մը ուրիշ կարիքներ, որոնք, վստահ ենք, բաւարարութիւն պիտի գտնեն իրենց հերթին ։

ԱԶԴԱԿ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ՝ ԱՓՐԻԿԷ

Երբ Ափրիկէի անունը տրուի, իսկոյն մեր աչքերուն առջեւ կը պարզուին սեւամորթները, իրենց թամ – թամներով, կախարդներով ու տարօրինակ պարերով, ինչպէս՝ իր անապատները, կոյս անտառները, օձերն ու փիղերը եւ հասարակածային անշնչելի կլիման ։

Իրականութիւնը տարբեր է։ Եթէ մինչեւ ԺԹ. դար շատ սահմանափակ միջոցներ կային փոխելու Ափրիկէի ֆիզիքական պատկերը, օգտագործելու անոր բնական անսպառ հարստութիւնները, բարեփոխելու տեղացի ժողովուրդներու կենցաղը եւ զայն դարձնելու մարդկային հոծ զանգուածներու բնակավայր, Ի. դարը իր մեքենականութեան ու ճարտարարուեստի հսկայական յառաջդիմութիւններով եւ հիւլէական գիւտերով, լայն հնարաւորութիւններ կ'ընծայէ մեծ ծրագիրներ կազմելու եւ Ափրիկէն նկատելու վաղուան նոր աշխարհը ։

Ամերիկան ալ 150 տարի առաջ Եւրոպայի ներկայ վիճակէն տարբեր չէր։ Սակայն մէկուկէս դարու կարճ ժամանակուայ մը ընթացքին կրցաւ աշխարհի ամէնէն զօրեղ ու հարուստ երկրամասը հանդիսանալ, շնորհիւ իր ժողովուրդին յամառ ջանքերուն ու բնական հարստութիւններուն։ Ափրիկէն ալ սկսած է առարկայ դառնալ լայն հետաքրքրութեանց ։ Արդէն իր արտադրութիւնները հասած են պատկառելի քանակութեանց որոնք, օրէ օր կը բազմապատկուին։ Եւրոպական երկու երկիրներ, Անգլիան եւ Պելճիքա, հասկցած են Ափրիկէի աշխարհագրական առաւելութիւնները։ Պելճիական Քոնկօն սկսած է դառնալ երկրագունդին ամէնէն մեծ հանքային ու մետաղագործական հանգոյցներէն մին։ Իսկ Անգլիան ընտրած է Նայրոպի – Մոնպասա – Մաք Քայմբոտ եռանկիւնը, որ տակաւին երէկ անծանօթ աշխարհ մը՝ այսօր սկսած է հոն ծնունդ տալ կարեւոր ճարտարագործութիւն մը։

Ելեկտրական արտադրութեան գետնի վրայ Ափրիկէն կը համախմբէ աշխարհագրական լաւագոյն պայմաններ, ունենալով աշխարհի միջին բարձրութեանց ամէնէն բարձր կատարները եւ անձրեւային երկար եղանակներ։ Մասնագէտներու համաձայն Ափրիկէի գետերու ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը կրնայ հաւասարիլ ամբողջ աշխարհի ելեկտրական արտադրութեան կէսին։ Անուրանալի է ելեկտրականութեան կարեւորութիւնը ներկայ դարուս, երբ ալիւմինիումի իւրաքանչիւր թոնի արտադրութեան համար 25 հազար քիլովաթ – ժամի ելեկտրականութիւն կը սպառի ։

Ափրիկէի գետերը կը ներկայացնեն բացառիկ առաւելութիւններ։ Օրինակ, արեւմտեան եւ հասարակածային շրջաններու գետերը կ'ընդունին տարեկան 4500 միլիմեթր անձրեւ։ Քամերունի մէջ՝ 11 հազար միլիմեթր։ Մինչդեռ Ֆրանսայի գետերը կը ստանան միայն եօթը հարիւր միլիմեթր անձրեւ։ Հասարակածի 108 ջրվէժները կրնան արտադրել տարեկան 300 միլիառ քիլովաթ - ժամ տարեկան ։

Այսինքն, Ֆրանսայի ներկայ արտադրութեան քսան անգամը։ Քոնկօ գետը կը համադրէ անմրցելի կարելիութիւններ ։ Իր ջուրերուն վազքի քանակը Հռենոսի ջուրերուն քառասուն անգամն է։ Իր աւազանը Ամազոնի աւազանին չափ ընդարձակ է։ Իսկ իր ընթացքին միջին բարձրութիւնը աւելի բարձր յիշեալ գետերէն։ Միայն իր ստորին ընթացքի եւ Մաթատիի ջրվէժներուն շահարկումը կրնայ արտադրել հիւս. եւ կեդր. Ամերիկաներու ելեկտրական ուժի ներկայ արտադրութեանց կրկինը։ Հերման Սէկէլ, գերմանացի ճարտարագէտը, որ մասնագէտ է Ափրիկէի ջրագրական խնդիրներու, հսկայական ծրագիր մը կազմած է Քոնկոյի ջուրերէն ծով մը կառուցանելու։ Ըստ իր ծրագրին, գետին ստորին ընթացքը, հետեւելով գետին նախկին աւազանին՝ կրնայ լեցնել Պալթիկ ծովէն ընդարձակ տարածութիւն մը։ Այսինքն՝ Ռուսերուն առաջադրած Սիպերիական ծովուն չորս անգամը։ Բնական բարձրութիւններով շրջապատուած, այդ ծովը պիտի ունենար վեց հազար քիլոմեթր շրջագիծ մը։ Իր գլխաւոր առաւելութիւնը պիտի ըլլար կրկնապատկել կեդր. Ափրիկէի ջրային ուժի հնարաւորութիւնները, Սահարայի անապատը ոռոգել եւ հիւս. Ափրիկէն օժտել կլիմայական առողջ պայմաններով։ Սակայն այս ծովին լեցուիլը պիտի պահանջէր 130 տարի։ Ծրագրին իրագործումով, կեդրոնէն մինչեւ հիւսիս ափրիկեան այդ հողաշերտը պիտի ունենար երեք ներքին ծովեր, Քոնկօ, Զատը եւ Վիքթորիան, որոնք ոչ միայն պիտի լուծէին ներքին հաղորդակցութեանց եւ ապրանքներու փոխադրութեանց դժուարին հարցերը, այլ եւ մշակելի պիտի դարձնեին երկու միլիառ քառակուսի քիլոմեթր անջրդի հողեր ։ Նոյնպէս իրենց ելեկտրական ուժի առատութեամբ պիտի ստեղծուէին ելեկտրաքիմիական համադրական ճարտարագործութեանց, պարարտացուցիչ աղերու եւ այլ քիմիական նիւթերու պատրաստութեան կեդրոններ ։

Ելեկտրաքիմիական եւ ելեկտրամետաղագործական ճարտարարուեստներու տեսակէտով Ափրիկէն ունի հարուստ նախանիւթեր։ Պոքսիթի հանքերը կը պարունակեն մօտաւորապէս 300 միլիոն թոն շահագործելի հանածոյ, որ ռուսական արտադրութեան երեք անգամն է եւ կրնայ մրցիլ երկրագունդի ամէնէն հզօր ալիւմինիումի ընկերութեանց հետ։ 1915ին Քօթ տ'Օրի հանքերէն կը հանուէր մէկ թոն մանկանէզ։ Այժմ՝ մէկ միլիոն թոն, որ աշխարհի արտադրութեան մէկ քառորդին կը հաւասարի։ Ռոտեզիոյ մէջ կը հանուի տարեկան 64 հազար թոն քրոմ։ Այսինքն՝ աշխարհի արտադրութեան 45 առ հարիւրը։ Ափրիկէն կ'արտածէ նաեւ 85 առ հարիւր քոպալթ ։

Ասոնք հազուագիւտ մետաղներ են եւ վերջինը այժմ կը գործածուի ինքնաթուռ օդանաւերու շարժիչ մեքենաներու թեւերու շինութեան մէջ։ Պղինձի, զինկի, անագի, փլատինի, թանթալի արտադրութիւնները եւս արագօրէն կ'աւելնան ։ Ափրիկէն կը պահէ նաեւ մինչեւ հիմա գտնուած ուրանիումի հանքերուն 50 առ հարիւրը։ Պելճիական Քոնկոյի մէջ գտնուած են աշխարհի ամենահարուստ պղնձահանքերը որոնք 17 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը կը ներկայացնեն ու 30 միլիոն թոն կը գնահատուին, 25 առ հարիւր զուտ մետաղով ։

Ափրիկէի կարեւոր հարստութիւնը կը կազմէ նաեւ փայտը։ Ան ունի հիւս. Ամերիկայի անտառներուն տարածութեան հաւասար անտառներ։ Իր առաւելութիւնը կը կայանայ նաեւ անտառներուն շուտ աճելուն մէջ։ Եթէ Եւրոպայի մէջ ծառ մը կը հասնի 40 տարիէն, Ափրիկէի հասարակածային կլիմային տակ կը հասնի վեց տարիէն։

Ինչպէս գիտենք փայտի գործածութիւնը աշխարհի մէջ իբրեւ նախանիւթ թուղթի խմորի պատրաստութեան, օրէ օր կ'աճի անհամեմատօրէն։ Միայն թուղթի խմորի (սէլիւլոզ) սպառումը կը հասնի տարեկան վաթսուն միլիոն թոնի։ Առայժմ փայտի արտադրութիւնը աննշան է Ափրիկէի մէջ, փոխադրական միջոցներու դժուարութեան եւ տաք կլիմային պատճառաւ։ Եւրոպա իր 275 միլիոն հեկտար անտառներով կ'արտադրէ 425 միլիոն սթեր (խորանարդ մեթր) փայտ։ Մինչդեռ Ափրիկէն 325 միլիոն հեքթար անտառով միայն քսան միլիոն սթեր ։

Ուրիշ կարգ մը տեղեկութիւններ ալ՝ յառաջիկային ։ ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

Մ Կ Ր Չ Ը ...

Մկրչ խոշոր գլուխը վար կախեց, լուռ, իբր թէ կը մտածէր։

— Աղէկ, աղէկ Մէնկուչ։ Կ'երեւի՝ շատ պզտիկ ըլլալուդ համար գեղիդ անունը մոռցեր ես...։

Այսքանով վերջացած էր հարցումներու շարքը եւ Մկրչը դարձած՝ Մէնկուչ կամ Մէնկուչ եւ իրենց խմբակին անդամը ։

Խմբակին մէջ կային թէ Քրդու եւ թէ Ղզլպաշի տղաք։ Թերեւս սա մէկն ալ հայ խլեակ մըն էր...։ Շահեր անունը կուտային իրեն... Խարտեաշ մազերով՝ խաժ աչուըներով։ Իրմէն մէկ երկու տարու մեծ կ'երեւէր ու սիրալիր՝ իրեն հետ, ինչպէս երէցը՝ Արիֆ ։

Երբ զինքը աշիրէթէն բերին ու քաղաք նետեցին՝ թուրքերէն քիչ գիտէր սակայն քրդերէնը սահուն կը խօսէր։ Ու քանի մը ամիսը բաւական եղաւ թուրքերէնն ալ խօսելու ազատօրէն։ Խմբակին գործածած լեզուն էր ....։

Պատերազմը կը շարունակուէր։ Մեր մարտիրոսութիւնը վերջ չէր գտած։ Սովը, սովը մեռցնելու վախը կողքին մանգաղը սրած կը հնձէր։ Սովը, իր անկշտում երախը բացած կը լափէր։

Անտէր, ծնողազուրկ, անօթի — մերկ մանուկներու համար կորած աղտի, ոջիլներուն մէջ, դիմանալու, յարատեւելու ու տոկալու համար այդ օրերու « կեանք » կոչուածին էն առաջ ու ամէնակարեւորը ուտելու բան մը ճարելն էր ։

Ու Մկրչները թուշ մը՝ դդալ մը ուտելիք ճարելու համար կը գործածէին իրենց կրցած բոլոր միջոցները — Մուրիկութիւն, գողութիւն եւայլն։ Շաբաթը անգամ մը երկուք յարձակում՝ շուկային խանը՝ Փոխլու – Ջային վրայ գտնուած սպանդանոցը, ճարելու համար արիւն, աղիք, փորոտիք ու կճղակներ, կռիւ մղելով շուներուն հետ...։ Արշաւանք՝ բանջարանոցները, սեխանոցները, պտղատու ծառերուն վրայ, հասկերու յափշտակում ...։ Խոյանք շուկան հաց ծախողներու ափսէներուն վրայ ու փուռերը...։ Ահ, ձմեռը ... Ուտելիք ճարելու ամէն աղբիւր կը ցամքէր, կը մնար միայն սպանդանոցը, սակայն այն ալ կը նուազէր ձմեռը։ Հացավաճառներէն հաց գողնալու ձեւերն ալ շատոնց մաշած էին....։

Այդ օրը, իրենց խմբակը դէպի Ուռու – Ծառի կողմերը ձմերուկ, սեխ ու վարունգ գողնալու մեկնած էին։ Մկրչ «տունը» մնացած էր։ Քանի մը օրէ ի վեր աչքի ցաւէ կը տառապէր եւ, արեւմարէն ետք միայն կրնար քիչ մը դուրս ելլել, աչուին բանալ։

Այդ իրիկունը երբ դուրս ելաւ ու աչուին բացաւ արեգակին հեռանալէն վերջ, աւելի հերնկած, մեղմացած գտաւ ցաւը։ Զգաց որ իր սովորական տեսողութիւնը վերագտած՝ կրնար առաջուան պէս յստակօրէն տեսնել մինչեւ հեռուները ։

Երերուն քայլերով երկնցաւ, եկաւ մինչեւ Ծիկիշէն թաղին ու լայն ճամբուն վրայի գուռով, կամարակապ աղբիւրը պաղուկ։ Ամառուան արեգակին հրեղէն շաղերը հեռացած, անհետացած էին հեռաւոր լեռներու կատարներէն անդին ։

Մկրչ լուաց աչուին, երեսները, խմեց աղբիւրին սառնորակ ջուրը։ Թարմացաւ, զովացաւ ու աւելի յստակցաւ աչուըներուն տեսողութիւնը ։

Դարձաւ ու նստաւ աղբիւրին ետեւ զետնին՝ ցանկապատին վրայ, որ կ'երկննար ու կը լայննար իր շրջագիծին մէջ շինելով խոշոր պարտէզ – զբօսարան մը...։ Անոր վերի դիւուն վրայ տակաւին կանգուն կը մնար երկյարկանի, բարձրկեկ ու լայնանիստ շէնք մը (հայկական դպրոց)։ Դուռներէն ներս – դուրս կ'ընէին անգոյն, տխեղծ ու հնամաշ հագուստներով զինուորներ ...։

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

(3)

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, շաբաթ երեկոյեան հանդիպում մը սարքուած էր «Յառաջ»ի նոր խմբագրատան մէջ, տեղափոխութեան եւ ծաւալի ընդարձակման առթիւ : Ներկայ էին աւելի քան յիսուն հոգի, ներկայացուցիչներ երեք յաջորդական սերունդներու որոնք 28 տարիէ ի վեր Թերթին շուրջ համախմբուած՝ իրենց ջերմ բարեկամութեամբ, ընկերական սիրալիր վերաբերումով եւ անվերապահ աջակցութեամբ նպաստած են «Յառաջ»ի յարատեւութեան, բարգաւաճման :

Հաւաքոյթը իր մտերմական շունչով ներկաներուն համար եղաւ առիթ մը արտայայտելու իրենց զգացումները Թերթին հանդէպ որ, շատերուն համար դարձած էր նոյնիսկ դպրոց մը :

Գ. Ա. Թոնդկարեան վարելով սեղանը յաջորդաբար խօսք տուաւ անոնց որ տեսակ մը ներկայացուցչական հանգամանք ունէին, իբրեւ գաղափարի կամ գրչի ընկերները խմբագրին :

Ընկեր Հրանդ Սամուէլ, իբրեւ խմբագիրը եւ աշխատակից առաջին օրէն, ներկայացուց այն դժուարին եւ նախնական պայմանները, որոնց մէջ սկսաւ ոտքի կանգնիլ Թերթը, նախ օր ընդ մէջ ու 1927էն սկսեալ իբրեւ օրաթերթ, դառնալով նորահաստատ գաղութին առաջնորդը:

Ընկեր Մ. Պարսամեան որուն ծանօթութիւնը «Յառաջ»ի խմբագրին հետ կուգար շատ հինէն, Կարինի «Յառաջ»էն, յիշեց դրուագներ այն օրերէն, երբ Բարձր Հայքի այդ բոցավառ Թերթը իր յեղափոխական Թափով կը դառնար ջահ մը որ նախ Կովկասի մէջ շողալէ վերջ, պիտի անցնէր Փարիզ :

Ընկեր Աշոտ Խաչատրեան վեր առաւ «Յառաջ»ի «երիտասարդական խնդութիւնը» խանդավառ ու յեղափոխական՝ որ Դաշնակցութեան շունչով Թափ տուած էր հոգիներու Թռիչքին: Մաղթեց որ միշտ մնայ նոյն «խնդը» եւ տարիներու բեռան յլլութիւնը չկասեցնէ անոր Թափը :

Ընկեր Լ. Գէուռեան, որ տարիներով վարած էր Թերթին վարչական ծանր աշխատանքը, ըսաւ. «Այդ բոլորը որ հոս Թուեցիք գործին արտաքին ճակատն է, անոր ամէնէն ծանր հոգը ներքինն է :Գէտք է տեղեակ ըլլալ մօտէն այդ հսկայ դժուարութեանց, ըմբռնելու համար Շաւարշին կորովը ու յարատեւելու կամքին ուժը: Ճիշդ է որ մեքենաները կը կոտրին, տառերը կը մաշին, կը հիննայ նիւթը, բայց խմբագրին հաւատքը, կորովը եւ կամքը կը մնայ միշտ ամուր :

Տիկին Զ. Սերոբեան, գործօն անդամ Ամերիկայի ՀՕՄին, որ մասնաւոր պաշտօնով մը կը շրջի գաղութները իբրեւ ներկայացուցիչ Անչայի, ճշգրիտ բառերով պատկերացուց գաղութներու վիճակը: Առանց մամուլի ,առանց մշակոյթի ուժին, առանց հաւատաւոր եւ կորովի մարդոց աշխատանքին, իր արմատներէն, հողէն կտրուած ծառի մը պիտի նմանէր, դատապարտուած մեռնելու: Տիկինը դրուատելով «Յառաջ»ի կատարած աշխատանքը, ըսաւ Թէ մենք Ամերիկայի մէջ ուրիշ աչքով կը նայինք «Յառաջ» ստացողներուն վրայ, աւելի բարձր դասելով զանոնք :

Գ. Ա. Խանէնտանեան.— «Յառաջ»ի լեզուին մասին խօսելով ըսաւ . «Ես իմ հայերէնս սորված եմ«Յառաջ»էն, անով կերտած եմ իմ գրելու լեզուս, եւ այսօր լեզուի դասեր կուտամ նոյն Թերթին սիւնակներուն մէջ, իբրեւ ախոյեան անոր մաքրութեան: Իմ գրական համեստ աշխատանքս՝ ես կը պարտիմ Շաւարշ Միսաքեանին, որ 25 տարի առաջ Ժընեւի մէջ դրաւ գիս ու քաջալերեց :

Յ. Տէր Յակոբեան.— Գոյքէն սկսած բարեկամութեամբ մը կապուած խմբագրին, քսան տարի միասին ուզեցանք Թերթը դնելու ամէն օր մամուլին տակ, հակառակ բազմապիսի դժուարութեանց : Սատանային ձեռքը, որ երբեմն կը խանգարէր ամէն բան, մամուլ կամ տողաշար, կ'աշխատէինք կոտրել: Շաւարշը եկաւ նոր տեղ, Թերթս տակաւին չհանգստացաւ բոլորովին: Ես հանգստացայ սակայն, պատասխանատուութենէ ազատելով: Կը մաղթեմ որ ինքն ալ ունենայ այնպիսի միջոցներ որ այլեւս ազատի շատ մը դժուարութիւններէ ։

Ա. Հայկեան.— Ատեն մը աշխատած ըլլալով «Յառաջ»ի մէջ, իբրեւ խմբագիր, պատմեց դրուագներ անոր ներքին աշխատանքէն եւ ամենօրեայ կեանքէն : Ըսաւ Թէ խմբագիրը խիստ է ոչ միայն ուրիշներուն, այլեւ ինքն իրեն հանդէպ :

Գ. Ն. Սարաֆեան որ միշտ հաճոյքով աշխատակցած է Թերթին, գնահատեց անոր արժէքը իբրեւ հայկ. մշակոյթի լաւագոյն արտայայտութիւններէն մին, իբրեւ ախոյեան մեր ժողովուրդին դիմանալու պայքարին: «Որքան ճիշդ էին Տիկին Սերոբեանի խօսքերը՝ մեր հողէն, արմատէն կտրուած անսուսաղ, կործանման դատապարտուած բազմութիւններուն համար: Գիրն ու գրականութիւնն ալ այդ ծառին երակներուն մէջ աւիշը կը հոսեցնեն ։ Ահա «Յառաջ»ը իր դերին մէջ :

Ընկեր Հ. Բալուեան.— Ճիշդ է որ ընկ. Միսաքեան իր խմբագրական բացառիկ կարողութեամբ, իր ուժեղ խմբագրականներով ,իր լեզուով ու իր յարատեւելու, յաղթելու կամքով կը ներկայանայ մեր մամուլին լաւագոյն դէմքերէն մին. բայց ես կը նկատեմ ուրիշ բան մը իր մէջ որ աւելի քան հաղուագիւտ է եւ նոյնքան բացառիկ: Այդ, իր բարոյական դիմագիծն է: Իր մէջ բարոյական մարդն է որ անսայթաք յաղթած է ամէն կարգի դժուարութեանց եւ «Յառաջ»ը բերած է իր այսօրուան հանգրուանին:

Ընկեր Գ. Զպուրճեան մաղթեց որ արտայայտուած համակրանքի ,գնահատանքի խօսքերը վերածուին գործի եւ ներկայ Թէ բացակայ բոլոր մեր մտաւորական ուժերը իրենց աշխատակցութեամբ Թեւ Թիկունք ըլլան խմբագրին, իր շատ դժուարին պարտականութեան մէջ :

Ընկեր Վ. Պարոնվարդեան.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ մաղթեց որ ընկեր Միսաքեան երկար ատեն մնայ իրենց առաջնորդը, վարպետը եւ «որբ չձգէ զիրենք», ինչպէս ըսաւ ինք իրենց վերջին պատգամ. ժողովի փակման իր ճառին մէջ:

Ընկեր Խ .Վշտունի, որ նոյնպէս «Տունէն» կը նկատուի ,ոչ միայն իր աշխատակցութեամբ այլ եւ ամենօրեայ իր ներկայութեամբ Թերթին աշխատանքի ժամերուն, ըսաւ. «Դժուար է այսպէս ներկայացնել «Յառաջ»ը եւ անոր խմբագիրը կցկտուր բառերով ու հապճեպ : Անոնց դերը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, 28 տարի անվկանդ ու յարատեւ, կարելի չէ ամփոփել քանի մը սիրալիր նախադասութիւններով :Այն ամենօրեայ աշխատանքը զոր կը տանի խմբագիրը, իր սեղանին առջեւ, առտուն կանուխ, իրիկունը մինչեւ ուշ ատեն, ես կը նկատեմ գերմարդկային բան մը, ոչ – սովորական : Մաղթենք որ այդ ուժը երբեք չպակսի իրեն :

Հիւրերը վայելեցին փոքրիկ գեղարուեստական բաժին մըն ալ: Տիկին Ա. Բալուեանի, Օր. Ա. Առաքելեանի եւ Օր. Գավէզեանի քաղցրալուր երգերով : Հայրենասիրական խմբերգներ ալ ոգեւորեցին մթնոլորտը ։

Գ. Թոնդկարեան հաւաքոյթը փակելէ առաջ իր կարգին պատկերացուց «Յառաջ»ի խմբագրութեան պայքարելու ղուապ եւ լուրջ ձեւը զոր շատ աւելի ազդու եւ արդիւնաւոր կը գտնէ քան կծու եւ անտեղի յարձակումը: Տրամաբանութեամբ, փաստերով եւ հանդարտ վճռականութեամբ մը տարուած պայքարը կը բարձրացնէ մամուլին դիրքը հանրային կեանքին մէջ, եւ անոր «խօսքին» կուտայ աւելի կշիռ: «Այս առթիւ փափաք յայտնեց որ այսպիսի հանդիպումներ ըլլան աւելի յաճախ, մօտէն փոխանակութեամբ : Փոխադարձ լուսաբանութիւնները կրնան մեծ պակաս մը լրացնել, Փարիզի մտաւորականութեան եւ Թերթին աշխատակիցներուն համար :

Ամէնէն ետքը խօսեցաւ Շ. Միսաքեան. որ իր սրտագին շնորհակալութիւնը յայտնելէ վերջ, քանի մը դրուագներ յիշեց իր երիտասարդութեան օրերէն, Պոլիս, երբ Մաքսիմ Կորքի կը Թարգմանէին եւ սկանտինաւեան գրականութիւն կը սերտէին: Իր վրայ խորապէս ազդած էր Իմիլ Վերհառնի մէկ տաղը, «Գերագոյն խնդութեան խնդերը»: Ու դտաւ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը: Յիշեց նաեւ ուրիշ դրուագ մը Բարձր Հայքէն, եւ Ռոստոմի մէկ խօսքը, երբ Կարինէն քալելով Սասուն կ'երթային: Ու վերջացուց, շեշտելով Թէ պիտի շարունակէ տքնիլ նոյն խանդավառութեամբ եւ վճռականութեամբ :

Հիւրերը ցրուեցան բարեմաղթութիւններով, պարբերաբար իրարու մօտ ըլլալու, խօսակցելու խոստումներով :

Ներկայ էր նաեւ Հ. Սահակ վրդ. Սեւափնախկին տեսուչը, որ համակրական խօսքերով եւ օրհնութիւններով մասնակցեցաւ ընդհանուրին խանդավառութեան ։

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Գ.Գ. Վ. Մելիքեան ,Ռ. Թաղէոսեան, Զ. Մութաֆեան, Բիւզանդ Թօփալեան, Զ. Գադաղեան, Գ. Ադամեան, Քրմոյեան, Ա. Իւլիւպէյեան, Գ. Տարօնեան , Հ. Ադաբէկեան եւն. :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԿԻՆ ԼԸՖՍԻՈՒՍԻ օգնելու համար Հ. Բ. Ը. Մ.ը տարեկան 400 տոլարի յատկացում մը պիտի ընէ Պերլինի այն ծերանոցին ուր ան կը մնայ ներկայիս: Ասկէ զատ Նպաստից Յանձնախումբը պարբերաբար ուտեստեղէնի ծրարներ պիտի ղրկէ Տիկ. Լեփսիուսի :

ՊԱՆԻԱՍ (Սուրիա) կը գտնուի Լաթաքիա Թրիփոլի ճամբուն վրայ: Ինչպէս գրած ենք արդէն, ներգաղթէն առաջ հոն կային 5 - 6 հայ ընտանիքներ: Իրաքի քարիւղի ընկերութեան հաստատումով կազմուեցաւ հայ գաղութ մը — 35 ընտանիք, եւ 40 – 45 ամուրի երիտասարդներ: Անոնք կը վայելեն տեղացիներու համակրանքն ու վստահութիւնը : 1951ին կազմուեցաւ Պանիասի մարզական «Կամք» միութիւնը եւ մտաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ : «Կամք» միութիւնը միակ հայկ. կազմակերպութիւնն է եւ կը վարէ գաղութին ազգային , կազմակերպչական կրթական, մարզական եւ բարեսիրական գործերը ։ Այս միութեան շնորհիւ Պանիասի Մարոնի քոյրերու դպրոցէն ներս դասապահերուն վրայ աւելցաւ նաեւ հայերէնի դասը, հայ աշակերտներուն համար: Լաթաքիոյ հոգեւոր հովիւ Հմայեակ քհնյ. Երէցեանի վախճանումով գաղութը մնաց առանց քահանայի: Ան հերթական այցելութիւն կը կատարէր: Ծնունդի Թթման իրիկունը երկսեռ երգչախումբ մը տուն տուն այցելեց եւ երեք հարիւր ս. ոսկիի հանգանակութիւնը յատկացուց Ազգ. Բուժարանին, իսկ 50ը Ս. Օ. Խաչի պատուպարանին: Ներկայիս կ'աշխատին Հ. Մ. Ը. Մ-ի ակումբ մը հաստատել, ազգային գործածելու համար իբրեւ դպրոց, եկեղեցի եւ հաւաքավայր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ (63)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Երբեմն բանտապահներ կամ պատահական այցելուներ կուգային կը խառնուէին նոյն խցիկին մէջ. ծուխէն եւ գարշահոտ շնչառութիւններէն օդը նողկալի կը դառնար: Առ հասարակ մեր ներկայութիւնը մեծ զարմացում եւ հետաքրքրութիւն կը ներշնչէր եւ մինչեւ իսկ կը դիդուէին դրան առաջքը, դիտելու համար մեզի :

Բայց այդ վայրագ, գրեթէ անասնային մարդիկը, նոյնիսկ զուրսէն անցնող անցորդները որ կը կենային ակնածանքով եւ յարգանքով կը վարուէին մեզի հետ, այդ պարագան մեծ չափով դիւրացուցած էր մեր գործունէութիւնը :

Դեռ խցիկին մէջ՝ դուրսէն կը լսէինք անանուն ժխոր մը որուն մէջ երբեմն կ'որոշէինք հայհոյալի բացագանչութիւններ, շղթայի ձայներ եւ ծխնիներու կռինչը ։ Քայլ մը անդին բանտին երկաթեայ ցանկապատն էր, եւ դառաջեղի մէջ արգիլուած գաղաններու պէս, հոծ բազմութիւն մը ոճրագործներու դիզուած էր հոն:

Այդ հրէշներուն, այդ մարդակերպ աբածներուն մէջ էր որ վերջապէս կը գտնէինք մերինները: Անոնք կը յառաջանային, կը մօտենային ցանկապատին եւ հոդ կը տեսակցէինք : Սրտաճմլիկ անձնուիրութիւններու, վեհանձն անձնազոհութիւններու ականատես եղած ենք այդ նոյն երկաթեայ ցանկապատին առաջքը : Հոն էր որ բանտարկեալ պատանի մը իրեն տրուած դրամական նպաստը մերժելով ,տուաւ իր քովը կեցող ամգոյն եւ վըտիտ բանտարկեալի մը ըսելով, Թէ ինքը առողջ ըլլալով, օրապահիկ հացէն զատ ուրիշ բանի պէտք չունի. հոն էր որ տեսանք Թէ ինչպէս կռնակներուն շապիկը կուտային աւելի կարօտ ընկերոջ մը. եւ հոն էր որ դարձեալ լսեցի ուրիշ նորահաս երիտասարդի մը բերնէն .

— Իմացայ որ ծնողքս շատ են աշխատեր ու շատ դրամ ծախսեր ինծի համար. դացէք պտէք զիրենք եւ ըսէք Թէ զուր տեղն է, Թող իմ տեղս սա մարդը ազատել աշխատին, ընտանիքի հայր է ։

Ու մատովը կը ցուցնէր անդին, անկար, սրունքներուն վրայ դեգերող մոխրագոյն մազերով եւ մօրուքով մարդ մը որ չէր յաջողած մինչեւ մեզի հասնելու :

Զեմ գիտեր Թէ ի՞նչ եղած են եւ ի՞նչ էին այդ Թանկագին խառնուածքներըղէպքէն առաջ ու հիմա: Ամէն պարագայի՝ դժոխային դժբախտութիւններու եւ գերմարդկային տառապանքներու այդ խառնարանէն՝ իրենցմէ շատերուն հոգիները զտուած եւ մաքրուած դուրս եկած էին ոսկիի պէս :

Օր մը դիպուած ու բանտ գացած ըլլալով՝ մեր սովորական այցելութիւնը ընելու, իմացանք որ դատապարտուած Հայեր պիտի մեկնին Փայաս: Ամէն ջանք ըրինք զիրենք տեսնելու եւ հարկ եղած օգնութիւնները ընելու :

Կացութիւնը ճնշիչ էր, կարելի չէր երեւակայել աւելի սարսափելի պատկեր մը : Բանտին երկաթեայ ցանկապատին ետեւէն հարիւրաւոր ոճրագործներու գըլուխներ կ'երեւային եւ անհամար աչքեր, արիւնի մէջ խեղդուած բիբեր կը բոցավառէին ու հետաքրքրութեամբ մեզի կը նայէին:

Վերջապէս , այդ քստմնելի ամբոխին մէջէն ճանչցանք մերինները, — դատապարտուածները, եւ անոնք պէտք չունեցան ինքզինքնին անուանելու.մեր աչքերը ճանչցան զիրար ։

Այդ դատապարտուածներու շարքէն էին Կաղզըճի Միհրան, քաջ որսորդ, — որուն համար կ'ըսէին Թէ հինգ հարիւր հոգիի կեանք փրկած է — Նազար Ինճէեան՝ որ մեզի յանձնարարեց իր երկու տղաքը որոնք հիւանդանոցը կը գտնուէին, եւ ուրիշներ :

Այդ մարդիկը, որոնց մէկ մասը ինքնապաշտպանութեան բնազդէն մղուած՝ հարիւրաւոր կեանքեր ազատած էին, աւելի բախտաւոր պարագաներու մէջ իբրեւ հերոսներ պիտի ներկայանային:

Իրենք կը սպասէին Թերեւս որ ճառագայթող ճշմարտութեան դէմ բոլոր քսութիւնները, բոլոր զրպարտութիւնները անզօր պիտի ըլլային ու իրենց քաջ քաղաքացիի արարքները պիտի վարձատրուէին:

Այլ սակայն, դատապարտուած ու շղթայակապ կը պատրաստուէին երթալ Փայաս այն Թուրքերուն հետ որոնց հետ դէմ առ դէմ գտնուեցան կռուի օրերուն: Իրենց վաստակաբեկ ու վիշտով ազնուականացած դէմքին վրայ ոչ դառնութիւն կար, ոչ յուսաբեկութիւն, ոչ ձանձրոյթ :

Իրենց պարզ հոգեբանութիւնը չէր տանջուեր բնաւ, ու հաւատք ալ ունէին Թէ մէկ օրէն միւսը պիտի ճշդուէր իրենց դերին մեծութիւնը ու այն մարդիկը որ շըղթայ կ'անցնէին իրենց ոտքերուն, օր մը Թերեւս իրենց կուրծքը պիտի զարդարէին պատուանշաններով :

Մեզի կարելի չէր երկար խօսիլ իրենց հետ, բայց իւրաքանչիւրին դէմքը տպաւորուած էր անջնջելի կերպով մեր մտքերուն մէջ: Բան մը կար որ կը ներդաշնակուէր մեր մտածումներուն հետ, եւ ատ ալ տառապանքին հպարտութիւնն էր :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Առջի օր ալ հարիւր դաշնակից գերիներ յանձնուեցան, 500 կարմիրներու փոխարէն :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, երկու ըմբոստ զօրաբաժիններ միացած են: Ֆրանսացիները ուրիշ կարեւոր դիրք մը եւս պարպեցին: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Լաոսի երկրին մէկ երրորդը ըմբոստներուն ձեռքը անցած է :

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՅ նախարարներէն վեցը պաշտօնանկ եղան եւ իրենց տեղ նշանակուեցան Ռուսեր, նոր հրամանագրով մը : Նոյնպէս Ռուսի մը յանձնուեցան երկրին ոստիկանական բոլոր ուժերը: Հրամանագիրը կը միացնէ ապահովութեան եւ Ներքին գործերու նախարարութիւնները, ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ :

ՌԼՆՈՅԻ քանուորներէն 2500 հոգի արձակուեցան, գործադուլի մը հետեւանքով: Անհատապէս պիտի կանչուին, երբ փակուած աշխատանոցը վերաբացուի :

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐՈՒ դէմ հալածանքները կը շարունակուին Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ: Եպիսկոպոսները բողոքագիր մը ներկայացուցին, գանգատելով թէ ցարդ 50 երէցներ ձերբակալած են, առանց լուր տալու իրենց: Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ այս հալածանքները հիթլերական օրերը կը յիշեցնեն: Կը կարծուի թէ խորհրդային իշխանութիւնը կ'ուզէ իր թեկնածուները տեղաւորել աւետարանական եկեղեցւոյ գլուխը : Նոյն աղբիւրին համաձայն, 6000 երէցներէն հազիւ 8–10 հոգի «յառաջդիմական» ճակատին միացած են: Եպիսկոպոսներուն բողոքագիրը կը գանգատի թէ բազմաթիւ աշակերտներ վտարուած են, վասն զի չէին ուզեր քաշուիլ աւետարանական երիտասարդներու միութենէն: Այս առթիւ «տմարդի» կը կոչէ դատական մեթոտները :

ԳԻՆԵՐՈՒ ելեւէջները վերսկսած են Կեդր. Հալին մէջ: Կաղամբը եւ սոխպղպեղը բարձրացան, հաւկիթը եւ նոր գետնախնձորը աւելի աժան կը ծախուին :

ԼԻՈՆԻ 35րդ տօնավաճառը վերջացաւ մեծ յաջողութեամբ: Կը մասնակցէին 5000 ցուցադրողներ, որոնց 60 առ հարիւրը այժմէն վերապահած են իրենց տեղերը յառաջիկայ տարուան համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահին այցելութեան առթիւ, Գահիրէի մէջ կը կարծեն թէ պիտի աշխատի միջին ճամբայ մը գտնել, Սուէզի վէճը լուծելու համար: Նախագահը վերջերս ուրիշ արաբական երկիրներ ալ այցելած էր: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ նախագահը պիտի թելադրէ պահել անգլիացի մասնագէտները, եթէ անգլ. զօրքը քաշուի Սուէզի շրջանէն: Նախագահ Շամունի վարկը մեծապէս բարձրացած է արաբական երկիրներուն մէջ, վերջին պտոյտներէն ի վեր :

ՊԱԼԹԻԿԻ «ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԸ» կը շինուի Խ. Միութեան կողմէ: Ամրութեանց եւ սուզանաւերու խարիսխի շինութեան կը մասնակցին 18.000 բանուորներ որոնց 8 հազարը քաղաքական յանցաւորներ են: Շինութիւնները կը կատարուին Ռուկէն կղզիին մէջ, լեհական սահմանագլուխէն 80 քիլոմեթր հեռու :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ հինգ Չինացիներ, որոնք որջ մը հաստատեր էին Կառ տը Լիոնի մէջ, ափիոն ծխելու համար : Կալանաւորներէն մէկը խոստովանեցաւ թէ միայն ցերեկները կը ծխէր, վասն զի Ֆրանսացի կինը կը գանէր հոտէն: Ոստիկանութիւնը գրաւեց 450.000 Ֆր. արժէքով ափիոն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Եէնայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները յետոյ:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Առնուվիլի հոգաբարձութեան հրաւէրով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, ապրիլ 25ին, շաբաթ ժամը 20.30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին:

Մուտքը ազատ է :

ԱՊՐԻԼ 11-24-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Սալ Քատէ (21, ռիւ Քատէ)

Կը նախագահէ Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ :

Խօսք պիտի առնեն — Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ. ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն) :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՑԱՏՈՒԿ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Շ. ՍԱՄԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Մուտքը ազատ է

Իսիէն օթօքար վարձուած ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ Պ. Զատիկեանի մօտ, 20 ռիւ տը Տէփանս, մինչեւ հինգշաբթի :

Ալֆորվիլէն օթօքար վարձուած ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ Բարթող փափազեանի մօտ մինչեւ Եշ. իրիկուն : Օթօքարը կը մեկնի Գուլ. Քառնօէն ճիշդ ժամը 8ին :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14.30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին: ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայրաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակներու համար պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Նիսի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ :

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Աստմ քհնյ. Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քարոզ մը:

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայութեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը :

★

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Սգահանդէս Ապրիլ 23ի գիշերը, Անճելիքում սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան : Ցայտագիրը կը պարունակէ բանախօսութիւն, արտասանութիւններ, կենդանի պատկեր մը, խմբերգներ եւ ընթերցում՝ ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի («Գամ Շինողները», զոր պիտի կարդայ բանաստեղծ Արամայիս Սրապեան) :

■

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին Դպրոցի սրահը :

Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առտուան ժամը 9.30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Մերանոցի մատրան մէջ :

★

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի : Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Հայոց Եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջաններու Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը կազմակերպած է, ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայր. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, թէյասեղան մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 26ին ժամը 3ին, Լիւթեսիայի սրահին մէջ:

Անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ, թող բարեհաճին եկեղեցւոյ դիւանատունը դիմել եւ արձանագրուիլ:— (Դիւան)

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻՆ.— Քանէն Պ. Տ. 2000 Ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Ֆ. Կ. Խաչին: Ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներու : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՄԵՐԳ «ՆԱՅԻՐԻ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԽԱՆՊԷԿԵԱՆի

Հիմնադիր -վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17.30ին:

Յայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ:

Բ. մաս.— Կոմիտաս վարդապետ :

Տոմսերու համար դիմել.— Սալ Կավօ, Գրատուն Բալըեան, 46 ռիւ Ռիշէ, Եռ. Փռովանս 25–46, Տիկին Գոյանեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիռ, սանթրալ 48-69, Պ. Հանջէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն :

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳԵՀԱՏՈՐԻ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Տէր եւ Տիկ. Մելիք Մուշկամպարեան եւ որդիները, իրենց ազգական եւ քրոջ՝ Զարինայի վաղահաս մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կը նուիրեն Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչին 3000 ֆրանք: «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 5000 ֆրանք, (Տես Ա. էջ), «Հայ Բոյժ»ի տարածման համար 2000 ֆրանք :

ՊՈՆՏՈՍՑԻՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Տրապիզոնի Ճանաչ - գի Հայր. Միութեան կողմէ :

17 Մայիս, կիրակի ժամը 16—24

Սէրքլը Միլիթէրի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Մուտք 200 ֆրանք

Le Directeur : A. NERCESSIAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կազմակերպած է դասախօսական երեկոյթ մը այսօր հինգշաբթի : Կը խօսի ընկ. Վարդգէս Պարոնյարդեան:

ԱՆԻԷՌ.— Հ.Յ.Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը, 70, ռիւ Լաֆայէթ: Դասախօսն է Պ. Թ. Գառնիկեան : Նիւթը՝ Զէյթուն եւ իր հերոսական պատմութիւնը : Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԶԵՌՆԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21.15ին, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ :

ՆԻՒԹ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ, Պիտի խօսին, կարդան ու արտասանեն մասնաճիւղի ընկերները :

Կը հրաւիրուին երիտասարդները:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 24 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7050 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2461

ԱՊՐԻԼ 11 - 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ, ԺԱՄԸ 21-ԻՆ (ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Դ. ԷՋ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՄԱՑՈՂԸ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Դաւը շատոնց սարքուած էր: Մոնկոլ-եան խորամանկութեամբ, մանրակրկիտ նրբութեամբ եւ արիւնախանձ անօրէնութիւններով:

Կը մնար սպասել պատեհ ժամուն, որ չուշացաւ,— Պատերազմ (1914 Օգոստ.):

Տակաւին կրակը նետուած չէին իրենք, երբ ահաւասարասիրի լուրեր կը հասնէին Պոլսէն: Մանաւանդ «Արեւելեան նահանգներէն»:

Խուզարկութիւն եւ զինաթափութիւն ահռելի տանջանքներով: Կողոպուտ, բռնաբարում, թոնի աշխատանք եւ ուրիշ ինչ որ կրնայ երեւակայել՝ իբրեւ Թրքական «աշխարհակալութիւն»:

1914 Հոկտեմբերին, երբ իրենք ալ ռազմադաշտ նետուեցան, սեւ ամպերը խաւար — կապար — կապեր էին Հայոց երկնքին վրայ:

Դաշնակիցներուն արագ յաղթանակին հաւատացողներն անգամ փոթորիկ մը կը նախատեսէին:

Վիճաբանութիւններ կը կատարուէին միայն «գալիք»ին տարողութեան, խորութեան մասին:

— Փորձանք մը պիտի պատահի, բայց, ո՛ւր եւ ի՛նչ համեմատութեամբ ...

Մնացեալը երէկուան պատմութիւն է:

... Անզուսպին առին էինք, անզէն եւ անզօր:

Դարանակալ եւ արիւնարբու թշնամին գտած էր թանկագին պատեհութիւնը, մահացու հարուածը տալու համար:

Ինչ որ ունեցանք եւ կրնայինք ունենալ իբրեւ դիմադրական ճակատ՝ չէր կրնար երկար տեւել, առանց արտաքին օգնութեան:

Այդ ճակատին վրայ ամէնէն փառաւոր յաղթանակը տարաւ պատմական Վասպուրականը, միացեալ ուժերով:

Եւ սակայն «դաշնակից» բազուկը երեք անգամ խարդախ նահանջներ սարքեց, խորտակելով ամէն բան:

Նոյն «բարեկամ» ուժը թոյլ տուաւ որ փոշիանայ Տարօնը, իբրեւ հետեւանք հրէշային բթամտութեան եւ անշարժութեան:

Պատահաբար կը յիշենք այս երկու եղերական պարագաները:

Այդ ողբերգութեան անդարմանելի հետեւանքները պիտի կրէինք 1918–1920ին, երբ կը կազմուէր հայկական պետութեան մը առաջին կորիզը:

... Անհաւասիրկ պայքար, դիմադրական պայքար, բոլորովին տարբեր պարագաներու մէջ:

Գոյամարտ՝ ազատ այլ օտար ափերու վրայ: Լպրծուն բարքերով: Ցիրուցան եւ անարմատ:

Պարբերական ջարդերուն եւ կոտորածին, արիւնաթաթախ բռնակալութեան եւ հալածանքներուն յաջորդած է օտարացման, ձուլման, կազմալուծման քստմնելի մղձաւանջը:

Համայնակուլ փորձութեանց եւ գերակլանութեան ալիքները մինչեւ մեր վիզը կը բարձրանան: Կը սպառնան խեղդել մեզ, ազգովին:

Հայաջինջ Սարսափներուն զոհերը մենք մեր ձեռքով ալ մեռցուցած պիտի ըլլանք, եթէ չկարենանք տիրաբար կազմակերպել ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Մեծ կոչուին թէ փոքր, ազգերը ի վերջոյ իրենք պիտի տնօրինեն իրենց ճակատագիրը:

Այս պայքարին մէջ-ալ, կը յաղթեն անոնք որ գիտեն, սերտած եւ իւրացուցած են դիմանալու, յարատեւելու գաղտնիքը:

Մենք ինչո՞վ պակաս ենք մեր դրացիներէն եւ միւսներէն, Աստուծոյ արեւին տակ իրենց իրաւունքները վայելելու եւ ստեղծագործելու համար:

Ինչո՞ւ պիտի մնանք նկուն եւ գլխիկոր, վեհերոտ եւ անճար, երբ աւելի քան մէկ միլիոն փռուած աչքեր եւ ջարդուած ոսկորներ ունինք մեր ետին ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԽԴԻՐՆԵՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ 14 ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երէկ Շայոյի պալատին մէջ բացուեցաւ Ատլանտեանի Խորհուրդին արտակարգ խորհրդաժողովը, մասնակցութեամբ 14 զինակիցներու գլխաւոր վարիչներուն:

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, ժողովը մասնաւորապէս պիտի քննէ արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան խնդիրը, ինչպէս եւ Մոսկուայի հաշտարար ձեռնարկները: Իրազեկներ կը կարծեն թէ վիճաբանութեանց հիմք պիտի ծառայէ Այզընհաուըրի վերջին ճառը: Ժողովը պիտի փորձէ գործնական եզրակացութեանց յանգիլ, փոխանակ տեսակէտներու յայտարարութեանց մէջ խրելու:

ՀԱԿի (Հիւս. Ատլ. Կազմ.) ընդհ. քարտուղարը, լորտ Իսմէյ մեծ յոյս ունի ժողովին յաջողութեան մասին: Լրագրական ասուլիսի մը մէջ ըսաւ թէ Այզընհաուըրի ճառը «աքանչելի եւ ներշնչուած յայտարարութիւն մըն է խաղաղութեան տենչերու...»:

ՀԱԿի կազմութենէն՝ չորս տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով քաղաքական եւ դիւանագիտական խնդիրները կը տիրապետեն զինուորական խնդիրներուն վրայ: Եթէ ամէն բան ընթանայ համաձայն ծրագրի, ռազմական խնդիրները աւելի դիւրաւ պիտի կարգադրուին:

Մասնագիտական յանձնախումբեր արդէն իսկ պատրաստած են Ատլանտեան զինակցութեան ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերու տարեկան տեղեկագիրը, այնպէս որ վիճաբանութիւնները երկար չեն կրնար տեւել: Լորտ Իսմէյ հերքեց այն լուրերը թէ ընդհարում տեղի ունեցած է զօր. Րիճուէյի եւ զինակից պետութեանց եւրոպական նախարարներուն միջեւ: «Ես երբեք չեմ տեսած որ բանակի հրամանատար մը իր բոլոր ուզածը ստանայ»:

Տարեկան տեղեկագիրները լայն մանրամասնութիւններ կը պարունակեն զօրաբաժինէ զօրաբաժին, երկրէ երկիր, գործնական թելադրութիւններով: Լորտ Իսմէյ, որ անգլիացի է եւ նախկին զօրավար, այս առթիւ ալ չեշտեց — «Ես այն հաստատ համոզումն ունիմ թէ պատերազմի մէջ որակն է որ արժէք ունի եւ ոչ թէ քանակը»:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Փարիզ հասնելով, առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ Պ. Պիտոյի հետ, Քորէայի, Հնդկաչինի եւ Աւստրիոյ մասին: Տեսակցութեան ներկայ էին վարչապետը, եւրոպական եւ պատերազմական նախարարները: Ամերիկացի նախարարը եւ իր գործակիցները յետոյ գացին ամերիկեան դեսպանին բնակարանը, առաջին տեսակցութիւնը ունենալով անգլիացի նախարարներուն հետ:

× Պելճիոյ նախարարները պիտի մերժեն աւելցնել իրենց զինուորական ծախքերը: Միւս խնդիրներու մասին համաձայն են:

× Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Չըրչիլ ի պատասխան կարգ մը հարցումներու յայտարարեց թէ ոչ մէկը կրնայ զինքը մեղադրել թէ կատարեալ նախաձեռնութիւն ձգած է ամերիկեան կառավարութեան՝ միջազգային գետնի վրայ: «Մենք պատրաստ ենք սերտօրէն գործակցել Մ. Նահանգներուն հետ, բայց պիտի չթերանանք մեր տեսակէտը յայտնելու եւ մեր ազդեցութիւնը ի գործ դնելու, որքան կարելի է»:

× Բացարձակապէս կը հերքուին այն զրոյցները թէ Մոսկուայի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն թելադրուած է քննել Զօրսերու Խորհուրդի մը գումարման խնդիրը: Առ այժմ կանխահաս կը համարուի այդ ժողովը:

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ՝ ինչ որ ալ ըլլայ Ատլանտեանի Խորհուրդին եզրը, արեւմտեան ազգերու վերազինման ծրագիրը պիտի բաժնուի քանի մը տարուան վրայ: Այդ պարագային, այս տարի պիտի կազմուին միայն տասը զօրաբաժիններ, փոխանակ 25ի, ինչպէս որոշուած էր նախապէս:

240.000 ՆՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն.— Նախագահ Այզընհաուըր խնդրեց խորհրդարանէն բացառիկ օրէնք մը քուէարկել, արտօնելով որ տարեկան 120.000 գաղթականներ ընդունուին Մ. Նահանգները, սովորական տարեչափէն դուրս, յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին: Անոնք որ պիտի ընդունուին առաջարկուած օրէնքով, պիտի աւելնան սովորական տարեչափով ընդունուած գաղթականներուն վրայ:

Նախագահը այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ'ըսէ թէ «ծանօթ են անցեալ քանի մը տարիներու եղերական դէպքերուն, որոնց հետեւանքով անհամար անհատներ դարձած են անտուն տարագիրներ՝ Եւրոպայի սրտին վրայ: Վերջին ամիսներու ընթացքին տարագիրներուն թիւը աճած է, փախստականներու յարաճուն հոսանքով. դժբախտներ որոնք մահը աչք առած են փախչելու համար Երկաթեայ Վարագոյրին ետեւէն: Այս տարագիրները եւ փախստականները, որոնք ազատութիւն կը փնտռեն յուսահատօրէն, ազատ աշխարհէն կը սպասեն ապաւէն մը»:

Նախագահին նամակը չի խօսիր ազգութեանց մասին, այդ խնդիրը ձգելով խորհրդարանին: Բայց մասնաւորապէս կը բացատրէ թէ «այս տարագիրները, փախստականները եւ կարօտեալները տնտեսական եւ քաղաքական վտանգ մը կը կազմեն, յարաճուն համեմատութեամբ»:

«Ամերիկայի Զայն»ին տեղական եւ արտասահմանի վարչութիւններէն պիտի արձակուին 830 պաշտօնեաներ, 4.300.000 տոլար խնայելու համար: Այս պաշտօնեաներէն 370ը կը գործեն արտասահմանի մէջ եւ 133ը Ամերիկացիներ են: Պաշտօնեաներու ընդհ. թիւն է 9012 հոգի: Պիտի ջնջուին 160 թափուր պաշտօններ ալ, ինչպէս եւ եբրայերէն, մալայեան եւ սիամական լեզուներով զեկուցումները: Զարկ պիտի տրուի Միւնխէնի ճիւղին, ուր զեկուցումներ կը տրուին ռուսերէն, լեհերէն, լիթուաներէն, պուլկարերէն, հունգարերէն եւն.:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է ի պատիւ Սեւրվէյ Ծ. Վ.ի տրուելիք թէյասեղանը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներու փոխանակումը կը շարունակուի: Վերջին պահուն դժուարութիւն մը ծագեցաւ: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը լուր առած է թէ Հիւս. Քորէացիները վայրագութիւններ գործած են Ազգաժողովի գերիներուն դէմ: Այժմ քննութիւն կը կատարեն, աւելի բազմաթիւ գերիներ պահանջելով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԱԼ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս կը նախատեսէինք, Հայաստանի մէջ ալ վարչական փոփոխութիւններ կատարուած են:

Երէկ տեղական թերթ մը այս լուրը կը հաղորդէր քանի մը տողով, առանց մանրամասնութիւններ տալու:

Ահաւասիկ այդ հեռագիրը.— «Նախարարական փոփոխութիւններ տեղի ունեցան Խ. Ատրպէյճանի եւ Խ. Հայաստանի մէջ: Մասնաւորապէս առաջին երկրին մէջ վարչապետ նշանակուած է Պ. Բաղիրով, յաջորդելով Թէյմուր Ղուլիյեւի, որ դարձած է փոխ-վարչապետ»:

Միջանկեալ ըսենք թէ Բաղիրով Մոսկուայի աչքին լոյսն է, եւ դեռ անցեալ տարի ուշադրութիւն կը հրաւիրէր «բուրժուա-նացիոնալիստական մնացուկներու» վրայ, մասնաւորապէս յիշելով նաեւ Դաշնակցութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋԱՐԱՇՈՒՔ ԼՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՏԻՐԷՐ..

1915 Փետրուար: Բերնէ բերան կը հաղորդէին ցանկերու պատրաստութեան լուր մը: Կ'արտասանուէին ծանօթ անուններ.

— Գեղամն ալ գրեր են, ինչպէս եւ Տիգրանը, Օհաննէսը, Ենովքը ...

— Զինուորագրութեան խնդիր ըլլալու է: Մեր տունն ալ եկան:

1915 Ապրիլ, առաջին շաբաթ: «Օրն էգուրբաթ»:

Սիամանթօն ելաւ դիմացս, մեր Թաղի պարտէզին մէջ (Սկիւտար):

Ի բնէ յոռետես, անմիջապէս կ'ազդուէր որեւէ շշուկէ:

— Հէ լուր մը իմացայ այսօր, վաւերական աղբիւրէ: Կնքուած պահարաններ ղրկեր են բոլոր ոստիկանական տեսուչներուն: Որոշ ազդանշանի մը վրայ պիտի բանան, տրուած հրահանգները գործադրելու համար ...

Յաջորդ օրը, «Ազատամարտ»ի խմբագրատան մէջ.

— Գիտէ՞ք, ընկեր Ակնունի, գոց պահարաններ ղրկեր են ոստիկանական տեսուչներուն ...

Ընկերը նոր էր վերադարձած Կարինէն, ընդ. հակողութեամբ:

Ամպ մը կը յածէր դէմքին վրայ: Եւ սակայն, կը ջանար հեգնել.

— Նորէն զալմազալ են անում ...

Բայց, անմիջապէս կ'աւելցնէր.

— Ես էլ քեզ մի լաւ լուր տամ: Թալէաթը առաջարկում է Կեսարիա գնալ եւ բնակել մի փառաւոր «կոնաք»ի մէջ, մինչեւ պատերազմը վերջանայ ...

1915 Ապրիլ 11–24, Շաբաթ.— Գրատունն էի, երբ հարեւան փողոցի դերձակատան աշկերտը եկաւ շնչասպառ.

— Խումբ մը ոստիկաններ եկան եւ վարպետս տարին (ընկեր Յարութիւն Գոճոլեան)...

Գացի դարակները նայելու, բայց արդէն յայտնի եւ գաղտնի չուքեր կ'երեւային խանութին առջեւ:

Քիչ վերջ տարարախտ Սիրունին, կը հանդիպէր.

— «Ազատամա՞րտ» կ'երթաս: Աճապարէ եւ պահուէ:

— Ես աւելին գիտեմ: «Եփրատ» գրատան տէրն ալ տարեր են:

Գիշերը՝ երբ տուն կը վերադառնայի, զուժկան լուրեր կէս ճամբէն.

— Քիչ առաջ եկան տարին Սիամանթօն, Պալաքեան վարդապետը, Տիգրան Չէօկիւրեանը ...

Յաջորդ առտու, կիրակի, բերնէ բերան կը շրջէին 180 կալանաւորներու անուններ: Բոլորն ալ ձերբակալուած եւ կեդրոնական բանտ առաջնորդուած գիշերանց:

ՎԱՀԷ

ՓՈՔՐԻԿ ՈՒԽՏԱՒՈՐԸ

Խռովայոյզ անձկութիւն մը պատած էր իր տղու հոգին, քանի մը օրերէ ի վեր: Տխրում ու մռայլ, տան մէջ չունէր դուլ ու դադար: Կը մտնէր, կ'ելլէր անընդհատ, իբրեւ թէ կը փնտռէր կորուստ մը, անակնկալօրէն յափշտակուած եւ կամ հաւանական, մօտալուտ կորուստի մը մղձաւանջը նստած էր իր սիրտին վրայ, դեռ բազանցօրէն ջղայնացնելով զինք :

Դուրսը, Ապրիլի գեղածիծաղ գարնանամուտ մը իր նախշուն թեւերը կը շարժէր աջ ու ձախ: Մինչդեռ իր կեանքի տասնեւհինգ գարունները փուշ ու տատասկ կը ցանէին իր մատաղ հոգիին մէջ:

— Վահէ, տղաս, մի մտահոգուիր ...

Կ'ըլլէ ռաքի.— Կ'երթաք միասին : Ի զուր կը ջանար հանդարտեցնել զինք, մեծ հայրը :

Տարօրինակ , անլուծելի հանելուկ մըն է աս տղուն պարագան: Նախ՝ կազմուածքը: Տասնեւհինգ գարուններու սեմին վըրայ, կանխահասօրէն հասակ նետած պատանի մըն է: Մանուկներուն շուշանի պէս մաքուր սիրտն'ունի եւ ազատիի միամիտ անմեղութիւնը՝ իր հոգիին մէջ: Անոնց պէս կը շարժի, կը խօսի, կը տրամաբանէ, կը նախասիրէ եւ շատ անգամ անոնց հետ խաղալ, զբօսնուլ կը սիրէ, տարեկիցներու միեւնոյն հաւասարութեամբ:

Բայց իր խառնուածքը, միտքին թափն ու թռիչը աւելի բարդ, աւելի կնճռոտ ու տարօրինակ է: Հարցասէր հետաքրքիր... Բայց պատասխաններուն վրայ կը դրոշմէ իր կնիքը հեղինակօրէն: Ամէնէն ճիշդն ու ճշգրիտը կը դաւանի իրը միայն ...: Ուշիմ՝ իր դասատուններուն մէջ, շատ անգամ: Բայց Տէրվիշական, սկեպտիկ հով մը՝ իրական հարցերու մասին, ունենալով տարաշխարհիկ համոզում մը, աշխարհահայեացք մը համամարդկային, աշխարհային արժէքներու հանդէպ :

Իրեն համար, ուժը աւելի հզօր է, քան միտքը : Միջազգային հորիզոնի վրայ, չկայ աւելի մեծ դէմք մը՝ քան Նափոլէոն Պօնաբարթ, իսկ հայկական երկնակամարին վրայ՝ Սասունցի Դաւիթը միայն :

Կենդանիներու մէջ՝ առիւծն է իր պաշտելին, Թռչուններու մէջ՝ արծիւը, ինքնաշարժներուն մէջ՝ ամէնէն սրընթացը ,փառաշուքն ու հսկայակերտը: Հրանիւթին (ջասնս)ին հոգի կուտայ, խենդի պէս շնչելով զայն, իբրեւ ուժի անսպառ աղբիւր :

Օր մըն ալ, իր փառաբանութիւնը նոր էջի մը վրայէն կը շեփորէր, կը յանկերգէր խանդավառ:

— Ով որ Հայ է, Դաշնակցական է :

— Վահէ, ո՞ւսկից գտար այս պատգամը: Եւ ինչո՞ւ համար ...:

— Ինչու որ, մեր ամէնէն ուժեղ կուսակցութիւնն է, կը պատասխանէր յոխորտալից :

Այսպէս միշտ «ուժեղը», միշտ «հզօրագոյնը», իր դաւանանքին միակ առանցքը կը կազմէին, իբրեւ թէ ուժի չաստուածուհիի մը ծնունդն ըլլար ինք :

Բայց այդ օրը, ուժէ, թափէ ինկած թեւատ թռչուն մը եղած էր Վահէ, ընդվզելով անսպասելի ճակատագրին դէմ : « Ախ, ինչո՞ւ հիւանդ պառկեցաւ հօրաքոյրը, միթէ, ժամանա՞կը գտաւ ...:

Հօրաքոյրը իր սրտակիցն էր, մտերիմ մը՝ որ հեզասահ առուի մը պէս, հանդարտ, հանդարտ ճամբայ կը բանար իր պատանեկան խանդավառ զեղումներուն , կը ջանար միշտ նոր հունի մը մէջ թափել զանոնք, տոհմիկ ընթացք մը տալ անոնց: Կը փորձէր ցեղին ձայնը հնչեցնել իր մէջ եւ ազգային առեղնաշարերը շարել հայկական ձայնանիշներով: Ժառանգորդը գիտակ պահել իր ժառանգին — պատմութիւն, գրականութիւն, մշակոյթ, իր փառաւոր անցեալով ու պարտադրուած ներկայի պարտականութիւններով :

Օր մըն ալ, երբ գլուխ գլխի, ուշադիր, գլխահակ, զսպուած համբերութեամբ մը կը հետեւէր հօրաքրոջ ցուցմունքներուն , ընդհանրացումներուն եւ մերկացումներուն, յանկարծ, բաշերը թօթուող առիւծի մը նման մռնչեց, ջղագրգիռ ... :

— Հօրաքոյր, Թուրքերուն զօրքը չա՞տ էր մերինէն, պատերազմը ի՞նչպէս եղաւ որ կորսնցուցինք, ինչպէ՞ս եղաւ որ Թուրքերը այսպէս ջարդեցին, բնաջնջեցին , տարագրեցին մեզ: Պատմէ՛, պատմէ ինծի ...:

— Չէ, աղուորս, մենք պատերազմով չկոտորուեցանք, չբնաջնջուեցանք երբեք ... հապա, Թուրքին դաւաճանութիւնը , դաւադրութիւնը հասցուցին մեզ այս եղերական վիճակին ...:

Վահէ, յուզումնահար, արցունքը՝ աչքերուն շատ անգամ ու վրէժի խաբարախումները իր սրտին մէջ, լսեց խորհրդադէմ , ամբողջ Եղեռնապատումը ցեղին : որուն հարազատ ծնունդն էր ինք: Ըմբռնեց ահաւոր քստմնելի մահադրուագները Ոճրին, Ապրիլի այն մահաշուք գիշերէն մինչեւ մեր օրեր, ուր ամէն տարի Ապրիլեան սգատօն կը սարքուի, ի յիշատակ իր ցեղին բազմաչարչար, աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներուն :

Այն առեն, հրաշագործ մատներու հպումին տակ, սկեպտիկութեան սառը հալեցաւ յանկարծ, Վահէի հոգւոյն մէջ: Անծանօթ, նոր ջերմութիւն մը ծաւալեցաւ սիրտին խորը: Հայկական լարերը պըրկուեցան, թրթռացին, ամբողջ առեղնաշարերու լայնքին ու երկայնքին ու ձայնեցին աղերսալից, «զիս ալ կը տանի՞ս , հօրքոյր, այս տարի, այդ Սգատօնին»...:

— Ինչո՞ւ չէ, բայց կ'երդնո՞ւս որ պիտի չմոռնաս Թուրքին չարիքը, կ'ուխտե՞ս վրէժխնդիր ըլլալ ...

— Ինչպէ՞ս թէ կրնամ մոռնալ ու չըլլալ վրէժխնդիր, նոյնիսկ իմ զաւակներուս մոռցնել պիտի չտամ, երբ մեծնամ, պատասխանեց ուխտադիր հայեացքով :

Սպասուած օրն էր: Ապրիլ 24: Բայց իր սիրելի առաջնորդուհին, որ խոստացած էր ընկերանալ իրեն, Սգատօնի ընթացքին, բացատրել, թարգմանել իւրաքանչիւր բանախօսութիւն, արտասանութիւն ու երգ, հիմա, հիւանդ կը ննջէր, ջղային նոպայի մը սարսուռներուն տակ: Իր մէջ բան մը փլած էր կարծես, տաճար մը կործանած: Առանց ճաշելու, տունէն դուրս թռաւ, խռովայոյզ, տագնապալից յուսահատութեան մը մատնուած :

Արեւը ծովուն հեռաւորութեան վրայ , գիշերամուտի իր լոգանքը կը կատարէր, իր դեղնորակ պատմուճանները հանելով: Իրիկուան ստուերները, խաւարէն սանտըրուած, կ'երկննային ցամաքի վրայ : Եկեղեցիներուն զանգակները իրենց վերջին օրհներգը կը զօղանջէին երկինքն ի վեր: Տէր Աստուած, ո՞ւր մնաց աս տըղան ...:

Դրան զանգակը հնչեց յանկարծ, զիլ ու բարձրահունչ: Ինքն էր... իր զանգակահարութիւնը...: Երբ, դրան սեմին վրայ զարմանահար նշմարեց հօրաքոյրը, որ բազմոցին վրայ, կը սպասէր իրեն, բարւոքած, անկողինէն ելած, խեղայեղ վազեց վրան, փաթթուեցաւ անոր սկսաւ համբուրուիլ ու ճառագայթել անհուն երանութեամբ : Սկսաւ շուտ, շուտ պատմել, քովը նստած :

— Եկեղեցիէն կը վերադառնամ, խոշոր մոմ մը վառեցի, սիրելի հօրաքոյրս, քու անունիդ իսկական տէր ու տիրական՝ Մարիամ Աստուածածինին առջեւ: Սրտառուչ, հաւատաւոր «Հայր Մեր» մը ըսի.. Բայց դուն ո՞ր ժամուն ելար անկողինէդ: Իրա՞ւ կ'ըսես... ուրեմն ճիշդ այն պահուն, երբ ես կ'աղօթէի քեզի համար: Աս ինչ հրաշք... ինչ զուգադիպութիւն ... ելիր, ելիր, հագուէ շուտ որ սգատօնին երթանք ...

Ապրիլեան նահատակներու հսկայ թափօրը, դուրսը, իրենց կը սպասէր արդէն:

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11 — 24

Աւաղ օր մ'է այս ...: Ահաւոր սուգին.
Վարագոյրը սեւ կը ծածկէ կրկին,
Հայ հոգիէն ներս,
Վշտով աղեկէզ ,
Ցիշատակն անոնց, որոնք գիշախանձ
Ոճրագործներու եղան զոհն անդարձ ...:

Կեանքի նորոգման հրաշքին դիմաց ,
Ուզուր կը բացուին սիրտերն անձկայրեաց,
Անցեալէն կրկին,
Հենք մը տրտմագին,
Կուտայ արձագանգ մեր կուրծքերուն
տակ,
Թախիծով մը տաք, խոր ու անյատակ...:

Բայց պանդուխտի այս աղօտ օրերուն,
Ցեղին հարազատ ձայնն է այդ եռուն ,
Որ ամէն գարնան ,
Սահմանէ սահման,
Կուգայ նորոգել ամէն սիրտէ ներս ,
Հաւատքը վաղուան յարութեան վարդէս:

Այդ սուրբ հողերուն, նշխարներով յորդ ,
Մեր ու պատանի այսօր ինք հաղորդ ,
Պաշտումին անշէջ ,
Վարդերն ապաղառենչ ,
Թող հակեն անթաղ աճիւններն անոնց
Աղօթքներով ալ այերն ալեկոծ ...:

Ու այդ վայրերուն յուշերուն վըրայ,
Թող մեր կարօտին արօրը հեւայ ...
Ու արշալոյսին ,
Սերմերը յոյսին,
Աւանդենք նորէն դաշտերուն կանանչ ,
Աչքերուն մէջ՝ բորբ զալիքէն, ճաճանչ...:

Վ Ր Է Ժ ...

Ոճիրն այս մըթար, ո'չ մէկ լոյս, երբեք,
Պիտի փարատէ...: Դէմքն իր ահարեկ ,
Դարէ դար պիտի
Երբե'ք անհետի ...
Մեր վրէժն է այդ անոնց որ ըրին ,
Զարդն՝ իրենց կրօնք, կըրթընած սուրին:

1953 ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՀԱԶԱՐԷՆ ՄԷԿԸ

ԽՄԲ.— Թուրքիոյ կամ այն շրջանէն ողջ մնացած բեկորները կան որոնք յաճախ կը գանգատին թէ բան մը գրուած չէ իրենց գիւղի կամ քաղաքի ջարդերու մասին :

Այդ շրջաններէն մէկն ալ՝ Տիգրանակերտի Հայնի գիւղը: Գոհացում տալու համար, սեղ քանի մը դէպքեր (քաղուած Բ. Ժամկոչեանի «Հայնի» գրքէն, տպ. 1952) —

... Գիւղին չուրջ շղթայ քաշուած էր : Այդ շղթան կազմող ձեռքերը արդէն հինգ ամիս առաջ տարած էին իրը զինուոր՝ մօտ 300 կորիճ երիտասարդներ : Ալ — զատ համարձակ զէնք ալ կ'ուզէին, կը բանտարկէին ալ, կը ծեծէին ալ, կը սպաննէին ալ: Դիմադրող չկար, 16 տարեկանէն վար պատանիներ, 50 տարեկանէն վեր չափահասներ, ծերունիներ :

... Կառավարութեան պահանջած 300 զէնքերէն 250 հատ կը յանձնուին, բայց պակաս 50ը պատրուակ բռնելով բոլոր մեծերը կը ղրկեն բանտ եւ անոնց վրայ կ'աւելցնեն կուսակցական պիտեր : Քաջ Մարտիրոսը, Յովհաննէս Պամաճեանը , Բենիամին Սիմոնեանը, Հանուշ Ժամկոչեանը, Մանուկ Տէր Մովսէսեանը (Դաշնակցական) , Յովհաննէս Կարապետեանը, Սամուէլ Տօնապետեանը, Մնօիկ Հապոեանը: Ասոնք բանտարկեցին մեծ բանտին մէջ:Խոշոր փոս մը փորել տուին, իրենց ձեռքով հարիւրաւոր թիթեղ ջուր լեցուցին, ապա ձիերու աղտոտութիւն , մէզ, մարդկային կղկղանք լեցնել տուին եւ օրական երեք անգամ մեր անման մեծերը , հայրերը, ազգականները կը թաթխէին, ապա անմաքուր հագուստները կը ղրկէին տուն, նորերը բերել կուտային : «Մանգալ»ները (կրակարան) կրակով կը լեցնէին, մէջը երկաթէ կտորներ կը ձգէին եւ մէկիկ մէկիկ բերելով կը տաղէին: Կրկին կը տանէին փոսը եւ օրական երեք անգամ չարչարելէ վերջ կը սկսէին հարցաքննութեան. «Ուր են ձեր կուսակցութեան զէնքերը, ո՞ւր են ցանկերը :

Բոլորին բերանն ալ գոց կը մնար: Մէկ

ԴԵՌ ԵՐԷԿ ՉԷ՞Ր

Անցե՞ր են երեսունը ութ երկար տարիներ, թէ երէկ էր դեռ սեւ թուականը : Երբ ահաւոր օրերուն տարեդարձը կուգայ, կարծես ժամանակը բնաւ չէ անցեր եւ տարուէ տարի աւելի կենդանի կը դառնայ քստմնելի անցքերու յիշատակը :

Կա՞յ հայ ընտանիք մը ամբողջ Սփիւռքի մէջ որ զոհ մը ունեցած չըլլայ, եթէ ոչ ամբողջ գերդաստանը : Եւ ամէնուն պատմութիւնը տարբեր է սարսռազդեցիկ դրուագներով :

1915 Ապրիլ: Գաւառներու մէջ սկսած են Հայաջինջ Սարսափները տարերային ուժգնութեամբ :

Պոլիս ենք: Պատերազմական վիճակ է, անտեղեակ ենք անցած դարձածէն: Երիտասարդական Միութիւններ դեռ կը պահեն իրենց գոյութիւնը, բարեսիրական կամ ինքնազարգացումի ծրագիրներով: Շաբաթ օր մըն է ապրիլ 11-24ը: Միւս օրը , կիրակի առաւօտ Սկիւտար, լսարանը ժողով կայ կարօտեալներու օգնութեան օ-րակարգով, ածուխ , ուտեստեղէն եւայլն ճարելու : Կը հասնին անդամները, շուարուն, ահաբեկ .

— « Գիտէ՞ք, երէկ գիշեր Սիամանթօն բռներ տարեր են, Տ. Չէօկիւրեանը, Մ. Շամտանճեանը, այսինչը , այնինչը ոստիկանատուն կանչուեր են եւն.: Ի՞նչպէս կրնանք գուշակել թէ սկիզբ մըն է դիւային սադրանքին :

— «Անցնինք օրակարգին» կ'ըսուի, եւ ձայն կ'ուզեն առնել: Յանկարծ խուլ որոտումներ կը լսուին հեռուէն, ռուսական նաւերն են Սեւ Ծովու կողմէն: «Ձայնը թնդանօթինն է հիմա» կը պոռայ «Ցառաջ»ի ապագայ խմբագիրը բոմ ցատկելով : Սահմռկած կը մնանք ու կը ցրուինք :

Այնքան անփորձ, անտեղեակ ենք մենք, երիտասարդ աղջիկներ որ կ'ուզենք բանախօսութեան մը հրաւիրել Արտաշէս Յարութիւնեանը: Զինքը կը գտնենք իր տան մէջ, ներքնակոցմը քաշուած , մտահոգ , պիտի չկրնամ ընդունիլ ձեր առաջարկը, կ'ըսէ. եւ կ'աւելցնէ .

— Ոստիկանութիւնը զիս կը փնտռէ եղեր, չեմ գիտեր ինչու: Բայց քառ այն առածին թէ, երբ փողոցին մէջ դէմ առ դէմ գաս օրէնքին հետ, ջանայ խուսափիլ եւ եթէ կրնաս պատին վրայ ելիր, ես ալ կը զգուշանամ առ այժմ երեւալէ», խեղճ գրագէտը որքան հեռու էր քաղաքականութենէ, ծերունի հօրը հետ նահատակուելու համար, աւելի վերջը :

Հակառակ խիստ արգելքներու գաւառներէն հետզհետէ գոյժը կը հասնի : Անըմբռնելի կը թուի մեզի, այնքան տմարդի է: Ականատես մը կը պատմէ.— Հոս հոն երբեմն կը տեսնուին գերման սպաներ որ կը կենակցին, ճամբաներէ ժողված «ըլքեաւ հայ աղջիկներու հետ, որոնք ճարահատ համակերպած են, պզտիկներ ունին իրենց հետ: Անհամար անտուններով առեն առեն «ըլքեալ» զարդեղէն կը հասնի Պոլիս: Յանձնախումբ կազմուած է ատոնց համար: Գնահատիչը հայ պաշտօնեայ մըն է: Ամէն անգամ յուզումէն հիւանդ տուն կուգայ, երբ օրուան ընթացքին իր ձեռքէն կ'անցնին արիւնոտ մատնիներ, մազերով փաթթուած օղեր, պարանոցէ փըրցուած խաչեր :

Ամուրի գաւառացիներ, յանկարծակի գիշերանց կը քշուին մայրաքաղաքէն, անծանօթ ուղղութեամբ, դէպի մահ ...

Հայոց պատմութեան մէջ անշուշտ շատ են պատահեր ահեղատառան դէպքեր շահ Աբասներու, Լէնկթիմուրներու, Մոնկոլներու օրերէն: Անթիւ «Օրատուր»ներ : Արիւնաքամ, անտուն, ճղակտոր ըլլալէ վերջ, Հայը նորէն միշտ իր արժանաւոր տեղը գտած է քաղաքակիրթ մարդկութեան մէջ:

... Երեսունըհինգէն վար մեր սերունդը, յաճախ ,շատ ալ տեղեակ չէ, ոչ միայն Հայոց պատմութեան կամ դիրին, այլ եւ իր ընտանեկան անցեալ աղէտին: Շատ ծնողքներ դատապարտելի անփութութեամբ հոգ տարած չեն որ իրենց զաւակները իրազեկ ըլլային այդ մասին, թէեւ բան չեն խնայեր որ լաւ ուտեն կամ հագուին ... :

Այո, միշտ աչքի առջեւ ունենանք նշանախօսք մը.—Եթէ անոնք ողջ մնացած ըլլային » :

Հազարաւոր տարիներու ընթացքին Հրեաներուն «Լացի Պատ»ին տակ ողբալը վսեմ գաղափար մըն էր :

Մեր սուգի տարեդարձին օրը միայն Փարիզի ամենամեծ սրահը անբաւական պիտի գար, եթէ հուրէ, սուրէ ճողոպրածները ներկայ ըլլային...:

Գոնէ տարին մէկ անգամ ոգեկոչել զոհերուն յիշատակը, չմոռնալ անոնց դողդոջ — գոնէ այդ կը սպասեն նահատակները վերապրող սերունդէն :

ԱՐՈՒՍԵԱԿ

անգամ միայն Հ. Յ. Դաշնակցական կորուր դէմքերէն Յովհաննէս Կարապետեանը կ'ըսէ — «Ներկաներէն ոչ մէկը լուր ունի: Ձեր պահանջները իմ քովս են: Ասոնք լուր չունին, ես ալ չեմ ըսեր»: Այս խօսքերուն վրայ կը բռնեն Յովհաննէսը եւ ոտքերուն ու ձեռքերուն խունկերը (եղունգները) կը քաշեն եւ 12 օր անընդհատ օրական երեք անգամ փոսը ձգելով, տաղելով, սարսափելի ծեծ քաշելով կը չարչրկեն: Այս 45 տարեկան անման ու գաղտնապահ յեղափոխականին բերնէն բառ մը անգամ չկրցան առնել:

… Ապա մօտ 50 անձ, զանազան պատրուակներով կը տանէին. «Եկուր, զաւկէդ նամակ եկած է». «Եկուր այս ինչ բանտարկեալը քեզ կ'ուզէ»: Գանգատողը կը բանտարկուէր: Գիշերը կը կապէին, կը ծեծէին, կը տանէին եւ կացինով կը սպաննէին: Յաջորդ առտու չէին մոռնար կացինը Հայերու սրել տալ: Երբեմն ալ մէկ երկու հոգի ազատ կը ձգէին, այսպէս ամէն սադայելական միջոց կը խորհէին ֆիզիքապէս ու բարոյապէս խաբելու, տանջելու: Օր մըն ալ հայրս տարին: — «Եկուր, ուստա Սարգիս, տղայէդ նամակ եկած է»: Ալ չդարձաւ: Կէս օրին կերակուր տարի, պահակները ձեռքէս առին «Մենք կը յանձնենք ըսելով»: Ուրիշ օր չփորձեցի: Չորս օր վերջ իմացանք թէ բանտարկեալները Լճէ պիտի տանին: Ելանք, մէկ մէկ կտոր հագուստ առինք ու գացինք ճամբան, որ հագուստ տալու պատրուակով վերջին տեսութիւն մը ընենք:

Երբ հասանք քրտական Գըրճի Թաղը, Թաղի կիները, մանուկներն ու այրերը սկսան մեզ քարկոծել, որ չմօտենանք խումբին: Հեռուէն տեսանք մօտ 150 մարդ, ձեռքերնին չուանով կապուած, անմիջապէս իրարու մօտ, անանկ որ չէին կրնար քալել:

Երկու ժամ անդին Սրտէ գիւղին մօտ անդունդի մը եզերքը կը կեցնեն ու մէկիկ մէկիկ գլխատելով կը նետեն անդունդը: Երբեմն ալ ողջ ողջ կը նետեն աւելի չարչրկելու համար: Այսքան գազանութեան ինչպէ՞ս դիմացան քարերը:

Վերադարձին շատ մը Քիւրտեր առ ու ան Հայուն Թաշկինակը, ծխախոտի տուփը իբր նշան կը բերէին տնեցիներուն ու կ'ըսէին — «Բարեկամիս օգնել կ'ուզեմ, թէեւ արգիլուած է, սակայն իբր նշան տըւաւ եւ խնդրեց որ իրեն դրամ ղրկէք»: Տնեցիք իրենք զիրենք միամիտ ձեւացնելով կուտային պահանջուածը: Անկէ զատ շատեր տան մէջ պահուած մարդիկ ունէին, կուտային որ տունը չխուզարկեն եւ պահուածները չբռնեն:

Այս 150 հոգիէն Ուստա Յակոբենց Տիգրանը շղթան կտրելով փախած է, իսկ ուրիշ մը (դժբախտաբար այս հերոսին անունը չէ գրուած) ժանտարմի մը խանչերը (դաշոյնը) յափշտակելով չորս ժանտարմ կը վիրաւորէ ու կը փախի: Դժբախտաբար ետեւէն արձակուած գնդակով մը կ'իյնայ»:

Տիկին Վիքթորիայի գրուածքէն կը քաղենք.— «Զէնքերը յանձնելէ ետք մեծերը կը բանտարկուին, չարչարանքը կը սկսի:

Այն ատեն դուրսը մնացողները կը սկսին ափսոսալ, առանց զէնքի ինքզինքնին մեռած համարելով, բայց անօգուտ:

Երբ տանջանքները կը սկսին շատեր միամտութիւնը կ'ունենան բարեկամ կարծուած այս ու այն պէկին դիմել հայր, ամուսին, եղբայր ազատելու համար, բայց ամէնքն ալ անգութ գազաններ դարձած էին: Երէկ եղբօր պէս կ'ապրէին, բայց այսօր գութ չէ մնացած, քարացած են սրտով:

ԿԻՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԻ ԱՔՍՈՐԸ

Շաբաթ առտու մը միլիսները լեցուեցան մեր (Ժամուն) Թաղը կը գրէ Իսրայէլեան եւ փողոցներէն, տանիքներէն տունէ տուն պատելով սկսան հաւաքել բոլոր Հայերը ըսելով.. «Առէք ձեր զաւակները, դրամ, զարդ ոսկեղէն, ինչ որ ունիք, կառավարութիւնը Տիգրանակերտ պիտի ղրկէ ձեզ»:

Երկու ժամէն ամբողջ Թաղը դատարկուեցաւ: Ժողովուրդը լեցուցին ժողովարանը: Ճամբան քանի մը կիներ փախան եւ ծանօթներու տուն մտան: Ես ալ մեր գերդաստանով մէջն էի:

Տիկին Ռաքէլը կը գրէ — «Կարգը եկաւ կիներուն: Առաջին անգամ Ժամկոչեաններու տունէն սկսաւ: Պատուհանէն դուրս նայեցանք, տեսանք որ Ժամուն Թաղի կիներն ու մանուկները կ'անցնին: Երբ տեսանք Ժամկոչենց Կատարը, տալերէս մէկը պոռաց. «Կատար, Գայծառ չերկմըտիք»: Անոնք պատասխանեցին, —«Ինչո՞ւ երկմտինք, չէ՞ որ Յիսուսի կ'երթանք»:

Ժողովարանին մէջ տեղ չկար, մաս մը դուրս մնացինք: 230 փոքրեր, 300 կիներ եւ քսան ծեր ու կոյր տղամարդ հաշուեցին: Նոյն ատեն լուր մը եկաւ թէ Բողոքականներուն ներում եղած է: Սակայն ո՞վ էր հաշիւը փնտռողը, առանց այլեւայլի մեր Թաղին բողոքականներն ալ քըշուեցան: Ծանուցուեցաւ որ ոսկեղէն եւ արծաթեղէն զարդերը յանձնենք որ չկողոպտուինք, շատեր չյանձնեցին:

Զանգակ մը զարնուեցաւ եւ ծանուցուեցաւ — «Դուրսը 500 էշ բերուած է որ ձեր պզտիկները հեծցնէք: Կառավարութիւնը իր դրամով վարձած է: Աճապարեցէք»:

Բաց դաշտին մէջ աղջիկներն ու փոքրերը ներսը, իսկ տարիքոտ կիները դուրսը շրջանակ մը կազմեցին: Քիչ վերջ եկաւ դաւուլն ու զուռնան: Ժանտարմները սկըսան խմել ու պարել: Գիշերը աշխատեցան իրենց անասնական կրքին գոհացում տալ, սակայն տարեց կիները արթուն հսկեցին եւ պաշտպանեցին: Առտուն էշերը նստելով անցանք Կապանը: Ճամբան առիթ չէին փախցներ կողոպտելու, եւ ետ մնացողները սպաննելու: Անկարելի է նկարագրել անտառին մէջ պատահածները: Երբ բլուրին ստորոտը հասանք, հասկըցանք թէ մեծ թիւով անհետացողներ կան: Բլուրին կողքին հարիւրաւոր Քիւրտեր բուերու պէս թառած մեզի կը սպասէին: Ջաւուշ Ղասապ Մահմուտը որ բանտարկեալ ոճրագործ մըն էր եւ ազատ արձակուած, հրամայեց մեր քով գտնուած ոսկիները իրեն յանձնել: Ոմանք յանձնեցին, ոմանք կուլ տուին: Ապա սկսաւ անուններ կարդալ խումբ խումբ առաջնորդել մօտակայ փոսերը եւ հրացանով, դանակով, սուրով ու զանազան գործիքներով սպաննել: Հազիւ 50 հոգի մնացած էինք: Ջաւուշը հրամայեց որ ժանտարմները մեզ տեղւոյն վրայ սպաննեն, իւրաքանչիւրին հինգական գնդակ պարպելով: Ծունկի եկանք եւ աղօթեցինք: Կըրակը դադրեցաւ: Ես ողջ էի՝ թէեւ վիրաւոր: Ինծի պէս ինը հոգի ալ կային: Երբ Ջաւուշը հանեց իր սուրը սկսաւ հարուածներ տալ ողջ ու մեռածի: Չորս հոգի ողջ մնացինք: Ջինուորները գործերը լրացուցին ու մեկնեցան: Ապա Քիւրտերը եկան եւ յօշոտեցին դիակները:

ԻՆՉՊԷՍ ԿՈՏՈՐԵՑԻՆ ՔՂԻՆ

●

… Զէնքերու համար խիստ խուզարկութիւններ կատարելէ վերջ, կառավարութիւնը յայտարարեց թէ Հայերը Խարբերդ պիտի փոխադրուին, եւ թէ երբ պատերազմը վերջանայ պիտի վերադառնանք:

Ոստիկանութիւնը գրաւեց բոլոր խանութները: Կարինէն եկած էին 50ի չափ հրոսակներ (չէթէ) որոնք մեզ ճամբայ հանեցին Քղիի Գայլ գետին եզերքով: Տարման գիւղին առջեւ գետեզերքը մնացինք այդ իրիկունը: Ընկերոջ մը հետ գացինք այդ գիւղը: Իրիկունը երբ որ հասանք, գիւղացիները հաւաքուած տեղեկութիւններ կ'ուզէին մեզմէ: Անոնք որ եւ է լուր չունենալով պատրաստուած էին դիմադրելու: Զուտ հայկական գիւղ մըն էր: Երբ իրողութիւնը տեղեկացուցինք, անոնք ալ յուսահատեցան: Միւս օր առաւօտ երկուքս վերադարձանք մեր կարաւանը եւ երկու օրէն հասանք Բալու, Թէփէ գիւղը: Գիշերը բացօթեայ պառկեցանք: Առտուն մեզ ճամբայ պիտի հանէին, մինչեւ այդ տեղը ոչ մէկ դէպք: Ճամբայ չելած, այդ «չէթէ»ները որ մեզ պիտի փոխադրէին, քիչ անդին ժողով մը ունեցան: Ես ալ միամտաբար մօտեցայ իմանալու համար թէ ինչ կը խօսին, բայց երկու ապտակ կերայ եւ զիս հեռացուցին: Այդ պահուն ճամբայ ելանք: Մեզմէ զատեցին առաջնորդը, Գեղամ վրդ. Թէվէքէլեան եւ մաս մը յայտնի Դաշնակցական եւ Հնչակեան ընկերներ եւ մաս մըն ալ հարուստներ եւ ճամբայ հանեցին Քղիի կողմը: Սակայն քիչ անդին անոնց աչքերը հանելով, լեզուները կտրելով, չարաչար սպաննեցին: Ատոնց մէջէն Դաշնակցական Շահան Միրունեանը Քղի տարած էին որպէսզի զէնքերուն տեղը յայտնէ: Սակայն ականատեսներ կը վկայեն թէ բնաւ չէ մատնած զէնքերուն տեղը եւ թէ չարաչար սպաննած են:

Երբ որ Թէփէի այդ ահաւոր դէպքը տեսանք եւ ճամբայ ինկանք, հայրս ըսաւ. — Զաւակս կորսուած ենք… Մեր ճամբան շարունակելով հասանք Բալու: Այդ իրիկուն ոստիկանները յայտարարեցին թէ ամէն ընտանիքէ մէկ անձ թող գայ, որ կառավարութիւնը ուտելիք տայ եւ ձեր ընտանիքներուն բաժնէք: Քիչ անդին խումբ մը Քիւրտեր զինուած կը սպասէին: Դժբախտաբար մերիններուն քով փոքրիկ զէնք մը անգամ չկար: Արդէն խուզարկելէ վերջն էր որ մեզ ճամբայ հանեցին: Ժողովուրդը այլեւս հասկցաւ թէ ինչ ոճիրներ կ'որոճային: Նոյն գիշերը աքսորականներուն գլուխները կտրելով Եփրատ գետը լեցուցին: Մինչեւ լոյս լացուկոծ:

Առտուն ճամբայ ելանք դէպի կամուրջ: Դարձեալ ողբերգութիւն, կամուրջը չհասած, դիմացէն Թուրքեր Քիւրտեր զինուած կը կրակէին մեզի, մէկ կողմէն կը գնդակահարէին, միւս կողմէ կողոպտուած գետին բերանը: Այս տկար գրիչով չեմ կրնար նկարագրել այդ զարհուրելի տեսարանը: Կամուրջին եզերքը ութ Թուրք ոստիկաններ թեւերը բաց, մէկ մէկ կացին բռնած, այդ նեղ ճամբէն անցած այրերը կը գլխատէին եւ կամուրջէն գետը կը նետէին: Միւս կողմէն, մայրեր իրենց երեք չորս զաւակները բռնելով ջուրը կը նետուէին, տեսնելով իրենց ամուսիններուն ջարդը:

Այս արհաւիրքը տեւեց քանի մը ժամ, յետոյ մնացեալները նստեցուցին ջուրին եզերքը, աւազներուն մէջ ուր մնացինք երեք օր: Ծարաւէն խմեցինք մեր սիրելի ծնողներուն արիւնը, քանի որ գետը լեցուած էր արիւնով եւ դիակներով: Գետին ափը մեզ մօտ ազատուած էր յայտնի յեղափոխական Գ. Սարգիս Ժամկոչեան: Յուսահատ թոյն խմեց որպէսզի Թուրքերուն ձեռքը չանցնի: Երկու ժամ վերջ փոքրիկներով ջուրը նետեցինք դիակը որպէսզի ոստիկանութիւնը չկասկածի եւ մնացեալներն ալ չկոտորէ …

Երեք օր մնալէ վերջ մեզ նորէն ճամբայ հանեցին դէպի Տիգրանակերտ: Այդ կամուրջէն պիտի անցնէինք: Ժողովուրդը առաջ չէր կրնար երթալ տեսնելով ահռասարսափը: Երկու քայլ առաջ կ'երթայինք, երեք քայլ ետ: Վերջապէս անցանք կամուրջէն առանց վտանգի, բարձրանալով դէպի լեռը եւ այդ իրիկուն հոն անցուցինք: Ուրախացանք որ այլեւս ջարդը վերջացաւ, սակայն առտուն ճամբայ չելած դարձեալ սկսան այրերէն մաս մը հաւաքել եւ մեզ հեռացնելէ վերջ տեղն ու տեղը կացինահարել: Այդպէս հասանք քաղքը: Քիչ մը հեռու ճամբուն վրայ մեզ նստեցուցին: Դիմացը բլուրի մը վրայ հայկական վանք մը կար: Հոն ալ նոյն տեսարանը դարձեալ: Մաս մը այրեր հոն սպաննեցին: Այդ անտառին մէջ երիտասարդ հարս մը կար, յղի, որ մերժեց անձնատուր ըլլալ ոստիկանին: Դաշոյնով սպաննեցին, երախան ալ միասին:

Նորէն ճամբայ ելանք դէպի Տիգրանակերտ: Մէկ օր մնացած էր որ հասնէինք: Բլուրի մը վրայ փուշերուն մէջ մնացինք այդ իրիկունը եւ երբ առտուն ճամբայ պիտի ելլէինք՝ արդէն Քղիի 15 տարեկաններէն վեր ամէնը մաքրած էին, նոյն իսկ մէկ հատ չձգելով, իսկ առտուն սկըսան փոքրերը հաւաքել: Ես ալ իմ մօրաքոյրներուս եւ մայրիկիս քով պահուըտած էի: Ոստիկանին մէկը տեսնելով՝ զէնքին կոթով կռնակիս զարկաւ: Զիս բռնեցին եւ երկու ոստիկանով պիտի տանէին քիչ հեռուն ուր ընկերներս կապուած քարերուն վրայ նստեցուցած էին սովորական ձեւով կոտորելու համար: Լաց ու կոծ: Դպրոցական ընկերներս, գիտէին թէ հինգ վայրկեան վերջը գոյութիւն չունէին: Ես ալ սկսայ լալ: Մեզի հետ երկու միւտիւրներ կային, լացի, խնդրեցի որ ազատ ձգեն: Երիտասարդէն ապտակ մը կերայ, իսկ ծեր միւտիւրը գթալով ազատ ձգեց զիս: «Վերը Աստուած կայ, ըսաւ, մեծերը լաւ մը մաքրեցինք: Ասոնք յանցանք չունին»: Այսպէս ընկերներուս հետ ազատուեցանք: Բոլորն ալ 14 տարեկանէն վար էին: Մեզ փոխադրեցին Տիգրանակերտ: Ճամբան միւտիւրները պատուիրեցին որ «Փիսթան» հագնինք, որպէսզի կուսակալը չգիտնայ թէ տղաքը ողջ ձգած են:

Հասանք Տիգրանակերտ: Երեք օր կարծեմ փուռի մը առջեւ նստեցուցին: Գիշեր մը սկսան մեզ ճամբայ հանել, թէեւ ծեր կիները գիտնալով որ պիտի տանին մեռցնելու, «Թող հոս սպաննեն, մի չարժիք» ըսին: Սակայն ոստիկանները անխնայ կը հարուածէին կին թէ մանուկ: Ճարահատ ճամբայ ելանք դէպի Մարտին: Այն ծեր կինը կամ տղան որ չէր կրնար քալել տեղն ու տեղը կը սպաննէին: Քանի մը օրէն հասանք Մարտին որ մեծ բլուրի մը վրայ էր, եւ մեզ փոխադրեցին եկեղեցի

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՍԱՐՍԱՓԻ ՕՐԵՐԷՆ

ՄԿՐՉԸ…

*

Մկրչ, աչուին մխրճած իրիկուան զովութեանը մէջ, անկշտում կը դիտէր ամէն դի, շարժուան մը կարօտովը:

Ճիշդ դիմացն էր հայկական «Բերդին–Թաղը», որ ամբողջութեամբ աւերակի վերածուած էր: Կանգուն էին միայն երկու եկեղեցիները …:

Ճիշդ աջին կը գտնուէր Հայոց երկրորդ թաղը՝ Ճիկիճէն, « Հէք ի չէնծի փոխուած էր: Քիչ անդին՝ երրորդ թաղը, նոյնպէս հայկական Խորէվէնկը, դարձեալ աւերակ՝ բացի քանի մը նոր շէնքերէ:

Ու այսպէս, հայկական երեք թաղերն ալ, որոնց ընդհանուր գումարն էր 450 բնակարան – քաղքին մէկ երրորդէն աւելին թերեւս աւերակ դարձած էին ու չկային անոնց տէրերը, աւելի քան 3000 հոգի …:

Բորենիները քանդած, տարած ու վառած էին սիւն ու հեծան, դարձիկ ու մարտակ, դուռ ու պատուհանի շրջանակ: Իրենք ալ՝ անտէր որբուկները, օգտուած էին անոնց փայտերէն, ձմեռը առատ վառելիք ունենալով …:

Մկրչ, պահ մը սրտի ճմլումով դիտելէ ետք այս աւերակները, աչուին վերցուց ու՝ նետեց դէպի հիւսիս, հեռուն երեւցող անտառապատ լեռները, որոնց գագաթներուն վրայ վերջալոյսը կ'ապրէր տակաւին:

Արեւմուտքէն ետք, հիւսիսի այդ բարձրիկ ու հեռաւոր լեռներէն թեթեւ հովիկ մը կուգար ու իր զովութիւնը կը տարածէր քաղքին ու դաշտերուն վրայ:

Մկրչ, ճակատը տուած քնքշուկ հովին ու փոսացած աչուըները նետած էր հեռաւոր լեռներուն, կը նայէր, կը դիտէր անկշտում …:

Յանկարծ, այդ լռութեանը մէջ, հովերը իրենց թեւերուն վրայ ու լարերուն պլլած քաղցրիկ, հարազատ ձայն մը բերին ու նետեցին անոր ականջներուն մէջ: Խռովեցաւ իր մանկական հոգին … ալեկոծուեցաւ մաչած, տառապակոծ սրտիկը …:

Անուշիկ, հարազատ ձայնը կը շարունակուէր: Հովերը իրենց հետ կը բերէին հեռաւոր, բարձրաբերձ լեռներէն, որոնք իրենց հայրենի լեռներն էին եղած՝ դեռ մինչեւ երէկ …:

Ձայնին խօսքերը ճիշդ իրենց հայրենի գեղին բառերովը կազմուած՝ անդադրում ու յստակօրէն կը հնչէին ականջներուն մէջ:

— Եկօ, եկօ, Մկրչ … Ձեր օդաները հոս ըն … ելիր, եկօ … «Եայլաճի» Գաքո Նէնէն հոս է … Օխչարը կթեց, կաթը տաքցուց, սեր դրաւ … խնոցին հարեց, գունտ – գունտ կարագեղ հանեց … եկօ, եկօ, Մկրչ … Մեզի եկօ, Գաքօ Նէնէդ կուկանչէ … Քեզի կաթ, մածուն պիտ տայ … Քեզի կարագեղ, սեր պիտ տայ … էղով բաղարջ … եկօ, եկօ Մկրչ …

— Զարմանալի բան … ինքն իրեն խօսեցաւ Մկրչ: Դարձեա՞լ երազ արդեօք …: Սակայն չէ՞ որ դեռ քիչ առաջ ցերեկ էր երբ ես հոս՝ աղբրին վրայ եկայ: Վերջալոյսն ալ նոր անհետացաւ: Աստղերը նոր–նոր սկսած են երեւալ, տակաւին լրիւ գիշեր չէ, ընկերներս չեն եկած …

Այդ պահուն, ահա ուրիշ ձայն մը՝ որ աւելի մօտիկէն կուգար.

— Մէնկուչ, Մէնկուչ …

Սթափեցաւ ու բոլէապէս ճանչցաւ ձայնը: Շահիրի ձայնն էր: Եկած էին ընկերները, անպայման ձմերուկ բերած՝ զինք կը փնտռէին, կը կանչէին …

(Վերջ) Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

մը։ Մէկ երկու օր մնացինք։ Այդ քաղաքին ալ կային քրտախօս Հայեր որոնք դեռ չէին աքսորուած, սակայն թոյլ չէին տար որ մեզի մօտենան։ Պատուհաններէն կը տեսնէի որ խաչ կը հանէին եւ կուլային մեր այդ տխուր, մերկ եւ անօթի վիճակը տեսնելով։ Անկից փոխադրեցին դէպի Ռաս իւլ Այն քաղաքը։ Այս անգամ Արաբները սկսան աղջիկներ փախցնել ոստիկաններուն գիտութեամբ։ Մեզի չոր-չարեցին հրակէզ արեւին տակ, փոշիներուն մէջ, անօթի ծարաւ։

Մէկ ամիս մնացինք բացօթեայ։ Հոն մեզի միացան Պիթլիսի եւ Խարբերդի աքսորականները, միշտ միեւնոյն կացութեան մէջ։ Ամէն օր 20 – 25 հոգի կը մեռնէր։ Փոքրերը ծեծելով դիակները վերցնել եւ ձորերուն մէջ ձգել կուտային։ Այդ գաղթականութիւնը մեծ մասով փոխադրեցին դէպի Տէր Զօր եւ ոչ ոք ողջ վերադարձաւ։ ԳԱՌՆԻԿ ՃԱՌԱՑԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը Մ. Նահանգներու մասնաւոր ուշադրութեան յանձնած է այս խնդիրը, եւ յաւելուածական օգնութիւն կը սպասէ, (զէնք եւ դրամ)։ Ըմբոստները սկսած են պաշարել կարեւոր դիրք մը՝ Լաոսի մէջ։ Կառավարութիւնը որոշեց ընդհանուր տեւչութիւն մը հաստատել Հնդկաչինի մէջ։

ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ Թունուզի առողջապահական նախարարին եղբայրը, երբ դատ մը կը վարէր։ Մարդասպանը ձերբակալուեցաւ։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ մը երեւան հանուեցաւ Ժընեւի մէջ։ Ձերբակալուեցան երկու այրեր եւ կին մը, իբրեւ գործակալները օտար պետութեան մը։ Կ'ըսուի թէ ձեռնարկը ուղղուած էր Միջին Արեւելքի պետութեանց դէմ։

ՌԸՆՈՅԻ գործարանին մէկ ճիւղն ալ փակուեցաւ, անգործութեան մատնելով 5000 բանուորներ։ Գործադուլ մը սարքուած է այսօր, երկու ժամուան համար։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին, ժամը 13·30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն։

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բարեփոխութիւն։

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդամավճարը հատուցած անդամներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը։ Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գոյանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը։— (Դիւան վարչութեան)։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսութիւն մը «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։

Կը խօսի հայագէտ փրօֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։ Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը»։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը տասին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. Պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ եւ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի սպաննուող պաշտօնին վրայ ինկած կամաւոր մարտիկներու եւ ձէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պընուա տ'Ազիի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյս բարերար ողբ. Աթանագինէ Էգնաեանի յիշատակներուն համար։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգիի համար կը փնտռուի մէկ սենեակ, խոհանոց (կամ խոհանոցի գործածութիւն), Փարիզ կամ մօտակայ արուարձան մը։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԱՊՐԻԼ 11 – 24 – Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
եւ կազմակերպութեամբ 47 Միութեանց
ՈՒՐԲԱԹ, 24 ԱՊՐԻԼ ԺԱՄԸ 21ԻՆ
Սալ Քասէ (21, ռիւ Քասէ)

Կը նախագահէ Հ. ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ։

Խօսք պիտի առնեն.— Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տիկին Հ. ԻՓԷԿԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Ֆրանսերէն)։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ, ՍՈՒԳԻ ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Մուտքը ազատ է

★

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակներու համար պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Նիսի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ։

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Աւոմ քհնյ. Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քարոզ մը։

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայութեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը։

★

ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3·30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի։ Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ.Վ. ՁՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայրաւ. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մուտքը ազատ է։

*

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդութեան եւ մասնակցութեամբ Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի։

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Դպրոցի սրահը։

Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առտուան ժամը 9·30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկայի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները։

Մուտքը ազատ է։ Նոյն օրը տեղի կ'ունենայ վիճակահանութիւնը։

★

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողով – թէյասեղանի կը հրաւիրէ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեանի բնակարանը, 23 ռիւ Լավուազիէ, Քաշան, մէթրօ Պանեօ։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկերուհի Զ. Սերոբեան, անդամ ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն),։

Գեղարուեստական բաժին.— Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, եւ հայկական պար, ինչպէս նաեւ եւրոպական պարերու համար մասնաւոր նուագախումբ։ Կը ներկայացուի փոքրիկ գաւեշտ մը՝

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ »

Հ.Յ.Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ։ Առատ խմիչք եւ աղանդերներ։ Գինները մատչելի։

ՀԱՅ – ԲՈՅԺԻՆ.— Մարսէյլէն Արպօեան եղբայրները «ՀԱՅ – ԲՈՅԺ»ի տարածման համար երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն իրենց մօրեղբօր՝ Վարդան Գարայեանի մահուան տարելիցին առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ.Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տակոռեան եւ Շիրինեան ընտանիքներէն երկու հազարական ֆրանք մասնաճիւղիս, հազար Ֆր. ալ «Ծոմապահութեան Օր»ուան առթիւ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Անմոռվելի հոգաբարձութեան հրաւէրով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, ապրիլ 25ին, շաբաթ ժամը 20·30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԱՆԻԷԹ.— Հ.Յ.Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժամը 9ին, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յասմիկի տունը, 3 Փասաժ Լավըզան, Ժանթիյի։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերիկայի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան։

ԾԱԽՈՒ Է

Ծախու է սափրիչի խանութ մը։ Արդիական կարգաւորքով, երեք աթոռ այր մարդու եւ չորս աթոռ կիներու համար։ Ունի տրամադրելի բնակարան եւս երկու սենեակ եւ ընդարձակ խոհանոց։ Ջուր, ելեկտրականութիւն։

Դիմել 69 ռիւ Կինմեր. Նաի։

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 25 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 25 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7051 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 9ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2462

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Ամէն անգամ որ կը մօտենայ Ապրիլ 11-24ը, միտքերը կը բանին ի խնդիր յիշատակարանի մը :

Եւ կը լսէք բազմազան առաջարկներ :

Անշուշտ ամէնէն առաջ կը խօսուի Պանթէոնի մը մասին, որ միայն հայրենիքին մէջ կրնայ հաստատուիլ :

Ցետոյ, ամէնքն ալ դառնօրէն կը գանգատին թէ՝ մինչեւ այսօր ալ չունեցանք Հայաջինջ Սարսափներուն ամբողջական, վաւերական պատմութիւնը :

Բազմաթիւ գիրքեր հրատարակուեցան տարիներու ընթացքին, հայերէն թէ օտար լեզուներով, (նոյն իսկ արաբերէն) :

Անհամար վկայութիւններ, յուշեր, տեղեկագիրներ, նկարագրութիւններ, թարգմանութիւններ երեւցան հայկական մամուլին մէջ, Պոլսէն մինչեւ արտասահման :

Տակաւին դէզերով ձեռագիրներ կան խմբագրատուներու, Մատենադարաններու, վանքերու եւ ուրիշ հաստատութեանց մէջ: Առանց հաշուելու անհատները, որոնք դեղնած թուղթեր ունին կամ կրնան գրել :

Ո՞ր ազգ. հաստատութիւնը պիտի ստանձնէր նախաձեռնութիւնը, խմբագրական մարմին մը կազմելով եւ անոր տրամադրութեան տակ դնելով բոլոր նիւթերը, ապագիր թէ անտիպ :

Եթէ այս վիթխարի ձեռնարկը երկար ժամանակի եւ պետական միջոցներու կը կարօտի, անդին կան աւելի անմիջական «անելիքներ» :

Վերջերս բանիմաց ընթերցող մը կ'առաջարկէր ազգ. ընդհ. միութիւն մը կազմել, եւ դպրոց մը բանալ,— «Ուսումնարան Հայ Նահատակներու» :

Մեր բարեկամը շատ լայն բռնած էր ծրագիրը: Եւ կը մատնէր լաւատեսութիւն մը որ դժբախտաբար չի համապատասխաներ անողոք իրականութեան :

Ան իր կոչը կ'ուղղէր ամբողջ Հայկական Արտասահմանի, նիւթական աջակցութիւն սպասելով նոյն իսկ հայրենակցութենէն:

Մենք պիտի առաջարկէինք ամփոփուիլ աւելի համեստ, անմիջապէս իրագործելի ծրագրի մը շուրջ.

Առաջին ուսումնարանը բանալ այստեղ, Ֆրանսայի մէջ: (Մենք պիտի նախընտրէինք Մարսէյլը կամ Լիոնը):

Անհրաժեշտ չէ ոտքի հանել ամբողջ Հայկական Արտասահմանը, այս ծրագիրը գործադրելու համար: Ոչ ալ նոր Միութիւն մը ստեղծել :

Եղածները լիուլի կը բաւեն, շատ մը պահանջներ լրացնելու համար:

Միութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ նախաձեռնութեան ոգին: Աշխատելու կամքը, հաւատքը :

Եթէ եղած Միութիւնները հաւատարմօրէն հետեւէին իրենց կոչումին, կատարեալ գիտակցութեամբ, ի՜նչ հրաշքներ գործուած պիտի ըլլային :

Մեր առաջարկած կրթական ծրագիրը կարելի է գլուխ հանել, կազմելով խառն յանձնախումբ մը՝ ձեռներէց անձերէ :

Յանձնախումբին անդամները պիտի ըլլան տեսակ մը կամաւորներ: Պատրաստ ամէն զոհողութեան եւ աշխատանքի :

Անոնք ոչ միայն վստահութիւն պիտի ներշնչեն, այլեւ գործի պիտի փարին հաւատքով եւ խանդավառութեամբ :

Երբ ափ մը միաբաններ կը յաջողին հեմարան հաստատել, ծանր յանձնառութեանց տակ մտնելով, ամօթ է որ աշխարհականներու բազմութիւն մը անճրկի: Կամ արտաքին օգնութեան սպասէ :

Թող մեր գաղութին պարծանքը ըլլայ ուսումնարան – յիշատակարանը :

Արդէն շատ ուշ մնացած ենք :

Աւելի ճգնգել կամ թարթափիլ կը նշանակէ դասալքութեան ճամբան բռնել :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊԻՏՕՅԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, Եչ. օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ատլանտեանի Խորհուրդին նոր նստաշրջանի բացման առթիւ, Էյֆէլի աշտարակի ճաշարանին մէջ :

Ամիսներէ ի վեր, առաջին անգամ էր որ պատասխանատու վարիչ մը յստակօրէն կը պարզէր Ֆրանսայի տեսակէտները՝ օրուան հրատապ հարցերու մասին :

Ոգեկոչելով մայրերու եւ հայրերու մտահոգութիւնը՝ իրենց ռազմիկ զաւակներու մասին, Հնդկաչինի թէ Քորէայի մէջ, նախարարը յոյս յայտնեց թէ անոնք պիտի ստանան իրենց արդար վարձատրութիւնը: «Բայց, չենք կրնար հանդուրժել որ Քորէայի զինադադարի բանակցութեանց վերսկսման հետ վերսկսին թշնամութիւնները Հնդկաչինի մէջ»: Այս առթիւ յիշելով Լաոսի դէմ կատարուած արշաւանքը, գոհունակութիւն յայտնեց որ նախագահ Այզընհաուըր իրարմէ անբաժան կը նկատէ Հնդկաչինի եւ Քորէայի խնդիրները :

Ցետոյ անցնելով խաղաղութեան հարցին, յայտարարեց .

— «Կարելի չէ իսկապէս լուծել որեւէ խնդիր, քանի կը շարունակուի զինարշաւը: Նոյնիսկ անշարժ մնացած ատեն, պատերազմի ահագին մեքենան աղետալի ծանրութեամբ կը ճնշէ մարդկութեան ճակատագրին վրայ: Նախագահ Այզընհաուըր բաղդատեց սպառազինութեանց յատկացուած աշխատանքը եւ ծախքերը որոնք ծանրապէս կ'ազդեն աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու ամենօրեայ կեանքին եւ ապագայ հեռանկարներուն վրայ : Եթէ սպառազինութեանց սահմանափակման մասին համաձայնութիւն մը կնքուի, աւելի թեթեւ պաշտպանութեամբ մը երաշխաւորելով իւրաքանչիւր երկրի ապահովութիւնը, ահագին գումարներ պիտի խնայուին, բարձրացնելու համար ժողովուրդներու կենցաղի մակարդակը : Եթէ մարդը պէտք ունի չափուելու հակառակորդի մը հետ, ապացուցանելու համար իր ամբողջական արժէքը, պայմա՞ն է որ այդ հակառակորդը իր նմանն ըլլայ : Փառաւոր խաչակրութիւն մը չէ՞ պայքարիլ անօթութեան դէմ, որ այսօր կը հարուածէ մարդկութեան կարեւոր մէկ մասը: Նոր սերունդին համար լաւագոյն գործ մը չէ՞ անապատները արգասաւորել, անտառներ տնկել, ելեկտրական ուժ հաւաքել: Երբեք զինարշաւը եղած չէր արշաւ մը դէպի մահ մարդկութեան ստուարաթիւ մասի մը եւ ամբողջ քաղաքակրթութեան համար :

Անհրաժեշտ է նաեւ ուրիշ զինաթափութիւն մը ,— քաղաքական սպառնալիքը որ հետեւանք է դժբախտութեան, լքուածութեան եւ ատելութեան :

«Ահա թէ ինչու մենք, Եւրոպացիներս, կ'ուզենք Եւրոպան կերտել: Մեր տնտեսութիւնն ալ այդ կը պահանջէ: Բայց Եւրոպան միայն շուկայ մը չէ, այլ քաղաքակրթութիւն մը: Մենք զայն պիտի կերտենք ոչ միայն ողջ մնալու, վերապրելու ,այլ աւելի լաւ ապրելու համար»:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

— «Մենք կ'ուզենք չինել չենք մը ուր ոչ մէկը ակամայ մտնէ, այլ ազատօրէն աշխատի ամէնուն բարիքին համար: Այդպիսի գործ մը հաստատուն եւ տեւական ըլլալու համար, մեր մէջ չկայ մէկը որ չուզէ վերջ տալ Ֆրանսայի եւ ուրիշ ժողովուրդներու միջեւ եղած վէճերուն : Այդ ժողովուրդներուն մէջ է Գերմանիան:

Գերմանական հարցը էական տարր մըն է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կատարուած որեւէ վիճաբանութեան: Ֆրանսական կառավարութեան դիրքը բացարձակապէս յստակ է այս հարցին մէջ: Գերմանական միութեան խաղաղ վերահաստատումը անհրաժեշտ տարր մըն է եւրոպական խնդիրներու ընդհանուր կարգադրութեան համար: Ահա թէ ինչու Պոնի համաձայնութեանց 7րդ յօդուածին տրամադրութեամբ արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի ջանան Խ. Միութեան հետ կնքել հաշտութեան պայմանագիր մը՝ ամբողջ Գերմանիոյ մասին, ազատ բանակցութեամբ: Շատեր կը զարմանան որ Ֆրանսա կ'ուզէ վերջ տալ Գերմանիոյ անդամատման: Եւ սակայն բացորոշ է թէ համակերպիլ՝ Գերմանիոյ վերջնական անջատման՝ կը նշանակէ համակերպիլ Եւրոպայի տեւական պառակտումին :

Աւելի քան երեք տարիէ ի վեր արեւմտեան պետութիւնները կրկին եւ կրկին առաջարկեցին Խ. Միութեան՝ ազատ ընտրութիւններ կատարել, որպէսզի կազմուի գերման կառավարութիւն մը, ընդունակ՝ մասնակցելու հաշտութեան դաշնագրին մշակման : Մենք չենք կրնար ձգձգել հիմնական սկզբունքը,— գերմանական միու-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ ԺՈՂՎԵԼ

Պ. Պիտոյի ճառէն քանի մը ժամ ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խօսք առնելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի խորհուրդը միաձայնութեամբ այն կարծիքն ունի թէ հիմնական փոփոխութիւն չէ կատարուած Խ. Միութեան քաղաքականութեան մէջ, այլ պարզապէս ռազմավարութիւնն է որ կը փոխուի: Ուրեմն, սպասելով չօշափելի փաստի մը՝ հակառակը ապացուցանելու համար, Ատլանտեան զինակիցները երբեք պիտի չփոխեն իրենց հիմնական ծրագիրը, — արեւմտեան Եւրոպան օժտել պաշտպանողական կարեւոր ուժերով: Այս առթիւ Պ. Ֆ. Տըլըս յիշեց յունական առակ մը, որուն համաձայն մարգ կը կորսնցնէ վազքը, եթէ կանգ առնէ ոսկի խնձոր մը ժողվելու համար : «Մենք կանգ պիտի չառնենք կէս ճամբան, ժողվելու համար այն քանի մը փշրանքները զորս մեզի պիտի նետեն Ռուսերը. ոչ իսկ խնձոր մը որ կրնայ փտած ըլլալ» :

Հաւաքական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի ռուսական ռազմավարութեան մասին, յատկապէս նշանակուած յանձնախումբի մը կողմէ: Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն աջակցիլ, կազմելու համար ուժ մը որ վհատեցնէ ո եւ է նախայարձակ: Միեւնոյն ատեն, Ամերիկան կ'ուզէ որ եւրոպական ազգերը պահեն առողջ տնտեսութիւն մը :

× Նոյն օրը նախագահ Այզընհաուըր եւս կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Ըսաւ թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան պետութիւնները ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստեն համայնավար նախայարձակման դէմ : Ինք պատրաստ է ամէն բան ընելու եւ երթալու ամէն տեղ, տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար :

Նախագահը յայտնեց թէ որեւէ դիւանագիտական բանակցութիւն չէ կատարուած, Զօրքերու ժողովի մասին եւ թէ ինք որեւէ պատասխան չէ ստացած Մոսկուայէն՝ իր առաջարկներուն առթիւ :

× Մ. Նահանգները պիտի կրճատեն իրենց զինուորական ծախքերը, ինչպէս յայտարարեց Այզընհաուըր :

Նախագահը ողջոյնի հեռագիր մը ուղղեց Ատլանտեանի Խորհուրդին, որ իր նիստերը կը շարունակէ Շայոյի պալատին մէջ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Պ. Ազատ Պալեանէ (Պուրկ լէ Վալանս) հազար ֆրանք :

ՕՐԸ՝ ՕՐԻՆ

•

ՓԱՌԱՒՈՐՈՒԵՑԷ՛Ք...

Անշուշտ կարդացիք երճիմէնա էջբէմ պէյի բարի վկայութիւնը՝ Հայերու Թրքախօսութեան մասին (Յառաջ, 18 Ապրիլ) :

Թուրք ուսուցիչը, որ տարիներով տպագրական տեսուչ ալ եղա ծէ, կը գրէր«Սոն Փոստա» թերթին մէջ .

— «Եթէ կայ շրջանակ մը ուր մեր լեզուն տեղաւորուած է մինչեւ ամենայետին նրբութիւնները, այն ալ Թուրքիոյ, նոյն իսկ արտասահմանի հայ հաւաքականութիւնն է» :

Յօդուածագիրը այս պարագան կը շեշտէր, ի պատասխան այն գրգռիչ զրոյցին թէ կարգ մը «հայ ծնողներ իրենց զաւակներուն կ'արգիլեն եղեր Թուրքերէն խօսիլ» :

Գիտէք անցուդարձը: Թուրք յօդուածագիր մը Ենի Սապահի մէջ գրգռիչ սուտ մը գլորած էր, գրելով թէ հայկ. դպրոցներուն մէջ կ'արգիլեն Թուրքերէն խօսիլ :

Ահաւասիկ ուրիշ Թուրք մը կը բողոքէ այս քսութեան դէմ, յայտնելու համար հանրածանօթ իրողութիւն մը, ի պատիւ..

Կրնա՞ք հերքել իր վկայութեան ճշմարտութիւնը:

Ճի՞շդ չէ որ Թրքախօսութիւնը «անդաւորուած է» մեր ամենօրեայ կեանքին մէջ: «Մինչեւ իր յետին մանրամասնութիւնները» :

Ոչ միայն Թուրքիոյ, այլ եւ արտասահմանի մէջ :

Երեսուն տարուան ընթացքին, ո՞ր գաղութը ետ մնաց այս մոլութեան մէջ, հակառակ բոլոր ազդարարութեանց :

Տարիներ առաջ ալ, տուգանք նշանակուեցաւ Սուրիա - Լիբանանի մէջ եւ այլուր :

Արգելքներ հաստատուեցան այստեղ ալ: Սրտառուչ կոչեր երեւցան ամէն տեղ՝ յանուն ազգ. արժանապատուութեան եւ լեզուի մաքրութեան :

Մինչեւ անգամ ոգեկոչեցինք, յիշեցուցինք Հայաջինջ Սարսափները :

Ի՞նչ օգուտ: Եթէ կայ շրջանակ մը ուր..

Այս անգամ թշնամին է որ կը վկայէ, բարեկամաբար :

Փառաւորուեցէք: Եւ կամ, «զափահաբեցէք», ինչպէս պիտի ըսէին Ամերիկայի մէջ.

— Պիճ բէշէէֆիւր, էֆէնտի պէյ :

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Ի ՆՈՐ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ

*

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Հայաստանի մէջ ալ նախարարական փոփոխութիւններ կատարուած են :

Երէկ «Լը Մոնտ» կը հաղորդէր նոր նախարարներուն անունները.— Ներքին գործերու նախարար նշանակուած է Մարտիրոսով, . Հողագործական՝ Ղազարեան, Մշակոյթի՝ Գրիգորեան :

Ուրիշ մանրամասնութիւններ կը պակսին:

Մշակոյթի նախարարութիւնը նորութիւն մըն է, հետեւողութեամբ Մոսկուայի, որ վերջերս պաշտօնի կոչեց ականաւոր դէմք մը, լայն իրաւասութիւններով: Այս նախարարութեան ենթակայ են մշակոյթի բոլոր ճիւղերը,— դպրոց, օրականութիւն, արուեստ, շարժանկար, թատրոն եւն.:

ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԵՐ ԶԷՆՔԵՐԸ

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, առաջին ու անհրաժեշտ զէնքը՝ լեզուն է։

Լեզուն է այն խարիսխը՝ որուն կը կռթնի հայութիւնը. որուն վրայ կրնայ կառուցուիլ, հետեւաբար, վաղուան հայութիւնը։ Հասկնալի իրողութիւն, որովհետեւ լեզուն իր մէջ ունի թէ Հայոց պատմութիւնը եւ թէ ազգային շունչը. թէ Հայուն ցեղային ոգին եւ թէ ապագայի ձգտումները։ Այսինքն՝ անցեալն ու ապագան։

Երբ լեզու կ՚ըսենք, անշուշտ, նկատի չունինք միայն բառն ու խօսքը. այլ անոնց ծաղկումը, գրականութիւնը, որուն կարելի է հասնիլ սակայն, բառին ու լեզուին ծանօթութեամբ, գիտութեամբ։

Թող չըսուի մեզի, թէ օտար պայմաններուն մէջ, կարելի չէ տիրել լեզուին, գրականութեան հասնելու եւ զայն ճաշակելու առթիճան։

Հայկաբաններ պիտի չհասցնենք, անշուշտ։ Բայց կը հաւատանք թէ, երբ կարելի ուշադրութիւնը դարձնենք եւ տանք մեր լեզուին անհուն գեղեցկութեններն բեկոր մը, երբ կարենանք զգալի դարձնել մեր գրականութեան ոսկեղէն արժէքը, այն ատեն շատեր պիտի ըլլան, որ յաւելեալ ճիգերով պիտի ուզեն տէր դառնալ մեր հայրերու անգին ժառանգութեան։

Նոյնիսկ անոնք, որ առօրեայ լեզուն պիտի խօսին ու կարդան, անոնք ալ զարմնալ մեծ զօրութիւն մը պիտի ունենան. դիմադրական անընկճելի ուժ մը, որովհետեւ կիսկատար հայերէն մը իսկ. քանի մը բառերն իսկ անցեալ մը, ընտանիք մը, ազգ մը ու հայրենիք մը կը յիշեցնեն։ Այսինքն՝ կ՚ապրեցնեն։ Եղած են ու այսօր ալ կան վկայութիւններ, որոնք կը հաւաստեն, թէ մէկ-երկու հայերէն բառերն իսկ, մանկութեան քաղցր օրերէն մնացած, հայ պահած են օտարութեան մէջ ընկղմած Հայեր։

Սակայն, մեր խօսքը մասնակի դէպքերու մասին չէ։ Մեզ հետաքրքրողը՝ ընդհանուր երեւոյթն է։ Չէինք ունենար այս ծանր մտահոգութիւնները, դժուարութիւնները, եթէ կարենայինք համազգային ու համակրական մթնոլորտ ստեղծել հայ լեզուին շուրջ. եթէ կարենայինք ազգային ոսկի, հարստութիւն նկատել զայն։

Եթէ ունենայինք, բոլորս, ոգին տաքացուած աքանչելի հայ մայրիկին, որ անապատի աւազներուն վրայ գծելով, իր զաւկին հայկական այբուբեն սորվեցուց.. Հոգեկան տարագրութեան մը վտանգին մէջ ենք եւ ունինք միջոցները՝ գործնական եւ հոգեբանական արշաւ մը, քէմփէյն մը բանալու, ստեղծելու համար այնպիսի մթնոլորտ մը, ուր մեծերը ջանան հայերէն ու լաւ հայերէն խօսիլ ու կարդալ. երիտասարդները ուզեն հայերէն խօսելու եւ կարդալու փորձը ընել, առնով հպարտանալու զգացումովը տոգորուած։

Կրնա՞նք ստեղծել այնպիսի մթնոլորտ մը, ուր հայերէն գիտնալը յաւելեալ արժէք մը նկատուի. հարստութիւն մը, գեղեցկութիւն մը՝ երիտասարդի մը համար, դեռահաս աղջկան մը շրթունքներուն։

Այդ մթնոլորտը ստեղծուած է դարեր առաջ, երբ Սահակներն ու Մեսրոպները տառեր գտան եւ հայ լեզուն ու գրականութիւնը տարածեցին՝ մթին ամբոխներէն լուսաւոր դէմքեր երեւան բերելով։

Նման յուզում ու նախանձախնդրութիւն ստեղծուեցան քանի մը տարի առաջ, իրանի հայութեան մէջ ալ, երբ օրուան բռնակալ իշխանութեանց որոշումով փակուեցան Հայոց վարժարանները. հայերէնը՞ ընկճուեցաւ եւ հայ տուները, դաշտերէն, դարձան հայերէնի ապաստարաններ, ուսուցման վայրեր։

Ինչո՞ւ կարելի չըլլայ ստեղծել հոգեբանական նոյն մթնոլորտը, գիտակցութեան լոյսովը ողողուն, եթէ մեր հանրային ու կուսակցական կազմակերպութիւնները իրենց առօրեայ աշխատանքին, իրենց հագերուն ու հետաքրքրութիւններուն մաս նկատեն. իրենց օրակարգերուն առաջնակարգ խնդիրներէն մէկը. եթէ բոլոր Մարմիններն ու Մասնաճիւղերը աշխատին այն եռանդով ու ոգեւորութեամբ, ինչ որ ի յայտ կը բերեն իրենց ձեռնարկներուն ու հանդէսներուն մէջ, զմայլելի նուիրումով։

Ինչո՞ւ կարելի չըլլայ ստեղծել, եթէ մեր տուները, սրահները, ակումբներն ու եկեղեցիները դառնան հայաշունչ ու հայախօս տաճարներ։

Համատարած այս մթնոլորտը ստեղծելէ ետք, ալ կը դիւրանայ ամէն աշխատանք։ Լեզուին հետ երգը, երաժշտութիւնը եւ վերջապէս բեմը. կրնան մեծ դեր կատարել։ Հայկ. բեմը կրնայ մեծ նպաստ բերել այս ուղղութեամբ, ոչ միայն իբրեւ ազգային արուեստ ու հայկ. կեանքի պատկերացում, այլեւ իբրեւ հայ լեզուի ու մշակոյթի տարածման գերազանց միջոց։ Կան անշուշտ, այս ուղղութեամբ աշխատողներ, արժանի ամէն գնահատութեան, ինչո՞ւ սակայն չընդլայնել շարժումը, երիտասարդ ուժերու աւելի լայն մասնակցութեամբ, կազմակերպուած ու ընտրուած ներկայացումներ սարքելու համար գաղութէ գաղութ, նախատեսուած ծրագրով, ոչ թէ պատահականութեամբ։

Այս բոլոր աշխատանքներու կարգին, այս բոլորէն առաջ, մեր լուրջ հոգածութեան առարկայ դառնալու արժանի է կրթական գործը։

Կը հաւատանք, որ կարելի է նոյնիսկ կարգի դպրոցներ կամ դասընթացքներ ունենալ.— պատանիներու յատուկ եւ երիտասարդներու համար, ամէն մէկ հոծ գաղութի մէջ, լաւագոյն ընտրութեամբ, հսկողութեամբ, ուսուցիչներով եւ մանկավարժական չքեղ դասագիրքերով հրատարակութիւններով։

Աւելի չօշափելի եւ հմայիչ դարձնելու համար գործը, կարելի է նոյնիսկ կրթական թոշակներ ալ հաստատել, որոշ ատրիճանի հայերէն սորվողներուն համար։

Անշուշտ, խոշոր ծախքերու հետ կապուած են այս բոլորը։ Բայց կապուած են նաեւ մեր գոյութեան հետ։ Ծախքի մասին պիտի մտածէ՞ր ամերիկահայութիւնը. պիտի մտածէի՞ն մեր հանրային, կուսակցական, ազգային կազմակերպութիւնները, եթէ, մի արասցէ, յանկարծ, հայ գաղութի մը գլխուն ահաւոր ու արիւնոտ փորձանք մը գար։

Այդ փորձանքը, ուրիշ կերպարանքով մը, գալու վրայ է, մէկէ աւելի հայ գաղութներու գլխուն։

Ունինք կրթական, բարեսիրական եւ այլ կազմակերպութիւններ։ Չե՞նք կրնար այս բոլորէն բխած Ազգապահպանման Մարմին մը ստեղծել, այս բոլոր խնդիրներով զբաղելու համար։

Կամ նիւթական լայն միջոցներ տրամադրել Կրթական Մարմիններուն, ընդհանուր գործը կազմակերպելու համար։

Մենք ընդհանուր պատկեր մը միայն գծեցինք։ Ամէն Հայու սրբազան պարտքը թող ըլլայ՝ ոչ միայն դիտել այդ պատկերը, այլեւ լուսաւորել զայն։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՀՈՂԻ՛Ն ՎՐԷԺԸ...

Մեր պապերուն հողին վրայ դարաւոր,
Առաւօտ մը արշալոյսով շողակաթ,
Հայրենի հին աղբիւրին մօտ յստակ,
Հայ մայրերու անուշ ու քաղցր կաթին հետ,
Գարնանաբեր ծաղիկներուն հոտը կը ծըծէինք։

Հայ տուներու առատութիւնն օրհնուած,
Անահիտի բարիքներով անհատնում,
Լեցուն էին ամբարները չարունակ,
Ինչպէս սէրը, մեր անուշիկ հարսներուն։

Երգի, սիրոյ մեղրածորան փեթակներ բիւրաւոր,
Աղջիկներու երգերուն հետ, դաշտերուն մէջ,
Ծաղիկէ ծաղիկ տարածուելով հովերուն հետ
Սէր աղերսող խենթ մանչերուն հոգին կ՚այրէր։

Եւ տաւալին տղաներն պղնձագոյն մարմնով,
Արեւուն տակ, արձաններու պէս աղուոր,
Սիրոյ երգի, արբեցութեան... ի խնդիր,
Մեր դաշտերուն մեղուներուն պէս յղի,
Հողին հոտին, բուրմունքը կը ծծէին...։

Հին ու չէն, բազմահազար տուներու մէջ
Թոչունները ճռճռացող խելացնոր երգերով,
Բանակ կազմած, գինուորներու պէս չքեղ
Գարնանային արեւուն հետ իրենց լոգանքը կ՚առնէին։

Եւ խաղաղ էր բնութիւնը, ինչպէս հոգին
Ստեղծագործ մեր ցեղին
Հին պապերուն, հողին, կաւին հետ շաղուած։

Զարաբաստիկ ու եղերական առաւօտ մը,
Դաժան ու նենգ փոթորկածին խաւարով,
Մեր հայրենի հողին վրայ դարաւոր,
Սերունդներու արեան ծովը հոսեցաւ։

Ողբերգական այդ սեւ օրէն մինչեւ այսօր,
Անմեղներու արեան հոտը՝ բոցաշունչ,
Եւ որբերուն վրէժխնդիր ցասումը
Կը խռովէ հողին զազան ոտոխին։

Ս. ՀՐԱՄԻՆ

ՍԵՒ ՕՐԵՐ

Ապրիլ ամիսն ենք նորէն։ Եւ մեր սիրտերը կը կսկծան...

Անցեալ օրերու տխուր յուշեր կը յուզեն, կը տոչորեն մեզ...

Ինչ սեւ օրեր էին...

Եւ հայութիւնն ողջ, ողջ խաչի ճամբան էր բռնած, կը քալէր սահմռկած, իր Աստծուն ապաւինած...

Հրէշածին մարդիկ, արիւնլուայ ձեռքերով, ոճիրներ էին սարքած ու կ՚արբենային անմեղներու արիւնէն բաժակներ պարպելով...

Ծեր ու երախայ, կին ու տղամարդ իրենց երդիքներէն քշուած մահուան մանգաղին էին յանձնուած...

Եւ ինչ սրտաճմլիկ տեսարաններ, ինչ աղիողորմ ճիչեր իրար խառնուած։Մարդկային ոչ մէկ սիրտ կրնար դիմանալ...

Ո՞վ կրցաւ գրի առնել ցարդ կամ պատմել այդ Մեծ Եղեռնի բոլոր դրուագներն ու անցուդարձը...

Ո՞վ պիտի կրնայ մոռնալ այդ սեւ օրերը Ապրիլի...

Թշնամին չուտ լռեց, իսկ բարեկամներն ալ իրենց ձեռքերը լուացին իբր նոր Պիղատոսներ...

Բայց բուն տէրը, ան որ իր մորթին վըրայ կրեց, ան որ զգաց, ան որ տեսաւ, անոր սերունդը դեռ կ՚ապրի ու չմոռցաւ եւ պիտի չմոռնայ իր զոհերուն կանչն ու բողոքը։ Եւ վրէժը։

Հայը պիտի չներէ այդ Մեծ Սպանդին պատասխանատուներուն, մինչեւ որ իր արդար հատուցումը չստանայ։ Միայն այն ատեն է որ նահատակները պիտի հանգստանան իրենց անյայտ գերեզմաններուն մէջ...

Ապրիլ է նորէն...

Եւ ինչ հակապատկեր այս ամիսը մեր սրտերուն հետ...

Այս Ապրիլին էր որ սկսան դէպի սպանդանոց տանիլ մեր քոյրերն ու եղբայրները։

Այս ապրիլին էր նորէն որ սկիզբ առաւ տարագրումը մեր մեծ զոհերուն մտքի եւ գրչի ռահվիրաներուն...

Սուգի ամիս է Ապրիլը մեզ համար, լացի եւ մտածումի ու Ցիշատակի օր...

Ո՞ր Հայն է որ պիտի չարսուայ այն սրտաճմլիկ դէպքերէն եւ սարսափներէն, որուն ենթարկուեցաւ իր ազգը այդ օրերուն։

Մարտիրոս Ժողովուրդ...

Եւ այսօր ոտքի ես դեռ...

Ոտքի ես, որպէսզի ցոյց տաս աշխարհի թէ ոչ բռնութիւն եւ ոչ մահ չեն կրնար խորտակել քու ապրելու իրաւունքդ։

Դուն Հայաջինջ Սարսափներուն յիշատակը կը պահես, բայց եւ այնպէս, ցեղիդ բնազդը, ուժը եւ կորովը նորէն քեզ վահան բռած, կը պայքարի քու գոյութեանդ համար, քու վերելքիդ համար ինչպէս որ բնութիւնը կը մեռնի ու նորէն կը ծաղկի, նորէն կը վերընձիւղի ու կ՚ապրի...

Դուն կաղնի հսկայ, ով ազգ Հայկազ —

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ՏԵՍԻՆ, 21 Ապրիլ.— Ապրիլ 18-21 Տեսինի մէջ գումարուեցաւ Ֆրանսայի Վասպուրականի Հայր. Միութեանց համագումարը։ Ներկայ կամ ներկայացուած էին չորս Միութեանց եւ ուրիշ չորս վայրերու պատգամաւորները։

Համագումարի դիւանին անդամ ընտրուեցան — նախագահներ՝ Պ. Պ. Դ. Մելոյեան եւ Վ. Պանտիկեան, քարտուղարներ Ա. Հիւսեան եւ Վ. Կաքաւեան։

Համագումարը հանդիսաւորապէս շնորհեց բոլոր Միութեանց ֆրանսական առաջնական եւ հիւրընկալ պետութեան մեզի ընծայած ամէն հնարաւորութիւնը, մեր մշակութային եւ հայրենական ձեռնարկներուն զարգացման համար։ Մենք բոլորս երախտապարտ ենք անոր եւ ամէն կերպով նախանձախնդիր՝ յարգելու խղճամտօրէն երկրին բոլոր օրէնքները։ Համագումարը լսելէ վերջ իւրաքանչիւր Միութեան պատգամաւորին զեկուցումը տեղական հարցերու եւ գործունէութեան մասին՝ կազմեց 16 հարցերէ բաղկացած օրակարգ մը։

1. Նկատի ունենալով որ ներկայիս հըրատապ եւ անմիջական հարց մըն է ընել երիտասարդութիւնը հայրենակցական գործին, համագումարը կը յանձնարարէ ներգրաւել զայն հայրենակցական բոլոր աշխատանքներուն մէջ, կազմելով երիտասարդաց ինքնավար միութիւններ։ Այս Միութիւնները պիտի գործեն մայր միութեան ձեռնհաս ներկայացուցիչներուն հետ խորհրդակցաբար։

2. Նկատի ունենալով անհրաժեշտ պահանջը՝ Վասպուրականի ճշգրիտ պատմութեան մը, համագումարը, քննելէ վերջ Փարիզի պատրաստած ծրագրին նախագիծը, զայն կը յանձնէ Կեդր. Գործադիր Մարմնի յատուկ ուշադրութեան, յանձնարարելով յարաբերութեան մէջ մտնել բոլոր Վասպ. Միութիւններու հետ, այդ գործը լաւագոյն պայմաններու մէջ գլուխ հանելու համար։

3. Վասպուրականի եւ ուրիշ 11 վայրերու ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտները հայ երիտասարդութեան անցեալ մեծ փառքերէն համարելով, համագումարը ջերմօրէն կը յանձնարարէ Կեդր. Գործ. Մարմնին կատարելագործել չարժանկարը։ Ուստի կը հրահանգէ բոլոր Միութեանց որ հաւաքեն փաստաթուղթեր, նկարներ ու տեսարաններ հերոսամարտներուն մասին։

4. Խրիմեան Հայրիկը համարելով ազգային վերածնունդի նախակարապետներէն մին, գրական, հանրային եւ կրօնական մեծ դէմք մը, կը յանձնարարէ երեք Միութեանց կազմակերպել անոր Ցոբելեանը։

5. Համագումարը անհրաժեշտ համարելով Ֆրանսայի Միութեանց վերաբերեալ հրատարակութիւն մը, բաղձանք կը յայտնէ Կեդր. Գործ. Մարմնին, կազմել կեդր. տեղեկագիր մը, որ ցոլացնէ Սփիւռքի Վասպուրականցւոց բոլոր գործերը։ Ատոր համար ուժ տալ ամէն կերպ՝ Ամերիկեան Միութեանց հրատարակութիւններուն։

6. Համագումարը որոշեց կատարել Ֆըրանսայի Վասպուրականցիներու ընդհ. մարդահամարը։ Միջոցներ ձեռք առնել, տեղերուն վրայ, իրերօգնութեան գործին համար։ Ջերմ յարաբերութիւններ մշակել Սփիւռքի բոլոր Վասպուրականեան Միութեանց հետ։

7. Այս բոլոր աշխատանքները ներդաշնակելու համար, համագումարը մշակեց եւ ընդունեց Ֆրանսայի Վասպուրականեան Հայր. Միութեանց դաշնակցութեան (ֆետերասիօն) ծրագիրը եւ ընտրեց Կեդրոնական Գործադիր Մարմին մը։ Այդ մարմինը պիտի ըլլայ՝ նախ, մէկ տարուան համար, Մարսէյլի Միութեան Վարչութիւնը, իբրեւ ամէնէն հին Միութիւնը։ Անկէ վերջ՝ մէկ տարի, Փարիզի վարչութիւնը եւ այսպէս, փոխն ի փոխ, մինչեւ յաջորդ համագումարը, որ տեղի պիտի ունենայ չորս տարիէն։ Կեդր. Գործ. Մարմինը պատասխանատու է միմիայն Համագումարին առջեւ։

Տեսինի Վասպուրականցիները, յանձինս՝ Աբրահամեանի, Ղազարեանի, Ցակոբեանի, Օհանեանի, Հիւսեանի, Տէր Մկրտիչեանի, Բարսեղեանի, Խլոյեանի, Գուպաթեանի, Բարսեղեանի եւ Վիէնցիները յանձինս Տէրտէրեանի եւ Մուրատեանի, միշտ պատրաստ ու կորովի, կազմակերպեր էին Վասպուրականեան իմաստով աւանդական հիւրասիրութիւնը պատգամաւորներու։ Հերոսամարտի 38րդ տարեդարձը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ։ Վասպուրականեան առհմիկ գինեձօնով մը պատգամաւորները իրարմէ բաժնուեցան, մեծապէս խանդավառ եղբայրական մթնոլորտէն եւ մասնաւոր առուած որոշումներէն, որոնք կը ձգտին ընդհ. համերաշխութեան եւ գործակցութեան։ (ԴԻՒԱՆ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

■

ԼԻՈՆ — Կիրակի, 19 Ապրիլ. ժամը 15-ին Գ. Քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մեր մեծ մեռելներուն նուիրուած սգատօնը: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր ամէն հոսանքի պատկանող հայրենակիցներով: Աչքի կը զարնէին մասնաւորապէս հոս ծնած եւ հասակ նետած երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ: Այլեւս այն ծնողները որոնք գոնէ տարին մէկ օր իրենց զաւակները կ'առաջնորդեն, հանդիսասրահ, հաղորդուելու համար մեր անթաղ մեռելներու խնկելի յիշատակումով:

Ժամը 16-ին նուագախումբը հնչեցուց Ֆրանսական քայլերգը: Յետոյ Ազգ. Միութեան ատենապետ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան ըսաւ.

— « Սիրելի հայրենակիցներ, այսօր կրկին հոս հաւաքուեր ենք ազալու համար մեր մէկ միլիոնէն աւելի սիրելիներու կորուստը: Անոնք մեռան որպէսզի մենք ապրինք, անոնք գերեզման անգամ չունեցան: Մենք ամէն օր կը տեսնենք այս երկրին մէջ թէ ինչպէս կը յարգեն իրենց մեռելները, եւ տարին քանի մը անգամ ծաղկեփունջերով կը զարդարեն իրենց սիրելիներու շիրիմները: Իսկ մենք, կրկնակ պարտականութիւն ունինք հանդէպ մեր մեռելներուն: Նախ թոյլ չտանք որ մեր զաւակները մոռնան մայրենի լեզուն եւ մեր դարաւոր պատմութիւնը: Սիրենք գիրար, եւ չընենք այն տեսակ բաներ որ կրնան հրճուանք պատճառել թշնամիներուն.

Շոփէնի մահերգէն վերջ լուռ եւ երկիւղած ամբողջ բազմութիւնը յոտնկայս լսեց 1915 ապրիլ 11–24 գիշերը Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած մտաւորականներու անուններբ զորս կարդաց Գ. Կիւլպէնկեան: Ահաւասիկ մաս մը. —

Գ. Զօհրապ, Ակնունի, Խաժակ, Ռ. Զարդարեան, Դ. Վարուժան, Սիամանթօ, Ռ. Սեւակ, Վարդգէս, Ա. Յարութիւնեան, Հ. Համբարձումեան, Շահրիկեան, Հ. Գոյաճեան, Մ. Կիւրճեան, Թլկատինցին, բժ. Փաշայեան, Բ. Շահպազ, Գ. Բարսեղեան եւ գեռ հարիւրաւոր եւ հազարաւորներ; որոնց հոգիները այս պահուն, սրահին մէջ կը սաւառնին: Յարգանք անոնց անմոռանալի յիշատակին »:

Վայրկեանը շատ յուզիչ էր. տգակեր հայրենակիցներու աչքերէն արցունքի կաթիլներ վար կը գլորուէին:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Գերմանիոյ, Հոլանտայի եւ Անգլիոյ հայ կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր հովիւ Նալպանտեան վարդապետի, որ յուզումով պատմեց տարագրութեան օրերէն երեք խմաստալից դրուագներ: Յորդորեց մեր զաւակները հայ մեծցնել: Իր յուզումով երգեց Տիկին Արմենուհի Վարդանեան «Քուն եղիր, բալաս»: Հայ բողոքական համայնքի ներկայացուցիչը, պատ. Սահակեան իր լաւագոյն ուղերձներէն մին կարդաց, ձօնուած մեր նահատակներուն յիշատակին. «Աշխատինք անեղծ պահել հայ ընտանեկան սրբութիւնները եւ պատրաստ ըլլանք մեր զաւակներով երթալու մեր վերջնական հանգրուանը՝ Հայաստան աշխարհը »:

Յաջողութեամբ արտասանեց Օր. Թութեանը, Ռ. Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը»: Յուզելով ներկաները:

Հայ. Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, Թորգոմ քահանայ Նմանապէս իր ուղերձին մէջ յորդորեց ուժ տալ ազգապահպանման, մեր ընտանեկան յարկերէն ներս:

Յետոյ կարդացուեցաւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան մէկ կարճ ուղերձը: (Չէին կրցած ներկայ ըլլալ, հանրակառքերու գործադուլին եւ իրենց պատգ. ժողովին պատճառով):

Ազգ. Միութեան կողմէ Գ. Յ. Վարժապետեան կարդաց ուղերձ մը յիշելով շանտատակ Թալէաթի երազը—Հայութիւնը ջնջել երկրի երեսէն:«Բայց հրէշըչհասաւ իր նպատակին: Մենք Մայիսի աւուրօւ մը 1918ին Արարատեան Աշխարհին մէջ հիմը դրինք Հայաստանի հանրապետութեան, որ այսօր արդէն երեսունըհինգ տարեկան է: Պատիւ հայ ժողովուրդին :»

Շատ գեղեցիկ եւ օրուան պատշաճ արտասանութիւն մը ըրաւ Գ. Յ. Ուլուհուճեան «Ինծի բերէք» : Յետոյ օրուան նախագահը բեմ հրաւիրեց Գ. Հ. Թադէոսեանը որ կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը մասնաւորապէս նահատակներուն համար: Տիկին Ա. Վարդանեանի «Տէր ողորմեա»-յով վերջ գտաւ Սգատօնը, մինչ սրահէն դուրս նուագախումբը կը հնչեցնէր «Ծաղկեր Աղատ իմ հայրենիք» երգը:

Իսկապէս օրինակելի էր այս տարուան Սգատօնը իր լրջութեամբ եւ կարգապահութեամբ: Պատիւ Ազգ. Միութեան եւ գաղութին որ գիտէ յարգել իր մեռելները: Եւ պատիւ այն հայ առեւտրականներուն որոնք անսալով Ազգ. Միութեան կոչին գոց պահեցին իրենց խանութները:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

նեայ, արմատները երկրի շատ խորն ու գագաթը բարձր, խրոխտ կ'արհամարհես բոլոր փոթորիկները:

Եւ յաղթ, համարձակ կը նայիս նորէն ամպերուն մռայլ որոնք շուտ կ'անցնին գլխէդ: Դուն պիտի ապրիս:

Եւ թշնամին պիտի ամչնայ ու կարմրի..

Այն ատեն յաղթութիւնը քուկդ պիտի ըլլայ, փառքն ու պսակն ալ ...

Մէն – Սէ

Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ գրական գործունէութեան 65-ամեակը պիտի տօնուի Գահիրէի մէջ, Ապրիլ 27ին, ինչպէս կը տեղեկանանք խմբագրութեան ուղղուած զեկոյցէ մը որ նոր հասաւ մեր ձեռքը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ մատենագրութեան մեծ բառարանին մէջ, որ հրատարակուեցաւ Վիէննայի մէջ Հոլէնիք հրատարակչական Տան կողմէ առաջին հատորին 92–96 էջերը նուիրուած են Հայոց մատենագրութեան պատմութեան: Թէեւ ուսումնասիրութիւնը չէ ստորագրուած, սակայն կը կարծուի թէ գործն ըլլայ Հ. Ներսէս Ակինեանի: Մէկ ակնարկով-հեղինակը ընդգրկած է ամբողջ հայ գրականութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻ ՄԱԿԻ արաբական անթելի տնօրէնը, որ յայտնած է թէ Դամասկոսի ազգային վարժարանին մէջ սորված է:

ՍԱՐՈՅԵԱՆ – Պաղտասարեան, ժողովրդական երգը վերածուած է ճափոներէնի: Երգողն է Ռւանկ Ֆօնկ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐ Անդրանիկ Մանուկեան եւ Կարապետ Այվազեան Լիբանանի Արժանեաց պատուանշաններ ստացած են: Անոնք երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարեն Աշֆուրիէի հիւանդանոցին մէջ եւ յարգուած են բոլորէն, իբրեւ պարտաճանաչ, անձնուէր եւ հմուտ մասնագէտներ: Կարեւոր բաժին մը ունեցած են հիւանդանոցին վերելքին եւ այսօրուան դիրքին մէջ, ինչպէս կը գրեն Լիբանանի թերթերը:

ՋՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ մէկ նկարը մեծցնելով Գէյրութէն հայ պատանի մը՝ Անթուան Քէչիշեան նուէր ըրած է վարչապետին որ շնորհակալութեան նամակ գրած է ուր կ'ըսէ — Կը խնդրեմ Աստուծմէ որ մեր սիրտերը միացնէ որպէսզի արաբականութիւնն իր փառքը վերստանայ եւ ամէնքս ապրինք ազատութեան եւ ընկերային արդարութեան սիրով մը գրկախառնուած համայն Արաբներու եղբայրութեամբ »:

ՇՓԱՆՇԱՆ ստացած է (Ֆրէզնօ) հարիւրապետ Ճօուըրտ Մարգարեան, Մ. Նահանգներու Օդուժի Ֆէսըլ բանակատեղին մէջ ծառայութենէ վերադարձին: Հարիւրապետ Մարգարեան աւարտած է Ալապամայի օդային զինուորական համալսարանը եւ ստացած պատուոյ վկայական: Քէսըլ բանակատեղիին մէջ զինուորական բանակի ղեկավար էր: Բ. աշխարհամարտին մասնակցած է հիւս. Ափրիկէի եւ Իտալիոյ օդային յարձակումներուն: Զինուորական մասնաւոր հրահանգովթուսիա ղրկուած էր 1944ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տիկին Արաքսի Օտապաշեան որ երեք տարի առաջ Ամերիկայէն Փարիզ եկած եւ զանազան առիթներով երգած էր հայկ. հանդէսներու մէջ, պտտած է կարգ մը եւրոպական քաղաքներ,— Իտալիա, Սպանիա, եւ Աւստրիա, երգահանդէսներ տալով:

Այցելած է նաեւ Միջին Արեւելք (Պէյրութ, Երուսաղէմ, Գահիրէ, Պոլիս) եւ այդ քաղաքներուն մէջ եւս ջերմապէս գնահատուած էիրերգահանդէսներով:— Լ.

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

●

Կիրակի կէսօրէ ետք Ժան Կուժոնի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հաճելի հանդէս մը Հայ Արենոյշներու կողմէ:

Սրահը լեցուն էր ծնողներով եւ բարեկամներով, որոնք բոլորն ալ հաստատեցին թէ ինչ օգտակար եւ գեղեցիկ շարժումի մը կը հետեւին իրենց աղջիկները: Իսկ Արենոյշները ապացուցին թէ բարոյական եւ ֆիզիքական խնամքին հետ, հոգ տարած են նաեւ իրենց մայրենի լեզուին:

Հանդէսը սկսաւ եռագոյնին նուիրուած արտասանութիւնով մը: Ապա սկսաւ իւրաքանչիւր Արենոյշի մասնակցութիւնը: Համակ եռանդ, կորով, ամէն մէկ արենոյշ կ'աշխատէր իր լաւագոյնը տալ: Խմբապար, մենապար, երգ արտասանութիւն, կատակերգութիւն մարզական խաղեր, բանակումի տեսարաններ իրարու կը յաջորդէին հրճուանք պատճառելով ծնողներուն եւ հանդիսականներուն: Հապա սա փոքրիկ Թեւիկնե՞րը իրենց թիթեռնիկի պարով:

Կը զգուշանամ անուններ յիշելէ: Բոլորն ալ այնքան ժամանակ վատներ էին իրենց լաւագոյնը տալու համար եւ կը յաջողէին: Իսկ Լիւսիի դաշոյնով պարը անմոռանալի պիտի մնայ բոլոր ներկաներուն մէջ, որոնք միշտ կրկնել կուտային: Այդ պարը այսուհետեւ մեր հանդէսներուն լաւագոյն անակնկալներէն մին կրնայ կազմել:

Այս բոլորին մղիչ ուժն է երիտասարդ տիկին մը, Անահիտ Գէյիկեան — Աւագեան որ իբրեւ ընդհ. խմբապետուհի մեծ եռանդով եւ նուիրումով լծուած է գործին: Ամուսնանալէն ետքն ալ ան չլքեց իր սիրած գործը: Տիկինը դասախօս ըլլալով Ֆրանսական լիսէին մէջ մեծ ձեռնհասութեամբ կը վարէ արենոյշներու կազմակերպութիւնը: Ան քանի մը խօսքով իրենց գործունէութեան պատկերը տուաւ: Խօսեցան նաեւ Արիներու պետ Տոքթ. Գ. Մեծատուրեան եւ տիկին Էլլէն Բիւզանդ: Երկուքն ալ պատմականն ընելով այս շարժման շեշտեցին անոր օգտակարութիւնը, իբրեւ ազգապահպանման կարեւոր ազդակներէն մէկը: ՛

ԱՐԵՆՈՅՇ

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅԵՐԸ

●

ԽՄԲ. — Թուրք հրապարակագիր մը, Գատիրճան Գաֆլը, որ վերջերս երկդիմի գրութիւն մը հրատարակած էր Ենի Սապահ թերթին մէջ, այս անգամ կը գրէ, «Ո՞վ Թուրք է» խորագրով (14 Ապրիլ).

— « Կարելի չէ պնդել թէ մեր ազգային դատերուն մէջ միայն Թուրք ցեղէ սերողները պատուաւոր դեր մը խաղացած են, ազգին ճամբուն վրայ միայն Թուրք արիւն կրողները հաւատարմութեամբ աշխատած են: Արդարեւ, Անկախութեան Պայքարի ընթացքին սխալ կերպով Թուրք չնկատուած մեր կարգ մը արեւելեան նահանգներու ժողովուրդը վերջին ծայր հաւատարիմ մնացին նուիրական նպատակին, մինչ հարազատ Թուրք նկատուած շրջաններու մէջ ապստամբութիւններ ծագեցան, եւ ազգ. կառավարութիւնը այս պատճառաւ ցնցումներ կրեց: Նմանապէս ազգ. պայքարին Իսթանպուլի մէջ ազգ. կառավարութեան ի նպաստ աշխատող գաղտնի կազմակերպութեան մէջ նոյնիսկ քանի մը Հայ կը գտնուէր եւ զօր. Քէմալ Քօչէր գրքին մէջ բացէ ի բաց կը գրէ թէ այս Հայերը հակառակ թշնամի գրաւումին՝ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցին:

Ժողովրդավար երկրի մը մէջ տիրապետող տարրին պատկանիլ երբեք գերակայութեան իրաւունք չի տար: Էականն է պատուաւոր եւ խղճմտանքի տէր ըլլալ: Այդպիսի մարդ մը ինչ արիւն ալ որ կրէ երակներուն մէջ, ի հարկին հոգի կուտայ տեւականացմանը համար այն պետութեան, որուն անձնագիրը ունի գրպանին մէջ: Ահա այս չափանիշները պէտք է գործածել երբ կը ճշդենք թէ ո՞վ Թուրք է եւ ո՞վ չէ:

Ազգայնականութեան լաւագոյն եղանակը սահկա է: Երէկ ցեղային խտրականութեամբ մեծ վնասներու ենթարկուեցանք, այսօր ալ նոյն սխալը կրկնելէ խուսափելու ենք եւ վերջին ծայր ուշադիր ըլլալու ենք ազգային միութիւնը չխախտելու համար »:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Դուրսը ցաւագին ամբոխ մը կը վրդովէր փոթորկէ բռնուած ծովու պէս, կանացի աղիողորմ ձայներ կը խառնուէին տղու ճիչերու հետ: Հայ կիներ էին որ եկած էին իրենց սիրելիները տեսնելու վերջին անգամ մը: Իրենց ետեւը կը կենային քանի մը Թուրք կիներ ալ `լաին ու անկարեկիր երեւոյթով: Երբ իրենց մօտէն կ'անցնէինք, սեւ կամ կարմիր եաղմային տակէն իրենց սեւ նայուածքին ճառագայթը կը սեւեռէր մեր վրայ:

Հայ կիներ կուլային անմխիթարելի վիշտով եւ չէին ուզեր մօտիկ ընել տեսէ բառ որ ամոքէր իրենց ցաւին սաստկութիւնը: Ոստիկանները կը զայրանային, կը կատղէին այդ տառապանքի պատկերին դէմ, անհանդուրժելով տղու հեծեծանքներէն եւ կիներու արտասուքէն: Եւ ահա մտրակը բարձրացաւ շառաչելով, ինկաւ կիսամերկ կուրծքերու վրայ, առհասարակ խուճապ մը շփոթութիւն ձգեց այդ հոծ բազմութեանը մէջ. ոստիկանները միշտ կը զարնէին եւ ամբոխը կ'ընկրկէր՝ կը ցրուէր.

Լացի ձայները միշտ կային սակայն. որովհետեւ հայ դատապարտուածներու մայրերը, կիներն ու տղաքը՝ ամուր կեցած մտրակի հարուածներուն տակ, չէին հեռացած ու կը յամառէին բողոքել, աչքերնին յառած բանտի դրան՝ որուն ետեւ խանուած ոճրագործներու վոհմակի մը մէջ կը տեսնէին իրենց սիրելիներէն մէկը կամ միւսը:

Բնական էր որ յաճախակի մօտութեան մէջ ըլլալով Թուրք բանտարկեալներու հետ, հետաքրքրուէինք իրենց հոգեբանութիւնով ու նաեւ իրենց վիճակով, մանաւանդ որ հետզհետէ մեր այցելութեան միջոցներուն՝ մեր շուրջը հսկողութիւնը թուլցած ըլլալով, աւելի երկար կրնայինք խօսիլ հայ բանտարկեալներուն հետ, եւ այդ առիթով էր որ տեղեկացանք թէ Թուրք բանտարկեալներու մէջ ալ անմեղներ կան:

Այս պարագան մեզ հարկադրեց շահագրգռուիլ իրենց վիճակով, ջանալ ամոքել իրենց նիւթական վիճակը եւ հաւասարապէս դիմումներ ընել անոնց ազատ արձակման համար: Առաջին իսկ փորձին՝ լուրջ եւ անյաղթելի դժուարութեան հանդիպեցանք, եւ այդ պատճառաւ երկար ատեն մեզի կարելի չեղաւ նաեւ մերձենալ իրենց մօտ գտնուող հայ բանտարկեալներուն:

Այդ միջոցին արդէն մեր բանտարկեալներուն մեծ մասը մեկնած էր այլեւայլ աքսորավայրեր, եւ մէկ քանին տեղափոխուած միւս հայ բանտարկեալներու չէնքին մէջ:

Որքան ալ հարեւանցի ըլլային մեր յաճախութիւնները, այդ առիթով տեղեկացանք թէ Թուրք բանտարկեալները ջըլատուած վիճակի մէջ էին. յանցաւորները սարսափած, եւ անմեղները գրգռուած էին: Ընդհանրապէս ամէնքն ալ չարաչար կը ցաւէին պատահածներուն վրայ եւ սրտերնին այրած կը գոչէին:

— Վախ, վախ... սխալեցանք:

Օր մը մեծ յուզում կը տիրէր բանտային շրջանակներու մէջ. Նոյնիսկ թոյլ չտուին մօտիկնալ բանտարկեալներու շէնքերուն: Թուրք կիներ խեւ աչքով եւ այրեր զայրոյթով կը նայէին մեզի:

Տուն վերադարձին միայն իմացանք որ լուր կայ թէ երկու ոճրագործ կիներ պիտի կախուէին. քիչ առաջ մունետիկ մը ազդարարած էր որ բոլոր այրերը քաշուէին իրենց բնակարանները: Այդ կիները հրէշային ոճրագործներ էին, բայց մենք տանջուած մեր ներքին զգացումներուն մէջ՝ զացինք տեսնելու: Նշանակուած հրապարակին վրայ կախաղաններ չկային. երկու ժամու չափ քաղաքը զանազան ըղձացումներով անձկալից սպասեց. գրգռութիւնը մեծ էր Թուրք թաղերու մէջ:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

թիւնը վերահաստատել ազատութեամբ ։ Հակառակ պարագային, գերման միութիւնը փոխանակ նպաստելու յարաբերութեանց մեղմացման, պիտի ծանրացնէ միջազգային կացութիւնը։ Գերման նոր կառավարութիւնը ինք պիտի որոշէ թէ կ՚ուզէ՞ միանալ եւրոպական կազմակերպութեանց։ Անշուշտ գերմանական հարցը չի կրնար լուծուիլ Եւրոպայէն դուրս, Հակադարձաբար, կարելի չէ կազմել Եւրոպա մը ուր Գերմանիա չունենայ իր տեղը։ Բաժան – բաժան պահել Գերմանիան՝ կը նշանակէ Եւրոպան պահելանստուգութեան մէջ, ուրեմն տկարացնել։ Գալով զինեալ եւ չէզոքացուած Գերմանիայի մը, ան շուտով պիտի դառնուի վտանգաւոր փորձութեան։ Այդ պարագային պիտի աճին ընդհարման վտանգները »։

Համակեցութեան խնդիրն ալ շօշափելով, Գ. Պիտօ բացատրեց թէ համակեցութեան շատ մը եղանակներ կան,— ձին եւ ձիաւորը, բանտապահը եւ բանտը, երէն եւ որսորդը միշտ միասին են, համակեցութեամբ կ՚ապրին։ Վարդապետական խնդիր չէ այս։ Հարցը հետեւեալն է, — կ՚ընդունի՞ն տիրապետութեան չենթարկել ուրիշը։ Համակեցութիւն՝ կը նշանակէ փարատում մտահոգութեան։ Կը նշանակէ միասին ապրիլ, ճանչնալ ուրիշին գոյութիւնը »։

Գ. Պիտօ իր ճառին մէջ յիշեց թէ Փարիզ հաճութեամբ պիտի հիւրընկալէ «անոնք որ վճռած են ծառայել խաղաղութեան, կանխաւ մշակուած ճշգրիտ ծրագրի մը վրայ եւ որոշ պայմանաժամով»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ Եչ. օր ընդհատեց իր նիստերը, այն յոյսով թէ զինադադար կնքուած կ՚ըլլայ Քորէայի մէջ։ Միեւնոյն ատեն ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեց կոչ մը ուղղել, անաչառ քննութիւն մը կատարելու համար մանրէական պատերազմի մեղադրանքներու մասին, որոնք միշտ կը կրկնուին կարմիրներուն կողմէ ։ Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ պահանջել որ Գերմանիայէն հեռանան 12.000 չինացի ռազմիկներ։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, Գ. Վիշինսքի, յայտարարեց․ — «Մոռնանք ամպերը, քանի որ արեւը կը սկսի ճեղքել խաւարը։ Այս առթիւ Ներողութիւն կը խնդրեմ որ յաճախ անառակ տղու դեր կատարեցի »։

ԻՐԱՆԻ պալատական նախարարը, Հոսէյն Ալի, հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք իրեն դէմ ուղղուած քննադատութեանց ։ Ոստիկանական վերատեսուչին անհետացման առթիւ ձերբակալուեցան 17 կասկածելիներ։ Երկուքը զօրավարներ էին, բայց ազատ արձակուեցան ։

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ ներկայացուցիչները խոստացան աւելի բազմաթիւ գերիներ վերադարձնել։ Անգլիքան եպիսկոպոս մը արգելափակուած եւ նոր արձակուած, Լոնտոն հասնելով, պատմեց թէ Հիւս. Քորէացիները ինը օր բռնի քալեցուցին 768 ամերիկացի գերիներ եւ 68 ամենադը քաղաքացիներ եւ թէ կէսը ճամբան մեռան։ Իր պատմութեան համաձայն կարմիր զինուորները մեծ վայրագութիւններ գործած են ։

ԱՊՐԻԼ 11 – 24 – Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու ։

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քաղա տ՚Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ՚Ալժէ ։

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարենպատակ եւ հայրենակցական միութիւններ ։

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան ։

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին։ ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայոց. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու։

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Մուտքը ազատ է ։

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, բազմահազար նահատակներու համար պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Նիսի Ս. Աստուածածին մատուռին մէջ ։

Այս առթիւ Հոգեւոր հովիւ Ատոմ քհնյ. Իյճեան պիտի խօսի օրուան պատշաճ քարոզ մը։

Կը խնդրուի բոլորէն իրենց ներկայութեամբ յարգել մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը ։

★

ԳՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3·30ին, Հ.Յ.Դ. Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մուրատ խումբի ։ Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեան եւ մասնակցութեամբ Մալթիոյ Կրթ. Ընկերութեան, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի, Հ.Յ.Դ. «Վարուժան» կոմիտէի։

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին Դպրոցի սրահը ։

Կը խօսի Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Յաջորդ օրը առաւօտեան ժամը 9·30ին հանդիսաւոր պատարագ նահատակներուն համար Ծերանոցի մատրան մէջ ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկայի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները ։

Մուտքը ազատ է։ Նոյն օրը տեղի կ՚ունենայ վիճակահանութիւնը ։

★

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողով – թէյասեղանի կը հրաւիրէ Գանեկօ Քաշանի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Ազգանոյշ Գօնչէկիւլեանի բնակարանը, 23 ռիւ Լավուազիէ, Քաշան, մէթրօ Գանեկօ։ Ներկայ կ՚ըլլայ ընկերուհի Զ. Սերոբեան, անդամ ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան ։

SALLE D'IÉNA, 10 Ave d'IÉNA

Կիրակի, 3 Մայիս 1953, ժամը 20·30ին

Bénéfice - Gala

ԻՍԱ ԱՐՍ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

Ա. ռուսական բաժին՝

Տեսարաններ օփերաներէ եւ օփերէթներ նուագահանդէս եւ մեծ պարահանդէս նուագախումբով ։

Բ. ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԻՆ մասնակցութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբին, ղեկ. Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՒԷԶԵԱՆԻ, դաշն. Պ. ԲԵՆՕ, դաշնակ Պ. Է. ԳԱՒԷԶԵԱՆ ։

Եւ կովկասեան պարախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ԱԳԱՇԻՑԷԻ ։

Տոմսերը 200էն 600 ֆրանք ։

Դիմել Մ[illegible]՝

2 Rue Pierre le Grand

եւ Իկոնիկովայի՝

77 Rue Lourmel (15)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միջին Ֆրանսայի, Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ Միջին Ֆրանսայի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերու։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ ուշ գիշեր Վալանս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Կը խօսի ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն), ։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Անմուվիլի հոգաբարձութեան հրաւէրով, «Ազատ Հայաստան»ի ասուլիսը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ, ապրիլ 25ին, շաբաթ ժամը 20·30ին, նուիրուած ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսութիւն մը «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։

Կը խօսի հայագէտ փրոֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ։ Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը»։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՅԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները ։

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու։ Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ.— Հ.Յ.Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հասցէէն։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը ։

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժամը 9էն, դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Յամիկի տունը, 3 Փասաժ Լավրեան, Ժանթիյի։ Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերիկայի ՀՕՄի Կեդր. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան ։

SALLE MOLIÈRE (Conservatoire) LYON

Կիրակի 26 Ապրիլ ժամը 15ին

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Վիէննայի պետական երաժշտանոցէն) ։

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ։ Ժան Վալլէ դաշնակով կ՚ընկերանայ ։

Ա. մեծ մրցանակ Լիոնի երաժշտանոցէն։

Յայտագիր.— Կլուք, Շուպէրթ, Վէպէր, Մասընէ, Շամինատ, Շուման, Պըրահմս, Ռիմսքի – Քորսաքօֆ, Վէգէրլին, Կոմիտաս վրդ., Ա. Սպենդիարեան, Ռ. Մելիքեան, Բ. Կանաչեան ։

Տոմսերու համար դիմել.— Պ. Պ. Ժ. Ծառուկեան 10 ռիւ Ֆ. Կարնէ։ Խ. Սողոմոնեան 193 ռիւ Քրէքի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տէսինի կեդրոնը ։

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 26 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7052 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2463

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

•

Պատահաբար չէ որ կ'առաջարկենք առաջին ուսումնարան – յիշատակարանը բանալ մեր գաղութին մէջ :

Միջին Արեւելքէն ետք, ամէնէն երիտասարդ գաղութն է Ֆրանսականը։ Եւ կը ներկայացնէ բազմաթիւ առաւելութիւններ։ Իմացականէն մինչեւ տնտեսականը։

Որքան ալ նօսրացած ըլլան մտաւոր ուժերը, տակաւին կան պիտանի տարրեր, անդաստանը մշակելու համար :

Փարիզը կեդրոնաձիգ ջահ մըն է ոչ միայն ամբողջ գաղութին, այլեւ հարեւան երկիրներուն համար, Անգլիա, Պելժիա, Զուիցերիա, Իտալիա։ Աւելի անդին՝ Գերմանիա եւ Աւստրիա :

Առաջարկուած յիշատակարան – ճեմարանը, իր կարգին, պիտի ծառայէր սերտ կապեր հաստատելու, իմացական թէ վարչական տեսակէտով։ Նոյնիսկ եթէ ուսումնարանը բացուէր Մարսէյլի կամ Լիոնի մէջ :

Կը մնայ գլուխ գլխի տալ եւ միջոցներ մտածել, խօսքէն, բաղձանքէն գործի անցնելու համար :

Ինչպէս կը բացատրէինք երէկ, առաջին քայլը պիտի ըլլար կազմել խառն յանձնախումբ մը՝ ձեռներէց անձերէ :

Եթէ տեսակ մը անշարժութիւն կը տիրէ մեր գաղութին մէջ, պատճառներէն մէկն ալ այն է որ շատեր իրենց պատեանին մէջ քաշուած են։ Մինչեւ անգամ քիչ – շատ գործօն կազմակերպութիւններ։ Մանաւանդ Հայր. Միութիւնները :

Տարիներով խօսած ենք. այս վերջին Միութեանց մասին։ Խմբագրութենէն զատ, բազմաթիւ աշխատակիցներ եւ ընթերցողներ ալ կարծիքներ յայտնած են, թիւր ու պէմ :

Տրամադրութիւն չունինք դուռ բանալու ամուլ վիճաբանութեանց :

Հրապարակային կոչ մըն է որ կ'ուղղենք Հայր. Միութեանց, որպէսզի լրջօրէն մտածեն առաջարկուած ուսումնարանի հաստատման մասին։

Մեր համոզումով, ձեռնարկին գործադրութիւնը կը դիւրանայ, եթէ ասպարէզ նետուին Հայր. Միութիւնները :

Անոնք պիտի դառնան առաջին կամաւորները :

Իրենց անդամները չէի՞ն որ իսկոյն կրակը նետուեցան տարիներ առաջ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրութեան :

Ինչո՞ւ պիտի անճրկին այսօր, երբ խաղաղութիւն կը վայելեն եւ արիւն թափելու խնդիր չկայ :

Ամէնէն համեստ Միութիւնն ալ եթէ յանձն առնէ քանի մը սաներ որդեգրել, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլանք :

Մեր առաջարկած աշխատանքը երբեք չի հակասեր իրենց հիմնական ծրագրին։

Արդէն սաներ կը պահեն զանազան կրթարաններու մէջ, համաձայն իրենց նիւթական կարողութեան :

Հայաստանի օգնելու օրինաւոր բաղձանքն ալ չի կրնար վնասուիլ այս նոր գործունէութենէն :

Ընդհակառակն։ Երբ առիթը ներկայանայ, կրնան դարձեալ աջակցիլ վերաշինութեան կամ ներգաղթին :

Այն ատեն, այլապէս օգնած պիտի ըլլան որեւէ ներգաղթի։ Պիտի ունենան հայկական դաստիարակութեամբ օժտուած զաւակներ՝ հայրենիքին համար :

Ո՞ր Հայր. Միութիւնը պիտի կրնար առարկել այս տարրական ճշմարտութեան դէմ :

Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ Հայր. Միութիւնները թօթափեն իրենց թմրութեան փոշիները, եւ բաց աչքերով դիտեն օրուան պահանջները :

Այլապէս, դատապարտուած են բնական մահով մեռնելու։ Կամ դառնալու տեսակ մը աղքատախնամ : Շ.

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ի ՏՕՆԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԽՈՒՌՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՎԵՀԱՇՈՒՔ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՄԲ

★

Ուրբաթ գիշեր, 24 Ապրիլ, Նախկին «Փըթի ժուռնալ»ի շէնքին առաջին մեծ հանդիսասրահը լեցուած էր անսովոր բազմութեամբ, տօնելու համար Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը:

Տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենար ճիշդ օրին, նախաձեռնութեամբ 47 Միութեանց :

Ամբողջ սրահին մէջ, մինչեւ վերնատանը, չկար անկիւն մը որ պարապ մնացած ըլլար : Արուարձաններէն ալ բազմութիւն մը փութացած էր, մասնաւոր օթօքարներով (Ալֆորվիլ, Իսի եւն.)։ Մօտ հազար հինգ հարիւր հայրենակիցներ համախմբուած էին գեղեցիկ եւ ընդարձակ սրահին մէջ։

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր եւ ամբողջ յայտագրին գործադրութիւնը տեւեց մէկուկէս ժամ :

Կը նախագահէր Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան։ Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին ներկայացուցիչներ՝ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն։ Զինուորական նուագախումբը մասնաւոր վեհութիւն մը կ'ընծայէր հանդիսութեան, որ սկսաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ Շոփէնի մահերգով : Օրուան վեց ատենախօսները խորին յուզումով ոգեկոչեցին նահատակներուն յիշատակը (երկուքը Ֆրանսերէն) :

Մէկ խօսքով, պատկառելի սգահանդէս մը, որ շատ խոր տպաւորութիւն ձգեց բոլորին վրայ, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան քաղաքապետական ընտրութիւնները՝ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Պիտի ընտրուին 466.800 անդամներ, 12.800ը համեմատական, 454.000ը մեծամասնական դրութեամբ :

Ընտրութեանց պիտի մասնակցին 37983 համայնքներ։ Քուէատուփերը պիտի բացուին առաւօտեան ժամը 8ին, պիտի փակուին 18ին։ Փոքր համայնքներու մէջ արդիւնքը պիտի յայտնուի իրիկունը կամ երկուշաբթի առտու. իսկ մեծ քաղաքներու մէջ՝ մինչեւ չորեքշաբթի, նկատի առնելով կարգ մը բարդ հանգամանքներ :

Ընտրողներուն թիւը կը հաշուեն 25 միլիոն, այր եւ կին։ Բայց, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, ընդհանրապէս 60 կամ 70 առ հարիւրը քուէ կուտան։ Կարծողներ կան թէ քուէարկուներուն թիւը կրնայ նուազիլ այս անգամ, իբրեւ հետեւանք... ոգին գեղեցկութեան։

Քաղաքապետական ընտրութիւնները քաղաքական տեսակէտով ալ հետաքրքրութիւն կը շարժեն, իբրեւ տեսակ մը ծանրաչափ հանրային կարծիքի։ Վերջին ընտրութեանց մէջ, որոնք տեղի ունեցան 1947ին, տեսակ մը եղաւ զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն յաջողութիւնը : Անոնք շահեցան քուէներուն 28 առ հարիւրը, իսկ համայնավարները՝ 29 առ հարիւր :

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ զօրավարին կազմակերպութեան մէջ ծագած պառակտումը չի կրնար նոր յաջողութիւն մը ապահովել։ Համայնավարներն ալ տագնապ մը կ'անցընեն այս միջոցին :

Բանգէտներու կարծիքով, ընտրութեանց մէջ պիտի շահին աջակողմեան հոսանքները, իբրեւ հետեւանք վերջին տարիներու անցուդարձին :

Ընտրուած 38.000 քաղաքապետական խորհուրդներու առաջին գործը պիտի ըլլայ ընտրել քաղաքապետները, որոնք թէեւ պատասխանատու՝ նահանգապետներուն, կարեւոր անձնաւորութիւններ են : Անոնք են որ կը վարեն համայնքին վարչական գործերը եւ տեղական ոստիկանութիւնը :

Ընտրելիներու թիւն է 467.000, բայց թեկնածուները 6 — 7 անգամ աւելի են։ Իւրաքանչիւր խորհուրդի թիւը կը տարբերի համաձայն համայնքին մեծութեան։ Փարիզի մէջ կան 90 խորհրդականներ : Փոքր գիւղերու մէջ սովորական թիւն է 6-7։ Գիւղի մը մէջ, ուր արտադրող կատարուած է վերջին տարիներու ընթացքին, ութ աթոռներ կան, բայց միայն եօթը քուէարկուներ :

Ցանկերը չափազանց շատ ըլլալով, քիչեր պիտի կրնան բացարձակ մեծամասնութիւն շահիլ։ Համեմատականի մնացողները պիտի ընտրուին յառաջիկայ կիրակի (3 Մայիս), այս անգամ պարզ մեծամասնութեամբ :

× Մարսէյլի մէջ, ընկերվարական կուսակցութեան առաջին թեկնածուն է մեր բարեկամը, քաղաքացի Կաստոն Տէֆէռ, նախկին նախարար։ Անշուշտ հայ քաղաքացիները անոր վրայ պիտի կեդրոնացնեն իրենց քուէները :

× Քաղքապետ. ընտրութեանց առթիւ, 3րդ 4րդ եւ 10րդ թաղամասերու մէջ թեկնածու կը ներկայանայ Պ. Ալեքս Մուքովիչ։ Այս թեկնածութիւնը ջերմապէս կը պաշտպանէ «Արտասահման ծնած Ֆրանսացիներու ընկերակցութիւնը (A. F. N. E.) որ կազմուած է քանի տարիէ ի վեր, պաշտպանելու համար արտասահման ծնած Ֆրանսացիներու կամ նոր հպատակներու իրաւունքները։ Թեկնածուն անդամ է գիմադրական ճակատի տնօրէն խորհուրդին, տպետ Պատուոյ Լեգէոնի եւ ստացած է պատերազմական խաչ եւն.:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՀԵՐՔԵՑԻՆ

★

«ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՋՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ՑԵԽԸ»

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Թուրքիոյ կրթական քննիչները իրենք հերքած են հայկ. դպրոցներու դէմ եղած մեղադրանքները։ Իսկ թուրք թերթ մը, «Իսթանպուլ Էքսփրէս», Ապրիլ 16ի թիւին մէջ խօսելով կը բողոքէ «Նոր Սաբահ»ի զրպարտութեանց դէմ։ Ահաւասիկ հատուած մը խմբագրականէն.

— Փոքրամասնութեանց պատկանող վարժարանի մը մէջ, օրթոտոքս հայերէնակցի մը քոյրը կաթոլիկ ըրեր են եւ այս առթիւ ոճիր մը գործուեր է։ Այս դէպքը մասի փաթթոց ընելով, յանդգնութիւնը կ'ունենան գրելու թէ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ ազգայնական շարժումը կը տարածուի, Հայոց դպրոցներուն մէջ «հայկականութիւն»ը կը ներարկուի ուսանողներուն :

Նախապէս եգիպտական թերթի մը մէկ հրատարակութեան առթիւ, տեսակցութիւններ ունեցանք Իսթանպուլի հայ համայնքին երեւելի դէմքերուն հետ, եւ անոնց յայտարարութիւններն ու համոզումները հրատարակելով՝ վճռաբար հաստատեցինք թէ այս երկրին մէջ Հայկական խնդիր մը, Յունական, Հրէական խնդիր մը, աւելի ճիշդ փոքրամասնութեանց խնդիր մը գոյութիւն չունի :

(Մնացեալը յաջորդով):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ թացաւիկ բաժնեգինները :—

Գ. Մ. 10.000 ֆրանք :

Վաղեմի բարեկամ մը (Փարիզ) 5000 ֆրանք :

Պ. Գազանճեան (Մէստէօն) 1000 Ֆր.:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՅՍՊԷ՛Ս, ՈՉ ԹԷ ԱՅԴՊԷՍ

Ուրբաթ գիշերուան սգահանդէսը պատմական պիտի մնայ մասնաւորապէս անոր համար որ, կաշկանդուած չէր կանխակալ կարծիքներով :

Նախաձեռնութիւնը եւ կազմակերպութիւնը ստանձնած էր երիտասարդութիւնը, ի դիմաց այն ազգ. Միութեանց որ կը գործեն Փարիզի մէջ։

Ոչ մէկ նախապաշարում՝ սգահանդէսին պատրաստութեան ատեն :

Բոլորին ալ հիմնական մտահոգութիւնը այն էր որ հանդիսութիւնը ունենար համազգային հանգամանք :

Աղէտը կրօնական խաչելութիւն մը չէր, այլ քաղաքական դաւ մը՝ գլխատելու եւ անճիտելու համար ամբողջ ժողովուրդը։

Հետեւաբար, անիմաստ էր նախաձեռնութիւն, կազմակերպութիւն եւ ուրիշ ամէն բան ձգել յարանուանութեանց պետերուն :

Անոնք իրենց բուն դերին մէջ մտած կ'ըլլային իբրեւ hովանաւորներ, մնացեալը ձգելով ժողովուրդի զաւակներուն։

Անոնք իրաւունք չունէին մանրամասնութեանց մէջ խրելու, իրենց նախասիրութիւնները պարտադրելու կամ պայմաններ դնելու :

Եւ իրենց տարրական պարտքն էր կարգի հրաւիրել չար ոգիները։ Ներսէն գործեն թէ դուրսէն :

Իրենք պիտի մնային ամէն կողմնակի նկատումէ վեր, իբրեւ բարոյական ուժ :

Որքան կրցած եմ հետեւիլ անցուդարձին, պատճառ չկար որ իրենք աճապարէին եւ տնավարի սգատօն մը կազմակերպէին ապրիլ 19ին, ամէն իրաւունք վերապահելով իրենց եւ բանկային։

Ուրբաթ օրուան սգահանդէսին ներկայ էին շատերը իրենց գործակիցներէն եւ բարեկամներէն։

Անշուշտ անոնք ալ պիտի վկայեն թէ համազգային սգատօնը այսպէ՛ս կը կատարեն, եւ ոչ թէ այնպէս : ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ Այզընհաուըրի ճառին, 2. երկար խմբագրականներ հրատարակելով «Իզվեստիա» եւ «Փրաւտա» թերթերուն մէջ։ Լեզուն չափաւոր է։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Ատլանտեանի խորհուրդը վերջացաւ առջի օր եւ երէկ պիտի հրատարակուէր պաշտօնական զեկոյցը :

Նոյն առտուն Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը վաւերացուցած էր բանաձեւ մը՝ եւրոպական բանակի մասին : Բանաձեւը կրկին կը յիշեցնէ նախկին յայտարարութիւնները, կ'արձանագրէ կատարուած աշխատանքները եւ կը մաղթէ որ արագօրէն վաւերացուի դաշինքը : Ատլանտեանի խորհուրդին մէջ ալ, անդամները յայտարարեցին թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացման։

Այս բանաձեւը ներշնչած էր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, անգամ մը եւս շեշտելով թէ Եւրոպայի տրուելիք վարկերը մեծապէս պիտի ազդուին դաշնագրին վաւերացումէն։ Որքան շուտ, այնքան լաւ։ Այս առթիւ, ի

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՀԱՑԿԱԶԱՆՑ

●

ԺԱ.

«Ձի՞ է քեզ, ծո՛վ, զո՞ տեսեր եւ փախեար»(*)։

Արդարեւ, այստեղ, Ադրիականի ջուրերը կը փախչին յաղթահարուած, չարաչար պարտուած, գրեթէ ջարդ ու փշուր։ Ծիրդ ինչպէս մողէզները, որոնք խոյս կուտան՝ իրենց յարաշարժ պոչը ձգելով ոտքերուդ տակ, տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, ինչպէ՞ս կը տապլտկի Պոսիդոն, վիրաւոր կամ անդամատեալ ։

Եւ Վենետի՛կն է, որ կ'երգէ, յաղթապանծ, ընդդէմ խուճապահար ջուրերուն զարհուրանքին եւ աղերսանքին, ընդդէմ անոնց լպիրշ պարերուն չողոմարար, ընդդէմ անոնց ընծայաբերութեան ոսկի եւ զմրուխտ ։

Կայարանէն դուրս կը նետուինք՝ Արամայիսին պատրաստած քարտէսն ի ձեռին։ Այժմ Ս. Մարկոսի հրապարակին վրայ ; Թոթաճեան եղբայրներուն խանութին մէջ։ Երեք եղբայրներ, Ցունաստանէն տեղափոխուած Վենետիկ։ Բախտաւոր եւ ձեռներէց, յաջողեր են արդէն դիրք գրաւել Ս. Մարկոսի հրապարակին վրայ։ Անոնց նման՝ Ցունաստանէն Վենետիկ փոխադրուած են Բամպակեան եղբայրները, նոյն գործով,— զանոնք կը ճանչնամ նախ Փարիզէն, յետոյ Միլանէն, այլ մանաւանդ Գեղուճիի գեղարուեստական պատկերազարդումին իրենց օժանդակութեամբ։ Հրանտ Բամպակեան, աշակերտը բանաստեղծ Կաւվարենցին, կինն ու զաւակը կը ղրկէ Վիէննա՝ օդանաւով, պատերազմին վախճանամերձ օրերու խուճապին մէջ, եւ երբ, ժամանակ մը ետքը, տաժանելի ճամբորդութեան մը դառնութիւնները խմելով, կը հասնի Վիէննա, կ'իմանայ թէ... այրած է օդանաւը, ճամբորդներն ալ միասին։ Այս ահաւոր դժբախտութենէն ետքը, ընկեր Հրանտ Բամպակեան կ'աշխատի վերականգնել իր բոյնը, ինչպէս ծիծեռնակը։ Այժմ, իբրեւ զարդանկարիչ, Միլանի մէջ ունի գունաւոր Փիլմի առաջնակարգ աշխատանոց մը, ու Վենետիկի մէջ՝ լուսանկարչական վաճառատուն մը։ Քոյրը, Միլանի մէջ, հրապարակօրէն կ'ըսէր ինծի թէ կը պատկանինք նոյն մեծ ընտանիքին, ափսո՛ս որ ստիպուած է բացակայիլ Վենետիկէն, ու պիտի չկարենայ հիւրասիրել մեզ ։

Կէսօրը անց է արդէն։ Ուրեմն մէկուկէս օր ունինք, եւ կ'ուզենք նախ այցելել վանքը, Մխիթարի կղզին։ Ժամը 3էն առաջ նաւ չկայ։ Մինչեւ Թոքաճեան հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ կը դնէ մեզ Հ. Եղիա Փէչիկեանի հետ ։

«Բազմավէպ»ի խմբագիրը ուրախութիւն կը յայտնէ, որ արհամարհելով ցուրտ– ձմեռը՝ ուխտի կ'երթանք վանք։ Կուտայ անհրաժեշտ հրահանգները ։

Ժամ մը ունինք ։

Շօ'ւտ, ճաշարան, Ս. Մարկոսի հրապարակին ետեւը։ Ցետոյ վազք դէպի նաւ։

Քիչ մնաց, Փօլատեանին գիտցած խառլերէնը մեզ պիտի նստեցնէր նաւու մը մէջ ,որ կուգար Ս. Ղազարէն, եւ ոչ թէ այն նաւուն մէջ՝ որ կ'երթար Ս. Ղազար։ Աչք – կապուկ խաղցող երախաներու նման՝ վազեցինք առաջին նաւէն երկրորդ նաւը եւ երկրորդ նաւէն առաջին նաւը ։

Եւ ահա, առաջին կղզին մեր ետեւը ձգելէ ետքը, կը տեսնենք Մխիթարի զանգակատունը .

Կանչում է կղզին, կանչում անդադար,
Եմ չհնազ երկրի կարօտը անհուն ;
Ու թեւերն առած փռուած տիրաբար՝
Թռչում է հոգիս, թռչում դէպի տուն:

Նաւը կը յառաջանայ, յամրաբար կը մօտենայ,— կղզին կ'ընդարձակուի, զանգակատունը կը բարձրանայ, ձիթենիները առջի կը կանգնին, պատուհանները մեզի կը նային կենդանի աչքերու նման , եւ թրջուած հո՛ղը, աւ մողոշիկ հո՛ղը, կարծես մերկ մարմինն ըլլար պապերուս, կ'ըսեմ՝ ձեռքս երկարէի, շօշափէի,— երազ չէ՞ այս անգամ :

Մի երգ կայ մանկուց, մի երգ կայ մանկուց
Դեռ իմ ականջում :
Ա՛խ, ի՜նչքան հիմի, ա՛խ, ի՜նչքան հիմի
Ինձ մօտ է հնչում :

Կը ցատկեմ հողին վրայ։ Կը դողամ ինչպէս ուռին։ Հազիւ կը զսպեմ ինքզինքս,— ա՛խ, ինչո՞ւ ամչնայի,լացը պիտի պարպէր բոլոր դողերս եւ սարսուռներս։ Ո՜րքան կը փափաքէի մինակ ըլլալ այդ պահուն։ Փռուիլ գետինը, շօշափել եւ համբուրել հողը, — ի՜նչքան ռոմանթիք ես՝ կ'ըսեմ ես ինծի, յանդիմանելով։

Կը յառաջանանք դէպի վանքին դուռը։ Ջերմ ունիմ կարծես, տաքութիւն մը կը պարուրէ մարմինս, թէեւ ցուրտ – ձմեռ ։ Շա՛տ է այսքան յուզում, այսքան սարսուռ ՝քանի մը ժամուան մէջ ։

Վարդապետ մը կը դիմաւորէ մեզ ։ Քիչ ետքը կը հասնի Հ. Եղիա Փէչիկեան։ Ծանօթ ենք Միլանէն։ Իր առաջնորդութեամբ ՝կը բարձրանանք առաջին յարկը, աբբահօր սենեակը ։

Աբբահայրը ,Ուլուհոճեան դերապայծառ, կը ճանչնամ Փարիզէն ։ Ընկերակցութեամբ երեք վարդապետներու՝ պատիւն ըրած էր այցելելու իմ մատենադարանս։ Այդ առթիւ, վանքին մատենադարանին նուիրած էի բուսաբանական արժէքաւոր բառարան մը, ութ ստուար հատոր, ի մեծ ուրախութիւն Հ. Ստեփան Ֆէրահեանի, ջերմեռանդ աշխատաւոր մը բոյսերու կեանքին ու լեզուին ուսումնասիրութեան նուիրուած։ Ու, « Բազմավէպ»ի հիմնադրութեան առաջին հարիւրամեակին առթիւ, վանք հրաւիրուած ,— ափսո՛ս, պիտի չյաջողէի երթալ։

Ահաւասիկ ,այսօր, վանքին մէջ,— ուշացած այցելութիւն մը, դժբախտաբար կարճ ։

Բացակայ է գրչի եղբայր մը, Հ. Վահան Ցովհաննէսեան։ Բացակայ է Հ. Ստեփան Ֆէրահեան, այնքան համակրելի եւ համեստ բանասէրը։ Բացակայ է Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան, թղթակցութեամբ ծանօթ ու բարեկամ ։

Աբբահայրը ջերմ ընդունելութիւն մը կ'ընէ։ Մեզի կը հրամցնեն սուրճ, վարդի անուշ եւ ըմպելի մը,— ա՞յս է «Մխիթարը», կը հարցնեմ ։

— Վիէննայի միաբանութիւնն է, որ «Մխիթար» կը պատրաստէ, բայց դէշ չէ մեր ըմպելին ալ, կ'ըսեն ։

Ալքոլին բարեկամ չեմ, շուտ կը տաքնայ գլուխս (բնականէն աւելի տաք արդէն), եւ յետոյ կը կծկուի կոկորդս ։ Բայց եւ այնպէս կը համտեսենք։ Մխիթարի տանը մէջ՝ քաղցր է ինծի համար ամէն բան ։

Հետզհետէ կը մտերմանանք Հ. Եղիա Փէչիկեանի հետ։ Ի՞նչ մեղքս պահեմ, միշտ կը մտածէի թէ քէն պահած է ինծի դէմ՝ վիճաբանութեան մը հետեւանքով, երբ «Ցառաջ»ի եւ «Բազմավէպ»ի դիրք բռնեցին պահ մը ճակատ ճակատի դէմ ։

— Ժամանակին երկար վիճաբանութիւն մը կատարած ենք Նարդունիի հետ, կը պատմէ յանկարծ աբբահօր, եւ անցեալները, Հ. Ակինեանի հետ իր զրոյցին ընթացքին՝ Նարդունի կը յիշեցնէր այդ վիճաբանութիւնը։ Հիմա նորէն խմբագրապետ նշանակուեցայ «Բազմավէպ»ի, այնպէս որ նորէն պիտի կռուինք ու վիճինք Նարդունիի հետ ։

Աբբահայրը, իր քաղցր ժպիտով, աւելցուց անմիջապէս .

— Գրական վիճաբանութիւնները շա՛տ օգտակար են, բայց պէտք է կատարել միշտ յարգելով զիրար ։

Ոչ ոք կրնայ մեղադրել զիս, որ նախայարձակ գտնուած եմ՝ նախատական ձեւ տալու համար վիճաբանութեանց։ Եւ հիմակ որ այս խօսքը բացուեցաւ , հրապարակաւ կը յայտնեմ թէ Հ .Եղիա Փէչիկեան գրչի քաղցր եղբայր մըն է ինծի համար։ Այն քանի մը ժամերը, զորս անցուցինք միասին՝ խօսելով զանազան նիւթերու մասին, բաւական կը համարիմ՝ հաստատելու համար թէ այժմ ճանչցայ եւ կը գնահատեմ զինք լաւագոյնս։ Մենք կրնանք աշխատիլ ձեռք ձեռքի՝ հայ գրականութեան անդաստանին մէջ ։

Քիչ ետքը ներս մտաւ Հ. Ղեւոնդ Տայեան, երաժշտագէտ վարդապետը, Պարտիզակցի։ Բարբառային երաժշտութիւնը զօր կը պահէր՝ կը վկայէր արդէն ։

Ըսի թէ ծագումով, մօր կողմէ, ես ալ Պարտիզակցի կը համարուիմ քիչ մը։ Եւ ոգեկոչեցինք Պարտիզակցի վարդապետները,— Ղազիկեանը, Հացունին, Թորգոմը ։

Քիչ ետքը դուրս ելանք աբբահօր սենեակէն, ուր ճգներ է, ժամանակին, Մեծն Մխիթարը։ Սեբաստիոյ այս հանճարեղ զաւակը պիտի կրնա՞ր արդեօք երեւակայել թէ այն սենեակին մէջ, ուր ինք ճգներ է, տքներ եւ աչքի լոյս մաշեցուցեր, բոլեզ մը պիտի գար Արմաշէն , օր մը, հիանալու, երկրպագելու, իր փոշիները խառնելու ։

— Ժամանակ չկայ, կ'ըսէ Հ. Փէչիկեան, երթանք ձեռագիրները տեսնենք, Նարդունի անոնց համար եկած է այստեղ ։

Եւ արագ պտոյտ մը վանքին դարպասներուն մէջ։ Ցետոյ կը բարձրանանք ձեռագրատունը ։

Ափսո՛ս , ի՜նչ կարելի է տեսնել քանի մը ժամուան մէջ ։

— Վաղը, առտուն կանուխ, անցէք Լիտօ։ Վանքին նաւակը պիտի ղրկենք, որ ձեզ բերէ այստեղ։ Մինչեւ կէսօր՝ կ'աշխատինք ձեռագրատան մէջ։ Կէս օրին կը ճաշէք մեզի հետ։ Ցետոյ մինչեւ ժամը 5 դարձեալ ձեռագրատան մէջ։ Ժամը 5ին նաւ կ'առնէք, կ'երթաք Վենետիկ։ Վարդապետ մը նաւէն կ'առնէ ձեզ ու կը տանի մեր վարժարանը, — կը տեսնէք աշակերտութիւնը, աղուոր ճառ մըն ալ կը խօսիք, այնտեղ կը ճաշէք, յետոյ կ'երթաք ձեր պանդոկը ։

— Առաւօտուն, կը յարեմ, պտոյտ մը քաղաքին մէջ, ու կը մեկնինք Միլան, ինչպէս է հրամանը Տոքթ. Արզումանեանի ։

— Ամառը կուգաք Վենետիկ ; լայն օրէն ուսումնասիրելու համար մեր ձեռագիրներն ու պատմութիւնը ։

Ուրեմն պատրաստ է ժամանակացոյցը։ Այժմ սկսած են եկեղեցական արարողութիւնները։

Եւ մտանք վանքին մատուռը ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սաղմոսներէն քաղուած այս սքանչելի տողը կը յիշեցնէ մեր նշանաւոր շարականը. «Գե'տ, մի' զարհուրիր»։ Ցիշել նաեւ աւանդութիւնը թէ Պետրոս Գետադարձ կեցուցեր է գետին հոսանքը՝ ջրօրհնէքի մը պահուն։ Սաղմոսները, անկէ վառ բայց հազուադէպ երեւակայութեամբ մը՝ կը վկայեն տակաւին թէ կարելի եղած է նաեւ գետը հոսեցնել դէպի ետ, դէպի լեռները ,— Գրիգոր Նարեկացի, իր կարգին, կ'օգտագործէ այս վերջին աւանդութիւնը։ Մինչդեռ Հօրոյ, խօսելով մեր Գետադարձ կաթողիկոսին մասին, որ ծանօթ է հայրենադաւութեան տխրահռչակ դէպքով մը, կը գրէ. «Այսքան նշանաւոր այր լռութեան ծոց առնէր եթէ զԱնեին դարձուցանէր առ Հայս հրաշիւք ընդ դարձուցանելոյն զգետն»։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԴԷՊԻ ՍԱՍՈՒՆ

●

Մայիսի սկիզբն էր։ Դուրանը ծածկըւած էր թարմ կանաչով։ Ձիւնը մնացեր էր միայն լերան խորշերու մէջ։ Այսուհանդերձ, զգուշանալով սարի բուքէն, Սասուն մեկնողներս քանի մը օրէ ի վեր լաւ օրի կը սպասէինք ։

Գիշեր էր արդէն, երբ սենեակս մտաւ իմ ուղեկից Կարօն ու յայտնեց ուրախութեամբ, թէ երկինքը բոլորովին պարզ է. առտուն կրնանք մեկնիլ ։

Իսկապէս գեղեցիկ էր յաջորդ առաւօտը, երբ մենք դուրս ելանք Մշոյ Նեղ փողոցներէն :Պարզ երկինք, վառ արեւ, զով օդ, թարմ կանանչ, առուի քչքչոց, — ամէնը միասին հրապուրեց մեզ։ Ոչ միայն թեթեւ բեռնաւորուած Կարօն եւ ես, այլեւ հինգ լիտր կորեկի տակ կռացած Ցարօն ու Մխօն կը զգային ոգեւորուած ու թեթեւ։

Քաղաքէն քիչ վեր, առուին հետեւող ճամբան փոխուեցաւ քարոտ զառիվեր, վերջինս ալ՝ լեռ բարձրացող ոլորապտոյտ շաւիղի մը, որ յաճախ կը կորսուէր ու կը խառնուէր ոչխարներու բացած մնայուն հետքերուն հետ։ Հոգ չէ ,կանանչ, ծաղկաւէտ լեռներու վրայ ճամբան ամէն կողմ է, ամէն տեղ, միայն բարձրացիր ։ Եւ մենք կը բարձրանայինք, անվերջ կը բարձրանայինք ... ։

Ուղեկիցներս նայուածքով ու ձեռքով կը ցուցնէին հեռուն երեւցող նշանաւոր վայրերը. ահա Տափկայ արտերը՝ դիմացի լեռներու կողերէն, մինչեւ կատար ։ Մուշ քաղաքի արտերն էին ատոնք ժամանակին ,բայց քաղաքի աղաներու հաւանութեամբ այսօր կը պատկանին թուրք ընտանիքի մը։ Տափկցիք Սասունցիներն են, որ կ'աշխատին իբրեւ վարձակալներ, բերքի կէսէն մինչեւ մէկ երրորդը վճարելով աղային ։

Ահա հոկայ «Մեղուաքար»ը, ուր դարերէ ի վեր մեղուները կը բազմանան ու կ'աշխատին։ Իմաստուն ու ժրաջան միջատները ամբարած են հարիւրաւոր բեռ մոմ ու մեղր ,որ կը մնայ պատրաստ՝ անմատչելի գաղութին, շրջապատուած կրաշատ աւերուած պատով ու փլած աշտարակներով.., ամէն մի վայրի, ամէն մի քարի մասին նոր նիւթ մը, նոր պատմութիւն՝ միշտ ծաղկեցուցուած, միշտ չափազանցուած... Քանի կը բարձրանանք, այնքան տեսարանը կը լայննայ, գագաթներէն զատ կ'երեւին եւ ձորերը, Դուրանի նշանաւոր վայրերը ։

Ցոգնած՝ հանգստանալու կը նստինք առաջին ձիւնադաշտի կողքին, չոր քարերու վրայ ։

Ուսերը ծանրաբեռնող իրերը վար կ'իջեցուին. ամէն ոք կը փնտռէ քիչ–շատ հարթ վայր մը նստելու համար։ Քամիէն պատսպարուելու նպատակաւ տեղ կը բռնեմ երկու ցցուած երկարաձիգ քարերու միջեւ։

Կը բանանք մեր «կապոցներ»ը, կը հիւրասիրենք մէկզմէկ , կը նախաճաշենք։ Նախընթաց գիշեր խարոված միսը մանաւանդ ախորժելի է ամէնուս։ Հացի վրայ աղբիւրի ջուրն է ,որ կը պակսի ։

«Կորեկ»ի եւ այլ աղբիւրներու անուններ կը յիշեն իմ բարեկամները, սակայն ապարդիւն։ Մեր շրջակայքը աղբիւր չկայ։

Մխօն հարցը կը լուծէ, լեցուն ափով ձիւն վերցնելով եւ կլլելով։ Կարօն ձիւնի տակէն դուրս հոսող բարակ առուակի առջեւը «գեօլ»կը կապէ եւ — սպասելով պահ մը, որպէսզի ջուրը մաքրուի — կը պառկի չորս թաթերու վրայ ու կը յագեցնէ ծարաւը։ Ես կը դիմանամ, սակայն կիզիչ արեւը կը հարկադրէ զիս եւս հետեւիլ Կարոյի օրինակին։ Ձիւնը «կ'այրէ» բերանս, բնազդօրէն կը փչեմ վրան եւ ապա կ'ուտեմ ։

Նորէն կը դառնամ արեւէն տաքցած քարերուն մէջ։ Ցարմար դիրք կը բռնեմ դիտելու համար։ Գլխիս տակը յարմարցնելու համար Կարօն կ'առաջարկէ «կակուղ» քար մը ։

Իսկապէս « կակուղ » էր իմ ընտրած անկողինս։ Առջեւս բացուող լայն տեսարանը կը փոխարինէր շատ այլ յարմարութիւններ ։

Մեղրագետն ու Մուրատը իրենց օձապտոյտ ընթացքով կը փայլին ընդարձակ դաշտին մէջ։ Իրենց ափերուն զետեղուած գիւղերու տնակները կ'երեւան բարձրէն , իբրեւ աննշան սեւ կոյտեր։ Աղբին, կանաչազարդ Առինջը, Անձխանքը, Նորշէնը, անդին՝ Գոմսը, Տոմը, Աւրանը իրենց բլուրներով, Սուլուխը, Մուրատի վրայ ձգուած երկար կամուրջով Ցրօնքը, Քրդագոմը եւ տասնեակ այլ գիւղեր ... Սուրբ Կարապետի, Աշտիշատի, Թիլի , Վարդենիսի միացած բարձունքները կը կազմեն բնական պատուար մը, որ կ'ընդգրկէ Տարօնը հիւսիսէն։ Անոնց դիմացը , մեր աջ ու ձախ կողմերն են Սուրբ Օհանի, Առաքելոց վանքերու անառառապատ բարձունքները, Աստղան բերդի, Ծիրնկատարի ժայռերը։ Բոլորն ալ պատմական , բանաստեղծական անուններ ,որ առանձին հետաքրքրութիւն ու արժէք կը ստանան իրենց հետ կապուած յիշողութիւններու շնորհիւ։ Իսկ անդին, հեռուն , ճերմակ անարատ ձիւնի մէջ կը փայլին Քարկէն ու Բինգեօլը, Նեմրութն ու Սիփանը ։

Առջեւս փռուած քարտէսէն կը դառնամ բնութեան ,կը փնտռեմ այլ վայրեր ։ Գինջի, Տէրսիմի հեռաւոր սրածայր գագաթներէն աչքս կը դարձնեմ դէպի հիւսիս -արեւելք՝ Սիփանի ուղղութեամբ Ալաշկերտի ծաղկոց լեռներն են, որ կ'երեւին թափանցիկ ամպի նման։ Այդ ամպերուն մէջ կը խորասուզուիմ ,աչքով ու հոգիով կը թափանցեմ դէպի աւելի հեռուն՝ կարօտ սրտով կ'ուզեմ Մասիսը տեսնել՝ Հայաստանի այդ պահապան հրեշտակի դէթ ճերմակ գագաթը նշմարել։ Սակայն ապարդիւն։ Օդը տաքցած է, ջինջութիւնը կորած, ամպերը ծածկած են հորիզոնը եւ ամէն բոպէ կը փոխեն իրենց ձեւերու թանձրութիւնը։ Սիփանն իսկ աղօտ կերպով կը սկսի երեւալ ...

Տղաքը ուշադրութիւնս կը հրաւիրեն դէպի մեր կեցած լեռը ։

10 - 15 բոպէ մեզմէ վեր կ'երեւի ձիաւոր մը որ դանդաղօրէն կ'իջնէ վար՝ լեռան միւս կատարով. ուղեկիցներս քանի մը բոպէ ուշադրութեամբ ճամբորդը դիտելէ յետոյ, քանի մը խօսք միմիանց հետ փոխանակելով՝ կ'եզրակացնեն, թէ մըշեցի Թուրքն է, որ խաբուելով երկինքի պարզութենէն, ուզեր է անցնիլ Շատախ։

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԳՐԱԳԷՏՍ

★

Բարեմիտ ընթերցող մը կը գանգատի թէ «թէլէվիզիոն» բառին համար, այս թերթին մէջ կը գործածենք «հեռանկար» բացատրութիւնը եւ կը սորվեցնէ մեզի թէ այդ բառը արդէն տարբեր իմաստ մը ունի, հետեւաբար իրաւունք չունինք նոր նշանակութիւն մը բարդելու՝ անոր ուսերուն :

Ուրիշ ընթերցող մը, սակայն, շատ կը հաւնի այդ «գիւտ»ին եւ համաձայն է մեր այն տեսակէտին թէ՝ քանի որ ընդունած ենք հեռագիր եւ հեռաձայն բառերը — հեռուէն եկող գիր եւ ձայն — ամէն իրաւունք ունինք, հեռուէն եկող նկարին համար ալ ըսելու՝ «հեռանկար» :

Երրորդ մը, հիմակուց սկսած է մտահոգուիլ թէ ինչ բառ պիտի գտնենք այն շարժանկարին համար, որ խորութեան պատրանքը պիտի տայ :

Չորրորդի մը համար «շատ սիրուն» բառեր են «ձայնասփիւռ»ն ու «սաւառնակը», «սուզանաւ»ն ու «ինքնաշարժ»ը, «հրարձակն» ու «ռմբարձակ»ը, «մարզպան»ն ու «ասուլիս»ը եւ բազմաթիւ ուրիշ նորութիւններ :

Հինգերորդ մը, շատ դժգոհ է որ այսինչ խմբագիրը չի գիտեր տարբերութիւնը «բանակցութիւն»ին եւ «խօսակցութիւն» բառերուն կամ «ենթայանձնախումբ» կը գրէ, երբ արդէն ունինք «մասնախումբ» բացատրութիւնը :

Մեր հինգ բարեկամներն ալ կը պատկանին «խոնարհներու դաս»ին, այսինքն, ոչ բանաստեղծ են, ոչ գրագէտ, ոչ իսկ խմբագիր կամ վարժապետ: Բայց, հինգն ալ շատ կը սիրեն մեր լեզուն եւ նախանձախնդիր են որ ան ճոխանայ եւ հարստանայ՝ նոր բացատրութիւններով :

Խոստովանինք որ մեր բարեկամները տասն անգամ աւելի կ'արժեն քան մեր վաւերական կամ անվաւեր գրոց-բրոցները, որոնց մեծ մասը, երեսուն տարիէ ի վեր, անուշ, անուշ կը մրափէ, արտասահմանեան Հայաստանի մէջ: Կամ, ջուր կը ծեծէ, ժամանակ կը վատնէ, ամուլ բանավէճերով :

Քարոզ՝ այն գրագէտներուն, որոնց ճիտին պարտքը պիտի ըլլար մշակել մեր «ոսկեղինիկ»ին ածուն եւ հարստացնել մեր բառամթերքը, օգտուելով գրաբարի անհատնում գանձէն — աղբիւր բարեաց :

Մե՞ղք մը գործած պիտի ըլլայի եթէ համարձակէի յայտարարել թէ մեր Մեծասքանչը, այսօր, կը նմանի աւազանի մը, որուն ջուրը երբեք չի փոխուիր: Դուրսէն, դոյլ մը մաքուր ջուր լեցնող չկայ անոր մէջ: Ընդհակառակն, կարգ մը մարդիկ, եղածն ալ առնել, տանելու կ'աշխատին :

Մեզի ծանօթ օտար լեզուներու բառամթերքին վրայ, ամէն տարի կ'աւելնան հարիւրաւոր բառեր: Ինչ նոր բացատրութիւններ հարցին Անգլիացիները, Ամերիկացիները, Ֆրանսացիները կամ Գերմանները, վերջին պատերազմին :

Իսկ մենք կը քնանանք :

Եթէ, վերջին երեսնամեակին ափ մը նոր բառեր մտեր են մեր բառարանէն ներս, այդ յառաջդիմութիւնը կը պարտինք աչք, ականջ ու ճաշակ ունեցող քանի մը սրտացաւ խմբագիրներու: Գրագէտին հոգը չէ:

Հայերէնի պանծացումին նուիրուած մեր ճառերն ու քերթուածները սանտիմ չեն արժեր, եթէ բացառիկ ճիգով մը, նոր արիւն ու աւիւն չներարկենք անոր: Կամ կ'արժեն այնքան որքան Երեւանի բռնակալութիւնը փառաբանողներուն «կեցցէ Հայաստանը» :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ

●

Անցեալ Կիրակի պարզած էինք խումբ մը գրագէտ-արուեստագէտներու գրելու եղանակները, քաղելով տեղական թերթէ մը :

Ահաւասիկ ծաղկաքաղ մը եւս —

ԺԱԳ ԼԻՒՍԷՌԱՆ — Կոյր է: Եւ սակայն քիչեր իր նմաններէն գիտցած են տիրապետել եւ գլել անցնիլ անկարութիւնը եւ արգասաւորել «ներքին անապատը», դրախտի մը երեւոյթը տալով անոր: Նախ քան «Եւ եղեւ լոյս»ի մէջ պատմելը իր խռովալից ճամբորդութիւնը լոյսի բնական սահմաններէն անդին, Ժագ Լիւսէրան խիստ վարժութեան մը ենթարկեց ինքզինք: Առանց ընկրկումի ուզեց վերջացնել զգայարանքներու եւ ձեւերու իր աշկերտութիւնը :

Ութ տարեկանին բոլորովին կը կուրանայ, երբ դպրոցը զբօսանքի պահուն աշակերտ մը կը հրէ եւ սեղանին զարնուելով ակնոցին կոթերը աջ աչքը դուրս կը քաշեն, իսկ ձախը հարուածէն կը կուրանայ: Իր ուսումը կը շարունակէ բոլորովին բնականոն պայմաններու մէջ, Թաղային դպրոցին, Լիսէ Մօնթէյնի, Լուի Լը Կռանի եւ համալսարանին մէջ, ուր պատրաստած է փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան լիսանսը :

Պրայլի մեթոտով հետեւած է դասերուն: Իսկ ընկերներն ու ծնողքը դասերու մասին ընթերցանութիւններ կ'ընէին իրեն համար :

Ժագ Լիւսէրան 28 տարեկան է, ծնած՝ Փարիզ: Լամբակին վրայ կան Պատուոյ Լէգէոնի Ասպետի, Պատերազմական Խաչի եւ Դիմադրականի ժապաւէնները: 1943ին մասնակցած է, բարձրագոյն վարժարանի մրցումին, սակայն չէ կրցած ընդունուիլ, որովհետեւ Վիշիի մէկ օրէնքը կ'արգիլէր կոյրերուն գործ տալ հանրային սպասարկութեանց ինչպէս եւ դասաւանդութեանց մէջ :

1941ին կը հիմնէ «Համալսարանական Դիմադրական շարժումը», «Ազատութեան Կամաւորներ» անունով որ իր շուրջ կը հաւաքէ վեց հարիւր անդամներ եւ գաղտնի թերթ կը ցրուէ: 1943ին կը մտնէ «Տէֆանս տը լա Ֆրանս» կազմակերպութեան մէջ եւ պաշտօն կ'ունենայ տարածել թերթը որ հինգ վեց հազարէն կը բարձրանայ 250 հազարի: Ան է որ կ'ընտրէ ցրուողները: «Այս խնդրին մէջ կուրութիւնը դժուարութիւն չէ այլ առաւել դիւրութիւն մը»: Մարդոց ձայնը թոյլ կուտայ որ ըմբռնեմ անոնց ներքինը, որովհետեւ ձայնը երբեք չի խաբեր: Մարդիկ կը ստեն իրենց աչքերով եւ դէմքով :

Մատնութեան մը վրայ կը ձերբակալուի իր ապագայ կնոջ հետ, Գեսթափոյին կողմէ 1943 Յուլիս 20ին եւ մահուան կը դատապարտուի: Պատիժը կը փոխուի բանտարկութեան եւ դատապարտեալը ի վերջոյ կ'աքսորուի Պուխընվալտ: Շնորհիւ իր գերմաներէնին 15 ամիս կը դիմանայ: Վերադարձին կ'ամուսնանայ եւ երեք զաւակ կ'ունենայ: Ներկայիս կը վարէ Սորպոնի Ֆրանսական Քաղաքակրթութեան դասընթացքը, ինչպէս եւ Սէն Քլուի Վարժապետանոցը: Կը դասախօսէ Ալեանս Ֆրանսէզի մէջ եւ իր տոքթորայի ճառը կը պատրաստէ «Ֆրանսական բանաստեղծութիւնը ԺԹ. դարուն»: Կը գրէ եւ կը սրբագրէ Պրայլի մեթոտով եւ յետոյ տուն կուտայ կնոջը: «Կինս կը տեսնեմ իր ձայնին շնորհիւ: Մարդիկ կը տեսնեմ գոյներով: Կինս կարմիրի վրայ երանգներով կը տեսնեմ եւ հրատարակիչս՝ կանանչ: «Երբ իրեն կը հարցնեն թէ երջանի՞կ է» — կատարելապէս, կ'ըսէ, մոռցած եմ կուրութիւնս եւ ճիշդ միեւնոյն երջանկութիւնը եւ դժբախտութիւնը ունիմ, ինչպէս ամէն մարդ :

ՖՐԱՆՍԻՍ ՔԱՐՔՕ — Երկու ունակութիւն ունիմ, կ'ըսէ, մէկը ձայնագիրները բանեցնել մինչեւ որ ասեղը ծակէ զանոնք: «Կը նախընտրեմ Լիսթի «Մահերգը», Պէթհովէնի համանուագները ուր անգլիական փող մը կայ եւ Ռավէլի «Պոլէրօ»ն: Հինգ վեց երգապնակ, որոնք ամէնէն աղմկալիցն են: Երբ աղմուկէն յագենամ, դէպի սեղանս կ'երթամ: Դրացիներս որքան վիճին, այնքան աւելի կ'ամփոփուիմ բանաստեղծութեանս մէջ: Երկրորդ ունակութիւնս զոր չեմ ուզեր խոստովանիլ — Էլէն Փիքառի «Գէշ տղու մը վրայ ստանուրը» կը կարդամ, որ ինծի կուտայ անցեալին մէջ իմ բոլոր սիրածս: Ասիկա այն ատեն է երբ բանաստեղծական բաւարար խոնաւութիւն չունիմ: Կը գրեմ գիշերանոցով եւ ոտքերս բոպիկ: Երբ կօշիկ հագնիմ, պէտք է երթամ պտոյտի: Անկէ զատ ըմպելիները պէտք է բանալիով գոցեմ եւ կինս է որ կը պահէ բանալիները: Իմ «Ֆէթիշ»ս է ծակ պղնձեայ սու մը Նափոլէոն Գ.ի պատկերով որ կապոյտ ժապաւէնով մը կը տատանի սեղանին վրայ :

ԺԱՆ ՇԼՈՒՄՊԵՐԺԷ — «Գրելու համա՛ր միակ պայման մը ունիմ, — տաք պէտք է ըլլայ: Որեւէ տեղ կրնամ գրել, մեթրոյին մէջ թէ ուրիշ տեղ: Կտոր մը թուղթ, մատիտ մը, եւ նախադասութիւն մը գրել կ'առնեմ: Շատ յաճախ նախադասութիւնը շատ դանդաղօրէն կուգայ, երկար կը փնտռեմ: Ինծի համար անծանօթ է այսպէս կոչուած առաջին անգամէն գրուածք մը եւ կամ ատիկա միշտ գէշ կը թուի ինծի: Նախապէս պատրաստուած նիւթի մը վրայ կ'աշխատիմ: Նախորդ օրուան գրած գլուխի սկիզբը կը կարդամ եւ թափ կ'առնեմ: Շատ աշխատելէ ետք միայն հանդիստս կը գտնեմ: Այնքան կը լեցնեմ էջս որ, անընթեռնելի ըլլայ: Նորէն կ'ընդօրինակեմ, սրբագրութեամբ կը լեցնեմ, մինչեւ որ դարձեալ անընթեռնելի ըլլայ: Մինչեւ անցեալ տարի շատ կը ծխէի, դադրեցուցի, սակայն միշտ առաջին մը կը ծխեմ: Նուագը կը սիրեմ, սակայն երգը սոսկալի է ինծի համար :

ԻՎ ԳԱՆՏՕՆ — Պարզ գրիչով կը գրէ, կ'ատէ ինքնահոս գրիչով վէպ մը գրել: Շատ կը ծխէ ծխամորճով: Գրած ատենը գրելիք թուղթը միայն լուսաւորուած է, մնացեալը մութին մէջ է: Եթէ լոյս ըլլայ, ներշնչումը խոյս կուտայ: «Առտուն ոտքով պտոյտ մը կ'ընեմ, եւ չամփայն մը ...

ԺԱՆ ՏԻՒԹՈՒՐ — «Երկար ատեն կը կարծէի թէ ներշնչումը անպատիւ բան մըն էր: Կ'երազէի տեսակ մը գրականութեան պաշտօնատար ըլլալ, որ ժամը հօթին սեղանին առջեւ կը նստի եւ կէսօրին կը ձգէ, ութ էջ գրելէ ետք: Աւաղ, այսպէս չըլլար: Ես ներշնչման կ'ենթարկուիմ: Ինծի կը թուի թէ սպունգ մըն եմ: Երբ սպունգը ամբողջովին թրջուած է, կը քամեմ եւ գիրք մը մէջտեղ կ'ելլէ: Եթէ սպունգը տակաւին ծծած չէ, ի զուր կը փորձեմ քամել, արդիւնք չի տար: Սպունգը ինէն տասը ամիսէն կը ծծէ :

Չեմ սիրեր գրել եւ միշտ երեք քառորդ ժամ կը կորսնցնեմ գրել սկսելէ առաջ: Առաւելութիւն մըն է որ պեխ ունիմ: Կարելի կ'ըլլայ մկրատ մը առնել եւ կտրել ազուամազերը (տասը վայրկեան կը տեւէ): Անկէ ետք ծխամորճս կը թխմեմ եւ կը վառեմ, (տասը վայրկեան): Անկէ վերջ հինգ վայրկեան ամէն տեղս կը քերեմ: Յանկարծ շող մը, երեք տող կը գրեմ: Ոտքի կ'ելլեմ, քառորդ ժամ մը կը պտտիմ յարկաբաժնիս մէջ: Եթէ ուրիշ անհրաժեշտ ընելիք մը չգտնեմ, ինչպէս գամ մը զամել, եւ շարժող աթոռ մը շինել՝ կը գրեմ »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾՐԱԳԱԼՈՅՑ (բանաստեղծութիւններ): Գեղարուեստական տպագրութեամբ: Իսթանպուլ: 1953:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ, գրեց՝ Հ. Համազասպ Ոսկեան, Մխիթարեան ուխտէն: Յուշ պատմութիւններ Հայոց աշխարհի Խոտորջուր գիւղաքաղաքէն: Պէյրութ: Գին հարիւր լ. դ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Վերջապէս կ'երեւի թէ յաջողեցան յետաձգելու կամ պատիժը թեթեւցնել տալու: Երբ մենք ալ վերահասու եղանք թէ այդ մղձաւանջային պատիժը պիտի չկատարուէր, կարծես թէ մեծ ճնշումէ մը ազատեցանք, եւ ամոքուած զգացինք ինքզինքնիս. իրարու չէինք խոստովաներ մեր հոգեկան թուլութիւնը, բայց յայտնի էր որ գոհ էինք :

Նոյն օրը Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը մեզի կ'ըսէր՝ մեր հիւանդագին հետաքրքրութենէն կռահելով մեր բուն զգացումը.

— Ձեր դիւրազգածութիւնը զարմանալի է, այդ կիները մարդկային սեռին անարժան հրէշներ են. ինչպէս թունաւոր օձերու՝ պէտք է իրենց վտանգաւոր գլուխները ջախջախել :

Այդ կիներէն մէկն էր Քերիմ աղային քոյրը, Սինէմ՝ որ Գայլերը գիւղին մէջ երկու սայլակ վիրաւոր, անկար մարդիկ ու տղաք հաւաքելով խարդախութեամբ՝ Սիհուն գետը նետել տուած էր: Երկրորդը այն ճիւաղն էր որ, Ապտօղլուի մէջ Պաղտատ օյլու Կարապետ աղային ագարակին մէջ թափառած ատեն, տեսնելով թէ քանի մը ամսու տղեկ մը իր մօրը դիակին վրայ դեռ ողջ մնացած է, գետնէն քար մը վերցուցած եւ անով ջախջախած էր խեղճ երեխան :

Օրեր, շաբաթներ կ'անցնէին, եւ հակառակ եղած խոստումներուն, պաշտօնական ու անպաշտօն ազդարարութիւններուն, մեր բանտարկեալները բանտը կը մնային: Օր մըն ալ, շաբաթասուրբ օր, լուր եկաւ թէ իրենցմէ հինգը կախաղանով պիտի պատժուին ...

Առաւօտուանց, արշալոյսին, սարսափած կիներ ու մայրեր եկան մեզի մօտ :

— Հոգերդ առնեմ, չըլլի՞ն միթէ, չկախեցի՞ն Հայերը, այդպէս ալ նորէն պիտի կախեն :

Ի զուր կը ջանայինք զիրենք մխիթարել համբերութիւն եւ կորով ներշնչել :

— Մահէն սոսկալի է այս սարսափը, կ'ըսէր խելակորոյս մայր մը իր երկու որդոցը համար դողալով :

Մահէն սոսկալի էր, ճշմարիտ է: Մեր մէջ ալ կասկածը հետզհետէ կը մտնէր. ժողովրդական տրամաբանութիւնը անողոք էր. չէ՞ մի որ կախած էին արդէն անմեղ Հայեր :

Լուրը հասած էր նաեւ բանտ, մեր բանտարկեալներուն. եւ ի՜նչ սրտի ճնշումով է որ մօտիկցանք իրենց: «Որո՞նք են այդ հինգ ընտրուածները» կը խորհէի միտքէս. ու մէկիկ մէկիկ կը նայէի անոնց: Բայց իմ իսկ մտածումէս կարծես սոսկալով, աչքերս կը դարձնէի գետին, յանցաւորի նման :

Բանտարկեալները, սակայն, հանդարտ էին եւ չէին կորսնցուցած իրենց լրջութիւնը: Լուրը ստոյգ էր, եւ այդ միջոցին գրեթէ յոյս չկար այդ չարաշուք որոշումը բեկանելու: Բայց կարծես տրամաբանական հետեւանքը Մարտ 31էն ի վեր պատահած դէպքերուն՝ իրենք պատրաստ էին նաեւ այդ մահուան :

Երբեք չեմ կրնար բացատրել թէ ինչ խորունկ տպաւորութիւն թողուց իմ վրաս իրենց անտարբերութիւնը :

Ամէնքն ալ արդէն երիտասարդ էին եւ ոմանք՝ ընտանիքի հայր. կեանքը կը բացուէր իւրաքանչիւրի համար յոյսերով, երազներով, նպատակներով լեցուն. բայց ոչ մէկը իրենցմէ չունեցաւ ամենադոյզն տկարութիւն մը. իրենց ըմբոստութիւնը այդ լուրին հանդէպ անանձնական բան մը ունէր, զուտ սկզբունքի խնդիր էր: Երբեմն մէկը կամ միւսը կը յուզուէր եւ ձայնը դողդոջուն կը դառնար: Այդ պահերուն կը խօսէին իրենց մօրը, կնոջը կամ տղաքներուն վրայ :

Երբեմն ալ մեզմէ իւրաքանչիւրը տարուած ըլլալով յատուկ մտածումներէ, ծանր լռութիւն մը կը տիրէր մեր մէջ. գլուխնիս խոնարհած, աչքերնիս գետնին յառած, կը զգուշանայինք իրարու նայելու. որովհետեւ կը կարծէինք թէ շատ տեսանելի, գրեթէ շօշափելի կերպով պիտի տեսնէինք մղձաւանջային պատկերը կախաղանին, մեր մէջ կանգնած իր չարաշուք խոյանքով :

Թէեւ բանտարկեալները թիւով շատ էին եւ միայն հինգ հոգի կար մահուան դատապարտուած, բայց իւրաքանչիւրը եւ իւրաքանչիւրին ընտանիքը ինքզինքնին կը կարծէին գտնել այդ հինգին մէջ: Ատկէ զատ բոլոր արկածեալներուն վէրքերը կրկին բացուած էին կարծես: Ընդհանուր վհատութիւնը եւ դառնութիւնը այնքան խորունկ էր որ, երբ կը փորձէինք համբերութիւն եւ յոյս ներշնչել իրենց՝ մեզի դէմ իսկ կը թշնամանային ...

Օրուան մէջ քանի մը անգամ տրամադրութիւնները կը փոխուէին. առաւօտուն յուսահատութիւնը մեծ կ'ըլլար. այդ ժամուն է որ ընդհանրապէս դահիճները կը գործեն :

Արեւը ծագելէն առաջ, կիներ ու տղաքներ արցունքներու մէջ խեղդուած, խելակորոյս եւ թափառական, կ'երթային քաղաքին մէկ կէտէն միւսը: Յանկարծ չէս գիտեր ինչպէս լուր կը ծագէր թէ այս ինչ կամ այն ինչ կէտին վրայ կախաղաններ կան :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

պատասխան Գ. Գիտոյի հարցումին, Գ. Տըլըս հաւաստեց թէ պիտի շարունակէն աջակցիլ Հնդկաչինի պատերազմին մէջ :

Ժողովը արագօրէն համաձայնութեան մը յանգեցաւ, 885 միլիոն տոլար սահմանելով վերազինման հիմնական ծախքերուն համար : Վերազինման աշխատանքը պիտի բաժնուի քանի մը տարուան վրայ, փոխանակ ծրագիր մշակելու իւրաքանչիւր տարուան համար :

Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը կ'ուզէ որ Եւրոպացիները իրենք մասնաւոր ճիգ մը փորձեն վերազինման համար : Անգլիոյ ելմտական նախարարը մամուլի ասուլիսի մը մէջ դիտել տուաւ թէ ամէնքը միասին պէտք է փորձեն այդ ճիգը : Նոյն ասուլիսին մէջ Անգլիոյ պետական նախարարներէն Լոյտ խօսք առնելով, ըսաւ թէ «տակաւին կանուխ է որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար Մոսկուայի նոր ձեռնարկներու մասին : Դժուար է ստուգել Մոսկուայի քաղաքականութեան ընթացքը » :

Խորհուրդին մէջ ալ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Խ. Միութեան նոր ուղեգծի մասին : Կարգ մը երկիրներ կ'ուզէին որ Սովետներուն դիրքը նոր ռազմավարութիւն մը համարուի, մասնաւոր յայտարարութեամբ. իսկ ուրիշներ համաձայն չէին որ գեկոյցով մը մերժուի Մոսկուայի նոր ձեռնարկը կամ դուռը փակուի :

Ժողովը վարկերը քուէարկելէ վերջ որոշեց իւրաքանչիւր երկրի դրամական աջակցութեան չափը : Մ. Նահանգներուն բաժինն է 42·26 առ հարիւր, Լիւքսէմպուրկի բաժինը՝ 0·20 առ հարիւր : Երկրորդ ամենամեծ բաժինը կ'իյնայ Ֆրանսայի — 13·75 առ հարիւր : Ցետոյ կուգան Անգլիա՝ 11·45 առ հարիւր, Քանատա՝ 7·13 առ հարիւր են. :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱՒ

Վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը՝ Հնդկաչինի ռազմադաշտին վրայ : Ըմբոստները կը սպառնան Լաոսի մայրաքաղաքին՝ Լուանկի : Ֆրանսական բանակը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ : Ըմբոստները յառաջ կը խաղան քանի մը կէտերէ, շարունակ նոր ուժեր համախմբելով : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Լաոսի թագաւորութեան աւելի քան մէկ երրորդը կը գտնուի ըմբոստներուն տիրապետութեան տակ, 12 օրուան արշաւանքէն ետք, որ կը շարունակուի : Ըմբոստները արեւելքէն դէպի հիւսիս եւ հիւս. արեւմուտք կը սպառնան Հնդկաչինի մեծ մասին :

Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Չինաստան կ'եռապատկէ իր օգնութիւնը, թնդանօթ, ռումբ, փամփուշտ եւ զօրաւոր պայթուցիկներ ղրկելով : Ֆրանսական հրամանատարութեան կարծիքով, Չինացիներուն օգնութիւնը ամսական 1000 թոնէն բարձրացած է 3000ի : Չինացիները միեւնոյն ատեն կը ղրկեն խորհրդականներ եւ մասնագէտներ, որոնց թիւը կը հասնի 6000 – 10·000ի, եւ միշտ կ'աւելնայ :

·················

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, որ 76 տարեկան է, ասպետութեան աստիճան ընդունեց, խոնարհելով 27 տարեկան թագուհիին առջեւ : Ըստ աւանդութեան Էլիզապէթ Չըրչիլի ուսին դպաւ սուրով մը : Վարչապետը այսուհետեւ պիտի կոչուի Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ : Անգլիոյ մէջ 16 տեսակ ասպետութիւններ կան : Թագուհին Չըրչիլի ընծայեց ամենահինը եւ ամենաբարձրը, Մնրակապի Շքանշանը, որ սահմանափակուած է միայն 26 երեւելիներու :

ՌԸՆՈՅԻ բանուորները կը սպառնան ընդհ. գործադուլ մը սարքել յառաջիկայ շաբթու :

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի սկսին այսօր, կիրակի : Դաշնակիցները առաջարկեցին Մայիս 1էն վերջն ալ շարունակել վիրաւոր եւ հիւանդ գերիներու փոխանակումը : — Զօր. Մըք Արթըրի կարծիքով, եթէ Դաշնակիցները սպառնան Չինաստանի վրայ յարձակիլ, Խ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի դադրեցնել Քորէայի պատերազմը եւ կարգադրել միւս «համաշխարհային խնդիրները » :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ գրական դասախօսութիւն մը «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին :

Կը խօսի հայագէտ փրոֆ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ : Նիւթը՝ «Հայ գրականութիւնը» :

ԱՊՐԻԼ 11 _ 24 _ Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութիւններու :

26 Ապրիլ, կիրակի ժամը 14·30ին, Քազա տ'Իթալիայի մէջ, 50 ռիւ տ'Ալժէ :

Կը մասնակցին հանրային, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, բարեսիրական եւ հայրենակցական միութիւններ :

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Ց. ՍԻՎՐԻ – ՀԻՍԱՐԵԱՆ, ատենապետ Ազգ. կեդր. վարչութեան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոլինռճ :

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ընտիր. Նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի : Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine

(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին տաղանդաւոր արուեստագէտներ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, ի պատիւ Ամերիկայի ՀՕՄ ի Կեդր. վարչութեան անդամուհի Տիկ. Զ. Սերոբեանի, այս կիրակի ժամը 4–10, Ազգ. տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) : Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի ընկերուհիները եւ բարեկամները :

Մուտքը ազատ է : Նոյն օրը տեղի կ'ունենայ վիճակահանութիւնը :

ՀԱՄԵՐԳ « ՆԱՅԻՐԻ » ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Ղեկավարութեամբ Գ. ԵԱՆԳԷԿԵԱՆի

Հիմնադիր -վարիչ երգչախումբին

Salle Gaveau, 45 Rue de la Boëtie

Կիրակի, 17 Մայիս ժամը 17·30ին :

Ցայտագրին Ա. մասը ժողովրդական երգեր զանազան հեղինակներէ :

Բ. մաս.— Կոմիտաս վարդապետ :

Տոմսերու համար դիմել.— Սալ Կավօ, Գրատուն Բալուեան, 46 ռիւ Ռիշէ, հեռ. Փռովանս 25-46, Տիկին Պոյաճեանի, 83 ռիւ տ'Ապուքիռ, սանթրալ 48-69, Պ. Հանջէրի, 9 ռիւ Սոլնիէ, Տիկին Ազնաւուրի 22 ռիւ Նավառէն :

Կը խօսին Հ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. Վ. ՁՈՒԽԱՃԵԱՆ, առաջնորդ Հայ Կաթողիկէ համայնքին : ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՑ. ԱՒԵՏԵԱՆ Առաջն. փոխանորդ Հայաս. Ֆրանսայի, Վերապ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ Նախագահ Ֆրանսահայ աւետարանական եկեղեցիներու :

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած է խօսելու Ֆրանսացի հայագէտ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐԸ

Հրատ. Ց. Թիւրապեանի

Մասնակցութեամբ Անդրանիկի հայրենակից Գառնիկ Կարինեանի

200 էջերէ բաղկացած պատկերազարդ այս գիրքին մէջ ընթերցողը պիտի կարդայ.—

1. Անդրանիկի կենսագրականը :

2. Շ. Գարահիսարի մէջ ձերբակալութիւնն ու Հնչ. ընկերներու շնորհիւ ազատութիւնն ու փախուստը դէպի Պոլիս :

3. Պոլսէն Կովկաս եւ ապա Սասուն մուտքը :

4. Առաքելոց վանքին մէջ հերոսական դիմադրութիւնը եւ զին. պաշարման շղթան կտրելով ազատուիլը :

5. Աղթամարի կռիւները եւ Վասպուրականի վրայով Պարսկաստան անցքը, որ մաս խածնել տուաւ բոլորին :

6. Դատուանի ճակատամարտները եւ նահանջը :

7. Տիլիմանի ճակատամարտը եւ յաղթանակը : 8. Բիթլիսի, Վանի եւ Էրզրումի կռիւները : Պանդուխտ եւ Թորգոմ Անդրանիկի կողքին կը կռուին մինչեւ վերջ : 9. Անդրանիկի Ղարաբաղի եւ Աւարայրի մէջ մղած կռիւները :

10. Էրզրումը պաշտպանելու համար Սմիթ –Անդրանիկ համաձայնութիւնը :

11. Զօր. Նազարբէկեանի յայտարարութիւնները եւ Պօղոս Նուպար փաշայի հեռագիրը : 12. Շահեկան տեսակցութիւններ Անդրանիկի հետ :

Անդրանիկի մասին փառաբանական յօդուածներ ունին Աւետիս Ահարոնեան, Սուրէն Պարթեւեան եւ Սիամանթօ :

ԳԻՆՆ Է 300 ՖՐԱՆՔ

Օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հրատարակչին՝

H. Turabian, 227 Bd. Raspail, Paris (14)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը տասին պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. Պատարագ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ եւ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատուոյ դաշտին վրայ ինկած կամաւոր մարտիկներու եւ Ճէպէլ Մուսայի Հայերու ազատարար հրամանատար հանգուցեալ Պընուա տ'Ազիի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյս բարերար ողբ. Աթանադինէ Էգնաեանի յիշատակներուն համար : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Խորէն Գրիգորեանէ իրենց աղջկան ողբացեալ Տիկին Ալիս Գոճաօղլանեանի մահուան տարեդարձին առթիւ 2000 Ֆրանք : Էթապլիզ. ԷՄՏԷէ գունաւոր պնակներ, օգափոխութեան կայանի համար : Պ. Սահակ Տօրումեանէ 500 Ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ — Օննիկ Երեմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Կիրակոս եւ Մասիս Ժամկոչեաններ հազարական Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

★

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆրանք Տիկին Էլիզ Գաթրճեանէ եւ օրիորդներ Կիւլեանէ եւ Սիրան Տիլսիզեանէ (Միլան) իրենց ողբացեալ եղբօր՝ ՕՆՆԻԿ ՏԻԼՋԻՍԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՑԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները :

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու : Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի օրը ժամը 9ին, դպրոցի սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամը 3ին, ընկերուհի Ցասմիկի տունը, 3 Փասաժ Լավըննն, ժանթիյի : Ներկայ պիտի ըլլան Փարիզի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը եւ Ամերիկայի ՀՕՄ ի Կեդր. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Տիկին Զ. Սերոբեան :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քասէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին : Կը խօսին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Երգ եւ արտասանութիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երկու հոգիի համար կը փնտռուի մէկ սենեակ, խոհանոց (կամ խոհանոցի դիւրութիւն), Փարիզ կամ մօտակայ արուարձան մը :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Rédacteur en Chef : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա 'ու գաղութներ' տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ • MARDI 28 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7053 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2464

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀԱԼԻ՞Ն

■

Լման ինը օր ուրճալէ ետք, Խ. Միութեան նոր վարիչները Մ. Նահանգներու Նախագահին կը պատասխանեն խմբագրականով մը։

Կը յիշուի թէ Սթալին ալ ուրիշ սովորութիւն մը ունէր. ունկնդրութիւն շնորհել, եւ գրաւորապէս պատասխանել հարցումներու։

Երբեմն այդ շնորհը կը վայելէին օտար, մանաւանդ ամերիկացի թղթակիցներ կամ լրագրապետներ։

Երբեմն ալ ինք հարցարան մը կը սարքէր, իր մօտ կանչելով այս կամ այն պաշտօնաթերթին խմբագիրը։

Կը թուի թէ այս աւանդութենէն ազդուած են նորեկները, երբ խմբագրականով մը կը պատասխանեն տրուած հարցումներուն։

Ճիշդ է որ Այզընհաուըր ալ իր տեսակէտները պարզած էր ճառով մը, եւ ոչ թէ դիւանագիտական ծանուցագրով։

Ամէն պարագայի մէջ, մթնոլորտ պատրաստելու եղանակ մըն է որ կը փորձուի, երկու կողմէն ալ։

Փոխասացութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ, եթէ այսպէս շարունակուի։

Այս տեսակէտէն, ուշագրաւ է Այզընհաուըրի անձնական քարտուղարին յայտարարութիւնը՝ Մոսկուայի պատասխանին առթիւ։

Խմբագրականին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ, քարտուղարը յայտարարեց.—

— «Խօսեցայ Նախագահին հետ, խմբագրականի մասին։ Անոր մեղմ ոճը բարեխառն փոփոխութիւն մը կը կազմէ, բաղդատելով Մ. Նահանգներուն եւ ազատ աշխարհին դէմ արձակուած սովորական պարսաւանքներուն հետ։

«Նշանակալից է նաեւ որ Նախագահին կողմէ ապրիլ 16ին խօսուած խաղաղութեան ճառին համաշխարհ. կարեւորութիւնը մղած է խորհրդ. վարիչները զայն ամբողջութեամբ արտատպել ռուս ժողովուրդին համար»։

Ընդունելով հանդերձ որ «խմբագրականը չի կրնար պաշտօնական ձեռնարկի մը տեղը բռնել», քարտուղարը լաւատես կ'երեւար.

— «Թերեւս այդ խմբագրականը առաջին քայլ մըն է դէպի որոշ ձեռնարկ մը։ Եթէ այդպէս է, ազատ աշխարհը պիտի շարունակէ սպասել որ վերջնական քայլեր առնուին, եթէ խորհրդային վարիչները անկեղծօրէն շահագրգռուած են գործակցաբար լուծելու համաշխարհային խնդիրները։ Եթէ խորհրդային վարիչները այդպիսի քայլեր առնեն, Մ. Նահանգները եւ միւս ազատ ազգերը պատրաստ պիտի գտնեն, ինչպէս միշտ, յարաճուն թափով աշխատելու խաղաղութեան համար»։

Խմբագրականը նպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց նաեւ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Անգլիոյ վարիչները մանաւանդ գոհ են խմբագրականին չափաւոր լեզուէն։ Եւ «կը սիրեն յուսալ» թէ Մոսկուայի նոր վարիչները կ'ուզեն օգնել յարաբերութեանց բարուոքման։

Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Պետըլ Սմիթ, որ Այզընհաուըրի խորհրդականն է խորհրդային գործերու համար, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ խմբագրականին։

Բայց, միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ.

— «Սովետները իրենց յանձնառութիւնները պիտի յարգեն միայն այն ատեն երբ մեր բանակցած դիրքը հիմնուած ըլլայ իրական ուժի մը վրայ։ Հակառակ պարագային, անոնք պիտի բռնաբարեն իրենց յանձնառութիւնները, համաձայնութեանց մելանը չցամքած»։

Ահա թէ ինչո՛ւ անհամբեր կը սպասուի Մոսկուայի յաջորդ ձեռնարկներուն։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻ ՓՈԽԱՐԷՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութիւնը շաբաթ օր պատասխանեց Նախագահ Այզընհաուըրի ճառին, երկար խմբագրական մը հրատարակելով կուսակցական եւ կառավարական պաշտօնաթերթերուն մէջ («Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա»)։

Պատասխանը կը բռնէ երկու թերթերուն ամբողջ առաջին էջը եւ խմբագրուած է շատ չափաւոր լեզուով մը, առանց վիրաւորական ակնարկներու։ Ահաւասիկ ամփոփումը.—

Նախագահ Այզընհաուըրի խօսքերը համակրանքով ընդունուեցան, երբ կ'ըսէր.

— «Մենք կ'ուզենք իրական եւ կատարեալ խաղաղութիւն մը ամբողջ Ասիոյ, ինչպէս բովանդակ աշխարհի մէջ։ Չկայ դժուարին խնդիր մը, մեծ ըլլայ թէ փոքր, որ չլուծուի, եթէ մարդիկ ուզեն յարգել ուրիշ երկիրներու իրաւունքները»։ Բայց այս խօսքերը կը հակասեն իր ճառին միւս մասերուն։ Անոնք որ խաղաղութեան համար ճշմարիտ ճիգ մը կը տեսնեն Այզընհաուըրի ճառին մէջ, պիտի հարցնեն.— Ինչո՞ւ համար Նախագահը իր խաղաղութեան կոչին մէջ սպառնալից բառեր կը գործածէ որոնք մէկ իմաստ ունին — հիւլէական պատերազմ։ Այդպիսի փաստարկութիւններ կրնա՞ն աւելի համոզիչ դարձնել Նախագահին ճառը խաղաղութեան համար։ Ամէն պարագայի մէջ, Խ. Միութեան համար այդ կարգի փաստարկութիւնները, կամ, աւելի բաց խօսելու համար, այդպիսի սպառնալիքները երբեք իրենց նպատակին չեն հասած եւ պիտի չհասնին։

Նախագահին ճառը կը շօշափէ շարք մը միջազգային խնդիրներ՝ անհաւասար կարեւորութեամբ։ Բայց ի վերջոյ ճառը գլխաւորաբար նուիրուած է Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց։ Նախագահը իրաւունք ունի երբ կ'ըսէ թէ հիթլերական Գերմանիոյ վրայ տարուած յաղթանակէն ետք Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը տարբեր ճամբաներու հետեւեցան։ Բայց իր ճառին մէջ այս իրողութիւնը ստացած է անճիշդ, կարելի է ըսել՝ այլափոխուած ձեւ մը։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման եւ անջատման քաղաքականութիւնը կը շարունակուի, ի վնաս ուրիշ ժողովուրդներու, մանաւանդ Ֆրանսացի ժողովուրդին որ քանիցս զոհ գնաց գերմանական նախայարձակման։ Բացորոշ է որ այս խնդիրը կը շահագրգռէ Գերմանիոյ դրացի բոլոր երկիրներու կենսական շահերը, ինչպէս եւ Եւրոպայի խաղաղութեան դատը։ Հարկ է նոյնպէս հաշուի առնել գերման ժողովուրդին ազգային տենչերը։ Դժբախտաբար Նախագահ Այզընհաուըր այդպէս չըներ։ Իր յայտարարութիւնը որեւէ հիմք չի ներկայացներ գերմանական հարցին լուծման համար եւ բոլորովին կ'անտեսէ Փոցտամի մէջ տրուած որոշումները։

Եթէ անգլօ-ամերիկեան խմբակցութիւնը նկատի չառնէ ստորագրուած միջազգային համաձայնութիւնները եւ շարունակէ ցարդ հետեւած ճամբան, անկարելի դարձնելով Գերմանիոյ ազգային միութիւնը եւ անոր արեւմտեան մասը վերածելով վրէժխնդիրներու կողմէ կառավարուած ռազմապաշտ պետութեան մը, ամէն բանէ առաջ շատ ծանր սխալ մը պիտի գործուի գերման ժողովուրդին հանդէպ։

Հետեւաբար, անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ կնքել հաշտութեան դաշնագիրը Գերմանիոյ հետ, թոյլ տալ որ գերման ժողովուրդը գլուխ հանէ իր միութիւնը եւ ձեռնարկել օտար զինուորներու պարպումին։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըր մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներու ճակատագրին, ըսելով թէ այդ երկիրներուն վարչաձեւը պարտադրուած է դուրսէն։ Այդ պնդումը կը հակասէ հանրածանօթ իրողութեանց եւ իրերու ճշգրիտ կացութեան։

Փաստերը կ'ապացուցանեն թէ իրենց իրաւունքներուն համար յամառ պայքար մը մղելով է միայն որ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները յանգեցան իրենց ժողովրդական կառավարութեանց իրական վարչաձեւին եւ միայն այդ պայմաններուն մէջ է որ կրցան զարկ տալ իրենց տնտեսական եւ մշակութային զարգացման։ Տարօրինակ բան պիտի ըլլար սպասել որ Խ. Միութիւնը միջամտէր այդ երկիրներու ներքին գործերուն, վերահաստատելու համար նոյն ժողովուրդներուն տապալած յետադիմական վարչաձեւերը։

Նախագահ Այզընհաուըր բառ չարտասանեց համայնավար Չինաստանի մասին։ Այս խնդիրը մաս չի՞ կազմեր օրուան կարեւոր հարցերուն։ Նախագահին լռութիւնը կը նշանակէ թէ կոնակ կը դարձնեն կենդանի դէպքերու։ Այդպիսի քաղաքա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԵՀՐԱՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆԱՊԵՏԸ ԽԵՂԴԵՐ ԵՆ

★

Կիրակի առտու կանուխ գտնուեցաւ Թեհրանի ոստիկանութեան վերատեսուչին՝ զօր. Մահմուտ Աֆշարտուսի դիակը, Թեհրանէն երեսուն քիլոմեթր անդին, փոսի մը մէջ։

Ինչպէս կը յիշուի, զօրավարը անհետացած էր հինգ-վեց օր առաջ եւ կառավարութիւնը 500.000 րիալ պարգեւ խոստացած էր, հետքը գտնելու համար։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ զօրավարը խեղդուած էր։ Ձեռքերը եւ ոտքերը կապուած էին, թաշկինակներ թխմուած էին բերանը, իսկ չուան մը անցուցած էին վիզին։ Բժշկական քննութենէն կը հետեւի թէ մեռած էր առնուազն չորս օր առաջ, հաւանաբար սպաննուած՝ ապրիլ 20էն,— այն գիշերը երբ անհետացաւ Թեհրանի կեդրոնէն։ Ոստիկանութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ «զօրավարը մեռաւ իբրեւ նահատակ, իր պարտականութիւնը կատարած ատեն»։

Անմիջապէս լուր տարածուեցաւ թէ գտնուած են դաւադիրները եւ թէ շռնդալից յայտնութիւններ պիտի ըլլան։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչպէս գտնուեցաւ դիակը։ Լուրի մը համաձայն, հեռաձայնով տեղեկութիւն տրուած էր։ Ուրիշներ կ'ըսեն թէ գիւղացիներ դիակը գտնելով լուր տուին ոստիկանութեան։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարին դիակը ծածկուած էր լաթով մը, տանջանքի եւ ներարկումի հետքեր ունէր, եղունգները քաշուած էին, մարմինը դանկտուած էր։

Թեհրանի ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ զօրավարներ Մոզենի եւ Մոնազա խոստովանած են թէ մահացու ներարկում մը կատարած էին, յետոյ դիակը փոխադրած այն վայրը ուր գտնուեցաւ։

Այս առթիւ կասկածներ կը յայտնուին կրօնապետ Քաշանիի եւ երեսփոխան Կանաթապիի մասին (կրօնապետին աջ բազուկը)։ Ձերբակալուած է աշխատաւորական կուսակցութեան մէկ անդամը, Նասըր Զամանի։ Կը կարծուի թէ տոքթ. Մոսատեղ պիտի օգտուի առիթէն, խորտակելու համար ընդդիմադիր ճակատը որ իրարանցումի մատնուած է։

× Արքունիքին կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը կ'ըսէ թէ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է վեհապետին եւ Տոքթ. Մոսատեղի միջեւ, Շահին իրաւասութեանց մասին։ Հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուած է, մօտէն ստուգելու համար արքունիքին ծախքերը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութենէն 5000 ֆրանք։

Վաղարշակ Ուրբաթեանէ (Ալֆորվիլ) 2000 ֆրանք։

Տիկին Յ. Յէյտիէ հազար ֆրանք։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

«ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ»

Շաբաթ առտու Վահէն խմբագրատունէն ներս մտաւ, երկու ծանրկեկ ծրարներ ձեռքը։

Ռուբէնի գիրքերն էին,— «Յեղափոխականի մը Յիշատակները»։ Եօթը պատկառելի հատորներ, ընտիր տպագրութեամբ։

Երեք սրտցաւ ընկերներ ստանձներ էին հրատարակութիւնը, Քալիֆորնիոյ մէջ, մասնաւոր տպարան մը հաստատելով։

Տպագրութիւնը լրացաւ անցեալ տարի։

Ամբողջութիւնը պիտի կազմէր տասը հատոր։ Բայց, դաւադիր մահը, որ քանի մը տարիէ ի վեր կը յածէր Ռուբէնի բոլորտիքը, խանգարեց ամէն հաշիւ։

Հազիւ կարելի եղաւ լրացնել եօթներորդ հատորը։

Ողբացեալ ընկերը կը սիրէր սուր սլաքներ ուղղել անոնց դէմ որ գրիչ կը շարժեն։

Բայց, ի վերջոյ ինք ալ դարձաւ գրող։ Եւ առաջին կարգի հեղինակ։

«Յեղափոխականի մը Յիշատակներ»ուն մէջ էջեր կան որոնք անմոռանալի պիտի մնան։ Ոչ միայն իբրեւ քաղաքական վաւերագիր, այլեւ գրական - գեղարուեստական, նոյնիսկ փիլիսոփայական տեսակէտով։

Ռուբէն բոլորովին նոր, ինքնուրոյն շրջան մը բացաւ յուշագրութեան մէջ։

Պէտք է առանձին խօսիլ այդ մասին։

Գիրքերուն մեծագոյն մասը ծախուած են Մ. Նահանգներուն մէջ։

Մեր գաղութին վերապահուած է միայն 150 օրինակ։

Ամբողջ շարքը ինքն իր մէջ մատենադարան մը կը կազմէ, յեղափոխական, քաղաքական եւ գրական բովանդակութեամբ։

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ— ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹԷՐԼԷՄԷԶԵԱՆ

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Արսէն Թերլէմէզեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, ընկերուհի Հայկանոյշ, որ յանկարծամահ եղած է ապրիլ 4ին։

Ողբացեալ տիկինը Դպրոցասէրի սանեկն էր, եւ տարիներով ուսուցիչ եղած է Պոլսոյ, գաւառի եւ Պոսթընի մէջ։ Իր մասնագիտութիւնն էր հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն։

Ամերիկա հաստատուած օրէն եղած է գործօն անդամ Հ.Օ.Միութեան (Կ.Խաչ), քանիցս անդամակցելով Կեդր. վարչութեան։ Կ'աշխատակցէր նաեւ Միութեան պարբերաթերթին։

Մեր խորին ցաւակցութիւնները ընկեր Արսէնի, զաւակներուն եւ պարագաներուն։

× Ուրիշ գոյժ մը,— Կիրակի գիշեր Ալֆորվիլի մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Վաղարշակ Ուրբաթեան։ Այցելութենէ մը վերադարձին, երբ կը խօսէր ուրախ-զուարթ, յանկարծ տկարութիւն մը կը զգայ։ Բժ. Ց. Կիլիկեցի անմիջապէս անհրաժեշտ ներարկումները կը կատարէ, բայց անօգուտ։

Մեր ողբացեալ բարեկամը Պոնտորմացի էր, 59 տարեկան։ Երկար տարիներ եղած է Դաշնակցական։ Սիրով կը մասնակցէր հանրօգուտ ձեռնարկներու եւ ջերմօրէն կապուած էր «Յառաջ»ի հետ։

Մեր ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Ուրբաթեանի, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԴԷՊԻ ՍԱՍՈՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սակայն անկարող լինելով «կտրել» ձիւնը՝ ետ կը դառնայ Մուշ։ Ձիւնը սարի գլխին դեռ եւս խորն է, երեւի, եզրակացուցին ուղեկիցներս ։

Իսկ յետոյ, Հարաւ արեւմուտք երեւցող ամպը նկատելով՝ Կարօն կ'աւելցնէ ․

— «Օրը կը փոխուի, ճամբու մեծ մասը մնացեր է դեռ, քալենք» ։ Դժկամութեամբ կ'ելլենք, կ'ամրացնենք չալակները, կը քալենք առաջ, դէպի վեր ։ Կանաչի տեղ այս անգամ ձիւնի վրայով է, որ մեծ մասը պիտի անցնինք։ Մեր առջեւ փռուած ճերմակ սաւանը կը փայլի, կը կուրցնէ մեր աչքերը ։ Ոտքերուս տակ ձիւնը կ'իջնէ, կը խրինք մինչեւ ծունկ ։

Ճամբորդութիւնը կը դժուարանայ, կը դանդաղի ։ Մեր առջեւ փռուած ձիւնի միատեսակ սաւանին վրայ անկարելի է որոշել ամուր, յուսալի ուղին ։ Ժամանակ չահելու համար կը նախընտրեմ ուղիղ գիծերը ։ Սակայն ամէն քայլափոխին կը խրիմ, ամէն երկու բայէ վար կ'իյնամ ։ Վերջը՝ յոգնած ու յուսախաբ՝ կը հետեւիմ Ցարոյին ։ Թէեւ երկու անգամ ինծմէ աւելի ծանրաբեռնուած, ան աւելի քիչ կը խրի․ պատճառը՝ իր լայն ու տափարակ մաղէ գործուած «խարուկները» չեն միայն, լեռնցիի հոտառութիւնն ու բնազդն է, որ կը ցուցնէ ոտք դնելու աւելի վստահելի կէտերը ։ Այլեւ այլ փորձերէ ետք, կը յառաջանանք իրարու ետեւէ, մէկ գծով՝ օգտուելու համար առաջիններուն թողած հետքերէն ․․․ ։ Ճանապարհի դժուարութեան, ձիւնի մէջ խրելուն կ'աւելնան նաեւ արեւին ճառագայթները ։ 2000-2200 մեթր բարձրութեան վրայ, օդի նօսրութեան մէջ արեւը կ'այրէ մեզ թէ վերէն — երկինքէն, թէ վարէն՝ արտացոլումով ձիւնի դաշտէն․․․ Ամէնքս ալ յոգնած ենք ։ Քրտինքը կը հոսի մեր ճակատներէն ։ Բայց կը քալենք ։ Երկինքը աւելի կ'ամպոտի, կը սպառնայ մեզի եւ չի թողուր հանգստանալ ։ Աւելի եւս ուժ տալու համար, ուղեկիցներէս մին կը պատմէ, թէ ինչպէս մեր գտնուած տեղը անցեալ տարի «պաղեր» էր իրենց գիւղացի Աւէն ։ Մեկնելով անդրդուելաբար միս մինակ Մուշէն եւ հանդիպելով փոթորիկի՝ Աւէն մոլորեր էր ճամբէն․ իր բոլոր փորձերը՝ կտրել շղթան ու անցնիլ Սասուն, ետ դառնալ Մուշ կամ հասնիլ գէթ այլ մարդաբնակ վայր՝ անցեր էին ապարդիւն ։ Խեղճ Աւէն մնացեր էր՝ ամբողջ գիշերը լերան գագաթը, անպատսպար, անօթի, ուժասպառ․․․ Երբ, օր մը յետոյ, Սեմալէն եկող ճամբորդները ձիւնի վրայ նկատեր էին մարդու հետք եւ գտեր էին Աւէն կիսովին սառած վիճակի մէջ, անկարող խօսք մը անգամ արտասանելու ։ Խեղճը ազատեր է սառելէն, ամբողջ երկու օր «փոստ»ի մէջ մնալով եւ երկար հիւանդութիւն կրելէ յետոյ ։

Աւէի պատմութեան թողած տպաւորութիւնը աւելի եւս զգաստացուցիչ դարձաւ, երբ Գինջի կողմերէն լսուեցաւ հեռաւոր որոտը ։ Միմեանց յաջորդող ձիւնապատ բլուրներու վրայէն կ'իջնենք ու կը բարձրանանք, կը բարձրանանք ու կ'իջնենք ․․․ Եւ այսպէս քանի մը ժամ, մինչեւ Տաւրոսի գագաթը անցնելով՝ կը սկսինք իջնել դէպի հարաւ, Սասնոյ կողմը ։ Նորէն կ'երեւին ձիւնէն վեր ցցուած քարեր, սեւ հողի փոքրիկ կղզեակներ ։ Հողը, ծծելով շուրջը հալած ձիւնը, դարձած է ցեխ եւ կը ներկայացնէ աւելի մեծ դժուարութիւններ քալելու համար․ — ձիւնի տեղ կը խրէինք ցեխի մէջ ։ Հողէն ձիւն, ձիւնէն հող, «կը սլքուինք», կը վազենք, արագօրէն կ'իջնենք ։ Վերջապէս, ճերմակը կը վերջանայ ։ Մենք շունչ կ'առնենք չոր քարերու վրայ ։ Մեր առջեւն է Սասնոյ Շատախը, ցածը ցրուած են Շէնիքի եւ Սեմալի տները, գոմերը, արտերը ։ Հեռուն կը բարձրանան ճերմակ Ծովասարն ու Անտոքը ։ Աւելի հեռուն կը փայլի Սուրբ Մարաթուքը ։ Միմեանց յաջորդող լեռներու ալիքներ են, որ կը բացուին մեր առջեւ, մէկը միւսէն ցած, միանալով հորիզոնին վրայ, Միջագետքի դաշտին հետ ։ Ուղեկիցներս, բոլոր գիւղացիներու նման, Շէնիքի ծանօթ տնակներն է որ հեռուէն կը ցուցնեն միմեանց ։

Ինծ աւելի կը հրապուրեն հեռուն փայլող ձիւնապատ գագաթները ։ Մայր մտնող արեւին շողերու տակ լեռներու կատարները ծածկուեր են վարդագոյն, ոսկեզօծ շղարշով․․․ Կը դիտեմ հրաշալի տեսարանը հիացած, տեսակ մը երկիւղածութեան զգացումով լեցուած ։ Կը զգամ այն բարձրը, լաւը, որ կը տիրէ մարդուս մէջ նուագ մը լսելու ատեն, հրաշագեղ նկար մը դիտելու միջոցին․․․ Որպիսի գեղեցկութիւններ կան բնութեան մէջ, որ չեն նկատուիր մարդոց կողմէ ։

Եւ որչափ շատ կը լինեն անոնք, երբ բացուին ու հեռատես դառնան մեր աչքերը ․․․ ։

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՈՒ ԱՐԺԵԶՐԿԵՑԻՆ ՏՐԱԽՄԻՆ

Պատերազմէն ի վեր տրախմին մեծ անկումներ կը կրէ ։ Վերջին անգամ տոլարը տասնըհինգ հազարէն բարձրացաւ երեսուն հազարի, ինչպէս հաղորդեցինք ժամանակին ։

Առաջին դրամական բարեկարգութիւնը տեղի ունեցաւ 1944 Նոյ․ 11ին ։ Ցիսուն միլիոն հին տրախմին փոխուեցաւ նոր դրամի, վեց հարիւր տրախմին մէկ սթերլին հաշուելով ։

Քաղաքացիական պատերազմը նորէն խախտեց դրամին արժէքը, հակառակ անգլիական եւ ամերիկեան օժանդակութիւն ։ Յունաստանի Դրամատունը փորձեց վերահաստատել կայուն վիճակը, ներգործելով ոսկիին ազատ շուկային վրայ ։ Ատեն մը կրցաւ դիմանալ մէկ ոսկեդրամը 135 հազար տրախմի հաշուելով ։ 1948ի սկիզբը տրախմին նոր անկում մը կրեց եւ, մէկ ոսկեդրամը 230 հազարի բարձրացաւ ։ 1949ի արժեզրկումը չփոխեց այս վիճակը, սակայն նոր սակ հաստատեցին 15 հազար տրախմին մէկ տոլար եւ սթերլինը 42 հազար տրախմի հաշուելով ։

Պաշտօնական այս սակն է որ անգամ մը եւս փոփոխութիւն կը կրէ ։

Գալով ոսկիին, որ արժեզրկումէն առաջ 180 հազար տրախմի կ'արժէր, անցեալ շաբթու սկիզբը երեք հարիւր հազարի բարձրացաւ ։

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ դրամական այս նոր բարեկարգութեան կը սպասուէր երկար ատենէ ի վեր ։ 1951էն ի վեր տրախմիի պաշտօնական սակը արդէն շատ մեծ ճեղք մը ցոյց կուտար յունական եւ օտար դրամներու միջեւ ։ Այսպէս, երբ պաշտօնապէս Ֆրանսական Ֆրանքին 23ը հազար տրախմի կ'արժէր, սեւ շուկայի մէջ հազիւ 14 Ֆրանք էր եւ այս արժէքով իսկ ընթացիկ ապրանքներու պայման գինները Ֆրանս․ համապատասխան գիներէն աւելի բարձր էին ։ Տարբերութիւնը աւելի կը շեշտուէր տոլարին եւ զուիցերիական Ֆրանքին հանդէպ, դրամներ որոնք Ֆրանսական Ֆրանքէն աւելի կը փնտռուէին ։

Յունական դրամին այս ցնցումներուն պատճառներէն գլխաւորը տնտեսութեան թշուառութիւնն է ։ Հողին 25 առ հարիւրը մշակելի է միայն, մինչեւ իսկ այսքանն ալ ապերախտ է ։ Ամէն անհրաժեշտ բան կը պակսի, արդիական ճարտարարուեստ մը կառուցանելու համար երկաթ, ածուխ քարիւղ եւայլն ։

Արտաքին պատերազմին՝ զոր մղեցին Գերմանները եւ Իտալացիները, յաջորդեց քաղաքացիական պատերազմը, եւ ահաւոր աւերներ ձգեց, իսկ վերջանալէն ետք 1951ին պէտք էր վերազինուիլ ի հաշիւ արեւմտեան պաշտպանութեան ։ Այս պայմաններուն տակ, արտաքին օժանդակութիւնը, որ շատ մեծ եղաւ, ծառայեց մեծ մասով հոգալու ազգային պաշտպանութեան ծախքերը ։ Միայն Մ․ Նահանգներէն Յունաստան ստացաւ 1500 միլիոն տոլար, ամէնէն մեծ գումարը բոլոր երկիրներէ, համեմատած իր ժողովուրդին թիւին ։

Որպէսզի տրուած դրամը օգտակար ըլլար, անհրաժեշտ էր որ այս օժանդակութիւնը ի գործ դրուէր ներքին պէտքերու համար, — ոռոգում, խոպան հողերու մշակում, անտառներու վերատնկում, հանքային եւ ջրային շահագործում, ճարտարարուեստի արդիականացում եւն․ ։ Այսպէս չեղաւ, եւ երբեք տնտեսական միակ յատակագիծ մը չունեցաւ ։

Ազգային եկամուտը հազիւ թէ 1939ի մակարդակը դտաւ ։ Այս չափէն 46 առ 100 ինկած էր 1946ին եւ հետզհետէ ելաւ մինչեւ 79 առ հարիւր 1950ին եւ 97․5 առ հարիւր 1951ին ։ Բնակիչ գլուխ, Եւրոպայի մէջ ամէնէն ցածը կը մնայ ։ Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը լայնօրէն յառաջդիմելէ ետք 1951ին, 171, կայուն մնաց 1952ին ։

Հաւանական է որ յունական նոր կառավարութիւնը, միջազգային դրամական հիմնադրամի առաջնորդութեան օժանդակութեամբ եւ ամերիկ․ լայն հայթայթումներուն գիներու կայունութեան երկար շրջանը, վերահաստատելու համար դրամին արժէքը ։

Եւ սակայն կայ լուրջ հարց մը զոր դրամական բարենորոգումը չի լուծեր, — առեւտրական հաշուեկշիռին խնդիր բացը ։ 1951ին Յունաստան միայն մէկ չորրորդ համեմատութեամբ գոցեց իր ներածումները արտածումներով ։ 1952ին համեմատութիւնը քիչ մը բարձրացաւ, սակայն տակաւին մէկ երրորդէն քիչ մը աւելի է ։ Հաւասարակշռութիւնը կ'իրականանայ միայն շնորհիւ կարգ մը աննշմար արտածումներու (շրջիկներ, օտար զինուորականներու ծախքեր) եւ մանաւանդ ամերիկեան օժանդակութեան ։

Արժեզրկումով Յունաստան պիտի կրնայ որոշ չափով զարկ տալ արտածումներուն որոնք ցարդ սանձուած էին փոխանակութեան սակին հետեւանքով ։ Բայց Յունաստանի արտադրութիւնները սահմանափակ են․ — Ծխախոտ, ձէթ, քանի մը հանածոյ եւն․ ։ Առօր դէմ ներածումները մեծ մասով կաշկանդուած չեն եւ արդէն յայտարարուեցաւ թէ ամէն սեղմում ջնջուած է ։ Ուրեմն արժեզրկումին հետեւանքը պիտի ըլլայ զգալի սղութիւն դուրսէն մտած ապրանքներու վրայ ։ Այս պարագային կրնան աղդուիլ նաեւ ներքին գիները ։

Քաղաքական տեսակէտէ նոր ազդակ մը որոշ յոյսեր կը ներշնչէ ։ Վերջին ընտրութեանց ի վեր կառավարութիւնը որ իշխանութեան գլուխ անցաւ, մեծամասնութիւն ունի եւ կը թուի թէ պիտի ապահովէ հաստատուն վիճակ մը, որմէ երկար ատենէ ի վեր զրկուած էր երկիրը ։ Այս կայուն վիճակին շնորհիւ կրնայ, Մ․ Նահանգներու օգնութեամբ, հետապնդել շինարար տնտեսական քաղաքականութիւն մը ։ Այս գինով է որ ութ միլիոն Յոյները, որոնք Եւրոպայի ամէնէն դժբախտ ժողովուրդներէն են, պիտի վայելեն վերջապէս դրամական խաղաղութիւնը ։

Թ․Ա․Թ․

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ծանր պարտութիւն մը կրեց ծերակոյտին մէջ, որ կը մերժէ վաւերացնել դաշնակիցներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնները, բայց տակաւին յուսահատած չէ ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՒԺԸ

Երկարաձիգ նեղլիկ փողոցի մը մէջտեղ, փայտէ հին տան մը տակօքը, փոքրիկ փցուն խանութի մը մէջ առտուընէ մինչեւ իրիկուն կ'երերցնէր իր ստաճմլիկ կուզը՝ նպարավաճառ Կումիկը, զոր «խամպուռ պախալը» կ'անուանէին հոն, այդ թաղին մէջ ։

Տասներկու տարեկանէն ետքը իր ազատ ու ծուռիկ մուռիկ իրանը դադրած էր բարձրանալէ, լայննալէ, զարգացումի բնական օրէնքը մեռած էր այդ արարածին մէջ, տարիներու բոլորման հետ յաւաճուն դառնութիւն մը լեցնելով անոր նեղլիկ սրտին մէջ․ եւ ինչ ցաւագին ծամածռումով դիտած էր իր անխենալ կուզին անդգալի տուայտումը ։ Այնքան մանրահոգ քննութեան մը առարկայ ըրած էր զայն, որ քանի տարու եղած ատենը արբշիռ ուրախութեամբ դիտած էր, թէ կռնակին այտուցը ալ դադրած էր ուռճանալէ ։ Այն ատեն անսահման սփոփանք մը զգաց, իր կռնակին անհեթեթ բեռը ալ այնքան անշնորհք չերեւցաւ աչքին․ այս համոզումը կազմելէն ետքը կարծեց, թէ ինքն ալ ամէն մարդու պէս եթէ ոչ վայելուչ, գէթ շատ տգեղ մարդ մըն էր, իր այդ անբացատրելի գիտակցութիւնը այնքան լլացուց իր միտքը, այնքան սխրանք տուաւ իր թոյլ զգայնութեանը, որ հեգ Կումիկի աչքերը ամէն կռնակի վրայ իրենինին պէս բան մը կը կարծէին նշմարել, դուրս ցցուած կլորութիւն մը, որ աւելի վայելչութիւն կուտար հասակին, քան տձեւութիւն ։ Մինչեւ այդ երանագեղ օրը յուսահատ ապրած էր․ կեանքի ինքնավար հաճոյքին տուած էր իր կարճաբուկ ու կլորիկ մարմինը, որ խութերու խոչերու վրայէն անցնելէ ետք, հիմակ անդորրիկ ծովուն վրայէն կը վազէր կարծես դիւթութեամբ ։ Անգամ մը որ իր անձին անխախտ գիտակցութիւնն ունեցաւ շատ նպաստաւոր կերպով, մտածեց թէ քանի որ ինքն ալ մարդ էր՝ ամէն մարդու պէս ապրելու էր աշխատութեամբ, որուն պտուղը վայելելու էր իր շնորհքով մարմնին բոլոր խանդովն ու բոլոր ըղձանքովը ։ Այդին անդին ինկաւ, ճար ճարակ ըրաւ, իր կերպարանքին տխրագեղ սիլուէտն ամէն տեղ, ամէնուն առջեւ պտտցուց, աղաչանք, պաղատանք թափեց թափթփեց, եւ վերջապէս յաջողեցաւ մէկ քանի գթոտ սրտերէ փրցնել քիչ մը դրամ, զոր անմիջապէս փորձեց շահագործել ։

Այն թաղը եկաւ, տունին տակի այն ծակը մտցուց իր սապատող իրանը, հետն ունենալով նպարեղէններու շատ վտիտ մթերք մը, զոր փռեց ցուցադրեց հոն ։ Փողոցին մէջ անտրժելի անակնկալ մը եղաւ․ Կումիկին երեւումը, ամէն մարդ աբզահատալից կարեկցութիւն մը զգաց այդ խեղճ սապատողին նկատմամբ, զոր բախտին մէկ անգութ ապտակն այդ վիճակին հասցուցեր էր ։

Ժողովրդային շատ հին աւանդական սովորութեան մը հնազանդելով, մկրտեցին զայն «խամպուռ պախալ» մակդիրով, զոր միայն իրենց միջեւ կը գործածէին ։ Ալ սկսաւ ինքը հոգալ մօտակայ տուներու նպարեղէնի մանր մունր պէտքերը, իր հապիտական ձեւերովն ու միմոսի շարժումներովը խնդուք պատճառելով իր դրացիներուն ու դրացուհիներուն մանաւանդ, որոնք բաւական բարեսիրտ էին անոր երեսին չտալու մարմնին այդ անճոռնի թերութիւնը ։ Անանկ որ, ալ բոլորովին մոռցած էր Կումիկ իր կուզը ։

Տունը, որուն տակ կ'ապրէր «խամպուռ պախալ»ը, կը բնակէին հայր մը, մայր մը եւ մէկ հատիկ աղջիկ մը տասնեւեց տարու ։ Էլիզան վառվռուն քումայթ աղջիկ մըն էր, զուարթութեան եւ աշխուժի խառնուրդ մը փթթինազարդ, որուն մէջ ծնողքը վայելում մը գտնէին, ամուսիններու առաջին սիրոյն անհետացումէն ետք վրայ հասնող այն կակուղ, քնքուշ վայելումը, որուն հեշտանքը, սակայն, փոխանակ մարելու, հետզհետէ կը շատնայ, կը սաստկանայ ։

Կուզին ներկայութիւնը զուարճութեան շարժառիթ մը եղած էր Էլիզային համար, իրիկունները, դպրոցէն արձակուելէ ետք, անոր խանութին պատուհանին կ'ելլէր եւ խնդալէն կը մարէր Կումիկին ծիծաղաշարժ պատմութիւններէն, զորս սապատողը կը համեմէր չես գիտեր ինչ թաքուն աւիւնով մը, անսանձ ոգեւորութեամբ մը ։ Կումիկ բանը գործը երեսի վրայ կը թողուր, երբ զուարթ աղջիկն իր քով կուգար ։ աչուըներն անսովոր բոցով մը կը վառվռէին, երանութեան ժպիտ մը կ'երերար միշտ բարակ անգոյն շուրթերուն վրայ եւ․․ երջանիկ էր Կումիկ ։

Օրէ օր սրտին մէջ կ'աճէր այն տեսակ մը բանը, զոր նախ տարտամ, անորոշ կը կարծէր, բայց որ հետզհետէ գոյն մը, երանգ մը նեղացուցիչ հանգամանք մը կը ստանար ։ Էլիզային ներկայութիւնը մանաւանդ անոր փողփողուն աչուըները տարօրինակ տպաւորութիւն մը ի գործ կը դնէին իր վրայ․ խուսափիլ կ'ուզէր անոնցմէ, բայց ջանք մը, ճիգ մը չէր ըներ իր կամքէն վեր զգալով այդ բանը ։

Էլիզային հաճոյքն ալ նոյն համեմատութեամբ կը շատնար, երբ կը տեսնէր կուզիկին խայտացումը, մանուկի կամ լաւ եւս, ստրուկի այն ձեւերը, որոնցմով կ'ուզէր հրապոյր մը ազդել իրեն ։ Օր մը, ալ չդիմանալով իր չարաճճի աղջկան դրդումին, Էլիզա ձեռքն յանկարծ տարաւ կուզին կռնակին ․

— Աս ի՞նչ է, ըսելով եւ մեծամեծ քրքիջ մը արձակելով ։

(1) Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

« ԾԱՆԻՐ ԶՔԵԶ »

★

Պատիւ տարագիր հայութեան որ, պանդխտութեան դառնութենէն անվհատ, միշտ կ'ոգեկոչէ տարեդարձներուն նուիրականը՝ Ապրիլեան ողբերգութիւնը ։

Արդարօրէն կ'ափսոսանք որ մեր անթիւ նահատակները մնացին անշիրիմ եւ հայրենի հողին վրայ չէ բարձրացած արժանի յիշատակարանը՝ բայց մեր հոգեկան Պանթէոնը, աւելի զօրեղ քան քարեղէնը, ինքնին կը յաւերժացնէ անհետացողներու յիշատակը։ Մարմարինէ յուշարձան մը, կրնայ փլչիլ, տապալիլ բնութեան մէկ խաղովը, հոգեկանը կը մնայ անխորտակելի ։ Ո՞ւր է դամբարանը Սոկրատի։ Իմաստութեան քուրմին հմայքը սակայն, դարերու ընդմէջէն կը սաւառնի դեռ այսօր, լոյսին ճաճանչներով ։

Երեսուն եւ ութ տարիներու թաւալումէն վերջ ահա, անդերեզման մեր զոհերուն յիշատակի կրակը, նոյնքան բոցավառ ,կը կայծկլտի այսօր, Մնացորդացի կուրծքին տակ։ Դժխեմ տարեդարձի այս օրերուն, եթէ մեր էութիւնը անգամ մը եւս կը ցնցուի վերյիշելով անապատներու անասնական խժդժութիւնը , աքանչացում մը նոյն ատեն կը պարուրէ մեր հոգիները, մտաբերելով մեր խեղճ նահատակներուն քաջարի, ասպետական կեցուածքը , եաթաղանին սպառնալիքին տակ ։ Անոնց խիզախ վճռականութեամբն էր որ սպանդը կը վերածուէր դիւցազնական ողբերգութեան, որուն առջեւ կ'այլայլէր, կ'ապշէր, անյագ ջարդարարը ինքըն իսկ ։

Իսկ երբ այսօր, Ապրիլեան թախիծով կ'ողբանք նահատակումը՝ արժանաւոր մեր ազգակիցներուն, որոնք փուշի տատասկի անապատներուն մէջ ցեղին տեւականութիւնը կնքեցին ,մեր հայեացքը դարձնել ուղղելով նորափթիթ մեր հարազատներուն, երկյս անընդունելի կը գտնենք որ անոնք, ազատ ճամբաներու ծաղկաստաններու բուրմունքէն կախարդուած, կամովին յանձնուին այլասերման յորձանքին։

Բայց ներողութիւն։ Սուգի օր է այսօր։ Պէտք է լռեն ողջերու յորդորները։ Նահատակներու ձայնն է որ անդենականէն պիտի դոռայ այսօր, նոր ու գալոց սերունդներուն ։

— Հայորդի, ծանիր զքեզ ։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

●

ՏԵՍԻՆ, 22 Ապրիլ — Շնորհիւ Վասպ. Հայր. Միութեան, մեր գաղութը ամէն տարի կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտը, թուական մը՝ որ ժեկնակէտը կը հանդիսանայ Հայաստանի ազատագրութեան ։Շաբաթ երեկոյ (18 Ապրիլ) տօնուեցաւ այդ յիշատակելի թուականին38րդ տարեդարձը՝ համազգային գետնի վրայ, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան ։ Միայն Հնչակեանններն էին որ չէին պատասխանած հրաւէրին։ Հ. Յ. Դ. Տան սրահը գրեթէ լեցուած էր։ Բեմին ճակատը օրուան պատշաճ մակագրութիւն մը ։ Տարեդարձին փայլը կ'աւելնար Վասպ. Հայր. Միութեան պատգամաւորներուն ներկայութեամբ, բացումը կատարուեցաւ երկսեռ երգչախումբին «Յառաջ ընթանանք» խմբերգով, ղեկավարութեամբ Տիկ. Գ. Փափազեանի։ Նախագահ Գ. Վ. Հիւսեան իր բացման խօսքով նախ քանի մը տեղեկութիւններ տուաւ Միութեան պատգամ. ժողովին մասին։ Յետոյ, ակնարկ մը նետեց 30 տարիներ առաջ տեղի ունեցած հերոսամարտի յաղթական անցքերուն վրայ, երբ արիւնարբու Ճէվտէթ կը ստիպուէր նահանջել Հայուն քաջութեան ու հնարամտութեան առջեւ։ Նախագահին հրաւէրով ներկաները յոտնկայս իրենց յարգանքը մատուցին բոլոր հերոսներու յիշատակին ։

Գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը կար։ Արտասանեցին փոքրիկներ Ա. Բարսեղեան, Հրայր Զաքարեան եւ Բրաբիոն Տապաղեան։ Նոյնպէս Օր. Մարի Լուիզ Առաքելեան եւ Նոր Սերունդէն Տավուտեան։ Այս վերջինը ինքնագիր արտասանութիւն մը ։ Մեներգեցին Տիկին Մարի Կարապետեան եւ Օր. Սիրվարդ Սերոբեան՝ երկու երգ։ Օրիորդներ Աչխէն Համբարձումեան եւ Սօնա Հիւսեան զուգերգ մը՝ պարելով եւ գեղջկական տարազներով։ Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատուեցան ։

Նախագահը կարդաց Հայր. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան ուղերձը։ Ողջոյնի երկրորդ ուղերձ մը կարդաց Մարսիլիոյ պատգամաւոր Գ. ՎարդանՊանտիկեան։Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ նոյնպէս գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Տիկին Թագուհի Աբրահամեան ։

Օրուան բանախօսն էր Ղեւոնդ Մելոյեան, որ ամփոփ եւ իմաստալից ճառ մը խօսեցաւ։ Ան Վասպուրականի հերոսամարտին յաղթանակը նկատեց արդիւնք համբուր հայութեան քաջութեան ու հերոսական նկարագրին եւ ոչ թէ յատուկ միայն Վասպուրականցիին՝ կամ այս ու այն կուսակցութեան։ Իբրեւ ապացոյց յիշեց Սասունցիներու, Տարօնցիներու կամ այլ շրջաններու ժողովուրդին մղած հերոսական պայքարները։ Թելադրեց պատրաստ ըլլալ վաղուան անակնկալներուն համար, հայ մեծցնել նոր սերունդը ազգային անեղծ նկարագրով անցեալին իմաստութեամբ տոգորուած ։

Յետոյ ներկայացուեցան հերոսամարտներու լուսապատկերները։ Թէեւ անցեալ տարուան վրայ նորութիւն մը չկար, սակայն, ժողովուրդը հաճոյքով ու խանդավառութեամբ դիտեց զանոնք ու ծափահարեց բոլոր հերոսները որոնցմէ շատեր ինկան խմացեալ մահով, որպէսզի ապրի հայութիւնը ու վերականգնի հայրենիքը։ Փափաքելի էր որ աւելի կատարելագործուէր, ճոխացուէր հերոսամարտներու լուսապատկերը, զայն դարձնելու համար տեսանելի ապացոյցը մեր ազգային վսեմ պայքարին ։

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին « Յառաջ Նահատակ»ով ։ Գ.Գ.

■

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՄԻՑՕՆԸ

●

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Գաղութիս մէջ , տարիներէ ի վեր, միշտ մեծ նախանձախնդրութեամբ տօնուած է Ապրիլեան Եղեռնի տխուր տարեդարձը։ Անոնք որ ժամանակին մեզի պէս կը տօնէին այս յիշատակի օրը եւ կամ իրենց մասնակցութիւնը կը սակարկէին, այսօր կը գտնուին ոչ թէ պատնէշին վրայ, այլ պատնէշին ետեւը, անձնատուր՝ խոր թմրութեան ։

Այս տարի , նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Կապ. Խաչին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ապրիլ 1124ի 38րդ տարեդարձը տօնեցինք շաբաթ իրիկուն Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, շատ համեստ յայտագրով մը։ Բեմին յարդարանքը օրուան պատշաճ էր, իսկ մեր տարագիր եռագոյնը՝ սգաւոր ։

Հայրենակիցներու բազմութիւն մը , միշտ հաւատաւոր եւ շրջապատուած ձագուկներով, ներկայ էր սգատօնին, որուն նախագահութիւնը ստանձնած էրՀ.Յովհ. վրդ. Լեւոնեան ։

Իբրեւ բացման երգ, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու երգչախումբը երգեց մեր հոգեմայլ «Տէր ողորմեա»ն որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս ։

Ապա, յաջորդաբար բեմ բարձրացան փոքրիկ արտասանողներ, խօսք առնողներ եւ մեներգողներ։ Փոքրիկն Կ. Տոլմաճեան մանկունակ պարզութեամբ արտասանեց «Ափ մը մոխիր» Սիամանթոյէն.— Գ. Ա. Ճլոյեան կարդաց ուղերձ մը Վասպուրականի Հայր. Միութեան կողմէ ։ Օր. Օ. Մաղաքեան եւ Ասատ. Ոստիքեան արտասանեցին օրուան պատշաճ կտորներ։

Խօսք առնուեցաւ նաեւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Մ.Ը.Մ.ի ներկայացուցիչներուն (Գ. Գ. Մկրտիչ Մարգարեան, Կ. Տէրմոյեան)։ Իսկ Կապ. Խաչի կողմէ մեներգեց Օր. Անժէլ Ուզունեան ։

Օրուան բանախօսը, Գ. Կ. Խրայեան , առանց շատ ծանրանալու այդ սարսափի տարիներուն վրայ, լաւագոյն դասը հանեց ըսելով — «Հայրենակիցներ, անկէ մեկնելով — ձեր յարգանքի տուրքը մատուցանելէ վերջ — եթէ կրցաք բառ մը աւելի մեր մայրենի լեզուէն սորվեցնել ձեր զաւակներուն, լաւագոյն բանն ըրած կ'ըլլաք։ Մեր չքնաղ լեզուին եւ բարձր մշակոյթին պահպանումը փրկարար գօտին է հայութեան»։

Երգչախումբը անգամ մը եւս գեղգեղեց «Գիշերն եկաւ» մելամաղձոտ երգը եւ ապա նախագահին փակման խօսքերով եւ յաջորդական երեք երգերով «Հանգչեցէք անդորր», «Հայր Մեր»ով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով վերջացաւ սգահանդէսը ։ Վերջին երկու երգերուն ամբողջ սրահը մէկ մարդու պէս մասնակցեցաւ, յոտնկայս ։

— Յաջորդ օրը, կիրակի 19 Ապրիլ, առաւօտեան ժամը 9ին Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ Յովհ. վրդ. Լեւոնեան պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Ապրիլեան նահատակներուն համար։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը կազմակերպած էր հանդէս – խնջոյք մը 11 ապրիլին — շաբաթ իրիկունը, Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ՝ տօնելու համար իր Օրը։

Պաշտօնական բացումը դրաւոր ամփոփ ճառով մը կատարեց ընկեր Յովհ. Այանեան։ Սեղանապետութեան պաշտօնը վարեց, Գ. Գենոն Ճիհանշահեան, մեծ յաջողութեամբ ։

Ներկայացուեցաւ « Դզումի վաճառականը» ծիծաղաշարժ խաղը, Նոր Սերունդէն՝ Լեւոն Մարգարեան, վրէժ Գալուստեան եւ Յովհ. Խօջաքիւղեան դերակատարներն էին ։

Խնջոյքը տեւեց կէս գիշերէն անդին , ընտանեկան ջերմիկ մթնոլորտի մէջ ։ Խօսեցաւ ընկեր Ս. Գալուստեան ։

Ա.Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

•

Ինչպէս նախորդ տարիներ, նոյնպէս այս տարի «Մարոքի» հեծելանիւի շրջանը ըսկըսաւ Ապրիլ 18ին ու կը վերջանայ Մայիս 1ին։ 2295 քիլոմեթրի վրայ եւ 12 հանգրուաններէ բաղկացած, մասնակցողներուն թիւն է 82 հոգի ։

Կը մասնակցին, Իտալիա, Պելճիքա, Զուիցերիա, Սպանիա, Ֆրանսա եւ Հիւս. Ափրիկէի ախոյեաններ եւ հայ հեծելանուորդ Գ. Փափազեան որ կ'աշխատի նախկին նշանաւոր հեծանիւի ախոյեան Անթօնէն Մանյրի հսկողութեան տակ ։

× Ապրիլ 19ին «Սթատիում»ի մէջ կատարուեցան «քէչ»ի մրցումներ։ Կը մասնակցէր նաեւ թեթեւ ծանրութեան երիտասարդ ըմբիշ Մանուկ Յարութիւնեան (22 տարեկան)։ Հակառակորդն էր Մօժան (5×5)։

Հայ ըմբիշը գիտական խայտ՛րկութենէ մը վերջ, զօրեղ հարուածներով գետին զարկաւ հակառակորդը եւ ոտքերովը սեղմեց, մանելով դժուարին դիրքի մէջ։ Բայց վերցնելով, դարձնելով, երկու ըմբիշները գետին կը գլորին։ Դատաւորը սկսաւ համրել, հակառակորդը ելաւ ոտքի, մինչդեռ Մանուկ տախտակամածին վրայ կը մնար։ Իրաւարարները, հայ ըմբիշը պարտուած նկատեցին։

Մանուկ Յարութիւնեան ցարդ կատարած է մօտ 150 մրցումներ եւ տարին 96 յաղթանակ, հակառակ իր տարիքին ։

Ունի մայր մը, Մշեցի։

× Ապրիլ 19ին Ֆրանսայի ախոյենական փռօֆէսիոնէլ մրցումները կատարուեցան ըստ սովորութեան։ Բոլոր հայ փռօֆէսիոնէլ ֆութպոլիստները փայլեցան ։ — Հայրապետեան, Օ. Ժ. Ս. Նիս։ Ֆարմանեան Մօնփէլիէ։ Մինասեան Պէզիէ ։ Եազճեան Ս. -Ա. Փարիզէն։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլ. դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մոլոթովի հետ, անգլեւխորհրդային յարաբերութեանց մասին։ Տեսակցութիւնը տեւեց 40 վայրկեան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

●

Իրենց մոլորուն երեւայակայութեանը մէջ կը տեսնէի՞ն արդեօք իրաւամբ չարագուշակ մահուան գործիքը, չեմ գիտեր ։ Քանի՞ անգամներ ըմդոստ արթընցած ենք մեր քունէն, եւ, քանի՞ անգամներ զատապարտուածներէն աւելի տժգոյն, մեր կարգին խելակորոյս , դիմած ենք դողահար, նշանակուած կէտին։ Ոչինչ. ինչպէ՞ս կրնային խաբուած ըլլալ , ոմանք կը պնդէին տեսած ըլլալնին ,զարմանալի չէ. այդ օրերուն ամէնքն ալ խենթի պէս էին, ու իրենց մղձաւանջները կը շփոթէին իրականութեան հետ ։

Յետոյ կը դրդէին մեզ երթալ բողոքելու խնդրելու պաղատելու ի հարկին. կինիր մազերնին կը փետտէին, մայրեր լալէն կը կուրանային , ու մենք հարկադրըուած, գրեթէ տարուած ամբոխին հիւանդագին հոգեբանութենէն, կը դիմէինք կառավարչատուն ։

Շնորհիւ նորընտիր վալիին անսահման համբերութեան ու բարեացակամութեան, նո՞ր ուժ եւ նոր սիրտ առած, կը դառնայինք վրդովուած ամբոխին մօտ։ Մինչեւ իրիկուն այդ այցելութեան ներքեւ կը մնայինք կէս օրէն ետք կ'երթայինք տեսնել մեր բանտարկեալները որոնք օրէ օր անհամբերացած եւ ջղագրգռուած ՝ մէկ բանի մը կը ցանկային ․

— Ինչ որ պիտի ըլլայ, շուտ ըլլայ··· Դէմքերը հետզհետէ աւելի տժգոյն էին , աչքերը տենդագին, մահը կը սաւառնէր իրենց վրայ··· ու այսպէս օրերով , օրերով ։

Ու ամէն անգամ որ իրենց ձեռքերը կը սեղմէինք, կը կարծէինք թէ վերջին անգամն էր ։

Խուճապ եւ սոսկում ··· այրիներ ու որբեր խեղանդամներ ու վիրաւորեալներ կ'ուզեն փախչիլ, հեռանալ չտեսնելու համար ,կը ցրուին շրջակայ այգիներու մէջ ···խելակորոյս փախուստ մըն է որկ'ուրուագծուի ։

Մեզ կը յանդիմանէին մեր լաւատեսութեան համար, մեր ներշնչած յոյսերուն համար, եւ կը խուսափէին մեզմէ իբրեւ օտար՝ իրենց զգացումներուն ։

Օհ այդ արշալոյսը··· հաւատքը խախտած էր նաեւ մեր մէջ եւ գիտէինք որ բանտարկեալներն ալ նոյն գիշերը սպասած էին դահիճին այցելութեան ··· Մինչեւ առաւօտ հսկեցինք անէացած մահասարսուռ մտածումներով ու երբ վերջապէս յոգնած ու ընդարմացած մեր արտեւանունքը պիտի փակուէին, արթնցանք կատղած ծովու պէս մռնչող ամբոխին աղմուկէն։

Մեր չուրջը առարկաները տժգուներ էին. լոյսը տմոյն եւ ճերմակ կը սողոսկէր փեղկերէն ներս··· դուրսը··· ով արեւ, ի՞նչ տեսար այս առաւօտ ···

Յետոյ լռութիւն, չարան, չարան, քօղերնին երեսնին ծածկած այրիները կ'երթային աւերուած քաղաքին ամէն ուղիներէն ․տանիքները պարապ են, եկեղեցիին զանգակատունը թափուր ։ Մենք , առանց աջ ու ձախ գրաղելու, կը դիմենք բանտ, որո՞նք բացակայ պիտի գտնանք արդեօք ։

Ամէնքն ալ հոն են, քիչ մը աւելի տժգոյն այն առաւօտուն ,ամբողջ գիշերուան ընթացքին, ամէն մէկ շշուկին կարծեր էին թէ ժամը հնչած էր։ Հիմա տխրօրէն կը ժպտէին եւ կը պատրաստուէին թերեւս նման գիշերներ անցնելու ։

Վերադարձին, հազիւ թէ անցանք զինուորական հսկողութեան շրջանակէն , կիներ, պառաւ թէ երիտասարդ, շրջապատեցին մեզ ···

— Հոն են, հոն են, մենքմեր աչքերովը տեսանք ։

Այս բառերով կարծես կեանք կը բաշխէինք զիակնակերպ արարածներու. խըրտեցան, շարժեցան, եւ ահա ցրուեցան ուրիշներու աւետիս տանելու ։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կանութիւն մը դատապարտուած է ձա-խողման: Ժողովրդական Չինաստանը տակաւին անդամ չէ Միացեալ Ազգերուն, մինչդեռ Գուոմինթանկի խմբակը (ազգայնական Չինաստան) Ներկայացուցիչ ունի հոն: Այդպիսի կացութիւն մը չէ բարձրացներ Ազգաժողովին հեղինակութիւնը :

Խմբագրականը, որ 5000 բառերէ կը բաղկանայ, կը յիշէ Խ. Միութեան ձեռնարկները՝ զինաթափ կնքելու համար: Ցետոյ գիտել կուտայ թէ «Նախագահ Այզընհաուըր ծանրօրէն կը մեղանչէ պատմական օրէնքներու դէմ, պահանջելով որ Խ. Միութեան վարիչները օգտագործեն իրենց տիրական ազդեցութիւնը համայնավար աշխարհին վրայ՝ սանձելու համար Ասիոյ գաղթային եւ կէս-գաղթային երկիրներու ազատագրական շարժումը որ ուղղուած է գերութեան եւ դարաւոր լուծին դէմ »:

Գալով զինթափութեան հարցին, խմբագրականը կը թելադրէ «իրապէս լայն գործակցութիւն մը, ամբողջովին յարգելով ժողովուրդներու վեհապետական իրաւունքները, առանց քաղաքական պայմաններ դնելու»:

Խմբագրականը կը խօսի նաեւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին, իսկ Ազգաժողովին վարկը ցարձրացնելու համար «անհրաժեշտ կը գտնէ որ ոեւէ կառավարութիւն չփորձէ ՄԱԿը դարձնել օժանդակ օրգան մը իր արտաքին քաղաքականութեան: Այս առթիւ կարգ մը գիտողութիւններ կ'ընէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ մասին հրատարակուած առաջին պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ մասնակցած են 25 միլիոն քաղաքացիներու աւելի քան 75 առ հարիւրը: Մեծապէս տուժած է գօլ. տը Կոլի կազմակերպութիւնը: Համայնավար կուսակցութիւնը կը պահէ իր դիրքերը քաղաքներու մէջ, բայց կորսնցուցած է գիւղական շրջաններու մէջ, ի նպաստ ազգային միացեալ հոսանքներու: Ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պահէ իր դիրքերը: Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) կարգ մը յաջողութիւններ շահած է: Մեծ յաջողութիւններ շահած են անկախները, չափաւորները եւ գիւղացիները, որոնց գլուխը կը գտնուի նախորդ վարչապետը, Պ. Փինէ:

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ բանակցութիւնները վերսկսան Քորէայի մէջ: Ազգաժողովին պատուիրակութիւնը կը գանգատի թէ Հիւս. Քորէացիները եւ Չինացիները «մեզի հետ անհամաձայն են բոլոր կէտերուն վրայ»:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երկար զեկոյց մը հրատարակեց իր եռօրեայ ժողովի մասին: Համաձայնութիւն գոյացած է գլալապէս աւելցնելու համար արեւմտեան ճակատի պաշտպանութեան միջոցները: Միեւնոյնատեն պատրաստակամութիւն կը յայտնուի օգտուելու ամէն պատեհութենէ, համաշխարհային խաղաղութեան համար, նկատի առնելով Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկները: Բայց եւ այնպէս, 14 զինակիցները միաձայնութեամբ կը յայտարարեն թէ «տակաւին որեւէ փոփոխութիւն չկայ ազատ ժողովուրդներու ապահովութեան հիմնական սպառնալիքին մէջ»: 1953ի զինուորական ծրագիրը կը տրամադրէ զօրացնել արեւմտեան Եւրոպայի 25 գործօն եւ 25 պահեստի զօրաբաժինները: Ցունաստան եւ Թուրքիա այս հաշիւէն դուրս կը մնան:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ կատարուեցան կիրակի օր, Լաս Վեկասի մէջ (Նեւատա, Մ. Նահանգներ): Ռումբը արձակուեցաւ հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշտարակէ մը: Ներկայ էին 16 երեսփոխաններ եւ 2650 զինուորներ: Պայթումէն քիչ վերջ զօրքը դուրս ելաւ խրամներէն որոնք հաստատուած էին չորս քիլոմեթր անդին եւ սկսաւ ռազմափորձեր կատարել: Լոյսը կը տեսնուէր Սանֆրանչիսկոյի մէջ, որ հազար քիլոմեթր հեռու է:

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ 27էն 25ի պիտի իջնէ Մայիս մէկէն սկսեալ, ագարակներումէջ: Փարիզի մէջ փոքրաքանակը պիտի ծախուի քառասուն ֆրանքի փոխան 42ի: Նոր զեղչ մը պիտի կատարուի, Մայիս 15էն վերջ:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍ

Ծանօթ դաշնակահար հայ տիկին մը տրամադիր է դաշնակի մասնաւոր դասեր տալու փոքրերու եւ մեծերու, ամէնէն արդիական դրութեամբ:

Դիմել խմբագրութեան:

ՓՆՏՌՈՒԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար:

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. թղթատարի ծախքով:

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները
Contre remboursement.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին: Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ: Նիւթը՝ Գ. Զօհրապ: Ահարոնեան ակումբ:

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը այս տարուան դպրոցական շրջանին համար, յաջողեցաւ տեղ մը ապահովել Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ:

Կը խնդրենք ուրեմն մեր հայրենակիցներէն, ըլլան անոնք Փարիզի շրջանէն թէ Ֆրանսայի գաւառներէն, մեզի օգնել, որպէսզի մեր ոգեգրելիք ուսանողը ըլլայ ծագումով Սեբաստիոյ նահանգէն (գիւղերէն թէ քաղաքներէն) չքաւոր ընտանիքի մը զաւակը: Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 11էն 12 տարեկան եւ կազմով առողջ, գիտնայ հայերէն խօսիլ եւ գրել, ունենայ վկայագիր մը դպրոցի տեսուչէն որ հաստատէ թէ բացառիկ ձիրքերով օժտուած սան մըն է:

Թեկնածու աշակերտները Փարիզ գալով պիտի անցնին մասնաւոր քննութենէ մը՝ Մխիթարեան Հայրերէն եւ յաջողագոյնն է որ պիտի ընտրուի:

Եթէ թեկնածուները Ֆրանսայի գաւառներէն կը ներկայանան, Ուսումնասիրացս անոնց՝ Փարիզ երթուդարձի ծախքերուն կէսը պիտի վճարէ եւ հոս իրենց անցընելիք քննութեանց օրերուն պիտի հոգայ բնակարան եւ սնունդ, եթէ Փարիզի շրջանին մէջ մէկ կամ մերկու օր հիւրասիրուելու համար ծանօթներ չունին:

Ուսանողը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեանը պիտի յաճախէ վեց տարի ու եթէ յաջողքննութեամբ մը աւարտէ զայն, մասնագիտական ուսումը պիտի լրացնէ պետական համալսարանի մը մէջ:

Թեկնածուները պատրաստ պէտք է ըլլան ամէնէն ուշը մինչեւ յունիս մէկ Փարիզ գալով քննութիւն անցընելու:

Գրել Ուսումնասիրացի գանձապահին՝

A. Agopian, 60, Ave. A. Briand
Bagneux (Seine) Tél, ALÉsia 20 - 55

DRAPERIES
FOURNITURES
POUR TAILLEURS
VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)
34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE
MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes, Jeunes-Gens

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՔՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին: Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ:

Մանրամասնութիւնները յետոյ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոլպէռ:

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ընտիր նուագախումբ:

Նախօրօք ապահովել սեղանները:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Հայ. եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 10ին, ժամը 13.30ին, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Օրակարգ.— Ծրագիր կանոնագրի բարեփոխութիւն:

Ծանօթ.— Ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածին համաձայն, ընդհ. ժողովը օրինաւորապէս կը գումարուի երբ ներկայ կ'ըլլայ արձանագրուած եւ իրենց անդամավճարը հատուցած անդամներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը: Այն պարագային ուր այս մեծամասնութիւնը չի գոյանար, երկրորդ ընդհ. ժողով մը նիստի կը հրաւիրուի 15 օր ետք որ օրինաւորապէս կը գումարուի, ինչ որ ըլլայ ներկայ անդամներուն թիւը:— (Դիւան վարչութեան):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Մերճանօֆի իր հարիւր հազար ֆրանքի սրտաբուխ նուիրատուութեան համար, զոր ստացած է Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի միջոցաւ:

MARCHANDS FORAINS
Avant de faire vos achats
visitez une fois la maison
A L'ELEPHANT
107, RUE D'ABOUKIR
Tél. LOU. 83 — 24
Bonneterie et Confection
Un bon accueil vous attend
Prix imbattables

PEINTURE DECORATION
VITRERIE, RAVALEMENTS
SOCIÉTÉ ARMIN
PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE
25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone: ENT. 17 - 65
Ամենավերջին դրութեամբ:
Մեր մատչելի գիները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճաշարարապետներու համար:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՑԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները:

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու: Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քաստէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան 30ամեակին: Կը խօսին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Երգ եւ արտասանութիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն: Մուտքը ազատ է:

« ԱՐԱՔՍ »
ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ
Բաժանորդագրութեան պայմաններ. —
Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 Ֆր.:

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ 10րդ թիւը:

LES MEILLEURES
DRAPERIES ET FOURNITURES
POUR TAILLEURS
Chez A. HAMALIAN
68, Rue Nationale, MARSEILLE
Téléphone : Colbert 33 - 22
Les meilleurs articles
aux meilleurs prix

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Շատ աժան գինով հայերէն տառեր Տէպէճեանի 10 փունթօ: Հարիւր քիլոյի չափ, շատ քիչ գործածուած:

Դիմել՝ Խ. ՄԱԹԻԿԵԱՆԻ
42, Rue de la Jonquière, Paris (17)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սեբաստիոյ գիւղերէն Տիգրան Մորոյեան կը փնտռէ եղբօրը՝ Կարապետ Մորոյեանի աղջիկը, որ Ֆրանսա ըլլալը կը կարծուի: Եղբայրը, Կարապետ, Հալէպի մէջ ջմեռս ծէ, կը թողուր երեք զաւակ, երկու մանչ, մեծը Արութ եւ մէկ աղջիկ, 40-45 տարեկան այժմ: Կը խնդրուի Սեբաստացի հայրենակիցներէ տեղեկացնել՝

Vertanes Vertanesian, 193 Ave. des Olives,
Les Martegaux, Marseille.

Le Directeur : A. NERCESSIAN
Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

« ՊՈՍՖՈՐԻ » Ի

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ Եւ ԼՈԽՈՒՄԸ
Բոլոր հայ ճաշարանատեղերուն քով
Զանազան բոյրերով, ճուշով եւ կաղ ինով պատրաստուած տեսակներ
Առատծախի համար մասնաւոր պայմաններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Tél : PRO. 86 - 60 — C. C. P. PARIS 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 29 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7054 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2465

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊԵՐԸ ԹՈՅԼ ԵՆ

Պարբերաբար խմբագրականներ կ'արտատպենք մեր պաշտօնակիցներէն, գաղափար մը տալու համար Իւրաքանչիւր գաղութի մտահոգութեանց մասին:

Երբեմն տեղական խնդիրներ կը շօշափեն այդ գրութիւնները: Ուրեմն, ընթերցողը կ'իմանայ թէ ինչ հոգեր կամ տեսակէտներ ունին այսինչ գաղութին մէջ:

Ուրիշ առեն, ընդհանուր հանգամանք ունին խմբագրականները:

Այդ պարագային, ընթերցողը կ'իմանայ տեսակէտներու նոյնութիւնը կամ տարբերութիւնը՝ որ եւ է հիմնական հարցի մասին:

Եւ այսպէս կը ստեղծուի հոգեկան հաղորդակցութիւն մը: Ոչ միայն թերթէ թերթ, այլ եւ գաղութէ գաղութ:

Կարելի է ըսել թէ յաճախ մէկուն տեսութիւնը կը լրացնէ միւսին աշխատանքը: Եւ կամ կ'օգնէ խնդիր մը լուսաբանելու: Երբեմն ալ՝ անծանօթ ծալքեր բանալու:

Տեսակ մը աշխատանքի բաժանում է որ կը կատարուի, Հայկական Արտասահմանի ամբողջ տարածութեան վրայ:

Այս երողութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն կը պահանջէ Դաշնակցական մամուլէն, որ գերակշիռ դիրք մը գրաւած է ամէն հայաշատ գաղութի մէջ: Քանակով թէ որակով:

Իւրաքանչիւր շրջանի խմբագրութիւն օրը օրին հետեւելով իր պաշտօնակիցներուն, միշտ ալ կը գտնէ հում նիւթեր: Եւ խորհրդածութեան արժանի պարագաներ:

Այսպէս, իւրաքանչիւրին առջեւ կը բացուի աւելի լայն հորիզոն մը:

Գաղութի մը, թերթի մը մէջ քննուած խնդիր մը կրնայ միշտ ալ դուռ բանալ այլապէս չահեկան վերլուծումներու:

Այս անուղղակի աշխատակցութիւնը որքան յարատեւութեամբ կատարուի, այնքան արդիւնաւոր կը դառնայ:

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս ճակատին վրայ եւս պիտի ունենանք հիմնական ուղեգիծ մը:

Պատասխանատուութիւնը միշտ ալ վճռական է:

Որքան ամրապնդուին մտաւոր կապերը գաղութէ գաղութ, այնքան բացորոշ կը տեսնենք սեւն ու ճերմակը:

Տարագիր բազմութիւնները կը ծփան անծայրածիր տարածութեանց, այլազան ցամաքներու վրայ:

Ուրիշ անողոք իրականութիւն մը, — ուղղակի յարաբերութեանց բացակայութիւնը հայրենիքին հետ՝ այլապէս ծանր պարտականութիւններ կը դնէ մեր վրայ:

Անհրաժեշտ է արտակարգ ճիգ՝ վառ պահելու համար առողջ հայրենասիրութեան ոգին:

Պէտք գիտնանք միշտ արհամարհել, անտեսել հակառակորդներու բանսարկութիւնները, այս ճակատին վրայ:

Եւ յետոյ, չմոռնանք որ ժամանակները նոր խօսք եւ աշխատանք, աշխուժացում եւ թարմութիւն կը թելադրեն:

Հին փառքերու կախարդանքը չի կրնար գոհացնել օրուան պահանջները:

Տեղական տագնապները որքան ալ ծանր կշռեն, պէտք չմոռնանք հիմնականը, — Նոր սերունդին փրկութիւնը, ամէն գնով:

Դժբախտաբար թոյլ են կապերը՝ այս տեսակէտով ալ:

Հարկ է հոգեւոր սնունդ հայթայթել տարագիր երիտասարդութեան, արձագանգ տալով գաղութէ գաղութ:

Արտատպուած լուրերուն հետ, խմբագրականները, զանազան տեսութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ եւս կրնան օգնել այս աշխատանքին:

Կարճ խօսքով, երար պէտք լրացնենք, ձայնակցելով սիրէ սիր:

Ամէն բանէ առաջ, ծրագրել աշխատանք, ամրապնդելու համար կապերը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՁԱՓԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կիրակի օրուան քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ յաղթանակը չահած են չափաւոր հոսանքները, եւ մասնաւորապէս նախորդ վարչապետին՝ Փինէի կուսակիցները:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, համայնավարները կը պահեն իրենց դիրքը՝ քաղաքներու մէջ, սկսելով Փարիզէն. բայց կորսնցուցած են գիւղական շրջաններու մէջ:

Ամէնէն ծանր կորուստը կրած է զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը, որ քուէներու աւելի քան մէկ երրորդը չահած էր վեց տարի առաջ: Այդ օրէն ի վեր կազմակերպութիւնը միշտ նոր կորուստներ կը կրէ: Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին մէջ զօրավարին կուսակիցները չահած են առաջին 43 աթոռներէն միայն երեքը: Մինչդեռ նախապէս ունէին 90 աթոռներէն 52ը: Անցեալ տարի պառակտում ծագեցաւ եւ իրենց թիւը ինկաւ մէկ երրորդ համեմատութեամբ:

Օրուան մեծ յաղթականը կը համարուի անկախներու հոսանքը, որ հազիւ մէկչորրորդ համեմատութեամբ քուէ չահած էր 1947ի ընտրութեանց մէջ եւ դեռ փոքրամասնութիւն մը կը կազմէ. բայց այս անգամ չահած քուէներով կ'ապացուցանէ թէ Պ. Փինէ լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն չատեր քուէարկած են ի նպաստ այս հոսանքին:

Ընկերվարականները, որոնք տասը տարիէ չահած էին նախորդ ընտրութեանց մէջ, այս անգամ կարգ մը յաջողութիւններ ունեցած են ի վնաս պահպանողականներու: Կարծողներ կան թէ ընկերվարականները պիտի օգտուին այս յաջողութենէն, աւելի գործօն դեր կատարելու համար:

Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ), որ գլխաւոր կուսակիցն է եւրոպական բանակին, համեմատաբար կը պահէ իր դիրքերը:

Այս առթիւ ըսենք թէ ինչպէս համայնավարները, նոյնպէս զօր. տը Կոլի կուսակիցները հակառակ են եւրոպական բանակին: Անկախները համաձայն են որոշ չափով: Ընտրութեանց արդիւնքէն կը հետեւի թէ տակաւին վիճելի կը մնայ եւրոպական բանակի խնդիրը՝ Ֆրանսայի մէջ:

× Առաջին տեղեկագրին համաձայն, Փարիզի մէջ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը կորսնցուցած է 42 աթոռ 52ի վրայ. անկախները, որոնք աթոռ չունէին, չահած են 26, ընկերվարականները՝ չահած են մէկ աթոռ, դրաւելով ինը աթոռ, համայնավարները՝ երեք աթոռ (25ի տեղ 28):

Շատ մը արդիւնքներ ճշդուած չեն տակաւին: Համեմատականի մնացածները պիտի ընտրուին յառաջիկայ կիրակի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախագահը մերժեց ստորագրել դաշնակիցներուն հետ կնքուած պայմանագիրները, ինչ որ ծանր կացութեան մը կը մատնէ վարչապետը:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ, Բչ. օր ջերմապէս ողջունուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ասպետականութեան բարձրանալուն առթիւ: Հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ ըսաւ թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը հետեւի միջազգային կացութեան եւեւէջներուն, եւ մասնաւորապէս Մոսկուայի նոր ձեռնարկներուն: Ինք միշտ բանակցելու կ'ընդունայ եւ տրամադիր է ի հարկին Մոսկուա երթալու: Անգլ. դեսպանը Գ. տեսակ-

(Շարունակութիւնը կայ 4րդ էջ)

ԴՂՐԴԱԳԻՆ ՅՈՅՑ ՄԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի օր կատարուեցաւ Թեհրանի ոստիկանական վերատեսուչին՝ զօր. Աւշարտուսի յուղարկաւորութիւնը, դըղրդագին ցոյցով մը որ աննախընթաց կը համարուի:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, զօրավարը խեղդուած է վայրագօրէն: Տասնեակ հազարաւոր քաղաքացիներ կը հետեւէին յուղարկաւորութեան: Կառավարութիւնը ըսկոյց մը հրատարակեց որով կ'ամբաստանէ խումբ մը հանգստեան կոչուած սպաներ եւ կարգ մը ընդդիմադիրներ, իբրեւ պատասխանատու զօրավարին սպանութեան:

Ձերբակալուած են յիսուն կասկածելիներ, որոնց գլուխը կը գտնուի կրօնապետ Քաշանիի տղան:

Սպաննալ զօրավարը թաղուեցաւ զինուորական պատիւներով: Բազմութիւնը գայրալից կանչեր կ'արձակէր, աջակցութիւն խոստանալով Տոքթ. Մոսադեղի: Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ սպանութիւնը հետեւանք է վրէժխնդրութեան, անհարեկելու համար Տոքթ. Մոսադեղի կառավարութիւնը: Կ'ըսուի թէ սպաննալ զօրավարը թելադրած էր վարչապետին հանգստեան կոչել 136 սպաներ: Թերթերը կը գրեն թէ այդ սպաները դաւ մը սարքած էին կառավարութեան դէմ եւ թէ պիտի առեւանգէին նաեւ ոստիկան-զօրքի սպայակոյտին պետը: Ընդդիմադիր երեսփոխան մը, Տոքթ. Մոզաֆֆէր Պաղայ կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները չարաչար խոշտանգուած են, խոստովանութիւններ կատարելու համար: Կառավարութիւնը ուղղակի կ'ամբաստանէ այս երեսփոխանը եւ ուրիշ մը:

× Լրագրական տեղեկութեանց համաձայն, սպաննալ զօրավարը երեսփոխան Հուսէյն Քաթեպի տունը հրաւիրուած եւ թակարդը ինկած էր: Այնտեղ թմրեցուցեր են զինքը, յետոյ կապելով ուշաթափ վիճակի մէջ փոխադրեր են փոքր գիւղ մը: Փոխադրութեան համար ձեռք տրամադրած է գիւղապետը: Արթննալէ ետք, զօրավարը տանջեր են, որպէսզի կարգ մը գաղտնիքներ կորզեն:

Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դաւը սարքուած էր մեծ վարպետութեամբ: Տեսնելով որ զօրավարը բան չի խոստովանիր, խեղդեր են, երկու օր տանջելէ վերջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք

Տիկին Կ. Ցակոբեանէ 5000 ֆրանք, իր... բեւ բացառիկ բաժնեգին:

Ընկեր Ցովսէփ Խաչերեանէ, Լիոն, 1000 ֆրանք:

Ընկ. Մարաշլեանէ եւ Նահապետեանէ (Կրընոպլը) հազարական ֆրանք:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Աննախընթաց տեղափոխութիւններ կատարուեցան: Բազմութիւններ իրար խառնուեցան: Սերունդներ փոխուեցան:

Եւ սակայն, թրքաբանութեան «ճիզմէ»ն եւ փաթթոցը կը շարունակեն աւերներ գործել մեր լեզուին մէջ:

Տակաւին կան բազմաթիւ հայերէն թերթեր որոնք տեսակ մը մասնագիտութեան վերածեր են այդ խառնիճաղանճը:

Կարդացէք եւ սորվեցէք.

— «Նախ քան որոշում մը տրուիլը հետանդանոցէն հարցնել որոշուած խնդրոյն մասին, հրաւիրել»... Եւ այլն (Ժամանակ, 29 Յունուար, 1953):

Այս ալ թարգմանութիւն Ֆրանսերէնի.

— «Համաձայնութիւն պարսիկ խորհրդարանին եւ կառավարութեան միջեւ»:

— «Երկար ատենէ ի վեր խորհրդարանին եւ կառավարութեան միջեւ ամուսնալուծումը ակներեւ է: (Նոյն, 26 Յունուար):

Հինգշաբթի օրուան հայերէնի վարժուհիները չե՞ն կրնար դասեր տալ այս հատընտիր օրինակներուն վրայ:

× Ոչ միայն օրաթերթերու, այլեւ պարբերականներու մէջ տուն-տեղ է եղած «փառայեղ»ը (փառահեղ):

× Ի՞նչ կը նշանակէ «լեհացի»: Ազգին անունը «լեհ» է. երկիրը՝ Լեհաստան: Ո՞վ հնարեց անճոռնի «լեհացին»:

× Թերթի մը մէջ կը կարդամ, — «Ցաւալի սխալմամբ մը»: («Սխալով մը»):

× Գասաւելի մը կը գրէ, ամերիկահայ թերթի մը մէջ. — «Մինչեւ քանի մը տարի առաջ երբ ԲԻԹԱՅՐ կ'ըլլայ»: Ըսել կ'ուզէ — երբ հանգստեան կը կոչուի:

Իսկ անդին, Երեւանի մէջ ...

Բառ մը միայն, քաղուած՝ «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթէն.

Պետաշխխնայդրամարկղներ:

Եւ մարզական խորագիր մը — «Միջ. զոնալ չախմատային տուրնիր»:

ՎԱՀԷ

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Շաբաթ օր, Անծանօթ զինուորի մշտավառ բոցը հրահրելու կարգը եկած էր Ֆրանսահայ Նախկին Կամաւորներու Ընկերակցութեան: Ժամը վեցին Շան զ'Էլիզէի մօտ հաւաքուած զինուորական ընկերակցութիւններու պատգամաւորութիւններ իրենց դրօշներով ու զինուորական նուագախումբով կը հետեւէին հայկական թափօրին, որ եռագոյն դրօշ պարզած էր: Պ. Ցակոբ Պօղոսեանի վիճակուած էր բոցը արծարծել բոլոր դրօշակներու խոնարհումով: Ներկայ էին բարձրաստիճան սպաներ եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ:

× Կիրակի առաւօտ, Ֆրանսահայ Կամաւորներու Ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ, հոգեհանգիստ պատարագ տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Այս առթիւ գաւիթին մէջ դրուած էր մահարձան մը, ծածկուած Ֆրանսական եռագոյնով:

Մահարձանը շրջապատուած էր օտար Լեգէոնի կոզմէ ղրկուած զինուորներով, իսկ մէջտեղը, Հայ Կամաւորներու Ընկերակցութեան դրօշակիրը կը բարձրացնէր եռագոյնը, շրջապատուած բազմաթիւ ընկերակցութիւններու դրօշակներով:

Հրաւիրեալներու մէջ կը տեսնուէին Քորէայի հերոս զօրավար Մօնքլար, իշխան եւ իշխանուհի Կալիցին (ողբացեալ հայասէր հրամանատար Պընուա տ'Ազիի աղջիկը), նախարարութեանց ներկայացուցիչները, Ամերիկեան Լեգէոնի պատգամաւորութիւն մը, ինչպէս նաեւ պատուիրակութիւններ Ֆրանսական եւ օտար նախկին պատերազմիկներու ընկերակցութիւններէն:

Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վրդ. գովեց Ֆրանսայի ասպնջականութիւնը, եւ մասնաւորապէս հրամանատար Պընուա տ'Ազիի թանկագին օժանդակութիւնը Ճեպէլ Մուսայի մէջ:

Պատարագէն ետք դրօշակներու թափօրին հետեւելով, հիւրերը գացին եկեղեցւոյ դրան մօտ բարձրացած յուշարձանին քով ուր հայ կամաւորներու նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ բարձրաստիճան հիւրերուն եւ ոգեկոչեց այն հայ կամաւորները որոնք ինկան պատուոյ դաշտին վրայ:

ՈԳԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

●

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ). — Զուիցերիոյ Հայկ. Միութեան եւ Ժընեւի հայ ուսանողներու հրաւէրով, Շ. Նարդունի Ժընեւ եկաւ ուրբաթ, 17 ապրիլ:

Նախ հիւրասիրուեցաւ իրեն ծանօթ պարսկահայ Աբրահամեան ընտանիքին մօտ: Իսկ իրիկունը տեղի ունեցաւ իր դասախօսութիւնը Քաֆէ տը Քրօֆոտիլի մէջ, ի ներկայութեան 40 – 50 անձերու, որոնց մէջ էին, հայ ուսանողներէն զատ, զուիցերիացի հայագէտ պրոֆ. Բոդէռ Կոտէլ, Գ. Շարլ Փիլիպոսեան (Միութեան նախագահը), Գ. Գ. Սարգիս Քանթար եւ Ֆրօնիկ Փափազեան, վարչութեան ամէնագործունեայ անդամները, Տիկին Փաստըրմաճեան (Արմէն Գարոյի այրին, յայտնի նկարչուհի) եւ ուրիշներ :

Ուսանող. Միութեան նախագահը՝ Գօտոս Գեւորգեան (Բժ.) երեկոյթը բացաւ քանի մը խօսքով ներկայացնելով օրուան բանախօսը :

— Ես հռետոր չեմ, ըսաւ Գ. Նարդունի, բայց երբեմն պարտականութիւններ կան որոնք մեզ կը ստիպեն դուրս ելլել մեր դերերէն:

Ցետոյ պարզեց հայկ. մշակոյթին կարեւորութիւնը՝ ընդհ. ազգերու մշակոյթին մէջ :

— Թէեւ «ածու փոքր ենք» բայց մենք ալ տուած ենք քաղաքակրթութեան այնպիսի բարիքներ, որ կրնանք հպարտօրէն բարձր բռնել մեր գլուխը : Հեռու մնալ ստորադասութեան զգացումը : Քաղաքական պայմաններու բերումով մենք ճանչուեցանք ժողովուրդ մը որ մշակութային ոչ մէկ իրական արժէք ունի : Մեր ճարտարապետութիւնը աքանչելիք մըն է, որմէ ազդուած են Բիւզանդիոն եւ արեւմտեան Եւրոպա: Մեր ժողովրդական երաժշտութիւնը ազգերու «Ֆոլքլոր»ին մէջ ամէնէն լաւ տեղերէն մին կը գրաւէ: Տարիներ առաջ տեղի ունեցած մրցումի մը մէջ, սերպիական «Ֆոլքլոր»ը առաջին տեղը գրաւած էր, իսկ հայկականը՝ երկրորդ:

— Մեր լեզուն նոյնպէս աքանչելիք մըն է: Ես կը պաշտեմ մեր լեզուն, որ իրաւամբ կրնայ մրցիլ ոեւէ ուրիշ լեզուի հետ, իբրեւ ճոխութիւն եւ իմաստի ճշգրտութիւն :

« Իսկ հայ կինը, որուն դերը անտեսուած է մեր պատմութեան մէջ, լաւագոյն կինն է աշխարհի »:

Հոս՝ խանդավառ ծափեր եւ ուրախ կանչեր: Մանաւորապէս շատ ուրախ էին ուսանողուհիները, իսկ պրոֆ. Կոտէլ, որուն կինը Հայուհի է, ժպտուն՝ գլխով հաստատական նշան կ'ընէր:

(Արդեօք ասոր համար չէ՞ որ շատ մը օտարներ հայ աղջիկներ կ'առնեն, իսկ մեր տղաքը կը մնան... ակլոր):

Այս առթիւ յարգելի բանախօսը սիրուն մանրադէպ մը պատմեց, որ նորութիւն մըն էր մեզի համար :

— Կը պատմուի թէ մեր կաթողիկոսները Հայոց քաղաքական կեանքի աննպաստ պայմաններէն ձանձրացած եւ ջարդերէն վշտալի՝ կը դիմեն հայր Աստուծոյ :

— Տէր Ամենակալ, գթա՛ ազգիս Հայոց, չե՞ն բաւեր մեր չարչարանքները: Մենք ամէնէն առաջ հաւատացինք Քրիստոսի: Դարերով գուրգուրացինք անոր դաստառակին եւ Գեղարդին վրայ: Կոտրեցինք մեր սուրը եւ տեղը արօր շինեցինք, մէկ բերդի տեղ տասը եկեղեցի հիմնեցինք եւ մէկ զինուորի փոխարէն հարիւր վանական պահեցինք: Ալ ինչո՞ւ անտես կ'առնես մեր ազգը եւ թոյլ կուտաս որ մեր թշնամիները մեզ ջարդեն ...

Հայր Աստուած յօնքերը պռստեց եւ խոժոռ ակնարկը հրեշտակապետին ուղղելով՝

— Գաբրիէլ, կանչեց, բեր ազգերու տոմարը :

Ու տոմարին վրայ արագ ակնարկէ մը ետք, դարձաւ մեր պատգամաւորներուն :

— Անհիմն է ձեր գանգատը, ըսաւ, ապերախտ մի ըլլաք: Իմ ամէնակարող էութենէս բոլոր ազգերուն բաշխած եմ շնորհքներ: Հայոց ազգին ալ տուած եմ անտագիւտ առաւելութիւն մը, զոր ուրիշ ոչ մէկ ազգ ունի, այն է,— հայ կինը: Ուրեմն ընտրեցէք, կամ հայ կին եւ ջարդ, կամ ոչ – հայ կին եւ խաղաղ կեանք...

Ու մեր պատգամաւոր – կաթողիկոսները վերադարձան նախընտրելով հայ կնոջ ձիրքերը խաղաղութեան բարիքներէն :

Ու մինչ մենք, ունկնդիրներս, մտքով՝ երկու նժարներու մէջ կը դնէինք հայ կինը եւ խաղաղութիւնը, յարգելի բանախօսը շարունակեց.

— Հայ եկեղեցին, ամէնէն գեղեցիկն է եւ իր լայնամիտ կանոնադրութեամբ քաղաքակրթուած ազգերու եկեղեցիներուն քովը կրնայ դրուիլ: Ուրիշներ իրենց եկեղեցիէն դուրս փրկութիւն չեն ճանչնար, բայց մենք կ'ընդունինք որ ուրիշ եկեղեցիներու մէջ ալ փրկութիւն կայ: Կարեւորը հաւատքն է: Հոգւով սրտով կապուած պէտք է մնանք հայ կրօնքին, որ դարերու ընթացքին, մեզ հայ պահեց բոլոր վտանգներու մէջ : Պէտք է շարունակենք հայ մնալ, հարկ եղած զոհողութիւնները ընելով, ի հարկին մեր կեանքին գնով: Պէտք չէ վախնալ մահէն, սիրելի բարեկամներ, մահը անուշ է, բայց մեռնիլ գիտնալու է: Եթէ այս վայրկեանիս գիտնայի որ իմ մահովս մեծ բարիք մը պիտի բերէի ազգիս, հաւատացէք, բնաւ պիտի չվարանէի առ պատուհանէն վար նետուելու համար:

— Այսօր, շարունակեց խորապէս յուզուած, ունկնդիրներու խոր լռութեան մէջ, մեր ոտքերը կորսուած են մեր հայրենի հողէն, եւ ապազգայնացման վտանգին առջեւ կը գտնուի Սփիւռքի հայութիւնը: Այս պարագան պէտք չէ որ մեր ուժերը ջլատէ, որովհետեւ կայ աւելի կարեւոր բան մը, այն է,— մտային հայրենիքը : Շատ մը ազգեր կան որոնք հող ունին իրենց ոտքերուն տակ, սակայն ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն ազգերու ընտանիքին մէջ: Մտային հայրենիքն է որ մեզ պիտի պահէ յառաջապահ ազգ մը ուրիշ ազգերու կարգին:

Հոս, բանախօսը քանի մը հատուածներ կարդաց մեծ ուսուցչին, Ռեթէոս Պէրպէրեանի 1872ին գրուած մէկ գրութենէն մտային հայրենիքի մասին: Մենք պիտի նախընտրէինք որ բանախօսը շարունակէր իր խօսքը, որ աւելի շահեկան էր եւ աւելի մատչելի :

— Մտային հայրենիքն է որ մեզ պիտի պահէ Հայ եւ ազգ, հակառակ մեր ցրուած ըլլալուն ի սփիւռս աշխարհի : Ասոր համար ճիգ պէտք է, մեզմէ ոմանք պիտի բաժնուին մեզմէ եւ պիտի օտարանան, բայց պիտի մնայ թիւ մը, իր ազգային պարտականութեան գիտակից՝ որ պիտի շարունակէ վառ պահել հայութեան ջահը: Ցաճախ քանի մը պարտաճանաչ երիտասարդներ կը բաւեն որպէսզի կենդանի մնայ ազգային շունչը գաղութի մը մէջ:

Շ. Նարդունի վերջացուց իր խօսքը քանի մը ընթերցումներ ընելով իր «Բաժակ ի ձեռին» գրքոյկէն, որ ներկաներուն բաժնուած էր ձրիաբար :

— Տոկալ... այս է մեր նշանաբանը : Տոկալ եւ աշխատիլ, տոկալ բոլոր դժուարութիւններու մէջէն անցնելով: Պէտք չէ ընկճուիլ ստորադասութեան զգացումէն եւ նահանջականութենէ, այլ պէտք է տոկալ ... (Խանդավառ ծափեր :

Քանի մը վայրկեանի դադարէ ետք, հարցումներ ուղղուեցան, որոնց պատասխանելով շահեկան տեղեկութիւններ տըւաւ «Հայ – Բոյժ»ի եւ ներկայ հայ լրագրութեան մասին: Այս առթիւ տեղեկացանք նաեւ «Յառաջ»ի տեղափոխութեան պարագաներուն :

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Գ. Նարդունի համառօտակի ներկայացուց մեր այսօրուան քանի մը լաւագոյն գրագէտները :

Երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերուան մօտ: Յաջորդ առաւօտ՝ շաբաթ, Գ. Նարդունի այցելեց Ժընեւի պետական թանգարանը, տեսակցութիւն պրոֆ. Կոտէլի հետ, այցելութիւն Լոզան եւ կիրակի առաւօտ հիւրասիրուեցաւ երբեմնի Հայկ. Տան սաներէն ատամնաբոյժ Բիւզանդ Յարութիւնեանի աշխատանոցին մէջ :

Երկու օրուան ընթացքին առիթը ունեցաւ ծանօթանալու գաղութիս քանի մը անձնաւորութիւններուն հետ, մինչ նոր խանդավառութիւն ստեղծելով :

Բայց որքա՜ն տաեն պիտի տեւէ այս խանդավառ մթնոլորտը: Երբեմն երբեմն նոր Նարդունիներ պէտք են մեզի — ինչպէս հաւանաբար միւս հայ գաղութներուն ալ — որոնք մեզի սորվեցնեն տոկալ ....

ՎԱՐԴԳԷՍ ՆԻԿՕԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

"ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ Է"

●

ԽՄԲ.— Կիրակի օր գրած էինք թէ թրքերէն «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթը վճռապէս կը հերքէ «Էնի Սապահ»ի այն գրգռիչ քսութիւնը թէ «հայկականութիւն» կը քարոզուի Պոլսոյ հայկ. դպրոցներուն մէջ:

Ահաւասիկ խմբագրականին մնացեալ մասը (16 Ապրիլ).

— « Հիմա որ համայնավարութեան դէմ կազմուած ճակատը ցնցելու համար ամենամեծ վտանգը կը նկատենք ծայրայեղ ազգայնական զգացումները, առնուազըն անպատեհ եւ երկրավնաս կը գտնենք այն հրատարակութիւնները՝ որոնք կը ձգտին թուրք հանրային կարծիքը գրգռել փոքրամասնութիւններու դէմ եւ արուեստական խնդիրներ յարուցանել :

Քանի մը օրէ ի վեր մեր խմբագրատունը կ'այցելեն հայ հայրենակիցներ, եւ կ'ըսեն մեզի.— « Մենք մեզ այս երկրին զաւակները կը նկատենք, այս դրօշին տակ ծնանք եւ մեր պարտականութիւնները անկեղծօրէն կատարելով պիտի մեռնինք այս դրօշին տակ: Թուրք չեն անոնք որ մեզ թուրք չեն նկատեր, եւ կամ կը պնդեն թէ Թրքութեան հետ կապ չունինք, Թրքութեան դէմ կ'աշխատինք »:

Ուրեմն ազգային պարտականութիւն մըն է ուշադիր ըլլալ եւ անտեղի վերագրումներ չընել մեր երկրին այդքան կապուած այս հայրենակիցներուն: Թերեւս թերթի մը սպառման համար օգտակար է մեր ընկերութեան մթնոլորտը պղտորել եւ այս կամ այն կերպով յարձակողական հրատարակութիւններ ընել : Բայց այդպիսի ելոյթներ մեծ վնասներ կը պատճառեն երկրին: Ամէն ողջամիտ մարդու պարտականութիւնն է տգեղ ամբաստանութիւններուն դէմ պաշտպանել մեր հայ հայրենակիցները, որոնք իրենց գըրպանին մէջ Թուրք Հանրապետական քաղաքացիի անձնագիրը կը կրեն եւ այս երկրին աւանդութիւնները իւրացուցած են իրենց դաստիարակութիւնով»:

ԶՐԻ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Նոյն թերթին մէջ Հալիտ Գվանճ կը գրէ

— Եթէ իբր լրագրող մօտէն տեսած չըլլայինք հայկական հաստատութիւնները, թերեւս կասկածէինք թէ ազգայնական քարոզութիւն կը կատարուի արդարեւ հայկ. վարժարաններու մէջ: Մենք մեր երկարատեւ «անքէթ»ի ընթացքին առիթ ունեցանք թափանցելու հայկ. կըրթարաններէ ներս, եւ հոն ուրիշ բան չտեսանք բայց եթէ երիտասարդ սերունդ մը՝ որ կը հասնի միմիայն այս երկրին օգտակար ըլլալու համար: Հայ հայրենակիցները, գիտակցելով վերջապէս այս ազատ հողերուն վրայ ապրելու երջանկութեան, վճռաբար ըսին թէ՝ «ալ Թրքական հայկական դատ մը չի կրնար խնդրոյ առարկայ ըլլալ »:

Չեմ գիտեր ինչ պատճառով, «Հայկ. վարժարաններու խնդիր մը» պճրտկեցին : Իբր թէ այդ կրթարաններուն մէջ ծայրայեղ ազգայնական քարոզութիւններ կ'ըլլան եղեր, Թուրք դասատուները ժողովի չեն հրաւիրուիր, տղոց կ'արգիլուի Թուրքերէն խօսիլ, կրօնական ճնշում կը կատարուի ,եւն. եւն.:

Ասոնք ձրի զրպարտութիւններ են որոնք պլպլացող մտքի մը նշոյլին պէս դատապարտուած են մարելու: Միայն պէտք չէ որ լռենք եւ չթողունք որ մեր հայ հայրենակիցները զուր տեղը ամբաստանութեան տակ մնան :

Այս նպատակով դիմեցինք չափ մը հայ հաստատութեանց վարիչներուն եւ — պատասխանը առացանք .

— Մենք թուրք հայրենակից ենք, եւ ամենադոյզն խտիր մը չկայ թուրք հայրենակիցներու միջեւ: Մենք ալ այս ազատութեան եւ հաւասարութեան մէջ կը ջանանք օգտակար ըլլալ մեր հայրենիքին: Բացարձակ սուտ է ազգայնական քարոզութեան վերագրումը :

Պատրիարքական փոխանորդ Արամ Ա. քհնյ. Գասմաճեան ըսաւ.— Իբր հայ հայրենակից մը ձեզի ըսեմ թէ անկարելի է որ այդպիսի քարոզութիւն մը կատարուի հայկ. վարժարաններու մէջ: Այս պատասխանները վաղուան երիտասարդութեան եւ զայն մշակող ուսուցչութեան պատասխանն են պարզապէս: Թուրք ուսուցիչ մըն ալ, որ երկար տարիներէ ի վեր կը դասախօսէ հայկ. վարժարաններու մէջ, նոյնութեամբ ըսաւ .

— Հայկ. վարժարաններու մէջ այդպիսի փրօփականտ մը չկայ, եթէ կայ թըրքութիւնն է: Ամբողջ սրտովս կը մերժեմ այդ ամբաստանութիւնները:

Ուրեմն չպառակտենք եւ չզրպարտենք հայրենիքին այդ աշխատասէր զաւակները: Մեղք կ'ըլլայ »:

— Գումգափուի մայր վարժարանի տեսչութիւնն ալ պաշտօնապէս կը հերքէ «Էնի Սապահ»ի զրպարտութիւնը: Հերքումը տպելով հանդերձ, Թուրք թերթը կը գրէ թէ ձեռնհաս իշխանութիւնը «քննութիւն ձեռնարկած փոքրամասնութեանց դպրոցներու մէջ սկսած ազգայնական շարժումի մասին»:

Ուրիշ թուրք թերթ մը, «Սոն Թէլէ – կրաֆ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը օրինագիծ մը յանձնած է Ազգ. Ժողովին, փոքրամասնութեանց դպրոցներու թուրք ուսուցիչներուն վիճակը բարուոքելու համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷԻՆ,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԵՐԹԵՒԵԿ.— Մեթրօ Քատէ:— Հանրակառք թիւ 26, 25, 32, 48, 49. 43, 42, 85 հասցէն :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒԸ՝

PRO : 86 - 60

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՒԺԸ

■

Կումիկ վեր ցատկեց՝ կարծես ելեկտրական թանձր հոսանքէ մը ցնցուած, արեան կոհակ մը ելաւ խուժեց անոր կապարագոյն այտերը, աչուըներուն մէջ դիւային կայծակ մը բոցավառեցաւ, դէպի ետեւ ընկրկեցաւ եւ իր ըրած ընդոստ շարժումին մէջ գնաց զարնուեցաւ պատին : Այդ բախումը սուր ճիչ մը կորզեց խեղճ տառապողին կոկորդէն. կուզը ցաւած էր եւ քիչ մըն ալ մորթը սկրթուած: Ելիզա, այս անհեթեթ այլակերպումէն սարսափահար, դուրս վազեց եւ անհետ եղաւ :

Հինգ վայրկեանի չափ այդ դիրքին մէջ մնաց «խամպուռ պախալը», յետոյ ամէն բան մարեցաւ, մլլեցաւ անոր վրայ. երեսին մորթը իր բնականոն գոյնը վերստացաւ, աչուըներն հիմակ աւելի նուաղկոտ փայլ մը առին, գլուխը ծռեց կուրծքին վրայ ու թաղուեցաւ անզգայ թմրութեան մը մէջ: Ի՞նչ կը զգար հէք արարածին ներսիդին. ովկիանոս մը մէկէն ի մէկ փրփրած, ալեկոծ եղած էր. խուլ մռնչիւններ, ողբագին ոռնումներ կը թնդային հոն, քայքայում մը եկած էր մէկէն ի մէկ առանց կանխանշանի, ու խորտակած էր այդ ափ մը սիրտը, որ քիչ մը առաջ երջանկութենէ կը սարսռար: Կումիկ կը նըմանէր այն մարդուն, որ կանաչագեղ մարգի մը վրայ հանդարտօրէն քալած պահուն յանկարծ կը գահավիժէ անտեսանելի անդունդէ մը վար ու կը ջախջախուի: Կը վախնար երեւալու, կարծելով թէ ամէն մէկ անդամը սուր, անտանելի խիթեր պիտի ունենար եւ յանկարծ պիտի խորտակուէին իր ոսկորները, կը վախնար ետին նայելու, կարծելով թէ, ճիւաղ մը պիտի տեսնէր իր կռնակին վրայ ահռելիօրէն ցցուած: Աննկարագրելի ծանրութիւն մը կը զգար հիմակ իր վրայ, բեռ մը տակ կը ճզմուէր շունչը վեր կ'ելլէր կուրծքը կը սեղմուէր, եւ տակաւին իր ականջին մէջ կը հնչէր Ելիզային քստմնելի քրքիջն ու սա խօսքը .

— Ա՞ս ինչ է :

Վերջապէս երկար վարանումներէ ետք ոտքի ելաւ Կումիկ, կռնակն երերցուց եւ հառաչ մը արձակեց :

Դարակ մը քաշեց, ուր լուրթա լեցուած էր ,եւ քառակուսի ապակի մը դուրս հանեց,— հայելիի կտոր մը, զոր տեղի մը կռթնցնելով, հեռու գնաց եւ ինքզինքն անոր մէջ դիտեց կողմնակի: Հայելիին մէջ կուզն երեւցաւ իր բովանդակ այլանդակութեամբը :

Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

★

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ ԵՒ ԱՆՍՈՎՈՐ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ

Ինչպէս հաղորդած էր «Ցառաջ», Ուրբաթ գիշեր, 24 Ապրիլ, Փարիզի հայ ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէր Նախկին Փըթի Ժուռնալի սրահը, Ապրիլ 11-24ի համազգային սգատօնին առթիւ որ կազմակերպուած էր յանուն 47 Միութիւններու :

Որոշեալ ժամանակէն առաջ մօտ երկու հազար հանդիսականներ լեցուցած էին ընդարձակ սրահը ծայրէ ծայր, վերնայարկով: Շատեր ոտքի մնացած էին սանդուղներուն վրայ :

Առաջին կարգի աթոռներուն վրայ կը նշմարուէին կաթողիկէ համայնքի հովիւ Հ. Գիլերճեան, Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն՝ հայր Ճանաչեան եւ ուսուցչական պատ. Սիսլեան, Գ. Գ. Նուրհան Ֆրէնկեան, Գ. Գալըքճեան (ատենապետ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան), պրոֆ. Ա. Զաքըրեան եւն.: Երեք հոգեւոր պետերէն բացակայ էր միայն Սերովբէ Ծ. Վ.:

Բեմի վրայ շարուած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներն ու արենոյշները, իսկ վարը յետոյ Հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը տեղ գրաւած էր :

Ժամը 9.30ին, նուագախումբը հնչեցուց «Մարսէյեզ»ը :

Նախագահը Հ. Սահակ բացման ճառը խօսեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Հայաստանի դարաւոր պատմութիւնը մեզի ցոյց կուտայ որ իր գլխէն անցած են բազմաթիւ աղէտներ, կոտորածներ, սակայն երկու դրուագ պիտի մնան անջնջելի մեր պատմութեան մէջ : Առաջինը Վարդանանց պատերազմն է ուր Աւարայրի դաշտին մէջ հայ ժողովուրդը զէն ի ձեռին կռուելով, 1036 նահատակներու արեան գինով ցոյց տուաւ իր սէրը հայրենիքին եւ կրօնի հանդէպ :

Երկրորդը Ապրիլ 24ն է: Բովանդակ մարդկութեան պատմութեան մէջ չկայ նման դէպք, դիւային եւ գազանային անգթութեամբ յղացուած, նման ոճիր՝ որ ծրագրուած էր ամբողջ ազգ մը բնաջնջելու համար :

Ի՞նչ կը պահանջէր Հայը, կեանքի, ինչքի, եւ պատուի ազատութիւն, այս արդար դատին համար Թուրքը ուզեց ջնջել ամբողջ ազգութիւնը :

Ծնունդով գնչու Թալէաթն էր որ յղացաւ այս ոճիրը: Ան կը յայտնէր թէ, ով որ խիղճ ունենայ անոնց զաւակներուն իսկ խնայելու՝ չանսատակ պիտի ըլլայ :

« Եթէ Թուրքը գազան էր, պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունին նաեւ հին Գերմանիան, ցարական Ռուսիան, Ամերիկան եւ Անգլիան որոնք եթէ ուզէին միջամտել, այս Արահաւիրքը կը խնայուէր մեզ : Հայ ազգը պէտք է բարձրանայ, դառնայ նոր Հայ, եւ իր մեծութեան մէջ պէտք է խեղդէ թշնամին: Այս պիտի ըլլայ մեր վրէժի ուխտը : Զմոռնանք որ Սեւ Ծովու եզերքը այսօր խոտ ուտողները Հայերը չեն, ինչպէս 1915ին այլ անոնց ջարդարարները » :

Ժողովուրդը յոտնկայս լսեց Շոփէնի մահերգը: Ցետոյ սրահը թաղուեցաւ խորհրդաւոր մթութեան մէջ եւ Գ. Սարեան արտասանեց ոգեկոչումը :

«Երեսունեւութերորդ անգամ,
Ցանուն բոլոր Հայերու ,
Կ'ոգեկոչենք ձեզ այս վայրկեանիս ,
Ով միլիոնաւոր նահատակներ ,
Ով Հայաստանեան աւերակ քաղաքներ ,
Տաճարներ, աւաններ եւ գիւղեր ...
Երկիւղածօրէն կը խոնարհենք մեր ճակատները՝
Ձեր յիշատակին առջեւ....:
Կը խոստովանինք
Որ երեսունեւութ տարիներէ ի վեր
Ձեր զոհաբերութեան սահղծած իրաւունքները
Դեռ չկրցանք ճանչցնել :
Կը խոստովանինք որ մեր կամքն ու իմաստութիւնը
Միաժամանակ ի սպաս չդրինք
Ձեր դատին, մեր դատին :
Բայց անսահման է ժամանակը
Եւ անմահ է մեր ԴԱՏԸ :
Օր մը անպայման,
Մեր միաձոյլ կամքին եւ համերաշխութեան շնորհիւ ,
Պիտի յաղթանակէ ,
Ձեր դատը, որ մեր դատն է ...» :

Մինչ նուագախումբը հնչեցուց Մահուան կոչը եւ Գախի «Գօռալ»ը :

Առաջին բանախօսն էր Տիկին Հուրի Իփէկեան, որու գրաւոր ճառը պիտի հրատարակենք առանձին :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ց. Եղիազարեան:

— «Ամէն տարի Ապրիլ 24ին հայրենազուրկ այլ հայրենաբաղձ հայութիւնը կը հաւաքուի հաղորդուելու իր անմահ նահատակներուն հոգիներուն հետ : Այսօր օրն է վերյիշումի այն ահաւոր Ոճիրին զոր արիւնարբու թշնամին գործեց անմեղ ժողովուրդի մը վրայ: Վերյիշումը՝ այն հաւաքական Սպանդին որուն զոհ գացին աւելի քան մէկ միլիոն ազգակիցներ եւ որուն պատճառած յուզումը կը տեւէ մինչեւ այսօր: Ուրիշներ ծաղիկներով կը ծածկեն յուշարձանները իրենց զոհերուն, իսկ դուն հայ նահատակ, չապաստեցիր որ մահուան արհաւիրքէն ազատուողները կանգնէին քու յուշարձանդ, այլ դու ինքդ կանգնեցիր զայն քու ոսկորներովդ, եւ ան ցցուած պիտի մնայ յաւիտեան, բոլոր թշնամիներուն դէմ : Այսօր ուխտի օրէ նաեւ հայութեան եւ երիտասարդութեան համար: Այսօր հայ երիտասարդը կ'ուխտէ, ներշնչուած իր նահատակներէն, կատարել իր բոլոր պարտականութիւնները, վստահ՝ իր ուժին եւ գիտակցութեան, մինչեւ որ հայ ժողովուրդի դատը վերջնապէս յաղթանակէ »:

Ցաջորդ բանախօսը Գ. Մ. Գուլումճեան մասնաւորապէս շեշտեց.

— « Հայ ժողովուրդը չորս հազար տարուան պատմութեան մշուշներէն ստեղծեց հաւաքականութիւն, տաճարներ, գերեզմաններ, քաղաքներ եւ սկսած էր գլել անցնիլ զինքը կառավարող թափառական ցեղերը : Ահա ասոր համար անոնք ուզեցին բնաջնջել մեզ :Քաանըորդ դարուն, Օսմ. կառավարութիւն կոչուած իթթիհատական բորենիներու ժողովի մը մէջ, որոշուեցաւ գործել ոճիրներու ամենազարհուրելին, եւ առանց յագենալու արիւնէն, առանց սարսափելու դիակներէն, այնպիսի ձեւերով որոնց զարհուրանքը տեսնողները միայն գիտեն : Դժբախտութիւն է որ շատեր տակաւին չեն ըմբռներ աղէտին պատճառած ահաւորութիւնը եւ կը յամառին մնալ անհամերաշխ: Միացեալ կամքով պէտք է աշխատանքի լծուիլ որպէսզի Հայաստանը ամբողջանայ »:

Խօսքը կը տրուի Շաւարշ Միսաքեանի .

— « Գլխատում եւ անճիտում: Ահա, երկու բառով, ինչ որ Հայաշխինջ Սարսափներ կը կոչենք :

Արցունք թափելու համար չէ որ հաւաքուած ենք այստեղ : Արցունք ունեցա՞ն անոնք որ դէպի Սպանդանոց կը քշուէին, հրակէզ անապատին մէջ:

... Ո՞ր մէկ արժէքը յիշել, չափելու համար կորուստին ծաւալը եւ խորութիւնը: Մտքի մա՞րդը, որ կը ճգնէր մշակոյթի անդաստանը ճոխացնել հակառակ անհնարին դժուարութեանց: Հանրային պաշտօնեա՞ն, առաջնո՞րդը որ կը ջանար բան մը փրկել ազգ. իրաւունքներէն : Գիւղացի պանդուխ՞տը, — արմա՛տը — որ անընդհատ կը հերկէր ու կը ցանէր, միշտ հրջապատուած գիշատիչ ժանիքներով :

Սպանդի ո՞ր մէկ զէնքը եւ գործիքը, — «եաթաղան», հրացան, դաշոյն, կացին, բիր, բահ ու բրիչ, մանգաղ թոյն եւ խեղդկապ: Եւ տակաւին գետն ու ծովը եւ բոցավառ խարոյկները: Զոհերուն ձեռքով փորուած փոսերը ...

Եւ վատութեան ստորնութեան, դիւային դաւերու ո՞ր մէկ ծալքը :

Ցետոյ ցուցահանդէսը միջազգային քաղաքական խարդախութեանց, սնամէջ ըսպառնալիքներ ջարդարարին եւ շռայլաբան հաւաստիքներ զոհերուն: Ապա միացեալ ճակատ ոճրագործին հետ ...

Նորէն Երիմեանի ձայնն է որ կը հնչէ. — « Հազար բիւր աղէտներ տեսար, բայց դու երբեք չվհատեցար. զի ոգիդ պողպատի նման պինդ եւ աննկուն է... Դու Ղազարոսի նման վերածնար »:

Եւ պիտի վերածնի: Վերածնած է արդէն: Ունինք հայրենիքի կորիզ մը հոծ բնակչութեամբ, խարիսխ եւ մեկնակէտ վաղուան համար: Աղէտին խորութիւնը ոչ թէ սուգ, այլ վճռականութիւն կը ներշնչէ — դիմանալ, դիմանալ, դիմադրական ճակատներ կազմելով բոլոր դաւերուն դէմ, անիրաւութեան դէմ, դաւաճանութեան եւ օտարութեան փորձութեանց դէմ, մինչեւ վերջնական ազատագրում»:

Գ. Գ. Տիրան Ստեփան եւ Վարդանեան գրաւոր ճառեր խօսեցան Ֆրանսերէն: Երկուքն ալ նկարագրեցին Հայաշխինջ Սարսափները, մէկ միլիոն անմեղ եւ անզէն Հայերու անճիտումը Թուրք զինեալ հրոսակներու կողմէ, պանծացուցին զանազան վայրերու մէջ կատարուած հերոսամարտները եւ կոչ ուղղեցին անվհատ շարունակել պայքարը, մինչեւ որ հայ ազգը տիրանայ իր դարաւոր իրաւունքներուն »:

Նուագախումբը կրկին նուագեց «Քըրիստոս ի մէջ»ը եւ ուրիշ երգ մը :

Օր. Աստղիկ Առաքելեան մեներգեց խոր զգացումով եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Կոմիտասի Տէր ողորմեան եւ Անտունին, իսկ Գ. Զ. Ղարիպեան արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը» :

Ժամը 11ին նախագահը փակեց հանդէսը պատուիրելով երբեք չմոռնալ Ապրիլ 24ը: «Ուրախալի է որ, Արարատի շուքին տակ կը ծաղկի թէեւ փոքր, բայց մեծնալու ընդունակ Հայաստան մը, այդ հայրենիքը կը նայի մեզ եւ կը խրատէ մեզի մնալ հայ եւ դիմանալ »:

Ուստի Գ. Գէչիկթաշլեանի պէս ըսենք իրարու «Տուր ձեռքդ քու ձեռք, եղբայր» եւ մէկ ազգի անունով, միացեալ կորովով, անձնական կիրքերը մէկդի դնելով, համերաշխօրէն քալենք դէպի յաղթանակ :

Գ. ԳԱՐԳԵՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՏԷՐ ՄԵՌԵԼ ՄԸ ԵՒՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ — Քահանայ մը եւ երեք կիներ... ահա յուղարկաւորներուն թիւը :

Կապոյտ Խաչը հազիւ մէկ ամիս առաջ էր որ կը ճանչնար Մուշեղ Թորոսեանը : Զայն գտած էր ամբակոծութենէ փլած տանիքի մը մէկ անկիւնը տախտակէ շինած իր բոյնին մէջ, ուր հազիւ կրնար կծկուիլ ու պատսպարուիլ ցուրտէն ու անձրեւէն: Այս դեռ լաւագոյնն էր: Երկար ատեն ան անցուցեր էր թիթեղէ կտորի մը տակ պատսպարելով միայն իր գլուխը, ու տարիներ ապրելով թշուառ ու անտէր, կմախացած փակեր էր պատին ու կը տքար հիւանդ, Կ. Խաչը ամէն գործողութիւն կատարելէ վերջ նոյն օրը զայն փոխադրած էր Սէնթ Մարկըրիթի հիւանդանոցը:

Ո՞վ էր այս Հայը: Ոչ ոք կրցաւ լրիւ բացատրութիւն մը տալ իր կեանքի մասին: Այսքանը միայն հասկցանք թէ 1946էն առաջ կ'ապրէր Փարիզ: Ո՞ւր են իր ազգականները, կինը եւ զաւակները : Ջատկի առտուն դագաղը փակեց իր մարմինը ու իր գաղտնիքն ալ միասին : Հիւանդանոցէն կանչած էին Կապոյտ Խաչը իբրեւ տէր: Ան վերջին պարտականութիւն մըն ալ կատարեց:

Առտու մը ժամը 8ին երեք ընկերուհիներ փութացինք հիւանդանոց, մտանք պզտիկ մատուռի ձեւով սենեակէ մը ներս, տախտակէ նստարաններու վրայ շարուած էին ութ պարապ դագաղներ, սպասելով իրենց հերթին, ու անկիւնը, դարձեալ փակած պատին հայ անտէրին դագաղը, վրան ձգուած էր իր կեանքին պէս խեղճ

Եղծուկ դագաղը զետեղեցին կառքին խաչ մըն ալ գլխին կախուած : Թշուառութեան մէջ կրկին դժբախտացած այս Հայը չունէր լացող մը իր վրայ : Իր 48 տարիները կը բացատրէին ամէն բան : Դիպուածով փրկուած էր մեծ ջարդէն, երբ հազիւ տասը տարեկան կար :

Եղծուկ դագաղը զետեղեցին կառքին վրայ, վրան փունջ մը ծաղիկ, զոր բերած էր ընկերուհի մը եւ երեք կիներ, յուղարկաւոր ....:

Պաշտօնական դրան առջեւ կանգնեցաւ կառքը եւ քահանան նշան ըրաւ որ այլեւս բաժնուինք: Վերջին «Հայր Մեր» մըն ալ թռաւ մեր շրթներէն եւ ամէն բան վերջացաւ :

ՎԱՐՍԵՆԻԿ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ

★

Հայկական Մեծ Եղեռնին 38ամեայ հանդիսաւոր տօնակատարութեան առթիւ, « Համազգային» ընկերակցութեան Փարիզի մասնաճիւղը, իր յարգանքի տուրքը կը բերէ նահատակուած բոլոր մտաւորականներուն (գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր, ուսուցիչ, բժիշկ, հանրային գործիչ աշխարհական ու եկեղեցական դասէն) որոնք ինկան հայկական անպարտելի ոգիին համար, մեզի թողլով այդ նուիրական աւանդը կենդանի պահելու առաքելութիւնը :

Անոնք ինկան, որպէսզի մենք բարձր բռնենք մշակոյթի այդ ջահը գալիք սերունդներուն փոխանցելու համար խանդավառութեամբ, սիրով ու հաւատքով :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՑԱՆՈՒՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

Մեր նախահայրերը մաքի լոյսին հետ ուժ կուտային նաեւ մարմնակրթանքին : Անոնք ուսումնարաններու, վանքերու հետ ունեցան մարզարաններ, մարզական խաղերու համար :

Մեր պատմագէտները գովեստով կը նկարագրեն հին դարերուն, Նաւասարդեան տօները եւ մարզահանդէսները :

Սիրելի հայրենակիցներ, հայրենիքէն փարսախներով հեռու, օտար ափերու վրայ, հասակ առնող սերունդին այլասերման վտանգը կը մաշեցնէ մեր միտքն ու սիրտը:

Այդ մտահոգութենէն թելադրուած, հումբ մը սրտցաւ հայորդիներս 1948ին կազմեցինք Փարիզի Հայ Մարզական Միութիւնը, իբրեւ փոքրիկ թումբ մը՝ այս համատարած հոսանքին դէմ, մեր մեծագոյն յոյսը դնելով բարեգործ հասարակութեան վրայ :

Չորս հինգ տարիներէ ի վեր կը գործենք առանց ազմուկի եւ առանց նիւթական բեռ մը դառնալու: Ցարդ աշխատանքները յառաջ տարուեցան մեր սեփական եւ մասամբ սահմանափակ շրջանակներու բարոյական եւ նիւթական աջակցութեամբ: Առանց մեր տրամադրութեան տակ ունենալու նիւթական հաստատուն աղբիւր, կրցանք մեր շուրջը համախմբել մօտ երկու հարիւրութսուն պատանիներ եւ պարմանուհիներ: Հոգացինք անոնց հագուստի, կօշիկի եւ մարզական անհրաժեշտ իրերն ու պէտքերը: Վարձեցինք նաեւ ամժամեայ դաշտեր եւ մարզիչներ :

Մեր միակ նպատակն է, անխտիր նորահաս սերունդին տալ մարզական դաստիարակութեան մարզադաշտի մէջ, հսկելով անոնց բարոյական նկարագրին վըրայ եւ միշտ վառ պահելով անոնց հայրենասիրական ոգին: Հետադային սակայն, մեզի շատ ծանր նստան այդ մարզադաշտերու տէրերուն քմահաճոյքները:

Վերջերս անոնց ցոյց տուած խորթ վերաբերումը պատճառ եղաւ մեր գործունէութեանը դանդաղելուն: Միեւնոյն ժամանակ շարժումին ծաւալման զուգընթաց, տարեկան կարեւոր բաց մը կը մընար : Բայց եւ այնպէս գործը յառաջ տարինք շնորհիւ մեր սրտցաւ հայրենակիցներու բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեան :

Այժմ, տարիներու փորձառութեամբ հասկցած ենք այն համոզման թէ անյետաձգելի եւ կենսական պահանջ է մեր տրամադրութեան տակ ունենալ, տեղական մարզադաշտ մը որ գոհացնէ բոլոր պահանջները : Այդ կերպով միայն պիտի կրնանք իրագործել մեր նպատակը : Մարզադաշտը ոչ միայն պիտի ծառայէ մեր մարզիկներուն պահանջներուն, այլ եւ իր բերած հասոյթով կարելի պիտի ըլլայ նլեւմուտքը հաւասարակշռելու :

Հետեւաբար վճռած ենք մարզադաշտ մը ապահովել յառաջիկայ տարեշրջանին:

Ձեռնարկը գլուխ հանելու համար կ'ապաւինինք Փարիզի եւ շրջանի սրտցաւ հասարակութեան աջակցութեան:

Այս առթիւ մեր գործակիցներէն կազմած ենք յանձնախումբ մը, եւ կը խնդրենք որ երբ ձեզի ներկայանան ժապաւէնեալ տոմարով մը, չզլանաք ձեր նուէրը համաձայն ձեր կարողութեան : Ցոյց տանք թէ, մենք բոլորս ալ, այն մեծագործ նախահայրերուն հարազատ ժառանգորդն ենք եւ պիտի ջանանք մեր կարգին կատարել մեր նուիրական պարտականութիւնները, մեր զաւակները փրկելով ուծացումի եւ այլասերման վտանգէն:

Կանխաւ շնորհակալութիւն բոլորին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ց. Գ.— Մեր գանձապահին հասցէն . — Արամ Աւետիսեան՝

14, Rue Rouget de L'Isle, Asnières (Seine)

ցութիւն մը պիտի ունենայ Պ. Մոլոթովի հետ :

ՀՆԴԿԱՑԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ըմբոստները հազիւ քառասուն քիլոմեթր հեռու են Լաոսի մայրաքաղաքէն։ Կացութիւնը շատ ծանր կը համարուի :

ԱՆԳԼԻՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները վերսկսան, կարգադրելու համար Սուէզի խնդիրը։ Զօր. Նէկիպ յայտարարեց թէ ամէն գնով պիտի պաշտպանէ երկրին իրաւունքները, առանց թիզ մը զիջում կատարելու։ Եգիպտոս միշտ կը պահանջէ պարպել Սուէզի շրջանը, առանց որեւէ պայմանի :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Ուոշինկթըն վերադառնալով, յայտարարեց թէ Ատլանտեանի խորհուրդը « կարգ մը գործնական արդիւնքներու յանգեցաւ, ի շահ ընդհանուր ապահովութեան » :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ հրամանատարութիւնը հարիւր հազար տոլար պարգեւ խոստացաւ այն համայնավար օդաչուին որ Միկ. 15 դրութեամբ օդանաւ մը կը յանձնէ անվթար։ Այս առթիւ թռուցիկներ ցրուած են օդանաւերով :

ԻՐԱՆ որոշեց քարիւղ ծախել կէս գնով, վեց ամսուան համար։ Այս ուղղութեամբ առաջարկներ եղած են Իտալիոյ, Ճափոնի եւ ուրիշ երկիրներու :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ ամուլ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին, զինադադարի առթիւ : Կարմիրները կը պնդեն իրենց տեսակէտներուն վրայ, գերիներու փոխանակութեան մասին։

ՌԸՆՈՅԻ գործարանին մէջ խլրտումները կը շարունակուին։ Տասը հազար բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են։ Երեք բանուորական պատուիրակներ ձերբակալուեցան։ Երեք արհեստանոցներ եւս փակուեցան :

21 ՏԱՐԵԿԱՆ երկու գողեր ձերբակալուեցան, մէկը Հայ,— Գէորգ Կէտիկեան, որ կ'ամբաստանուի թէ վեց անգամ գիշերային կողոպուտներ կատարած է, ջուրի խողովակներէն վեր բարձրանալով ...

Այրի Տիկին Մաննիկ Վաղարշ Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Ցակոբեան, Պ. Ցակոբ Ուրբաթեան, Օրիորդ Սոնա Ցակոբեան, Այրի Տիկին Տիգրան Ուրբաթեան, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Ուրբաթեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Թահմազեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Փափազեան, ինչպէս եւ Փափազեան, Քէօսէեան, Պարսումեան, Փապուճեան, Սալմասլեան, Ինճէեան, Մշիկեան, Քաթրճեան (Կ. Պոլիս), Սիմոնեան, Քարաալմասլեան, Ցակոբեան, Քղիեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 26ին, իր բնակարանին մէջ, Ալֆորվիլ, 56 տարեկան հասակին :

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, 29 ապրիլ, ժամը ճիշդ 15·45ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը, ամփոփուելով ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Հաղորդակց.— Մեթրօ, իջնել Շառանթոն - էքոլ, ուրկէ առնել թիւ 103 հանրակառքը (իջնել էմիլ Զօլա փողոց) :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէ կը խնդրուի իբր այդ ճանչնալ ներկայս :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տամլամեան եւ Մութաֆեան ընտանիքները ողբացեալ Օննիկ Տիլսիզեանի մահուան առթիւ, երկու հազարական ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ Կրթ. մարմնոյն, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի եւ Որբախնամ Տիկնանց Միութեան։ Սոտանլ եկեղեցւոյ դիւանատունէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Թոզերեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն ողբացեալ Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԷՐԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ
ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար :

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. թղթատարի ծախքով :

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին : Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։ Նիւթը՝ Գ. Զօհրապ։ Ահարոնեան ակումբ :

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, (ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ) քառասնամեայ տարեդարձին առթիւ, 10 Մայիս, ժամը 14·30ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ,

Հովանաւորութեամբ՝ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։ Նախագահութեամբ՝

Prof. Laignel - Lavastine
(Անդամ Ակադեմիայի)

Սիրայօժար կը մասնակցին տաղանդաւոր արուեստագէտներ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3–10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Գայեանէ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՇՄԱՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայիս 3ին կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

× Այս առթիւ Գասպարեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կրած դառն կորուստին առթիւ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Ջ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՑԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին
Ենայի թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին ֆրանսացի արուեստագիտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կաննըպիէռ։

Կը խօսի յանուն Կեդր. վարչութեան ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ընտիր նուագախումբ :

Նախօրօք ապահովել սեղանները :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան դաշտապարահանդէսը 31 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը Նուազի լը Կրանի գետահայեաց եւ գեղատեսիլ ափերուն վրայ, Օթէլ տը Թուրպիյոնի պարտէզներուն եւ սրահներուն մէջ։

Այս առթիւ կը հրաւիրեն իրենց համակիրները ներկայ ըլլալ ընտանիքով։ Ամէն մարդ ազատ է իր նախընտրած ուտելիքը բերելու, իսկ ըմպելիքը պիտի հայթայթուի Միութեան կողմէ :

Երթեւեկի միջոցները ապահովելու եւ խճողումի տեղի չտալու համար, կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Միութեանս կեդրոնը։ Հասցէ.—

J. Papazian, 16, Cité Trévise, Paris (9)
Tél. PRO. 41 - 40

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մաղընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանեը 88) : Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարագաշի նաեւ Զէօրէքճեան նուագախումբի :

ԱՍՏՂԻԿ

Բարոյալից երաժշտ. տրամա 7 արար, հեղինակ Թրագօշ :

Մուտք՝ 150 եւ 200 ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՑԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները :

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու։ Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը :

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21·14ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը խօսի ու ժողովը կը ղեկավարէ ընկ. Ալեքսանդր Գույումճեան։ Նիւթը՝ «Ինչո՞ւ Նոր Սերունդի անդամ ենք»։ Կը հրաւիրուին երիտասարդները.— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20·15ին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Քաւէ սրճարանի վերնայարկը, Հաւաքոյթը նուիրուած է ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան 30ամեակին։ Կը խօսին Պ. Պ. Ս. ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԳՈՐԵԱՆ եւ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Երգ եւ արտասանութիւններ հայրենապաշտ բանաստեղծին գործերէն։ Մուտքը ազատ է։

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 ֆր.,
Արտասահման՝ 1400 ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.—Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris (9e)
Tél : PRO. 86-60 — C. C. P. PARIS 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահմանի տարեկան 3000 ֆրանք: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 30 AVRIL 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7055 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 29ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2466

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Կուսակցական պայքարը, որ առեն մը մեղմացած, գրեթէ դադրած էր Թուրքիոյ մէջ, հետզհետէ կը վերսկսի :

Գլխաւոր հոսանքները տեսակէտի տարբերութիւններ չունին արտաքին քաղաքականութեան մասին: Մանաւանդ հիմա որ երկիրը ամէն աջակցութիւն կը վայելէ, իբրեւ լիազոր անդամ Ատլանտեան կազմակերպութեան :

Ներքին կեանքի մէջ, ամէնէն աւելի յետադիմական խլրտումներն են որ մտահոգութիւն կը պատճառեն օրուան վարիչներուն :

Կարեւոր դէպք մը պատահած չէ Մալաթիոյ ծանօթ մահափորձէն ի վեր: Բայց, ախտանշաններ պակաս չեն եւ կառավարութիւնը չարունակ ազդարարութիւններ կ'ուղղէ :

Վերջին մարտակոչը կ'արձակէր նոյն ինքն Հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Անթաքիոյ մէջ (Անտիոք)։

Ապրիլ 19ին ճառ մը խօսելով այդ պատմական քաղաքին մէջ, նախագահը կ'ըսէր.

— «Պիտի չարունակենք մանաւանդ պայքարիլ յետադիմութեան դէմ, որ թէեւ ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի մեր լուսամիտ դասակարգին վրայ, բայց եւ այնպէս մեռած չէ տակաւին։

«Գիտէք թէ առեն առեն յետադիմական դէպքեր կը պատահին հոս ու հոն: Վստահ ենք որ անոնք ոչ մէկ հետք կը ձգեն, բայց ինչպէս որ վէրք մը, պալար մը կը ցաւցնէ մարմինը, այնպէս ալ այդ կարգի խլրտումները կը վրդովեն մեր ազգային խղճմտանքը »:

Դեռ աւելի սուր շեշտ մը տալով բառերուն .

— « Պէտք է փճացնենք զանոնք, խեղդենք այն կարգ մը տկար ձայները որ յետադիմութիւնը կը պաշտպանեն տակաւին. . . Ոչ եւ է վտանգ չեմ տեսներ այս ուղղութեամբ: Աթաթիւրքի ոգին միշտ առաջնորդ է մեզի »:

Միջանկեալ ըսենք որ վերջերս կարգ մը խլրտումներ տեղի ունեցած էին այս շրջանին մէջ. (Ալեքսանտրէթի նախկին Սանճաքը որ Հաթայ կը կոչուի այժմ)։

Մէկ օր առաջ, նախագահը ուրիշ ճառ մը խօսելով, կը փորձէր ապացուցանել թէ «Հաթայը Թուրքիոյ սիրտն է, Թուրք հայրենիքին անբաժանելի եւ թանկագին մէկ մասը »։

— «Դարերով Հաթայը Թուրք է եղած. հոն ապրած են Թրքութեան բոլոր արժանիքները եւ վեհութիւնը մարմնացնող մարդիկ » ։

Անամէջ բառեր որոնք ուղղուած են Սուրիոյ դէմ, «ուրկէ խուլտ ձայներ կու գան նորէն», ինչպէս կը գրէ ամբոխավար թերթ մը, «Սոն Փոստա»:

Կը յիշուի թէ վերջերս քարտէս մը տպուած էր Դամասկոսի մէջ, ուր Ալեքսանտրէթի շրջանը կ'երեւար իբրեւ անբաժան մասը Սուրիոյ :

Այս հրատարակութիւնը մեծ վրդովում պատճառեց Թուրքիոյ մէջ, եւ սպառնալից խօսքեր ալ արտասանուեցան :

Այս առթիւ արաբական թերթերը կը պարզեն Թուրքիոյ թաքուն դիտումները, — «ինքնակալ դառնալ եւ տիրանալ իր հին փառքին. ծառայել Դաշնակիցներուն, մանաւանդ Ամերիկայի, եւ Արաբներուն գլուխը անցնիլ»:

Ինչպէս կը տեսնէք, յետադիմական շարժումը ձաղկած ատեն, Ճէլալ Պայար չի մոռնար նաեւ արտաքին ճակատը : Եւ պատմութիւնը կը խեղաթիւրէ դիտակցօրէն :

Ցետադիմական խլրտումներուն հետ, ծայրայեղ ձախակողմեան թափանցումն ալ հոգեր կը պատճառէ Անգարայի, որ ստիպուած է լարել իր բոլոր ուժերը, վտանգը դիմագրաւելու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈԼՈԹՈՎ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՀԻՆԳԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՀԱԻԱՍՏԻՔՆԵՐԸ ՑԱՆՈՒԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Ապրիլ 28ին բոլոր խորհրդային թերթերը հրատարակեցին Մոլոթովի մէկ յայտարարութիւնը, ի պատասխան «Խաղաղութեան պաշտպանութեան համագումարի» յանձնախումբին կողմէ ուղղուած հեռագրի մը, որուն պատճէնները ղրկուած էին Մոսկուա, Լոնտոն, Փարիզ, Ուաշինկթըն եւ Փեքին:

Ահաւասիկ Մոլոթովի պատասխանը .

— « Հաւատարիմ՝ խաղաղութեան զօրացման եւ ժողովուրդներու գործակցութեան իր ուղեգծին, խորհրդային կառավարութիւնը համամիտ է յանձնախումբին առաջարկին: Խորհրդային կառավարութիւնը համոզուած է թէ չկայ վիճելի կամ անլոյծ խնդիր մը որ չկրնայ կարգադրուիլ խաղաղօրէն շահակից երկիրներու փոխադարձ համաձայնութեամբ: Հետեւաբար, խորհրդային կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է գործակցելու միւս կառավարութեանց հետ, իրագործելու համար տիեզերական խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան ազնիւ նպատակները»:

Ցանձնախումբին հեռագիրը կ'առաջարկէր ժողով գումարել եւ դաշինք մը կնքել Ա. Միութեան, Մ. Նահանգներուն, Չինաստանի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Ուրեմն Մոլոթով ալ համաձայն է որ հինգ Մեծերը խորհրդաժողով մը գումարեն :

Նոր Չինաստանի վարչապետն ալ պատասխանեց յանձնախումբի հեռագրին, հաւանութիւն յայտնելով եւ իր լիակատար աջակցութիւնը խոստանալով :

Չինաստանի պատասխանը իր կարգին կ'ընդունի թէ համակեցութիւնը կարելի է տարբեր վարչաձեւ ունեցող ազգերու միջեւ եւ կը յայտարարէ թէ Խաղաղութեան Համագումարին առաջարկները լիովին կը համապատասխանեն բոլոր ժողովուրդներու բաղձանքներուն: Եւ կ'եզրակացնէ. — «Չինացի ժողովուրդը բովանդակ աշխարհի բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներուն հետ պիտի շարունակէ իր ջանքերը, խաղաղութիւնը պահպանելու եւ պատերազմը խափանելու, ինչպէս եւ միջազգային վէճերը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար»:

ՆՈՐԷՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԸ

«Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, այս առթիւ ալ խմբագրական մը հրատարակելով, կը բացատրէ թէ «խաղաղութեան գաղափարը հետզհետէ կը թափանցէ ժողովրդային զանգուածներու մէջ: Բոլոր երկիրներու մէջ, բոլոր ցամաքներուն վրայ կը զարգանայ եւ կ'աճի ներկայ դարաշրջանի ամենամեծ շարժումը,— խաղաղութեան կուսակիցներու շարժումը»:

Պաշտօնաթերթը յետոյ կ'ըսէ թէ աւելի քան 600 միլիոն այրեր եւ կիներ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն, բոլոր կրօններէն եւ քաղաքական կարծիքներէն, կրցած են համաձայնիլ գլխաւոր հարցի մասին,— խաղաղութիւն: «Այսպիսի միաձայնութիւն մը կ'ապացուցանէ թէ տարբեր պետութեանց միջեւ գործակցութիւնը կը գրաւեն բոլոր երկիրներու ժողովուրդին մեծամասնութիւնը: Միջազգային գործակցութեան թշնամիները կ'ընդդիմանան խաղաղութեան դաշինքի մը կնքումին, առարկելով թէ այդպիսի դաշինքի մը ստորագրութիւնը պիտի խախտէ Ազգաժողովին հեղինակութիւնը : Այդպիսի առարկութիւններ չեն կրնար դիմանալ լուրջ քննադատութեան մը, վասն զի, ո՞վ չըմբռներ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ուժն իսկ կախում ունի հինգ մեծ պետութեանց միութենէն: Խաղաղութեան դաշինքի մը կնքումը հինգ մեծ պետութեանց միջեւ պիտի զօրացնէ ՄԱԿը եւ պիտի ստիպէ զայն ծառայել խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան դատին, վասն զի այդ սկզբունքներուն անունով է որ հիմնուեցաւ »:

ԹԵՐ ԵՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Խ. Միութեան եւ Չինաստանի պատասխանները անորոշ տպաւորութիւն գործեցին արեւմտեան երկիրներու մէջ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ անհրաժեշտ չէ Հինգերու խորհրդաժողով մը, քանի որ Ազգաժողովին դաշինքը ինքնին խաղաղութեան գործիք մըն է որ կը միացնէ բոլոր անդամակից ազգերը » :

Ներկայացուցիչը աւելցուց թէ իրենք տակաւին կը սպասեն շօշափելի ձեռնարկի մը, որ ապացուցանէ թէ Խ. Միութիւնը իրապէս խաղաղութիւն կ'ուզէ: «Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարութիւնը պիտի ցաւի, եթէ խաղաղութեան վերաբերեալ խնդիրներու վիճարանութիւնը «այլասերի եւ դառնայ քարոզչական պարզ պայքար մը: Պ. Մոլոթով յարմար դատած է իր առաջարկը ներկայացնել կազմակերպութեան մը որ երկար ատենէ ի վեր իբրեւ վարագոյր կը ծառայէ համայնավար շարժումին »:

× Լոնտոնի մէջ ալ գիտել կուտան թէ խորհրդային դիւանագիտութիւնը ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ արծարծել իր քարոզութեան հին նիւթերէն մէկը եւ թէ Ազգաժողովին գոյութիւնը արդէն բաւարար շրջանակ մը կը կազմէ խաղաղութեան պահպանման համար:

Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ այն կարծիքն ունին թէ Մոլոթովի ուղղակի կոչը համայնավարական կազմակերպութեան մը՝ կը նշանակէ ցաւալի վերադարձ մը դէպի Կրեմլինի ծանօթ մեթոտները: Կարճ խօսքով, լաւատեսութեան ծանրաչափը զգալապէս իջած է Լոնտոնի մէջ, մանաւանդ որ Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները նորէն անկէ մատնուած են :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ մթնոլորտը բաւական մեղմացած է եւ թէ վերջին 48 ժամուան դէպքերը մեծապէս զօրացուցած են վարչապետին դիրքը: Իրազեկներու կարծիքով, առ այժմ վախ չկայ որ բանակին դժգոհ տարրերը տապալեն կառավարութիւնը: Տոքթ. Մոսատեղի ընդդիմադիր թերթերն ալ կը պահանջեն որ պատժուին զօր. Աւշարտուսի սպանութեան պատասխանատուները: Բանտարկեալներուն մէջ կը գտնուին Հուսէյն Խաթիպի, անդամ հակարքայեւէկ ընկերակցութեան մը եւ երկու զօրավարներ :

Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Խաթեպի եւ խումբ մը պահեստի սպաներ ծուղակը ձգած են սպանեալ զօրավարը, բայց մամուլը կ'ամբաստանէ երեք երեսփոխաններ, որոնց մէկը կրօնապետ Քաշանիի կուսակիցն է: Երեքն ալ անձեռնմխելի են: Այդ իրաւունքը ջնջելու համար, անհրաժեշտ է որ երեսփ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկէ: Ըստ օրէնքի Մեճլիսին 79 անդամներէն առ նուազն 69ը պէտք է ներկայ ըլլան, մեծամասնութիւն

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵԿՆՈՒՄ

Հ. Օ. Միութեան եւ Անչայի Ներկայացուցիչը, Տիկին Զապէլ Սերոբեան, արեւմտեան Գերմանիա մեկնեցաւ Գշ. օր, օդանաւով, քննելու համար տարագիրներու վիճակը: Իտալիա եւ Զուիցերիա եւս հանդիպելէ վերջ, պիտի երթայ Միջին Արեւելք (Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւն.): Ցուլիսին կը վերադառնայ Փարիզ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՑՍ ԱԼ ՍԵՒ ՏԱԽՏԱԿԸ

Զօրս ամառուան ընթացքին չորրորդ անգամն է որ հայկական անուններ կ'երեւան ոստիկանութեան տոմարներուն մէջ :

Զորսն ալ երիտասարդներ են, 20 — 21 տարեկան :

Եւ ձերբակալուած իբրեւ առաջին կարգի գողեր :

Տեղական թերթերը օրը օրին գրեցին մանրամասնութիւնները, անուններով, հասցէներով եւ կատարուած չահատակութիւններով :

Իւրաքանչիւրին հետ կան տեղացիներ ալ, նոյնպէս ձերբակալուած :

Չեմ գիտեր ո՛րն է.վարպետը եւ ո՛րը աչկերտը:

Ամէն պարագայի մէջ , կան « եան »եր որ դաս կ'առնեն այս գետնին վրայ: Եւ կան որ դաս կուտան :

Ձերբակալուած ըլլան թէ տունէն վռնտուած, ողբուկոծը պակաս չէ ընտանիքներու մէջ :

Տակաւին անցի օր , երբ երկու քսանամեայ գողեր ձերբակալուած էին, տեղական թերթերը մանաւորապէս կը նկարագրէին Հայուն ճարպիկութիւնը :

Կը պատմէին թէ ինչպէս ան ջուրի խողովակներէն վեր կը մագլցէր, բանուկ թաղերու մէջ:

Ըսել կ'ուզէին թէ չատոնց ուսումնասիրած է դուռ եւ կղպանք խորտակելու մասնագիտութիւնը :

Անշուշտ լքման միջավայրի մը արտադրութիւններն են ասոնք ալ :

Եւ սակայն, հարցը կը լուծուի՞, շրջապատին, միջավայրին վերագրելով ամբողջ մեղքը :

Հապա ընտանեկան շրջապա՞տը :

Հայրիկն ու մայրիկը, մեծ եղբայրը, մօրեղբայրը կամ կնքահայրն ալ մեղք չունի՞ն :

Ջուրի ձա՞յն կուգայ, երբ օրն ի բուն կը յիշեցնենք չարք մը տարրական պարտականութիւններ, ահազանգ հնչեցնելով:

ՎԱՀԷ

ԳՐԳՌԻՉ ՍՈՒՏԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ

Թուրքերէն «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթը, որ խմբագրականով մը հերքած էր Պոլսոյ հայկ. դպրոցներուն դէմ եղած ամբաստանութիւնները, անգամ մը եւս կը յայտարարէ (17 Ապրիլ).

— Այն թերթերը որ անախորժ հրատարակութիւններ կ'ընեն պատակսելու համար այս հայրենիքին հոգեւին կապուած փոքրամասնութիւններն ու միւս հայրենակիցները, իրենց արժանի հակազդեցութիւնը գտան հանրային կարծիքէն ։ Վճռաբար հաստատեցինք թէ փոքրամասնութեան վարժարաններուն մէջ ոեւէ քարոզութիւն կատարուած չէ, լուրը բոլորովին անհիմն է 'եւ ցաւով ճշդեցինք թէ անյայտ պատճառներով ուզա ծեն մթնոլորտը պղտորել :

Երկու Թուրք ուսուցիչներ, որոնք կը պաշտօնավարեն հայկ. վարժարաններու մէջ, զարմանքով լսեցին մեր հարցումը եւ պատասխանեցին — Ի՞նչ փրոփականտ, այդպիսի բան մը չտեսանք, ամենադոյզն կասկած մը իսկ չունինք: Միւս կողմէ կրթական քննիչներու կատարած քննութիւններն ալ աւարտած են եւ հաստատուած է թէ հայկ. վարժարաններու մէջ չկայ որ եւ է քարոզութիւն: Այս իմաստով խմբագրուած տեղեկագիրը ղրկուած է Նախարարութեան »:

Ուրեմն անպաշտօն կամ պաշտօնական բերաններ մեծապէս կը հերքեն եղած վերագրումը: Ոչ իսկ կ'ուզենք գիտնալ թէ խռովարարները ինչպէս պիտի կարմրին իրենց ամօթէն :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, «Յառաջ») — Ապրիլ 23ի գիշերը, ժամը ճիշդ 21·30ին, Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը, ոգեկոչեց Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն յիշատակը Անճելիքումի սրահին մէջ։ Միլանի գաղութը ներկայ էր ամբողջութեամբ։ Հիւրեր հասած էին Վենետիկէն եւ Թորինոյէն։

Բեմին վրայ սեւասքօղ մահարձան մը, անթառամ տունկերով։ Երեք հրեշտակներ, (փոքրիկներ՝ Շաքէ Սրապեան, Սիմա Փափազեան, Մարօ Իպիչեան) կը շրջապատէին մահարձանը, որուն առջեւ կը ծխար խունկը։ Երկու կողմերը՝ երկու ջահեր։ Փոքրիկներէն մին դափնի մը դնելէն մահարձանին առջեւ, մինչ խորունկ եւ անզսպելի սարսուռ մը կ'անցնէր ներկաներուն հոգիէն։

Ներկաները, յոտնկայս յարգեցին յիշատակը Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի զոհերուն, երբ խօսք կ'առնէր Արամայիս Սրապեան, ոգեկոչելով գլխաւոր նահատակները, թափառելով անցեալի արիւնին մէջ, մատնանշելով ապագան, որովհետեւ «ամէն հաւատք իր դափնին ունի եւ ամէն մահ իր յարութեան կը սպասէ»։ Վերջացուց իր բացման խօսքը՝ արտասանելով Աղեքսանդր Փանոսեանի « Հայոց Արեւուն » քերթուածին վերջին տունը։ Տիկին Նուարդ Արշաւիր Տիլսիզեան խոր յուզումով արտասանեց անմահ Դ. Վարուժանին « Կարօտի նամակը », իսկ Բագրատ Եղիազարեան հարազատ թարգմանը եղաւ Սիամանթոյի ներշնչման, արտասանելով «Մօր մը երազը»։

Գ. Նշան Տէր Ստեփանեան, զոր կարգադիր յանձնախումբը յատկապէս հրաւիրած էր Թորինոյէն բանախօսելու, կուռ եւ համոզիչ փաստարկութեամբ վերակենդանացուց պատմական արիւնոտ շրջան մը, արծարծելով հայրենասիրական զգացումներու կրակը։ Արամայիս Սրապեան կարդաց ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի «Գամ Շինողները» արձակը, հարազատօրէն արտայայտելով երիտասարդ գրագէտին վսեմ ներշնչումն ու խանդը։ Ապա, կարդաց հատակտորներ Դ. Վարուժանի այն երեսուն նամակներէն՝ որոնք դեռ անտիպ կը մնան Դերենիկ Ճիզմէճեանի մօտ, (Մուրատ – Ռափայէլ վարժարանի դասընկերը ողբացեալ բանաստեղծին)։ Նամակներէն մէկուն մէջ, տաղաչափ քերթողը խորազգաց բացատրութիւններով իր ցաւը կը յայտնէ Իտալացի մեծ բանաստեղծ Ճիօզուէ Քարտուչչիի մահուան առիթով (1907)։ Ուրիշ նամակի մը մէջ՝ իր հոգին կը թեւածէ Հայաստանի երկինքին տակ, կը նոյնանայ հոգին հետ, կը դողայ ու կ'ուռի հայկականութեան ալիքներուն վրայ։

Երգչախումբը երգեց «Ոգերդ Նահատակաց»ը, «Մաղթանք ազգային»ն ու «Հայր Մեր»ը։ Իբրեւ հովանաւոր, փակման խօսքը արտասանեց գաղութին հոգեւոր հովիւը, Զգօն Ծ. վրդ. Տէր Յակոբեան, խօսք հաւատքի, խրախուսանքի եւ սիրոյ։

Ջերմօրէն գնահատելի է կարգադիր յանձնախումբը, որ աշխատեցաւ լռիկ մնջիկ, իր նահատակ հայրերուն յիշատակը վերապրեցնել հաւատքով եւ սիրով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Անունները մարդուս նկարագիրին վրայ ազդեցութիւն մը ունի՞ն։

Այո, կ'ըսէ տեղական թերթ մը, որ ատենէ մը՝ի վեր տօնացոյցի բաժին մը յատկացուցած է։ Եւ ամէն օր կը կարդանք օրուան սուրբին անունը, պատմական ծանօթութիւններ այդ սուրբին մասին, անունին ստուգաբանութիւնը եթէ ունի, այդ անունը կրող մարդոց նկարագիրը, եւն.։

Այս ծանօթութիւններէն երկրորդը եւ երրորդը շահեկան են, ընթերցողը բան մը կը սորվի։ Օրինակի համար, անցեալները կարդացի թէ Իտա կը նշանակէ «կատարեալ» եւ սուրբ Իտան Կոտֆրուա տը Պուլյոնի (խաչակիրներու բանակներու հրամանատարներէն) մայրն է։ Արդ, Տիւլոռիէ կը գրէ թէ Կոտըֆրուա տը Պույեոնի եղբայրը ամուսնացած էր Ռուբէն Ա.ի թոռանը՝ Արտուի հետ։ Ուրեմն Կիլիկեան Հայաստանի հիմնադիր Բագրատունի Ռուբէն իշխանը Ֆրանսացի Սուրբ Իտայի խնամին էր։

Այսքանը միջանկեալ։ Անցնինք մեր նիւթին։

Ֆրանսացի խմբագիրին նման ես ալ դիտած եմ միեւնոյն անունը կրող տիպարներ եւ տեսած եմ որ նկարագիրի նմանութիւն կայ անոնց միջեւ։ Ցանկ մը պատրաստեցի անունները շարելով խառնիխուռն։

ՅԱԿՈԲ — Տարակոյս չկայ թէ, Յակոբները իրենց թիւովը գերակշիռ դեր մը կը գրաւեն մեր ժողովուրդին մէջ։ Ի՞նչ է պատճառը։ Թերեւս այդ անունով երեք սուրբերու գոյութիւնն է — Յակոբ Նահապետ, Յակոբ առաքեալ, Յակոբ Մծբնայ Հայրապետ։

Յակոբները կամքի տէր, գործի ընդունակ մարդիկ են, միշտ կը յարգուին իրենց շուրջիններէն։ Թաղական եւ հոգաբարձու ըլլալը տեսակ մը մենաշնորհ է իրենց համար։ Երեք տիպարները — Յակոբ աղա, Յակոբ էֆէնտի, պարոն Յակոբ կը յարմարին իրենց։

ԳՐԻԳՈՐ — Եկեղեցասէր, պարկեշտ եւ վստահելի մարդիկ են։ Կրնաք մեծ գումարներ վստահիլ անոնց։ Ընտանիքի պատուական հայր եւ օրինակելի ամուսիններ են։

ԿԱՐԱՊԵՏ — Խոնարհ, հեզ եւ քաղցրաբարոյ մարդիկ են։ Մեծ ընդունակութիւն ունին առեւտուրի մէջ։ Կարապետը Ռուսերուն մօտ, Հայը կը խորհրդանշէ։ «Հային կարապետ»։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ՊՕՂՈՍ, ՊԵՏՐՈՍ — Աշխատասէր եւ կեանքը սիրող են, կը ձգտին կեանքը վայելել իր բոլոր կողմերովը։

ՄԱՐԿՈՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ — Մեծ ճիգ մը չեն ըներ փայլելու համար։ Կը գոհանան առօրեայով։ Երջանիկ են երբ պզտիկ տնտեսութիւն մը կը սարքեն։

ԶԱՐՄԱՅՐ, ՆՈՐԱՅՐ, ՀՐԱՅՐ, ԺԻՐԱՅՐ — Վերջին ծայր ճարպիկ, բոլոր պարկեշտ միջոցներուն կը դիմեն իրենց նպատակին հասնելու համար, բայց դրամասէր չեն, ուստի հարուստ չեն կրնար ըլլալ։

ՀՐԱՆԴ, ԵՐՈՒԱՆԴ, ԵԴՈՒԱՐԴ — Համակրելի, գրաւիչ զօրութիւն ունին։ Հաճոյք մըն է իրենց ընկերութիւնը։

ԽԱՉԻԿ — Կատակախօս եւ զուարճասէր են, սակայն թեթեւամիտ ըլլալու համբաւ ունին։ Թերեւս սխալ հասկցուած են իրենց զուարճախօսութիւնը շփոթելով թեթեւամտութեան հետ։

ՎԱՀԱՆ — Քաջ եւ ասպետական ոգի ունին։ Բարեացակամ եւ զոհաբերող են։

ՎԱՐԴԱՆ — Հակառակ մեր ազգային ամէնէն մեծ հերոսին անունը ըլլալուն, մեծ փառք մը չի վայելեր մեր ժողովուրդին մէջ։ Նոյնիսկ Նիկոմիդիոյ շրջանին մէջ իր առաջին վանկը պատրուակ ծառայած էր անշնորհ բառախաղի մը։ Կ'ըսէին «Աւելա վարդան բան է, վարդան ապրանք է»։

ՏԻԳՐԱՆ — Գիտակցութիւնը ունին իրենց մեծութեանը, կը նետուին այն ասպարէզները, մտաւորական, վարչական, առեւտրական ուր կարելի է անուն մը շինել, եւ միշտ կը յաջողին։

ԶԱՐԵՀ, ՇԱՒԱՐՇ — Կը խրտչին միջակութենէ։ Կը ձգտին դէպի բարձրը։ Իրենց նախասիրութիւնն է մտաւորական եւ ազատ ասպարէզները։ Քիչ անգամ առեւտրական։

ՄԻՔԱՅԷԼ, ԳԱԲՐԻԷԼ — Համեստ առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ են, ընտանեսէր։ Հաճոյքը կը գտնեն ընտանիքին մէջ իրենցիններով շրջապատուած։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ — Սիրուած անուն մըն է։ Գարնան ծաղիկի մը պէս կենսուրախ։ Ապագային կը նային յոյսով։

ՀԱՅԿ — Դժուար է սահմանել իրենց նկարագիրը։ Կամ աւելի ճիշդ այդ անունը չէ կրցած որոշ նկարագիր մը դարբնել իր ենթականերուն, իսկ եթէ անպատճառ պէտք է գլխաւոր գիծ մը գտնել, սիրոյ մէջ շատ հաւանդուն են։

ԳԷՈՐԳ — Այս անունը կրնայ պարծենալ իր զէնքի մարդերով։ Սուրբ Գէորգ զօրավար, Գէորգ Մարզպետունի, Գէորգ Չաւուշ։

ՍՏԵՓԱՆ, ՍԱՀԱԿ, ՍԱՐԳԻՍ — Այս անուններն ալ չեն կրցած որոշ ուղղութիւն մը տալ իրենց ենթականերուն։ Ներկայացուցիչներ ունին ամէն տեսակ ասպարէզի, ամէն դասակարգի մէջ, մեծ մտաւորականէն մինչեւ գեղջուկը, մեծ առեւտրականէն մինչեւ պզտիկ բանուորը։

ԱՐՏԱՇԷՍ, ԱՐՇԱԿ, ՏՐԴԱՏ, ԱՇՈՏ, ՍՄԲԱՏ — Այս անունները կուգան պատմութեան խորքերէն եւ հայ պետականութեան դրոշմը կը կրեն։ Այս անունները կրողները հպարտ են, իրենք զիրենք կը նկատեն հայ ազնուականութեան մնացորդացը։

ԼԵՒՈՆ — Հայ թագաւորներու հոյլ մը ունի իր ետեւ, բայց օտարամուտ ըլլալով վերի անուններուն հմայքը չի վայելեր։

ՆԵՐՍԷՍ, ԽՈՐԷՆ, ԵՂԻՇԷ — Կրօնամտաւորական դրոշմը կը կրեն, փառք կը վայելեն որոշ դասակարգի մը մէջ։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ — Այս անունը պիտի յիշուի դարէ դար, ինչպէս կ'ըսէ ծանօթ երգը։

ՄԵԼՔՈՆ, ԳԱՍՊԱՐ, ՊԱՂՏԱՍԱՐ — Կը փայլին իրենց առատաձեռնութեամբը հետեւելով իրենց նախահայրերու որոնք Մանուկ Յիսուսի այցելեցին առատ նուէրներով։

ԱՒԵՏԻՍ — Իրենց կոչումն է լրագրական ասպարէզը։ Միշտ բարի լուրեր տալու հետամուտ։

ԱՌԱՔԵԼ — Կոչուած են կարեւոր դեր մը կատարելու աշխարհի մէջ։

ԱՐԱՄ — Այս անունէն մածուն կը հոտի։

ՆՇԱՆ — Կոչուած են համայն մարդկութեան բարի օրինակ ծառայել։ Ստիպուած են քրտնիլ իրենց տիտղոսը արժեցնելու համար։

ՆՈՒՊԱՐ — Փաշա ըլլալու արժանի են։

ԳՈՒՐԳԷՆ, ԲԱԲԿԷՆ, ՍՈՒՐԷՆ, ՌՈՒԲԷՆ, ԱՐՍԷՆ, ԶԱՒԷՆ — Շքեղ անուններ են, խանութպանները իրենց ապառիկ ապրանք կուտան առանց վերապահութեան։

ՀՐԱՉԵԱՅ — Այս անունը միշտ չէ յաջողած լաւ ընտրութիւն մը ըլլալ իր ենթականերուն մէջ։ Կան Հրաչեաներ որոնք Հրաչեայ չեն։

ԲԻՒԶԱՆԴ — Լուրջ եւ ծանրագլուխ են, ճիշդ դատողութիւն ունին։ Գիտեն զանազանել սեւն ու ճերմակը, չարն ու բարին։

ՐԱՖՖԻ — Այս անունը պարսկերէն է։ Մեր մեծ վիպասանը զայն առած է իբրեւ կեղծանուն, յետագային իրեն հիացողները զայն որդեգրած են իբրեւ անուն։ Այս անունը կրողները դեռ երիտասարդ են, ամէնէն տարիքոտը 27ը չանցնիր, որով կարելի չէ արտայայտուիլ իրենց նկարագիրին մասին։ Փարիզ ծնած Պարսիկ նկարիչ մը կայ Ռաֆֆի անունով։ Մեր դաշնակահար Րաֆֆին ասպարէզ իջնելէն ի վեր կը կոչուի Րաֆֆի տը Փերսան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ — Շատ աւելի նոր է։ Այս անունը կրողները կը խոստանան զգայուն ըլլալ ինչպէս իրենց մեծ հայրը եւ անունին հիմնադիրը։

ՎՐԷԺ — Նորելուկ անուն մըն ալ այս է։ Յայտնի է որ դիւրագրգիռ պիտի ըլլան, տորճանակը միշտ պատրաստ գրպանին մէջ։

ԱՄԲԱԿՈՒՄ, ԱԲԻՍՈՂՈՄ — Իրենք զիրենք յոգնած զգալով ասպարէզէն քաշուած են։ Գիտեմ որ չատերը պիտի խընդան, ես ալ պիտի պատասխանեմ թէ կան շատ լուրջ կարծուած բաներ որոնք աւելի ծիծաղելի են քան թէ այսպիսիները։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԻԴԱ – ԱՐԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ռուսական օփերայի ծանօթ երգիչ Ներսէս Ղուկասեան, որ մեր հանդէսներին մասնակցում էր հայկ. երգերով, մեռաւ վերջին պատերազմից առաջ։

Իր կինը՝ Իդա – Արդ, նոյնպէս ռուս. օփերայի երգիչ, ռուս արտիստների եւ երաժիշտների մասնակցութեամբ, շարունակում է տարին մի քանի հանդէսներ տալ։ Անցեալ աշնան, Իդա –Արդ ներկայ լինելով կովկասեան երեկոյթին եւ ջերմապէս գնահատելով Օր. Ալիս Գավէզեանի խմբի պարերը, Մայիս 3ին իր երեկոյթին հրաւիրել է նաեւ մեր այս պարախումբը։

Եթէ չեմ սխալւում, Փարիզի մէջ առաջին անգամն է, որ հայկական մի պարախումբ, բաղկացած շնորհալի պարուհիներից պիտի մասնակցի ռուսական ներկայացման մը, ի ներկայութեան բծախնդիր հասարակութեան։

Իդա – Արդի ներկայացման առաջին արարին, ռուս կարող դերասաններ, նուագախմբի ընկերակցութեամբ տեսարաններ պիտի ներկայացնեն «Գէյշա »,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԿՈՒԶԸ

« Պախալը », առանց ճիչ մը հանելու բերնէն, առաւ ապակիին կտորը, գետին նետեց, վրան կոխկրտեց եւ կտոր կտոր ըրաւ։ Յետոյ նստաւ անյենարան աթոռակի մը վրայ։ Խոշոր արցունքներ կը կաթէին անոր աչքերէն. լռիկ մնջիկ կուլար հէք սապատողը, առանց կծկում մը ցուցնելու դէմքին վրայ. արցունքի հատիկները շարունակ կ'իյնային, թրջելով անոր երեսին մաղաղաթագոյն մորթը։

Նոյն պահուն յաճախորդ մը ներս մտաւ խանութէն եւ, տեսնելով Կումիկին այդ ողորմելի կերպարանքը, հարցուց.

— Խեր ըլլայ, Կումիկ ախպար։

Կուզը ելաւ նստած տեղէն, բան մը չըսաւ, ձայն չհանեց, կեցաւ խանութին մէջտեղն ու ապուշ, ապուշ եկողին երեսն սկսաւ նայիլ։

— Ի՞նչ կայ, Կումիկ, չըսե՞ս, նշանա՞ծըդ մեռաւ։

Այս խօսքը ցնցեց սապատողը, որ կարծես խելաբերելով, երկու ձեռքերով յախուռն կերպով սրբեց երկու այտերն ու՝

— Բան մը չկայ, մըմռաց։

Մարդը ուզածը առնելով դուրս ելաւ, քիթին տակէն մրթմրթալով.

— Աս զավալլըն բան մը ունի։

Ալ անկից ետքը ի՛նչպէս ապրեցաւ « խամպուռ պախալը »։ Էլիզան մէկ խօսքով, ձեռքի մէկ շօշափումով արթնցուցած էր, հրաբուխի յեղակարծ պոռթկումի մը պէս դուրս ժայթքեցուցած էր այդ զգայնոտ հոգիին բովանդակ եռը, գեղեցկութենէ, մարմնական վայելչութենէ զուրկ գտնուելուն ահռելի ու անդարմանելի վիշտը, որ վիշտերուն սաստկագոյնն ու էն աւերիչն է։ Իր այդ անակնկալ փոփոխումի մասին դրացիներուն ուղղած հարցումներուն սա խօսքով միայն պատասխանեց Կումիկ.

— Բան մը չէ կ'անցնի։

— Բան չէր անցներ. օրէ օր կը նիհարնար անիկա, այտերը կը հալէին ու ոսկորներուն ձեւերը կը ցուցնէին. աչուըներուն պճլտացող բոցը կը մարէր զզւալի կերպով. կոնակն աւելի կը շեշտէր իր այտուցը։ Գիշերները, երբ խանութը գոցեր եւ առանձին մնար, կը հանուէր, շապիկն ալ կը հանէր, եւ ձեռներովը շարունակ կուզը կը շօշափէր. կը քերթէր, կը սեղմէր՝ զայն անհետ ընելու յոյսի դերագոյն ճիգով մը, բայց իր աշխատանք աւելի կը սաստկացնէր իր հոգեկան չարչարանքը, սիրտին հատնումը կ'աւելցնէր։ Կոնակին վրայ կը պառկէր գետինը, ջանալով իր ծանրութեան տակ ճզմել, ճմլել դժոխային այդ ուռուցքը, որ իր կեանքը կը խորտակէր աղիտալի կերպով։ Չէր յաջողեր։

Այն ատեն յուսահատութիւնն իր ծայրագոյն աստիճանին հասաւ. առաջ գոնէ կամք մը ունէր այդ աղէտքին առաջքն առնելու. հիմակ ա՛դ ալ կը պակսէր։ Խանութին մէջ սրտամորմոք լքում կը տիրէր. տակն ու վրայ էր ամէն բան. աւելերը լուբիային խառնուած, տուփը ձիթապտուղին մէջ ձգուած, եւ այս ամէնը թանձր փոշիով շաղախուած։ Յաճախորդները միշտ անկիւնը նստած կը գտնէին Կումիկը, գլուխը կուրծքին կորթնցուցած, աչքերը գետին յառած, յուսահատութեան արձանը ներկայացնելով իր ներս քաշուած կուրծքով ու դուրս ելած կոնակով։ Քիչ քիչ հեռացած էին անկից, արգահատախառն զզուանք մը զգալով այդ աղտոտութենէն ու խեղճութենէն։

Օր մը տեսան, որ խանութը ալ չէր բացուած. զարկին ձայն չկար, ստիպուեցան կոտրել։ Ներս մտան, «խամպուռ պախալը» պառկած էր գետինը, հին բզկտուած անկողնի մը վրայ, անշունչ, անշարժ։ Աղեխարշ բան էր։

Վեր առին վերմակը եւ յետ ընկրկեցան պարզուած տեսարանէն։

«Խամպուռ պախալը» երեսի վրայ պառկած էր մերկ, եւ դուրս ցցուած կուզին վրայ ահռելի վէրքեր բացուած էին։

Բժիշկ մը վազցուցին։ Սա՝ յետ քննութեան հաստատեց, թէ Կումիկ մեռած էր իր վէրքերէն։

Ոչ. բժիշկը կը սխալէր։

Կումիկ սրտին ցաւէն մեռած էր։

Ե. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Յ եւ վերջ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՐԱՒ · ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐՈՒ
(Արժանթին, Ուրուկուէյ, եւ Պրազիլիա)

Ընդհ · թիւն է մօտ յիսուն հազար: Արժանթինի մայրաքաղաքին՝ ՊուէնոսԱյրէսի մէջ երեսուն հազար: Բացի առաջնորդարանի Ս · Գր · Լուսաւորիչ Մայր եկեղեցիէն, կայ Ֆլօրէնոի վարագայՍ · Խաչը եւ շրջաններու մէջ, ներկայիս երեք մատուռներ — Լինեէրսի Ս · Գողոս — Պետրոսը, Փոնթ — Ալսինայի Ս · Շուշանը եւ Վիժա – Սոլտաթիի Ս · Սահակ Մեսրոպ մատուռը:

Հայր · պատուիրակէն զատ, կը գործեն փոխանորդը Ցար · վրդ · Մուշեան, Գուրգէն վրդ · Թաշճեան նաեւ տնօրէն թաղին ազգ · վարժարանին: Պուէնոս Այրէսի մէջ կը պաշտօնավարեն երեք քահանաներ, Նորայր Ա · քհնյ · Խորէնեան, Շաւարշ քհնյ · Մեհրապեան եւ Տիրայր քհնյ · Տիւլկէրեան: Անոնք, Մայր եկեղեցւոյ եւ արուարձաններու մատուռներու մէջ, փոխնիփոխ հոգեւոր պաշտամունք կը կատարեն: Կան 12 դպրոցներ եւ ծաղկոցներ որոնց մէջ կ'ուսանին վեց հարիւր աշակերտներ: Քսան ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ հայեցի կրթութիւն կու տան: Այս դպրոցներէն մէկ քանին ունին առաւօտեան եւ երեկոյեան դասընթացք: Տղոց համար պարտաւորիչ է տեղական վարժարան յաճախելը:

Կը հրատարակուի «Հայ Կեդրոն» ամսագիրը պաշտօնաթերթ առաջնորդարանի, խմբագիր՝ Ցարութիւն վարդապետ եւ Շաւարշ քահանայ: «Արմենիա» երկօրեայ, խմբագիր՝ Վարդան Գէորգեան: «Շարժում», շաբաթաթերթ, խմբագիր՝ Ա · Ճօմէսէքեան, Արմենիայի երիտասարդաց «Կամք» ամսաթերթը, խմբագիր՝ Սոկրատ Թէքրգեան:

Կազմակերպութիւններէն շատերը ունին իրենց սեփական հաստատութիւնները: Ամէն շաբաթ ձեռնարկ մը կ'ըլլայ Հայ Կեդրոնի մէջ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ մէջ հայկ · գաղութին թիւն է երկու հազար: Ունին եկեղեցի մը եւ դպրոց մը: Հոգեւոր հովիւն է Երուանդ քհնյ · Դաբբինեան: Ռօզարիոյ մէջ կայ 60 ընտանիք: Այս գաղութը վերջերս ունե– ցաւ գեղեցիկ շէնք մը իբրեւ Հայ Կեդրոն: Ունի նաեւ ծաղկոց մը:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱՅԻ մայրաքաղաք Մոնթեւիտէոյի մէջ կան 7000 Հայեր: Գաղութը ունի եկեղեցի, դպրոց: Հոգեւոր հովիւներն են Ներսէս Ծ · Վ · Տօլապճեան եւ Ցուսիկ քհնյ · տէր Ղազարեան:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մայրաքաղաք՝ Սան Փաուլոյի մէջ կան 6000 Հայեր: Ունին գեղեցիկ եւ ընդարձակ եկեղեցի եւ դպրոց: Հոգեւոր հովիւներ են Եզնիկ Ա · քհնյ · Վարդանեան եւ Աստուածատուր քահանան:

Հ · Մ · Ը · Մ · ի Նաւասարդեան մրցումները տեղի ունեցած են Նոյեմբեր 9ին եւ 16ին: Մարզիկներու տողանցքի առեն առաջնորդը վարդաջուր սրսկած է անոնց վրայ, իսկ փոխանորդը վարդեր ցանած, մինչ աղաւնիներ արձակուած են վանդակներէ: «Կոմիտաս» երգչախումբը Դեկտ · 13ին Հայ Կեդրոնի մէջ տուած է իր տարեկան համերգը:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ, ցուցատախտակներու նոր օրէնքին առթիւ Առաջնորդը տեսակցութիւն մը ունեցած է ոստիկանութեան տնօրէնին հետ որ բացատրած է թէ ցուցատախտակներու եւ ծանուցումներու երկու երրորդ մեծութիւնը պէտք ըլլայ արաբերէն, իսկ մէկ երրորդը հայերէն կամ օտար որեւէ լեզուով: Արգիլուած է օտար անուններով կոչել վաճառատուները, բայց ենթական ազատ է իր անունով կոչելու վաճառատունը:

ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ դպրոցի շէնքի ընդարձակման յանձնախումբը կրցած է գնել դպրոցին կից շէնքը: Գնման ձեւակերպութիւնները վերջացած են արդէն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Գահիրէի վարչութեան 1953ի տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները — Գումարած են 40 կանոնաւոր եւ 36 խորհրդակցական ժողովներ եւ իրագործած որոշուած ծրագիրը: «Նուագահանդէսներ» տուած են ուր «Համազգայինի» քառեակը կազմուած քաղաքին լաւագոյն ուժերէն տուած է դասախօսական եւ հայկ · երաժշտութեան լաւագոյն կտորները: Կիրակի իրիկուններն ալ կազմակերպած է նուագահանդէսներ, որոնց յաջորդած է պարը: Կազմած են «թանգարանի» յանձնախումբ մը որ շուտով գործի պիտի ձեռնարկէ: Հոկտեմբերի առաջին շաբթուն սկսած են անթելի «Հայկական պահը», որ միայն կէս ժամ է, չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 6·15 — 6·45: Կարելի եղած չէ «Համազգայինի» անունին տակ երեւալ: Առ այժմ Տիկ · Ա · Բալեանեան կը վարէ Հայկ · Ժամը: Նոր տարուան առթիւ ունեցած են «Մանկական ժամը», որ ողեւորութիւն ստեղծած է նաեւ Յունաստանի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ: Դասախօսութիւնները անցած են շատ յաջող, որոնց նիւթերն եղած են «Բիւզանդիոն եւ Հայաստան» (Ա · Օրագ), «Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ որմանկարները» (Նկարիչ Օ · Աւետիսեան), «Թատրոնը իբրեւ հայապահպանողական ազդակ» (Տ · Նշանեան): Գեղարուեստա–կան յանձնախումբը կազմած են առաւելապէս երիտասարդներէ որ Դալար Տանիքին վրայ կազմակերպած է դասական սիպուտակներու ունկնդրութեան պահ մը: Այս տարի եւս նուիրած են արժէքաւոր գիրքեր իբրեւ մրցանակ Գալուստեան, Նուպարեան եւ Մխիթարեան վարժարաններուն: Ի պատիւ ուսուցիչներուն թէյասեղան տուած են Թարգմանչաց տօնին առթիւ: Ներկայ եղած են հայ վարժարաններու ուսուցիչները: Այս տարի եւս Համազգայինը ստանձնած է բոլոր հանդէսներու գեղարուեստական մասը: Տօնածառին մասնակցած են 370 մանուկներ, որոնց բոլորին տրուած են նուէրներ, միրգ, քօթիյոն: Հինգշաբթի գիշերները կազմակերպած են շարժանկարի ներկայացումներ: Ունին պարարի յանձնախումբ:

Այս տարի եւս չկրնալով թատերախումբ մը կազմել, հրաւիրուած են Պէյրութի «Գասպար Իփէկեան» թատերախումբը (15 հոգի), որ Գահիրէ մնացած է տասը օր: Ներկայացուցած են Մ · Փանեոլի «Փառքի վաշխառուները», «Պզտոտնի զոհը»: Մարտ եօթին երգահանդէս տուած է ալիկին Ջեփիւռ Շանթ:

ԵՐԳԱՀԱՆ – ԽՄԲԱՎԱՐ Կարօ – Մուրզայի նուիրած է Թեհրանի «Կոմիտաս» երգչախումբը իր տարեկան 25րդ համերգը, անոր ծննդեան հարիւրամեակին եւ մահուան յիսունամեակին առթիւ: Խօսած են Դաւթեան դպրոցի տեսուչ Ց · Հախնազարեան եւ երգչախումբի ղեկավար Հ · Գրիգորեան: Համերգին յայտագիրը բաղկացած է մեծ մասով Կարօ Մուրզայի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ յանձնարարութեամբ բոլոր հայկ · եկեղեցիներուն մէջ Ապրիլ 12ին աղօթած են թրքական սուզանաւի արկածին հետեւանքով մեռած զինուորներուն համար:

գրաւոր բանախօսութեամբ մը նկարագրեց այդ օրերու թրքական քաղաքականութիւնը:

— «Հայը երկու հազար տարուան քաղաքակրթութեան դրօշը պարզած էր: Բռնեիները չհանդուրժեցին մեր վերելքին եւ պատմութեան մէջ չտեսնուած գազանութիւններ գործեցին: Անմոռանալի պիտի մնայ այս թուականը, պղբիւր եւ խորհուրդ խորին ներշնչման անմահութեան: Մեծ ջարդարարը չմտածեց թէ կարելի չէ արմատախիլ ոչնչացնել ազգ մը, բռնի ուժով եւ կոտորածներով: Միւս ափէն մեր եղբայրները հերոսաբար կռուեցան Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի առջեւ եւ Մայիսեան գեղածիծաղ առաւօտ մը Արարատի ստորոտը հաստատուեցաւ ազատ պետութեան մը կորիզը, որ կը ծլի ու կը ծաղկի եւ օր մը պիտի հաւաքէ իր տարագիր զաւակները»:

Դաշնակցութեան կողմէ յարգանքի խօսք ըրաւ ընկեր Տ · Ջէքեան, հրաւիրելով մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել մեր զոհերու յիշատակը:

Ժողովուրդը հեռացաւ խոր տպաւորութեամբ: ՆՇԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ուրբաթ, 17 Ապրիլ, Պերլինի Սփորթ Փալասին մէջ, Թուրքիոյ կէս միջին ծանրութեան ախոյեան Կարպիս Զաքարեան կատարեց իր եւրոպական Ա · Մրցումը (6×3) նշանաւոր գերման կռփամարտիկ Ֆրէտտի Թայմանի դէմ, որ հաւասար մնացած է Գերմանիոյ մեծահամբաւ աստղերէն Փեթեր Միւլլէրի հետ:

Գերման հանդիսականները ջերմապէս ծափահարեցինԹուրքիոյ հայ ախոյեանը: ախոյեանը:

Երկու կռփամարտիկները խիստ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը կատարեցին, յաջողութիւնը ձեռքէ ձեռք խլելով: Ի վերջոյ իրաւարարները, զիրենք հաւասար հռչակեցին, բայց ժողովուրդը բողոքեց այս վճռին դէմ, նկատի առնելով որ Թուրքիոյ ախոյեանը թեթեւ առաւելութիւն մը ապահոված էր եւ հետեւաբար արժանի յաղթական հռչակուելու: Դժբախտաբար իր բթամատը վիրաւորուած ըլլալով, Վակրամի մէջ կատարուելիք մրցումը քանի մը օրուան համար յետաձգուած է:

Շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք Թուրքիոյ համակրելի հայ ախոյեանին:

× Փօֆէսիօնէլ ըմբիշ էտմօն Քոփարեան՝ Ապրիլ 24ին կատարեց «քէչ»ի մրցումը, Զմեռնային մարզարանին մէջ, հակառակորդն էր Ռօժէ Լառօշ:

Մրցումը տեղի տուաւ ծիծաղելի տեսարաններու: Ֆրանսացին՝ Հայը վերցնելով նետեց «րինկ»էն դուրս, գեղեցիկ եւ շնորհալի Ֆրանսուհիի մը ծունկերուն վրայ... Այս վերջինը ահարեկ՝ բնազդաբար թեւերը փաթթեց Քոփարեանի վզին: Հայ ըմբիշը դժուարութեամբ ազատելով իր ողջ գլուխը, կրկին «րինկ»ը բարձրացաւ: Ապա ծափերու մէջ երկու ըմբիշները իրենց մրցումը շարունակեցին գոհ ձգելով հանդիսականները եւ իրաւարարները, որոնք զիրենք հաւասար հռչակեցին:

× Մարոքի Հեծելանիւի շրջանին աստղը՝ Արման Փափազեան բոլոր հանդրուաններուն մէջ կարելին կ'ընէ շահելու եւ յաճախ արգելքի մը կը հանդիպի: Սակայն այս եօթերորդ շրջանին մէջ (Ռապա Մազական) իր արժանիքը ցոյց տուաւ: Ինկատէս Արման Փափազեան վերջին երկու հանդրուաններու մէջ կարեւոր յաջողութիւններ ձեռք կը ձգէ, շահելով առժամեայ ընդհանուր դասաւորման մէջ 5 կարգ, նաեւ հանդիսանալով Գ · Ռապա Մազական հանդրուանի մէջ:

ՍԱՐԳԻՍ Զ ·

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

•

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Սովորականէն շատ աւելի բազմութիւն մը եկած էր յարգելու յիշատակը մեր անհամար նահատակներուն: Այս տարի եւս սգահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ազգ · Միութիւնը, հրաւիրելով գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւնները: Օրուան նախագահին ընկեր Մ · Մանուկեանի բացման խօսքէն վերջ, Օր · Ա · Սեդրակեան երգեց «Տէր Ողորմեա»: Արտասանեցին օրիորդներ Նոր Սերունդէն Մ · Խրիմեան, Ժ · Երեմեան, Գաւաններ Ա · Ներսէսեան եւ Ց · Շահրիկեան: Մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց փոքրիկն Մ · Խրիմեան: Նոր Սերունդը ներկայացուց պատկեր մը «Սեւ խաւար»էն, Օր · Մ · Փիլիկեան եւ Ա · Սանփանեան:

Ուղերձներ կարդացին Պետ · Կ · Խաչի կողմէ Տ · Ա · Ցարէքեան, Հ · Բ · Ը · Միութեան կողմէ Գ · Ց · Ցովսէփեան: Օրուան բանախօսը, Գ · Ց · Վարժապետեան

«Կոմս Լիւքսէմպուրգ» եւ «Ջղջիկ» օպերաներէն: Երկրորդ արարը յատկացուած է Կովկասին՝ հայկական եւ վրացական (Շոտա Արաշիձէի) խմբի մասնակցութեամբ:

Երրորդ արարին տեսարաններ պիտի ներկայացնեն «Բայադերա», «Ցիգան Պրիմիէր» եւ «Սիլվա» օպերաներէն: Ցանկալի է որ մեր հայրենակիցները իրենց ներկայութեամբ թէ խրախուսեն մեր շնորհալի պարուհիներին եւ թէ վայելեն ռուս նշանաւոր արուեստագէտներու ներկայացումը: Ցայտագիրը շատ ճոխ ըլլալով, ներկայացումը պիտի սկսի երեկոյեան ճիշդ ժամը 8·30ին: Բ ·

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

■

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ

Արեւը ծագած էր արդէն... ինչպէս վեհանձն է եւ շողշողուն · արեւ, կեանք, ջերմութիւն... արտակարգ աւիւնով մը այդ բառերը գոչելու փափաք ունէի՝ կարծես անոնց իրականութիւնը հաստատելու համար · որովհետեւ, հակառակ տաքին, ես ու ընկերուհիս կը դողդղանք ջերմէ բռնուածներու պէս:

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

Երբ Ատանա նոր հասանք, աղէտի զարհուրելի պատմութիւններու մէջ՝ արկածեալներու հոգեբանութիւնը ամէնէն աւելի վրդովող յիշատակը կախաղաններն էին · շատ բան մոռցած ու շատ բանի մասին անտարբեր դարձած էին, բայց կախաղանները դրոշմուած էին իրենց մաքերուն մէջ իբրեւ զերագոյն վիշտ մը, զերագոյն վիրաւորանք մը:

Մեր թէ Նրխտաարդ, այրի թէ որբ մայր, երբ կը խօսէին այդ օրուան վրայ, կարծես կը մոռնային իրենց սեփական ցաւը: Ցեղը հաւաքաբար կը տառապէր ու սրտմտութիւնը այն աստիճանի կը հասնէր որ երբեմն ըմբոստութեան համեմատութիւններ կը ստանար:

Մենք տեսեր էինք արդէն Միսաքի մայրը, քամակը ծռած յաղթանդամ պառաւ մը, որուն վրայ ցնցոտիները անգամ կարծես հոգի ունէին եւ կը տառապէին:

Տեսեր էինք զինքը իր ցաւի տագնապներուն մէջ գալարուած՝ աչքին առջեւ ունենալով յարաժամ իր կորիճ, իր գեղեցիկ տղուն կախաղանը · լսեր էինք իր ողբագին դանդաչը, իր ընդվզող ցաւը, իր երկարաձգուած հեծեծանքը:

— Վույ ... վույ... վույ ...

Երբեմն, այլեւս յոգնած խօսելէն, ժամերով ու ժամերով կը հեծեծէր · ու բոլոր այդ միջոցին երբ մեր առաջքէն կ'անցնէին արկածեալներու շարքերը, իրենց ցաւագին եւ ողբողորմ պատմութիւնները կը լսէինք այդ միօրինակ լացին մէջէն ·

— Վույ... վույ... վույ ...

Միշտ հոն էր զրեթէ, եկեղեցիին բակին մէջ · ի՞նչ կը յուսար եւ ի՞նչ կը սպասէր մեզմէ... իր աչքերը վիշտի անյատակ խորութիւններ էին, պարապի եւ մթութեան գլխայնութիւնը կը ներշնչէին տեսնողներուն · իր կնճռոտած ճակտին վրայ փորչ եւ ճերմակ մազերու թելեր կ'իյնային ցիր ու ցան ճմռթկուած քօղին ներքեւէն · վզին վրայ մկանունքները ձգըտուած, կուրծքը քարացած իր բռունցքի հարուածներէն՝ անիկա տեսակ մը վախ կը ներշնչէր մեզի:

— Աչքերս կուրնան... սա աչքերովս տեսայ ·

Ու բիբերը կարծես կը մարէին կուրնալու տենդանքէն ....

Երբեմն, յուշիկ քայլերով կը հեռանէր մեզի եւ անսպասելի կերպով կը լսէինք իր եղերական եւ առանց արտասուքի լացը ·

— Վույ... վույ... վույ... աչքերս չոր աղբիւր են դարձեր... եավրում օգնեցէք ինծի... արցունքս չորցեր է ներսի կրակէս, աման... օգնեցէք ինծի... սիրտս պահ մը զովացուցէք եավրում, օգնեցէք ինծի · վույ... վույ... վույ...

Ցետոյ կը պաղատէր, տղու պէս կը կառչէր մեր քղանցքներուն, յանկարծ կը փլչէր գետին ու ժամերով կը մնար կըկնելով նոյն ցաւատանջ երգը ·

— Աշխարհիս պարծանք էր իր գեղեցկութիւնը ... իր ձայնը սարերը ու ապառաժները կը ցնցէր, իր երգերը ժայռ եւ արցունք կը բաշխէին · կաղնիի պէս հաստակը չուր կուտար ուրիշներու վրայ · ինչպէ՞ս չմեղքցան ու կախեցին ... հոգին որդերուն բաժին եղաւ եավրուս, աման ... ինչպէս ալ չխնայեցին իր կորիճութեանը ...

Ցետոյ աչքերը մոլորուն, կարծես փնտռելով իր տղուն սաւերը կ'աղերսէր:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն ոչ գունաւոր (կարմիր, դեղին, կանաչ) մելան գործածել, ոչ ալ նոյն գոյներով թուղթ:

Մասնաւորապէս կարմիրը կը վնասէ խմբագրին, գրաշարին եւ սրբագրիչին աչքերուն, ելեկտրական լոյսի տակ: (Անշուշտ նաեւ գրողին):

Այս առիթով, մասնաւոր տառնաքանեայ մը չինելէ առաջ, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք որ ձեռագիրները գրուին ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԻՇՏ ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ: Ուշադրութիւն ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ:

կազմելու համար ։ (Երեսփոխաններուն ընդհ. թիւն է 136, բայց մէկ մասը չէ ընտրուած տակաւին)։ Հիմա որ իր դերը զօրացած է, Տօքթ. Մոսատեղ հաւանօրէն պիտի փորձէ խորտակել ընդդիմադիրներբը, ձեռք առնելով բանակին եւ ոստիկանութեան վերին հսկողութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՆԱՒԵՐՈՒ պաշտօնեաները եւ նաւաստիները գործադուլ յայտարարեցին Հավրի մէջ։ «Լիպերթէ» նաւը չկրցաւ ճամբայ ելլել։ Շարժումը հետզհետէ կը տարածուի, անշարժութեան մատնելով նաւահանգիստը։ Բանուորական խլրտումները կը ծաւալին նաեւ Փարիզի մէջ (երկաթուղի, մեթրօ, հանրակառք, դրամատուն, մետաղագործութիւն եւն.)։ Նաւային բանուորները կը պահանջեն վերահաստատել շաբաթական 40 ժամուան աշխատանքը որ ջնջուած էր 1946էն ի վեր։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը, որ կը բաղկանար երեք անդամներէ, հրաժարեցաւ ապրիլ 28ին, խորհրդարանի բոլոր հոսանքներու միացեալ ընդդիմութեան առջեւ, մինչ նախագահը կ'ուզէր ընտրութիւնները յետաձգել մինչեւ աշուն։ Վէճին պատճառներէն մէկն է. պետական պաշտօնեաներու օրէնքին բարեփոխումը, որուն հետեւանքով 800 պաշտօնեաներ արձակուեցան, իսկ 165 հոգի պաշտօնի բարձրացում ունեցան ։

ՔՈՐԷԱՅԻ զինադադարի բանակցութիւնները նորէն ձախողեցան։ Դաշնակիցները կը սպառնան դադրեցնել խօսակցութիւնները, եթէ կարմիրները «շինարար» ծրագիր մը չներկայացնեն գերիներու փոխանակութեան մասին։

450 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ ժողովի նստած են Վենետիկի մէջ, քննելու համար Միացեալ Եւրոպայի խնդիրը։Ֆրանսայէն գացած են 90 ներկայացուցիչներ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանին յանձնուեցաւ այն օրինագիծը որ կը տրամադրէ 240.000 նոր գաղթականներ ընդունիլ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին, սարեչափէն (քոթա) դուրս։ Նախագահ Այզընհաուըր կը պահանջէ փութացնել օրինագծին վաւերացումը ։

ԹԻՖԼԻՍԻ «Զարիա Վոստոկա» թերթը կը գրէ թէ Մկեյացէ, Կեդր. Կոմիտէին երբեմնի ամենազօր քարտուղարը, վերտարուած է կուսակցութենէն ։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Քանի մը օր առաջ երկու ռումբեր պայթած էին զինուորական ակումբին առջեւ։ Կալանաւորներուն գլուխը կը գտնուին արմատական կուսակցութեան նախագահը եւ ուրիշ 14 ընդդիմադիր վարիչներ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Աւելի մեծ շուքով քան երբեք ։ Նոր անակնկալներով ։

ՄԱՅԻՍ 10, ԿԻՐԱԿԻ ժամը 15էն 24

CERCLE MILITAIRE

Գ. Մ. Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Մարտիրոսեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ. Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Աւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Գըլըճեան, Այրի Տիկին Ս. Այվազեան (Պոսթոն), Տէր եւ Տիկին Ա. Եպէեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Գ. Սուգիքեան (Պոսթոն), Տէր եւ Տիկին Ս. Եօսթաշիու (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Ճապուրօֆ եւ զաւակները (Պուքրէշ), Գ. Գ. Լ. եւ Օ. Սատմպօլեան (Արժանթին), Այրի Տիկին Ա. Գըլըճեան եւ զաւակները (Լուիզվիլ), Տէր եւ Տիկին Ս. Թապիպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Թապիպեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Քիւրքճեան, Սարգիսեան եւ Կէօհէմճեան ընտանիքները եւ համայն ազգականները եւ բարեկամները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն ցաւալի մահը

ՏԻԿԻՆ ԶԱԳԷԼ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ին, իր բնակարանին մէջ, 6 ռիւ Ամփէր, Շամփինեի, Ս/Մարն, Սէն ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ապրիլ 30, ժամը 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն ։

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՌՈՒԲԷՆԻ ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

150 օրինակ միայն ամբողջ Եւրոպայի համար ։

Եօթը հատորը միասին, կ'արժէ վեց հազար Ֆր. Թղթատարի ծախքով ։

Ստանալու համար դիմել՝

Mme. Anna Ter Minassian
56, Rue Frédéric Clément, Garches (S et O)
FRANCE

Բոլոր առաքումները

Contre remboursement.

Կամ անձամբ դիմել Յառաջի վարչութեան ։

ԱՊՐԻԼ 11 — 24 Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Թաղմիկներու Միութեան ։

Այս կիրակի ժամը 15ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ ։

Կը նախագահէ Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ուղերձներ, մեներգ, եւ արտասանութիւն դպրոցի սանուհիներու կողմէ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Խնջոյքը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3–10, Խրիմեան սրահին մէջ, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով ։

Հաճելի անակնկալներ ։

Կը նախագահէ Պ. ՀՐ. ԹՐԱՎԷՐՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ.Պ. Պետրոս Գույումճեան, Երուանդ Գրիգորեան, Օրիորդներ Շաքէ Պէնկեան, Սրբուհի Շահինեան։ Արեւելեան նուագախումբ Թավէրի Մէօպէօժի յայտնի նուագածուներ՝ ջութակահար Գարեգին, ուտի Պէքմէզ եւ կիթառիստ Համբար, երգիչ տիկին Արաքսի ։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Գայեանէ Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՇՄԱՒՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Մայիս 3ին կիրակի օր, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

× Այս առթիւ Գասպարեան ընտանիքը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կրած դառն կորուստին առթիւ ։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԲՈՅԺԻ ԽՄԲԱԳՐԻՆ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

16 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին

Ենայի Թատրոնին մէջ

Տաղանդաւոր բեմադրիչ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ պիտի ներկայացնէ իր Ֆիլմերէն մին։ Կը մասնակցին Ֆրանսացի արուեստագէտուհիներ։

Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. վարչութեան, Շաբաթ երեկոյ 2 Մայիս, Քլիւպի մէջ, 51 ռիւ Կոփենոմ։

Կը խօսին ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Ժամը 9էն 12 երգ, արտասանութիւն, հայկական պար, Լա Սիոթայի խումբի կողմէ։ Զուարճալիք մը քաղաքի խումբին կողմէ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Նախօրօք ապահովել սեղանները ։

Հեռախօս Քոլպէռ 11–30

Երեկոյթի գինը պարտաւորիչ է ։

« ԱՐԱՔՍ »

ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը երեք անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան՝ Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման՝ 1400 Ֆր.։

ADRESSE : N. HOVHANESSIAN
14, Rue du Soleil, Paris 20e
Tél . TRU. 47 - 48 C.C.P.Paris 7065-15

ԾԱՆՕԹ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 Ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսան 11 եւ 12 թիւերը ։

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Սալ Մագընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպանեը 88) ։ Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ մասնակցութեամբ Սիւզանի եւ Գարադաշի նաեւ Զէօրէքճեան նուագախումբի ։

ԱՍՏՂԻԿ

Բարոյալից երաժշտ. տրամա 7 արար, հեղինակ Թրագօշ ։

Մուտք՝ 150 եւ 200 Ֆրանք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Նազօ Գրիգորեան եւ զաւակները Հրաչ, Երուանդ Իմրաթեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ եւ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՄԵԼԻՔ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ։ (Ալաշկերտի Ամառ գիւղէն, 65 տարեկան)։ Թաղումը կատարուեցաւ ապրիլ 11ին Իսիի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

★

Կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋ ԱՆՑԱՊԱՂ ՓԱԿԵԼ ԻՐԵՆՑ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ԿԱՄ ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼ նոր շրջանի բաժնեգինները ։

Տպագրական բարեփոխումներու պատճառով վարչութիւնս ենթարկուած է բացառիկ ծախքերու։ Կը խնդրենք դիւրացնել անոր գործը ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.45ին, Ն. Էքսփոզէ, 27 ռիւ տը Տէնքէրք ։

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Յոսատոմ» խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի Ահարոնեան խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 21.15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը խօսի ու ժողովը կը ղեկավարէ ընկ. Ալեքսանդր Գույումճեան։ Նիւթը՝ «Ինչո՞ւ Նոր Սերունդի անդամ ենք»։ Կը հրաւիրուին երիտասարդները.— Հայերէնի դասերը ժամը ճիշդ 20.15ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սեվրանի մասնաճիւղին ցերեկոյթը, մայիս 10ին ։

ԱՅՑ ԴԷՊԻ Հ.Յ.Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի այցը դէպի Հ.Յ.Դ. Թանգարան, այս կիրակի։ Այս առթիւ պիտի կատարուի նաեւ Նոր Սերունդի անդամներու երդման արարողութիւնը ։ Ժամադրավայր՝ Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ, ժամը ճիշդ 14ին։

ՓԱՐԻԶԻ ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վերնայարկէն փոխադրուած է

Musée d'Ennery, 59, Ave. Foch

Բացումը կը կատարուի մէկ ամիսէն ։

Հետզհետէ պիտի տրուին նոր մանրամասնութիւններ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris